القرآن العظيم

KUR'ÂN-I 'AZÎM

ve SORU EDATLI KELİME MÂNÂSI

BİRİNCİ CİLT

1-5. Cüzler

(el-Fâtiha Sûresi – en-Nisâ Sûresi 147)

Yayınevi

KUR'ÂN-I 'AZÎM

ve SORU EDATLI KELİME MÂNÂSI

Hazırlayanlar
Ahmet Mahmut Ünlü
Ahmet Abdullah Kozlu
Yusuf Çelener

Baskı
1. Baskı: Aralık 2021
4. Baskı: Nisan 2023

ISBN
978-605-73821-0-8 (Tk)
978-605-73821-1-5 (1.c)

Yayıncı Sertifika No
52684

Şiraç Yayınevi
Balat Mah. Manyasizade Cad. No: 34/A 34087
Fatih/İstanbul
Tel: 0 (212) 635 10 10 - 0 (552) 635 10 10
e-mail: bilgi@ismailagayayinevi.com

Genel Dağıtım
İsmailağa Yayın Grubu

Online Satış:
www.siracpazarlama.com

Baskı-Cilt
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Yolu No: 8
Davutpaşa-Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0 (212) 482 11 01

Matbaa Sertifika No
49687

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Önsöz

Nihâyetsiz hamd-ü senâlar:

بَلْ هُوَ اٰيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِى صُدُورِ الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ ﴿٤٩﴾

"Doğrusu o (Kur'ân) **kendilerine ilim verilmiş olanların kalplerinde** (ezberlenmiş) **olan çok açık seçik âyetlerdir"** *(el-Ankebût Sûresi:49)* buyuran Allâh-u Te'âlâ'ya mahsustur.

Hudutsüz salât-ü selâmlar:

أَشْرَافُ أُمَّتِي حَمَلَةُ الْقُرْاٰنِ.

"Ümmetimin en şereflileri Kur'ân-ı Kerîm'i yüklenenlerdir" *(et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, rakam:12662, 12/125; el-Beyhakî, Şu'abü'l-îmân, rakam:2703, 2/556; 'Abdurrahmân er-Râzî, Fezâilü'l-Kur'ân, rakam:47, sh:88)* buyuran Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in, Kur'ân-ı Kerîm'i en iyi şekilde tilâvet eden Ehl-i Beyti'nin ve Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını bütün kullara tebliğ eden ashâbının üzerine olsun.

Bundan sonra şu husûsu beyân ederiz ki; elinizdeki bu eser "Kur'ân-ı 'Azîm ve Soru Edatlı Kelime Mânâsı" ismiyle tesmiye edilerek ismin müsemmâya muvâfakatı hedeflenmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'i kelime kelime mânâlandırmak elbette mukadder soruları takdîr ederek, soru edatlarını beyân ederek ve mahzûfları zikrederek yapılacak ciddî ve dikkatli bir çalışmaya muhtaçtır.

Bunun peşi sıra "Tefsirli Meâl" diyebileceğimiz şekilde toplu mânâ verilmesi de elzemdir ki böylece Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını anlamak isteyen kişiler Rablerinin ne buyurduğunu kolay bir şekilde idrâk edip mûcebince amel edebilsinler.

Son derece üstün bir fesâhata ve belâğata mâlik olan Kur'ân-ı Kerîm'i anlamak, hiç şüphesiz ki sâdece meâl okunarak hâsıl olamaz.

Bu yüzden âyet-i kerîmelerde geçen her bir kelimenin kırık mânâsı ve o mânânın doğru idrâk edilebilmesi husûsunda son derece önemli olan soru edatları bu eserde çokça kullanılmış ve böylece okuyan kişinin Kur'ân-ı 'Azîm'in mânâlarını mükemmel bir şekilde anlaması hedeflenmiştir.

Üstâdımız Hacı Mahmud Efendi Hazretleri bizlere dâimâ, mânâ verirken kelime kelime mânâ vermemizi ve insanlara da bu şekilde ders okutmamızı tenbih ederdi ve "Benim murâdım Kur'ân-ı Kerîm'in her bir kelimesinin mânâsının iyice anlaşılmasıdır" buyururdu.

İşte biz de mürşid-i kâmilimizin bu murâdını gerçekleştirme arzusuyla kendisinin bize tâlim ettiği usûl üzere bu eseri sizlere hazırladık.

Meâlimizdeki Bâzı Husûsiyetler

1- Sûrelerin bidâyetlerinde nüzûl mahallerini (iniş mahallerini) belirtmek için zikredilen Mekkî/Medenî ifâdeleri bâzı mushaf-i şeriflerde yazılı bulunandan farklı görülebilirse de bu kayıtlar, tefsirlerde râcih olan görüşler esas alınarak zikredilmiştir.

2- Meâl hazırlayan bâzı akademisyenlerin savunduğu gibi parantezsiz bir meâl yapmak aslâ câiz olmaz. Zîrâ Arap lügatı hazif ve takdirler üzerine kurulu bir lisân olması hasebiyle tıpa tıp terceme ederek mânânın doğru anlaşılması mümkün olamaz.

"Ben yaptım oldu!" şeklindeki sözlere cevâbımız: "Peki kim ne anladı?!" demek olabilir. Kaldı ki bu iddiâ sâhiplerinin meâllerine bakıldığında da, parantez yerine taksim (/) ve tire (-) gibi birtakım işaretler kullandıkları görülmektedir.

Dolayısıyla bizim bu kitapta verdiğimiz mânâlarda tâkip ettiğimiz usûl; âyet-i kerîmelerin barındırdığı kelimelerin mânâlarını parantez dışında kaydedip, metn-i şerîfte vâki olmayan bir kelimeye dahî meâlde yer vermemek ve Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan bir harfin dahî mânâsını ihmâl etmeme husûsunda büyük gayret göstermektir, tâ ki Allâh-u Te'âlâ'nın kelâmında vâki olmayan ifâdeler, âyetlerle karıştırılmasın ve İlâhî Kelâm'da bulunan herhangi bir kelime mânâsız kalmasın!

a) Meselâ (ذٰلِكَ) ve (أُولٰئِكَ) gibi lafızlara: "İşte sana! Bu...", "İşte sana! Onlar..." gibi mânâlar vermeye özen gösterdik ve akışı bozar düşüncesiyle tekrâra düşmekten kaçınmadık.

b) Yine bu meâlde hiçbir zamirin mânâsı boş geçilmemiş, ancak birçok meâlde yapıldığı gibi sarih isimlerle terceme edilmeyip, zamir mânâsının özelliği korunmuştur ve ne kadar fazla tekrar edilse de zamirlerden her birinin mânâsı yerini bulmuştur.

c) Ayrıca tefsirlerde beyân edilen gizli kasemlerin her biri yerli yerince zikredilmiş ve bunun tekrârından geri durulmamıştır. Lâkin aynı mânâ tekrar edilmeyip, birinde "Kasem olsun", diğerinde ise "Andolsun" veyâ "Yemîn olsun" gibi farklı tercemeler yapılmıştır.

d) Bâhusûs; tekîd ve tahkîk ifâde eden harflere mânâları teker teker verilmiş ve münâsip mahalline göre: "Şüphesiz", "Elbette", "Muhakkak", "Kesinlikle" ve "Gerçekten" gibi değişik tâbirler kullanılmıştır.

Bir âyet-i kerîmede mükerreren vâki olduklarında ise "Elbette muhakkak" veyâ "Elbette şüphesiz" gibi farklı mânâlar tercih edilmiştir.

3- Meâl-i şerîfin metninde geçen virgüller (,) metn-i şerifle alâkalı olduğu için mânâ bağlamına iyice dikkat edilmelidir.

4- Âyet-i celîlerde geçen kelime veyâ cümlelerin farklı ve mühim mânâları müfessirler tarafından zikredilmişse; o zaman ikinci veyâ üçüncü mânâlar, taksim (/) işâretiyle metinde farklı yazı şekliyle (eğik olarak) kaydedilmiştir.

Bu farklı mânâlar bâzen bir kelimenin, bâzen de bir cümlenin ikinci veyâ üçüncü mânâsı olarak zikredildiğinden dolayı doğru anlaşılması için dikkatlice okunması gerekmektedir.

5- Bu eserin diğer meâllerden önemli bir farkını da şöyle açıklayabiliriz:

Müteşâbih âyetlerin bâzısında "Yed" lafzı zikredildiği zaman selef ulemâsı kelimeyi aynen lafzıyla zikretmeyi ve te'vîl etmemeyi esas alırlar ki bu görüş halef ulemâsı tarafından da daha muhkem kabûl edilmiştir.

Lâkin günümüzde "Selefî" geçinen Vehhâbîler, selefin durduğu yerde durmayıp bu kelimelere Türkçe lügat manâsı vererek Allâh-u Te'âlâ'yı mahlûkātına benzettikleri için Ehl-i Sünnet'ten ayrılmışlardır. Nitekim İmâm-ı Gazâlî *(Rahimehullâh)*ın beyânı vechile: "Bu gibi müteşâbih âyetlerin hiçbir lisân ile tercemesi câiz değildir." *(el-Gazâlî, İlcâmü'l-'avâm 'an ilmi'l-kelâm, Mecmû'atü Resâili'l-Gazâlî, risâle rakamı:14, sh:42)*

İşte bu tehlikeden okuyucularımızı kurtarmak için biz "Yed", "Vech" ve "Yemîn" gibi kelimeleri lafızlarıyla zikretmeyi değil de halef ulemâsının mezhebi üzere "Tasarruf", "Yönetim" ve "Zât" gibi mânâlar ile tefsîr etmeyi tercih ettik.

6- Peygamberlerin kıssalarıyla ilgili olarak; özellikle Sâd Sûresi'nde geçen Eyyûb, Dâvûd ve Süleymân *(Aleyhimüsselâm)*ın kıssalarında sahîh kavilleri tercih ederek peygamberlerin ısmet sıfatı hakkında insanların îtikādını muhâfazaya çok önem verdik.

Gayret bizden, himmet mürşidimizden ve tevfîk Yüce Rabbimizdendir!

26 Ramazân 1443 / 27 Nisan 2022

القرآن العظيم

Üstâdımız Hacı
Mahmud Efendi Hazretleri
bizlere dâimâ, mânâ verirken
kelime kelime mânâ vermemizi ve
insanlara da bu şekilde ders okutmamızı
tenbih ederdi ve "Benim murâdım Kur'ân-ı
Kerîm'in her bir kelimesinin mânâsının
iyice anlaşılmasıdır" buyururdu.

İşte biz de mürşid-i kâmilimizin bu
murâdını gerçekleştirme arzusuyla
kendisinin bize tâlim ettiği usûl üzere
bu eseri sizlere hazırladık.

Gayret bizden, himmet
mürşidimizden ve tevfîk Yüce
Rabbimiz'dendir!

TK. 978-605-73821-0-8

1. Cüz

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ سَبْعُ اٰيَاتٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ SÛRE-İ CELÎLE

el-FÂTİHA SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî'dir (Mekke-i Mükerreme döneminde inmiştir).
Besmele-i şerîfe ile birlikte yedi âyet-i kerîmedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 1

(بِسْمِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın ism-i şerîfiyle teberrük ederek** (bereketlenerek okumaya) **başlarım,** öyle Allâh-u Te'âlâ ki, (اَلرَّحْمٰنِ) **O Rahmân,** yâni kullarına acımakta nihâyete (son noktaya) varan ve sâdece Kendisi hakîkî nîmet verici olma sıfatıyla muttasıf (sıfatlanıcı), yine öyle Allâh-u Te'âlâ ki, (اَلرَّحِيمِ) **O Rahîm,** yâni ziyâdesiyle hakîkî nîmet verici olma sıfatıyla sâdece Kendisi sıfatlanmış olan.

Meâl-i Şerîf - 1

1- O Rahmân ve O Rahîm (olan) **Allâh'ın ismiyle!**

Hanefî fakihlerince, sûrelerin başlarında bulunan besmeleler o sûrelerin birer parçası değildirler, ancak müstakil birer âyet olup sûrelerin aralarını ayırmak ve kendileriyle bereketlenmek için mükerrer olarak inmiştirler.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَۙ ﴿٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 2

(اَلْحَمْدُ) **Bütün hamdler,** yâni tâzîm yolu üzere (büyük tutma maksadıyla) üstün vasıflarla medh-ü senâ olunmak ve övülmek, kime mahsustur? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a mahsustur** (özellikle O'na âittir), öyle büyük Allâh ki, (رَبِّ الْعَالَمِينَ) **bütün âlemlerin** (varlıkların) **Rabbi.**

Meâl-i Şerîf - 2

2- Bütün hamdler (üstün vasıflarla medh-ü senâlar ve övgüler) **tüm âlemlerin Rabbi** (yaratıcısı ve yöneticisi olan) **Allâh'a mahsustur;**

اَلرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِۙ ﴿٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 3

Öyle büyük Allâh ki; (اَلرَّحْمٰنِ) **O Rahmân,** yâni mahlûkātına (yarattıklarına) acımakta nihâyete (son dereceye) varan ve sâdece Kendisi hakîkî mânâda nîmet vericilikle sıfatlanmış olan, yine öyle büyük Allâh ki; (اَلرَّح۪يمِ) **O Rahîm,** yâni ziyâdesiyle ve gerçek mânâda nîmet vermekle sâdece Kendisi sıfatlanmış olan.

Meâl-i Şerîf - 3

3- (Dünyâda mümin-kâfir ayırmaksızın her bir kuluna son derece acıyan ve gerçek mânâda sâdece Kendisi nîmet vermekte olan) **O Rahmân'a,** (âhirette yalnız îmân edenleri son derecede esirgeyecek olan hakîkî nîmet sâhibi) **O Rahîm'e!**

مَالِكِ يَوْمِ الدّ۪ينِۜ ﴿٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 4

Yine öyle büyük Allâh ki; (مَالِكِ يَوْمِ الدّ۪ينِ) **cezâ**(ların ve herkese hak ettiği karşılığın verileceği kıyâmet) **gününün Mâliki** (yegâne hâkimi).

Meâl-i Şerîf - 4

4- O cezâ(ların ve herkese hak ettiği karşılığın verileceği kıyâmet) **gününün** (yegâne) **Mâliki** (ve sâhibi olan Rabbü'l-âlemî)**ne!**

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَع۪ينُۜ ﴿٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 5

(O yüce Allâh'a itâat eden kullar şöyle derler:) (اِيَّاكَ) **Ancak Sana,** (نَعْبُدُ) **ibâdet ederiz,** daha (وَاِيَّاكَ) **ve ancak Senden,** (نَسْتَع۪ينُ) **yardım talep ederiz** (isteriz).

Meâl-i Şerîf - 5

5- (O yüce Allâh'a itâat eden kullar:) "(Ey Rabbimiz!) **Ancak Sana ibâdet** (ve kulluk) **ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz"** (derler).

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَۙ ﴿٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 6

(Buna mukābil Allâh-u Te'âlâ: "Peki Benden ne tür bir yardım istiyorsunuz?" buyurur, onlar da şöyle duâ ederler:) (اِهْدِ) **Hidâyet et** (ulaştır), kimi? (نَا) **bizi,** neye? (اَلصِّرَاطَ) **o yola,** öyle yol ki, (اَلْمُسْتَقِيمَ) **dosdoğru olucu,** yâni dosdoğru yol olan Dîn-i Mübîn-i İslâm'a bizi kavuştur.

Meâl-i Şerîf - 6

6- (Buna mukābil Allâh-u Te'âlâ: "Peki Benden ne tür bir yardım istiyorsunuz?" buyurur, onlar da şöyle duâ ederler:) **"Bizi o dosdoğru olan yola hidâyet et** (ve eriştir).

صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْۙ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّٓالِّينَ ﴿٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 7

O dosdoğru yoldan bedel? (صِرَاطَ الَّذِينَ) **öyle kimselerin yoluna** (bizi eriştir) **ki,** (اَنْعَمْتَ) **in'âm ettin** (çok büyük iyilik ettin), kime? (عَلَيْهِمْ) **onlara** (o müminlere), kendilerine ikrâm ettiğin öyle kullar ki, (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ) **gazap olunana muğâyir** (ve muhâlif), kimin üzerine? (عَلَيْهِمْ) **kendileri üzerine,** yâni kendilerine gazap ettiğin Yahûdîlerin dışında kalan kulların yoluna, daha? (وَلَا الضَّٓالِّينَ) **ve dalâlete düşücü** (Hristiyan kimselerden) **olmayanlar,** yâni bizi, Senin gazabına ve lânetine çarptırılmamış ve dalâlete (sapıklığa) düşmemiş, aksine Senin ikrâmlarına mazhar kılınmış Müslüman kullarının yoluna hidâyet et (kavuştur). Âmîn!

Meâl-i Şerîf - 7

7- Kendilerine in'âm (ve ikrâm)**da bulunmuş olduğun o** (peygamberlerin, sıddîkların, şehitlerin ve sâlih) **kimselerin yoluna** (bizi eriştir).

(Yahûdîler gibi İlâhî) **gazaba uğratılmış kimselere müğâyir** (ve her bakımdan onlara muhâlif) **olanların ve** (Hristiyanlar gibi doğru yoldan sapıtarak) **dalâlete düşücü de olmayanların** (yolunda bizi sâbit eyle)**!"** *(Parantez içinde zikredilen mânâlar için bakınız: 'Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 1/160; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 1/308)*

Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*tan rivâyet edilen bir hadîs-i kudsîde Allâh-u Te'âlâ şöyle buyurmuştur:

"Namazı(n olmazsa olmazı olan Fâtiha'yı) Kendimle kulum arasında iki parçaya böldüm. İstediği şey kuluma verilecektir.

Kul: 'Hamd, âlemlerin Rabbi Allâh'a âittir' dediğinde, Allâh-u Te'âlâ: 'Kulum Bana hamdetti' buyur(arak hoşnutluğunu ifâde buyur)ur.

Kul: 'O Rahmân; O Rahîm!' dediği zaman Allâh-u Te'âlâ: 'Kulum Bana övgüde bulundu' buyurur.

Kul: 'Cezâ gününün Mâliki!' dediği vakit Allâh-u Te'âlâ: 'Kulum Bana tâzimde bulundu' buyurur.

Kul: 'Ancak Sana ibâdet ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz!' deyince de Allâh-u Te'âlâ: 'İşte bu, Benimle kulum arasındadır. İstediği şey kulumundur' buyurur.

Kul: 'Bizi, gazaba uğrayanların ve dalâlete düşenlerin (yoluna) değil de, kendilerine in'âmda bulunduğun kimselerin o dosdoğru yoluna hidâyet et' dediğinde ise Allâh-u Te'âlâ: 'İşte bu, kuluma âit (bir talep)tir. İstediği şey (bu) kulum için (gerçekleşecek)dir' buyurur." *(Müslim, es-Salât:11, rakam:395, 1/296)*

سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ وَهِىَ مِائَتَانِ وَسِتٌّ وَثَمَانُونَ اٰيَةً

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İKİNCİ SÛRE-İ CELÎLE

el-BAKARA SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî'dir (Medîne-i Münevvere döneminde inmiştir).
İki yüz seksen altı âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm (olan) **Allâh'ın ismiyle!**

الٓمٓ ﴿١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 1

(الٓمٓ) **Elif! Lâm! Mîm!** Müfessirler bu gibi hurûf-u mukatta'anın tefsîrinde şöyle demişlerdir: (اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمُرَادِهٖ بِذٰلِكَ) "Bu harfler müteşâbih âyetlerden olduğu için bunlardan murâdının ne olduğunu ziyâdesiyle bilen ancak Allâh'tır."

Meâl-i Şerîf - 1

1- Elif! Lâm! Mîm!

Bâzı sûrelerin başlarında bulunan bu gibi hece harfleri birbirine eklenmeden okundukları için "Hurûf-u mukatta'a" ismini almıştır.

(اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمُرَادِهٖ بِذٰلِكَ) "Bu harfler müteşâbih âyetlerden olduğu için bunlardan murâdının ne olduğunu ziyâdesiyle bilen ancak Allâh'tır."

Bu harfler, gerçek mânâlarını sâdece Allâh-u Te'âlâ'nın bildiği müteşâbih âyetlerdendir.

Bunlar Kur'ân-ı Kerîm'in özünü ve özetini teşkil eden birtakım sırlar ve işâretlerdir. "Allâh-u Te'âlâ'nın isimleri", "Kur'ân-ı Kerîm'in isimleri", "Başlarında bulundukları sûrelerin isimleri" ve "Allâh-u Te'âlâ'nın kasemleri" oldukları husûsunda birtakım rivâyetler mevcuttur.

Bizim bunlara karşı vazîfelerimize gelince:

a) Okundukları şekliyle zâhirlerine îmân ederiz,

b) Allâh-u Te'âlâ'nın bu harflerden kastettiği mânâyı ancak Allâh-u Te'âlâ'ya havâle ederiz,

c) Âl-i 'İmrân Sûresi'nin 7. ve 8. âyet-i kerîmelerinin beyânı vechile; kalbinde bâtıla meyil bulunan kimselerin yaptığı gibi, kesin mânâ vermeye yeltenmeyiz,

d) Kalplerimizi kaymaktan muhâfaza etmesini Allâh-u Te'âlâ'dan niyâz ederiz.

Geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 1/117-123, 3/330-355*

ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 2

(ذٰلِكَ) (Habîbim!) **İşte sana bu** (Kur'ân-ı Kerîm), nedir? (اَلْكِتَابُ) **o** (Mûsâ ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ın müjdelediği en mükemmel ve en büyük) **kitaptır,** daha nedir? (لَا رَيْبَ) **hiç şüphe yoktur,** nerede? (فِيهِ) **kendisinde,** yâni bu kitabın ifâde ettiği hükümlerde ve Allâh-u Te'âlâ tarafından gönderildiğinde hiç şüphe yoktur, bu kitap daha nedir? (هُدًى) **büyük bir hidâyettir,** kimler için? (لِلْمُتَّقِينَ) **müttakîler için,** yâni emirleri tutup yasaklardan kaçmak sûretiyle takvâ sâhibi olan kullar hakkında bir hidâyet rehberi (ve doğru yola iletici)dir.

Meâl-i Şerîf - 2

2- (Habîbim!) **İşte sana! Ancak bu** (Kur'ân-ı Kerîm), (Mûsâ ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ın müjdelediği) **o** (mükemmel) **kitaptır.**

O(nun, Allâh-u Te'âlâ tarafından indirilmiş olduğu)**nda hiçbir şüphe yoktur.**

(O kitap herkese doğru yolu göstermekteyse de, özellikle emirleri terk etmekten ve yasakları işlemekten hakkıyla sakınan) **müttakîler için** (dosdoğru yolu gösteren ve sâdece onları maksatlarına eriştiren) **büyük bir hidâyet** (rehberi)**dir.**

اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 3

O takvâ sâhipleri kimlerdir? (اَلَّذِينَ) **öyle** (müttakî) **kimselerdir ki,** (يُؤْمِنُونَ) **îmân ederler** (inanırlar), neye? (بِالْغَيْبِ) **gayba** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın Zâtı, melekleri, cennet ve cehennem gibi müşâhede edilmeyen (beş duyudan biriyle hissedilmeyen) şeylerin varlığına îmân ederler, daha? (وَيُقِيمُونَ) **ve ikāme ederler** (hakkıyla kılarlar), neyi? (اَلصَّلٰوةَ) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı,** daha ne yaparlar? (وَمِمَّا) **ve o şeylerden ki,** (رَزَقْنَا) **Biz rızıklandırdık,** kimi? (هُمْ) **onları,** (يُنْفِقُونَ) **infak ederler** (hayır yollarına harcarlar).

Meâl-i Şerîf - 3

3- O (takvâ sâhibi) **kimseler ki;** (duyularla hissedilemeyen, akılla da varlığı bilinemeyen, ancak peygamberlerin bildirmesiyle anlaşılabilen) **gayb**(la ilgili îmân esasların)**a îmân etmektedirler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla**

kılmaktadırlar ve kendilerine rızık olarak vermiş olduğumuz (mal ve yiyecek gibi) **şeylerden** (zekât ve fitre gibi malda bulunan hakları yerine getirmek için) **infakta bulunmaktadırlar** (ve karşılık beklentisi taşımaksızın Allâh yolunda bağış yapmaktadırlar).

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَٓا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَۜ ﴿٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 4

Daha? (وَالَّذِينَ) **ve** (müttakîler) **öyle kimselerdir ki,** (يُؤْمِنُونَ) **îmân ederler,** neye? (بِمَٓا) **o şeye** (Kur'ân-ı Kerîm'e) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْكَ) (yâ Muhammed) **sana,** daha neye îmân ederler? (وَمَٓا) **o şeye** yâni diğer kitaplara **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kimden önce? (مِنْ قَبْلِكَ) **senden önce,** daha ne yaparlar? (وَبِالْاٰخِرَةِ) **âhirete de,** (هُمْ) **sâdece onlar,** (يُوقِنُونَ) **yakînen inanırlar.**

Meâl-i Şerîf - 4

4- Yine onlar; sana indirilmiş olan (Kur'ân)**a da, senden önce** (geçmiş peygamberlere) **indirilmiş olan** (diğer semâvî kitap)**lara da îmân etmektedirler.**

(Ölümden sonra yaşanacaklara inandıklarını birçokları iddiâ etmekteyse de) **sâdece onlar** (şek ve şüphe taşımayan kesin bir îmânla) **âhirete yakînen inanmaktadırlar.**

اُو۬لٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 5

(اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** yâni bu sıfatları takınanlar, ne üzeredirler? (عَلٰى هُدًى) **son derece büyük bir hidâyet üzere,** öyle bir hidâyet ki kim tarafından olucu? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rableri tarafından** (kendilerine ihsân olunan), (وَاُو۬لٰٓئِكَ) **ve işte sana onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (الْمُفْلِحُونَ) **felâha erici kimselerdir,** yâni cehennemden kurtulup cennete kavuşan, dünyâ ve âhirette kendileri hakkında hayır murâd edilen (istenen) kimseler ancak onlardır.

Meâl-i Şerîf - 5

5- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar, Rablerinden** (gelen) **büyük bir hidâyet üzere** (tam mânâsıyla sâbit)**dirler ve yine işte sana! Ancak onlar** (tüm korkularından kurtulup, bütün isteklerini elde ederek) **felâha eren kimselerin ta kendileridir.**

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَٓاءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 6

(اِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** onların durumu nedir? (سَوَٓاءٌ) **müsâvîdir,** kim nezdinde? (عَلَيْهِمْ) **onlar nezdinde,** yâni onlara göre, burada (عَلٰى) harf-i ceri (عِنْدَ) kelimesi mânâsında tefsîr edilmiştir, *(el-Âlûsî)* ne müsâvîdir? (ءَاَنْذَرْتَ) **uyarmış mısın,** kimi? (هُمْ) **onları,** (اَمْ لَمْ تُنْذِرْ) **yâhut uyarmamışsın,** kimi? (هُمْ) **onları,** (لَا يُؤْمِنُونَ) **îmân etmezler.**

Meâl-i Şerîf - 6

6- (Habîbim!) **Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşturlar;** (inanmadıkları takdirde başlarına gelecek tehlikeyi iyice anlatarak) **sen onları uyarmış mısın yâhut kendilerini uyarmamışsın** (bir şey değişmez. Zîrâ her iki durum da) **onlara göre eşittir;** (ne yaparsan yap) **îmân etmeyecekler.** (Bu yüzden üzülüp kendini helâk etmene değmez.)

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 7

(خَتَمَ) **Mühür vurdu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى قُلُوبِهِمْ) **onların kalpleri üzerine,** daha ne üzerine? (وَعَلٰى سَمْعِهِمْ) **ve kulakları üzerine,** (وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ) **gözleri üzerinde de vardır,** ne? (غِشَاوَةٌ) **bir tür örtü,** (وَلَهُمْ) **ve ancak onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **korkunç bir azap,** öyle azap ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 7

7- (Çünkü) **Allâh onların kalpleri üzerine de, kulakları üzerine de mühür basmıştır. Gözlerinin üzerinde ise** (hakkı anlamalarına mâni olan) **bir nevî** (mânevî) **örtü vardır.**

(Buna mukābil) **sâdece onlar için** (iki cihanda da, mâhiyetini Allâh-u Te'âlâ'dan başka kimsenin bilemeyeceği) **pek büyük de bir azap vardır.**

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 8

(وَمِنَ النَّاسِ) **Ve insanlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle bir kimse ki,** (يَقُولُ) **der,** ne der? (اٰمَنَّا) **îmân ettik,** yâni inandık, kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَبِالْيَوْمِ)

ve o güne, öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olucu,** yâni dünyânın sonunda gelecek âhiret gününe, (وَمَا هُمْ) **hâlbuki onlar değildirler,** ne değildirler? (بِمُؤْمِنِينَ) **aslâ îmân edici kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 8

8- İnsanlardan öylesi vardır ki: "Allâh'a ve o (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek olan mahşer) **gün**(ün)**e îmân ettik" demektedir. Hâlbuki onlar aslâ îmân edici kimseler değildirler.** (Bilakis söylediklerinin tam tersi olan kâfirliği içlerinde gizlemektedirler.)

يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 9

(يُخَادِعُونَ) **O** (münâfık ola)**nlar aldatmaya çalışırlar,** kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** daha? (وَالَّذِينَ) **ve o kimseleri ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni akıllarınca Allâh-u Te'âlâ'yı ve müminleri aldatmaya kalkışırlar, (وَمَا يَخْدَعُونَ) **hâlbuki aldatamazlar,** (اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ) **ancak kendilerini** (aldatmış olurlar), (وَمَا يَشْعُرُونَ) **ama fark etmezler,** yâni sâdece kendilerini aldattıklarının farkına da varmazlar.

Meâl-i Şerîf - 9

9- O (münâfık ola)**nlar** (îmân ettiklerini söyleyip, içlerinde kâfirliği gizleyerek) **Allâh'ı ve îmân etmiş o kimseleri aldatmaya çalışırlar.**

Hâlbuki (böyle yaparak) **kendilerinden başkasını aldatamazlar, ama** (yaptıkları hîlekârlığın vebâlinin netîcede kendilerine döneceğinin) **farkına varmazlar.**

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 10

(فِي قُلُوبِهِمْ) **Onların kalplerinde vardır,** ne? (مَرَضٌ) **bir tür hastalık,** (فَزَادَ) **ziyâde etti** (artırdı), kimi? (هُمْ) **onları,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne cihetinden? (مَرَضًا) **hastalık cihetinden,** yâni Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in şânını yükselttikçe, onların haset (çekememezlik), kin ve buğz gibi kalp hastalıklarını artırmıştır. Bu cümle-i celîlenin bedduâ olma ihtimâli de vardır ki, o zaman mânâ: **"Allâh-u Te'âlâ onların hastalıklarını artırsın"** demek olur, (وَلَهُمْ) **ve ancak onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **çok büyük bir**

azap, öyle azap ki, (اَلِيمٌ) **ziyâde acı verici,** ne sebeple? (بِمَا كَانُوا) **olmaları sebebiyle,** nedir olmaları sebebiyle? (يَكْذِبُونَ) **sürekli yalan söylerler,** yâni "Allâh'a ve âhiret gününe îmân ettik" derken sürekli yalan söylemeleri sebebiyle onlara can yakıcı büyük bir azap vardır.

Meâl-i Şerîf - 10

10- Onların kalplerinde (şüphecilik ve münâfıklıkla ilgili) **bir nevî hastalık vardır.**

Allâh da (peş peşe âyetler indirip yeni vazîfeler emrederek ve Rasûlünün şânını sürekli yücelterek) **onların hastalığını artırmıştır.**

(İnanmadıkları hâlde "Îmân ettik" diyerek) **devamlı yalan söylemekte bulunmuş olmaları sebebiyle çok acı verecek** (ve ızdırâbı kalplere tesir edecek) **pek büyük bir azap da sâdece onlar içindir.**

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِ قَالُوا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 11

(وَاِذَا قِيلَ) **Ve denildiği vakit,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** yâni Müslümanlar tarafından bu münâfıklara dendiğinde, ne dendiğinde? (لَا تُفْسِدُوا) **fesat çıkarmayın,** yâni bozgunculuk yapmayın, nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**-de,** (قَالُوا) **derler,** ne derler? (اِنَّمَا نَحْنُ) **biz ancak,** kimleriz? (مُصْلِحُونَ) **ıslâh edici kimseleriz** (iyi niyetliyiz, hep hayırlara koşmaktayız).

Meâl-i Şerîf - 11

11- Bir de onlara: "(Kendiniz kâfir olup, insanları da îmândan döndürmeye çalışarak) **yer**(yüzün)**de fesat çıkar**(ıp bozgunculuk yap)**mayın" denildiği zaman: "Biz ancak** (âleme nizam ve düzen vermeye çalışan) **ıslâh edici kimseleriz" derler.**

اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 12

(اَلَٓا اِنَّهُمْ) (Ey müminler) **âgâh olun** (uyanık bulunun) **ki muhakkak onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلْمُفْسِدُونَ) **fesat çıkaranların ta kendileridir,** (وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ) **velâkin fark etmezler,** yâni kendilerinin ifsâd edici olduklarının farkında bile değildirler.

Meâl-i Şerîf - 12

12- İyi bilin ki; asıl bozguncular gerçekten onların ta kendileridir, lâkin (kendi ifsatlarının) **farkında** (bile) **olmazlar.**

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوا كَمَٓا اٰمَنَ النَّاسُ قَالُٓوا اَنُؤْمِنُ كَمَٓا اٰمَنَ السُّفَهَٓاءُۜ
اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَٓاءُ وَلٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 13

(وَاِذَا قِيلَ) **Ve denildiği zaman,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne denildiği zaman? (اٰمِنُوا) **îmân edin** (Allâh-u Te'âlâ'ya ve âhiret gününe inanın), ne gibi? (كَمَٓا اٰمَنَ) **îmân ettiği gibi,** kim? (اَلنَّاسُ) **insanlar,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbı îmân ettiği gibi siz de îmân edin, (قَالُٓوا) (cevâben) **derler,** ne derler? (اَنُؤْمِنُ) **biz îmân eder miyiz** (inanır mıyız), kim gibi? (كَمَٓا اٰمَنَ) **îmân ettiği gibi,** kim? (اَلسُّفَهَٓاءُ) **o sefihler,** yâni "Akılsız ve beyinsizlerin îmân ettiği gibi biz inanır mıyız" derler, (اَلَٓا اِنَّهُمْ) **âgâh olun** (yâni ey müminler uyanık olun) **ki muhakkak onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلسُّفَهَٓاءُ) **sefihlerin** (ve beyinsiz kimselerin) **ta kendileridir,** (وَلٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ) **velâkin onlar** (bunu) **bilmezler.**

Meâl-i Şerîf - 13

13- Yine onlara: "Siz de o (samîmî mümin olan) **insanların îmân ettiği gibi** (nifak şâibelerinden arınmış bir şekilde doğru dürüst) **îmân edin" denildiği vakit: "Biz hiç o sefih** (olan akılsız ve beyinsiz mümin)**lerin îmân ettiği gibi inanır mıyız?!" derler. Haberiniz olsun ki; asıl sefihler** (aklı kıt ve ahmak olan kimseler, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbı olmayıp, tam tersine) **hiç şüphesiz ki onların ta kendileridir. Velâkin** (kendilerinin bu durumda olduğunu bile) **bilmezler.**

وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُٓوا اٰمَنَّاۚ وَاِذَا خَلَوْا اِلٰى شَيَاطِينِهِمْۙ
قَالُٓوا اِنَّا مَعَكُمْۙ اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 14

(وَاِذَا لَقُوا) **Ve o** (münâfık ola)**nlar karşılaştıkları vakit,** yâni rastladıklarında, kime? (اَلَّذِينَ) **o kimselere ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni münâfıklar, îmân edenlerle karşılaştıklarında (قَالُٓوا) **derler,** ne derler? (اٰمَنَّا) **îmân ettik,** yâni "Biz de sizin gibi inandık" derler, (وَاِذَا خَلَوْا) **ama tenhâda kaldıkları vakit** (baş başa kalınca), kimlerle? (اِلٰى شَيَاطِينِهِمْ) **şeytanlarıyla,** yâni inatçılıkta şeytana

benzeyen Yahûdî arkadaşlarıyla, buradaki (اِلٰى) harfi (مَعَ) mânâsındadır, *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 1/333)* (قَالُوٓا) **derler,** ne derler? (اِنَّا) **muhakkak biz,** kiminleyiz? (مَعَكُمْ) **sizinle berâberiz** (sizin dîninizin ve inancınız üzereyiz), (اِنَّمَا نَحْنُ) **biz ancak,** kimleriz? (مُسْتَهْزِؤُنَ) **istihzâ edici kimseleriz,** yâni îmân aklımızın ucuna bile gelmeksizin, sâdece müminlerle alay etmekteyiz.

Meâl-i Şerîf - 14

14- O (münâfık ola)**nlar îmân etmiş o kimselerle karşılaştıkları zaman:** "(Biz de sizin gibi) **îmân ettik" derler.**

Ama Şeytan (gibi kâfirliğini açıkça ortaya koyan Yahûdî dost)**larıyla tenhâda kaldıkları vakit:** "(Emin olun) **şüphesiz biz sizinle berâberiz. Biz** (onlarla) **ancak istihzâ edici kimseleriz.** (Müslümanlarla alay etmek için onlara inandığımızı söylüyoruz)" **derler.**

اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فٖى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 15

(اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يَسْتَهْزِئُ) **istihzâ edenin muâmelesini yapar,** kime? (بِهِمْ) **onlara,** yâni Allâh-u Te'âlâ onların müminlere karşı yaptıkları istihzânın cezâsını verir, daha? (وَيَمُدُّ) **ve mühlet verir,** yâni hemen yakalamaz, zaman tanır, kime? (هُمْ) **onlara,** ne içinde? (فٖى طُغْيَانِهِمْ) **azgınlıkları içinde,** ne oldukları hâlde mühlet vermektedir? (يَعْمَهُونَ) **bocaladıkları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 15

15- (Aslında) **Allâh** (müminlerle) **alay etmelerinin cezâsını onlara vermektedir ve** (bunu yapmak üzere onların ömürlerini uzatıp, rızıklarını artırarak) **azgınlıkları içerisinde bocaladıkları hâlde onlara mühlet vermektedir.**

Allâh-u Te'âlâ'nın münâfıklarla istihzâsı, kulların anladığı mânâda bir alay etme anlamına gelmeyip, onların Müslümanlarla eğlenmelerine karşılık kendilerine azap etmesinden yâhut dünyâda bolluk verip âhirette azâba dûçar kılarak istihzâ edenin muâmelesini onlara revâ görmesinden ibârettir.

اُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدٖينَ ﴿١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 16

(اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (bu çirkin sıfatları takınan münâfıklar) kimlerdir? (الَّذٖينَ) **ancak o kimselerdir ki,** (اشْتَرَوُا) **satın aldılar**

(değiştirdiler), neyi? (اَلضَّلَالَةَ) **dalâleti** (kâfirliği ve kâfirliğe götüren isyanları), neye mukābil? (بِالْهُدٰى) **hidâyete** (îmân ve tâate) **mukābil,** (فَمَا رَبِحَتْ) **bu yüzden kâr etmedi** ne? (تِجَارَتُهُمْ) **onların ticâreti,** yâni onlar bu ticâretlerinde kâr etmediler, daha? (وَمَا كَانُوا) **ve olmadılar,** nedir olmadılar? (مُهْتَدِينَ) **hidâyete erici kimseler,** yâni onlar hakîkî bir ticâret yolunu ve mânevî bir kazancı bulamadılar.

Meâl-i Şerîf - 16

16- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar**(ca kötü vasfı taşıyan münâfıklar) **ancak öyle kimselerdir ki** (doğru yolu bırakıp, eğri yolu üstün tutmuş ve) **hidâyete karşılık dalâleti** (kâfirliği ve kâfirliğe götüren günahları) **satın almıştırlar. Bu yüzden ticâretleri kâr etmemiştir ve onlar** (alışverişte yapacakları tercihler hakkında) **doğru yolu bulan kimseler de olamamışlardır.**

Zîrâ ticâretten maksat; anaparayı koruyup üstüne kâr elde etmektir. Bunlar ise, bu sapık inançlara meylederek isti'datlarını (ve kābiliyetlerini) bozdukları için, sâhip oldukları kâmil akıl ve selîm fıtrat (İslâm kābiliyeti üzere yaratılış) sermâyelerini zâyi ettiklerinden, îmân gibi bir kârı elde etmekten tamâmen ümitsiz kalmışlardır. *(et-Tefsîru'l-Beyzâvî)*

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًاۚ فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 17

(مَثَلُهُمْ) **Onların meseli** (acâyip hâlleri), ne gibidir? (كَمَثَلِ الَّذِى) **o kimsenin meseli** (ilginç durumu) **gibidir ki,** (اِسْتَوْقَدَ) **yaktı,** yâni tutuşturdu, neyi? (نَارًا) **büyük bir ateşi,** (فَلَمَّا) **artık ne zaman ki,** (اَضَاءَتْ) **o** (ateş) **aydınlattı,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** nerededir? (حَوْلَهُ) **etrâfındadır,** yâni ateş etrâfındaki mekânları son derece aydınlatınca, (ذَهَبَ) **giderdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِنُورِهِمْ) **onların nurlarını,** yâni ışıklarının kaynağı olan ateşlerini söndürdü, daha? (وَتَرَكَ) **ve bıraktı,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne içinde? (فِى ظُلُمَاتٍ) **koyu karanlıklar içinde,** *(Tefsîru'l-Mazharî, 1/36)* ne oldukları hâlde? (لَا يُبْصِرُونَ) **göremez oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 17

17- O (münâfık ola)**nların şaşılacak durumu; öyle bir kimsenin ilginç hâli gibidir ki, o kişi** (karanlık bir gecede korktuklarından emin olmak ve ısınmak gibi faydalar temin etmek için) **bir ateş yakmıştır.**

Artık ne zaman ki o (ateş), **çevresindekileri aydınlatmıştır, Allâh onların nûrunu** (ve ışığını temin eden ateşlerini söndürüp) **gidermiştir ve koyu karanlıklar içerisinde** (hiçbir şeyi) **göremez oldukları hâlde onları bırakmıştır.**

İşte bu münâfıklar da, yaktığı ateşten kısa süreli istifâde eden adam misâli; îmân kelimesini dilleriyle söyleyerek, kısa dünyâ hayâtında can ve mal emniyeti elde edip, Müslümanlarla evlenebilme ve ganîmetlerden hisse alabilme gibi birtakım faydalar temin etmişlerdir. Lâkin Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in, onların iç yüzünü açıklayan beyânı yâhut herhangi bir sûretle bozuk inançlarının Müslümanlar tarafından anlaşılması sebebiyle, evvelce yaşadıkları korku karanlıklarına avdet edecekler veyâ ânîden karşılaşacakları bir ölüm netîcesinde Allâh-u Te'âlâ'nın gazabı ve sonsuz azâbından ibâret karanlıklara tekrar döneceklerdir. *(el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Hâzin)*

صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَۙ ﴿١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 18

Onlar kimdirler? (صُمٌّ) **sağırlardır,** daha kimlerdir? (بُكْمٌ) **dilsizlerdir,** daha kimlerdir? (عُمْيٌ) **körlerdir,** (فَهُمْ) **bu sebeple onlar,** (لَا يَرْجِعُونَ) (hidâyete) **dönemezler.**

Meâl-i Şerîf - 18

18- (O münâfıklar, hakîkatleri duymaktan) **sağırlardır,** (gerçekleri söyleme husûsunda) **dilsizlerdir,** (doğru yolu görme konusunda ise) **körlerdir. Artık onlar** (bıraktıkları o doğru yola geri) **dönemezler.**

اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَٓاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌۚ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ
فٖٓي اٰذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِۜ وَاللّٰهُ مُحٖيطٌ بِالْكَافِرٖينَ ﴿١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 19

(اَوْ كَصَيِّبٍ) **Veyâ şiddetle boşanan bir tür yağmur gibidir,** yâni münâfıkların meseli ve şaşılacak hâli şiddetli yağmura tutulan kişilerin hâli gibidir, öyle yağmur ki, nereden inici? (مِنَ السَّمَٓاءِ) **gökte**(ki buluttan boşana)**n,** yine öyle yağmur ki, (فِيهِ) **onunla birlikte vardır,** burada (فٖي) harf-i ceri, (مَعَ) mânâsındadır, *(el-Âlûsî, 1/479)* ne vardır? (ظُلُمَاتٌ) **türlü türlü karanlıklar,** daha? (وَرَعْدٌ) **ve şiddetli gök gürültüsü,** daha? (وَبَرْقٌ) **ve korkunç bir şimşek,** (يَجْعَلُونَ) **koyarlar,** *(el-Âlûsî, 1/483)* neyi? (اَصَابِعَهُمْ) **parmaklarını**(n uçlarını)**,** neyin içerisine? (فٖٓي اٰذَانِهِمْ) **kulaklarının içerisine,** neden sebep? (مِنَ الصَّوَاعِقِ) **yıldırımlardan sebep,** yâni gök gürültüsüyle berâber gelecek olan yıldırımların korkusundan

dolayı, parmak uçlarını kulaklarına tıkıyorlar, ne için? (حَذَرَ الْمَوْتِ) **ölüm çekincesiyle,** (وَاللّٰهُ) **hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (مُحِيطٌ) **kuşatıcıdır,** yâni ilmi ve kudreti (bilgisi ve gücü) ile kaplayıcıdır, kimleri? (بِالْكَافِرِينَ) **o kâfirleri.**

Meâl-i Şerîf - 19

19- Veyâ (o münâfıkların durumu;) **gökte**(ki bulutta)**n** (sağanak hâlinde boşanan), **şiddetli bir tür yağmur**(a tutulanların hâli) **gibidir ki, onunla birlikte türlü türlü karanlıklar, dehşetli bir gök gürültüsü ve korkunç bir şimşek bulunmaktadır. O** (fırtınaya tutula)**nlar yıldırımlar yüzünden** (gelecek) **ölüm çekincesiyle parmaklarını**(n uçlarını) **kulaklarının içerisine koyarlar. Allâh ise** (ilmiyle ve kudretiyle) **o kâfirleri** (çepeçevre) **kuşatıcıdır.**

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ اَبْصَارَهُمْۜ كُلَّمَٓا اَضَٓاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِۙ وَاِذَٓا اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُواۜ
وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 20

(يَكَادُ) **Yakın oluyor,** ne? (الْبَرْقُ) **o şimşek,** nedir olmaya? (يَخْطَفُ) **kapacak olmaya,** yâni neredeyse kapıp alıverecek, neyi? (اَبْصَارَهُمْ) **onların gözlerini,** (كُلَّمَا) **her ne zaman,** öyle zaman ki? (اَضَاءَ) **o** (şimşek) **aydınlatma yapar,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** (مَشَوْا) **yürürler,** nerede? (فِيهِ) **on**(un ışığının aydınlattığı yol)**da,** (وَاِذَا اَظْلَمَ) **ama karardığı zaman** (şimşek kaybolup yol karardığı zaman), kimler üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** (قَامُوا) **dikilirler** (bir daha şimşek çakıp yollarını göstermesi için, oldukları yerde şaşkınlık içinde dikilip kalırlar), (وَلَوْ شَاءَ) **ve eğer dileseydi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (لَذَهَبَ) **elbette giderirdi,** neyi? (بِسَمْعِهِمْ) **onların kulaklarını** (kulaklarındaki işitme hâssesini, duyusunu), daha? (وَاَبْصَارِهِمْ) **ve gözlerini**(n görme hâssesini), (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَد۪يرٌ) **ziyâde gücü yetendir.**

Meâl-i Şerîf - 20

20- (O anda) **o şimşek onların gözlerini kapmaya çok yaklaşmıştır. O** (şimşek) **onlar için her ne zaman aydınlatma yapsa, on**(un ışığının aydınlattığı yol)**da** (birazcık) **yürürler.** (Şimşek kaybolup) **üzerlerine karanlık çöktüğünde ise** (oldukları yerde şaşkın bir hâlde durup) **dikilirler. Allâh dileseydi elbette onların kulaklarını**(n işitme duyusunu) **da, gözlerini**(n görmesini) **de** (tümüyle) **giderirdi.**

Şüphesiz Allâh her şeye (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

Müfessirler bu âyet-i kerîmeye şöyle mânâ vermişlerdir: "Gökten inerek kalpleri dirilttiği için toprağa hayat veren yağmur mesâbesinde olan Kur'ân-ı Kerîm'deki muhkem ifâdeler karşısında münâfıklar şaşkına dönerler. Çünkü o âyetler; kâfirlik, şirk ve nifaktan ibâret karanlıkları açıp gidermekte, gök gürültüsü gibi korkunç tehditleri ihtivâ etmekte ve şimşek gibi parlayıp cennete giden yolu aydınlatmaktadır. İslâm'ı kabullenme gibi ölümden beter saydıkları yararlı şeylere karşı taşıdıkları endişe yüzünden, Kur'ân-ı Kerîm okunmaya başladığında ise yıldırımlar gibi güçlü âyetleri duymaları hâlinde îmâna meyletmemek için, neredeyse parmaklarının tümünü kulaklarına sokmaya zorlarlar. Hâlbuki Allâh-u Te'âlâ, ezelî ilmi ve sonsuz kudretiyle o kâfirleri çepeçevre kuşattığından, kaçışları kendilerine fayda vermeyecek, netîcede Allâh-u Te'âlâ onları öldürüp dirilterek o âyetlerin tehdîdine çarptıracaktır. Kendi yanlış seçimleri yüzünden haklarında ezelî bedbahtlık karârı verilmiş olmasaydı, neredeyse İslâm'ın şimşek gibi parlak delilleri onları düşünüp inanmaya mecbur bırakacaktı.

Yine böylece bu münâfıklar belâ ve imtihansız bırakılırlarsa, bir de ganîmet ve nîmete kavuşarak aydınlığa kavuşurlarsa, Müslüman olduklarını açıklayarak barış yolunu tutarlar. Şiddet ve belâlarla, bir de İslâm'ın cihâd gibi zor teklifleriyle karşılaşıp hava karardığında ise, şaşkınlık içerisinde dikilip kalarak geri kaçarlar. Hidâyet bulmaları için Allâh-u Te'âlâ kendilerine kulak ve göz nîmeti bahşettiği hâlde, onlar bu nîmetleri sonsuz faydaları temin için değil de peşin zevkleri elde etmek için harcarlar. Allâh-u Te'âlâ dileseydi, onların mânevî duyularını körelttiği gibi, elbette zâhirî hislerini de tümüyle yok edebilirdi. Çünkü O, her dilediği şeyi gerçekleştirmeye ziyâdesiyle güçlüdür. Lâkin imtihan hikmetine binâen bunu yapmamıştır." *(el-Hâzin, el-Beyzâvî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/70-72)*

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ وَالَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَۙ ﴿٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 21

(يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ) **Ey insanlar,** (اُعْبُدُوا) **ibâdet** (kulluk) **edin,** kime? (رَبَّكُمُ) **Rabbinize,** (اَلَّذ۪ي) **öyle bir Zât ki,** (خَلَقَ) **yarattı,** kimi? (كُمْ) **sizi,** daha (وَالَّذ۪ينَ) **ve o kimseleri ki,** (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden öncedirler,** (لَعَلَّكُمْ) **muhakkak siz** (تَتَّقُونَ) (haramlardan sakınarak) **takvâ sâhibi olursunuz.**

Meâl-i Şerîf - 21

21- Ey insanlar! Sizi de, sizden önceki kimseleri de yaratmış olan Rabbiniz(i bir bilip, sâdece Kendisin)**e ibâdet** (ve kulluk) **edin, tâ ki siz** (haramlardan sakınarak) **takvâ sâhibi olasınız** (ve sonsuz azaptan iyice korunabilesiniz).

Burada geçen (لَعَلَّ) harfi, lügat mânâsı itibârı ile teraccî (ümîd etme) mânâsında ise de, müfessirlerin beyânı vechile; Allâh-u Te'âlâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'de zikrettiği (لَعَلَّ) ve (عَسٰى) kelimeleri vücûb içindir, yâni kesinlik mânâsı ifâde eder. Çünkü kerem sâhibi olan Zât, bir kimseyi heveslendirdiği zaman onu gerçekleştirir. Ancak Tahrîm Sûresi'nin 5. âyetinde geçen (عَسٰى) kelimesi asıl mânâsı üzere kullanılmış olup vücûb mânâsında değildir. *(el-Kurtubî, et-Tefsîr, 3/417, 21/90)*

Bu harf ta'lîl için de olabilir ki, o zaman (كَيْ) harfi mânâsında olur. Nitekim meâl-i şerîfteki mânâ buna göre verilmiştir. *(el-Âlûsî, 2/17)*

اَلَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاۤءَ بِنَاۤءًۖ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاۤءِ مَاۤءً
فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْۚ فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 22

Öyle Rabbiniz ki, (اَلَّذٖى) **O Zât ki,** (جَعَلَ) **yaptı,** kim için? (لَكُمُ) **sizin için,** neyi? (الْاَرْضَ) **yeri,** ne yaptı? (فِرَاشًا) **bir döşek,** yâni üzerinde oturmanın ve uyumanın mümkün olması husûsunda döşek gibi yaptı, daha? (وَالسَّمَاۤءَ) **göğü de** (yaptı), ne yaptı? (بِنَاۤءً) **bir binâ,** yâni yüksek bir tavan ve bir kubbe gibi, daha ne yaptı? (وَاَنْزَلَ) **ve indirdi,** nereden? (مِنَ السَّمَاۤءِ) **gökten,** neyi? (مَاۤءً) **suyu** (yağmuru), daha? (فَاَخْرَجَ) **akabinde çıkarttı,** ne sebebiyle? (بِهٖ) **onun sebebiyle,** neyi? (مِنَ الثَّمَرَاتِ) **ürünlerden bâzısını** (her türlü yenilecek şeylerden nicelerini), ne için? (رِزْقًا) **rızıklandırmak için,** bu mânâ bu kelimenin masdar kabûl edilmesine göre verilmiştir. Masdar bima'nâ mef'ûl olarak "Merzûk" mânâsında da **tefsîr** edilebilir ki meâlde bu mânâ tercih edilmiştir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 1/43)* kimi rızıklandırmak için? (لَكُمْ) **sizi,** (فَلَا تَجْعَلُوا) **öyleyse tâyin etmeyin** (belirlemeyin), kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **için,** neler? (اَنْدَادًا) **eşler** (ve ortaklar), (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَعْلَمُونَ) **biliyorsunuz,** yâni putların hiçbir şey yaratamayacaklarını ve size rızık veremeyeceklerini bildiğiniz hâlde, sizi yaratan ve rızıklandıran Allâh-u Te'âlâ'ya onları ortak koşmayın.

Meâl-i Şerîf - 22

22- O Zât ki, yeri sizin (kolayca yerleşebilmeniz) **için bir döşek, göğü de** (korunmuş yüksek bir tavan ve kubbe gibi) **bir binâ yapmıştır, ayrıca gökten bir su indirmiş ve akabinde türlü türlü ürünlerden bâzısını size bir rızık olsun için** (topraktan) **onun sebebiyle çıkarmıştır. Öyleyse Allâh'a eşler** (ve ortaklar) **tâyin etmeyin. Hâlbuki siz** (yaratılmışların, aslâ yaratıcının eşi ve benzeri olamayacağını, her şeyi yaratanın ancak tek bir Zât olduğunu) **bilmektesiniz.**

وَاِنْ كُنْتُمْ فٖى رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهٖۖ
وَادْعُوا شُهَدَاۤءَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 23

(وَاِنْ كُنْتُمْ) **Ve eğer oldu iseniz,** nerede? (فٖى رَيْبٍ) **bir şüphe içerisinde,** neden? (مِمَّا) **o şeyden** (Kur'ân'dan) **ki,** (نَزَّلْنَا) **parça parça indirdik,** kim üzerine?

(عَلٰى عَبْدِنَا) **kulumuz** (Muhammed Mustafâ *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*) **üzerine,** (فَأْتُوا) **öyleyse** (meydana) **getirin,** neyi? (بِسُورَةٍ) **bir sûreyi,** öyle sûre ki, (مِنْ مِثْلِهِ) **onun** (Kur'ân'ın) **mislinden olucu,** (güzel nazımda ve eşsiz beyanda onun gibi olan bir sûre yapın), daha? (وَادْعُوا) **ve çağırın,** kimleri? (شُهَدَاءَكُمْ) **şâhitlerinizi,** yâni yardımcılarınızı ve taptığınız putlarınızı, kimden başka olduğu hâlde? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan başka,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer siz oldu iseniz,** kimler? (صَادِقِينَ) **doğru söyleyen kimseler,** yâni Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın onu kendiliğinden uydurduğunu iddiâ etmenizde ve ilâhlarınızın size yardımcı olacakları hakkındaki sözlerinizde doğruysanız, Kur'ân'ın benzeri bir sûre yapın da görelim.

Meâl-i Şerîf - 23

23- (Ey müşrikler!) **Eğer siz kulumuz** (Muhammed Mustafâ'y)**a peyder pey indirmiş olduğumuz şey**(in Bizim tarafımızdan gönderildiğin)**den bir şüphe içinde bulunuyor iseniz, haydi siz de** (güzel nazımda ve eşsiz beyanda) **onun misli olan bir sûre** (meydana) **getirin ve** (size bu konuda yardımcı olmaları için) **Allâh'tan başka şâhit** (önder, destekçi ve güvendik)**lerinizi**(n tümünü) **çağırın.**

Eğer (Benim Rasûlümün, Kur'ân-ı Kerîm'i kendiliğinden uydurmuş olduğuna dâir sözlerinizde) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (haydi ne duruyorsunuz, siz de onun gibi fesâhat ve belâğat erbâbı Araplarsınız, o hâlde dâvânızı ispât edin de görelim)**!**

فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتٖى وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
اُعِدَّتْ لِلْكَافِرٖينَ ﴿٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 24

(فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا) **Ama eğer yapamadıysanız** (Kur'ân'ın misli bir sûre getiremediyseniz), (وَلَنْ تَفْعَلُوا) **zâten hiçbir zaman da** (bunu) **yapamayacaksınız,** (فَاتَّقُوا) **o hâlde hakkıyla sakının,** neden? (النَّارَ) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den,** (الَّتٖى) **öyle ateş ki,** (وَقُودُهَا) **onun tutuşturucusu** (çırası ve odunu), kimlerdir? (النَّاسُ) **ancak insanlardır,** daha? (وَالْحِجَارَةُ) **ve taşlardır** (kibrit taşları veyâ tapmak için yaptıkları taşlardır), (اُعِدَّتْ) (o ateş) **hazırlandı,** kimler için? (لِلْكَافِرٖينَ) **kâfirler için,** yâni indirdiğimiz Kur'ân'ı inkâr edenler için.

Meâl-i Şerîf - 24

24- Artık (bunca gayretinize rağmen) **eğer** (onun bir benzerini) **yapamadıysanız, –zâten de** (böyle bir şeyi) **aslâ yapamayacaksınız– o hâlde** (İslâm'ı kabûl ederek) **tutuşturucusu ancak o** (kâfir) **insanlar ve o** (kibrit) **taşlar**(ı) **olan o** (cehennem) **ateş**(in)**den iyice sakının ki o** (ateş), (Kur'ân'ı inkâr eden sizin gibi) **kâfirler için hazırlanmıştır.**

وَبَشِّرِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۜ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقاًۙ قَالُوا هٰذَا الَّذ۪ي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُۙ وَاُتُوا بِه۪ مُتَشَابِهاًۜ وَلَهُمْ ف۪يهَٓا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌۗ وَهُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 25

(وَبَشِّرِ) (Habîbim) **ve ziyâde müjde et,** kime? (اَلَّذ۪ينَ) **o kimselere** (kullara) **ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** daha? (وَعَمِلُوا) **işlediler,** neyi? (اَلصَّالِحَاتِ) **sâlih amelleri,** yâni îmân edip namaz, oruç, hac, zekât gibi, Allâh nezdinde makbûl ve iyi amellerde bulunan kulları müjdele, ne ile müjdele? (اَنَّ لَهُمْ) **muhakkak sâdece onlar için vardır,** ne vardır? (جَنَّاتٍ) **pek kıymetli cennetler,** yâni kendisinde meyve ağaçları bulunan ve içine girilmeden görülemeyen bostanlar, nâdîde (az rastlanan) bağlar, bahçeler, öyle cennetler ki, (تَجْر۪ي) **sürekli akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) **altlarından,** yâni köşklerinin ve ağaçlarının altlarından, neler akıyor? (اَلْاَنْهَارُ) **nehirler,** (كُلَّمَا) **her ne zaman,** öyle zaman ki? (رُزِقُوا) **rızıklandırılırlar,** yâni rızık olarak onlara yedirilir, nereden? (مِنْهَا) **onlardan,** yâni cennetlerden, ondan bedel nesinden? (مِنْ ثَمَرَةٍ) **meyvesinden,** yâni onlara yedirseler, neyi? (رِزْقاً) **bir rızkı,** yâni her ne vakit kendilerine o cennetlerden bir ürün yedirilse, (قَالُوا) **derler,** ne derler? (هٰذَا) **işte şu** (yediğimiz rızık), nedir? (اَلَّذ۪ي) **öyle bir şey**(in ve yiyeceğin benzeri)**dir ki,** (رُزِقْنَا) **biz onunla rızıklandırılmıştık** neden evvel? (مِنْ قَبْلُ) **bundan evvel,** geride zikredilen (اَلَّذ۪ي) kelimesinden evvel (مِثْلُ) kelimesi mahzufdur (zikredilmemiştir), yâni "Bu rızık bize dünyâda verilen rızıkların aynısı gibidir" veyâ "Bu rızık bize cennette biraz evvel verilenin aynısı gibidir" derler, (وَاُتُوا) **ve onlar getirildiler,** neye? (بِه۪) **ona,** yâni dünyâ ve âhirette veyâ cennette rızıklandırıldıkları şeyler onlara getirilecektir, sunulacaktır, ne olduğu hâlde? (مُتَشَابِهاً) **birbirine benzeyici olduğu hâlde,** yâni cennette kendilerine rızık olarak verilecek meyveler ve yiyecekler dünyâdakinin benzeri olarak verilecektir veyâ cennette kendilerine verilen

meyveler biri birine çok benzeyici olarak verilecektir. Ama yediklerinde tadını ve lezzetini çok daha değişik bulacaklardır. Hattâ lezzet bakımından dünyâdakiyle âhiretteki arasında hiçbir alâka bulamayacaklardır, (وَلَهُمْ) **ve sâdece onlar için vardır,** nerede? (فِيهَا) **orada** (cennetlerde), ne? (اَزْوَاجٌ) **değerli birtakım eşler,** öyle eşler ki, (مُطَهَّرَةٌ) **ziyâde pâk edilmiş,** yâni hayız, nifas ve sâir kirlerden ve kötü huylardan tertemiz yaratılmış kadınlar, (وَهُمْ) **ve onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada** (o cennetlerde), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 25

25- (Habîbim!) **O kimseleri müjdele ki; onlar** (îmân şartlarına şüphesiz bir şekilde) **îmân etmiştirler ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi, Allâh nezdinde makbûl ve) **sâlih ameller işlemiştirler;** (işte onlara şu müjdeyi ver ki; köşklerinin ve ağaçlarının) **alt** (taraf)**larından sürekli ırmaklar akmakta olan pek kıymetli cennetler** (kendisinde meyve ağaçları bulunan ve içine girilmeden görülemeyen bostanlar, nâdîde bağlar ve bahçeler) **gerçekten de sâdece onlara âittir.**

Her ne zaman o (cennet bağları)**ndan** (derlenen)**; herhangi bir meyveden bir rızıkla rızıklandırılsalar: "İşte bu, daha önce** (dünyâda da cennette) **de rızıklandığımız şey**(in aynısı gibiy)**di" derler.**

(Çünkü yabancılık çekmesinler diye) **o** (rızıklar) **da onlara** (renk ve şekilde) **birbirinin benzeri** (fakat lezzet ve tat bakımından çok farklı) **olarak getiril**(ip arz edil)**mişti.**

(Büyük-küçük her türlü necâsetten, hayız ve nifas gibi maddî pislikleRden, ayrıca haset, fesat gibi mânevî kötülüklerden) **tertemiz kılınmış değerli birtakım eşler de orada sâdece onlara âittir** (ki onlar, hem dünyâ kadınlarından hem de hûrilerden olacaktır)**. Bir de onlar orada ebedî kalıcı kimselerdir.** (Bu nedenle ne oradan çıkacaklar, ne de ölüm tadacaklardır.)

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْـي اَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَاۜ فَاَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا فَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْۚ وَاَمَّا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَٓا اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًاۢ يُضِلُّ بِه۪ كَث۪يرًا وَيَهْد۪ي بِه۪ كَث۪يرًاۜ وَمَا يُضِلُّ بِه۪ٓ اِلَّا الْفَاسِق۪ينَۙ ﴿٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 26

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يَسْتَحْـي) **istihyâ etmez,** (hayâ ve utanma muâmelesi yapmaz, çekinmez), neden? (اَنْ يَضْرِبَ) **beyân etmekten,**

neyi? (مَثَلًا) **bir meseli,** yâni misâli, öyle misâli ki, (مَا) **herhangi bir** (meseli), o misalden bedel? (بَعُوضَةً) **bir sivrisineği,** daha? (فَمَا) **o şeyi ki,** neredesdir? (فَوْقَهَا) (küçüklük veyâ büyüklük bakımından) **onun fevkinde** (üstünde)**dir,** (فَاَمَّا الَّذِينَ) **ama o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni Kur'ân-ı Kerîm'e ve Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e inandılar, (فَيَعْلَمُونَ) **işte onlar bilirler,** neyi? (اَنَّهُ) **muhakkak o** (sivrisinek ve örümcekle misal vermek), nedir? (اَلْحَقُّ) **haktır,** yâni inkârı câiz olmayan bir gerçektir, kim tarafından olduğu hâlde? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rablerinden** (gelmiş) **olduğu hâlde,** yâni îmân sâhibi kimseler bu gibi hak olan misalleri çok ince düşünerek, küçük-büyük her şeyin yaratıcısının ancak Allâh-u Te'âlâ olduğuna ve O'nun kudretinde her şeyin müsâvî (eşit) olduğuna yakînen (şüphesiz) îmân ederler, (وَاَمَّا الَّذِينَ) **ama o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** (فَيَقُولُونَ) **işte onlar derler,** (مَاذَا) **ne şeyi,** (اَرَادَ) **murâd etti,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyle? (بِهٰذَا) **işte şununla,** (şu hakîr ve basit yaratılmışla), ne cihetinden? (مَثَلًا) **bir mesel** (ve misâl) **cihetinden,** yâni "Allâh-u Te'âlâ böyle hakîr (kıymetsiz) şeylerle misal vermekten neyi kastetti?" derler. Mevlâ Te'âlâ onların bu sözlerine şöyle cevap verdi: (يُضِلُّ) **dalâlete düşürür,** yâni Allâh-u Te'âlâ saptırır, ne ile? (بِهِ) **onun sebebi ile,** yâni bu gibi misalleri açıklayarak, kimi? (كَثِيرًا) (insanlardan) **birçoğu**(nu), daha ne yapar? (وَيَهْدِي) **ve hidâyet eder** (doğru yola sevk eder ve o yolda sebatlarını artırır), ne ile? (بِهِ) **onun sebebi ile,** yâni onu misal vererek, kimi? (كَثِيرًا) (insanlardan) **birçoğu**(nu), (وَمَا يُضِلُّ) **ama dalâlete düşürmez** (Allâh-u Te'âlâ saptırmaz), ne ile? (بِهٖ) **onun sebebiyle,** yâni böyle küçük ve hakir şeyleri misal vererek, (اِلَّا الْفَاسِقِينَ) **ancak** (İlâhî emirler dâiresinden hâriçte kalan) **o fâsık kimseleri,** yâni Yüce Zâtının emrinden çıkan kâfirleri dalâlete düşürür ve sapıklıklarını artırır.

Meâl-i Şerîf - 26

26- Şüphesiz ki Allâh bir sivrisineği de, (küçüklük veyâ büyüklükte) **onun üstünde olanı da herhangi bir misal olarak açıklamaktan** (ve hakkı ortaya koymak için örnek vermekten aslâ) **hayâ etmez** (kim ne der diye çekinip vazgeçmez).

Artık o kimseler ki (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ve Kur'ân-ı Kerîm'e) **îmân etmiştirler; işte onlar onun gerçekten Rablerinden** (gelmiş olması hasebiyle inkâr edilemeyecek) **hakkın ta kendisi olduğunu bilirler.**

Ama o kimseler ki kâfir olmuşturlar; işte onlar da: "Bir misal olarak Allâh onunla ne (gibi bir) **şeyi kastetti?** (Sivrisineği örnek vermenin ne anlamı olabilir?)" **derler.**

Hâlbuki O (Allâh-u Te'âlâ), (inkârı sürdüren insanlardan) **birçoğu**(nu) **onun** (gibi örnekler açıklamak) **sebebiyle saptırmaktadır,** (tasdikte bulunan insanlardan) **birçoğu**(nu) **da** (yine) **onun sebebiyle hidâyet** (üzere sâbit) **etmektedir. Ama O** (Allâh-u Te'âlâ), **onun sebebiyle ancak** (İlâhî emirler dâiresinden hâriçte kalan) **o fâsıkları**(n) **sap**(ıklığını ar)**tırmaktadır** (ki, zâten onlar evvelce kendi arzularıyla Allâh'a itâatten çıktıkları için bunu kendileri istemişlerdir).

اَلَّذٖينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مٖيثَاقِهٖۖ وَيَقْطَعُونَ مَٓا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُوصَلَ
وَيُفْسِدُونَ فِي الْاَرْضِۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 27

(اَلَّذٖينَ) **Öyle** (fâsık) **kimseler ki,** (يَنْقُضُونَ) **bozmaktadırlar,** neyi? (عَهْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın ahdini,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın kendilerinden aldığı sözü, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مٖيثَاقِهٖ) **mîsâkından sonra,** yâni yemin gibi şeylerle o sözü kuvvetleştirdikten sonra, daha? (وَيَقْطَعُونَ) **ve kesmektedirler,** neyi? (مَٓا) **o şeyi ki,** (اَمَرَ) **emretti** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِهٖٓ) **o şeyi,** ondan bedel? (اَنْ يُوصَلَ) **ulaştırılmasını,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın riâyet (ve dikkat) edilmesini emrettiği şeylere riâyet etmezler, daha? (وَيُفْسِدُونَ) **ve fesat çıkarırlar** (bozgunculuk yaparlar), nerede? (فِي الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** (اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلْخَاسِرُونَ) **hüsrâna düşen** (ve zarara uğrayan) **kimselerin ta kendileridir,** zîrâ onlar, sözde durmayı söz bozmak ile, emirlere riâyeti riâyetsizlik ile, ıslâhı (düzgün iş yapmayı) ifsâd (ve bozgunculuk) ile ve bunların kazandıracağı sevapları azap ile değiştirdikleri için çok büyük zarara uğradılar.

Meâl-i Şerîf - 27

27- (Allâh-u Te'âlâ) **öyle** (fâsık) **kimseler**(in sapıklığını artırır) **ki; onlar Allâh'ın** (âhir zamanda göndereceği peygambere inanacaklarına dâir, evvelce indirmiş olduğu kitaplarda kendilerine emretmiş olduğu) **ahdini** (ve vasiyetini bizzât kendileri kabullenip yeminlerle) **mîsâk** (alt)**ın**(a aldık)**dan sonra bozmaktadırlar ve** (peygamberlerin tümüne inanmak, müminlerle dostluk ve akrabâ ilişkisini kesmemek gibi konularda) **Allâh'ın** (aslâ koparılmayıp gözetilmesi ve) **ulaştırılması hakkında emir vermiş olduğu**

şeyler (arasındaki tüm ilişkiler)**i kesmektedirler, bir de** (günahlar işleyerek, insanların îmânına engel olarak, ayrıca âlemin düzenini sağlayacak irtibatları bozarak) **yer**(yüzün)**de fesat** (ve bozgunculuk) **yapmaktadırlar.** (Habîbim!) **İşte sana! Ancak bunlar** (maddî ve mânevî en büyük zarar ve) **hüsrâna uğrayanların ta kendileridir.**

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْۚ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ
ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 28

(كَيْفَ) **Nasıl,** (تَكْفُرُونَ) **inkâr ediyorsunuz,** kimi? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın varlığını ve birliğini nasıl inkâr ediyorsunuz, (وَكُنْتُمْ) **hâlbuki siz idiniz,** neler idiniz? (اَمْوَاتًا) **ölüler,** kendilerinde hayat eseri olmayan cisimler, yâni evvelâ anâsır-ı erba'a (su, hava, toprak, ateş), sonra onlardan hâsıl olan gıdâlar, daha sonra da, annelerinizin rahimlerinde yerleşen menîler, donuk kanlar, et parçaları ve iskeletler idiniz, (فَاَحْيَا) **bunu müteâkip** (peşi sıra) **O** (Allâh-u Te'âlâ) **diriltti,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni ruhlarınızı yaratıp, analarınızın rahimlerinde size o ruhları üfleyerek size hayat verdi, (ثُمَّ يُمِيتُ) **sonra öldürecektir,** yâni ecelleriniz (ölüm vaktiniz) geldiğinde öldürecektir, kimi? (كُمْ) **sizi,** (ثُمَّ يُحْيِي) **sonra diriltecektir,** yâni kıyâmet koptuğunda kabirlerinizden mahşere çıkmak için diriltecektir, kimi? (كُمْ) **sizi,** (ثُمَّ اِلَيْهِ) **sonra da ancak O'na,** (تُرْجَعُونَ) **döndürüleceksiniz.**

Meâl-i Şerîf - 28

28- (Ey kâfirler!) **Allâh'ı nasıl inkâr edebiliyorsunuz ki; siz** (analarınızın rahimlerinde bir çiğnem etten ibâret) **ölüler iken,** (ruh vererek) **sizi O diriltmiştir, sonra** (ecellerinizin bitiminde) **sizi O öldürecektir,** (ölümden) **sonra** (yine) **sizi O diriltecektir, sonunda da** (kıyâmet koptuğu zaman) **ancak O'n**(un âhiret yurdun)**a döndürüleceksiniz?!**

هُوَ الَّذٖى خَلَقَ لَكُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا ثُمَّ اسْتَوٰۤى اِلَى السَّمَٓاءِ
فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍۜ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلٖيمٌ ﴿٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 29

(هُوَ) **Ancak O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (اَلَّذٖى) **öyle bir Zat'tır ki,** (خَلَقَ) **yarattı,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** yâni din ve dünyâ husûsunda sizin menfaatlenmeniz

için yarattı, neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** o şeyler ne olduğu hâlde? (جَمِيعًا) **topyekün olduğu hâlde,** yâni hepsini sizin için yarattı, (ثُمَّ اسْتَوٰى) **sonra da yöneldi,** nereye? (اِلَى السَّمَاۤءِ) **göğe,** yâni yeri yarattıktan sonra, o arada hiçbir şeyi yaratmayı murâd etmeden, göğü yaratmayı kastetti de, (فَسَوّٰيهُنَّ) **akabinde tesviye etti,** yâni daha ilk yaratırken bütün ayıplardan ve kusurlardan mahfuz ve korunmuş olduğu hâlde tamamladı, yarattı ve kıvâma getirdi, neleri? (هُنَّ) **o** (göğün katma)**nları**(nı), yâni ecsâm-ı fevkıyeyi (üst cihetteki cisimleri), ne oldukları hâlde? (سَبْعَ سَمٰوَاتٍ) **yedi** (kat) **gökler hâlinde,** (وَهُوَ) **ve O** (Allâh-u Te'âlâ), neyi? (بِكُلِّ شَيْءٍ) **her şeyi,** kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir.**

Meâl-i Şerîf - 29

29- Ancak O, öyle (kudretli) **bir Zat'tır ki; yer**(yüzün)**de olan** (mâdenler, bitkiler, denizler, canlılar ve dağlar gibi nice) **şeyleri topluca sizin** (dînî ve dünyevî menfaatiniz) **için yaratmıştır, sonra** (yüce irâdesi) **göğ**(ü yaratıp düzenlemey)**e yönelmiştir de hemen o** (göğün katma)**nları**(nı eğrilik büğrülükten, yarık ve çatlaklardan uzak ve sapasağlam) **yedi** (kat) **gök hâlinde düzenlemiştir. Zâten O** (Allâh-u Te'âlâ), **her şeyi** (hakkıyla bilen) **bir Alîm'dir.** (Onun için, yarattıklarını en mükemmel bir sûrette ve en faydalı bir şekilde halketmiştir.)

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰۤئِكَةِ اِنّ۪ي جَاعِلٌ فِي الْاَرْضِ خَل۪يفَةًۜ قَالُٓوا اَتَجْعَلُ ف۪يهَا مَنْ يُفْسِدُ ف۪يهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَٓاءَۚ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَۜ قَالَ اِنّ۪ٓي اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 30

(وَاِذْ قَالَ) **Bir zamânı** (yâd et) **ki buyurmuştu,** kim? (رَبُّكَ) **senin Rabbin,** kime? (لِلْمَلٰۤئِكَةِ) **meleklere,** ne buyurmuştu? (اِنّ۪ي) **muhakkak Ben** (جَاعِلٌ) **yaratıcıyım,** nerede? (فِي الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** neyi? (خَل۪يفَةً) **bir halîfe**(yi), (قَالُٓوا) **dediler,** yâni melekler îtirâz etmek (ve karşı gelmek) için değil de taaccüp ederek (şaşırarak) dediler, ne dediler? (اَتَجْعَلُ) **yaratacak mısın,** nerede? (ف۪يهَا) **orada** (yeryüzünde), kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يُفْسِدُ) **fesat çıkaracak** (ve bozgunculuk yapacak), nerede? (ف۪يهَا) **orada,** daha? (وَيَسْفِكُ) **ve dökecek,** neyi? (الدِّمَٓاءَ) **kanları,** yâni yeryüzünü karıştıracak ve birbirini öldürecek kimseler mi yaratacaksın, (وَنَحْنُ) **hâlbuki biz,** (نُسَبِّحُ) **sürekli tesbîh ediyoruz** (şânına yakıştıramadığımız şeylerden Seni tenzîh ediyoruz), ne olduğumuz hâlde?

(بِحَمْدِكَ) **Senin hamdinle mültebis olduğumuz hâlde,** yâni bize in'âm ettiğin sayısız nîmetlere karşı hamdine bürünen kimseler olduğumuz hâlde, daha ne yapıyoruz? (وَنُقَدِّسُ) **ve takdisde bulunuyoruz,** kim için? (لَكَ) **Senin için,** yâni Senin Kendi Zâtına lâyık görmediğin şeylerden de Seni tenzîh ediyor ve kutsuyoruz, (قَالَ) **O** (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** ne buyurdu? (اِنّ۪ٓي) **muhakkak Ben,** (اَعْلَمُ) **bilirim,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (لَا تَعْلَمُونَ) **siz bilemezsiniz.**

Meâl-i Şerîf - 30

30- (Habîbim! Hatırla) **bir zamânı ki, senin Rabbin meleklere: "Muhakkak Ben yer**(yüzün)**de** (oranın îmârı, kullarımın idâresi ve emirlerimin tebliğ ve icrâsına yetkili olmak üzere var edeceğim insanların babası olan Âdem'i) **bir halîfe** (olarak) **yaratıcıyım" buyurmuştu da, onlar** (îtirâz kastıyla değil de, hikmetini öğrenmek için): **"Biz dâimâ Senin hamdinle** (meşgul olarak, Sana övgülerde bulunarak ve Yüce Zâtına yakışmayan her şeyden Seni) **tesbîhte bulunuyorken ve** (eş, ortak ve evlât gibi şânına lâyık görmediğin bütün ayıp ve kusurlardan) **Seni sürekli takdîs** (ve tenzîh) **etmekteyken Sen orada bozgunculuk yapacak ve kanlar dökecek bir kimseyi mi yaratacaksın?!" demişlerdi. O** (Allâh-u Te'âlâ ise): "(Âdem'in yaratılıp halîfe seçilmesindeki faydalarla ilgili) **sizin bilemeyeceğiniz şeyleri şüphesiz ki Ben bilmekteyim" buyurmuştu.**

وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَٓاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ
فَقَالَ اَنْبِؤُ۫ن۪ي بِاَسْمَٓاءِ هٰٓؤُلَٓاءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 31

(وَعَلَّمَ) **Ve** (Allâh-u Te'âlâ) **ziyâdesiyle bildirdi,** kime? (اٰدَمَ) **Âdem** *(Aleyhisselâm)***a,** neyi? (الْاَسْمَٓاءَ) **isimleri,** yâni eşyânın (varlıkların) isimlerini, (كُلَّهَا) **hepsini,** (ثُمَّ عَرَضَ) **sonra arz etti** (sundu, gösterdi), neyi? (هُمْ) **onları,** yâni müsemmeyâtı (o isimlerin sâhiplerini), kime arz etti? (عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklere,** daha? (فَقَالَ) **akabinde buyurdu,** yâni Mevlâ Te'âlâ acziyetlerini açıklamak için meleklere şöyle buyurdu, (اَنْبِؤُ) **haber verin,** kime? (ن۪ي) **Bana,** neyi? (بِاَسْمَٓاءِ هٰٓؤُلَٓاءِ) **işte şunların isimlerini** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (صَادِق۪ينَ) **doğru söyleyen kimseler,** yâni Benim halîfe seçtiğim kişiden hilâfete daha lâyık olduğunuz ve sizden daha bilgili ve üstün mahlûk yaratmayacağıma dâir zanlarınızda (ve düşüncelerinizde) doğruysanız şu eşyânın (yaratılmışların) isimlerini Bana haber verin de göreyim.

Meâl-i Şerîf - 31

31- O (Allâh-u Te'âlâ) **da** (Âdem'in üstünlüğünü meleklere göstermek için, kepçeye, çanağa varıncaya kadar tüm varlıkların) **isimleri**(ni); **onların tümünü** (ve neye yaradıklarını) **Âdem'e öğretmişti. Sonra onları**(n isim olarak kendilerine takıldığı varlıkları) **meleklere arz etmişti de: "İşte şunların adlarını Bana bildirin. Eğer siz** (günahsızlık sıfatınızdan dolayı halîfeliğe daha lâyık olduğunuz fikrinde) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (bunu ispatlamanız gerekir)" **buyurmuştu.**

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَاۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ ﴿٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 32

(قَالُوا) **Dediler,** yâni melekler cevap vermekten âciz kalınca dediler, ne dediler? (سُبْحَانَكَ) **Seni tesbîh etmekle** (tenzîh ederiz), yâni bir şeyin Sana gizli kalmasından veyâ hükmünde Sana îtirâz etmekten (Seni saymamaktan) ve hikmetsiz (faydasız ve sebepsiz) bir şey yapmak gibi şânına yakışmayan bütün işlerden Senin berî (ve uzak) olduğunu ifâde ederiz, (لَا عِلْمَ) **hiçbir ilim yoktur,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** yâni bildiğimiz hiçbir şey yoktur, (اِلَّا مَا) **ancak o şey** (ilim) **vardır ki,** (عَلَّمْتَ) **Sen bildirdin,** kime? (نَا) **bize** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلْعَل۪يمُ) **ziyâde bilicisin,** daha kimsin? (اَلْحَك۪يمُ) **ziyâde hikmet sâhibisin,** yâni her hüküm ve takdîr ettiğin şeyi yerli yerinde yapansın ve yaptığın her şeyi doğru yapansın.

Meâl-i Şerîf - 32

32- Onlar (buna cevâben): "(Bir şeyin Sana gizli kalması ve hükmüne îtirâz olunması gibi şânına yakışmayan bütün noksanlıklardan) **Seni tesbîh ile** (tenzîh ederiz)! **Senin bize öğretmiş olduğun şeylerden başka bizim için hiçbir ilim** (ve bilgi) **yoktur.**

Şüphesiz ki Sen; ancak Sen (öğrenmekten münezzeh olan bir) **Alîm'sin,** (hükmünde yanlış bulunmayan yegâne hikmet sâhibi bir) **Hakîm'sin.** (Bu yüzden biz Senin öğretmene muhtâcız ve Âdem'i halîfe seçmene râzıyız)" **demişlerdi.**

قَالَ يَٓا اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَٓائِهِمْۚ فَلَمَّٓا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَٓائِهِمْۙ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنّ۪ٓي اَعْلَمُ غَيْبَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۙ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı -33

(قَالَ) (Mevlâ Te'âlâ) **buyurdu,** ne buyurdu? (يَٓا اٰدَمُ) **ey Âdem,** (اَنْبِئْ) **haber ver,** kime? (هُمْ) **onlara** (meleklere), neyi? (بِاَسْمَٓائِهِمْ) **onlar**(a arz ettiğim varlıklar)**ın isimlerini,** (فَلَمَّٓا اَنْبَا) **sonra ne zaman ki,** (Âdem *(Aleyhisselâm)*) **haber verdi,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (بِاَسْمَٓائِهِمْ) **onların isimlerini,** (قَالَ) (Mevlâ Te'âlâ) **buyurdu,** (اَلَمْ اَقُلْ) **Ben dememiş miydim,** kime? (لَكُمْ) **size,** neyi? (اِنّ۪ٓي) **muhakkak Ben,** (اَعْلَمُ) **bilirim,** neyi? (غَيْبَ السَّمٰوَاتِ) **göklerin gaybını** (onlarda bulunan tüm gizli şeyleri), daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de** (gaybını), yâni göklerde ve yerde sizlerden gizli ve kapalı kalmış olan her şeyi, daha? (وَاَعْلَمُ) **ve Ben bilirim,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (تُبْدُونَ) **siz açıklıyorsunuz,** daha? (وَمَا) **ve o şeyleri ki,** (كُنْتُمْ) **oldunuz,** nedir oldunuz? (تَكْتُمُونَ) **gizliyorsunuz,** yâni gizlediğiniz şeyleri.

Meâl-i Şerîf - 33

33- O (zaman Allâh-u Te'âlâ): **"Ey Âdem! Bu** (meleklere gösterile)**n** (varlık)**ların isimlerini onlara haber ver" buyurmuştu.**

Bunun üzerine o (Âdem) **onlar**(a gösterilen varlıklar)**ın isimlerini kendilerine haber verince** (Allâh-u Te'âlâ): "(Ey Benim meleklerim!) **Ben size: 'Şüphesiz göklerin ve yerin** (bütün) **gayb**(lar)**ını** (tüm gizlilerini, olmuş ve olacak her şeyi) **Ben bilirim ve** (Âdem'in hilâfetinin hikmetini sorarak) **hangi şeyi açıklamaktasınız,** (Benim sizden daha kıymetli kullar yaratmayacağım husûsunda içinizde) **hangi şeyi de gizlemekte oldunuz,** (hepsini ancak) **Ben bilirim' demedim mi?!" buyurmuştu.**

وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُٓوا اِلَّٓا اِبْل۪يسَؕ اَبٰى
وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِر۪ينَ ﴿٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 34

(وَاِذْ قُلْنَا) **Ve buyurduğumuz vakti** (hatırla), kime? (لِلْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklere,** ne buyurduğumuz vakti? (اُسْجُدُوا) **secde edin,** kime? (لِاٰدَمَ) **Âdem** *(Aleyhisselâm)***a,** (فَسَجَدُٓوا) **onlar hemen secde ettiler,** (اِلَّٓا اِبْل۪يسَ) **İblîs müstesnâ,** (اَبٰى) **imtinâ etti,** yâni emrolunduğu secdeden kendi isteğiyle kaçındı, daha? (وَاسْتَكْبَرَ) **ve iyice büyüklendi,** yâni kibrini açığa vurdu, (وَكَانَ) **ve oldu,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın secde emrini çirkin görerek oldu veyâhut ilm-i ezelî (Allâh-u Te'âlâ'nın evveli olmayan ilmin)de idi, kimlerden? (مِنَ الْكَافِر۪ينَ) **kâfirlerden.**

Meâl-i Şerîf - 34

34- (Yâd et) **o zamânı ki Biz meleklere** (ve cinlere)**:** "(Şerefini ikrâr ettiğinizi göstermek ve onu selâmlamak üzere kıble olarak) **Âdem'e** (doğru yönelip, Allâh'a) **secde edin" buyurmuştuk da, onlar**(ın hepsi) **hemen secde etmişlerdi. Lâkin İblîs** (direnip secdeden) **kaçındı ve iyice büyüklendi. Zâten o** (şeytan, ilm-i ezelîde bedbahtlığı bilinen) **kâfirlerdendi.**

وَقُلْنَا يَٓا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَاۖ
وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 35

(وَقُلْنَا) **Ve** (bir vakti de hatırla ki) **buyurduk,** ne buyurduk? (يَٓا اٰدَمُ) **ey Âdem,** (اُسْكُنْ) **yerleş,** (اَنْتَ) **Sen,** daha kim? (وَزَوْجُكَ) **ve eşin,** nereye? (اَلْجَنَّةَ) **cennete,** daha? (وَكُلَا) **ve ikiniz yiyin,** neden? (مِنْهَا) **ondan** (oranın yiyeceklerinden)**,** nasıl bir yiyişle? (رَغَدًا) **bolca,** nerede yiyin? (حَيْثُ شِئْتُمَا) **ikiniz dilediğiniz yerde,** (وَلَا تَقْرَبَا) **ve ikiniz yaklaşmayın,** neye? (هٰذِهِ) **işte buna,** ondan bedel? (اَلشَّجَرَةَ) **şu ağaca,** yâni meyvelerinden yemek için bu ağaca yaklaşmayın, (فَتَكُونَا) **sonra ikiniz de olursunuz,** kimlerden? (مِنَ الظَّالِمِينَ) **zulmedici kimselerden,** yâni emre riâyet etmeyerek nefislerine yazık eden kimselerden olursunuz.

Meâl-i Şerîf - 35

35- Biz de: "Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleş(in)**, ikiniz de onda** (bulunan yiyeceklerde)**n dilediğiniz yerde** (engellenmeksizin, lezzetlice ve) **bolca yiyin. Ama ikiniz de işte şu ağaca yaklaş**(ıp ürününden yemeye kalkış)**mayın, sonra ikiniz de** (nefislerinize zarar vererek, kendilerine yazık eden) **zâlimlerden olursunuz" buyurduk.**

فَاَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَاَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّۚ
وَلَكُمْ فِي الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلٰى حِينٍ ﴿٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 36

(فَاَزَلَّ) **Bunun üzerine zelleye sevketti,** kimleri? (هُمَا) **o ikisini** (Âdem ile Havvâ *(Aleyhimesselâm)*ı)**,** kim? (اَلشَّيْطَانُ) **şeytan** neden sebep? (عَنْهَا) **ondan yâni ağaçtan yedirmesi sebebiyle,** (فَاَخْرَجَ) **hemen çıkarttı,** kimleri? (هُمَا) **o ikisini,** nelerden? (مِمَّا) **o şeylerden** (nîmetlerden ve iyiliklerden) **ki,** (كَانَا) **ikisi idiler,** yâni ikisi bulunuyorlardı, nerede? (فِيهِ) **o** (nîmetlerle dolu) **şeyin içerisinde,**

(وَقُلْنَا) **Biz de buyurduk,** ne buyurduk? (اهْبِطُوا) **inin,** ne olduğunuz hâlde? (بَعْضُكُمْ) **sizin bâzınız,** kim için? (لِبَعْضٍ) **diğer bir kısım için,** nedir? (عَدُوٌّ) **büyük bir düşmandır,** (وَلَكُمْ) **ve sizin için vardır,** nerede? (فِي الْأَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** ne? (مُسْتَقَرٌّ) **bir yerleşme /** ***yerleşme yeri,*** daha? (وَمَتَاعٌ) **bir yaşantı,** yâni yeryüzünün nîmetleriyle faydalanmak, ne zamâna kadar? (إِلَى حِينٍ) **bir zamâna kadar,** yâni öleceğiniz zamâna veyâ kıyâmet gününe kadar.

Meâl-i Şerîf - 36

36- Derken şeytan ikisini de (o ağaçtan yemeye teşvik ederek) **ondan sebep** (yanlışa ve) **zelleye sevk etti de içinde bulundukları** (cennet nîmetlerinden ibâret o güzelim) **şeylerden o ikisini çıkardı.**

(O zaman) **Biz de: "**(Ey Âdem ile Havvâ ve ey İblîs! Zürriyetlerinizin birbirlerine karşı sergileyeceği düşmanlık, zulüm ve azgınlıklar yüzünden) **bir kısmınız**(ın) **diğer bir kısm**(ınız)**a büyük bir düşman ol**(ması takdîr edilmiş ol)**arak** (cennetten) **inin. Böylece** (ecelinizin gelip çatacağı belirli) **bir zamâna kadar yer**(yüzün)**de sizin için bir yerleşim mahalli ve bir yaşantı vardır" buyurduk.**

فَتَلَقّٰٓى اٰدَمُ مِنْ رَبِّه۪ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِۜ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّح۪يمُ ﴿٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 37

(فَتَلَقّٰٓى) **Hemen telâkkî etti,** yâni "(Cennetten) inin" emrinin peşi sıra, daha yeryüzüne inmeden öğrendi ve kabûllenerek aldı, kim? (اٰدَمُ) **Âdem** *(Aleyhisselâm)*, kimden? (مِنْ رَبِّه۪) **Rabbinden,** neyi? (كَلِمَاتٍ) **birtakım kelimeleri,** (فَتَابَ) **rücû etti,** yâni Rabbi de kabûl ile dönüş yaptı, kime? (عَلَيْهِ) **ona,** yâni rahmetiyle (sonsuz acımasıyla) tevbesini kabûl etti, (اِنَّهُ) **çünkü muhakkak O** (Allâh-u Te'âlâ), (هُوَ) **ancak O,** kimdir? (اَلتَّوَّابُ) **mübalâğayla** (son derece) **tevbeleri kabûl edicidir,** daha kimdir? (اَلرَّح۪يمُ) (kullarına) **ziyâde acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 37

37- Bunun üzerine Âdem (tevbe edebilmesi için) **Rabbinden birtakım kelimeler** (ve duâlar) **telakkî etti** (de onları öğrenip Rabbine yalvarmaya başladı), **O da hemen onun tevbesini kabûl etti.**

Çünkü şüphesiz O; ancak O (Allâh-u Te'âlâ tevbe etmeleri için kullarına çokça yardım eden ve tevbe ettiklerinde bolca kabûl buyuran bir) **Tevvâb'dır,** (onlara son derece merhamet eden bir) **Rahîm'dir.**

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعاًۚ فَاِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ مِنّ۪ي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 38

(قُلْنَا) **Biz buyurduk,** ne buyurduk? (اِهْبِطُوا) **inin,** nereden? (مِنْهَا) **o** (cennet yurdu)**ndan,** ne olduğunuz hâlde? (جَمِيعاً) **hep berâber olduğunuz hâlde,** (فَاِمَّا يَاْتِيَنَّ) **sonra gerçekten gelecek olursa,** kime? (كُمْ) **size,** kimden? (مِنّ۪ي) **Benden,** ne? (هُدًى) **bir hidâyet,** yâni göndereceğim bir rasûl ve indireceğim bir kitap gelir de, (فَمَنْ) **artık her kim,** (تَبِعَ) **tâbi olursa,** neye? (هُدَايَ) **Benim hidâyetime,** yâni indireceğim kitabın ve göndereceğim rasûlün izince giderse, (فَلَا خَوْفٌ) **artık hiçbir korku yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** yâni hidâyetime tâbi olanlara iki cihanda netîce îtibârıyla istemedikleri bir şeyin isâbet etmesi (dokunması) husûsunda hiçbir korku yoktur, daha? (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmayacaktır,** nedir olmayacaklar? (يَحْزَنُونَ) **mahzûn olur** (olmayacak)**lar**(dır), yâni hiçbir matluplarını (isteklerini) kaçırmaktan dolayı da üzülmeyeceklerdir.

Meâl-i Şerîf - 38

38- (O zaman) **buyurduk ki: "Hep birlikte o** (cennet yurdu)**ndan inin.** (Bana hiçbir şey vâcip değilse de, sizi başıboş bırakmak da şânıma yakışmaz.)

Sonra gerçekten size Benden bir hidâyet (rehberi; doğru yolu gösteren bir peygamber ve kitap) **gelecek olursa** (ki mutlaka gelecektir)**, artık** (ondan sonra) **her kim ki Benim hidâyetime tâbi olmuştur** (göndereceğim peygamberin ve ona indireceğim kitabın emir ve yasaklarına riâyet etmiştir)**; işte onlar üzerine** (gelecekte) **hiçbir korku yoktur ve ancak onlar** (geride bıraktıklarına) **üzülmeyeceklerdir.**

وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَٓا اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 39

(وَالَّذ۪ينَ) **Ve o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni kendilerine gönderdiğimiz hidâyeti inkâr ettiler, daha? (وَكَذَّبُوا) **ve tekzib ettiler,** yâni ziyâdesiyle yalanladılar, neyi? (بِاٰيَاتِنَا) **Bizim âyetlerimizi,** (اُو۬لٰٓئِكَ) **işte sana ancak onlar,** yâni zikredilen kâfirlik ve tekziple mevsuf (sıfatlanmış) olanlar,

kimlerdir? (اَصْحَابُ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır,** (هُمْ) **onlar,** (فِيهَا) **orada,** nedirler? (خَالِدُونَ) **müebbed kalıcı kimselerdir,** yâni onlar o ateşte ebediyyen (sonsuz) kalıcı kimseler oldukları hâlde, cehennemin dâimî adamlarıdırlar.

Meâl-i Şerîf - 39

39- Ama o kimseler ki kâfir olmuşturlar ve âyetlerimizi yalanlamıştırlar; (Habîbim!) **işte sana! Ancak onlar o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır ki onlar onun içerisinde ebedî kalıcılardır."**

يَا بَنِى اِسْرَآئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِىَ الَّتِى اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَوْفُوا بِعَهْدِى اُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَاِيَّاىَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 40

(يَا بَنِى اِسْرَآئِيلَ) **Ey İsrâîloğulları,** (اُذْكُرُوا) **hatırlayın,** neyi? (نِعْمَتِىَ) **Benim nîmetimi,** (اَلَّتِى) **öyle** (nîmetim) **ki,** (اَنْعَمْتُ) **in'âm ettim** (ihsân ettim), kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** daha? (وَاَوْفُوا) **ve îfâ edin** (yerine getirin, tamamlayın), neyi? (بِعَهْدِى) **Benim ahdimi,** yâni "Kālû belâ" günü diye ifâde edilen vakitte: "Bana îmân edip itâat edeceksiniz" diye sizden aldığım kuvvetli sözü, (اُوفِ) **Ben de îfâ edeyim** (yerine getireyim), neyi? (بِعَهْدِكُمْ) **sizin ahdinizi,** yâni: "İyi amellerinize karşı sizi mükâfatlandıracağım" diye size verdiğim sözü, (وَاِيَّاىَ) **ve ancak Benden,** (فَارْهَبُو) **korkun,** kimden? (نِ) **Benden,** yâni işleyeceğiniz ve terk edeceğiniz her şeyde, husûsen söz bozmakta Benden korkun.

Meâl-i Şerîf - 40

40- Ey İsrâîl (isimli Ya'kûb peygamberin) **oğulları! Üzerinize in'âm etmiş olduğum o** (sizi Firavun'dan ve boğulmaktan kurtarma, buzağıya tapma günahınızı mağfiret ve geçmiş kitaplarda müjdelenen son peygambere kavuşturma gibi bunca) **nîmetimi hatırlayın** (da, o iyiliklerimi îmân ve şükürle karşılayın).

Bir de siz Benim (her konudaki emirlerimi, özellikle de son peygamberime ve kitabıma inanacağınıza dâir sizden aldığım sözümü ve) **ahdimi yerine getirin ki, Ben de sizin** (buna karşılık güzel mükâfatlar alacağınıza dâir Benden aldığınız) **ahdinizi îfâ edeyim** (de size verdiğim sözü yerine getireyim). **Ayrıca siz** (söz bozmanızın sebebiyet vereceği azap husûsunda) **Benden ancak Benden korkun.**

وَاٰمِنُوا بِمَٓا اَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُٓوا اَوَّلَ كَافِرٍ بِه۪ۖ وَلَا تَشْتَرُوا بِاٰيَاتٖي ثَمَنًا قَل۪يلًاۘ وَاِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 41

(وَاٰمِنُوا) **Ve** (ey Benîisrâîl) **îmân edin** (inanın), neye? (بِمَٓا) **o şeye** (Kur'ân-ı Kerîm'e) **ki,** (اَنْزَلْتُ) **indirdim** ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقًا) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** neyi? (لِمَا) **o şeyi** (Tevrât'ın aslını) **ki,** (مَعَكُمْ) **sizinle berâberdir,** yâni yanınızda tahrif edilmemiş olarak bulunan Tevrât'ı tasdik edici (doğrulayıcı) olarak indirdiğim Kur'ân'a îmân edin, (وَلَا تَكُونُٓوا) **ve olmayın,** nedir olmayın? (اَوَّلَ كَافِرٍ) **inkâr eden**(ler)**in ilki,** neyi? (بِه۪) **onu,** yâni Kur'ân-ı Kerîm'i inkâr edenlerin ilki siz olmayın, (وَلَا تَشْتَرُوا) **ve satın almayın,** neye mukābil? (بِاٰيَاتٖي) **âyetlerim**(i değiştirmey)**e mukābil,** neyi? (ثَمَنًا) **bir pahayı,** öyle paha ki, (قَل۪يلًا) **çok az,** yâni birkaç kuruş gibi hasîs dünyâ menfaatleri mukābilinde (karşılığında) âyetlerimi değiştirmeyin, (وَاِيَّايَ) **ve ancak Benden,** (فَاتَّقُو) **sakının** (korkun), kimden? (نِ) **Benden.**

Meâl-i Şerîf - 41

41- Ayrıca siz berâberinizde bulunan (ve henüz değiştirilmemiş olan Tevrât)**ı** (îtikādî konularda, târihî kıssalarda ve âhir zaman peygamberinin vasıfları gibi birçok konuda) **tasdik edici olarak indirmiş olduğum şeye** (Kur'ân-ı Kerîm'e) **îmân edin.** (Ona ilk önce sizin îmân etmeniz gerekirken) **onu ilk inkâr eden de siz olmayın. Âyetlerim**(i yerlerinden oynatma veyâ tümüyle değiştirmey)**e karşılık az bir paha** (sayılacak dünyâ malı) **da satın almayın ve siz** (bunu yaptığınız takdirde size yapacağım azap husûsunda) **Benden yalnızca Benden hakkıyla sakının** (ve hakka tâbi olup îmân edin).

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 42

(وَلَا تَلْبِسُوا) **Ve karıştırmayın,** neyi? (اَلْحَقَّ) **hakkı,** yâni Allâh-u Te'âlâ tarafından hak üzere indirilmiş olan âyetleri karıştırmayın, ne ile? (بِالْبَاطِلِ) **bâtıl ile,** yâni kendi uydurduğunuz asılsız şeylerle, daha ne yapmayın? (وَتَكْتُمُوا) **ve gizlemeyin,** burada (لَا) harf-i nâfiyesi hazfedilmiş (zikredilmemiş) tir, binâenaleyh (وَلَا تَكْتُمُوا) "Gizlemeyin" demektir, neyi? (اَلْحَقَّ) **hakkı,** (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَعْلَمُونَ) (onun doğru olduğunu) **bilmektesiniz.**

Meâl-i Şerîf - 42

42- Siz (işinize gelmeyen ağır teklifleri ve son peygamberin sıfatlarıyla ilgili indirmiş olduğum o) **hakkı** (kendi uydurduğunuz) **bâtıl** (ve asılsız şeyler) **ile de karıştırmayın ve siz** (hakîkatleri örtbas ettiğinizi) **bilmekte olduğunuz hâlde o gerçeği gizlemeyin.**

وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 43

(وَاَقِيمُوا) **Ve ikāme edin** (hakkıyla kılın), neyi? (اَلصَّلٰوةَ) **o** (farz olan beş vakit) **namazı,** daha ne yapın? (وَاٰتُوا) **verin,** neyi? (اَلزَّكٰوةَ) **zekâtı,** (وَارْكَعُوا) **ve rükû edin,** kimlerle berâber? (مَعَ الرَّاكِعِينَ) **rükû edicilerle berâber.**

Meâl-i Şerîf - 43

43- (Ey Yahûdîler!) **Bir de siz** (İslâm'ı kabûl edip) **o** (farz olan beş vakit) **namazı** (bütün erkânıyla yerine getirerek) **dosdoğru kılın,** (mallarınızda size farz kılınmış olan) **zekâtı da verin ve** (farz namazları tek başınıza kılmayıp) **o rükû edenlerle berâber rükû** (yaparak cemâatle edâ) **edin.**

Âyet-i kerîmenin öncesinde ve sonrasında bulunan hitapların Yahûdîlere yönelik olması, bu âyet-i kerîmenin de onları muhâtap aldığı görüşünü kuvvetlendirmektedir. *(en-Nesefî)*

اَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı- 44

(اَتَأْمُرُونَ) (Ey Yahûdî ulemâsı) **emrediyor musunuz,** kime? (اَلنَّاسَ) **insanlara,** yâni Yahûdîlerin avâmına (sıradan milletine), ne ile? (بِالْبِرِّ) **iyilik**(leri yerine getirmek) **ile,** yâni peygamberleri kabûl etmek, onlara tâbi olmak (uymak) ve sâir hayırlar işlemekle, (وَتَنْسَوْنَ) **ve unutuyor** (mu)**sunuz,** kimi? (اَنْفُسَكُمْ) **kendi nefislerinizi,** yâni kendinizi unutuyor musunuz da millete söylediğinizi kendiniz tatbik etmiyorsunuz?! (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَتْلُونَ) **sürekli okuyorsunuz,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı,** yâni Tevrât'ı, (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) **siz hâlâ akıllanmayacak mısınız.**

Meâl-i Şerîf - 44

44- (Ey Yahûdî âlimleri!) **Yoksa siz** (gizlice nasîhat ettiğiniz) **insanlara** ("Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e tâbi olun ve sadaka verin" gibi) **iyilik**(leri yerine getirmek) **ile emirde bulunuyorsunuz da** (kendiniz bunları tatbik etmeyerek) **nefislerinizi unutuyor musunuz?!**

Hâlbuki siz (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatlarını açıklayan) **o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **da devamlı okumaktasınız. Siz hâlâ** (yaptığınız işin fenâlığını anlayacak kadar) **akıllanmayacak mısınız?!**

وَاسْتَعٖينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِۜ وَاِنَّهَا لَكَبٖيرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخَاشِعٖينَۙ ﴿٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 45

(وَاسْتَعٖينُوا) **Ve yardım isteyin,** yâni hâcetlerinizin (isteklerinizin) yerine gelmesi için Allâh-u Te'âlâ'dan yardım isteyin, ne ile? (بِالصَّبْرِ) **sabır ile,** daha? (وَالصَّلٰوةِ) **ve namaz ile,** (وَاِنَّهَا) **hâlbuki muhakkak o** (namaz), yâni o sabır ve namazla yardım talep etmek (istemek), nedir? (لَكَبٖيرَةٌ) **elbette çok büyük bir iştir** (ağırdır), (اِلَّا عَلَى الْخَاشِعٖينَ) **ancak huşû sâhibi kimseler müstesnâ,** yâni Mevlâ Te'âlâ'ya karşı tevazû eden ve ondan korkanlar üzerine ağır değildir.

Meâl-i Şerîf - 45

45- (Ey kullarım!) **Yine siz** (nefsin arzularını engellemek için ve oruç gibi zor ibâdetlere karşı) **sabırla** (hareket ederek) **ve namazla**(ra devâm ederek Benden) **yardım isteyin** (de, bu vesîlelerle isteklerinizi yerine getireyim). **Hâlbuki muhakkak o** (sabır ve namaza devâm etmek), **elbette çok büyük** (ve pek çetin) **bir iştir; ancak huşû sâhibi** (olan ve Allâh-u Te'âlâ'ya karşı derin saygı duyan) **kimselere** (ağır gelecek) **değil**(dir, aksine onlar bu ibâdetleri zevk alarak icrâ ederler).

اَلَّذٖينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 46

O huşû sâhibi kullar kimlerdir? (اَلَّذٖينَ) **o kimselerdir ki,** bu mânâ, bu kelimenin kendisinden önce bir mübtedâ takdîr edilmesine göre verilmiştir ki, kelâmın takdîri (هُمُ الَّذٖينَ) şeklindedir. Gerçi bu ism-i mevsûl, bir önceki âyet-i kerîmenin son kelimesinin sıfatı da kabûl edilebilir ki, meâl-i şerîfteki mânâ buna göre verilmiştir. (يَظُنُّونَ) **yakînen** (hiç şüphe etmeden) **inanırlar.** Burada "zan" mecâzen "yakîn (şüphesizlik)" mânâsındadır. Neye inanırlar? (اَنَّهُمْ) (şuna ki) **muhakkak onlar,** nedirler? (مُلَاقُوا رَبِّهِمْ) **Rablerine mülâkî olacak kimselerdir,** yâni öldükten sonra Rablerinin hesap yurduna kavuşacaklarına yakînen inanırlar, daha? (وَاَنَّهُمْ) **ve yine muhakkak onlar,** kime? (اِلَيْهِ) **ancak O** (Allâh-u Azîmüşşâ)**na,** nedirler? (رَاجِعُونَ) **dönücü kimselerdir,** yâni kıyâmet gününde diriltileceklerine ve amellerine mukâbil (karşılık) olarak Allâh-u Te'âlâ'nın kendilerine vereceği sevâba kavuşacaklarına yakînen inanırlar.

Meâl-i Şerîf - 46

46- O (huşû sâhibi) **kimselere** (bu ameller zor gelmez) **ki; onlar** (şu hakîkate) **yakînen inanmaktadırlar ki; kendileri** (âhirette) **Rablerin**(in vaad ettiği yüksek dereceler)**e şüphesiz kavuşucu kimselerdir ve onlar mutlaka ancak O'na dönücülerdir.**

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 47

(يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) **Ey İsrâîloğulları,** (اُذْكُرُوا) **hatırlayın,** neyi? (نِعْمَتِيَ) **Benim nîmetimi** (bunca iyiliğimi), (الَّتِي) **öyle** (nîmetim) **ki,** (أَنْعَمْتُ) **Ben in'âm ettim,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni size ihsân ettiğim bunca nîmetleri hatırlayın, (وَأَنِّي) **ve muhakkak Ben,** (فَضَّلْتُ) **çok fazîletli** (ve üstün) **yaptım,** kimi? (كُمْ) **sizi,** kim üzerine? (عَلَى الْعَالَمِينَ) **o** (sizin asrınızda bulunan) **âlemler**(de bulunan kullar) **üzerine,** yâni ecdâdınızın asırlarındaki milletler üzerine sizin ecdâdınızı fazîletli kılmıştım.

Meâl-i Şerîf - 47

47- Ey İsrâîl (isimli Ya'kûb Nebî'nin) **oğulları! Hatırlayın o nîmet**(lerim)**imi ki** (onları) **sizin üzerinize in'âm etmiştim ve gerçekten Ben sizi**(n atalarınızı) **o** (yaşadıkları dönemde bulunan) **âlemler**(de mevcut tüm kullar) **üzerine üstün kılmıştım.** (İşte bu şerefi kaybetmek istemiyorsanız İslâm'ı kabûl etmelisiniz.)

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ
وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 48

(وَاتَّقُوا) **Ve hakkıyla sakının,** neden? (يَوْمًا) **bir günden** (o kıyâmet gününün hesâbından ve azâbından), öyle gün ki, (لَا تَجْزِي) **ödeyemez,** kim? (نَفْسٌ) **hiçbir nefis,** yâni hiçbir îmânlı kimse, kimden? (عَنْ نَفْسٍ) **diğer bir nefisten,** yâni kâfir olan bir kimse nâmına, neyi ödeyemez? (شَيْئًا) **hiçbir şeyi,** yâni o kâfir olan kişiye lâzım olan îmân, namaz, gibi Mevlâ Te'âlâ'nın haklarından hiçbirini ödeyemez, daha açık bir ifâdeyle "Ben bu kişinin namazını, orucunu ödeyeceğim" dese ödettirilmez, daha? (وَلَا يُقْبَلُ) **kabûl de olunmaz,** kimden? (مِنْهَا)

ondan, yâni mümin olan o şahıstan, ne? (شَفَاعَةٌ) **hiçbir şefâat,** yâni kâfir olan kişiyi azaptan kurtarmak için yapacağı hiçbir aracılık, daha? (وَلَا يُؤْخَذُ) **ve alınmaz,** kimden? (مِنْهَا) **ondan,** yâni o kâfir olan kişiden, ne? (عَدْلٌ) **hiçbir fidye,** yâni kendisiyle ateşten kurtulacağı hiçbir mal veyâ onun yerine yanacak bir kişi veyâ tevbe, bunların hiçbiri ondan kabûl olunmaz, daha? (وَلَا هُمْ) **ve onlar olmazlar,** nedir olmazlar? (يُنْصَرُونَ) **yardım olunur** (olmaz)**lar,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın azâbından veyâ kendilerine azap eden meleklerin ellerinden başka hiçbir şekilde de kurtarılamazlar.

Meâl-i Şerîf - 48

48- Ayrıca siz öyle büyük bir gün(ün azâbına düşmek)**den iyice korun**(mak istiyorsanız, hemen İslâm'a dâhil ol)**un ki;** (o gün, mümin-kâfir) **hiçbir kimse hiçbir kişiden** (azâbı kaldırmak için) **herhangi bir şey ödeyemeyecektir, o** (mümi)**n** (kul)**dan** (bir kâfir hakkında yapacağı) **hiçbir şefâat** (aracılık) **da kabûl olunmayacaktır,** (mümin-kâfir) **kimseden herhangi bir fidye de alınmayacaktır ve** (azâba müstehak) **o**(la)**nlar** (hiçbir sûretle) **yardım olunmayacaklardır.**

وَاِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ اَبْنَاۤءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاۤءَكُمْ وَفِي ذٰلِكُمْ بَلَاۤءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 49

(Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) (وَاِذْ نَجَّيْنَا) (ey Benîisrâîl) **tamâmen kurtardığımız vakti de** (hatırlayın), kimi? (كُمْ) **sizi**(n atalarınızı), kimden? (مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ) **Firavun'un âlinden** (Firavun ve adamlarından), (يَسُومُونَ) **arıyorlardı,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (سُوٓءَ الْعَذَابِ) **azâbın en kötüsünü,** yâni azâbın en kötüsünü arayıp bulup size tattırıyorlardı, ne oldukları hâlde? (يُذَبِّحُونَ) **çokça boğazladıkları hâlde,** kimi? (اَبْنَاۤءَكُمْ) **oğullarınızı,** daha? (وَيَسْتَحْيُونَ) **sağ bırakıyor oldukları hâlde,** kimi? (نِسَاۤءَكُمْ) **kadınlarınızı** (ve kızlarınızı), (وَفِي ذٰلِكُمْ) **ve işte size! Bunda vardı,** yâni erkeklerinizin öldürülüp, kadınlarınızın diri bırakılmasında veyâ bu kurtarmada vardı, ne? (بَلَاۤءٌ) **bir tür belâ** (mihnet ve meşekkatin ardından gelen nîmetle imtihan sırrı), kim tarafından? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbiniz** (nezdin)**den,** öyle belâ ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük,** yâni onları size musallat etmesinde sizin için büyük bir belâ ve imtihan vardı veyâ Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ı gönderip, sizi kurtarmaya muvaffak etmesinde size büyük bir nîmet vardı.

Meâl-i Şerîf - 49

49- (Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki: Hatırlayın) **bir zamânı da ki; Firavun'un hânedânından sizi tamâmen kurtarmıştık; öyle ki onlar siz**(in dedeleriniz)**e en kötü azâbı** (uygulama yolu) **arıyorlar** (da onları en zor işlerde çalıştırıyorlar)**dı;** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın dünyâya gelmesine mâni olmak için, yeni doğan) **oğullarınızı çokça boğazlıyorlar, kadınlarınızı ise** (hizmetçi yapmak üzere) **sağ bırakıyorlardı.**

İşte size! Bu (şekilde Firavun'u başınıza musallat kılıp, sonra Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ı göndererek sizi kurtarması)**nda Rabbinizden pek büyük bir belâ** (ve sıkıntının ardından nîmetle imtihan sırrı) **vardı.**

وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنَاكُمْ
وَاَغْرَقْنَٓا اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 50

(Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) (وَاِذْ فَرَقْنَا) (ey Benîisrâîl) **o vakti de** (hatırlayın) **ki, Biz ayırmıştık,** ne sebebiyle? (بِكُمْ) **sizin sebebinizle,** yâni sizin atalarınızı kurtarmak için, neyi? (الْبَحْرَ) **o** (Kızıl)**denizi,** (فَاَنْجَيْنَا) **hemen Biz kurtarmıştık,** kimi? (كُمْ) **sizi,** daha ne yapmıştık? (وَاَغْرَقْنَا) **ve boğmuştuk,** kimi? (اٰلَ فِرْعَوْنَ) **Firavun'un âlini,** yâni kendisini ve adamlarını, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَنْظُرُونَ) **bakmaktaydınız,** yâni siz girerken denizin yarıldığını ve siz kurtulduktan sonra, Firavun ve adamları üzerine denizin birleşip kapandığını ve sonra denizin Firavun'ı ölü olarak sâhile attığını gözlerinizle görüyordunuz.

Meâl-i Şerîf - 50

50- (Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:)

O vakti de (yâd edin) **ki; sizden sebep** (ve peşlerine düşen Firavun'dan atalarınızı kurtararak onlardan sizi meydana getirmek için) **o** (Kızıl)**denizi** (ikiye) **ayırmıştık ve hemen sizi kurtarmıştık da** (gözünüzün önünde) **Firavun hânedânını boğmuştuk; hâlbuki siz** (denizin kâfirler üzerine kapanışına) **bakıyordunuz.**

وَاِذْ وٰعَدْنَا مُوسٰٓى اَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 51

(Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaptığı şirke rızâ gösterdikleri için asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler) (وَاِذْ وٰعَدْنَا) **vaadleştiğimiz** (sözleştiğimiz) **o vakti de** (hatırlayın), kiminle? (مُوسٰى) **Mûsâ ile,** neyi? (اَرْبَعِينَ) **kırkı,** ne cihetinden? (لَيْلَةً) **gece cihetinden,** yâni kırk gece günleriyle berâber tamam olduğunda, ona Tevrât'ı vereceğimize ve onun da Tevrât'ı almak için Tûr-i Sînâ'da bulunacağına dâir kendisiyle sözleştiğimiz vakti hatırlayın, (ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ) **sonra ittihaz etmiştiniz,** yâni atalarınız ilâh edinmişti, neyi? (الْعِجْلَ) **o buzağıyı,** yâni Sâmirî'nin topladığı altınlardan yapmış olduğu buzak heykelini, neden sonra? (مِنْ بَعْدِهِ) **ondan sonra,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)* Tûr Dağı'na gittikten sonra, ne olduğunuz hâlde o buzağıyı ilâh edinmiştiniz? (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** kimlersiniz? (ظَالِمُونَ) **zulmedici kimseler,** yâni atalarınız Allâh-u Te'âlâ'ya şirk (ortak) koşarak ve ibâdeti mahallinin (yerinin) dışına koyarak nefislerine zulüm (haksızlık ve yazık) edici kimseler idiler.

Meâl-i Şerîf - 51

51- (Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaptığı şirke rızâ gösterdikleri için asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Bir zamânı da** (hatırlayın) **ki; Mûsâ ile kırk geceyi** (ibâdetle geçirirsen sana Tevrât'ı vahyedeceğiz diye) **sözleşmiştik de, sonra onun** (Tûr Dağı'na gitmesinin) **ardından siz** (şirk koşarak kendi nefislerine) **zulmedici kimseler olduğunuz hâlde** (Sâmirî'nin erittiği altınlardan yaptığı) **buzağıyı** (tanrı) **edinmiştiniz.**

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 52

(ثُمَّ عَفَوْنَا) **Sonra affetmiştik,** yâni silmiştik, kimden? (عَنْكُمْ) **sizden,** yâni tevbe ettikleri vakit atalarınızın bu suçunu affetmiştik, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) (ey tevbe eden kul)**! İşte sana! Bundan sonra,** yâni buzağıyı ilâh edindikten sonra atalarınızı acele helâk etmemiş bilakis Mûsâ *(Aleyhisselâm)* gelerek onları îkaz edip, günahlarının keffâretini (affedilmelerinin çâresini) haber verinceye kadar onlara mühlet vermiştik, (لَعَلَّكُمْ) **belki siz,** (تَشْكُرُونَ) **şükredersiniz,** yâni atalarınızın affedilme nîmetine şükretmek için İslâm'a girersiniz diye onları affetmiştik.

Meâl-i Şerîf - 52

52- (Ey tevbe eden insan!) **İşte sana! Sonra** (atalarınızın) **bun**(ca suçun)**un ardından sizden** (sebep atalarınızın günahlarını) **affetmiştik, ola ki siz** (onların affedilme nîmetine) **şükredersiniz.**

وَاِذْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 53

(وَاِذْ اٰتَيْنَا) (Ey Benîisrâîl!) **Yine o vakti** (hatırlayın) **ki Biz vermiştik,** kime? (مُوسَى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)***a,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Tevrât'ı), daha? (وَالْفُرْقَانَ) **ve Furkān'ı,** yâni Mevlâ Te'âlâ tarafından indirilmiş kitap olma vasfına ilâveten, hak ile bâtılın (doğru ile yanlışın) arasını ayıran bir delil olma sıfatını toplayıcı olan Tevrât'ı vermiştik. Bu mânâya göre "Kitap" ile Furkān'dan aynı şey kastedilmiş, fakat Tevrât ayrı ayrı sıfatlarıyla anılmıştır. Yâhut "Furkān"dan maksat hak ile bâtılı ayıran mûcizelerdir. (لَعَلَّكُمْ) **Umulur ki siz** (تَهْتَدُونَ) **hidâyete erersiniz,** yâni o kitapta bulunanları iyice düşünüp muktezâsınca (gereğince) amel ederek hidâyete kavuşursunuz.

Meâl-i Şerîf - 53

53- Yine o vakti (hatırlayın) **ki; Biz Mûsâ'ya o** (Tevrât) **kitabı**(nı) **ve** (hak ile bâtılın arasını ayıran mûcizelerden ibâret) **Furkān'ı vermiştik, ola ki siz** (iyice düşünüp) **hidâyete erersiniz.**

وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوٓا اِلٰى بَارِئِكُمْ
فَاقْتُلُوٓا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 54

(Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaptığı şirke rızâ gösterdikleri için asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak ve onların başına gelen azap ile bunları da uyarmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler) (وَاِذْ قَالَ) **dediği o vakti de** (hatırlayın), kim? (مُوسٰى) **Mûsâ,** kime? (لِقَوْمِهٖ) **kavmine,** yâni buzağıya tapan milletine, ne dediği vakti? (يَا قَوْمِ) **ey benim kavmim,** (اِنَّكُمْ) **muhakkak siz,** (ظَلَمْتُمْ) **zulmettiniz,** kime? (اَنْفُسَكُمْ) **nefislerinize,** yâni kendinize yazık ettiniz, ne sebebiyle? (بِاتِّخَاذِكُمُ) **ittihâz etmeniz sebebiyle,** yâni ilâh tutmanız nedeniyle, neyi? (الْعِجْلَ) **o buzağıyı,** (فَتُوبُوٓا) **bu sebeple hemen tevbe edin** (dönün), kime? (اِلٰى بَارِئِكُمْ) **yaratıcınıza,**

daha? (فَاقْتُلُوٓا) **hemen öldürün,** kimleri? (اَنْفُسَكُمْ) **kendilerinizi,** (ذٰلِكُمْ) **işte size bu,** (sizin kendi nefsinizi öldürerek tevbe etmeniz), nedir? (خَيْرٌ) **bir hayırdır,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** kim indinde? (عِنْدَ بَارِئِكُمْ) **yaratıcınız nezdinde,** işte Mûsâ *(Aleyhisselâm)* böyle demiş, siz de emrolunduğunuz şeyi yapmıştınız da, (فَتَابَ) **O** (yaratıcınız) **da rücû etmişti** (tevbenizi kabûl ederek dönüş yapmıştı), kime? (عَلَيْكُمْ) **size,** (اِنَّهُ) **muhakkak O** (Allâh-u Te'âlâ), (هُوَ) **ancak O,** kimdir? (اَلتَّوَّابُ) **mübâlağayla** (son derece) **tevbeleri kabûl edicidir,** daha kimdir? (اَلرَّحِيمُ) **ziyâde merhamet edicidir,** yâni kullarına acıyıcıdır.

Meâl-i Şerîf - 54

54- (Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaptığı şirke rızâ gösterdikleri için asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak ve onların başına gelen azap ile bunları da uyarmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Bir de o zamânı** (yâd edin) **ki; Mûsâ kavmine: "Ey kavmim! Şüphesiz ki siz o buzağıyı** (tanrı) **edinmeniz sebebiyle nefislerinize zulmetmiş** (ve ancak kendinize yazık etmiş) **oldunuz. O hâlde hemen Bâri'inize** (ve sizi kusursuz yaratan Rabbinize) **tevbe edin de,** (dinden dönmenin cezâsı olarak dinde sebât edenler buzağıya taparak mürted olanları öldürsün ve böylece öldürülmeye teslim olarak) **kendilerinizi öldürün.**

İşte size! Bu (zorluğa tahammül ederek ölüme teslim olmanız, şirkten temizlik ve ebedî hayata vuslat olması açısından), **Bâri'iniz** (ve eşsiz yaratıcınız olan Allâh-u Te'âlâ) **nezdinde sizin için tam bir hayırdır" demişti de,** (bu emri yerine getirmenizin ardından) **O** (Rabbiniz) **sizin tevbenizi kabûl etmişti. Çünkü muhakkak O; ancak O** (Allâh-u Te'âlâ, kullarının günahları ne kadar çok olsa da tevbelerini çokça kabûl buyuran bir) **Tevvâb'dır,** (suçları ne kadar büyük olsa da, kullarına çok acıdığı için onları bağışlayan bir) **Rahîm'dir!**

İbnü Abbâs, Alî, Katâde ve Zührî *(Radıyallâhu Anhüm)*ün beyanları vechile; "Nefislerini öldürmeleri" emrini, ya birbirini öldürerek veyâ suçsuzlar mürtedleri öldürerek yerine getirmişlerdir. Rivâyete göre onlara: "Kātiline bakan veyâ eliyle korunmaya çalışan kişi melûndur" buyrulmuştu. Bunun üzerine bu şirki işlememiş olan biri bu suçu işlemiş olan oğlunu, babasını veyâ kardeşini gördüğünde merhametinden dolayı emri yerine getiremeyecek hâle gelince, Allâh-u Te'âlâ üzerlerine kara bir bulut yolladı da böylece kimse kimseyi göremez oldu. Öldürülenlerin sayısı yetmiş bine ulaşınca, Mûsâ ve Hârûn *(Aleyhimesselâm)*ın duâlarıyla Allâh-u Te'âlâ o bulutu kaldırarak ölenlerin de kalanların da tevbesini kabûl buyurdu. *(et-Taberî, et-Tefsîr, 1/680, 682; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, rakam:532, 1/111; es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 1/368-370)*

وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً
فَاَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 55

(Allâh-u Te'âlâ, Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın buzağıya tapmaktan özür dilemeleri için kavminden seçerek Tûr Dağı'na götürdüğü yetmiş kişinin sarfettiği şirk sözüne rızâ göstermelerinden dolayı asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler) (وَاِذْ قُلْتُمْ) (hatırlayın) **o vakti de ki demiştiniz,** ne demiştiniz? (يَا مُوسٰى) **ey Mûsa,** (لَنْ نُؤْمِنَ) **aslâ îmân etmeyeceğiz,** kime? (لَكَ) **sana,** yâni bu kitabın, Allâh'ın kitabı olduğuna, senin Allâh'ın kelâmını işitmiş olduğuna ve Allâh-u Te'âlâ'nın bize o kitabı kabûl edip onunla amel etmemizi emrettiğine aslâ inanmayacağız, ne zamâna kadar? (حَتّٰى نَرَى) **biz görünceye kadar,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh'ı,** nasıl bir görüşle? (جَهْرَةً) **âşikâre** (apaçık bir görüşle), (فَاَخَذَتْكُمُ) **bunun üzerine hemen yakalamıştı,** yâni çarpmıştı, kimi? (كُمْ) **sizi,** ne? (الصَّاعِقَةُ) **o yıldırım** (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz** (تَنْظُرُونَ) **bakıyordunuz,** yâni başınıza inen yıldırıma bakıp duruyordunuz.

Meâl-i Şerîf - 55

55- (Allâh-u Te'âlâ, Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın buzağıya tapmaktan özür dilemeleri için kavminden seçerek Tûr Dağı'na götürdüğü yetmiş kişinin sarfettiği şirk sözüne rızâ göstermelerinden dolayı asr-ı saâdetteki Yahûdîleri onların suçuna ortak sayarak buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Bir de o zamânı** (hatırlayın) **ki; Siz: "Ey Mûsâ! Allâh'ı açıkça görünceye kadar sana aslâ îmân etmeyeceğiz" demiştiniz de hemen o yıldırım** (göz göre göre) **sizi yakala**(yıp topluca yak)**mıştı. Hâlbuki siz** (başınıza gelene) **bakıyordunuz!**

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 56

(Allâh-u Te'âlâ, atalarını öldürdükten sonra dirilterek onlara yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) (ثُمَّ بَعَثْنَا) **sonra diriltmiştik,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ) **ölümünüzden sonra,** (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَشْكُرُونَ) **şükredersiniz,** yâni îmân ve itâat ederek yeniden dirilme nîmetine şükredesiniz diye.

Meâl-i Şerîf - 56

56- (Allâh-u Te'âlâ, atalarını öldürdükten sonra dirilterek onlara yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:)

Sonra (kalan ecelinizi ve rızkınızı tamamlamanız için) **sizi ölümünüzün ardından diriltmiştik. Umulur ki siz** (çarptırıldığınız ölüm cezâsının akabinde diriltilme nîmetine) **şükredersiniz.**

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 57

(Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) (وَظَلَّلْنَا) **ve gölge**(lik) **yapmıştık,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** neyi? (اَلْغَمَامَ) **o** (ince ve beyaz) **bulutu,** daha? (وَاَنْزَلْنَا) **ve indirmiştik,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** neyi? (اَلْمَنَّ) **kudret helvasını,** daha? (وَالسَّلْوٰى) **bıldırcın kuşunu,** ve size şöyle buyurmuştuk: (كُلُوا) **yeyin,** neden? (مِنْ طَيِّبَاتِ مَا) **o şeylerin lezzetli ve helâllerinden ki,** (رَزَقْنَا) **rızık olarak verdik,** kime? (كُمْ) **size,** (وَمَا ظَلَمُو) **ve zulmetmediler,** kime? (نَا) **bize,** yâni bu büyük nîmetlere nankörlük ederek bize zulmetmiş olmadılar, (وَلٰكِنْ كَانُوٓا) **velâkin oldular,** (اَنْفُسَهُمْ) **ancak kendi nefislerine,** nedir oldular? (يَظْلِمُونَ) **sürekli zulmederler,** yâni Bizim azâbımızı celbettiler de üzerlerine zahmetsiz inen rızkın kesilmesine sebep olarak kendilerine zulmetmiş (yazık etmiş) oldular.

Meâl-i Şerîf - 57

57- (Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:

Şu nîmetlerimizi hiç hâtırınızdan çıkarmayın ki; kırk sene dönüp dolaştığınız Tîh Çölü'nde) **o** (ince ve beyaz) **bulutu da üstünüzde** (sürekli tâkipçiniz olan bir) **gölge**(lik) **yapmıştık ve** (açlıktan şikâyetiniz netîcesinde) **kudret helvası ile bıldırcın üzerinize** (bolca) **indirmiştik.**

(Böylece size:) **"Sizi rızıklandırdığımız o lezzetli/*helâl/zararsız/* şeylerden yiyin** (fakat sizi aç bırakacağım endişesiyle bu rızıkları biriktirmeyin)**"** (buyurmuştuk)**.**

Ama onlar (kendilerine külfetsiz ihsân edilen rızıkları biriktirerek bu yasağı çiğneyip bu nîmetlere nankörlük etmekle, mülkümüzden bir şey eksiltemedikleri için) **Bize zulmetmiş olmadılar velâkin onlar** (haddi aşıp azâbı hak ederek) **ancak kendilerine sürekli zulmeder olmuştular.**

وَاِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 58

(Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) (وَاِذْ قُلْنَا) (ey Benîisrâîl) **yine o vakti** (hatırlayın) **ki** (atalarınıza) **buyurmuştuk,** ne buyurmuştuk? (اُدْخُلُوا) **girin,** nereye? (هٰذِهِ) **işte şuna,** ondan bedel? (اَلْقَرْيَةَ) **karyeye** (kasabaya), yâni Kudus-ü Şerîf'e girin, daha? (فَكُلُوا) **sonra yiyin,** neden? (مِنْهَا) **onda** (bulunan yiyeceklerde)**n,** nerede? (حَيْثُ شِئْتُمْ) **dilediğiniz yerde,** nasıl bir yiyişle? (رَغَدًا) **bolca** (yemekle), daha? (وَادْخُلُوا) **ve girin,** nereden? (اَلْبَابَ) **o** (şehrin) **kapı**(sın)-**dan,** ne olduğunuz hâlde? (سُجَّدًا) **secde edici kimseler olduğunuz hâlde,** yâni tevâzu ile başlarınızı eğici olduğunuz hâlde veyâ sahrâdan kurtulduğunuza şükür için Allâh-u Te'âlâ'ya secde eder olduğunuz hâlde girin, daha? (وَقُولُوا) **ve deyin,** ne deyin? "Bizim senden dileğimiz" nedir? (حِطَّةٌ) **hıttadır,** burada bir mübtedâ mahzûftur ki takdîr-i kelâm (مَسْأَلَتُنَا حِطَّةٌ) şeklindedir, buna göre mânâ şöyle olur: "(Ey Rabbimiz!) 'Bizim Senden dileğimiz günahlarımızı silmendir' deyin", böyle yaparsanız Biz de ne yaparız? (نَغْفِرْ) **mağfiret ederiz** (bağışlarız), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (خَطَايَاكُمْ) **hatâlarınızı** (وَسَنَزِيدُ) **ve muhakkak** (sevap bakımından) **sürekli ziyâdelik vereceğiz,** kimlere? (اَلْمُحْسِنِينَ) **o muhsin kimselere,** yâni bu istiğfâr kelimesini söylemek, başkaca iyi amelleri bulunan kişilerin mükâfâtının artmasına sebep olacak, kötü amel işleyenlerin ise tevbe ve mağfiretini mûcib (gerektirici) olacaktır.

Meâl-i Şerîf - 58

58- (Allâh-u Te'âlâ, atalarına yaptığı iyiliği asr-ı saâdetteki Yahûdîlere hatırlatmak üzere buyuruyor ki:) **Bir zamânı da** (yâd edin) **ki** (Tîh Sahrası'ndan çıkışınızın ardından size)**: "İşte şu** (Kudüs nâmındaki kutsal) **karyeye girin ve on**(da bulunan rızıklar)**dan dilediğiniz yerde bolca yiyin.**

Bir de (sizi Tîh'den kurtarmasına karşılık Allâh'a şükür için, tevâzulu bir şekilde yere kapanıp) **secde edici kimseler olarak o** (şehrin) **kapı**(sın)**dan girin ve:**

('Ey Rabbimiz! Senden dileğimiz bizi bağışlamandır' anlamına gelmesi hasebiyle istiğfâr kelimesi olan) **'Hıtta'** (sözünü) **deyin ki, sizin için** (günahlarınızı ve) **hatâlarınızı mağfiret edelim** (ve bağışlayalım).

Zâten (aranızdan günaha bulaşmayarak iyi amel işleyen) **o muhsin kimselere şüphesiz** (sevap bakımından) **sürekli ziyâdelik vereceğiz" buyurmuştuk.**

فَبَدَّلَ الَّذٖينَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَيْرَ الَّذٖى قٖيلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذٖينَ ظَلَمُوا رِجْزاً مِنَ السَّمَاۤءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 59

(فَبَدَّلَ) **Bunu müteâkip tebdil etti** (değiştirdi), kim? (اَلَّذٖينَ) **o kimseler ki,** (ظَلَمُوا) **zulüm işlediler,** yâni mâsiyet (ve günah) işlemeleri sebebiyle nefislerine zulmedenler (yazık edenler), söylemekle emrolundukları tevbe istiğfâr sözünü çevirdiler, neye? (قَوْلاً) **bir söze,** öyle söze ki? (غَيْرَ الَّذٖى) **o şeyden başka ki,** (قٖيلَ) **denilmişti,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** yâni kendilerine emrolunan "Hıtta" sözünü "Buğday" anlamına gelen "Hınta" sözüne çevirdiler, (فَاَنْزَلْنَا) **Biz de hemen indirdik,** kim üzerine? (عَلَى الَّذٖينَ) **o kimseler üzerine ki,** (ظَلَمُوا) **zulüm işlediler,** yâni kendilerine emrolunanı değiştirerek nefislerine zulmeden o kişiler üzerine indirdik, neyi? (رِجْزاً) **büyük ve murdar bir azâbı,** öyle azap ki (مِنَ السَّمَاۤءِ) **gökten** (inici), ne sebebiyle indirdik? (بِمَا كَانُوا) **olmaları sebebiyle,** nedir olmaları? (يَفْسُقُونَ) **sürekli fâsıklık ederler,** yâni tâattan (ve Allâh'a boyun eğmekten) çıkmaları sebebiyle.

Meâl-i Şerîf - 59

59- Fakat (emirlerimizi çiğnemeyi âdet edinerek nefislerine karşı) **zulüm işlemiş olan o kişiler** (söylemeleri emrolunan sözü) **kendilerine söylenmiş olandan başka bir söze çevir**(erek, "Tevbe" mânâsına gelen "Hıtta" kelimesini alaya alıp onun yerine; "Buğday" anlamına gelen "Hınta" kelimesini söyle)**mişti de, akabinde Biz kendileri** (isyân ve) **zulümde bulunmuş o kimseler üzerine onların** (itâatimizden çıkıp) **sürekli fâsıklıkta bulunmuş olmaları sebebiyle gökten** (yağarcasına üzerlerine çöken) **büyük ve murdar bir azap** (olan vebâ salgınını) **indirmiştik.**

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَؕ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْناًؕ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْؕ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدٖينَ ﴿٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 60

(وَاِذِ اسْتَسْقٰى) (Ey Benîisrâîl) **bir de su istediği vakti** (hatırlayın), kim? (مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)*, kim için? (لِقَوْمِه۪) **kavmi için,** (فَقُلْنَا) **Biz de** (ona) **buyurmuştuk,** (اِضْرِبْ) **vur,** ne ile? (بِعَصَاكَ) **asân** (değneğin) **ile,** neye? (الْحَجَرَ) **şu taşa,** o da vurunca, (فَانْفَجَرَتْ) **hemen fışkırdı,** neden? (مِنْهُ) **ondan,** ne? (اِثْنَتَا عَشْرَةَ) **on iki,** ne cihetinden? (عَيْنًا) **göze** (ve pınar) **cihetinden,** (قَدْ عَلِمَ) **muhakkak bildi,** kim? (كُلُّ اُنَاسٍ) **her bir insan,** yâni on iki kabîleden her bir zümre (cemâat), neyi? (مَشْرَبَهُمْ) **içme yerlerini,** yâni kendilerinin içecekleri pınarı yakînen bildiler, ve Biz onlara şöyle buyurduk: (كُلُوا) **yiyin,** daha? (وَاشْرَبُوا) **ve için,** neden? (مِنْ رِزْقِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'-n)**ın rızkından,** yâni size ihsân ettiği bıldırcın ve kudret helvasından yiyin ve bu pınarlardan için, (وَلَا تَعْثَوْا) **ve** (hiçbir şekilde) **haddi aşmayın,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** ne olduğunuz hâlde? (مُفْسِد۪ينَ) **fesat çıkarıcı kimseler olarak,** yâni dîne ters düşen şeyleri işleyerek bozgunculuk yapmayın.

Meâl-i Şerîf - 60

60- (Ey Rasûlümü inkâr eden Yahûdîler! Sizin atalarınız da nîmetlerime büyük nankörlük etmişlerdi, hatırlayın) **o vakti de ki** (atalarınız sahrâda susuz kaldıkları zaman) **Mûsâ kendi kavmi için su istemişti, akabinde Biz: "Asân ile şu taşa vur" buyurmuştuk da** (Mûsâ, bu emri uyguladığı anda) **hemen ondan** (İsrâîloğullarının kabîleleri sayısınca) **on iki göze fışkırmıştı.** (Böylece) **her bir insan içme yerlerini kesinlikle bilmişti.**

(O zaman Biz onlara:) **"Allâh'ın** (size özel) **rızkından** (olan bıldırcın etini ve kudret helvasını) **yiyin ve** (mûcize eseri olarak taştan çıkan sudan da) **için. Ama** (nankör ve) **bozguncu kişiler olarak** (dînimin emirlerine karşı gelip de) **yer**(yüzün)**de haddi aşmayın"** (buyurmuştuk).

وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى لَنْ نَصْبِرَ عَلٰى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا
تُنْبِتُ الْاَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَاۜ قَالَ اَتَسْتَبْدِلُونَ
الَّذ۪ى هُوَ اَدْنٰى بِالَّذ۪ى هُوَ خَيْرٌۜ اِهْبِطُوا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَا سَاَلْتُمْۜ وَضُرِبَتْ
عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيّ۪نَ بِغَيْرِ الْحَقِّۜ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 61

(Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i inkâr ederek nankörlükte bulunan asr-ı saâdetteki Yahûdîlere, evvelce nankörlükleri yüzünden atalarının çarpıldıkları gazabı hatırlatmak üzere onları muhâtap alarak buyuruyor ki:) (وَاِذْ قُلْتُمْ) (ey Benîisrâîl hatırlayın) **o vakti de ki demiştiniz,** ne demiştiniz? (يَا مُوسٰى) **ey Mûsâ,** (لَنْ نَصْبِرَ) **aslâ sabretmeyeceğiz,** ne üzerine? (عَلٰى طَعَامٍ) **bir yemek üzerine,** öyle yemek ki, (وَاحِدٍ) **bir çeşit** (فَادْعُ) **o hâlde duâ et,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** kime duâ et? (رَبَّكَ) **Rabbine,** (يُخْرِجْ) **çıkarsın,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** nelerden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تُنْبِتُ) **bitiriyor,** ne? (اْلاَرْضُ) **yer** (toprak), o şeyler de nelerden ibâret oldukları hâlde? (مِنْ بَقْلِهَا) **onun** (toprağın) **sebzesinden,** daha? (وَقِثَّائِهَا) **ve hıyarından,** daha? (وَفُومِهَا) **ve buğdayından veyâ sarımsağından**, daha? (وَعَدَسِهَا) **ve mercimeğinden,** daha? (وَبَصَلِهَا) **ve soğanından.** Allâh-u Te'âlâ onların bu istekleri üzerine, (قَالَ) **buyurdu,** ne buyurdu? (اَتَسْتَبْدِلُونَ) **değişmek mi istiyorsunuz?** neyi? (اَلَّذٖى) **o şeyi ki,** (هُوَ) **o,** nedir? (اَدْنٰى) **daha aşağıdır,** neye mukābil değişmek istiyorsunuz? (بِالَّذٖى) **o şeye mukābil** (karşılık) **ki,** (هُوَ) **o,** nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir** (ve daha kıymetlidir), yâni ey Benîisrâîl lezzette ve meşakkatsizlikte daha iyi olan helva ve bıldırcın etini bırakıp da, lezzette daha düşük ve birçok meşakkatle (zorlukla) elde edeceğiniz soğan, sarımsak, hıyar ve kabak gibi daha az değerli olan şeyleri mi almak istiyorsunuz?! (اِهْبِطُوا) (öyle ise) **inin,** nereye? (مِصْرًا) **bir şehre** (bir kasabaya), (فَاِنَّ لَكُمْ) **zîrâ şüphesiz sizin için** (orada) **vardır,** ne? (مَا) **o şey ki,** (سَاَلْتُمْ) **istediniz,** (وَضُرِبَتْ) **ve** (böylece) **vuruldu,** kimin üzerine? (عَلَيْهِمُ) **onların üzerine,** ne? (اَلذِّلَّةُ) **alçaklık** (damgası), daha? (وَالْمَسْكَنَةُ) **yoksulluk,** yâni bu istekte bulunan o Yahûdîlerin üzerine alçaklık ve fakirlik damgası vuruldu, daha? (وَبَاؤُ) **ve** (isteklerine kavuşmayı beklerken aksine geri) **döndüler,** ne ile? (بِغَضَبٍ) **büyük bir gazap ile,** öyle bir gazap ki: (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh** (tarafın)**dan olucu,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın büyük bir gazabına uğradılar, (ذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana bu,** yâni onların üzerine alçaklık ve yoksulluk damgasının vurulması ve büyük bir gazaba (ve cezâya) uğramaları, ne sebepledir? (بِاَنَّهُمْ) **şu sebepledir ki şüphesiz onlar,** (كَانُوا) **oldular,** nedir oldular? (يَكْفُرُونَ) **sürekli inkâr ederler,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın elinde zuhûr eden (meydana gelen) açık mûcizeleri, daha nedir oldular? (وَيَقْتُلُونَ) **ve öldürürler,** kimleri? (اَلنَّبِيّٖنَ) **peygamberleri,** ne oldukları hâlde? (بِغَيْرِ الْحَقِّ) **hak**(ka dayalı meşrû bir gerekçesi) **olmay**(ıp kendilerince de zulüm sayıl)**an bir şey**

ile mültebis (iç içe) **oldukları hâlde,** yâni kendileri de haksız olduklarını bildikleri hâlde peygamberleri öldürmeleri sebebiyle, (ذٰلِكَ) (ey muhâtap!) **işte sana bu** (şekilde onların âyetleri inkâr edip, peygamberleri haksız yere öldürmeleri ise, ne sebeple oldu? (بِمَا عَصَوْا) **isyân etme** (ve Allâh'a karşı gelme)**leri sebebiyle,** daha? (وَكَانُوا) **ve olmaları sebebiyle,** nedir olmaları? (يَعْتَدُونَ) **sürekli haddi aşarlar,** yâni Allâh'ın koyduğu sınırları aşmaları sebebiyle.

Meâl-i Şerîf - 61

61- (Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i inkâr ederek nankörlükte bulunan asr-ı saâdetteki Yahûdîlere, evvelce nankörlükleri yüzünden atalarının çarpıldıkları gazabı hatırlatmak üzere onları muhâtap alarak buyuruyor ki:) **O zamânı da** (hatırlayın) **ki; siz** (gökten yağdırdığım kudret helvası ve bıldırcın gibi nîmetlerime nankörlük ederek):

"Ey Mûsâ! Biz bir çeşit yemeğe (bağlı kalıp) **aslâ sabretmeyeceğiz. O hâlde bizim için Rabbine duâ et de, yerin bitirdiği şeylerden; sebzesinden, hıyarından, buğdayından/*sarımsağından*/, mercimeğinden ve soğanından bizim için çıkarsın" demiştiniz. O** (Rabbiniz de size)**: "Yoksa siz kendisi daha iyi olan o şeyi, kendisi daha aşağı olan o şeyle değişmek mi istiyorsunuz?!** (O hâlde) **bir şehre inin. Şüphesiz istediğiniz şey**(ler) **sizin için** (orada) **vardır" buyurmuştu.**

Böylece onların üzerine alçaklık ve yoksulluk (damgası) **vuruldu** (ve bu kötü hâller kubbe gibi üzerlerine çatıldı) **da, onlar Allâh'tan** (bu isteklerinin kabûlünü beklerken aksine O'ndan gelen) **büyük bir gazap ile** (lânetli kimselere) **döndüler.**

(Ey muhâtap!) **İşte sana! Bu** (şekilde alçaklık ve fakirlik damgası yiyip, Allâh'ın gazabına uğramaları)**, şu sebepleydi ki; gerçekten onlar Allâh'ın** (kendilerine göstermiş olduğu mûcizeleri ve indirmiş olduğu) **âyetlerini sürekli inkârda bulunmuştular ve hak**(ka dayalı meşrû bir gerekçesi) **olmay**(ıp kendilerince de zulüm sayıl)**an neden**(ler)**le** (bâzı) **peygamberleri öldürüyordular. İşte sana! Bu** (kâfirlik ve peygamber öldürme suçu) **ise, onların** (her konuda Allâh'ın emirlerine) **isyân etmiş olmaları sebebiyle idi, bir de onlar** (haramlar işleyerek) **sürekli haddi aşmakta idiler.** (İşte isyân alışkanlıkları ve günahlarda sınır tanımazlıkları, onları kâfirliğe ve peygamberleri öldürmeye kadar götürmüştü.)

İmâm-ı Rabbânî Ahmed el-Fârûkî es-Serhendî *(Kaddesellâhu Sirrahu's-Samedânî)* Hazretleri'nin ulemâdan naklettiği: "Küçük günahlarda ısrarcı olmak kişiyi büyük günahlara sevk eder; büyük günahlara devâm etmek ise, me'âzellâh insanı kâfirliğe kadar götürür" *(el-Mektûbât, Mektûb rakamı:106, 1/102)* kâidesi bu âyet-i kerîmeyi tefsîr eder mâhiyettedir.

اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَالَّذ۪ينَ هَادُوا وَالنَّصَارٰى وَالصَّابِـ۪ٔينَ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 62

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni geçmiş peygamberlerin döneminde bulunup onların dînine inandılar, daha? (وَالَّذ۪ينَ) **ve o kimseler ki,** (هَادُوا) **Yahûdî oldular,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın dînine intisap etmiş (bağlanmış) olup yeni bir şerîat gelinceye kadar Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın tahrîf edilmemiş ve neshe uğramamış olan şerîatına tâbi olan Yahûdîler, daha? (وَالنَّصَارٰى) **Nasrânîler,** yâni Kur'ân gelinceye kadar Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın, râhipler tarafından değiştirilmemiş olan dînine uyan Hristiyanlar, daha? (وَالصَّابِـ۪ٔينَ) **Sabiîler,** yâni Nûh ile İbrâhîm *(Aleyhimesselâm)* döneminde yaşayıp onların dîni üzere bulunan kimseler var ya; bunlar içerisinden, onlardan bedel? (مَنْ) **her kim,** (اٰمَنَ) **îmân ederse,** yâni bu zikredilen (anlatılan) kâfirlerden herhangi bir kimse îmân ederse, kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **ve o güne,** öyle güne ki, (الْاٰخِرِ) **son olucu,** yâni dirilme gününe, hulâsâ (özetle); bütün bunlardan her kim Allâh'a ve âhiret gününe zâhiren ve bâtınen (hem diliyle hem kalbi) ile îmân eder ve her kim o günkü şerîatın emrine göre, daha? (وَعَمِلَ) **ve işlerse,** neyi? (صَالِحًا) **sâlih bir ameli,** yâni Allâh-u Te'âlâ indinde makbul olan ameli, (فَلَهُمْ) **bu sebeple onlar için vardır,** ne? (اَجْرُهُمْ) **ecirleri,** yâni kendilerine vaad edilen sevapları, kimin indinde? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde,** (وَلَا خَوْفٌ) **ve hiçbir korku yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** daha? (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmayacaklar,** nedir olmayacaklar? (يَحْزَنُونَ) **mahzun olur** (olmayacak)**lar**(dır)**,** yâni kâfirlerin azaptan korkacakları günde onlar hiç korkmayacaklar ve dünyâda kusur edenler ömürlerini zâyi edip (boşa geçirip) sevapları kaçırdıklarına üzülecekleri günde onlar hiç de üzülmeyeceklerdir.

Meâl-i Şerîf - 62

62- Şüphesiz o kimseler ki (geçmiş peygamberlerin döneminde bulunup onların dînine) **îmân etmiştirler, bir de** (özellikle) **o kimseler ki Yahûdî** (olarak, yeni bir şerîat gelinceye kadar Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın tahrîf edilmemiş ve neshe uğramamış olan şerîatına tâbi) **olmuşturlar, ayrıca** (Kur'ân gelinceye kadar Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın, râhipler tarafından değiştirilmemiş olan dînine uyan) **Hristiyanlar ve** (Nûh ile İbrâhîm *(Aleyhimesselâm)* döneminde yaşayıp onların dîni üzere bulunan) **Sâbiîler;** (bunların içerisinden) **her kim** (o günkü

şerîatın emrine göre) **Allâh'a ve o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek olan mahşer) **gün**(ün)**e îmân etmiş,** (namaz ve oruç gibi) **sâlih bir amel de işlemişse; işte onlar için Rableri nezdinde** (kendilerine âit) **ecirleri vardır ve** (kâfirler korkuya düştüğünde) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur,** (günahkârlar, kaçırdıkları mükâfatlara üzülecekleri zaman) **ancak onlar mahzun da olmayacaklardır.**

Bu âyet-i kerîme ile Mâide Sûresi'nin 69. âyet-i kerîmesinden yola çıkan îtikādı bozuk bâzı ilâhiyatçılar; âhir zaman peygamberine inanma ve kendi dinlerinden berî olarak İslâm'a girme şartlarını yerine getirmeden, sâdece bu âyetlerde zikredilen "Allâh'a ve âhirete îmân", bir de "Sâlih amel" şartlarını îfâ eden Yahûdî ve Hristiyanların da cennete girebileceğini söyleyerek, kendilerini dinden çıkarmış ve "Cennete girmenin olmazsa olmaz şartı olan 'İslâm'ı kabullenme' zorunluluğu"nu toplum nezdinde zaafa uğratmaya yönelik büyük bir hıyânette bulunmuşlardır. Zîrâ Kur'ân-ı Kerîm âyetleri arasında hiçbir çelişki söz konusu olmayıp, hepsi de birbirini tasdik ve tefsîr eder mâhiyettedir.

Nitekim Bakara Sûresi:285 ve Nisâ Sûresi:136'da olduğu gibi diğer bâzı âyet-i kerîmelerde kurtuluşa ermek için: "Meleklere, kitaplara ve peygamberlere îmân"dan ibâret üç şart daha ilâve edilmiştir. Beyyine Sûresi'nin 6. âyet-i kerîmesi ise, İslâm'a girmeyenlerin Ehl-i Kitap da olsalar, kitapsız müşrikler gibi cehennemde ebedî kalacağını beyân etmektedir.

"Muhammed'in canı, tasarrufunda olan Zâta yemin olsun ki; bu ümmetten Yahûdî veyâ Hristiyan herhangi bir kimse beni duyar da sonra benimle gönderilen dîne inanmadan ölürse mutlaka cehennem ashâbından olur" *(Müslim, el-Îmân:70, rakam:153, 1/134)* hadîs-i şerîfi de, bu kâfirlikten; sâdece "Allâh'ı ve âhireti inkâr" kastedilmeyip, bununla birlikte "Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in dînine uymama"nın da îmânsızlık sayıldığını açıklamaktadır.

Dolayısıyla bu âyet-i kerîmede cennete gireceği bildirilen; Yahûdî, Hristiyan ve Sâbie fırkaları; Mûsâ, Îsâ, Nûh ve İbrâhîm *(Aleyhimüsselâm)*ın tahrîf edilmemiş şerîatlarına, o şerîatların geçerli oldukları dönemlerde tâbi olanlardır.

Yoksa Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve Kur'ân-ı Kerîm'i inkâr edenler veyâ Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*den ve İslâm'dan övgüyle bahsettikleri hâlde, kendi dinlerinden uzaklaşarak İslâm'a girmeyen günümüz kâfirleri bu müjdeye dâhil değildir.

Bu konunun Kur'ân-ı Kerîm'de birçok delîli mevcuttur. Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 1/366-373, el-Mâide Sûresi:69, R.F, 7/345-359; Ayrıca bakınız: en-Nisâ Sûresi:151, el-A'râf Sûresi:158*

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَۜ خُذُوا مَٓا اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاذْكُرُوا مَا ف۪يهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 63

(Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaşadıkları bir hâdiseyi asr-ı saâdettekilere hatırlatmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler), (وَاِذْ اَخَذْنَا) **yine o vakti** (hatırlayın) **ki, Biz almıştık,** neyi (مِيثَاقَكُمْ) **sizin mîsâkınızı,** yâni Tevrât'la amel edeceğinize dâir sizden kuvvetli söz almıştık, daha? (وَرَفَعْنَا) **ve kaldırmıştık,** nereye? (فَوْقَكُمُ) **üzerinize,** neyi? (الطُّورَ) **Tûr'u** (Tûr Dağı'nı), ve size

şöyle buyurmuştuk, (خُذُوا) **alın,** neyi? (مَٓا) **o şeyi** (kitabı) **ki,** (اٰتَيْنَا) **Biz verdik,** kime? (كُمْ) **size** ne ile alın? (بِقُوَّةٍ) **kuvvetle,** (ciddiyetle, azîmetle ve devamla), daha ne yapın? (وَاذْكُرُوا) **ve hâtırda tutun,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (فِيهِ) **ondadır,** yâni Tevrât kitabında olanı iyice okuyup ezberleyin ve ondan gâfil (habersiz) olmayın, mânâlarını iyice düşünün ve ahkâmıyla amel edin, (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَتَّقُونَ) **takvâ sâhibi olursunuz,** yâni o kitabın emirlerini tutup yasaklarından kaçmak sûretiyle kendinizi azaptan korumuş olursunuz.

Meâl-i Şerîf - 63

63- (Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaşadıkları bir hâdiseyi asr-ı saâdettekilere hatırlatmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Yine o vakti** (hatırlayın) **ki,** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* Tevrât'ı getirdiğinde kabûlü husûsunda zorluk çıkarmanız üzerine) **Biz Tûr'u üzerinize kaldırmışken** (emirlerimizi tutacağınıza dâir sizden) **kuvvetli sözünüzü almıştık.** (O zaman:) **"Size verdiğimiz** (Tevrât-ı Şerîf)**i kuvvet** (ciddiyet ve gayret)**le alın ve onda bulunan** (ahkâm)ı (ders yapar şekilde devamlı okuyup onlarla amel ederek) **hâtırda tutun, tâ ki siz takvâ sâhibi olasınız** (da dünyâda helâke uğramaktan, ukbâda da azaptan korunasınız)" (buyurmuştuk).

Kıssanın tafsîlâtı hakkında geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkân Tefsîri, 1/374*

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 64

(ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ) **Sonra yüz çevirdiniz,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) (ey Yahûdî) **işte sana bundan sonra,** yâni bu kuvvetli sözünüz ve kabûlünüzden sonra ahde vefâdan (sözünüzde durmaktan) döndünüz, (فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ) **eğer Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın fazl**(-u ihsân)**ı olmasaydı,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** daha? (وَرَحْمَتُهُ) **ve O'nun rahmeti,** yâni size acıması olmasaydı, (لَكُنْتُمْ) **elbette olurdunuz,** kimlerden? (مِنَ الْخَاسِرِينَ) **hüsrâna uğrayanlardan,** yâni zarar edicilerden.

Meâl-i Şerîf - 64

64- (Ey Allâh'a verdiği sözü bozan Yahûdî!) **Sonra işte sana! Bunun ardından siz** (ahde vefâdan) **yüz çevirmiştiniz.**

Eğer sizin üzerinizde Allâh'ın fazl-u rahmeti (iyilik ve acıması var) **olmasaydı, elbette** (O sizi tevbeye muvaffak etmez ve azâbınızı geciktirmezdi, o zaman) **siz** (dünyâda ve âhirette) **hüsrâna** (maddî ve mânevî zarar ve ziyâna) **uğrayanlardan olmuştunuz.**

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِى السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 65

(Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i inkâr eden Yahûdîleri evvelce isyân eden atalarının başına gelen azap ile uyarmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler), (وَلَقَدْ عَلِمْتُمْ) **andolsun ki; elbette muhakkak bildiniz,** kimleri (الَّذِينَ) **o kimseleri ki,** (اِعْتَدَوْا) **haddi aştılar,** yâni sınırı geçtiler, kimden oldukları hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** yâni sizin geçmiş atalarınızdan oldukları hâlde, ne zaman? (فِى السَّبْتِ) **cumartesi** (günün)**de,** yâni şüphesiz o günde haddi (sınırı) aşanların kıssasını (haberini) duyup bildiniz. (فَقُلْنَا) **Biz de buyurduk,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne buyurduk? (كُونُوا) **olun,** nedir olun? (قِرَدَةً) **maymunlar,** daha nedir olun? (خَاسِئِينَ) **zelil** (alçak) **ve hakir** (kimse)**ler.**

Meâl-i Şerîf - 65

65- (Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i inkâr eden Yahûdîleri evvelce isyân eden atalarının başına gelen azap ile uyarmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Andolsun ki; muhakkak siz içinizden o kimseleri elbette bilmişsinizdir ki;** (kendilerine haram olduğu hâlde) **cumartesi** (günün)**de** (balık avlayarak, Bizim koyduğumuz) **haddi aşmıştılar da bu yüzden Biz kendilerine: "Maymunlar**(a döndürülmüş kimseler) **ve alçaklar olun" buyurmuştuk.** *(ed-Dürru'l-masûn, el-Âlûsî)*

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالاً لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 66

(فَجَعَلْنَا) **Binâenaleyh Biz yaptık,** neyi? (هَا) **onu,** yâni sûretlerinin döndürülmesini veyâ o ukûbeti (cezâyı), nedir yaptık? (نَكَالاً) **büyük bir ibret,** yâni kendisiyle ibret alanı, bu gibi işlere atılmaktan menedici bir ders, kim için? (لِمَا) **o kimseler için ki,** neredediler? (بَيْنَ يَدَيْهَا) **onun** (yaşandığı dönemin) **önündedir,** yâni öncesinde bulunanlar için, daha kim için? (وَمَا) **ve o kimseler için ki,** neredededir? (خَلْفَهَا) **onun** (yaşandığı dönemin) **ardındadır** (sonrasında gelecek olanlar için), yâni bu hâdisenin vâki olacağı evvelkilerin kitaplarında zikredildiği için, onlar bununla önceden ibret alsınlar için, ayrıca sonra gelecek olanlardan bu hâdiseyi duyanlar da bundan ibret alsınlar için onları

böyle cezâlandırdık, bu hâdiseyi daha ne yaptık? (وَمَوْعِظَةً) **ve yeterli bir vaaz**(-u nasîhat), kim için? (لِلْمُتَّقِينَ) **müttakîler için,** yâni haddi aşmaktan meneden sâlih kimseler için veyâ bu hâdiseyi duyan her müttakî için bu hâdiseyi bir öğüt yaptık.

Meâl-i Şerîf - 66

66- Böylece (maymuna dönüştürülen o toplumun kıssasını evvelki kitaplarda yazdığımız için) **Biz onu, önünde bulunan** (geçmiş ümmetlere de, muâsır)**lar**(ın)**a da, ardında**(n gelecek) **olanlara da** (benzeri günahları işlemekten caydırıcı) **büyük bir ibret ve** (öğütlerden faydalanarak, Allâh'ın azâbından hakkıyla sakınan) **müttakî kimseler için yeterli bir nasîhat yaptık.**

وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِه۪ٓ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةًۜ قَالُٓوا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًاۜ
قَالَ اَعُوذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْجَاهِل۪ينَ ﴿٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 67

(وَاِذْ قَالَ) **Dediği vakti de** (hatırlayın), kim? (مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)*, kime? (لِقَوْمِه۪ٓ) **kavmine,** ne dediği vakti? (اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يَاْمُرُ) **emrediyor,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (اَنْ تَذْبَحُوا) **boğazlamanızı,** neyi? (بَقَرَةً) **bir ineği,** (قَالُٓوا) (Benîisrâîl) **dediler,** ne dediler? (اَتَتَّخِذُ) **ediniyor musun,** kimi? (نَا) **bizi,** ne ediniyor musun? (هُزُوًا) **bir eğlence** (malzemesi), yâni bizimle alay mı ediyorsun, bizi eğlenceye mi alıyorsun, (قَالَ) (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* da) **dedi,** ne dedi? (اَعُوذُ) **ben sığınırım,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** neden? (اَنْ اَكُونَ) **olmamdan,** kimlerden? (مِنَ الْجَاهِل۪ينَ) **câhillerden** (bilgisiz kimselerden).

Meâl-i Şerîf - 67

67- Yine (hatırlayın) **bir zamânı ki; Mûsâ kavmine: "Allâh size mutlaka bir inek boğazlamanızı emrediyor" demişti de, onlar: "Sen bizi bir eğlence** (malzemesi) **mi ediniyorsun?!" demişlerdi.**

O (Mûsâ da:) **"Ben** (sizinle dalga geçerek) **câhillerden olmamdan Allâh'a sığınırım.** (Asıl siz beni alaycı gibi görerek câhillerden olduğunuzu gösterdiniz)**" demişti.**

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَۜ قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌۜ
عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَۜ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ﴿٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 68

(قَالُوا) **Dediler,** yâni bunun üzerine Benîisrâîl emir tutmak niyetiyle Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a şöyle dediler: (اُدْعُ) **duâ et,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** kime? (رَبَّكَ) **Rabbine,** duâ et ki, (يُبَيِّنْ) **ziyâde beyân etsin** (son derece açıklasın), kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (مَا) **nedir,** ne? (هِيَ) **o,** yâni kesmekle emrolunduğumuz o ineğin hâlini ve sıfatını bize açıklasın, (قَالَ) **dedi,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)* bu hususta Rabbine duâ edip, kendisine vahiy geldikten sonra şöyle dedi: (اِنَّهُ) **muhakkak O** (Allâh-u Te'âlâ), (يَقُولُ) **buyuruyor,** ne buyuruyor? (اِنَّهَا) **şüphesiz o** (kesilmesi emrolunan inek), nedir? (بَقَرَةٌ) **bir inektir,** öyle bir inektir ki, (لَا فَارِضٌ) **çok yaşlı değildir,** daha? (وَلَا بِكْرٌ) **çok genç de değildir,** daha öyle inektir ki, (عَوَانٌ) **orta yaştadır,** nerede? (بَيْنَ ذٰلِكَ) (ey soran kişi) **işte sana bu** (gençlik-yaşlılık hudûdu)**nun arasında,** yâni orta yaşlı, tam güçlü kuvvetli bir inektir, (فَافْعَلُوا) **artık hemen yapın,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (تُؤْمَرُونَ) **emrolunuyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 68

68- (Bunun üzerine) **onlar: "Bizim için Rabbine duâ et de, onun** (yaşının ve şeklinin) **ne olduğunu bize iyice açıklasın" demiştiler de, o** (Mûsâ): **Şüphesiz O** (Rabbim) **buyuruyor ki: "Gerçekten o** (kesmekle emrolunduğunuz) **öyle bir inektir ki, çok yaşlı değildir, çok genç de değildir.** (Ey soran kişi!) **İşte sana!** (O inek) **bu** (iki yaş hudûdu)**nun arasında orta bir yaştadır. Artık emrolunduğunuz şeyi hemen yapın" demişti.**

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ
فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 69

(قَالُوا) **Dediler,** yâni bunun üzerine Benîisrâîl Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a şöyle dediler: (اُدْعُ) **duâ et,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** kime? (رَبَّكَ) **Rabbine,** duâ et ki, (يُبَيِّنْ) **ziyâde beyân etsin** (son derece açıklasın), kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (مَا) **nedir,** ne? (لَوْنُهَا) **onun rengi,** (قَالَ) (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** ne dedi? (اِنَّهُ) **muhakkak o** (Allâh-u Te'âlâ), (يَقُولُ) **buyuruyor,** ne buyuruyor? (اِنَّهَا) **şüphesiz o inek,** nedir? (بَقَرَةٌ) **bir inektir,** öyle inek ki, (صَفْرَاءُ) **sapsarıdır,** öyle sarı ki, (فَاقِعٌ) **hâlis sarıdır,** yâni karışıksız ve koyu sarıdır, ne? (لَوْنُهَا) **onun rengi,** yâni sapsarı bir inektir, daha öyle inektir ki, (تَسُرُّ) **surûr verir,** yâni neşe ve sevinç verir, kimlere? (النَّاظِرِينَ) **bakıcılara,** (bakanların gözünü ve gönlünü açacak derecede güzel ve sevimlidir).

Meâl-i Şerîf - 69

69- (Bu sefer) **onlar: "Bizim için Rabbine duâ et de, onun renginin ne olduğunu bize iyice beyân etsin" demiştiler de, o** (Mûsâ): **Şüphesiz O** (Rabbim) **buyuruyor ki: "Gerçekten o** (kesmekle memur olduğunuz) **öyle bir inektir ki sapsarıdır; rengi hâlis** (karışıksız ve koyu) **sarıdır, bakanlar**(ın içini rahatlatarak onlar)**a sevinç vermektedir" demişti.**

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ اِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَاِنَّا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 70

(قَالُوا) **Dediler,** yâni Benîisrâîl bu kadar beyânâta (açıklamalara) da kanâat etmeyerek Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a şöyle dediler: (اُدْعُ) **duâ et,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** kime? (رَبَّكَ) **Rabbine,** duâ et ki, (يُبَيِّنْ) **ziyâde beyân etsin** (son derece açıklasın), kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (مَا) **nedir?** ne? (هِيَ) **o,** yâni kesmekle emrolunduğumuz o ineğin hâlini ve sıfatını bize açıklasın, (اِنَّ الْبَقَرَ) **zîrâ muhakkak o inek,** nedir? (تَشَابَهَ) **birbirine benzeyerek karıştı,** yâni zikredilen sıfatlar (özellikler) çok ineklerde bulunduğundan, bu kesilmesi emrolunan ineğin hangisi olduğu karıştı, kime? (عَلَيْنَا) **bize,** binâenaleyh hangi inek olduğunu kestiremedik, (وَاِنَّا) **ve muhakkak biz,** (اِنْ شَاءَ) **eğer dilerse,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (لَمُهْتَدُونَ) **elbette hidâyet bulucu kimseleriz,** yâni kastedilen ineği bulup kesmeye muvaffak oluruz.

Meâl-i Şerîf - 70

70- Onlar (bunca beyânâta kanâat etmeyerek): **"Bizim için Rabbine duâ et de, onun mâhiyeti nedir** (dinç midir, yorgun mudur); **bize iyice açıklasın. Çünkü gerçekten o** (sarı ve orta yaşlı) **inekler** (çokça bulunduğundan) **birbirine benzeyerek bize karışık geldi. Şüphesiz ki biz, Allâh dilerse elbette** (aradığımız ineği bulma husûsunda) **doğruya erişecek kimseler** (olabilir)**iz" demişlerdi.**

قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْاَرْضَ وَلَا تَسْقِى الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا
قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 71

(قَالَ) (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** (اِنَّهُ) **muhakkak O** (Mevlâ Te'âlâ), (يَقُولُ) **buyuruyor,** ne buyuruyor? (اِنَّهَا) **muhakkak o,** nedir? (بَقَرَةٌ) **bir inektir,** öyle inek ki, (لَا ذَلُولٌ) **zelil değildir,** yâni çalışarak yorulmuş değildir, öyle zelil ki, (تُثِيرُ) **kazar**

(sürer), neyi? (اْلأَرْضَ) **yeri** (tarlayı), daha? (وَلاَ تَسْقِى) **ve sulamaz,** neyi? (اْلحَرْثَ) **ekini,** yâni o inek tarla kazarak ve ekin suvararak yorulmuş, zayıf kalmış bir hayvan değildir, daha öyle inektir ki? (مُسَلَّمَةٌ) (bütün ayıplardan ve çalışma izlerinden) **selâmette kılınmıştır** (uzak tutulmuştur), (لاَ شِيَةَ) **hiçbir renk karışıklığı yoktur,** nerede? (فِيهَا) **onda,** yâni o inekte kendi rengine muhâlif (ters düşen) hiçbir renk yoktur, tırnağından boynuzuna kadar sapsarıdır, (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (اْلئٰنَ) **işte şimdi,** (جِئْتَ) **getirdin,** neyi? (بِالْحَقِّ) **hakkı,** yâni şimdi ineğin vasıflarının gerçeğini bize beyân ettin, bu hususta hiçbir şüphe kalmadı, (فَذَبَحُو) (bu beyandan sonra) **hemen boğazladılar,** neyi? (هَا) **onu** (o ineği), (وَمَا كَادُوا) **hâlbuki yakın olmamıştılar,** nedir olmaya? (يَفْعَلُونَ) **yaparlar,** yâni pahalılığından dolayı ve kātil zuhûr edip (öldüren meydana çıkıp) rezil olacaklarından korktukları için bunu yapmaya aslâ yaklaşmıyorlardı.

Meâl-i Şerîf - 71

71- O (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* onlara cevâben): **Şüphesiz O** (Rabbim) **buyuruyor ki: "Gerçekten o** (kesmeniz emrolunan) **öyle bir inektir ki;** (zor işlerde çalıştırılıp, boyunduruğa vurularak ve) **arâzi sürerek zillete uğratılmış değildir, ekin de sulamaz,** (bütün kusurlardan) **tamâmen sâlim kılınmıştır** (ve hiç çalıştırılmadığı için yıpranma izlerinden uzak tutulmuştur), **kendisinde hiçbir renk karışımı da yoktur" demişti.**

Onlar da: "İşte şimdi (o inekle ilgili bize) **hak** (ve doğru olan mâlûmât)**ı getirdin" demişlerdi de bunun üzerine onu** (çok aradıktan sonra bulmuşlar, derisi dolusunca altın ödeyerek satın alıp) **boğazlamışlardı.**

Hâlbuki onlar (çok sorup işi uzattıklarından, aşırı masraflı olduğundan, bir kısmı da kātilin ortaya çıkmasıyla rezil olacağı endişesini taşıdığı için, emrolundukları bu işi) **yapar olmaya yaklaşmamıştılar.**

وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ فِيهَا وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 72

(Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaşadıkları bir hâdiseyi asr-ı saâdettekilere hatırlatmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler), (وَاِذْ قَتَلْتُمْ) **yine bir vakti** (hatırlayın) **ki; öldürmüştünüz,** kimi? (نَفْسًا) **bir kişiyi,** (فَادّٰرَءْتُمْ) **sonra** (suçu birbirine havâle edip) **atışarak çekişmiştiniz,** yâni her biriniz suçu üstünden atıp, diğerine yükleyerek çekişmiştiniz, kim hakkında? (فِيهَا) **onun hakkında,** yâni o kişinin öldürülmesi hakkında, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u

Te'âlâ) **ise,** kimdir? (مُخْرِجٌ) **çıkarıcıdır** (açıklayıcıdır), neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (كُنْتُمْ) **siz oldunuz,** nedir oldunuz? (تَكْتُمُونَ) **sürekli gizliyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 72

72- (Allâh-u Te'âlâ, atalarının yaşadıkları bir hâdiseyi asr-ı saâdettekilere hatırlatmak üzere buyuruyor ki: Ey Habîbimi inkâr eden Yahûdîler!) **Yine bir vakti** (hatırlayın) **ki; siz bir kişiyi öldürmüştünüz, sonra onun** (kātilinin tespiti) **hakkında** (suçu üstünüzden atmak için birbirinize havâle edip) **atışarak çekişmiştiniz. Oysa Allâh** (kātilin kimliği hakkında) **sürekli gizlemekte bulunmuş olduğunuz o şeyi** (açığa) **çıkarıcıydı.**

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَاۜ كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى وَيُرٖيكُمْ اٰيَاتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 73

(فَقُلْنَا) **Bunun üzerine Biz buyurmuştuk,** ne buyurmuştuk? (اِضْرِبُو) **vurun,** kime? (هُ) **ona** (öldürülen şahsa), ne ile? (بِبَعْضِهَا) **onun bir parçasıyla,** yâni "Kesilen ineğin herhangi bir parçasıyla ölüye vurun" buyurduk, onlar da vurunca ölü dirildi ve işte o vakit Biz o zamanda bulunanlara şöyle dedik: (كَذٰلِكَ) (ey bu mûcizeye şâhit olan) **işte sana böylece,** (يُحْيِ) **diriltir,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (اَلْمَوْتٰى) **ölüleri,** yâni kıyâmet gününde ölüleri böylece diriltir, daha? (وَيُرٖى) **ve gösterir,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (اٰيَاتِهٖ) **âyetlerini,** yâni Kendisinin ziyâdesiyle (son derece) her şeye kādir (gücü yetici) olduğunun delillerini, (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَعْقِلُونَ) **akledersiniz** (anlarsınız), yâni akıllarınız kemâl bularak, bir nefsi (ölmüş bir kişiyi) diriltmeye Kādir olan Zâtın bütün nefisleri diriltmeye de kādir olduğunu anlar ve böylece nefislerinizi kötü isteklerinden menederek (vazgeçirerek), size emrettiği hususlarda O Allâh'a itâat eder (boyun eğer)siniz.

Meâl-i Şerîf - 73

73- Bunun üzerine Biz (kātili ortaya çıkartmak için o ineği kestirdikten sonra): **"Onun bir parçasıyla o** (maktûlün naaşı)**na vurun" buyurmuştuk.** (Siz bu emri yerine getirdiğiniz anda ölü canlanıp, mîras meselesi yüzünden iki amcaoğlunun kendisini öldürdüğünü ve ardından yalan yere ağladıklarını haber vermişti.) (Ey dirilmeyi inkâr eden insan!) **İşte sana! Allâh ölüleri böylece** (eşsiz bir kudretle) **diriltmektedir ve** (üstün gücünün) **âyetlerini** (ve delillerini) **size göstermektedir; tâ ki siz** (bir kişiyi diriltmeye Kādir olan Zâtın, bütün canlıları ihyâ etme gücüne sâhip olduğunu) **anlayasınız.**
(el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Âlûsî)

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةًۜ وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُۜ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَٓاءُۜ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِۜ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 74

(ثُمَّ قَسَتْ) **Sonra katılaştı** (sertleşti), ne? (قُلُوبُكُمْ) **kalpleriniz,** neyin ardından? (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) (ey Yahûdî) **işte sana bunun ardından,** yâni yukarıda geçen ölünün diriltilmesi, atalarınızdan bir kısmının maymun ve hınzıra dönüştürülmesi, Tûr Dağı'nın üzerinize kaldırılması ve taştan suyun fışkırması gibi büyük âyetleri duyduktan sonra yine de kalpleriniz kaskatı oldu, (فَهِيَ) **artık onlar** (o kalpler), ne gibidir? (كَالْحِجَارَةِ) **taşlar gibidir,** yâni katılıkta ve tesirlenmemekte taşlar gibidir, (اَوْ اَشَدُّ) **yâhut daha şiddetlidir,** ne bakımından? (قَسْوَةً) **katılık bakımından,** yâni o kalpler taştan daha katı olan demir veyâ hiç tesirlenmeyen şeyler gibi katılaşmıştır, (وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ) **zîrâ muhakkak taşlardan vardır,** ne? (لَمَا) **elbette öyle şey ki,** (يَتَفَجَّرُ) **iyice yarılıp akar,** neden? (مِنْهُ) **ondan** ne? (الْاَنْهَارُ) **nehirler** (ırmaklar), (وَاِنَّ مِنْهَا) **ve yine muhakkak onlardan** (o taşlardan) **vardır,** (لَمَا) **elbette öyle şey ki,** (يَشَّقَّقُ) **iyice yarılır,** daha? (فَيَخْرُجُ) **hemen çıkar,** neden? (مِنْهُ) **ondan,** ne? (الْمَٓاءُ) **su,** (وَاِنَّ مِنْهَا) **ve yine muhakkak onlardan** (taşlardan) **vardır,** ne? (لَمَا) **elbette öyle şey ki,** (يَهْبِطُ) **iner** (yuvarlanır), neden sebep? (مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'â-lâ'n)**ın korkusundan,** (وَمَا اللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **değildir,** (بِغَافِلٍ) **aslâ gaflet edici** (ve habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (تَعْمَلُونَ) **yapıyorsunuz,** yâni Allâh-u Te'âlâ sizin yaptıklarınızdan aslâ gâfil (habersiz) değildir.

Meâl-i Şerîf - 74

74- (Ey gâfil Yahûdîler!) **İşte sana! Sonra bu** (ölünün dirilip konuşması kadar açık bir mûcizenin zuhûru)**nun ardından kalpleriniz** (öyle bir) **katılaştı** (ki); **artık onlar taşlar gibidir yâhut katılık bakımından daha da kuvvetli** (bir hâlde)**dir. Çünkü şüphesiz taşlardan elbette öylesi vardır ki, iyice yarılıp kendisinden ırmaklar akmaktadır.**

Yine muhakkak onlardan elbette öylesi vardır ki, (o taşlar enine boyuna) **genişçe yarılmaktadır da hemen kendisinden su çıkmaktadır. Şüphesiz onlardan elbette bâzısı da vardır ki, Allâh korkusundan** (dolayı yukarıdan aşağı doğru yuvarlanıp) **inmektedir.**

Zâten Allâh sizin yapmakta olduğunuz şeylerden aslâ gâfil (ve habersiz) **değildir.** (Bunca âyetini görüp de tesirlenmemenizden dolayı elbette sizi cezâsız bırakmayacaktır.)

اَفَتَطْمَعُونَ اَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللّٰهِ
ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 75

(اَفَتَطْمَعُونَ) (Ey Müslümanlar) **artık tamah eder misiniz,** yâni bu Yahûdîlerin geçmişlerinin haberlerini duyduktan ve hâllerini bildikten sonra hâlâ ümit eder misiniz, neyi? (اَنْ يُؤْمِنُوا) **îmân etmelerini,** yâni onların hepsinin veyâ ulemâsının inanacaklarını mı ümit ediyorsunuz, kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** burada bir muzâf mahzûftur ki; takdîr-i kelâm (لِأَجْلِ دَعْوَتِكُمْ) "Sizin dâvetinizden dolayı" demektir, (وَقَدْ كَانَ) **hâlbuki muhakkak idi,** kim? (فَرِيقٌ) **bir fırka,** öyle fırka ki, (مِنْهُمْ) **onlardan olucu,** yâni hâlbuki onların geçmişlerinden bir cemâat idiler, nedir idiler? (يَسْمَعُونَ) **işitirler,** neyi? (كَلَامَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın kelâmını** (Tevrât'ı), (ثُمَّ يُحَرِّفُونَ) **sonra tahrif ederler** (değiştirirlerdi), neyi? (هُ) **onu** (Tevrât'ta olan hükümleri), neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُو) **anladıktan sonra,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o Allâh'ın kelâmını iyice belleyip doğruluğunda aslâ şüpheleri kalmadıktan sonra, (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** nedirler? (يَعْلَمُونَ) **bilirler,** yâni kendilerinin yaptıkları bu değişmelerin ne büyük cezâsı olduğunu da bilirlerdi.

Meâl-i Şerîf - 75

75- (Ey Habîbim ve müminler! Yahûdîler kendilerini kurtaran Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a bile îmân etmemişlerken) **siz hâlâ onların sizin** (dâvetinize icâbet etmek) **için îmân edeceklerini mi umuyorsunuz?!**

Hâlbuki muhakkak içlerinden bir fırka vardı ki; (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* ile birlikte) **Allâh'ın kelâmını duyuyorlardı da, sonra onu**(n doğruluğunu şüphesiz bir şekilde) **anlamalarının ardından** (yine de) **onu değiştiriyorlardı, hâlbuki kendileri de** (yaptıkları işin yanlış olduğunu) **biliyorlardı.**

وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُوا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ قَالُوا اَتُحَدِّثُونَهُمْ
بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 76

(وَاِذَا لَقُوا) **Ve karşılaştıkları zaman,** yâni Yahûdîler rastladıklarında, kime? (الَّذِينَ) **o kimselere ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (قَالُوا) **derler,** ne derler? (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik,** yâni Yahûdîlerin münâfıkları (ikiyüzlüleri) Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbından îmân edenlerle karşılaştıkları vakit "Biz de inandık, İslâm'ı kabûl ettik, siz hak üzeresiniz, peygamberiniz de, Tevrât'ta müjdelenen zattır" diye îtirafta bulunurlar (bilip kabûl ettiklerini söylerler), (وَاِذَا خَلَا) **ama tenhâda kaldığı zaman,** yâni müminlerle uğraşmayı bitirdikten sonra başbaşa kaldığında, kim? (بَعْضُهُمْ) **onların bâzısı,** yâni müminlerle karşılaştığında sükût edenler (susanlar) başbaşa kaldığında, kiminle berâber? (اِلٰى بَعْضٍ) **diğer bir kısım ile,** yâni münâfıklık yapanlarla, buradaki (اِلٰى) harfi (مَعَ) mânâsındadır, *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 1/333, 2/282)* (قَالُوا) **derler,** ne derler? (اَتُحَدِّثُونَ) **anlatıyor musunuz,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni o müminlere, neyi? (بِمَا) **o şeyi ki** (فَتَحَ) **açtı,** yâni beyân etti, bildirdi, açıkladı, kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kime? (عَلَيْكُمْ) **size,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın vasıfları hakkında sâdece size beyân ettiği şeyleri ve sizin peygamberlerinizden Muhammed *(Aleyhisselâm)*ı tasdik etmeleri (doğrulamaları) ve ona yardım etmeleri husûsunda aldığı sözleri müminlere mi haber veriyorsunuz, niçin? (لِيُحَاجُّو) **onlar delil getirsinler için,** kime karşı? (كُمْ) **size** (karşı), neyle? (بِهِ) **onunla,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın size beyân ettikleriyle, kim nezdinde? (عِنْدَ رَبِّكُمْ) **Rabbinizin nezdinde,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın size beyân ettiklerinden, kendilerine haber verdiklerinizle, Rabbiniz indinde müminler sizin aleyhinize delil getirerek, size gâlip gelsinler için mi onlara bu haberleri anlatıyorsunuz, (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) **siz hiç akledemiyor musunuz,** yâni düşünüp de bu büyük hatânızı anlayamıyor musunuz?!

Meâl-i Şerîf - 76

76- Bir de o (Yahûdîlerden münâfık ola)**nlar îmân etmiş olan o kimselerle karşılaştıkları zaman: "Biz** (Muhammed'in, Tevrat'ta gönderileceği bildirilen zât olduğuna) **îmân ettik" derler. Ama onların** (münâfıklık yapmayan) **bir kısmı** (münâfık olan) **diğer bir kısımla tenhâda kaldığında: "Allâh'ın** (Tevrat'ta Muhammed'in vasıfları hakkında) **size aç**(ıkla)**mış olduğu şeyleri** (bugüne dek sır gibi saklarken şimdi müminlere niye bildirmeye başladınız, yoksa onlar) **Rabbiniz nezdinde onunla size** (karşı) **delil getirsinler** (de sizi mağlup etsinler) **diye mi onlara anlatıyorsunuz?!**

Siz (onların bu sırları bilmeleri hâlinde âhirette düşeceğiniz vahim durumu) **hiç anlayamıyor musunuz?!" derler.**

اَوَلَا يَعْلَمُونَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 77

(اَوَلَا يَعْلَمُونَ) **Bilmiyorlar mı,** yâni Müslümanlara haber verenleri ayıplayanlar bilmiyorlar mı, neyi? (اَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يَعْلَمُ) **bilir,** neyi? (مَا) **o şeyleri**(n hepsini) **ki,** (يُسِرُّونَ) **gizliyorlar,** yâni gizledikleri kâfirliği, daha? (وَمَا) **ve o şeyleri**(n hepsini) **ki,** (يُعْلِنُونَ) **açıklıyorlar,** yâni açıkladıkları îmânın kalplerinde olmadığını da bilmektedir.

Meâl-i Şerîf - 77

77- O (Yahûdîlerden münâfık ola)**nlar** (ve âhir zaman peygamberinin vasıflarını gizleyerek Tevrât'ı tahrif edenler, üstelik açıklayanları tenkit edenler) **bilmezler mi ki; şüphesiz Allâh onların** (içlerinde) **gizledikleri** (kâfirlik gibi) **şeyleri de,** (Müslümanları kandırmak için îmân ettiklerini söylemeleri gibi) **açıkladıkları şeyleri de bilmektedir.**

وَمِنْهُمْ اُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ اِلَّٓا اَمَانِيَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 78

(وَمِنْهُمْ) **Ve onlardan vardır,** yâni Yahûdîlerden vardır, kimler? (اُمِّيُّونَ) **ümmî kimseler,** yâni Yahûdîlerin bâzısı okuma yazma bilmeyen, ilim ve hikmetten hâlî (boş) bir cemâattir ki, (لَا يَعْلَمُونَ) **bilmezler,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı** (Tevrât'ı), (اِلَّٓا اَمَانِيَّ) **ancak birtakım boş kuruntuları** (bilirler), (وَاِنْ هُمْ) **ve onlar olmadılar,** (اِلَّا يَظُنُّونَ) **ancak zanda bulunurlar,** yâni onlar kuru bir zan ve taklitten (körü körüne uymadan) başka bir şeye sâhip değildirler, hakkı bâtılı seçemezler, o hâlde böyle kimselerden şüphesizlik esaslarına dayanan bir îmân nasıl beklenebilir.

Meâl-i Şerîf - 78

78- Onlardan kimi de, (anadan doğduğu gibi kalmış, okuma yazma bilmeyen) **bir kısım ümmîlerdir ki,** (hahamlarının ve reislerinin telkin ettiği) **birtakım kuruntular dışında o** (Tevrât) **kitabı**(ndaki hükümleri) **bilmezler. Bir de onlar** (îmân konusunda kesin bir inanç üzere bulunmayıp) **ancak zanda bulunurlar.** (Artık kesin inanç temellerine dayalı bir îmân bu gibi kimselerden nasıl beklenebilir?!)

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِاَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِيَشْتَرُوا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيلًاؕ فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 79

(فَوَيْلٌ) **Artık büyük bir veyl,** yâni büyük helâk ve şiddetli bir azap, kimler için olsun? (لِلَّذِينَ) **o kimseler için ki,** (يَكْتُبُونَ) **yazarlar,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı,** yâni değiştirdikleri Tevrât'ı, ne ile? (بِاَيْدِيهِمْ) **elleriyle,** yâni kendi taraflarından uydurarak yazarlar da, (ثُمَّ يَقُولُونَ) **sonra derler,** ne derler? (هٰذَا) **işte şu,** yâni bu yazılan şeyler, kim tarafındandır? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh tarafındandır,** yâni Allâh'ın indirdiği Tevrât kitabındandır, niçin böyle yaparlar? (لِيَشْتَرُوا) **satın alsınlar için,** neye mukābil? (بِهٖ) **ona mukābil,** yâni değiştirdiklerine karşılık, neyi satın alsınlar? (ثَمَنًا) **çok az bir pahayı** (bir menfaat ve kârı), öyle menfaat ki, (قَلِيلًا) **çok az** (ve âdî düşük), (فَوَيْلٌ) **artık büyük bir veyl,** yâni büyük helâk ve şiddetli bir azap, kim için olsun? (لَهُمْ) **onlar için,** neden sebep? (مِمَّا) **o şeylerden sebep ki,** (كَتَبَتْ) **yazdı,** ne? (اَيْدِيهِمْ) **elleri,** daha? (وَوَيْلٌ) **ve yine büyük bir helâk,** kim için olsun? (لَهُمْ) **onlar için,** neden sebep? (مِمَّا) **o şeylerden sebep** (o rüşvet almalar vesâir günahlardan dolayı) **ki,** (يَكْسِبُونَ) (günah olarak) **kazanmaktadırlar.**

Meâl-i Şerîf - 79

79- Artık büyük bir helâk (ve şiddetli bir azap) **o kimseler için olsun ki; o** (değiştirilen) **kitabı elleriyle** (yalan yanlış) **yazmaktadırlar, sonra da** (âhirette kaçırdıkları) **on**(c)**a** (sevâba nispetle ve üstelik hak ettikleri dâimî azâba) **mukābil çok az bir paha satın alabilmeleri için: "İşte bu, Allâh katındandır" demektedirler.**

İşte; ellerinin yazmış olduğu şeyler yüzünden büyük bir helâk onlar için olsun! Yine kazanmakta oldukları (rüşvet gibi haram) **şeyler yüzünden büyük bir helâk onlar için olsun!**

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّا اَيَّامًا مَعْدُودَةًؕ قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهٗ اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 80

(وَقَالُوا) **Yine onlar dediler,** yâni Yahûdî ulemâsı avâma (câhillere) şu ümniyeyi ve kuruntuyu da telkin ederek (öğreterek) dediler, ne dediler? (لَنْ تَمَسَّ) **aslâ temâs etmeyecektir,** yâni dokunmayacaktır, ulaşmayacaktır,

kime? (نَا) **bize,** ne? (اَلنَّارُ) **o** (cehennem) **ateş**(i), (اِلَّٓا اَيَّامًا) **ancak birkaç gün müstesnâ,** öyle günler ki, (مَعْدُودَةً) **sayılı,** yâni âhirette cehennem ateşi sayılı birkaç gün dışında bize aslâ dokunmayacaktır, (قُلْ) **söyle,** yâni Habîbim sen onlara sitem ve azar için söyle, ne söyle? (اَتَّخَذْتُمْ) **edindiniz mi,** nerede? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nezdinde,** ne edindiniz mi? (عَهْدًا) **bir ahid,** yâni siz bu bapta (bu hususta) Allâh'tan bir söz mü aldınız, (فَلَنْ يُخْلِفَ) **öyleyse aslâ bozmaz,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (عَهْدَهُ) **ahdini,** yâni size verdiği sözü elbette yerine getirir, (اَمْ تَقُولُونَ) **yoksa siz söylüyor musunuz,** (iftirâ ederek isnâd mı ediyorsunuz), kime isnâd ederek söylüyorsunuz? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** neyi söylüyorsunuz? (مَا) **o şeyi ki,** (لَا تَعْلَمُونَ) **bilemezsiniz.**

Meâl-i Şerîf -80

80- Yine o (Yahûdî ola)**nlar:** "(Buzağıya taptığımız süreye karşılık) **sayılı birtakım günler dışında o** (cehennem) **ateş**(i) **bize aslâ dokunmayacaktır" dediler.** (Habîbim!) **De ki:** "(Size azap edilmeyeceğine dâir) **Allâh nezdinde bir ahit mi edindiniz** (ve buna dâir Rabbinizden söz mü aldınız)?! **Öyleyse Allâh aslâ sözünü bozmaya**(cağından, bu size bir güvence ola)**caktır.** (Ama böyle bir şey söz konusu olmadığına göre) **yoksa siz** (azap süreniz hakkında) **bilemeyeceğiniz bir şeyi mi Allâh'a karşı** (iftirâda bulunup) **söylüyorsunuz?!"**

بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَاَحَاطَتْ بِهٖ خَطٖيٓـَٔتُهُ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 81

(بَلٰى) **Hayır,** yâni siz: "Sayılı günlerden başka cehennem bizi yakmaz" dediniz, iş sizin bildiğiniz gibi değil, bilâkis bunun tersinedir, (مَنْ) **her kim ki,** (كَسَبَ) **kesbetti** (kazandı, işledi), neyi? (سَيِّئَةً) **kötü bir şeyi,** yâni her kim kendisini îmânsız edecek herhangi bir fenâlık işlerse, daha? (وَاَحَاطَتْ) **ve kuşatırsa,** kimi (بِهٖ) **o kişiyi,** ne? (خَطٖيٓـَٔتُهُ) **hatâsı,** yâni o büyük günahı onu her tarafından kuşatır da tevbeye muvaffak olamadan şirk üzere ölürse, (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **artık işte sana onlar,** kimlerdir? (اَصْحَابُ النَّارِ) **ancak o ateşin ashâbıdır,** yâni cehennemin dâimî adamlarıdır, (هُمْ) **onlar,** nerede? (فٖيهَا) **onun içinde** (cehennemde), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 81

81- Hayır! (Ateş sizi mutlaka yakacak ve bu sâdece sizinle de sınırlı kalmayacaktır.)

Her kim (şirk gibi) **kötü bir şey kazanır ve o suçu kendisini kuşatır** (da Allâh'ın huzûruna müşrik olarak çıkar)**sa,** (Habîbim!) **Artık işte sana! Onlar ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Mu'tezile ve Hâricîler gibi sapık fırkaların bu âyete tutunarak, "Büyük günah işleyenin kâfir olacağı ve cehennemde ebedî kalacağı"na dâir hüküm çıkarmaları aslâ yerinde değildir. Zîrâ Ehl-i Sünnet'e göre buradaki "Seyyie"den maksat; herhangi bir günah olmayıp, insanı dinden çıkaracak fenâlıklardır. "O suçun kendisini kuşatması" da; ancak kâfir olarak ölmesi durumunda düşünülebilir.

Îmânlı olarak ölen ise ne kadar günahkâr olsa da, en büyük tâat olan îmâna sâhip bulunduğundan, kötülüklerle kuşatılmış olma vasfından uzaktır. Evet, günahkâr Müslümanlar da cehenneme girebilir ama orada ebedî kalmak, ancak kâfirlere mahsustur. *(en-Nesefî, el-Beyzâvî, el-Âlûsî)*

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 82

(وَالَّذِينَ) **Ama o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'yı, Muhammed *(Aleyhisselâm)*ı ve onun getirdiklerini tasdik ettiler, daha? (وَعَمِلُوا) **ve işlediler,** neyi? (الصَّالِحَاتِ) **sâlih** (iyi) **amelleri,** yâni farzları yerine getirip, günahlardan kaçındılar, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** kimlerdir? (اَصْحَابُ الْجَنَّةِ) **ancak cennet ashâbı** (adamları)**dır,** (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **onun içinde** (cennette), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 82

82- Ama o kimseler ki; (inanılması gereken her şeye) **îmân etmiştirler ve** (bununla yetinmeyip, namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **sâlih** (iyi ve güzel) **ameller işlemiştirler;** (Habîbim!) **işte sana! Onlar, ancak cennetin** (hiç ayrılmayacak) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنٖٓى اِسْرَٓائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَذِى الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ اِلَّا قَلِيلًا مِنْكُمْ وَاَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 83

(وَاِذْ اَخَذْنَا) **Ve aldığımız vakti** (hatırlayın), neyi? (مِيثَاقَ بَنٖٓى اِسْرَٓائِيلَ) **Benîisrâîl'in mîsâkını,** (Tevrât kitabında onlardan kuvvetle söz aldığımız vakti hatır-

layın), neye dâir söz almıştık, (لَا تَعْبُدُونَ) **ibâdet etmeyeceksiniz,** (اِلَّا اللّٰهَ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni Allâh-u Te'âlâ'dan başkasına ibâdet etmeyin. daha ne yapın? (وَبِالْوَالِدَيْنِ) **ana babaya da** (iyilik edin), **burada** (وَاَحْسِنُوا) fiili mahzuftur, ne etmekle? (اِحْسَانًا) **tam mânâsıyla iyilik etmekle,** daha kime iyilik edin? (وَذِى الْقُرْبٰى) **ve karâbet** (akrabâlık) **sâhiplerine** (ana-baba tarafından olan yakınlara), daha? (وَالْيَتَامٰى) **ve yetimlere** (bülûğa ermeden babası ölen çocuklara), daha? (وَالْمَسَاكِينِ) **ve miskinlere** (yoksullara), daha ne yapın? (وَقُولُوا) **ve söyleyin,** kime? (لِلنَّاسِ) **insanlara,** ne söyleyin? (حُسْنًا) **bir güzellik** (ve iyilik içeren bir söz), daha ne yapın? (وَاَقِيمُوا) **ve hakkıyla kılın,** neyi? (الصَّلٰوةَ) **o namazı,** daha? (وَاٰتُوا) **ve verin,** neyi? (الزَّكٰوةَ) **zekâtı,** yâni ey Benîisrâîl bütün bu zikredilenlere dâir sizden söz almıştık, siz de kabûl edip bu işlere yönelmiştiniz, (ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ) **sonra yüz çevirdiniz** (sözünüz gereğince amel etmekten yüz çevirip bu ahde ve söze riâyeti terk etmiştiniz), (اِلَّا قَلِيلًا) **pek az** (kimse) **müstesnâ,** öyle kimseler ki kimden olucu? (مِنْكُمْ) **sizden,** (وَاَنْتُمْ) **ve hâlbuki siz,** kimlersiniz? (مُعْرِضُونَ) **yüz çevirici kimselersiniz,** (siz hâlâ ahidleri bozmayı âdet edinen bir milletsiniz).

Meâl-i Şerîf - 83

83- Bir vakti de (yâd edin) **ki; İsrâîloğullarının kuvvetli sözünü almıştık** (ve onlara buyurmuştuk) **ki:**

"Allâh'tan başkasına ibâdet etmeyeceksiniz, ayrıca ana-babaya da, akrabâlık sâhib(ler)**ine de, yetimlere de, yoksullara da tam bir iyilikle** (muâmele edeceksiniz). **Bir de siz insanlara bir** (iyilik ve) **güzellik** (ifâdesi olan hoş ve yumuşak sözler) **söyleyin. O** (size farz edilen) **namazı da dosdoğru kılın, zekâtı da verin."**

(Ey Yahûdîler! Siz bu emirleri tutacağınıza dâir evvelce söz vermiştiniz) **sonra** (hepiniz ahde vefâdan) **yüz çevirmiştiniz.**

Lâkin içinizden pek az (kimse) **müstesnâ** (ki, onlar Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatı geçerli olduğu dönemde o hak dîni yaşayanlar, bir de İslâm kendilerine ulaştığı zaman Müslüman olanlardır, geri kalan hepiniz haktan uzak kimselersiniz). **Zâten siz**(in ekseriyetiniz vefâsızlığı ve itâatsizliği benimsemiş, haktan ve hakîkatten) **yüz çevir**(meyi âdet edin)**ici kimselersiniz.**

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاۤءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ اَنْفُسَكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 84

(وَاِذْ اَخَذْنَا) **Ve aldığımız vakti** (hatırlayın), neyi? (م۪يثَاقَكُمْ) **sizin mîsâkınızı** (kuvvetli sözünüzü), neye dâir söz almıştık? (لَا تَسْفِكُونَ) **akıtmayacaksınız,** neyi? (دِمَٓاءَكُمْ) **kanlarınızı,** yâni bâzınız bâzınızın kanını akıtmasın veyâ kendi kanlarınızın akıtılmasını mübah (serbest) edecek suçlar işlemeyin, daha ne yapmayacaksınız? (وَلَا تُخْرِجُونَ) **ve çıkarmayacaksınız,** kimi? (اَنْفُسَكُمْ) **nefislerinizi** (kendilerinizi), nereden? (مِنْ دِيَارِكُمْ) **yurtlarınızdan** (milletinizi, memleketinizden sürmeyeceksiniz), (ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ) **sonra ikrâr ettiniz,** yâni bu ahdin hak olup, onun muhâfazasının size lâzım olduğunu îtirâf ettiniz, (وَاَنْتُمْ) **ve hâlbuki siz,** (تَشْهَدُونَ) **şâhitlik etmekteydiniz,** yâni bu sözü ve kabûlünüzü îtirâf etmekte idiniz yâhut mânâ "Ey Yahûdî gürûhu! Siz geçmişlerinizin bu anlaşmayı kabûl ettiklerine bugün de şâhitlik edersiniz" şeklindedir.

Meâl-i Şerîf - 84

84- (Ey İsrâîloğulları!) **Bir vakti de** (hatırlayın) **ki; sizin kuvvetli sözünüzü almıştık** (ve size buyurmuştuk) **ki:** "(Birbirinizi öldürerek haksız yere) **kanlarınızı akıtmayacaksınız ve canlarınız** (mesâbesinde olan akrabâlarınız)ı **yurtlarınızdan çıkarmayacaksınız."**

Sonra (bu sözün gereğini yapacağınızı) **ikrâr** (ve îtirâf) **etmiştiniz, üstelik siz** (buna dâir îtirafta bulunup) **şâhitlik yapmakta idiniz.**

ثُمَّ اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَر۪يقاً مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْۘ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ
بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِۜ وَاِنْ يَاْتُوكُمْ اُسَارٰى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ اِخْرَاجُهُمْۜ اَفَتُؤْمِنُونَ
بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍۚ فَمَا جَزَٓاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَاۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّونَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِۜ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 85

(ثُمَّ اَنْتُمْ) **Sonra siz,** kimsiniz? (هٰٓؤُلَٓاءِ) **işte o** (günahkâr) **kişilersiniz ki,** yâni siz bu ikrârınızdan ve şehâdetinizden sonra öyle söz o bozucu kimselersiniz ki, (تَقْتُلُونَ) **öldürüyorsunuz,** kimi? (اَنْفُسَكُمْ) **kendilerinizi,** yâni kendi nefisleriniz makāmına kāim olan (kendiniz gibi kabûl etmeniz gereken) akrabânızı, daha ne yapıyorsunuz? (وَتُخْرِجُونَ) **ve çıkarıyorsunuz,** kimi? (فَر۪يقاً) **bir fırkayı,** öyle fırka ki, (مِنْكُمْ) **sizin içinizden** (kendi adamlarınızdan), nereden çıkarıyorsunuz? (مِنْ دِيَارِهِمْ) **yurtlarından,** ne olduğunuz hâlde? (تَظَاهَرُونَ) **birbirinizle yar-**

dımlaşmakta olduğunuz hâlde, kimin aleyhine? (عَلَيْهِمْ) **onların aleyhine** (kendi akrabânızın aleyhine), ne ile? (بِالْاِثْمِ) **günah ile,** daha? (وَالْعُدْوَانِ) **ve zâlimâne saldırı ile,** (وَاِنْ يَأْتُو) **ama eğer gelirlerse,** yâni o memleketlerinden sürdüğünüz kimseler gelirlerse, kime? (كُمْ) **size,** ne oldukları hâlde? (اُسَارٰى) **esir kimseler olarak,** (تُفَادُو) **fidye verip** (esâretten) **kurtarıyorsunuz,** kimi? (هُمْ) **onları,** (وَهُوَ) **hâlbuki şân,** bu şân zamiri Arapça'da bir nevi haber tâbiri olup, peşi sıra zikredilecek konuya dikkatleri toplamak içindir, (مُحَرَّمٌ) **haram kılınmıştır,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (اِخْرَاجُهُمْ) (sizin tarafınızdan) **onları çıkarmak,** (اَفَتُؤْمِنُونَ) **yoksa siz îmân ediyor musunuz,** neye? (بِبَعْضِ الْكِتَابِ) **kitabın** (Tevrât'ın) **bâzısına,** daha? (وَتَكْفُرُونَ) **ve inkâr mı ediyorsunuz,** neyi? (بِبَعْضٍ) **diğer bir kısmı,** yâni kendi adamlarınızı öldürmenin ve memleketinizden sürmenin haram olduğu hükmüne riâyet etmeyerek Tevrât'ın bâzı hükümlerini inkâr ediyorsunuz da, sürgüne gönderdikleriniz size esir olarak geldiklerinde ise fidye verip onları kurtararak Tevrât'ın diğer bir kısım ahkâmına îmânınızı mı açıklıyorsunuz, (فَمَا جَزَاءُ مَنْ) **artık o kimsenin cezâsı olmadı ki,** (يَفْعَلُ) **yapıyor,** neyi? (ذٰلِكَ) (ey kitabın bir kısmını inkâr eden Yahûdî) **işte sana bunu,** kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden olduğu hâlde,** yâni sizden kitabın bâzısına inanıp bâzısını inkâr işini yapanların cezâsı hiçbir şey olmadı, ancak nedir oldu? (اِلَّا خِزْيٌ) **ancak rüsvaylık** (ve alçaklık), nerede? (فِى الْحَيٰوةِ) **hayatta,** öyle hayat ki, (الدُّنْيَا) **en alçak olan,** yâni dünyâ hayâtında, (وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde ise,** (يُرَدُّونَ) **döndürüleceklerdir,** neye? (اِلٰى اَشَدِّ الْعَذَابِ) **azâbın en şiddetlisine** (ki o da ebediyyen cehennemde yanmaktır), (وَمَا اللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **değildir,** kim değildir? (بِغَافِلٍ) **aslâ gaflet edici** (habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (تَعْمَلُونَ) **yapıyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 85

85- Sonra (bu sözleşmeyi kabullenmiş bir ecdâdın torunları olan) **siz**(in gibi Kureyza ve Nadîr kabîlelerine mensûb kişi)**ler; işte öyle** (dönek) **kimselersiniz ki, kendi canlarınız** (mesâbesinde olan akrabânız)ı **öldürüyorsunuz, bir de günah**(ı mûcip bahâneler) **ile ve zâlimâne** (bir) **saldırı ile** (hareket ederek aranızda ittifaklar kurup) **onların aleyhine** (faaliyet göstermek için) **birbirinizle yardımlaşarak içinizden bir fırkayı yurtlarından çıkarıyorsunuz. Hâlbuki onların o** (şekilde vatanlarından) **çıkarılmaları sizin üzerinize haram kılınmış bir şey idi.**

(Siz bu yasağı çiğneyerek onları sürgün ediyorsunuz) **ama onlar size esirler hâlinde gelecek olsalar fidye verip onları kurtarıyorsunuz. Yoksa siz o kitabın bir kısmına îmân ediyor** (olduğunuzu göstermek için fidye verip kardeşlerinizi kurtarıyor)**sunuz da,** (adam öldürmeyi, sürgünü ve kötülükte yardımlaşmayı yasaklayan) **diğer bir kısmı inkâr mı ediyorsunuz?!**

(Ey kitabın bir kısmını inkâr eden Yahûdî!) **Artık işte sana! İçinizden bunu yapan kimsenin cezâsı, ancak o en alçak** (dünyâ) **hayât**(ın)**da** (yenilgi, esâret, sürgün ve cizye ödemek gibi utanç veren) **büyük bir rüsvaylıktır.** (Böyle yapanlar) **kıyâmet gününde ise azâbın en şiddetlisi** (olan cehennem ateşi)**ne döndürüleceklerdir. Zâten Allâh sizin yapmakta olduklarınızdan aslâ gâfil** (ve habersiz) **değildir.**

Yahûdîlerden Kureyza kabîlesi Araplardan Evs ile, Nadîr kabîlesi de Hazrec ile antlaşmalı idiler. Evs ve Hazrec kabîleleri arasında uzun yıllar süren savaşlarda herkes antlaşmalısının yanında yer alıyor, böylece mecbûren karşı tarafta bulunan kardeşleriyle savaşa giriyor, îcâbında öldürüyor veyâ sürgüne gönderiyordu.

Yahûdîlerden biri Arapların eline esir düştüğünde ise, aralarında para toplayarak fidye mukābilinde onu kurtarıyorlardı. Bu çelişkiyi gören Araplar onları ayıplayıp: "Mâdem kendi adamlarınızı kurtaracaksınız, birbirinizle niye savaşıyorsunuz?" diye sorduklarında: "Antlaşmalı olduğumuz kimselerin yenik duruma düşmelerinden utanç duyuyoruz" diyorlardı.

"Peki niye kurtarmak için para harcıyorsunuz?" sorusuna ise: "Ne yapalım?! Allâh'ın emri böyle" diye cevap veriyorlardı. Böylece onlar kendilerinden alınan dört sözün üçünü terk edip sadece biriyle amel ediyorlardı. İşte bu âyet-i kerîmelerle Allâh-u Te'âlâ onların bu utanç verici tatbîkâtını açıklayarak kendilerini ayıplamaktadır.

أُولٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِۘ فَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 86

(أُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** yâni bu çirkin sıfatları takınan Benî-isrâîl ve onlara benzeyenler, kimlerdir? (الَّذ۪ينَ) **ancak o kimselerdir ki,** (اِشْتَرَوُا) **satın aldılar,** neyi? (الْحَيٰوةَ) **hayâtı,** öyle hayâtı ki, (الدُّنْيَا) **ziyâde alçak olan,** yâni böyle bir hayâtı satın aldılar, neye mukābil? (بِالْاٰخِرَةِ) **âhirete mukābil** (karşılık), (فَلَا يُخَفَّفُ) **artık tahfif olunmayacaktır** (hafifletilmeyecektir), kimden? (عَنْهُمُ) **onlardan,** ne? (الْعَذَابُ) **azap,** (وَلَا هُمْ) **ve onlar olmayacaktır,** nedir olmayacaklar? (يُنْصَرُونَ) **yardım olunur** (olmayacak)**lar**(dır).

Meâl-i Şerîf - 86

86- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar, ancak öyle kimselerdir ki; âhirete karşılık o** (peşin ve) **en alçak** (dünyâ) **hayâtı**(nı) **satın almıştırlar.**

Bu sebeple onlardan (dünyâda cizye, âhirette ise cehennem) **azâb**(ı) **hafifletilmeyecek ve kendileri** (Allâh'a karşı hiçbir şekilde) **yardım da olunmayacaklardır.**

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِۜ اَفَكُلَّمَا جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْۚ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 87

(وَلَقَدْ اٰتَيْنَا) **Yemin olsun ki; elbette muhakkak Biz verdik,** kime? (مُوسَى) **Mûsâ'ya,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Tevrât'ı), daha ne yaptık? (وَقَفَّيْنَا) **ve birbirine tâbi kıldık** (peşpeşe gönderdik), kimden sonra? (مِنْ بَعْدِهٖ) **ondan sonra** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*dan sonra birbiri ardınca gönderdik), kimleri? (بِالرُّسُلِ) **rasülleri** (peygamberleri), daha ne yaptık? (وَاٰتَيْنَا) **ve Biz verdik,** kime? (عِيسَى) **Îsâ'ya,** öyle Îsâ ki, (اِبْنَ مَرْيَمَ) **Meryem'in oğlu,** yâni Meryem'in oğlu Îsâ *(Aleyhisselâm)*a da verdik, neyi? (اَلْبَيِّنَاتِ) **beyyineleri,** yâni peygamberliğine delâlet eden çok açık mûcizeleri, daha ne yaptık? (وَاَيَّدْنَا) **ve Biz teyid ettik** (kuvvetleştirdik), kimi? (هُ) **onu,** kiminle? (بِرُوحِ الْقُدُسِ) **Rûhu'l-Kudüs'le,** yâni mukaddes (ziyâde pâk ve temiz) bir rûha sâhip olan Cibrîl-i Emîn ile, (اَفَكُلَّمَا) **artık her ne zaman mı ki,** yâni size bu kadar peygamber ve kitaplar göndermekle, ziyâde in'âm (iyilik) ettikten sonra bunları kabûl edip şükredeceğiniz yerde her ne zaman, (جَٓاءَ) **gelse,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (رَسُولٌ) **bir rasûl,** ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (لَا تَهْوٰٓى) **istemiyor,** ne? (اَنْفُسُكُمْ) **nefisleriniz,** yâni her ne zaman bir peygamber nefislerinizin hoşlanmadığı bir emri getirdiğinde, (اِسْتَكْبَرْتُمْ) **kibir ettiniz de,** yâni ona uymaktan ve Allâh tarafından getirdiğine inanmaktan büyüklendiniz de, (فَفَرِيقًا) **işte bir fırkayı** (peygamberlerden bir kısmını), (كَذَّبْتُمْ) **yalanladınız** (inkâr ettiniz), daha? (وَفَرِيقًا) **diğer bir fırkayı da,** (تَقْتُلُونَ) **öldürüyorsunuz?**

Meâl-i Şerîf - 87

87- Andolsun ki; elbette muhakkak Biz Mûsâ'ya o (Tevrât) **kitabı**(nı toplu bir şekilde) **verdik. Ondan sonra da** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatıyla görevli nice) **rasülleri birbirine tâbi kıl**(arak Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın dönemine kadar peş peşe yolla)**dık. Meryem oğlu Îsâ'ya da** (ölüleri diriltme, körü ve alacalıyı iyi etme gibi) **o pek açık mûcizeleri Biz verdik ve o Mukaddes**

Rûh(a sâhip olan Cibrîl) **ile onu destekledik.** (Ey Yahûdîler! Bu yüzden onu öldürme teşebbüsünüz boşa gitti.) **Artık her ne zaman bir rasûl size canlarınızın istemediği bir şey getirse** (ona ve getirdiklerine inanmaktan) **büyüklük tasladınız da,** (içlerinden Îsâ ve Muhammed *(Aleyhimesselâm)* gibi) **bir fırkayı yalanladınız,** (Zekeriyyâ ve Yahyâ *(Aleyhimesselâm)* gibi) **bir fırkayı da öldürüyor**(dunuz, siz de hâlâ buna rızâ gösteriyor)**sunuz öyle mi?!**

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌۜ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 88

(وَقَالُوا) **Ve onlar dediler,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in asrındaki Yahûdîler dediler, ne dediler? (قُلُوبُنَا) **Bizim kalplerimiz,** nedir? (غُلْفٌ) **kılıflı şeylerdir,** yâni "Yaratılıştan perdelidir. Binâenaleyh Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın getirdikleri, bizim kalplerimize ulaşmaz" dediler, bunun üzerine Mevlâ Te'âlâ kalplerinin bu şekil yaratılmadığını, bilakis (tam tersine) İslâm kābiliyeti üzerine yaratıldığını, onların ise kötü yolu seçerek, kendi kābiliyetlerini zâyi (kayb)ettiklerini beyân etmek üzere buyurdu ki: (بَلْ لَعَنَ) **hayır** (iş öyle değil, bilakis) **lânet etti,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne sebebiyle? (بِكُفْرِهِمْ) **kâfirlikleri sebebiyle,** yâni sonradan kendi istekleriyle olan inkârları sebebiyle Allâh-u Te'âlâ onları bu büyük saâdetten mahrum (uzak) etmiştir, (فَقَلِيلًا مَا) **artık bu nedenle pek az bir şeye,** (يُؤْمِنُونَ) **îmân edebilirler.**

Meâl-i Şerîf - 88

88- Yine o (Yahûdî ola)**nlar** (peygamberlerle alay mâhiyetinde)**: "Bizim kalplerimiz kılıflı** (ve perdeli) **şeylerdir** (ne söylersen boşuna, bize nasîhat kâr etmez)**" dediler.**

Doğrusu; Allâh (onları yaratırken perdeli ve anlama özürlü bir hâlde yaratmamış, bilakis İslâm'ı kabullenme fıtratı üzere halketmiş, ancak hür irâdeleriyle) **kâfirlik** (tarafını seçme)**leri sebebiyle** (rahmetinden mahrum ederek) **onları lânetlemiş** (ve kābiliyetlerini iptâl etmiş)**tir. Bu nedenle onlar** (kitaptan) **pek az bir şeye îmân edebilirler.** ***/Artık (onlardan) pek azı îmân edebilirler./***

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْۙ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى
الَّذِينَ كَفَرُواۚ فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهٖ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 89

(وَلَمَّا جَاءَ) **Ne zaman ki geldi,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (كِتَابٌ) **büyük bir kitap** (olan Kur'ân-ı Kerîm), öyle kitap ki, (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından** (olucu), yine öyle kitap ki, (مُصَدِّقٌ) **tasdik edici** (doğrulayıcı), neyi? (لِمَا) **ol şeyi** (Tevrât kitabını) **ki,** kiminle berâberdir? (مَعَهُمْ) **onlarla berâberdir,** yâni vaktâ ki; tevhid ve bâzı hükümler husûsunda yanlarında olan Tevrât'ı doğrulayan Kur'ân-ı Kerîm Allâh-u Te'âlâ tarafından o Yahûdîlere geldi, (وَكَانُوا) **hâlbuki onlar idiler,** neden önce? (مِنْ قَبْلُ) **bundan önce,** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* gelmeden evvel), ne idiler? (يَسْتَفْتِحُونَ) **fetih talep ediyorlardı** (yardım istiyorlardı), kime karşı? (عَلَى الَّذِينَ) **öyle kimselere karşı ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni o Yahûdîler evvelce âhir zamanda gelecek peygamber ve ona verilecek Kur'ân ile yâni onların hürmetine Arap müşriklerine karşı fetih ve nusret (gâlibiyet ve yardım) talebinde bulunuyorlardı, (فَلَمَّا جَاءَ) **fakat ne zaman ki geldi,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (مَا) **o şey ki,** (عَرَفُوا) **tanıdılar** (o bilip istedikleri kitap kendilerine gelince), (كَفَرُوا) **inkâr ettiler,** neyi? (بِهِ) **onu,** yâni riyâset sevgisinden ve kıskançlıklarından dolayı o âhir zaman peygamberini ve getirdiği kitabı inkâr ettiler, hattâ kendi kitapları olan Tevrat'taki sıfatlarını değiştirecek kadar ileri gittiler, (فَلَعْنَةُ اللّٰهِ) **bu sebeple Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın lâneti,** kim üzerinedir? (عَلَى الْكَافِرِينَ) **o kâfirler üzerinedir,** bâhusus (özellikle) o Yahûdîler üzerinedir.

Meâl-i Şerîf - 89

89- (Yahûdîlerin) **berâberlerinde olan** (Tevrât kitabın)**ı doğrulayıcı büyük bir kitap Allâh nezdinden onlara geldiği zaman ise, işte o** (vasıflarını açık seçik bildikleri ve oğulları gibi) **tanımış oldukları** (âhir zaman peygamberi) **kendilerine geldiği vakit** (liderlikleri ellerinden çıkar endişesiyle, azgınlık ve kıskançlık yüzünden) **onu inkâr ettiler.**

Hâlbuki onlar bu (kitabımın ve Rasûlümün onlara ulaşması)**ndan önce o kâfir olmuş** (Arap müşriklerinden olan) **kimselere karşı** (âhir zamanda gönderilecek peygamberin ve getireceği Kur'ân'ın hürmetine) **fetih** (nusret ve zafer) **talep etmekteydiler. Bu sebeple Allâh'ın lâneti o kâfirler üzerine** (çokça inmekte)**dir.**

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَكْفُرُوا بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ
يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖۚ فَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍۜ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 90

(بِئْسَ) **Ne kötü oldu,** ne? (مَا) **o şey ki,** (اِشْتَرَوْا) **sattılar,** neye mukābil? (بِهِ) **ona mukābil,** neyi? (اَنْفُسَهُمْ) **nefislerini,** nefislerini kendisine sattıkları o çirkin şey de, nedir o? (اَنْ يَكْفُرُوا) **inkâr etmeleri,** yâni canlarını sattıkları kâfirlik ve inkâr ne çirkin şeydir, neyi inkâr? (بِمَا) **o şeyi** (Kur'ân-ı Kerîm'i) **ki,** (اَنْزَلَ) **indirdi** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh'ın indirdiği Kur'ân'ı inkâr etmeleri, neden sebep? (بَغْيًا) **haset ettiklerinden** (çekemediklerinden) **dolayı,** neyi? (اَنْ يُنَزِّلَ) **peyderpey indirmesini,** kimin? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın,** neyi? (مِنْ فَضْلِهِ) **fazlını,** yâni lütf-u kereminden ibâret olan vahyi indirmesini çekemedikleri için, burada (مِنْ) harfinin zâide olması kavline göre mânâ verilmiştir, *(el-Âlûsî)* kimin üzerine indirmesini? (عَلٰى مَنْ) **o kişi üzerine ki,** (o Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ki), (يَشَاءُ) (Allâh-u Te'âlâ onu) **diliyor,** kimler içinden olduğu hâlde? (مِنْ عِبَادِهِ) **kulları içinden,** yâni Allâh-u Te'âlâ kullarından dilediği bir kimse olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e iyiliğin ta kendisi olan vahyi (Kur'ân'ı) indirmesini çekemediklerinden Allâh'ın indirdiğini inkâr ederek canlarını sattıkları o kâfirlik ne çirkin bir şeydir), (فَبَاؤُ) **artık** (lânetli kimselere) **döndüler,** ne ile? (بِغَضَبٍ) **büyük bir gazap ile,** öyle gazap ki (عَلٰى غَضَبٍ) **büyük bir gazap üstüne olucu,** yâni kâfirlik üzerine kâfirlik işlediklerinden dolayı, gazap üzerine gazaba (cezâ üstüne cezâya) uğradılar, (وَلِلْكَافِرِينَ) **ve o kâfirler için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (مُهِينٌ) **çok alçak edici.**

Meâl-i Şerîf - 90

90- (Âhir zaman peygamberinin kendilerinden gönderileceğine şartlanan Yahûdîlerin haksız bir taleple) **Allâh'ın** (son kitabı da kendilerine indireceğini beklerken) **kullarından dilediği kimseye** (o âhir zaman Peygamberi Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e) **fazl**(-u ihsân)**ın**(ın ta kendisi olan Kur'ân)ı **peyderpey indirmesini çekememe**(leri) **yüzünden, Allâh'ın indirmiş olduğu o şeyi inkâr etmeleri** (var ya); (ebedî azap) **karşılığında canlarını satmış oldukları bir şey olarak ne kötü olmuştur.**

Nihâyet onlar (kâr beklentisine girdikleri bir anda bu isteklerinden mahrum olmakla kalmayıp, Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı inkârdan dolayı çarpıldıkları) **büyük bir gazap üzerine** (bir de âhir zaman peygamberini inkâr etmeleri nedeniyle uğradıkları) **diğer bir büyük gazapla** (lânetli kimselere) **döndüler** (ve Allâh tarafından kat kat büyük bir hışma uğradılar). **Artık çok alçaltıcı büyük bir azap sâdece o kâfirler içindir.**

وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمْ اٰمِنُوا بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَٓا اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَٓاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقاً لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ اَنْبِيَٓاءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٩١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 91

(وَاِذَا ق۪يلَ) **Ve denildiği zaman** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbı dediği zaman), kime? (لَهُمْ) **onlara** (Medîne Yahûdîlerine), ne denildiği zaman? (اٰمِنُوا) **îmân edin,** neye? (بِمَٓا) **o şeye ki** (Kur'ân'a ve diğer kitaplara ki), (اَنْزَلَ) **indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni onlara "Allâh-u Te'âlâ'nın indirdiği bütün kitaplara îmân edin" denildiğinde, (قَالُوا) **derler,** ne derler? (نُؤْمِنُ) **biz îmân ederiz** (inanmaya devâm ederiz), neye? (بِمَٓا) **o şeye** (Tevrât'a) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kim üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** (وَيَكْفُرُونَ) **ve inkâr ederler,** neyi? (بِمَا) **o şeyi** (kitabı) **ki,** nerededir? (وَرَٓاءَهُ) **onun ötesindedir** (Tevrât'ın dışındakileri inkâr ederler), (وَهُوَ) **hâlbuki o** (inkâr ettikleri Kur'ân), nedir? (الْحَقُّ) **hakkın ta kendisidir,** ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقاً) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** neyi? (لِمَا) **öyle bir şeyi** (Tevrât'ı) **ki,** kiminle berâberdir? (مَعَهُمْ) **onlarla berâberdir,** bundan sonra Mevlâ Te'âlâ, Tevrât hiçbir nebîyi öldürmeye cevaz (müsâade) vermediği hâlde ona inandıklarını iddiâ eden Yahûdîlerin, enbiyâ-i izâmı (büyük peygamberleri) katletmelerine îtirâz olarak, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* tarafından onlara şöyle denilmesini emir buyuruyor: (قُلْ) (Habîbim) **söyle,** (فَلِمَ) **öyleyse niçin,** (تَقْتُلُونَ) **öldürüyordunuz,** burada muzârî olan fiil, mâzî mânâsında kullanılmıştır ki ileride gelen (مِنْ قَبْلُ) terkîbi buna delâlet etmektedir, *(en-Nesefî, el-Medârik)* kimleri öldürüyordunuz? (اَنْبِيَٓاءَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nebîlerini** (peygamberlerini), neden önce? (مِنْ قَبْلُ) **bundan önce,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler, (مُؤْمِن۪ينَ) **îmân edici kimseler,** yâni kendi kitabınız olan Tevrât'a inanıyorsanız böyle kötü bir işi nasıl yapıyordunuz?!

Meâl-i Şerîf - 91

91- (Müslümanlar tarafından) **O** (Yahûdî ola)**nlara: "Allâh'ın indirmiş olduğu şeyler**(in tümün)**e îmân edin" denildiği zaman: "Biz** (ancak) **bize indirilmiş olan** (Tevrât)**a inanırız" derler ve onun ötesinde olan** (diğer bütün kitapları, özellikle Kur'ân)**ı inkâr ederler. Hâlbuki o** (Kur'ân-ı Kerîm), **berâberlerinde bulunan** (Tevrât)**ı doğrulayıcı olarak** (indirilmiş olan) **hakkın ta kendisidir.** (Habîbim!) **De ki: "Öyleyse bundan önce** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* gönderilmeden evvel) **Allâh'ın peygamberlerini neden öldürüyordunuz?!**

Eğer (kendi kitabınız olan Tevrât'a gerçekten inanan) **mümin kimseler olduysanız** (nasıl böyle cinâyetler işleyebildiniz?)**!"**

وَلَقَدْ جَٓاءَكُمْ مُوسٰى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 92

(وَلَقَدْ جَٓاءَ) **Andolsun ki; elbette muhakkak geldi,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)*, ne ile? (بِالْبَيِّنَاتِ) **beyyineler** (pek açık delilller ve mûcizeler) **ile,** (ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ) **sonra ittihâz ettiniz** (ilâh tuttunuz), neyi? (اَلْعِجْلَ) **o buzağıyı,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِهٖ) **ondan sonra,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)* Tûr'a çıktıktan sonra veyâ Mûsâ *(Aleyhisselâm)* size nice mûcizeler getirdikten sonra, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** kimlersiniz? (ظَالِمُونَ) **zulmedici kişiler,** yâni ibâdeti Mevlâ Te'âlâ'nın dışındakilere yaparak nefislerinize zulmettiğiniz hâlde buzağıya taptınız.

Meâl-i Şerîf - 92

92- Andolsun ki; elbette Mûsâ size o beyyineleri (ve apaçık delil niteliği taşıyan dokuz mûcizeyi) **kesinlikle getirmişti de sonra siz onun** (Tûr Dağı'na gitmesinin) **ardından** (şirke düşüp kendinize) **zulmedici kimseler olarak o** (Sâmirî'nin yaptığı altın) **buzağıyı** (tanrı) **edinmiştiniz.**

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَۜ خُذُوا مَٓا اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاسْمَعُواۜ قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاُشْرِبُوا فٖى قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْۜ
قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهٖٓ اٖيمَانُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَ ﴿٩٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 93

(وَاِذْ اَخَذْنَا) (Ey Benîisrâîl) **o vakti de** (hatırlayın) **ki, Biz almıştık,** neyi? (مِيثَاقَكُمْ) **sizin mîsâkınızı,** yâni Tevrât'a îmân edip onunla amel edeceğinize dâir kuvvetli sözünüzü almıştık, daha? (وَرَفَعْنَا) **ve kaldırmıştık,** nereye? (فَوْقَكُمْ) **üzerinize,** neyi? (اَلطُّورَ) **Tûr'u,** ve size şöyle buyurmuştuk: (خُذُوا) **alın,** neyi? (مَٓا) **o şeyi ki,** (اٰتَيْنَا) **verdik,** kime? (كُمْ) **size,** ne ile alın? (بِقُوَّةٍ) **kuvvetle,** yâni Tevrât'ta emrolunduğunuz hükümlere dikkatle sarılın ve gereğince amel edin, daha? (وَاسْمَعُوا) **ve dinleyin** (kabûl edip itâat etmek niyetiyle dinleyin), (قَالُوا) (bunun üzerine) **dediler,** ne dediler? (سَمِعْنَا) **işittik,** (sözünü işittik ama itâat niyetiyle değil), (وَعَصَيْنَا) **ve isyân ettik** (emrine karşı geldik), (وَاُشْرِبُوا) **ve içirildiler,** nerede? (فٖى قُلُوبِهِمْ) **kalplerinde,** neyi? (اَلْعِجْلَ) **o buzağıyı,** yâni buzağının

sevgisi ve ona tapma hırsı, boya elbiseye sirâyet ettiği (işlediği) gibi onların kalplerine nüfûz etti ve iliklerine kadar işletildi, ne sebebiyle? (بِكُفْرِهِمْ) **kâfirlikleri sebebiyle** (bunu gerektiren önceki kâfirlikleri sebebiyle), (قُلْ) (Habîbim) **söyle,** (بِئْسَ) **ne kötü oldu,** ne? (مَا) **o şey** (o buzağıya tapmanız ne çirkin bir şeydir) **ki,** (يَأْمُرُ) **emrediyor,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِهٖ) **onu,** ne? (اِيمَانُكُمْ) **îmânınız** (Tevrât'a inanmanız), (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (مُؤْمِنِينَ) **îmân edici** (Tevrât'a inanıcı) **kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 93

93- Bir zamânı da (yâd edip Yahûdîlere ikrâr ettir) **ki** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* Tevrât'ı getirdiğinde zorluk çıkarmanız üzerine, ondaki hükümleri kabûl etmenizi temin kastıyla) **Biz Tûr'u üzerinize kaldırmıştık ve: "Size verdiğimiz** (Tevrât-ı Şerîf'in hükümlerin)**i kuvvet** (ciddiyet ve gayret)**le alı**(p kabûl edi)**n ve** (âyetlerimizi amel etme niyetiyle) **dinleyin" diye sizin** (atalarınızın) **muhkem sözünüzü almıştık.**

Onlar ise: "(Sözünü) **işittik ama** (emrine) **isyân ettik" demişlerdi. Hâlbuki** (onlar ilâhın cisim olabileceği inancını taşıdıkları için evvelce sâhip oldukları) **kâfirlikleri sebebiyle o buzağı** (sevgisi ve heykele tapma hırsı, boya elbiseye işler gibi) **onların kalplerinde** (yerleştirilmiş ve lezzetli bir içecek gibi) **kendilerine içirilmişti.**

(Habîbim!) **De ki: "Îmânınızın size kendisini emretmekte olduğu o şey ne kötü olmuştur! Eğer siz** ('Ancak bize indirilene inanırız' sözünüzde olduğu gibi, kendi kitabınıza inanan) **mümin kimseler olduysanız** (buzağıya nasıl tapabildiniz?! Tevrât'a îmân, size böyle büyük bir günahı mı emretmektedir?)**!"**

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ
فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 94

(قُلْ) **De ki** (Habîbim o Yahûdîlere söyle ki), (اِنْ كَانَتْ) **eğer olduysa,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne? (الدَّارُ) **o yurt,** öyle yurt ki, (الْاٰخِرَةُ) (dünyâdan) **sonra** (gelecek) **olan,** yâni âhiret yurdu olan cennet, kim nezdinde? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nezdinde,** ne olduğu hâlde? (خَالِصَةً) **hâlis** (sâdece size âit) **olduğu hâlde,** kimden başka olduğu hâlde? (مِنْ دُونِ النَّاسِ) (diğer) **insanlardan başka,** yâni iddiâ ettiğiniz gibi cennet Allâh-u Te'âlâ indinde Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve*

*Sellem)*e ve ona inananlara âit olmayıp sâdece size mahsus ise, (فَتَمَنَّوُا) **hemen temennî edin** (arzulayın), neyi? (الْمَوْتَ) **ölümü,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (صَادِقِينَ) **doğru söyleyen kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 94

94- (Habîbim!) **De ki:** "(Ey Yahûdîler!) **Eğer o sonraki yurt** (olan cennet) **Allâh nezdinde,** (diğer) **insanlardan başka sırf size âit olduysa hemen ölümü temennî edin. Eğer** (bu sözünüzde) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (böyle yapmanız gerekir, zîrâ cennet ehlinden olduğunu kesinkes bilen kimse, hemen ölüp ona kavuşmayı ister)."

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 95

(وَلَنْ يَتَمَنَّوْ) **Hâlbuki aslâ temennî etmeyeceklerdir** (Yahûdîler hiç istemezler), neyi? (هُ) **onu** (ölümü), ne müddetçe? (اَبَدًا) **ebediyyen** (hiçbir zaman), ne sebebiyle? (بِمَا) **o şeyler sebebiyle ki,** (قَدَّمَتْ) **takdim etti** (işledi), ne? (اَيْدِيهِمْ) **elleri** (kendi işledikleri suçlar sebebiyle), (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** kimleri? (بِالظَّالِمِينَ) **o zulmedici kimseleri.**

Meâl-i Şerîf - 95

95- Ama (Tevrât'ı değiştirme, Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve Kur'ân'ı inkâr etme gibi) **ellerinin** (bizzât işleyerek) **takdim etmiş olduğu** (günahlar ve cehenneme girmelerini îcâb ettiren kötü) **şeyler yüzünden onlar** (yaşadıkları sürece) **ebediyyen onu aslâ temennî etmeyecek** (hattâ ölümü akıllarından dahî geçirmeyecek)**lerdir. Allâh ise o zâlimleri**(n tüm hâllerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ وَمِنَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ
وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 96

(وَلَتَجِدَنَّ) **Bir de** (ey Habîbim Zât-ı Ulûhiyyetime) **kasem** (yemin) **olsun ki; elbette bulursun,** kimi? (هُمْ) **onları** (Yahûdîleri), nasıl bulursun? (اَحْرَصَ النَّاسِ) **insanların en harîsi,** yâni en isteklisi, en düşkünü, ne üzerine? (عَلٰى حَيٰوةٍ) **uzun bir hayat** (isteği) **üzerine,** yâni ne kadar araştıracak olsan, insanlar içinde uzun zaman yaşamaya en düşkün kimseler olarak o Yahûdîleri bulacaksın, daha

kimden harîs? (وَمِنَ الَّذِينَ) **o kimselerden de** (yaşamaya daha istekli bulursun) **ki,** (اَشْرَكُوا) **müşrik oldular,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya ve âhirete inanmadıkları için, yaşamaya çok düşkün olan müşriklerden bile bu Yahûdîleri yaşamaya daha fazla düşkün bulacaksın, (يَوَدُّ) **sever** (arzu eder), kim? (اَحَدُهُمْ) **onların biri,** yâni Yahûdîlerin veyâ müşriklerin her biri ister, neyi? (لَوْ يُعَمَّرُ) **yaşatılsaydı,** ne kadar? (اَلْفَ سَنَةٍ) **bin sene,** (وَمَا هُوَ) **hâlbuki o** (onlardan biri) **olmadı,** nedir olmadı? (بِمُزَحْزِحِهِ) **onu aslâ uzaklaştırıcı,** (kurtarıcı olmadı), neden? (مِنَ الْعَذَابِ) (cehennem) **azâb**(ın)**dan,** ne? (اَنْ يُعَمَّرَ) **çok yaşatılması,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (يَعْمَلُونَ) **yapmaktadırlar,** yâni Allâh-u Te'âlâ onların yaptıklarını ziyâde görücüdür.

Meâl-i Şerîf - 96

96- (Habîbim!) **Andolsun ki;** (ne kadar araştıracak olsan da) **elbette o** (Yahûdî ola)**nları uzun bir hayâta karşı kesinlikle bütün insanların en isteklisi olarak bulursun.**

(Hattâ onlar) **o şirk koşmuş olan** (ve dirilmeye inanmadıkları için, peşin yaşantıdan başka bir hayat tanımayan) **kimselerden bile** (yaşamaya daha çok düşkündürler)**! Onların her biri arzular ki; bin sene** (kadar uzun) **yaşatılsaydı!**

Hâlbuki o (kişi var ya)**; çok yaşatılması o** (cehennem) **azâb**(ın)**dan onu aslâ uzaklaştırıcı olamaz. Allâh ise onların yapmakta olduklarını** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Bu yüzden ne kadar yaşasalar da sonunda cezâlarını verecektir.)

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 97

(قُلْ) (Habîbim) **söyle,** (مَنْ) **her kim ki,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (عَدُوًّا) **bir düşman,** kime? (لِجِبْرِيلَ) **Cibrîl'e** (Cebrâîl *(Aleyhisselâm)*a), yâni Ehl-i Kitap'tan herhangi bir kişi Cibrîl *(Aleyhisselâm)* Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e, kendinden önceki kitapları tasdik eden bir kitap indirdi diye ona düşmanlık ediyorsa, elbette insafsızlık etmiştir. Eğer insaf etselerdi elbette onu severler ve kendilerine fayda verecek olan bu kitabı indirdiğinden dolayı ona teşekkür ederlerdi. (فَاِنَّهُ) **Zîrâ muhakkak o** (Cebrâîl *(Aleyhisselâm)*), (نَزَّلَ)

indirdi, neyi? (هُ) **onu** (Kur'ân-ı Kerîm'i), ne üzerine? (عَلٰى قَلْبِكَ) **senin kalbinin üzerine,** yâni kalbine indirip onu sana ezberletti ve anlattı, ne ile? (بِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın izniyle,** (emriyle ve muvaffak etmesiyle), o Kur'ân-ı Kerîm ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقًا) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** neyi? (لِمَا) **o şeyi** (kitapları) **ki,** nerededir? (بَيْنَ يَدَيْهِ) **onun iki eli arasındadır** (önünde ve öncesindedir), yâni kendinden evvel gönderilmiş kitapları îmân esâsında ve bâzı hükümlerde doğrulayıcı olduğu hâlde indirdi, daha? (وَهُدًى) **büyük bir hidâyet** (edici) **olduğu hâlde,** daha? (وَبُشْرٰى) **ve müjde** (cennetle müjdeleyici) **olduğu hâlde** kimler için? (لِلْمُؤْمِنِينَ) **müminler için.**

Meâl-i Şerîf - 97

97- (Habîbim! Sana Kur'ân'ı indirdiği için Cebrâîl'e düşmanlık eden o Yahûdîlere) **de ki: "Her kim Cibrîl'e düşman olmuş ise** (şunu iyi bilsin ki; o kişi inandığını iddiâ ettiği kendi kitabını da inkâr etmiş ve hem kendi kitabını hem de onu tasdîk eden Kur'ân'ı indiren meleğe düşmanlık ederek insafsızlık etmiş olur)**! Çünkü şüphesiz o** (Cebrâîl *(Aleyhisselâm)*) **onu, öncesinde bulunan** (geçmiş kitap)**ları doğrulayıcı, îmân edenler için de** (yol gösterici) **büyük bir hidâyet ve müjde olarak** (kendiliğinden değil) **Allâh'ın izni ile senin kalbinin üzerine peyderpey indirmiştir."**

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 98

(مَنْ) **Her kim ki,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (عَدُوًّا) **bir düşman,** kime? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَمَلٰٓئِكَتِهِ) **ve meleklerine,** daha? (وَرُسُلِهِ) **ve rasüllerine,** daha? (وَجِبْرِيلَ) **ve Cibrîl'e,** daha? (وَمِيكَالَ) **ve Mîkâîl'e,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ da), kimdir? (عَدُوٌّ) **büyük bir düşmandır,** kime? (لِلْكَافِرِينَ) **o kâfirlere.**

Meâl-i Şerîf - 98

98- Her kim Allâh'a da, meleklerine de, rasüllerine de, bir de (özellikle meleklerin en büyükleri olan) **Cibrîl'e ve Mîkâîl'e düşman olmuş ise artık** (şunu iyi bilsin ki) **şüphesiz Allâh** (da) **o kâfirlere büyük bir düşmandır.**

وَلَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍۚ وَمَا يَكْفُرُ بِهَٓا اِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 99

(وَلَقَدْ اَنْزَلْنَٓا) **Ve** (Zât-ı Ulûhiyetime) **kasem** (yemin) **olsun ki, elbette**

muhakkak Biz indirdik, kime? (اِلَيْكَ) **sana,** neyi? (اٰيَاتٍ) **birçok âyetleri,** öyle âyetler ki, (بَيِّنَاتٍ) **apaçık olanlar,** (وَمَا يَكْفُرُ) **ve inkâr etmez,** neyi? (بِهَا) **onları,** yâni o âyetleri kimse inkâr etmez, (اِلَّا الْفَاسِقُونَ) **ancak** (kâfirlerin de) **fâsıklar**(ı olan insaf sınırından çıkmış azgın ve inatçıları bile bile inkâr eder).

Meâl-i Şerîf - 99

99- (Yâ Muhammed!) **Andolsun ki; elbette Biz, kesinlikle kendileri-**(nin, senin peygamberliğinin doğruluğuna delâleti) **apaçık olan birçok âyetleri sana indirdik ki, o** (kâfirlerin azgın ve inatçıları olan) **fâsıklar**(ın)-**dan başkası da onları** (bile bile) **inkâr etmez.**

اَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 100

(اَوَكُلَّمَا) **Ve her ne zaman mı** (âyetleri inkâr edip de), (عَاهَدُوا) **sözleşmede bulunsalar,** ne ile? (عَهْدًا) **herhangi bir ahidle** (her ne zaman herhangi bir hususta kuvvetli bir söz verseler), (نَبَذَ) (bozup) **atacak,** neyi? (هُ) **onu** (o sözü), kim? (فَرِيقٌ) **bir fırka,** öyle fırka ki, kimden olan? (مِنْهُمْ) **onlardan** (Yahûdîlerden), (بَلْ اَكْثَرُهُمْ) **doğrusu onların çoğu,** (لَا يُؤْمِنُونَ) **îmân etmezler,** yâni kendi kitapları olan Tevrât'a da inanmazlar.

Meâl-i Şerîf - 100

100- Bir de o (Yahûdî ola)**nlar** (bu kadar açık âyetler karşısında hâlâ inkârı sürdürüp, âhir zaman peygamberine îmân husûsunda olduğu gibi Allâh-u Te'âlâ ile) **herhangi bir ahitle sözleşmede bulunsalar, içlerinden bir fırka her zaman onu** (bozup) **atacak mı?!**

Doğrusu (söz bozan ve kendi kitaplarını bile inkâr eden kimseler onlar içinde azınlık değildir. Nitekim) **onların çoğu** (Tevrât'a da) **îmân etmezler.**

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ
اُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللّٰهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 101

(وَلَمَّا جَاءَ) **Ne zaman ki geldi,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (رَسُولٌ) **bir Rasûl-ü Muazzam** (büyük bir elçi, âhir zaman Peygamberi Muhammed *(Aleyhi's-Salâtü ve's-Selâm)*), kim tarafından? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından,** öyle bir Rasûl ki,

(مُصَدِّقٌ) **tasdîk edici** (doğrulayıcı), neyi? (لِمَا) **öyle bir şeyi** (Tevrât kitabını) **ki,** kiminle berâberdir? (مَعَهُمْ) **onlarla berâberdir,** (نَبَذَ) **attı,** kim? (فَرِيقٌ) (ilim sâhibi) **bir fırka,** kimden? (مِنَ الَّذِينَ) **öyle kimselerden ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** neye? (اَلْكِتَابَ) **o kitaba,** yâni kendilerine Tevrât kitabının ilminden nasip verilmiş olanlardan bir cemâat attı, neyi? (كِتَابَ اللّٰهِ) **Allâh'ın kitabını,** nereye? (وَرَٓاءَ ظُهُورِهِمْ) **sırtlarının ötesine** (arkalarına), ne oldukları hâlde? (كَاَنَّهُمْ) **sanki onlar,** (لَا يَعْلَمُونَ) **bilmiyorlar** (Allâh'ın kitabı olduğunu bilmiyorlarmış gibi).

Meâl-i Şerîf - 101

101- Allâh katından o (Yahûdî ola)**nlara, kendileriyle birlikte olan** (Tevrât)**ı doğrulayıcı büyük bir Rasûl** (olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*) **geldiği zaman, o kendilerine kitap** (ilminden nasip) **verilmiş olanlardan bir fırka, sanki onlar** (gerçeği) **bilmiyorlarmış gibi** (onu inkâr etmiş ve) **Allâh'ın** (âhir zamanda göndereceği peygamberine inanmalarını emreden Tevrât) **kitabını** (bile bile) **sırtlarının ötesine atmıştır.**

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَۚ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ
كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَۗ وَمَا اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَۜ وَمَا
يُعَلِّمَانِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَٓا اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْۜ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
بِه۪ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِه۪ۜ وَمَا هُمْ بِضَٓارّ۪ينَ بِه۪ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ
وَلَا يَنْفَعُهُمْۜ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرٰيهُ مَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍۜ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِه۪ٓ
اَنْفُسَهُمْۜ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 102

(وَاتَّبَعُوا) **Ve iyice uydular** (Yahûdîler Tevrât'a tâbi olacaklarına, onun ahkâmıyla amel etmeyi terk etmek sûretiyle onu arkaya atıp uydular), neye? (مَا) **öyle bir şeye ki,** (تَتْلُوا) **art arda okuyor** (uyduruyor), kimler? (اَلشَّيَاطِينُ) **şeytanlar,** ne zamanda? (عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ) **Süleymân'ın mülkü** (ve saltanatı dönemi)**nde,** burada (عَلٰى) harfi (فِى) mânâsında kullanılmıştır, *(et-Taberî, 2/411)* (وَمَا كَفَرَ) **hâlbuki kâfir olmadı,** kim? (سُلَيْمٰنُ) **Süleymân,** yâni Süleymân *(Aleyhisselâm)* sihri ve büyüyü helâl görüp onunla meşgul olarak kâfir olmadı, (وَلٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ) **lâkin o şeytanlar**(ın mârid ve azgınları), (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni sihri mübah sayıp onunla uğraşarak ve onu kitaplar hâline getirip

birbirlerine öğreterek kâfir oldular, ne oldukları hâlde? (يُعَلِّمُونَ) **öğretiyor oldukları hâlde,** kime? (النَّاسَ) **insanlara,** neyi? (السِّحْرَ) **sihri,** daha (وَمَا) **o şeyi ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kim üzerine? (عَلَى الْمَلَكَيْنِ) **o iki melek üzerine,** nerede? (بِبَابِلَ) **Bâbil'de,** o iki melek de kimdir? (هَارُوتَ) **Hârût,** daha? (وَمَارُوتَ) **Mârût,** (وَمَا يُعَلِّمَانِ) **hâlbuki o ikisi öğretmezlerdi,** kime? (مِنْ اَحَدٍ) **hiçbir kimseye,** yâni o iki melek ise sihir öğrenmek isteyenlerden hiçbirine, kendilerine bildirilen o ilmi öğretmezlerdi, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَقُولَٓا) **o ikisi deyinceye kadar,** ne deyinceye kadar? (اِنَّمَا نَحْنُ) **biz ancak,** neyiz? (فِتْنَةٌ) **bir fitne** (ve imtihan vesîlesi)-**yiz,** yâni Mevlâ Te'âlâ tarafından kulları imtihan için gönderilmişiz. Bizden bu ilmi öğrenip helâl sayarak amel eden kâfir olur ama öğrenip kâfir edecek şekilde tatbîkinden sakınan ise îmânda sâbit kalır, (فَلَا تَكْفُرْ) **artık sen kâfir olma** (onu yapmanın câiz olduğuna inanıp da kâfir olma), (فَيَتَعَلَّمُونَ) **yine de öğreniyorlardı,** yâni meleklerin bu sözü tekrar tekrar söylemelerine rağmen insanlar yine de ısrâr edince o iki melek imtihan hikmetine binâen bu sihir ilmini öğretiyorlar ve insanlar da öğreniyorlardı, kimden? (مِنْهُمَا) **o ikisinden** (iki melekten), neyi? (مَا) **öyle bir şeyi** (sihir ilmini) **ki,** (يُفَرِّقُونَ) **tefrîk ediyorlar,** yâni ayırma yapıyorlar, ne ile? (بِهٖ) **o şey sebebiyle** (o sihir ilmini tatbik ederek), nerede? (بَيْنَ الْمَرْءِ) **kişinin arasında,** daha? (وَزَوْجِهٖ) **eşinin,** (وَمَا هُمْ) **hâlbuki onlar olmadılar,** yâni sihir yapanlar; o sihirle meşgul olan Yahûdîler ve şeytanlar olmadılar, nedir olmadılar? (بِضَٓارّٖينَ) **aslâ zarar verici kimseler,** ne ile? (بِهٖ) **onun sebebiyle** (büyü yaparak), kime? (مِنْ اَحَدٍ) **hiçbir kimseye,** (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) **ancak Allâh'ın izniyle,** yâni Allâh'ın ilmi, irâdesi ve takdîriyle zarar verebilirler, (وَيَتَعَلَّمُونَ) **ve** (insanlar) **öğreniyorlardı,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يَضُرُّ) **zarar verir,** kime? (هُمْ) **onlara,** (وَلَا يَنْفَعُ) **menfaat da vermez,** kime? (هُمْ) **onlara,** (وَلَقَدْ عَلِمُوا) **yemin olsun ki; elbette muhakkak onlar bildiler,** yâni o Yahûdîler Tevrât'ta okuyarak bilmişlerdi, neyi? (لَمَنِ) **elbette o kimse ki,** (اشْتَرٰيهُ) **satın aldı,** neyi? (هُ) **onu,** (büyü ilmini), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını sihirle değiştiren var ya; (مَا لَهُ) **o kişi için yoktur,** nerede? (فِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** ne? (مِنْ خَلَاقٍ) **hiçbir nasip,** (وَلَبِئْسَ) **vallâhi elbette ne kötü oldu,** ne, (مَا) **o şey ki,** (شَرَوْا) **sattılar,** neye mukâbil? (بِهٖ) **ona,** yâni onu alıp öğrenerek karşılığında cehenneme sattılar, neyi? (اَنْفُسَهُمْ) **nefislerini,** (لَوْ كَانُوا) **şâyet olsalardı,** nedir olsalardı? (يَعْلَمُونَ) **bilirler** (bu işin çirkinliğini hakîkaten bilselerdi, sihri öğrenip kötü yolda kullanmazlardı).

Meâl-i Şerîf - 102

102- Yine o (Yahûdî ola)**nlar** (Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını arkalarına atıp) **Süleymân'ın mülkü** (ve hükümrânlığı dönemi)**nde o şeytanların** (azgınlarının) **art arda okumakta oldukları** (sihir ve büyü kitapları)**na iyice uymuşturlar.**

Ama Süleymân (büyüyü helâl sayıp onunla uğraşarak) **kâfir olmamıştır velâkin o şeytanlar** (bu sihri helâl sayıp ilim hâlinde derleyip, kötü yolda kullanarak) **kâfir olmuşturlar ki onlar insanlara sihri ve Bâbil'deki o iki meleğe; Hârût ile Mârut'a** (sihir nâmına) **indirilmiş olan şeyi öğretiyorlardı. Hâlbuki o ikisi** (kendilerinden bu ilmi öğrenmek isteyenlere)**: "Biz ancak bir fitne** (ve imtihan vesîlesi)**yiz. Öyleyse sen** (bu büyüyü öğrenip, helâl olduğu inancıyla uygulayarak) **kâfir olma" deyinceye kadar hiçbir kimseye** (sihir nâmına bir şey) **öğretmiyorlardı.**

Yine de o (insa)**nlar kendisi**(nin tatbîki) **sebebiyle kişiyle eşinin arasında ayırma yapacakları** (büyü gibi) **şeyleri o ikisinden öğreniyorlardı.**

Oysa o (büyü yapa)**nlar Allâh'ın izni olmaksızın, on**(ca yaptıkları büyü ve efs)**un sebebiyle hiçbir kimseye aslâ zarar verici kişiler olmadılar.**

Böylece o (tenbihlere aldırış etmeyen insa)**nlar kendilerine fayda vermeyecek, üstelik onlara zarar verecek şeyleri öğreniyorlardı.**

Andolsun ki; elbette (bunu yapan Yahûdîler şunu) **kesinlikle bilmişlerdi ki,** (Allâh'ın kitabını bırakıp da) **onu**(n yasak ettiği büyü ilmini) **kim satın almış** (ve uygulamış)**sa, âhirette o kişi için elbette hiçbir nasip yoktur. Yemin olsun ki;** (kendisini öğrenmek için) **karşılığında canlarını** (cehenneme) **sattıkları o şey elbette ne kötü olmuştur. Eğer onlar** (büyüyü öğrenip uygulamanın fenâlığını ve çarpılacakları cezânın gerçek yüzünü) **bilmekte bulunmuş olsaydılar** (kesinlikle ondan vazgeçerlerdi).

Ehl-i Sünnet ulemâsına göre sihir; gerçeği olmayan birtakım boş hayallerden ibâret olmayıp, diğer varlıklar gibi hakîkati olan bir şeydir. Nitekim Allâh-u Te'âlâ kitabında bunu konu etmiş, öğrenilen ve öğretilen bir şey olduğundan bahsetmiş, yapılmasının helâl olduğuna inanılması durumunda kişiyi kâfir edeceğini ve kişiyle âilesinin arasını ayırabileceğini beyân etmiştir ki, varlığı sâbit olmayan bâtıl şeylerin bu şekilde vasıflanması mümkün değildir. Ayrıca büyücüden başka kimsenin bilmediği, derlenmiş birtakım sözler konuşulduğunda yâhut bâzı cisimler bir araya getirildiğinde veyâ birtakım güçler birleştirildiğinde Allâh-u Te'âlâ'nın, imtihan hikmetine binâen dilemesi hâlinde hârikulâde bâzı şeyler yaratabileceği husûsu, aklın reddedeceği bir şey de değildir. Sahîh hadîs-i şerîfler de büyünün varlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Yalnız bilinmesi gereken şudur ki; Allâh-u Te'âlâ'dan başka yaratıcı yoktur, meydana gelen büyüler ise dilediği kullarının eliyle Allâh-u Te'âlâ'nın icrâ ettiği bir kānundur ve sihir en büyük günahlardan biridir. Lâkin büyü yapmak en büyük yedi günahtan olsa da yapılan işin kendi kendine tesir ettiğine ya da helâl olduğuna inanılmadıkça, yapanı da yaptıranı da kâfir etmez.

Ama Kur'ân-ı Kerîm'i kanla yazmak ve çöplük gibi pis yerlere atmak sûretiyle yapılan sihirler îtikâda taalluk etmese de elbette sâhibini kâfir edecek amellerdendir. *(el-Hâzin; el-Felak Sûresi tefsîri)*

Geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 1/487-492*

وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 103

(وَلَوْ اَنَّهُمْ) **Eğer gerçekten onlar** (o Yahûdîler), (اٰمَنُوا) **îmân etseydiler** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ve ona indirilen Kur'ân-ı Kerîm'e inansaydılar), daha? (وَاتَّقَوْا) **ve takvâ sâhibi olsaydılar** (şirkten ve haramlardan, özellikle sihirden sakınsaydılar), (لَمَثُوبَةٌ) **elbette az bir sevap,** öyle sevap ki, (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh tarafından,** nedir? (خَيْرٌ) **çok hayırlıdır,** yâni îmân ve takvâlarına karşılık, dâimî olan âhirette Mevlâ Te'âlâ'nın onlara vereceği az bir sevap, bütün dünyâdan daha iyidir. Ya Allâh'ın dâimî olan bol sevapları nasıl olur, (لَوْ كَانُوا) **eğer olsalardı,** nedir olsalardı? (يَعْلَمُونَ) **bilirler** (Allâh-u Te'âlâ'nın sevâbının hayırlı olduğunu bilselerdi elbette îmân ederlerdi).

Meâl-i Şerîf - 103

103- Eğer onlar (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ve Kur'ân-ı Kerîm'e) **gerçekten îmân etselerdi ve** (Allâh'ın kitabını bırakıp, büyücülükle uğraşmak gibi günahlardan hakkıyla sakınarak) **takvâ sâhibi olsalardı, elbette Allâh tarafından** (kendilerine ulaşacak) **azıcık bir sevap** (bile sonsuz olduğu için, büyüyle kazandıkları fânî yararlardan) **çok hayırlıdır. Eğer onlar** (Allâh-u Te'âlâ'nın sevâbının hayırlı olduğunu) **bilmekte olsaydılar** (elbette îmânı ve takvâyı tercih ederlerdi).

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِر۪ينَ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١٠٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 104

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş olan kimseler, (لَا تَقُولُوا) **demeyin,** ne demeyin? (رَاعِنَا) **"Râ'inâ"** (sözünü), yâni Yahûdîler tarafından sövmek için kullanılan bu kelimeyi siz: "Bizi gözet" anlamında kullanarak iyi niyetle de olsa Peygamber *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e söylemeyin, daha? (وَقُولُوا) **ve deyin,** ne deyin? (اُنْظُرْنَا) **"Unzurnâ"** (sözünü), yâni: (رَاعِنَا) "Râ'inâ" yerine, onunla aynı mânâda olup Yahûdîlerin sövme mânâsındaki sözleriyle karışmayan: (اُنْظُرْنَا) "Unzurnâ" sözünü kullanın, daha? (وَاسْمَعُوا) **ve dinleyin,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sözlerini

ve anlattıklarını, işittiğini kavrayan kulaklar ve ezberleyen zihinlerle (aklı başında kişiler olarak) güzelce dinleyin ki, tekrar tekrar sormaya muhtaç olmayasınız. Diğer bir kavle göre ise mânâ "Kabûl edip itâat etme (emir tutma) niyetiyle dinleyin ki, dinlemeniz "İşittik, isyân ettik" diyen Yahûdîlerin dinlemesi gibi olmasın" şeklindedir, (وَلِلْكَافِرِينَ) **ve** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e hakāret eden) **o kâfir** (Yahûdî)**ler için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَلِيمٌ) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 104

104- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (Peygamberimin nasîhatlerini dinlerken, iyice anlama isteğiyle sözlerini tekrarlatmak için, sizce: "Bizi gözet" anlamına gelen fakat Yahûdîlerin dilinde sövüp sayma gibi uygunsuz mânâlara çekilebilen) **"Râ'inâ"** (sözünü) **demeyin, ama** (Yahûdîlere fırsat vermemek için bunun yerine, sâdece: "Bizi gözet" anlamına gelip, onların dilinde kötü mânâya çekilemeyen:) **"Unzurnâ"** (kelimesini) **deyin ve** (onun sözlerini iyi) **dinleyin** (ki, sözünü tekrarlatmaya lüzum kalmasın).

Çok acı verici büyük bir azap ise (her fırsatta Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e hakārete yeltenen) **o kâfirler içindir.**

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ اَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ
وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 105

(مَا يَوَدُّ) **Sevmez,** yâni istemez, kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** kimden? (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap'tan** (Yahûdî ve Hristiyanlardan), daha? (وَلَا الْمُشْرِكِينَ) **ne de müşriklerden,** (Ehl-i Kitap'tan olsun, müşriklerden olsun, kâfirlerin hiçbiri arzu etmez), neyi? (اَنْ يُنَزَّلَ) **indirilmesini,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni peygamberiniz üzerine, zîrâ ona indirilen kitap ümmetine de indirilmiş sayılır, neyin indirilmesini istemez? (مِنْ خَيْرٍ) **hiçbir hayrın,** yâni vahyin, kim tarafından? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbinizden,** (وَاللّٰهُ) **Allâh-u** (Te'âlâ) **ise,** (يَخْتَصُّ) **tahsîs eder,** yâni husûsiyetle (özellikle) verir, neyi? (بِرَحْمَتِهِ) **rahmetini,** kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni Mevlâ Te'âlâ dilediği kuluna rahmetini tahsis eder, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh-u** (Te'âlâ), kimdir? (ذُو الْفَضْلِ) **fazl**(-u ihsân iyilik) **sâhibidir,** öyle fazl ki, (اَلْعَظِيمِ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 105

105- O kâfir olmuş kimseler; ne Ehl-i Kitap, ne de müşrikler, Rabbinizden sizin üzerinize hiçbir hayrın (ve vahyin) **indirilmesini istemez**(ler). **Allâh ise, dilediğini rahmetiyle seçkin kılar. */Rahmetini dilediğine tahsis eder./*** (Dolayısıyla peygamberlik gibi yüce bir rahmete ancak O'nun seçtiği kimseler erişebilir.) **Zâten Allâh büyük fazl**(-u kerem) **sâhibidir.** (Bu yüzden Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e vahiy ve nübüvvet lütfetmiştir.)

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَٓا اَوْ مِثْلِهَاۜ اَلَمْ تَعْلَمْ
اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٠٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 106

(مَا) **Her ne şeyi,** (نَنْسَخْ) **Biz nesh edersek** (hükmünü değiştirirsek), o şey de ne cihetinden? (مِنْ اٰيَةٍ) **âyet** (cihetin)**den,** yâni Biz Azîmüşşân semâvî (gökten inen) kitapların âyetlerinden ve hükümlerinden herhangi birini veyâ bir âyetin bir kısmını nesh edersek ve onunla amel edilmesini hükümsüz kılarsak, (اَوْ نُنْسِ) **yâhut unutturursak,** neyi? (هَا) **onu** (o âyeti), yâni o âyeti hâfızalardan çıkarırsak, (نَأْتِ) **getiririz,** neyi? (بِخَيْرٍ) **hayırlısını,** neden? (مِنْهَا) **ondan,** veyâ ne getiririz? (اَوْ مِثْلِهَا) **yâhut onun mislini** (sevap ve menfaatta onun benzerini getiririz), (اَلَمْ تَعْلَمْ) **bilmedin mi,** (ey Habîbim ve ey Müslüman), (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَد۪يرٌ) **ziyâde Kādir'dir.**

Meâl-i Şerîf - 106

106- Biz herhangi bir âyeti(n lafzını yâhut hükmünü veyâ her ikisinin geçerliliğini kaldırarak onu) **neshedersek veyâ** (hâfızalardan silerek) **onu unutturursak,** (onun yerine, hem kullara fayda ve kolaylık açısından, hem de sevap bakımından) **ondan daha iyisini veyâ** (yükümlülük ve sevap kazandırma yönünden) **onun** (bir) **benzerini getiririz.** (Habîbim!) **Bilmedin mi ki; gerçekten Allâh** (emretme, yasaklama, değiştirme ve hükümsüz kılma dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir?!**

Kur'ân'da ve Sünnet'te geçerli olan "Nesh" konusu "Şer'î bir hükmün, Allâh-u Te'âlâ tarafından tümüyle kaldırılması veyâ misliyle yâhut daha iyisiyle değiştirilmesi" anlamına gelmektedir. Meselâ Bakara Sûre-i Celîlesi'nin 180. âyet-i kerîmesinde: "Ardından mal bırakacak kişinin, o maldan ne kadar pay alacakları husûsunda ana-babasına ve akrabâsına vasiyette bulunmasının farz olduğu" açıkça bildirilmiştir. Ama daha sonra "Mîras âyetleri" olarak anılan; Nisâ Sûresi'nin 11 ve 12. âyet-i kerîmelerinin indirilişiyle, herkesin ne alacağı taksim edilmiş ve böylece ölecek kişinin kafasına göre vasiyet yapmasının farziyeti kaldırılmıştır.

Yine böylece kıblenin Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Harâm'a döndürülüşü de neshin örneklerindendir. Bu konuda misalleri çoğaltabiliriz. Konunun ehemmiyetinden dolayı âlimler: "Nâsih ve mensûhu bilmeyen kimselerin âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler okuyarak vaaz etmeleri câiz değildir" demişlerdir. Allâh-u Te'âlâ neyi ne zamâna kadar ne sebeple geçerli kılacağını, ne zamanda neyi hangi hikmetle hükümsüz kılacağını ezelî ilmiyle bildiği için nesh, Allâh-u Te'âlâ'nın ilminde ve takdîrinde vukû bulan bir değişiklik olarak görülemez, bilakis bu hükümler, ferdin ve toplumun menfaatleri gözetilerek zaman ve zemine göre değişebilecek şekilde takdîr edilmiştir. Ancak şu bilinmelidir ki; nesh sâdece emir ve yasaklarda geçerlidir, ama haber ve kıssa niteliğindeki konularda geçerliliği düşünülemez. Neshin şekilleri, örnekleri ve hikmetleri husûsunda geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 1/502-507*

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 107

(اَلَمْ تَعْلَمْ) **Bilmedin mi ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَهُ) **sâdece O'na âittir** (ve O'na mahsustur), ne? (مُلْكُ السَّمٰوَاتِ) **göklerin mülkü,** yâni saltanat ve tasarrufu, daha? (وَالْاَرْضِ) **ve yerin** (mülkü), binâenaleyh O sizin bütün işlerinizin de mâliki (sâhibi)dir ve işlerinizi idâre edendir, o hâlde nâsih ve mensûh husûsunda size en faydalı olanı ziyâde bilmektedir, (وَمَا لَكُمْ) **ve sizin için yoktur** (ey müminler), kimden başka olduğu hâlde? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan başka,** ne yoktur? (مِنْ وَلِيٍّ) **hiçbir velî,** yâni işlerinizi tâkip edecek hiçbir dost ve sâhip, daha? (وَلَا نَصِيرٍ) **hiçbir yardımcı da yoktur,** yâni sizi azaptan kurtaracak hiçbir yardımcı da yoktur.

Meâl-i Şerîf - 107

107- (Ey mümin kişi!) **Bilmedin mi ki; gerçekten Allâh; göklerin ve yerin mülkü** (saltanatı ve yönetim yetkisi) **sâdece O'na âittir.** (Dolayısıyla O bir hükmü kaldırıp diğerini getirme gibi konularda istediğini yapma imkânına sâhiptir. O'na îtirâz etmeniz durumunda) **zâten sizler için Allâh'tan başka hiçbir dost yoktur, hiçbir yardımcı da yoktur.**

اَمْ تُرِيدُونَ اَنْ تَسْـَٔلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسٰى مِنْ قَبْلُۜ
وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْاِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّبِيلِ ﴿١٠٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 108

(اَمْ تُرِيدُونَ) **Yoksa istiyor musunuz,** neyi? (اَنْ تَسْـَٔلُوا) **istekte bulunmanızı,** kimden? (رَسُولَكُمْ) **Rasûlünüzden** (peygamberinizden), ne gibi? (كَمَا سُئِلَ) **istekte**

bulunulduğu gibi, kimden? (مُوسٰى) **Mûsâ'dan,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلُ) **bundan evvel** (Muhammed *(Aleyhisselâm)*dan evvel, Yahûdîlerin Mûsâ *(Aleyhisselâm)*dan uygunsuz şeyler istediği gibi siz de peygamberinizden bu gibi şeyleri mi talep etmek istiyorsunuz), (وَمَنْ) **ama her kim,** (يَتَبَدَّلِ) **değiştirirse** (tercih edip alırsa), neyi? (اَلْكُفْرَ) **kâfirliği** (inkârı), neye mukābil? (بِالْاِيمَانِ) **îmâna mukābil,** yâni indirilen bu kadar mûcizelere inanmayıp şüphe ederek başka mûcizeler isterse, (فَقَدْ ضَلَّ) **muhakkak o sapmıştır,** neden? (سَوَٓاءَ السَّبِيلِ) **yolun doğrusundan,** (kendisini hak ve hakîkata kavuşturacak olan doğru yoldan sapıtmıştır).

Meâl-i Şerîf - 108

108- (Ey müşrikler!) **Yoksa bundan önce Mûsâ'dan** (Allâh'ı açıkça göstermesi gibi uygunsuz şeyler) **istendiği gibi, siz de** ("Safâ Dağı'nı altın yap, Mekke arâzisini genişlet" diyerek) **Rasûlünüzden** (inadına) **istekte bulunmanızı mı arzuluyorsunuz? Ama her kim** (kendisine gösterilen mûcizeleri yalanlayıp, başka şeyler istemeye kalkışarak) **îmânı inkârla değiştirirse, muhakkak ki o kişi** (hak peygamberi bulup mûcizeler gördüğü için îmân etmesi gerekirken, kâfirliği seçtiğinden dolayı) **düz yolda sapıtmış olur *ı yolun doğrusundan sapmış olur/*.**

وَدَّ كَث۪يرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ ا۪يمَانِكُمْ كُفَّاراًۚ حَسَداً مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ
بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّۚ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِه۪ۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٠٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 109

(وَدَّ) **Sevdi** (temennî etti, arzu etti), kim? (كَث۪يرٌ) **birçokları,** kimden? (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap'tan,** yâni Kitap Ehli olan Yahûdî ve Hristiyanlardan birçoğu istediler, neyi? (لَوْ يَرُدُّونَ) **döndürseler,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ ا۪يمَانِكُمْ) **îmân etmenizden sonra,** kimlere döndürseler? (كُفَّاراً) **kâfirlere,** (Ehl-i Kitap'tan birçokları sizi îmânınızdan sonra kâfir etmeyi arzu etmiştir), niçin böyle arzu ettiler? (حَسَداً) **büyük bir hasetten** (kıskançlıktan) **dolayı,** öyle kıskançlık ki nereden neş'et edici? (مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ) **kendi nefisleri tarafından** (kaynaklanıcı), neden sonra böyle istediler? (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ) **âşikâr olduktan sonra,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** ne? (اَلْحَقُّ) **hak,** yâni Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın Allâh'ın elçisi oluşu, sözlerinin ve dîninin doğruluğu Tevrât'ta zikredilen sıfatlarla ve diğer mûcizelerle onlara açıklandıktan sonra, yine de müminleri bu hak olduğu

zâhir (açık) olan dinden ayırıp kendileri gibi kâfir etmek istediler, (فَاعْفُوا) **öyleyse affedin,** yâni şu anda onlarla uğraşmaya gücünüz yetmediği için onlardan intikam almaya ve onlara cezâ vermeye kalkışmayın, daha? (وَاصْفَحُوا) **ve yüz çevirin,** yâni onları tahrîk edecek şeylerden vazgeçin, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَأْتِيَ) **getirinceye kadar,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِأَمْرِهِ) **emrini** (Allâh-u Te'âlâ onlarla muhârebe etme emrini verinceye kadar), (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَدِيرٌ) **ziyâde Kadîr** (gücü yetici)**dir.**

Meâl-i Şerîf - 109

109- Ehl-i Kitap'tan birçoğu o (Tevrat'ta zikredilen sıfatlarıyla ve gösterdiği mûcizelerle, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in) **hak** (peygamber olduğu) **kendilerine açıkça belirdikten sonra** (îmân edecekleri yerde) **kendi nefisleri tarafından** (kaynaklanan) **büyük bir kıskançlık nedeniyle, îmânınızın ardından sizi** (de mürtet) **kâfirler** (hâlin)**e döndürseler istedi**(ler). (Şimdilik kâfirlerle uğraşmaya gücünüz yoktur.) **Öyleyse Allâh,** (cihâd) **emrini getirinceye kadar** (onların yaptıkları cehâlet ve düşmanlığı bir zaman için) **affedin ve** (onları tahrik edecek şeylerden) **yüz çevirin. Şüphesiz ki Allâh** (onlardan intikam almak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَۜ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ
تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 110

(وَاَقِيمُوا) **Ve ikāme edin** (hakkıyla kılın), neyi? (الصَّلٰوةَ) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı,** daha? (وَاٰتُوا) **ve verin,** neyi? (الزَّكٰوةَ) **zekâtı,** (وَمَا) **her ne şeyi,** (تُقَدِّمُوا) **takdim eder** (önden gönderir)**seniz,** kim için? (لِاَنْفُسِكُمْ) **nefisleriniz için,** o şey de neden olucu? (مِنْ خَيْرٍ) **herhangi bir hayırdan,** yâni namaz, zekât ve sadaka gibi hayırlardan herhangi birini kendi menfaatiniz için âhirete önceden gönderirseniz, (تَجِدُو) **bulursunuz,** neyi? (هُ) **onu**(n sevâbını), nerede? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh nezdinde** (verdiğiniz bir hurmayı, bir lokmayı, âhirette Uhud Dağı kadar büyük bulursunuz), (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **yapmaktasınız,** kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür,** (sizin her yaptığınızı ziyâde bilicidir, binâenaleyh az-çok, gizli-âşikâr hiçbir ameliniz O'na gizli kalmaz).

Meâl-i Şerîf - 110

110- (Ey müminler!) **Bir de siz** (kâfirlerle cihâd etme kuvvetini kazanana kadar, gücünüzü aşan cihatlara kalkışmayıp, elinizden geleni yapmaya bakın da) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılın, zekâtı da verin.**

Zâten kendi nefisleriniz için hayır(lı olan ibâdet ve tâatlar)**dan neyi takdîm ederseniz, onu**(n ecir ve sevâbını) **Allâh nezdinde** (kat kat fazlasıyla) **bulacaksınız. Şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta olduklarınızı** (hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Bu yüzden hiçbir kimsenin ameli O'nun nezdinde zâyi olmaz.)

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا اَوْ نَصَارٰى تِلْكَ اَمَانِيُّهُمْ
قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 111

(وَقَالُوا) **Ve dediler** (Yahûdî ve Hristiyanlardan olan o Ehl-i Kitap dediler), ne dediler? (لَنْ يَدْخُلَ) **aslâ giremeyecek,** nereye? (اَلْجَنَّةَ) **cennete,** (اِلَّا مَنْ) **ancak o kimse** (girecektir) **ki,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (هُودًا) **Yahûdîler**(den), daha? (اَوْ نَصَارٰى) **yâhut Hristiyanlar**(dan), (تِلْكَ) (Habîbim) **işte sana bu** (kendilerinden başka kimsenin cennete giremeyeceğine dâir iddiâları), nedir? (اَمَانِيُّهُمْ) **onların asılsız temennîleridir** (boş kuruntuları ve hülyâlarıdır), (قُلْ) (Habîbim sen onlara) **de,** ne de? (هَاتُوا) **getirin,** neyi? (بُرْهَانَكُمْ) **burhânınızı** (bu iddiânıza dâir delîlinizi), (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer oldu iseniz,** kimler? (صَادِقِينَ) **doğru söyleyen kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 111

111- O (Yahûdî ve Hristiya)**nlar**(dan her bir fırka, kendi dinlerine mensûb olmayanların cennete giremeyeceği iddiâsıyla): **"Yahûdîler**(den) **yâhut Hristiyanlar**(dan) **olmuş kimselerden başkası aslâ cennete giremeyecektir" dediler** (ki böylece onlar birbirlerinin de cennete giremeyeceğini savunmuş oldular).

İşte sana! (Habîbim!) **Bu** (tür iddiâlar), **onların asılsız temennîleridir. De ki: "Haydi delîlinizi getirin. Eğer siz doğru söyleyen kimseler olduysanız** (bunu ispatlamanız gerekir)."

بَلٰى مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ اَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ
وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 112

(بَلٰى) **Hayır** (iş onların dediği gibi değildir), (مَنْ) **her kim ki,** (اَسْلَمَ) **teslim etti,** neyi? (وَجْهَهُ) **yüzünü,** yâni kendisini, kime? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni her kim kendini Allâh-u Te'âlâ'ya teslim eder, O'na ortak koşmayarak sâdece O'nu kasteder ve O'nun hükmettiği her şeye boyun eğerse, (وَهُوَ) **hâlbuki o,** nedir? (مُحْسِنٌ) **ihsân edicidir,** yâni dâimâ Mevlâ'yı görür gibi bir hâl takınarak, dînî vazîfelerini güzelce, lâyıkıyla yerli yerinde îfâ edicidir, (فَلَهُ) **artık o kişi için vardır,** ne? (اَجْرُهُ) **ecri** (amellerinin karşılığında kendine vaad edilen mükâfâtı), nerede? (عِنْدَ رَبِّهِ) **Rabbi nezdinde** (âhirette), (وَلَا خَوْفٌ) **ve hiçbir korku yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** daha? (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmazlar,** nedir olmazlar? (يَحْزَنُونَ) **mahzûn olur** (olmayacak)**lar,** yâni ancak onlar üzülmeyeceklerdir.

Meâl-i Şerîf - 112

112- Hayır; (siz cennetin özel sâhipleri olmak bir yana, Müslüman olmadıkça aslâ cennete giremeyeceksiniz. Zîrâ) **her kim** (Kur'ân'ı tasdîk ederek ve Allâh-u Te'âlâ'yı görür gibi bir hâl takınıp sâlih ve) **güzel amel**(ler) **işleyen biri olarak kendisini Allâh**(ın dîninin ahkâmın)**a teslim ederse, artık Rabbi nezdinde** (hak ettiği) **ecri** (ve sevâbı) **ona âittir.** (Böylece o kişi Rabbinin cennetine girecek ve cemâlini görecektir.) **Ayrıca** (âhirette) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve ancak onlar** (daha iyisini kazandıkları için dünyâ nîmetini kaybettiklerine eseflenerek) **mahzun olmayacaklardır.**

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارٰى عَلٰى شَيْءٍۖ وَقَالَتِ النَّصَارٰى لَيْسَتِ الْيَهُودُ
عَلٰى شَيْءٍۙ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَۜ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْۚ
فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 113

(وَقَالَتْ) **Ve dedi,** kimler? (اَلْيَهُودُ) **Yahûdîler,** ne dediler? (لَيْسَتْ) **olmadı,** kimler? (اَلنَّصَارٰى) **Hristiyanlar,** ne üzerine? (عَلٰى شَيْءٍ) **hiçbir şey üzere,** ("Din husûsunda îtimâd edilecek hiçbir hakîkat üzere değillerdir" dediler), (وَقَالَتْ) **ve dedi,** kimler? (اَلنَّصَارٰى) **Hrıstiyanlar,** ne dediler? (لَيْسَتْ) **olmadı,** kimler? (اَلْيَهُودُ) **Yahûdîler,** ne üzere? (عَلٰى شَيْءٍ) **hiçbir şey üzere,** yâni mûteber bir din üzere, (وَهُمْ) **hâlbuki onlar** (Yahûdî ve Hrıstiyanların hepsi de), (يَتْلُونَ) **art arda okuyorlar,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o** (kendilerine indirilmiş olan) **kitabı,** yâni onlar

kendilerine inen İncîl ve Tevrât kitaplarını okuyarak ilim ehli oldukları hâlde bu sözü söylediler, hâlbuki Tevrât ve İncîl kitaplarını yüklenen ve onlara îmân edenlerin birbirlerini tekfir etmemeleri (kâfir saymamaları) lâzımdır, zîrâ iki kitabın her biri, diğerini tasdik edicidir (doğrulayıcıdır), (كَذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana bunun gibisini** (duyduğun bu sözün benzerini), (قَالَ) **dedi,** kim? (الَّذِينَ) **o kimseler ki,** (لَا يَعْلَمُونَ) **bilmezler,** yâni kendilerinde hiçbir ilim ve kitap bulunmayan putperestler ve mu'attıle (mahlûkāt için yaratıcı tanımayan câhil kimseler) de böyle söylediler, ondan bedel? (مِثْلَ قَوْلِهِمْ) **onların sözlerinin mislini,** yâni Yahûdî ve Nasârâ'nın birbirine söylediği sözün bir benzerini söylediler, şöyle ki onlar da kendilerinin dışındaki bütün din mensupları için: "Bunlar hiçbir hakîkat üzere değildir" dediler, (فَاللّٰهُ) **artık Allâh**(-u Te'âlâ), (يَحْكُمُ) **hükmedecektir,** nerede? (بَيْنَهُمْ) **onların arasında,** ne vakit? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** ne hususta? (فِيمَا) **öyle şeyler husûsunda ki,** (كَانُوا) **oldular,** ne hakkında? (فِيهِ) **on**(un hakkın)**da** (o din işlerinde), nedir oldular? (يَخْتَلِفُونَ) **ihtilâf ederler,** yâni birbirleriyle çekiştikleri meselelerde Allâh-u Te'âlâ haklıyı haksızı ayıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 113

113- (Hristiyanların cennete giremeyeceğini iddiâ eden) **Yahûdîler ayrıca: "Hristiyanlar** (din adına mûteber) **hiçbir şey üzere değildir" dedi. Hristiyanlar da: "Yahûdîler** (din nâmına) **hiçbir** (doğru) **şey üzere değildir" dedi. Hâlbuki onlar o** (kendilerine verilen Tevrât ve İncîl) **kitab**(lar)ı(nı) **art arda okumaktadırlar.**

(Habîbim!) **İşte sana! Kendileri** (kitap nedir) **bilmeyen o** (müşrik) **kimseler de, o** (Yahûdî ve Hristiyan)**ların** (birbirleri hakkındaki) **sözünün benzerini böylece** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbı hakkında) **söylemişti.**

Artık kendisi hakkında sürekli ihtilâf etmekte bulunmuş oldukları (dinle alâkalı) **şeyler husûsunda Allâh kıyâmet günü onların arasında hüküm verecek** (ve bunun netîcesi olarak haklıyı cennete, haksızı cehenneme sevk edecek)**tir.**

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ
وَسَعٰى فِى خَرَابِهَاۜ اُو۬لٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَآ اِلَّا خَٓائِفِينَۜ
لَهُمْ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 114

(وَمَنْ) **Ve kim,** nedir? (اَظْلَمُ) **daha zâlimdir,** yâni daha zâlim kimse yoktur, kimden? (مِمَّنْ) **o kimseden ki,** (مَنَعَ) **menetti** (engelledi), neyi? (مَسَاجِدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın mescitlerini,** ondan bedel? (اَنْ يُذْكَرَ) **zikrolunmasını** (anılmasını), nerede? (فِيهَا) **onlarda** (mescitlerde), ne zikrolunması? (اِسْمُهُ) **O'nun** (Mevlâ Te'âlâ'nın) **ismi,** daha ne yaptı? (وَسَعٰى) **ve çalıştı** (gayret etti), hangi hususta? (فٖى خَرَابِهَا) **onların harâbı husûsunda,** yâni mescitlerin yıkılması için gayret gösterdi, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (مَا كَانَ) **olmadı,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** ne? (اَنْ يَدْخُلُوهَا) **girmeleri,** nereye? (هَا) **onlara** (Allâh'ın mescitlerine girmek onların hakkı değildir), (اِلَّا خَٓائِفٖينَ) **ancak korkan kimseler oldukları hâlde,** yâni aslında onların Allâh'tan korkan kimseler olarak mescitlere girmeleri gerkirdi, (لَهُمْ) **onlar için vardır,** nerede? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâda,** ne? (خِزْيٌ) **fecî bir rüsvaylık** (وَلَهُمْ) **ve onlar için vardır,** nerede? (فِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** ne? (عَذَابٌ) **bir azap,** öyle azap ki, (عَظٖيمٌ) **pek büyük.**

Meâl-i Şerîf - 114

114- Allâh'ın mescitlerini; onların içlerinde O'nun adının zikredilmesini (ve anılmasını) **engellemiş olan kimseden ve onların** (maddî ya da mânevî) **yıkımı** (uğru)**nda** (gayretle) **çalışmış olandan kim daha zâlimdir?!** (Bunu yapan çok büyük bir zulüm işlemiştir.)

(Habîbim!) **İşte sana! Onlar ki,** (mescitlerin tahrîbine cesâret bir yana, oralara yaklaşırken bile Allâh'a karşı) **korkuya kapılmış kimseler olmaları dışında oralara girmeleri kendileri için olacak** (şey) **değildi! Onlar için dünyâda** (öldürülme, esir edilme ve cizyeye bağlanma gibi) **büyük bir rüsvaylık vardır.** (Kâfirliklerine bir de zâlimliği ilâve ettiklerinden dolayı) **kendileri için âhirette de pek büyük bir azap vardır.**

وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلٖيمٌ ﴿١١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 115

(وَلِلّٰهِ) **Ve Allâh'a âittir,** ne? (الْمَشْرِقُ) **meşrik** (doğu), daha? (وَالْمَغْرِبُ) **mağrib** (batı), yâni doğu ile batı arasında kalan bütün kürre-i arz (yeryüzü) Allâh'ın mülküdür, (فَاَيْنَمَا) **artık herhangi bir yerde,** (تُوَلُّوا) **yöneltme yaparsanız,** yâni namaz kılmak için nerede yüzünüzü kıble tarafına yöneltirseniz, (فَثَمَّ) **işte oradadır,** ne? (وَجْهُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın vechi,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın dönmenizi emrettiği ve kıble olarak râzı olduğu cihet (yön) orasıdır,

(إِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (وَاسِعٌ) **bir Vâsi'dir,** yâni rahmeti ve kudreti geniştir, her bakımdan her şeyi kaplayıcıdır, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **bir Alîm'dir,** yâni kulların maslahatlarını ve her şeyi çok iyi bildiğinden onlara genişlik yapmayı murâd etmiş ve ibâdetlerini yapabilmeleri için muayyen (belli) bir mekân tahsis etmemiştir.

Meâl-i Şerîf - 115

115- Ayrıca (Mescid-i Harâm'da ve Mescid-i Aksâ'da namaz kılmaktan engellenirseniz bu durum ibâdetinize mâni teşkil etmez, zîrâ) **doğu**(su) **ile batı**(sı ile bütün dünyâ) **Allâh'a âittir.**

Öyleyse (namaz kılmak için) **her nerede** (yüzlerinizi kıble tarafına) **yöneltme yaparsanız, Allâh'ın vechi** (ve yönelmenizi emrettiği cihet) **işte oradadır.** (Dolayısıyla Mescid-i Harâm veyâ Mescid-i Aksâ gibi yerlerde namaz kılmanız engellenirse, kıbleye dönmek şartıyla istediğiniz yerde kılabilirsiniz.) ***/O hâlde her nerede** (kalplerinizi Allâh-u Te'âlâ'ya) **yöneltmede bulunursanız, Allâh'ın** (mekândan münezzeh olan) **vechi** (Yüce Zâtının sonsuz ilmi ve her yerde ne yapıldığını bilme sıfatı) **işte oradadır./*** **Şüphesiz ki Allâh,** (bilgisi ve acıması nihâyetsiz derecede geniş olan) **bir Vâsi'dir** (bu yüzden kullarına kıbleye yönelme husûsunda genişlik tanımıştır), **bir Alîm'dir** (herkesin niyetini de amelini de hakkıyla bilendir).

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًاۙ سُبْحَانَهُۜ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ﴿١١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 116

(وَقَالُوا) **Ve dediler** (Yahûdîler, Hristiyanlar ve müşrikler dediler), ne dediler? (اتَّخَذَ) **ittihâz etti** (edindi), kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne edindi? (وَلَدًا) **bir çocuk,** (سُبْحَانَهُ) **O'nu tesbîh ile** (tenzîh ederek Allâh-u Te'âlâ Yüce Zâtını çocuk edinme gibi iftirâlardan münezzeh tutmuştur), (بَلْ لَهُ) **doğrusu O'na âittir,** yâni iş onların iddiâ ettikleri gibi değildir, O'nun çocuğu yoktur, zîrâ O, bütün mevcûdâtın yaratıcısıdır, dolayısıyla mülk bakımından O'na âittir, ne? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِي السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yerdedir,** yâni O, hepsinin yaratıcısı ve sâhibidir, Yahûdî ve Nasârâ'nın "Allâh'ın oğludur" diye iftirâ ettikleri, Üzeyr ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)* da melekler de O'nun yarattığı şeylerden bâzısıdır, (كُلٌّ) **her biri** (gökte ve yerde olan her şey), kim için? (لَهُ) **ancak O'nun için,** yâni o Allâh-u Te'âlâ'ya, nedirler? (قَانِتُونَ) **itâat edici** (ve boyun eğici)**dirler,** binâenaleyh (dolayısıyla) O'nun mülkü olan şeyler nasıl O'nun çocuğu olabilirler.

Meâl-i Şerîf - 116

116- (Yahûdîler Uzeyr *(Aleyhisselâm)*ı, Hristiyanlar Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı, müşrikler ise melekleri Allâh'ın çocuğu kabûl ederek:) **"Allâh bir çocuk edindi" dediler. O'nu** (andıkları ve Kendisine isnâd ettikleri yakışıksız şeylerden Allâh-u Te'âlâ Yüce Zâtını) **tesbîh ile** (tenzîh etmekte ve her türlü kusurdan son derece uzak olduğunu dâimâ beyân etmektedir. Elbette Allâh-u Te'âlâ, çocuk edinmenin gerektirdiği şeylerden; özellikle eşi ve benzeri olma gibi muhtaçlık ve yok olma belirtilerinden son derece pâk ve uzaktır)!

Doğrusu göklerde ve yerde bulunanlar(ın tümü, dolayısıyla Uzeyr de, Îsâ da, melekler de yaratılma cihetinden) **O'na âittir. Her biri** (de varlığını ve birliğini ikrâr ederek) **ancak O'na itâat edicidirler.** (Artık Kendisi tarafından yaratılan şeylerin O'nun parçası olduğu nasıl söylenebilir?!)

بَد۪يعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 117

(بَد۪يعُ السَّمٰوَاتِ) (Allâh-u Te'âlâ) **göklerin Bedî'i'dir** (eşsiz yaratıcısıdır), daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de,** yâni Allâh-u Te'âlâ göklerin ve yerin, ana madde ve müddet söz konusu olmaksızın hiç yoktan eşsiz ve benzersiz yaratıcısıdır, (وَاِذَا قَضٰٓى) **bir de O hükmettiği** (ve karar verdiği) **zaman,** neye? (اَمْرًا) **bir iş**(i meydana getirmey)**e,** (فَاِنَّمَا يَقُولُ) **artık ancak buyurur,** neye? (لَهُ) **ona,** ne buyurur? (كُنْ) **vâr ol,** (فَيَكُونُ) **o da hemen vâr olur.**

Meâl-i Şerîf - 117

117- (Allâh-u Te'âlâ) **göklerin ve yerin Bedî'i'dir** (eşsiz ve örneksiz yoktan yaratıcısıdır). **Bir de O bir iş**(in meydana gelmesin)**e hükmettiği** (ve karar verdiği) **zaman, artık ona ancak: "Vâr ol" buyurur, o da hemen vâr oluverir.**

وَقَالَ الَّذ۪ينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْت۪ينَٓا اٰيَةٌۜ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
مِثْلَ قَوْلِهِمْۜ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْۜ قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 118

(وَقَالَ) **Ve dedi,** kim? (الَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** (لَا يَعْلَمُونَ) **bilmiyorlar,** yâni hakîkat nâmına bir şey bilmeyen Arap müşrikleri veyâ bildiği hâlde bildiğiyle amel etmediği için câhil menzilesinde (makāmında) olan Ehl-i Kitap şöyle dediler: (لَوْلَا يُكَلِّمُ) **konuşsa ya** (niçin konuşmuyor), kiminle? (نَا) **bizimle,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ meleklerle ve Mûsâ

(Aleyhisselâm) ile konuştuğu gibi, bizimle de konuşsa ya, (اَوْ تَاْت۪ينَٓا) **yâhut gelse ya** (niçin gelmiyor), kime? (نَا) **bize,** ne? (اٰيَةٌ) **bir âyet,** yâni (yâ Muhammed) senin doğruluğuna delâlet eden bir mûcize, (كَذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana böylece,** (قَالَ) **demişti,** kim? (الَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** kimden öncedirler? (مِنْ قَبْلِهِمْ) **onlardan öncedirler** (senin kavminden öncekiler de böyle demişti), ondan bedel? (مِثْلَ قَوْلِهِمْ) **onların sözünün bir benzerini,** (Habîbim böyle sözler söyleyerek, senden uygunsuz isteklerde bulunan kavminden önce geçmiş olan Yahûdîler ve Hristiyanlar da, peygamberlerine buna benzer sözler söylemişler ve yersiz taleplerde bulunmuşlardı), (تَشَابَهَتْ) **birbirine benzedi,** ne? (قُلُوبُهُمْ) **kalpleri** (hakkı görmemekte, katılık ve inatta evvelkilerle bunların kalpleri birbirine benzedi), (قَدْ بَيَّنَّا) **muhakkak Biz çokça beyân ettik** (açıkladık), neyi? (الْاٰيَاتِ) **o âyetleri** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in doğruluğuna delâlet eden mûcizeleri), kim için? (لِقَوْمٍ) **bir kavim için,** öyle kavim ki, (يُوقِنُونَ) **şüphesiz inanmaktadırlar,** yâni insâf ederek âyetlere îmân etmenin ve onları kabûl etmenin vâcip olduğuna yakînen inanan bir kavim için muhakkak Biz, âyetleri ve mûcizeleri çok açık gösterdik).

Meâl-i Şerîf - 118

118- Kendileri (kitap nâmına hiçbir şey) **bilmeyen o** (müşrik) **kimseler de** (bile bile inkâr eden Ehl-i Kitap kâfirleri de, kibir ve inatlarından dolayı):

"Allâh (meleklerle ve Mûsâ ile konuştuğu gibi, senin hak olduğuna dâir) **bizimle** (de) **konuşsa ya veyâ** (senin doğruluğunu gösteren) **bir âyet** (ve mûcize) **bize gelse ya" dedi**(ler). (Habîbim!) **İşte sana! Onlardan önce** (geçmiş ümmetlerin kâfir) **olanlar**(ı) **da böylece onların sözünün benzerini** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* gibi peygamberlere karşı) **söylemişti.** (Körlük ve inatçılıkta) **onların kalpleri birbirine** (ne kadar da) **benzemiştir.**

Muhakkak ki Biz o (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in peygamberliğinin doğruluğuna delâlet eden nice mûcize ve) **âyetleri bir kavim için tam mânâsıyla açıkladık ki onlar** (delîli bulunan şeye îmân etmenin gerekli olduğuna) **yakînen inanmaktadırlar.**

اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَش۪يراً وَنَذ۪يراًۙ وَلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحَابِ الْجَح۪يمِ ﴿١١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 119

(اِنَّا) **Muhakkak Biz,** ne yaptık? (اَرْسَلْنَا) **rasûl gönderdik,** kimi? (كَ) **seni,** ne ile kullara elçi gönderdik? (بِالْحَقِّ) **hak** (ve gerçek olan âyet ve deliller) **ile,** ne olduğun hâlde? (بَش۪يراً) **büyük bir müjdeleyici olarak,** daha? (وَنَذ۪يراً) **ve gerçek**

bir uyarıcı olarak, (وَلَا تُسْـَٔلُ) **ve sen mesûl** (sorumlu) **olmazsın,** kimlerden? (عَنْ اَصْحَابِ الْجَحِيمِ) **şiddetle tutuşturulmuş o** (cehennem) **ateşin**(in) **ayrılmaz arkadaşlarından.**

Meâl-i Şerîf - 119

119- Muhakkak Biz seni (îmân edip itâat edenler için) **büyük bir müjdeleyici ve** (inkâr edip isyân edenler hakkında) **önemli bir uyarıcı olarak o hak** (olan Kur'ân-ı Kerîm ve İslâm) **ile birlikte** (kullarımıza) **rasûl** (ve elçi olarak) **gönderdik.** (Böylece sen, inanıp itâat edenleri cennetle müjdelemekte, inkâr edip isyân edenleri de cehennemle korkutmaktasın.) **Ama sen** (gerçekleri duyurduktan sonra) **şiddetle tutuşturulmuş o** (cehennem) **ateşin**(in) **ayrılmaz arkadaşların**(ın îmânsızlığın)**dan sorumlu olmayacaksın.**

وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْۜ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰىۜ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَٓاءَهُمْ بَعْدَ الَّذ۪ي جَٓاءَكَ مِنَ الْعِلْمِۙ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ ﴿١٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 120

(وَلَنْ تَرْضٰى) (Yâ Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*), **aslâ râzı olmaz,** kimden? (عَنْكَ) **senden,** kimler? (اَلْيَهُودُ) **Yahûdîler,** daha? (وَلَا النَّصَارٰى) **Hristiyanlar da olmaz,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى تَتَّبِعَ) **sen tamâmen uyuncaya kadar,** neye? (مِلَّتَهُمْ) **onların milletine** (dînine), (قُلْ) (Habîbim) **söyle,** ne söyle? (اِنَّ هُدَى اللّٰهِ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın hidâyeti** (O'nun doğru yolu olan İslâm), (هُوَ) **ancak o,** nedir? (اَلْهُدٰى) **hidâyetin ta kendisidir,** (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ) **ve andolsun ki; eğer uyacak olursan,** neye? (اَهْوَٓاءَهُمْ) **onların hevâlarına** (nefislerinin arzularından ibâret olan bâtıl dinlerine), neden sonra? (بَعْدَ الَّذ۪ي) **o şeyden sonra ki,** (جَٓاءَ) **geldi,** kime? (كَ) **sana,** neden olduğu hâlde? (مِنَ الْعِلْمِ) **ilimden,** yâni sana vahyedilen Kur'ân-ı Kerîm'den sonra yine de onların isteklerine uyarsan, (مَا لَكَ) **senin için yoktur,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan** (gelecek belâlara karşı), ne yoktur? (مِنْ وَلِيٍّ) **hiçbir velî** (sana menfaat verecek yakın bir dost), daha? (وَلَا نَص۪يرٍ) (senden Allâh'ın azâbını defedecek) **hiçbir yardımcı da yoktur.**

Meâl-i Şerîf - 120

120- (Habîbim!) **Sen onların dînine tamâmen uyuncaya kadar, Yahûdîler aslâ senden râzı olmayacak, Hristiyanlar da** (râzı) **olmayacak. Sen** (onlara hitâben:) **"Allâh'ın hidâyeti** (ve dosdoğru yolu olan İslâm var ya), **şüphesiz ki ancak o** (iki cihan saâdetine ulaştıracak istikâmeti gösteren) **hidâyetin ta kendisidir.** (Sizin dâvet ettiğiniz sapık yolların ise hidâyetle hiçbir alâkası yoktur)**" de.**

Andolsun ki; eğer (İslâm'ın doğruluğuna dâir) **sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra yine de onların** (bâtıl görüşlerine ve) **kötü arzularına uyacak olursan, Allâh'tan** (başına gelecek belâlara karşı) **senin için bir dost da yoktur, yardımcı da yoktur.**

اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهٖۜ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهٖۜ
وَمَنْ يَكْفُرْ بِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 121

(اَلَّذِينَ) **Öyle kimseler ki,** (اٰتَيْنَا) **Biz verdik,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** (kendilerine Tevrât ve İncîl verdiğimiz Ehl-i Kitap'ın müminleri), (يَتْلُونَ) **art arda okurlar** (vird ederek, ders yaparak okurlar), neyi? (هُ) **onu** (kitaplarını), nasıl bir okuyuşla? (حَقَّ تِلَاوَتِهٖ) **hak ettiği tilâvetiyle** (okurlar), (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (يُؤْمِنُونَ) **îmân ederler,** neye? (بِهٖ) **ona** (kitaplarına), (وَمَنْ) **ama her kim,** (يَكْفُرْ) **inkâr ederse,** neyi? (بِهٖ) **onu** (kitabı), yâni ister değiştirerek kitabın kendisini inkâr etsin, isterse de o kitabı tasdik eden Kur'ân'ı inkâr ederek kendi kitabını da inkâr etmiş olsun, bütün kâfirler, (فَاُولٰٓئِكَ) **işte sana onlar,** (هُمْ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلْخَاسِرُونَ) **hüsrâna** (ve zarara) **uğramış kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 121

121- O kimseler ki; kendilerine o (Tevrât ve İncîl) **kitap**(ların)**ı vermişizdir;** (onlar da ona gerçek mânâda inanmışlardır işte) **onlar onu hak ettiği tilâvet** (şekl)**iyle art arda okumaktadırlar** (onlar kitaplarının lafzını değiştirmezler, mânâsını düşünürler ve gereğiyle amel ederler).

(Habîbim!) **İşte sana! Onlar o** (kendilerine verilen kitapları)**na** (gerçekten) **îmân etmektedirler** (bu yüzden kitaplarında konu edilen âhir zaman peygamberine îmân etmekte de hiç zorluk çekmemiştirler).

Ama her kim (kitabı değiştirerek ya da hükümlerini reddederek) **onu inkâr ederse, işte sana! Ancak onlar** (îmânı inkâr ile, hidâyeti de sapıklık ile değiştirdikleri için kendilerini maddî ve mânevî zarara düşürerek) **hüsrâna uğramış kimselerdir.**

يَا بَنٖٓي اِسْرَٓائٖلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتٖٓي اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَاَنّٖي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمٖينَ ﴿١٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 122

(يَا بَنِى اِسْرَآئِيلَ) **Ey İsrâîloğulları,** (اُذْكُرُوا) **hatırlayın,** neyi? (نِعْمَتِىَ) **Benim nîmetimi,** (الَّتِى) **öyle şey ki,** (اَنْعَمْتُ) **in'âm ettim** (ihsân ettim), kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize** (size ve ecdâdınıza vermiş olduğum nîmetlerimi yâd edin), daha neyi hatırlayın? (وَاَنِّى) **muhakkak Ben,** (فَضَّلْتُ) **ziyâde fazîletli** (üstün) **kıldım,** kimi? (كُمْ) **sizi**(n atalarınızı), kimler üzerine? (عَلَى الْعَالَمِينَ) **o âlemler üzerine,** yâni atalarınızı kendi dönemlerinde bulunan milletlere karşı üstün yapmıştım.

Meâl-i Şerîf - 122

122- Ey İsrâîl (isimli Ya'kûb Nebî'nin) **oğulları!** (Gafleti bırakın da) **üzerinize in'âm etmiş bulunduğum o**(nca) **nîmetimi hatırlayın; bir de** (şu iyiliğimi unutmayın ki) **Ben sizi**(n atalarınızı) **o** (kendi zamanlarında yaşayan) **âlemler üzerine gerçekten üstün kılmıştım.** (Artık İslâm'ı kabûl edin de bu şerefi zâyi etmeyin.)

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْـًٔا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ
وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿١٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 123

(وَاتَّقُوا) **Ve hakkıyla sakının,** neden? (يَوْمًا) **büyük bir günden** (kıyâmet gününün azâbından), öyle gün ki? (لَا تَجْزِى) **ödeyemez,** kim? (نَفْسٌ) **hiçbir nefis** (hiçbir kişi), kimden? (عَنْ نَفْسٍ) **hiçbir nefisten,** neyi? (شَيْـًٔا) **hiçbir şeyi** (o günde hiçbir şahıs diğer bir şahıs adına hiçbir şey ödeyemez ve onun yerine hiçbir şey yapamaz), daha? (وَلَا يُقْبَلُ) **ve kabûl edilmez,** kimden? (مِنْهَا) **ondan** (hiçbir şahıstan), ne? (عَدْلٌ) **hiçbir fidye** (hiçbir şahıs ödeyeceği bir karşılık mukābilinde azaptan kurtulamaz), daha? (وَلَا تَنْفَعُ) **fayda da vermez,** kime? (هَا) **ona,** yâni hiçbir kâfire, ne? (شَفَاعَةٌ) **hiçbir şefâat** (Mevlâ Te'âlâ'nın müsâadesi olmadıkça kimsenin kimseye yardımı da kabûl olunmaz), daha? (وَلَا هُمْ) **ve onlar olmazlar,** nedir olmazlar? (يُنْصَرُونَ) **yardım olunur** (ve hiçbir şekilde Allâh'ın azâbından kurtarılır olamaz)**lar.**

Meâl-i Şerîf - 123

123- Yine siz iyice sakının o büyük gün(ün azâbının şiddetin)**den ki;** (o günde mümin-kâfir) **hiçbir kişi hiçbir kimseden** (azâbı kaldırmak için) **herhangi bir şey ödeyemeyecektir,** (mümin-kâfir) **hiçbir kimseden** (azaptan kurtulmak için teklif edeceği) **hiçbir fidye de kabûl olunmaya-**

caktır, hiçbir (aracılık ve) **şefâat de o** (kâfir ola)**na fayda vermeyecektir ve o** (azâba müstehak ola)**nlar** (hiçbir kimse tarafından) **yardım da olunmayacaklardır.**

وَاِذِ ابْتَلٰٓى اِبْرٰه۪يمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَاَتَمَّهُنَّۜ قَالَ اِنّ۪ي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًاۜ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّت۪يۜ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِم۪ينَ ﴿١٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 124

(وَاِذِ ابْتَلٰٓى) (Ey Habîbim) **o vakti de** (hatırla ve hatırlat) **ki, ibtilâ etmişti** (imtihan edenin muâmelesine tâbi tutmuştu), kimi? (اِبْرٰه۪يمَ) **İbrâhîm'i,** kim? (رَبُّهُ) **Rabbi,** neyle? (بِكَلِمَاتٍ) **birtakım kelimelerle** (namaz kılmak, tavâf etmek, evlâdını kurban etmek gibi emirlerle), (فَاَتَمَّ) **o da tamamladı,** neyi? (هُنَّ) **onları,** yâni o kelimelerin ifâde ettiği vazîfeleri, (قَالَ) **buyurdu,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* o vazîfeleri hakkıyla yerine getirince Rabbi ona buyurdu, ne buyurdu? (اِنّ۪ي) **muhakkak Ben,** (جَاعِلُكَ) **seni yapıcıyım** (yapacağım), kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** ne yapacağım? (اِمَامًا) **bir imam,** muktedâ bih yâni kendine uyulacak önder, (قَالَ) **dedi** (o vakit İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* dedi), ne dedi? (وَمِنْ ذُرِّيَّت۪ي) **zürriyetimden de** (oğullarımın ve torunlarımın bâzısını da imam yap), (قَالَ) **O** (Rabbi) **buyurdu,** ne buyurdu? (لَا يَنَالُ) **nâil olmaz** (ulaşmaz, isâbet etmez), ne? (عَهْدِي) **Benim** (risâlet ve imâmet) **ahdim,** yâni peygamberlik ve dinde önderlik makamlarını verme sözüm ulaşmaz, kime? (اَلظَّالِم۪ينَ) **o** (şirk koşan) **zâlimlere,** yâni ey İbrâhîm senin zürriyetinden bir kısmı Müslüman, bir kısmı kâfir olacaktır. Nübüvvetten ibâret olan imâmet (önderlik) makāmı ise senin evlâdından zâlim ve kâfir olanlara ulaşmayacaktır.

Meâl-i Şerîf - 124

124- (Hatırlayın) **bir zamânı da ki; Rabbi birtakım** (emirleri ifâde eden) **kelimelerle İbrâhîm'i imtihan** (yapanın muâmelesine tâbi) **etmişti de o bunları tam olarak yerine getirmişti.** (Bunun üzerine) **O** (Rabbi): **"Şüphesiz ki Ben seni insanlar için** (dînî konularda kendisine uyulan) **bir imam yapıcıyım" buyurmuştu. O** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*): **"Zürriyetimden de** (imamlar yapar mısın?)**" demişti. O da: "Benim** (dinde önder yapma sözüm ve bu husustaki) **ahdim o** (en büyük zulüm olan şirk suçunu işlemiş) **zâlimlere ulaşmaz" buyurmuştu.**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyete göre; bu kelimelerle emredilen vazîfeler; bıyığı kısaltmak, sakalı uzatmak, misvak kullanmak, ağza su vermek, buruna su vermek, tırnakları kısaltmak, parmak eklemlerindeki kirleri yıkamak, koltuk altını yolmak, eteği tıraş etmek ve suyla tahâretlenmekten ibârettir. *(en-Nesefî, el-Hâzin, el-Âlûsî)*

وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَاَمْنًاۜ وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ اِبْرٰهيمَ مُصَلًّىۜ وَعَهِدْنَا اِلٰى اِبْرٰهيمَ وَاِسْمٰعيلَ اَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّٓائِفينَ وَالْعَاكِفينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 125

(وَاِذْ جَعَلْنَا) (Habîbim) **şu vakti de** (hatırla) **ki Biz yaptık,** neyi? (اَلْبَيْتَ) **o Beyt'i** (Kâ'be-i Muazzama'yı), ne yaptık? (مَثَابَةً) **bir toplanma yeri** (gidip gelinecek bir mekân), kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** daha? (وَاَمْنًا) **bir emniyet yeri,** yâni Biz Beytullâh'ı insanlar için bir sığınma mahalli ve içerisinde kendilerini güvende hissedecekleri bir yer kılmış ve onlara şöyle demiştik: (وَاتَّخِذُوا) **ittihâz edin** (edinin), nereden? (مِنْ مَقَامِ اِبْرٰهيمَ) **Makām-ı İbrâhîm'den** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın makāmından kendinize edinin), ne edinin? (مُصَلًّى) **bir namazgâh** (namaz kılınacak yer), (وَعَهِدْنَا) **ve Biz emrettik,** kime? (اِلٰى اِبْرٰهيمَ) **İbrâhîm'e,** daha? (وَاِسْمٰعيلَ) **İsmâ'îl'e,** ne diye emrettik? (اَنْ طَهِّرَا) **ikiniz tertemiz yapın diye,** neyi? (بَيْتِيَ) **Benim evimi,** kim için? (لِلطَّٓائِفينَ) **tavâf edici kimseler** (ibâdet niyetiyle etrâfında dönenler) **için,** daha? (وَالْعَاكِفينَ) **îtikâf yapan kimseler** (ibâdet için orada devamlı duran kimseler) **için,** daha? (وَالرُّكَّعِ) **rükû edici kimseler için,** öyle rükû ediciler ki, (اَلسُّجُودِ) **secde ediciler için,** yâni rükû ve secde yaparak namaz kılanlar için Benim evimi temiz tutun.

Meâl-i Şerîf - 125

125- Bir zamânı da (yâd edin) **ki; Biz o Beyt'i** (Harâm olan Kâ'be-i Muazzama'yı) **insanlar için bir toplanma yeri ve** (kendisine sığınanlar için güvenlik sağlayan) **bir emniyet** (mahalli) **yapmıştık ve: "İbrâhîm'in makāmından bir namazgâh edinin"** (diye size emretmiştik).

İbrâhîm'e ve İsmâ'îl'e de: "Tavâf yapanlar, (Mekke'de ibâdet için mücâvir bulunarak) **îtikâf yapanlar ve kendileri** (namaz kılarken) **rükû edip secde yapan kimseler** (Benim evime geldiklerinde onu tertemiz bulsunlar) **için ikiniz de Benim Beytimi titizlikle temizleyin" diye emretmiştik.**

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ قَليلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهُٓ اِلٰى عَذَابِ النَّارِۜ وَبِئْسَ الْمَصيرُ ﴿١٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 126

(وَاِذْ قَالَ) (Ey Habîbim) **o vakti de** (hatırla) **ki, demişti,** kim? (اِبْرٰهِيمُ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*, ne diyerek duâ etmişti? (رَبِّ) **ey Rabbim,** (اِجْعَلْ) **yap,** neyi? (هٰذَا) **işte şunu** (Harem-i Şerîf'in bulunduğu mekânı), ne yap? (بَلَدًا) **bir belde** (bir şehir), öyle şehir ki, (اٰمِنًا) **emniyetli** (güvenli), yâni ey Rabbim bu zirâatsiz (ekinsiz) vâdîyi kıtlıktan, zelzeleden, delilikten, cüzzamdan ve etrafta bulunan beldelerin ahâlîsinin başına gelen sâir felâketlerden ehlinin emin olacağı bir yer kıl, daha ne yap? (وَارْزُقْ) **ve rızıklandır,** kimi? (اَهْلَهُ) **onun ehlini** (oranın halkını), nelerden? (مِنَ الثَّمَرَاتِ) **her türlü mahsullerden** (buranın ahâlîsini meyve, hubûbat ve sâir yenen şeylerden rızıklandır fakat hepsini değil), onlardan bedel kimi rızıklandır? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (اٰمَنَ) **îmân etti,** kimlerden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** kime îmân etti? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek) **olan** (âhiret gününe), yâni yâ Rabbi onların içinden Allâh'a ve âhirete inananları rızıklandır, (قَالَ) **buyurdu,** (Mevlâ Te'âlâ cevâben şöyle buyurdu:) (وَمَنْ) **öyle kimseyi de** (rızıklandırırım) **ki,** (كَفَرَ) **inkâr etti** (sâde îmân edeni değil, kâfir olanı da rızıklandıracağım ancak), (فَاُمَتِّعُهُ) **metâlandırırım** (dünyâ lezzetlerinden istifâde ettiririm), kimi? (هُ) **onu** (kâfir olanı da), ne yapmakla? (قَلِيلًا) **pek az** (metâlandırmakla), bu kelime gizli bir mef'ûlü mutlağın sıfatıdır ki takdîr-i kelâm (تَمْتِيعًا قَلِيلًا) demektir, yâni eceli gelinceye kadar kâfiri de yaşatırım ama, (ثُمَّ اَضْطَرُّ) **sonra mecbur ederim,** kimi? (هُ) **onu** (kâfir olanı), neye? (اِلٰى عَذَابِ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbına** (girmeye mahkûm ederim), (وَبِئْسَ) **ve ne kötü oldu,** ne? (الْمَصِيرُ) **o varılacak yer,** yâni onun gideceği yer olan cehennem ne kötü yerdir! Bu mânâya göre bu kelime ism-i mekân kabûl edilmiştir. Diğer bir kavle göre masdar mîmi olabilir ki o zaman mânâ: "O(nun bu şekilde azâba) gidiş(i) ne kötü oldu" demek olur.

Meâl-i Şerîf - 126

126- (Hatırlayın) **bir vakti de ki; İbrâhîm: "Ey Rabbim! İşte bu** (Mekke nâmındaki Ümmü'l-ku)**rayı güvenli bir şehir yap, bir de ehlini**(n tümü için duâ edemesem de)**; onlardan Allâh'a ve o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek olan mahşer) **gün**(ün)**e îmân etmiş olanları mahsullerden rızıklandır" demişti.**

(Buna karşılık) **O** (Rabbi): **"**(Rızkım sâdece mümine mahsus değildir) **kim kâfir olduysa; onu da** (yaşadığı sürece) **pek az** (bir zaman rızkımdan)

faydalandıracağım, sonra kendisini o (cehennem) **ateşin**(in) **azâbına** (girmeye) **mecbur bırakacağım. O**(nlar için kaçınılmaz olarak) **varılacak yer** (olan cehennem) **ne de kötü oldu" buyurmuştu.**

وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعٖيلُؕ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّاؕ
اِنَّكَ اَنْتَ السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿١٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 127

(وَاِذْ يَرْفَعُ) (Yâ Muhammed) **o vakti de** (hatırla) **ki yükseltiyordu,** kim? (اِبْرٰهٖيمُ) **İbrâhîm,** neyi? (اَلْقَوَاعِدَ) **o esasları** (temelleri), neden? (مِنَ الْبَيْتِ) **O Beyt**(-i Şerîf)**ten,** daha kim yükseltiyordu? (وَاِسْمٰعٖيلُ) **İsmâ'îl,** yâni İbrâhîm ile İsmâ'îl *(Aleyhimesselâm)* Beytullâh'ın temellerini yükseltiyorlardı, ne diye duâ eder oldukları hâlde? (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz,** (تَقَبَّلْ) **kabûl et,** kimden? (مِنَّا) **bizden,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلسَّمٖيعُ) **ziyâde işiticisin,** yâni duâlarımızı hakkıyla işitensin, daha kimsin? (اَلْعَلٖيمُ) **ziyâde bilicisin,** yâni niyetlerimizi tam mânâsıyla bilensin.

Meâl-i Şerîf - 127

127- Bir vakti de (yâd et) **ki; İbrâhîm, İsmâ'îl ile birlikte** (ilk olarak Âdem *(Aleyhisselâm)*ın binâ ettiği) **o Beyt'ten** (arta kalan) **temelleri** (ele alarak duvarları) **yükseltiyordu** (ve bir yandan ikisi de şöyle duâ ediyordu): **"Ey Rabbimiz!** (Bu amelimizi) **bizden kabûl et, şüphesiz Sen; ancak Sen** (duâlarımızı hakkıyla işiten bir) **Semî'sin,** (niyetlerimizi tam mânâsıyla bilen bir) **Alîm'sin.**

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَٓا اُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَۖ وَاَرِنَا مَنَاسِكَنَا
وَتُبْ عَلَيْنَاۚ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحٖيمُ ﴿١٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 128

(رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz,** (وَاجْعَلْ) **yap,** kimi? (نَا) **bizi,** ne yap? (مُسْلِمَيْنِ) **teslim olan iki kişi,** kime? (لَكَ) **Sana,** yâni bizi kendini Sana teslim edici ve emirlerini icrâ ederek Sana boyun eğici iki kul yap, daha kimleri? (وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا) **zürriyetimizden bâzısını da** (yap), ne yap? (اُمَّةً) **bir ümmet** (topluluk), öyle cemâat ki, (مُسْلِمَةً) **teslim olucu,** kime? (لَكَ) **Sana,** yâni zürriyetimizden de Sana teslim olan ve itâat eden Müslüman bir ümmet yarat, daha? (وَاَرِ) **ve göster** (öğret), kime? (نَا) **bize,** neyi? (مَنَاسِكَنَا) **hac ibâdetlerimizi** (ve kurban

keseceğimiz yerleri), daha? (وَتُبْ) **ve rücû et,** yâni tevbemizi kabûl ile dönüş yap, kime? (عَلَيْنَا) **bize** (bizi tevbeye muvaffak et ve tevbemizi kabûl et), (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلتَّوَّابُ) **tevbeleri çokça kabûl edicisin,** daha kimsin? (اَلرَّحِيمُ) **ziyâde acıyıcısın.**

Meâl-i Şerîf - 128

128- Ey Rabbimiz! Bizi Sana teslim olmuş iki (ihlâslı) **kimse, zürriyetimizden bir kesimi de** (yalnız) **Sana teslim olmuş** (Müslüman) **bir ümmet yap. Bize hac ibâdetlerimizi de târif et** ***/kurban kesme yerlerimizi göster/*** **ve** (vazîfelerimizi icrâ ederken yapmış olduğumuz eksikliklerden dolayı yaptığımız) **tevbemizi kabûl et. Şüphesiz Sen; ancak Sen** (tevbeleri çokça kabûl eden bir) **Tevvâb'sın,** (îmân edenleri çokça esirgeyen bir) **Rahîm'sin.**

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 129

(رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz,** (وَابْعَثْ) **ve gönder,** nerede? (فِيهِمْ) **onların içinde,** (arasında), kimi? (رَسُولاً) **bir rasûlü,** öyle rasûl ki, (مِنْهُمْ) **onlardan olucu,** yine öyle rasûl ki, (يَتْلُوا) **art arda okur,** kime? (عَلَيْهِمْ) **onlara,** neyi? (اٰيَاتِكَ) **Senin âyetlerini** (tevhîd ve nübüvvete delâlet eden alâmetlerden kendisine vahyedilenleri onlara okur), daha? (وَيُعَلِّمُ) **ve öğretir,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân-ı Kerîm'i), daha? (وَالْحِكْمَةَ) **hikmeti** (sünneti ve ahkâm-ı şer'iyyeyi (şerîatın emir ve yasaklarını), daha ne yapar? (وَيُزَكِّي) **ve tezkiye eder,** yâni şirk ve şek (şüphe) pisliklerinden vesâir günahların kirlerinden tertemiz eder, kimi? (هِمْ) **onları,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلْعَزِيزُ) **ziyâde izzet sâhibisin,** ulu ve kavîsin (çok kuvvetlisin ve her şeye gâlipsin), daha kimsin? (اَلْحَكِيمُ) **ziyâde hikmet sâhibisin,** yâni her yaptığın işte ziyâde hatâsızlık (doğruluk) ve isâbet sâhibisin.

Meâl-i Şerîf - 129

129- Ey Rabbimiz! O (zürriyetimizden Mekke'de kala)**nlar içerisinde;** (yine) **kendilerinden olan bir Rasûl gönder ki; o onlara Senin âyetlerini sürekli okusun, onlara o kitabı ve hikmeti** (Kur'ân-ı Kerîm'i ve Sünnet'i, ruhlarını kemâle erdirecek ince ilimleri ve isâbetli hükümleri) **öğretsin ve** (böylece) **kendilerini** (şirk, isyân vesâir maddî-mânevî pisliklerden)

tertemiz etsin. Şüphesiz Sen; ancak Sen (mağlup edilemeyecek bir güce sâhip olan bir) **Azîz'sin,** (yaptığı işi son derece yerinde ve sağlam yapan bir) **Hakîm'sin."**

İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* bu duâsında, Mekke'de yerleştirdiği oğlu İsmâ'îl *(Aleyhisselâm)*ın zürriyeti içerisinde Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i peygamber olarak göndermesini Allâh-u Te'âlâ'dan niyâz etmiştir. Zîrâ İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*dan sonra gelen bütün peygamberler, oğlu İshâk *(Aleyhisselâm)* yoluyla İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın zürriyetinden gönderilmiş, ancak Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* diğer oğlu İsmâ'îl *(Aleyhisselâm)*ın soyundan gelmiştir.

Bu duânın İsmâ'îl *(Aleyhisselâm)* ile birlikte yapılması ve Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in Mekke'de gönderilişi, bu duânın kabûlünün bir eseridir. Nitekim bu duâsının akabinde kendisine: "Kesinlikle sana icâbet olunmuştur, fakat bu, âhir zamanda olacaktır" buyrulduğu rivâyet edilmiştir. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* de: "Ben babam İbrâhîm'in duâsıyım" *(el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:3566, 2/453; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:17150, 28/379)* buyururken bu duâya işâret etmiştir. *(el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Âlûsî)*

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهٖيمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُۜ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَاۚ وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحٖينَ ﴿١٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 130

(وَمَنْ) **Kim,** (يَرْغَبُ) **yüz çevirir** (kaçınır), neden? (عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهٖيمَ) **İbrâhîm'in milletinden,** yâni sünnetinden ve şerîatından ki o da İslâm'dır, hâsılı İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın dînini terk etmez ve ondan yüz çevirmez, (اِلَّا مَنْ) **ancak o kimse** (yüz çevirir) **ki,** (سَفِهَ) **zelil etti** (alçak etti), neyi? (نَفْسَهُ) **nefsini,** (kendini), (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın dîninden ancak nefsini alçak eden, kendini bilmeyen yüz çevirir), (وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَا) (Nâm-ı Ülûhiyyetime) **yemin olsun ki; elbette muhakkak Biz** (azamet ve şânımızla) **seçtik,** kimi? (هُ) **onu,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ı, nerede? (فِي الدُّنْيَا) **dünyâda,** yâni diğer insanlar arasından onu nübüvvet (peygamberlik) ile mümtâz (seçilmiş) kıldık, (وَاِنَّهُ) **ve şüphe yok ki o,** nerede? (فِي الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** kimlerdendir? (لَمِنَ الصَّالِحٖينَ) **elbette sâlih kimselerdendir** (en iyi kullardandır).

Meâl-i Şerîf - 130

130- (Yaratıcısı olan Allâh'ı ve O'na kulluk yapması gerektiğini bilmeyerek) **nefsini zelil kılan** (ve kendisini alçak duruma düşüren) **kimseden başka İbrâhîm'in** (dîninden ve) **milletinden kim yüz çevirebilir?!**

Andolsun ki; elbette Biz onu dünyâda kesinlikle (dostluk makāmına) **seçmişizdir. Şüphesiz ki o, âhirette de elbette** (yüksek makam sâhibi olan) **sâlih** (kullardan ve yüce nebî)**lerdendir.**

اِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُٓ اَسْلِمْ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 131

Biz İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ı ne zaman seçtik? (اِذْ قَالَ) **buyurduğu vakit,** kime? (لَهُ) **ona,** kim? (رَبُّهُ) **Rabbi,** ne dediği zaman? (اَسْلِمْ) (Rabbinin emirlerine) **teslim ol** (veyâ dînini Rabbin için hâlis kıl), (قَالَ) (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* cevâben) **dedi ki,** (اَسْلَمْتُ) **teslim oldum** (veyâ dînimi hâlis kıldım), kim için? (لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) **âlemlerin Rabbi için.**

Meâl-i Şerîf - 131

131- Hani Rabbi ona: "(Evvelce bulunduğun İslâm üzere sâbit ol ve bütün emirlerime tam mânâsıyla) **teslim ol" buyurmuştu da, o: "Ben âlemlerin Rabbine teslim oldum" demişti.**

İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* gerçekten bu sözünü yerine getirmiştir. Bunun ispâtı olarak canını Nemrûd'un ateşine, oğlunu kurban olarak kesilmeye, malını da misâfirlere teslim etmiştir. Seksen yaşındayken sünnet olma emri alınca, hiç geciktirmeden keserle sünnet olmuştur. *(el-Buhârî, el-Enbiyâ:11, rakam:3178, 3/1224)*

وَوَصّٰى بِهَٓا اِبْرٰهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّينَ
فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 132

(وَوَصّٰى) **Ve vasiyet etti** (ziyâdesiyle emretti), ne ile? (بِهَا) **onunla,** yâni geride zikredilen milletten ibâret olan İslâm dîni ile, kim? (اِبْرٰهِيمُ) **İbrâhîm,** kime? (بَنِيهِ) **oğullarına,** daha kim vasiyet etti? (وَيَعْقُوبُ) **Ya'kûb da,** yâni hem İbrâhîm hem de torunu Ya'kûb *(Aleyhimesselâm)* her ikisi de kendi oğullarına bu dîne sarılmalarını kuvvetle emrettiler, oğullarına ne dedikleri hâlde? (يَا بَنِيَّ) **ey oğullarım,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (اِصْطَفٰى) **seçti,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (اَلدِّينَ) **o** (İslâm) **dîni**(ni), (Allâh-u Te'âlâ size bütün dinlerin özü, güzîdesi olan İslâm dînini verdi ve sizi onunla amel etmeye muvaffak etti), (فَلَا تَمُوتُنَّ) **öyleyse sakın siz ölmeyin,** (اِلَّا وَاَنْتُمْ) **ancak şu hâlde** (ölün) **ki siz,** kimlersiniz? (مُسْلِمُونَ) **Müslüman kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 132

132- İbrâhîm de oğullarına o (İslâm yolu)**nu vasiyet etmişti,** (torunu) **Ya'kûb da.**

(Her ikisi de:) **"Ey oğullarım! Şüphesiz Allâh sizin için bu** (İslâm) **dîni**(ni) **seçmiştir. O hâlde siz ancak Müslüman kimseler olarak ölün"** (demişlerdi).

اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَٓاءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ اِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدٖى قَالُوا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَٓائِكَ اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ اِلٰهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 133

(اَمْ كُنْتُمْ) **Yoksa siz oldunuz mu,** kimler? (شُهَدَٓاءَ) **şâhitler,** (ey Yahûdîler yoksa siz Ya'kûb *(Aleyhisselâm)*ın yanında mı bulunuyordunuz), ne vakitte? (اِذْ حَضَرَ) **hâzır olduğu vakitte,** yâni gelip çattığında, kime? (يَعْقُوبَ) **Ya'kûb'a,** ne? (اَلْمَوْتُ) **ölüm,** Ya'kûb *(Aleyhisselâm)*a ölüm geldiği zamandan bedel? (اِذْ قَالَ) **dediği vakit,** kime? (لِبَنِيهِ) **oğullarına,** ne dediği vakit? (مَا) **ne şeye,** (تَعْبُدُونَ) **ibâdet edeceksiniz,** kimden sonra? (مِنْ بَعْدٖى) **ben**(im ölümüm)**den sonra,** (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (نَعْبُدُ) **ibâdet edeceğiz,** kime? (اِلٰهَكَ) **senin İlâhına,** daha (وَاِلٰهَ اٰبَٓائِكَ) **babalarının İlâhına,** kimdir o babaların? (اِبْرٰهٖيمَ) **İbrâhîm,** daha? (وَاِسْمٰعٖيلَ) **İsmâîl,** daha? (وَاِسْحٰقَ) **İshâk,** babalarının İlâhından bedel? (اِلٰهًا) **bir İlâha** (tapacağız), öyle İlâh ki, (وَاحِدًا) **tek olucu,** (bir olan Allâh-u Te'âlâ'ya ibâdet edeceğiz), (وَنَحْنُ) **hâlbuki biz,** kime? (لَهُ) **ancak O'na** (O tek olan İlâha), kimleriz? (مُسْلِمُونَ) **teslim olucu kimseler,** yâni boyun eğicileriz ve ibâdetimizi sâdece O'na hâlis kılıcılarız.

Meâl-i Şerîf - 133

133- (Ey Yahûdîler!) **Yoksa siz Ya'kûb'a ölüm geldiği zaman** (yaptığı şu vasiyete) **şâhitler miydiniz?! Hani o oğullarına: "Benim ardımdan neye tapacaksınız?" demişti, onlar** (da): **"Biz Senin İlâhın'a ve babaların; İbrâhîm, İsmâ'îl ve İshâk'ın İlâhı olan tek bir İlâh'a ibâdet edeceğiz. Zâten Biz ancak O'na teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz" demişlerdi.**

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 134

(تِلْكَ) (Habîbim) **işte sana o** (ümmet), yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ile iki oğlu İsmâ'îl, İshâk ve onun oğlu Ya'kûb *(Aleyhimüsselâm)* ile onların Müslüman olan bütün torunları, nedir? (اُمَّةٌ) **bir ümmettir** (bir cemâattir), öyle cemâat ki, (قَدْ خَلَتْ) **muhakkak geçti** (hepsi de ölerek dünyâdan göçtüler), (لَهَا) **ancak onlar içindir,** ne? (مَا) **o şey ki,** (كَسَبَتْ) **kazandı** (onların kazandığı ameller ancak

kendilerine âittir), (وَلَكُمْ) **ve sâdece sizin içindir** (size âittir), ne? (مَا) **o şey ki,** (كَسَبْتُمْ) **siz kazandınız,** (وَلَا تُسْـَٔلُونَ) **ve siz mesûl** (sorumlu) **tutulmazsınız,** neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (كَانُوا) **oldular,** nedir oldular? (يَعْمَلُونَ) **amel ederler.**

Meâl-i Şerîf - 134

134- (Habîbim!) **İşte sana! O** (peygamberler ve zürriyetleri) **bir ümmettir ki, kesinlikle** (gelip) **geçmiştir. Onların kazanmış olduğu şeyler**(in kârı ve zararı) **sâdece onlara âittir, sizin kazanmış olduğunuz şeyler**(in mesûliyeti) **de yalnızca size âittir. Onların sürekli yapmakta bulunmuş olduğu şeylerden de siz sorumlu tutulmayacaksınız.**

(Dolayısıyla ey Yahûdîler! Soy bakımından onlara intisâbınız, onların iyiliğiyle faydalanmanızı gerektirmez. Size yarayacak olan ise, ancak onların yoluna uymanızdır. Öyleyse babalarınızla iftihâr etmeyi ve onlara güvenmeyi bırakın da, İslâm'a girerek kendinizi kurtarmaya bakın.)

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 135

(وَقَالُوا) **Ve dediler,** yâni Yahûdî ve Nasârâ'dan her birerleri dediler, ne dediler? (كُونُوا) **olun,** nedir olun? (هُودًا) **Yahûdîler,** yâni Yahûdîler, Müslümanları Yahûdîliğe dâvet ederek "Yahûdî olun" dediler, (اَوْ نَصَارٰى) **yâhut Hristiyanlar** (olun) **ki,** (تَهْتَدُوا) **hidâyete eresiniz,** yâni Hristiyanlar da Yahûdîler gibi müminleri kendi dinlerine dâvet ederek "Hristiyan olun" dediler ve böylece her millet kendini hidâyette zannederek: "Siz de bizim gibi olursanız ancak doğru yola kavuşabilirsiniz" dediler, (قُلْ) **söyle** (yâ Muhammed! Sana böyle diyenleri reddetmek üzere onlara de ki: "Biz sizin dediğiniz gibi olamayız"), (بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ) **doğrusu İbrâhîm'in milletine,** yâni onun dînine uyarız, İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ne olduğu hâlde? (حَنِيفًا) (Yahûdiyet ve Nasrâniyet gibi bütün bâtıl dinlerden) **hak dîne meyledici olduğu hâlde,** daha? (وَمَا كَانَ) **ve olmadığı hâlde,** kimlerden? (مِنَ الْمُشْرِكِينَ) **müşriklerden,** yâni Allâh'a ortak koşanlardan.

Meâl-i Şerîf - 135

135- O (Yahûdî ve Hristiya)**nlar**(dan her bir fırka sâdece kendi dinlerini doğru sayarak size):

"Yahûdîler yâhut Hristiyanlar olun ki, hidâyete eresiniz" dediler.

(Habîbim!) **De ki: "Doğrusu,** (biz sizin uydurma dinlerinize uyamayız, bilakis bâtılı bırakıp hakka yönelmiş) **bir hanîf olan İbrâhîm'in milletine** (ve dînine tâbi oluruz). **Zâten o** (hiçbir zaman) **müşriklerden olmamıştır."**

قُولُوا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَا اُنْزِلَ اِلٰى اِبْرٰهيمَ وَاِسْمٰعيلَ
وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَا اُوتِيَ مُوسٰى وَعيسٰى وَمَا اُوتِيَ النَّبِيُّونَ
مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 136

(قُولُوا) (Ey Müslümanlar) **deyin,** ne deyin? (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik** (inandık), kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَمَا) **o şeye ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْنَا) **bize,** yâni bize indirilmiş olan Kur'ân-ı Kerîm'e, daha? (وَمَا) **o şeye ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلٰى اِبْرٰهيمَ) **İbrâhîm'e,** daha? (وَاِسْمٰعيلَ) **İsmâ'îl'e,** daha? (وَاِسْحٰقَ) **İshâk'a,** daha? (وَيَعْقُوبَ) **Ya'kûb'a,** daha? (وَالْاَسْبَاطِ) **o**(nların) **torunlar**(ın)**a,** daha "Neye inandık?" deyin? (وَمَا) **o şeylere de** (îmân ettik) **ki,** (اُوتِيَ) **verildi,** kim? (مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)*, daha? (وَعيسٰى) **ve Îsâ** *(Aleyhisselâm)*, yâni "Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a verilen Tevrât'a ve Îsâ *(Aleyhisselâm)*a verilen İncîl'e de inandık" deyin, daha? (وَمَا) **o şeylere de** (îmân ettik) **ki,** (اُوتِيَ) **verildi,** kimler? (اَلنَّبِيُّونَ) **bütün nebîler,** yâni Kur'ân-ı Kerîm'de zikrolunan veyâ olunmayan bütün peygamberler, kim tarafından onlara verilmiş? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rablerinden,** (bütün peygamberlere verilmiş olan kitaplara ve mûcizelere de inandık), ne olduğumuz hâlde? (لَا نُفَرِّقُ) **ayırım yapmadığımız hâlde,** nerede? (بَيْنَ اَحَدٍ) **hiçbirinin arasında,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** (وَنَحْنُ) **üstelik biz,** kime? (لَهُ) **ancak O'na** (Allâh-u Te'âlâ'ya), kimleriz? (مُسْلِمُونَ) **teslîm olucu kimseler,** yâni "Biz Yahûdî ve Nasârâ'nın yaptığı gibi peygamberlerden bâzısına inanıp bâzısını inkâr etmeyiz, bilakis îmân ve tasdikte hiçbirinin arasını ayırmayarak hepsine inanırız ve biz ancak bu peygamberleri gönderen ve onlara bu kitapları indiren Allâh-u Te'âlâ'ya boyun eğici ve bütün ibâdetlerimizi ancak O'na tahsis edici (sâdece O'na kulluk edici) kimseleriz" deyin.

Meâl-i Şerîf - 136

136- (Ey müminler! Sizi Yahûdîlik ve Hristiyanlığa dâvet edenlere) **deyin ki: "Biz Allâh'a, bize indirilmiş olan** (Kur'ân-ı Azîmüşşân)**a, İbrâhîm'e, İsmâ'îl'e, İshâk'a, Ya'kûb'a ve o** (İbrâhîm ile İshâk *(Aleyhimesselâm)*ın) **torunlar**(ı olan on iki boy)**a indirilmiş olan** (sayfa)**lara, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya**

verilmiş olan (Tevrât ve İncîl kitap)**lar**(ın)**a ve bütün peygamberlere Rablerinden verilmiş olanlar**(ın tamâmın)**a îmân ettik.**

Biz (Yahûdî ve Hristiyanlar gibi, peygamberlerden kimine inanıp kimini inkâr ederek) **onlardan hiçbiri arasında ayırım yapmayız.**

Ayrıca biz ancak O(nları gönderen Allâh-u Azîmüşşâ)**na** (tam mânâsıyla boyun eğerek) **teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz."**

فَاِنْ اٰمَنُوا بِمِثْلِ مَٓا اٰمَنْتُمْ بِه۪ فَقَدِ اهْتَدَوْاۚ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا هُمْ ف۪ي شِقَاقٍۚ فَسَيَكْف۪يكَهُمُ اللّٰهُۚ وَهُوَ السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ ﴿١٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 137

(فَاِنْ اٰمَنُوا) **Artık îmân ederlerse** (eğer Yahûdî ve Hristiyanlar inanırlarsa), ne gibi? (بِمِثْلِ مَٓا اٰمَنْتُمْ) **sizin îmân etmeniz gibi,** neye? (بِه۪) **o** (geride anlatılan îmân esasları)**na,** bu mânâya göre birinci bâ harfi, te'kîd için ziyâde edilmiş, (مَٓا) harfi ise masdariyye kabûl edilmiştir ki bu durumda (بِه۪) terkîbindeki zamir, mezkûr (geride zikredilen şeyler) te'vîli ile Allâh'a ve bütün peygamberlere indirilenlere râci kabûl edilmiştir, *(Âlûsî, 2/470)* yâni eğer onlar sizin îmân ettiğiniz şeylerden geride zikredilenlere sizin gibi inanırlarsa, (فَقَدِ اهْتَدَوْا) **muhakkak hidâyete ermiş olurlar,** ama bu âyet-i kerîmede geçen (مِثْلِ) kelimesi zâide kabûl edilirse o zaman mânâ şöyle olur: **"Onlar sizin kendisine îmân etmiş olduğunuz şeylere inanırlarsa gerçekten hidâyete ermiş olurlar",** (وَاِنْ تَوَلَّوْا) **ama eğer yüz çevirirlerse,** yâni anlatılan şekilde îmân etmezlerse, (فَاِنَّمَا هُمْ) **onlar ancak,** ne içindedirler? (ف۪ي شِقَاقٍ) **büyük bir muhâlefet** (Allâh'a karşı çıkış) **içindedirler** (ve Hak'tan çok uzaktırlar), (فَسَيَكْف۪ي) **nihâyet mutlaka kâfî gelecek** (yetecek)**tir,** kime? (كَ) **sana,** kime karşı? (هُمُ) **onlara** (Yahûdî ve Nasârâ'nın hîle ve muhâlefetlerine karşı), kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (وَهُوَ) **zâten ancak O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (السَّم۪يعُ) **ziyâde işiticidir** (onların konuştuklarını ve senin onları dâvet için söylediğin sözleri tam mânâsıyla işitendir), daha kimdir? (الْعَل۪يمُ) **ziyâde bilicidir,** yâni onların gizlediği hasedi, kini ve senin Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın gâlip olması husûsundaki niyetini hakkıyla bilendir. Binâenaleyh onlara gereken cezâyı verecek ve seni maksadına ulaştıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 137

137- (Ey Habîbim ve ashâbı!) **Şimdi eğer o** (Yahûdî ve Hristiya)**nlar** (Allâh'a ve indirdiklerine îmân husûsunda) **o** (geride anlatılan îmân esaları)-**na sizin îmânınız gibi îmân ederlerse */sizin kendisine îmân etmiş olduğunuz şeylere inanırlarsa/* muhakkak doğru yolu bulmuşturlar. Ama eğer yüz çevirirlerse, onlar** (hakka karşı) **ancak** (bir çekişme, düşmanlık, muhârebe ve sapıklıktan ileri geçmeyen) **büyük bir karşı çıkış içindedirler.**

Nihâyet mutlaka Allâh onlar(ın şer ve zararların)**a karşı sana kâfî gelecektir. Zâten ancak O,** (din düşmanlarının sözlerini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir,** (içlerinde taşıdıkları kin ve kıskançlığı tam mânâsıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

صِبْغَةَ اللّٰهِۚ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةًۘ وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 138

(Ey müminler deyin ki, biz Allâh'a îmân ettik, O da bizi), (صِبْغَةَ اللّٰهِ) **Allâh'ın boyamasıyla** (boyadı ve îmân eserini boya gibi üzerimizde belirginleştirdi), (وَمَنْ) **kim,** nedir? (اَحْسَنُ) **daha güzeldir,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** ne cihetinden? (صِبْغَةً) **boyama cihetinden** (paklama ve temizleme bakımından Allâh-u Te'âlâ'dan daha güzel kim olabilir), (وَنَحْنُ) **ve bizler,** kime? (لَهُ) **ancak O'na,** kimleriz? (عَابِدُونَ) **ibâdet edici kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 138

138- (Ey müminler! Yine o Ehl-i Kitap'a deyin ki:) "(Biz sizin vaftiz boyanızla boyanmadık. Bizi) **Allâh'ın boyamasıyla** (temizleyen ve îmân eserini boya izi gibi üzerimizde belirgin hâle getiren ancak Allâh-u Te'âlâ'dır). **Boyama** (ve temizleme) **bakımından kim Allâh'tan daha güzeldir?! Ayrıca biz ancak O'na ibâdet** (ve kulluk) **edici kimseleriz."**

قُلْ اَتُحَٓاجُّونَنَا فِي اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْۚ وَلَنَٓا اَعْمَالُنَا
وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْۚ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَۙ ﴿١٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 139

(قُلْ) (Habîbim) **söyle,** (Allâh-u Te'âlâ'nın dîni husûsunda sizinle mücâdele edenlere de ki): (اَتُحَٓاجُّونَ) **mücâdele mi ediyorsunuz,** kiminle? (نَا) **bizimle,** kim hakkında? (فِي اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın dîni) **hakkında,** (وَهُوَ) **hâlbuki O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (رَبُّنَا) **bizim Rabbimizdir,** daha? (وَرَبُّكُمْ) **sizin de Rabbinizdir,**

(وَلَنَٓا) **ve bizim içindir,** ne? (اَعْمَالُنَا) **bizim amellerimiz,** yâni O'nun emrine muvâfık (uygun) olan güzel amellerimizin mükâfatı bize âittir, (وَلَكُمْ) **ve sizin içindir,** ne? (اَعْمَالُكُمْ) **sizin amelleriniz,** yâni O'nun hükmüne muhâlif (ters) olan kötü amellerinizin cezâsı da size âittir, (وَنَحْنُ) **ve biz,** kime? (لَهُ) **ancak O'na,** kimleriz? (مُخْلِصُونَ) **ihlâs edici kimseler** (yaptığımız amellerde Allâh-u Te'âlâ'ya kimseyi ortak koşmayız).

Meâl-i Şerîf - 139

139- (Rasûlüm! Sana karşı: "Bütün peygamberler Bizden gelmiştir, bu yüzden senin gibi bir Arap, peygamber olamaz" diyen o Yahûdîlere) **de ki: "Siz Allâh**(ın, sizin dışınızdaki ırklardan bir peygamber seçmesi) **hakkında bizimle mücâdele mi ediyorsunuz?!**

Hâlbuki O (peygamberleri seçen Allâh), **bizim de Rabbimizdir, sizin de Rabbinizdir.** (Hepimiz O'nun özbeöz kullarıyız. O hiçbir ırka, diğerine göre yakın veyâ uzak değildir ki, vahyine mazhariyeti belli bir ırka tahsis etmiş olsun.)

Ayrıca bizim amellerimiz bize âittir, sizin amelleriniz de size mahsustur. (Bu yüzden iyi amellerimize karşılık, Allâh'ın bize de ikrâm etmesi uzak görülemez.)

Üstelik biz (sizin gibi şirk koşanlardan değil, ibâdetlerimizi) **ancak O'na** (tahsis eden hâlis) **muhlis** (Müslüman) **kimseleriz."**

اَمْ تَقُولُونَ اِنَّ اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطَ
كَانُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰى قُلْ ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً
عِنْدَهُ مِنَ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 140

(اَمْ تَقُولُونَ) **Yoksa diyor musunuz,** ne diyor musunuz? (اِنَّ اِبْرٰهِيمَ) **muhakkak İbrâhîm,** daha? (وَاِسْمٰعِيلَ) **İsmâ'îl,** daha? (وَاِسْحٰقَ) **İshâk,** daha? (وَيَعْقُوبَ) **Ya'kûb,** daha? (وَالْاَسْبَاطَ) **o**(nların) **torunlar**(ı), (كَانُوا) **idiler,** ne idiler? (هُودًا) **Yahûdîler,** (اَوْ نَصَارٰى) **yâhut Nasrânîler** (Hristiyanlar), (قُلْ) (Habîbim) **söyle,** ne söyle? (ءَاَنْتُمْ) **siz mi,** (اَعْلَمُ) **daha iyi bilici**(siniz yâni onların hangi din üzere olduklarını siz mi daha iyi biliyorsunuz), (اَمِ اللّٰهُ) **yoksa Allâh**(-u Te'âlâ) **mı** (daha iyi bilicidir), (وَمَنْ) **kim,** (اَظْلَمُ) **daha zâlimdir,** kimden? (مِمَّنْ) **öyle bir kimseden ki,** (كَتَمَ) **gizledi,** neyi? (شَهَادَةً) **bir şehâdeti** (şâhitliği), öyle şâhitlik ki, (عِنْدَهُ)

onun yanındadır, yine öyle şâhitlik ki, (مِنَ اللهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan** (kendisine ulaşıcı)**dır,** yâni Tevrât ve İncîl'de İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ve oğullarının Yahûdî ve Hristiyan olmayıp bilakis hanîf ve Müslüman oldukları zikredildikten sonra ve Allâh'ın bu şehâdeti onlara ulaştığı hâlde bunu gizleyenden daha zâlim kimse olamaz, (وَمَا اللهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **değildir,** kim değildir? (بِغَافِلٍ) **aslâ gâfil** (habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni peygamberleri yalanlamak ve Allâh'tan size ulaşan şâhitliği gizlemek gibi, bütün kötü amellerinizi Allâh-u Te'âlâ ziyâdesiyle bilmektedir, binâenaleyh sizi en şiddetli azâba dûçâr kılacak (çarptıracak)tır.

Meâl-i Şerîf - 140

140- (Ey Ehl-i Kitap!) **Yoksa siz**(den her bir fırka, geçmiş peygamberleri kendi dînine mâl ederek)**: "Gerçekten İbrâhîm, İsmâ'îl, İshâk, Ya'kûb ve o torunlar Yahûdîler yâhut Hristiyanlar idiler" mi diyorsunuz?!**

(Yâ Muhammed!) **De ki:** "(Onların hangi din üzere bulunduğunu) **en iyi bilen siz misiniz yoksa Allâh mı?"**

Ayrıca (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın Yahûdî ve Hristiyan olmayıp, hanîf bir Müslüman olduğuna dâir) **kendisinin yanında Allâh'tan** (ona ulaşmış) **olan bir şâhitliği** (insanlardan) **gizlemiş bulunan** (o Ehl-i Kitap'ın mensupların)**dan kim daha zâlimdir?!**

Ama Allâh sizin yapmakta olduğunuz şeylerden aslâ gâfil (ve habersiz) **değildir.** (Dolayısıyla sizi başıboş bırakmayacak, bilakis peygamberlere karşı yaptığınız iftirâlar yüzünden çok şiddetli bir azâba çarptıracaktır.)

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْۚ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 141

(تِلْكَ) (Habîbim) **işte sana o** (ümmet), yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ile iki oğlu İsmâ'îl, İshâk ve onun oğlu Ya'kûb *(Aleyhimüsselâm)* ile onların Müslüman olan bütün torunları, nedir? (اُمَّةٌ) **bir ümmettir** (bir cemâattir), öyle cemâat ki, (قَدْ خَلَتْ) **muhakkak geçti** (hepsi de ölerek dünyâdan göçtüler), (لَهَا) **ancak onlar içindir,** ne? (مَا) **o şey ki,** (كَسَبَتْ) **kazandı** (onların kazandığı ameller ancak kendilerine âittir), (وَلَكُمْ) **ve sâdece sizin içindir** (size âittir), ne? (مَا) **o şey ki,** (كَسَبْتُمْ) **siz kazandınız,** (وَلَا تُسْـَٔلُونَ) **ve siz mesûl** (sorumlu) **tutulmazsınız,** neden? (عَمَّا) **öyle şeylerden ki,** (كَانُوا) **oldular,** nedir oldular? (يَعْمَلُونَ) **amel ederler.**

Meâl-i Şerîf - 141

141- (Habîbim!) **İşte sana! O** (peygamberler ve zürriyetleri) **bir ümmettir ki, kesinlikle** (gelip) **geçmiştir.**

Onların kazanmış olduğu şeyler(in kârı ve zararı) **sâdece onlara âittir, sizin kazanmış olduğunuz şeyler**(in mesûliyeti) **de yalnızca size âittir. Onların sürekli yapmakta bulunmuş olduğu şeylerden de siz sorumlu tutulmayacaksınız.**

(Ey Yahûdîler! Öyleyse babalarınızla iftihâr etmeyi ve onlara güvenmeyi bırakın da, İslâm'a girerek kendinizi kurtarmaya bakın.)

2. Cüz

سَيَقُولُ السُّفَهَٓاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰيهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّت۪ي كَانُوا عَلَيْهَاۜ قُلْ لِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُۜ يَهْد۪ي مَنْ يَشَٓاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍ ﴿١٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 142

(سَيَقُولُ) **Yakında diyecek,** kim? (اَلسُّفَهَٓاءُ) **sefihler,** yâni akılları kıt câhil kişiler, kimden olduğu hâlde? (مِنَ النَّاسِ) **insanlardan,** ne diyecekler? (مَا) **ne şey,** (وَلّٰى) **çevirdi,** kimi? (هُمْ) **onları,** yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ümmetini döndüren nedir, nereden? (عَنْ قِبْلَتِهِمْ) **kıblelerinden,** (اَلَّت۪ي) **öyle kıbleleri ki,** (كَانُوا) **idiler,** ne üzerine? (عَلَيْهَا) **onun üzerine,** yâni "Evvelce yöneldikleri kıble olan Beyt-i Mukaddes'ten, Kâ'be-i Muazzama'ya onları ne döndürdü?" diyecekler, (قُلْ) (Habîbim) **söyle ki** (لِلّٰهِ) **Allâh'a âittir,** ne? (اَلْمَشْرِقُ) **meşrik** (doğu), daha? (وَالْمَغْرِبُ) **mağrib** (batı), hâsılı; bütün kürre-i arz, mülk ve tasarruf (sâhip olma ve idâre) bakımından ancak Allâh-u Te'â-lâ'ya âittir, binâenaleyh hiçbir mekân, kendi başına kıble olmayı hak etmez, ancak Mevlâ Te'âlâ'nın tâyin etmesiyle olur, (يَهْد۪ي) (Allâh-u Te'âlâ) **hidâyet eder** (ulaştırır), kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** yâni hidâyet etmek istediği kişiyi kavuşturur, nereye? (اِلٰى صِرَاطٍ) **bir yola,** öyle yol ki, (مُسْتَق۪يمٍ) **dosdoğru,** o yol da Allâh-u Te'âlâ katında mûteber olan, Dîn-i Mübîn-i İslâm'a girip onun emrettiği kıble olan Kâ'be'ye yönelmektir.

Meâl-i Şerîf - 142

142- (Münâfık, Yahûdî ve müşrik olan) **insanlardan birtakım** (aklı kıt) **sefih kimseler** (Mescid-i Aksâ'yı bırakıp Kâ'be'ye dönmenizle alâkalı hayretlerini gizleyemeyerek) **yakında diyecek ki:** "(Öteden beri) **üzerinde bulunmuş oldukları kıblelerinden onları hangi şey çevirdi?"**

(Habîbim!) **De ki: "Doğu da batı da Allâh'a âittir.** (Dolayısıyla hiçbir mekân kendiliğinden kıble olma imtiyâzına sâhip bulunmayıp, ancak Allâh-u Te'âlâ'nın emriyle bu vasfı hâiz olabilir.) **O,** (üstün hikmeti gereği, zamanların değişikliğine ve ümmetlerin farklılığına göre) **dilediğini dosdoğru bir yol** (olan İslâm'a ve Kâ'be-i Muazzama'ya doğru namaz kılmay)**a ulaştırır."**

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَسَطاً لِتَكُونُوا شُهَدَٓاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداًۜ وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّت۪ي كُنْتَ عَلَيْهَٓا اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلٰى عَقِبَيْهِۜ وَاِنْ كَانَتْ لَكَب۪يرَةً اِلَّا عَلَى الَّذ۪ينَ هَدَى اللّٰهُۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُض۪يعَ ا۪يمَانَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُ۫فٌ رَح۪يمٌ ﴿١٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 143

(وَكَذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana böylece,** yâni sizi Sırât-ı Müstakîm'e (dosdoğru yola) hidâyet ettiğimiz gibi, (جَعَلْنَا) **yaptık,** kimi? (كُمْ) **sizi,** ne yaptık? (اُمَّةً) **bir ümmet,** öyle ümmet ki, (وَسَطاً) **vasat,** yâni orta, hayırlı, âdil (adâletli, doğru) ve seçkin bir ümmet yaptık, niçin? (لِتَكُونُوا) **olasınız için,** kimler olasınız? (شُهَدَٓاءَ) **şâhitler,** kim üzerine? (عَلَى النَّاسِ) **insanlar üzerine,** yâni kıyâmet günü diğer ümmetler üzerine, daha niçin? (وَيَكُونَ) **olsun için,** kim? (اَلرَّسُولُ) **o Rasûl,** yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne olsun diye? (شَهِيداً) **tam bir şâhit,** (وَمَا جَعَلْنَا) **Biz yapmadık,** neyi? (اَلْقِبْلَةَ) **o kıbleyi,** yâni şu anda yöneldiğin Kâ'be'yi, ne yapmadık? (اَلَّت۪ي) **öyle bir cihet** (yön) **ki,** (كُنْتَ) (evvelce) **sen bulunuyordun,** ne üzerine? (عَلَيْهَٓا) **onun üzerine,** yâni senin evvelce (Mekke'de iken) kendisine yöneldiğin Kâ'be'yi yeniden kıble yaparak seni oraya tekrar hiçbir sebeple döndürmedik, (اِلَّا لِنَعْلَمَ) **ancak ayırt edelim için,** İbnü Abbâs ve İbnü İshâk *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili; "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir, *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 3/160; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, 1/250; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/176)* kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَتَّبِعُ) **tâbi oluyor,** kime? (اَلرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** yâni sana uyanları ayırt edelim için, kimden? (مِمَّنْ) **o kimseden ki,** (يَنْقَلِبُ) **dönecek,** ne üzerine? (عَلٰى عَقِبَيْهِ) **iki ökçesi üzerine** (gerisin geriye, eski küfrüne), yâni Biz, Rasûlümüze tâbi olacak kimseyi ona uymayacak kimseden ayırt edelim diye kıbleyi Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Harâm'a döndürdük. Zâten Biz bunu tâ ezelden biliyorduk, lâkin insanlar da bunu böylece bilsinler istedik, (وَاِنْ كَانَتْ) **gerçi muhakkak o** (kıblenin bu şekilde döndürülmesi) **oldu,** nedir oldu? (لَكَب۪يرَةً) **elbette çok büyük bir şey,** yâni kıblenin tekrar Beytullâh'a döndürülmesi elbette çok ağır ve zor gelecek bir şeydir, (اِلَّا عَلَى الَّذ۪ينَ) **ancak o kişiler üzerine** (ağır gelmez) **ki,** (هَدَى) **hidâyet etti,** yâni kendilerini doğru yola kavuşturdu, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u

Te'âlâ), yâni bu iş ancak Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ittibâda sâbit ve sâdık olanlara ağır gelmez, (وَمَا كَانَ) **ayrıca değildir,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne yapacak değildir? (لِيُضِيعَ) **zâyi edecek,** neyi? (اِيمَانَكُمْ) **îmânınızı,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in bütün getirdiklerine inanmanızı ve bu îmânınızın nişânı olarak eski kıbleye doğru kıldığınız namazlarınızı Allâh-u Te'âlâ kabûl etmeyip zâyi edecek değildir, (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (بِالنَّاسِ) **insanları,** kimdir? (لَرَؤُفٌ) **elbette çok esirgeyicidir,** daha kimdir? (رَحِيمٌ) **pek ziyâde acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 143

143- (Ey Muhammed ümmetine mensûb olma şerefine nâil olmuş kişi!) **İşte sana! Böylece, insanlar üzerine hakkıyla şâhitler olasınız, o Rasûl de sizin üzerinize tam bir şâhit olsun diye sizi hayırlı*/adâletli/* bir ümmet yaptık.**

(Habîbim! Evvelce) **üzerinde bulunduğun o** (Kâ'be-i Muazzama) **yönü**(nü hiçbir hikmetle değil)**, ancak o Rasûl**(ün tüm getirdiklerin)**e hakkıyla tâbi olacak kişiyi,** (bu neshe îtirâz edip dinden çıkarak) **iki ökçesi üzerinde geri dönecek olandan ayıralım diye** (yeniden) **kıble yaptık.**

Gerçi muhakkak bu (kıblenin döndürülmesi)**, Allâh'ın** (hükümlerinin hikmetini anlamaya) **hidâyet etmiş olduğu kimselerden başkasına elbette çok** (ağır ve) **büyük** (gelen bir şey) **olmuştur.**

Ayrıca Allâh sizin (neshedilerek değiştirilen kıbleye doğru kıldığınız namazları ve bu hükümlere karşı taşıdığınız) **îmânınızı** (kabûl etmeyerek) **aslâ zâyi edecek değildir.**

Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette (ecirlerini boşa çıkarmayacak derecede onları çok esirgeyen bir) **Raûf'dur,** (onların en ufak zararlarını bile istemeyecek derecede kendilerine acıyan bir) **Rahîm'dir.**

قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِى السَّمَٓاءِۚ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰيهَاۖ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِۜ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۜ وَاِنَّ الَّذٖينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْۜ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 144

(قَدْ نَرٰى) **Biz çokça görüyoruz,** burada (قَدْ) harfi teksîr içindir, neyi? (تَقَلُّبَ وَجْهِكَ) **yüzünün dönüp durduğunu,** nerede? (فِى السَّمَٓاءِۚ) **gök** (cihetin)**de,** yâni

Habîbim kıblenin değiştirilmesi husûsunda sana vahiy getirecek Cibrîl-i Emîn'in gelişini gözlemek için, yüzünü semâya doğru çok kere döndürdüğünü görüyoruz, (فَلَنُوَلِّيَنَّ) **elbette muhakkak şimdi Biz çeviriyoruz,** kimi? (كَ) **seni,** nereye? (قِبْلَةً) **bir kıbleye,** öyle kıble ki, (تَرْضٰى) **sen râzı olacaksın,** neye? (هَا) **ona,** (فَوَلِّ) **artık hemen çevir,** neyi? (وَجْهَكَ) **yüzünü** nereye? (شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) **Mescid-i Harâm'ın tarafına,** yâni kendisinde her türlü taşkınlık ve çirkin işin yapılması haram (yasak) kılınmış olan Kâ'be-i Muazzama'ya doğru, (وَحَيْثُ مَا) **her nerede** (كُنْتُمْ) **bulunduysanız,** yâni ey müminler siz nerede bulunsanız da, namaz kılmak istediğiniz zaman, (فَوَلُّوا) **hemen çevirin,** neyi? (وُجُوهَكُمْ) **yüzlerinizi,** nereye? (شَطْرَهُ) **onun tarafına** (Mescid-i Haram'a doğru), (وَاِنَّ الَّذِينَ) **ve muhakkak o kimseler ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** neye? (الْكِتَابَ) **o** (Tevrât ve İncîl gibi İlâhî) **kitab**(lar)**a,** yâni kendilerine kitap verilmiş olan Yahûdî ve Hristiyanlar, (لَيَعْلَمُونَ) **elbette bilirler,** neyi? şu gerçeği ki, (اَنَّهُ) **şüphesiz o,** yâni kıblenin Kâ'be-i Muazzama'ya çevrilmesi, nedir? (الْحَقُّ) **haktır** (gerçektir), kim tarafından? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rableri tarafından,** (وَمَا اللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **değildir,** (بِغَافِلٍ) **aslâ gâfil** (habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (يَعْمَلُونَ) **işliyorlar,** yâni Allâh-u Te'âlâ, mümin, kâfir herkesin yaptığından ve yapacağından aslâ gaflet edici değildir.

Meâl-i Şerîf - 144

144- (Ey Rasûlüm!) **Biz** (kıblenin Kâ'be'ye döndürülmesi hakkında gelecek vahiy beklentisiyle) **senin yüzünün gökte** (aranarak) **dönüp durduğunu çokça görmekteyiz.**

İşte şimdi seni kendisinden râzı olacağın bir kıbleye kesinlikle döndürüyoruz. Artık (namaz kılarken) **yüzünü o Mescid-i Harâm'ın tarafına çevir.** (Ey müminler!) **Siz de her nerede bulunursanız, artık** (namaz kılacağınız zaman) **yüzlerinizi onun tarafına çevirin.**

(Yahûdî ve Hristiyanlar gibi) **kendilerine kitap verilmiş olan o kimseler şüphesiz o** (kıblenin döndürülme konusu)**nun gerçekten Rablerinden** (gelen) **bir hak olduğunu elbette bilmektedirler.** (Çünkü onlar Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in, kendi kitaplarında müjdelenen âhir zaman peygamberi olduğunu, dolayısıyla yanlış bir şeyi emretmeyeceğini çok iyi bilirler.)

Allâh ise onların yapmakta oldukları (hîle ve inkâr gibi) **şeylerden aslâ gâfil** (ve habersiz) **değildir.** (Dolayısıyla onları hak ettikleri cezâya çarptıracaktır.)

وَلَئِنْ اَتَيْتَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ اٰيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا اَنْتَ
بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاۤءَهُمْ
مِنْ بَعْدِ مَا جَاۤءَكَ مِنَ الْعِلْمِ اِنَّكَ اِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 145

(وَلَئِنْ اَتَيْتَ) **Yemin olsun ki; eğer getirsen de,** kime? (اَلَّذِينَ) **o kimselere ki,** (اُوتُوا) **verildiler** neye? (اَلْكِتَابَ) **o** (Tevrât ve İncîl gibi İlâhî) **kitab**(lar)**a,** yâni kendilerine kitap verilen Yahûdî ve Hristiyanların inatçılarına getirecek olsan da, neyi? (بِكُلِّ اٰيَةٍ) **her bir âyeti,** yâni Kâ'be-i Muazzama'ya yönelmenin hak olduğuna dâir bütün delilleri getirecek olsan da, (مَا تَبِعُوا) **tâbi olmazlar** (dönmezler), neye? (قِبْلَتَكَ) **senin kıblene,** (وَمَا اَنْتَ) **sen de olmadın,** nedir olmadın? (بِتَابِعٍ) **aslâ tâbi olucu** (dönücü), neye? (قِبْلَتَهُمْ) **onların kıblesine,** (وَمَا بَعْضُهُمْ) **onların bâzısı da olmadı,** nedir olmadı? (بِتَابِعٍ) **aslâ tâbi olucu** (yönelici), neye? (قِبْلَةَ بَعْضٍ) **diğer bir kısmın**(ın) **kıblesine,** (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ) **ve andolsun ki; eğer sen uyacak olursan,** neye? (اَهْوَاۤءَهُمْ) **onların hevâ** (ve arzu)**larına,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا) **o şeyden sonra ki,** (جَاۤءَ) **geldi,** kime? (كَ) **sana,** o gelen de ne olduğu hâlde? (مِنَ الْعِلْمِ) **ilimden,** yâni kesin bir vahiy ile kıblenin ancak Kâ'be olduğu ve Allâh-u Te'âlâ'nın dîninin ancak İslâm olduğu husûsunda sana kat'î bir ilim geldikten sonra farz-ı muhâl onları idâre etmek için isteklerine uyacak olursan, (اِنَّكَ) **muhakkak sen,** (اِذًا) **o zaman,** kimlerdensin? (لَمِنَ الظَّالِمِينَ) **elbette zulüm işleyen kimselerdensin.**

Meâl-i Şerîf - 145

145- (Habîbim!) **Yemin olsun ki;** (Yahûdî ve Hristiyanlar gibi) **kendilerine kitap verilmiş olan o kimselere** (Kâ'be'nin gerçek kıble olduğuna dâir) **her bir âyet** (ve mûcizey)**i getirsen de, onlar senin kıblene** (de, dînini de) **uymazlar. Sen de onların kıblesine** (ve dînine) **aslâ uyacak biri değilsin.**

(Yahûdî ve Hristiyanlar da birbirlerine karşı çok büyük nefret taşıdıkları için) **onların bir kısmı da diğer bir kısmın**(ın) **kıblesine** (ve dînine) **kesinlikle uyacak değildir.**

(Habîbim! Sana söylüyorum, ey ümmet siz işitin!) **Andolsun ki;** (hak dînin İslâm, sizin kıblenizin de Kâ'be olduğuna dâir) **sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra** (farz-ı muhâl) **yine de sen onların** ("Kıble olarak

Mescid-i Aksâ'da sebât etseydin, senin beklediğimiz son peygamber olabileceğini düşünüyorduk" gibi sözlerinden etkilenip seni haktan döndürme uğrundaki) **kötü arzularına uyacak olursan, şüphesiz ki elbette o zaman sen** (itâat edilmemesi gereken bir şeye uyduğundan dolayı) **zulüm işleyen kimselerden** (addedilir)**sin.**

اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَهُمْ وَاِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 146

(اَلَّذِينَ) **Öyle kimseler ki,** (اٰتَيْنَا) **Biz verdik,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o** (Tevrât ve İncîl gibi İlâhî) **kitab**(lar)**ı,** yâni Tevrât'ı okumayı nasîp ettiğimiz Yahûdî ve Hristiyan ulemâsı, (يَعْرِفُونَ) **tanırlar,** kimi? (هُ) **onu** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i), ne gibi tanırlar? (كَمَا يَعْرِفُونَ) **tanıdıkları gibi,** kimi? (اَبْنَاءَهُمْ) **kendi oğullarını,** (وَاِنَّ فَرِيقًا) **ve muhakkak bir fırka** (güruh), öyle fırka ki, kimden olan? (مِنْهُمْ) **onlardan,** yâni Ehl-i Kitap'ın inatçılarından bir topluluk, (لَيَكْتُمُونَ) **elbette gizlerler,** neyi? (اَلْحَقَّ) **hakkı** (Efendimiz *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in peygamberliğini), (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (يَعْلَمُونَ) **bilirler,** yâni haset ve inatlarından dolayı Allâh-u Te'âlâ'nın kendi kitaplarında beyân ettiği hakkı bile bile gizlerler.

Meâl-i Şerîf -146

146- Kendilerine kitap vermiş olduğumuz o (Abdullâh ibnü Selâm *(Radıyallâhu Anh)* gibi mümin) **kimseler** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in açık târifini Tevrât'ta buldukları için) **kendi oğullarını** (şeksiz şüphesiz) **tanıdıkları gibi onu tanımaktadırlar. Şüphesiz ki onlardan** (inat edip Müslüman olmayan) **bir fırka elbette** (kıskançlık yüzünden) **hakkı gizlemektedirler. Oysa kendileri** (kitaplarında bildirilen zâtın, Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* olduğunu) **bilmektedirler.**

اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 147

(اَلْحَقُّ) **O hak,** yâni senin nübüvvet ve risâletin, Kâ'be'ye yönelerek namaz kılacağın ve geçmiş kitaplarda yazılı evsâfından ibâret olan bütün gerçekler, kim tarafından gelmiştir? (مِنْ رَبِّكَ) **senin Rabbinden** (gelmiş)**dir,** (فَلَا تَكُونَنَّ) **artık sakın sen olma,** kimlerden? (مِنَ الْمُمْتَرِينَ) **şüphe eden kimselerden,** yâni Rabbin tarafından sana hakkın geldiğinde şüphe edenlerden olma.

Meâl-i Şerîf - 147

147- (Habîbim! Senin tâbi olduğun) **o hak, Rabbinden** (gelmiş)**dir. Artık** (kendi doğruluğun ve onların bunu bile bile gizledikleri husûsunda) **sakın sen şüphe edicilerden olma.** (Böyle bir şey senden beklenmezse de, ümmetine ulaştıracağımız tebliğlerin muhâtabı sensin.)

وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِۜ اَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللّٰهُ جَمِيعاًۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 148

(وَلِكُلٍّ) **Her biri için vardır,** yâni ümmetlerden her biri için veyâ bu ümmetin her bir ferdi için vardır, ne? (وِجْهَةٌ) **bir** (kıble) **cihet**(i) **ki,** (هُوَ) **o** (her bir ümmet veyâ fert), nedir? (مُوَلِّيهَا) **ona döndürücüdür** (yüzünü o kıbleye döndürür), burada ikinci mef'ûl olan (وَجْهَهُ) hazfedilmiştir. Yâni her ümmet için bir kıble, ibâdet ederken yönelecekleri bir makam vardır yâhut Müslümanlardan her biri için, bulundukları memleketlere nazaran (kuzey, güney, doğu, batı gibi) değişik bir kıble yönü vardır ki, namazda o tarafa yönelirler, (فَاسْتَبِقُوا) **öyleyse koşuşun,** neye? (اَلْخَيْرَاتِ) **hayırlara,** yâni kıbleye yönelerek namaz kılmak gibi iki cihan saâdeti kazandıracak bütün hayırlara koşun, (اَيْنَمَا) **her nerede,** (تَكُونُوا) **bulunursanız,** (يَأْتِ) **getirir** (toplar), kimi? (بِكُمْ) **sizi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh,** ne olduğunuz hâlde? (جَمِيعاً) **hep birlikte,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neye? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şeye,** kimdir? (قَدِيرٌ) **ziyâde Kādir'dir,** yâni sizi öldürmeye, diriltmeye ve bir araya toplamaya tam mânâsıyla gücü yetendir.

Meâl-i Şerîf - 148

148- (Ümmetlerden) **her biri için** (kıble olarak yöneleceği) **bir cihet vardır ki, o** (ümmetin fertleri ibâdet ederken yüzlerini) **on**(un tarafın)**a döndürücüdür. O hâlde siz** (kıbleye yöneliş gibi, iki cihan saâdeti kazandıracak) **hayırlı işlere koşuşun.**

(Siz ve düşmanlarınız, ölümünüzden sonra) **her nerede** (ve ne hâlde) **bulunursanız,** (kıyâmet günü) **Allâh sizi toplu hâlde** (mahşere) **getirecektir. Şüphesiz Allâh her şeye Kadîr'dir.**

(Öldürmek, diriltmek ve mahşerde toplamak dâhil bütün işlere hakkıyla gücü yetendir.)

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِۜ وَاِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَۜ
وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 149

(وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ) (Ey Rasûl-ü zîşân) **her nereden** (sefere) **çıkarsan,** (فَوَلِّ) **hemen döndür** (namaza başlarken çevir), neyi? (وَجْهَكَ) **yüzünü,** ne tarafa? (شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) **Mescid-i Harâm'ın tarafına,** (وَاِنَّهُ) **muhakkak o,** yâni yüzünü kıbleye çevirme emri, nedir? (لَلْحَقُّ) **elbette haktır,** yâni hikmete uygun olan bir gerçektir, kim tarafından verilmiştir? (مِنْ رَبِّكَ) **Rabbinden,** (وَمَا اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **değildir,** (بِغَافِلٍ) **aslâ gaflet edici** (ve habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 149

149- (Habîbim!) **Her nereden** (yolculuğa) **çıksan da** (namaz kılacağın zaman) **hemen yüzünü Mescid-i Harâm'ın tarafına döndür. Şüphesiz ki bu** (yöneliş), **elbette Rabbinden** (gelmiş) **olan hakk** (ve gerçek bir uygulaman)**ın ta kendisidir.**

Zâten Allâh yapmakta olduğunuz şeylerden aslâ gâfil (ve habersiz) **değildir.** (Bu yüzden tüm amellerinizi kayda almakta olup, kıyâmet günü size onların karşılığını verecektir.)

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِۜ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُۙ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌۗ اِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي
وَلِاُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَۙ ﴿١٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 150

(وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ) (Ey Habîbim) **her nereden çıkarsan,** yâni seferlerinde, muhârebelerinde uzak, yakın ne tarafa doğru yola çıkarsan, (فَوَلِّ) **hemen çevir,** neyi? (وَجْهَكَ) **yüzünü,** ne tarafa? (شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) **Mescid-i Harâm'ın tarafına,** (وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ) **nerede bulunursanız,** yâni ey Müslümanlar! Mukim veyâ misâfir olarak nerede bulunursanız, namaz kılmak istediğiniz zaman, (فَوَلُّوا) **hemen çevirin,** neyi? (وُجُوهَكُمْ) **yüzlerinizi,** nereye? (شَطْرَهُ) **onun** (Mescid-i Harâm'ın) **tarafına,** niçin çevirin? (لِئَلَّا يَكُونَ) **olmasın diye,** kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** yâni kıble husûsunda îtirâz edenler için, kim üzerine?

(عَلَيْكُمْ) **sizin üzerine,** ne olmasın? (حُجَّةٌ) **bir huccet** (delil), yâni bir îtirâz söz konusu olmasın diye, (اِلَّا الَّذِينَ) **ancak o kimseler müstesnâ ki,** (ظَلَمُوا) **zâlim oldular,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** yâni Yahûdîlerin inatçılarından başka hiçbirinin size karşı tutunacak bir delîli kalmasın diye Allâh-u Te'âlâ sizi Kâ'be'ye döndürdü, (فَلَا تَخْشَوْهُمْ) **o hâlde korkmayın,** kimden? (هُمْ) **onlardan,** (وَاخْشَوْنِي) **korkun,** kimden? (نِي) **Benden** (insanların elinde sizin aleyhinize bir delil bırakmayayım diye size Kâ'be'ye dönmenizi emrettim), **bunu daha niçin emrettim?** (وَلِأُتِمَّ) **tamamlayayım için,** neyi? (نِعْمَتِي) **nîmetimi,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni insanların size karşı getirecekleri bir delîli kalmasın ve sizi Kâ'be'ye hidâyet ederek üzerinize nîmetimi tamamlayayım için, namazda yüzlerinizi onun tarafına döndürmenizi emrettim, (وَلَعَلَّكُمْ) **hem de umulur ki siz,** (تَهْتَدُونَ) **hidâyete erersiniz,** yâni bir de sizin dalâletten kurtulup Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın şe'âirinden (nişanlarından) biri olan İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın kıblesine kavuşmanızı murâd ettiğim için böyle emrettim.

Meâl-i Şerîf - 150

150- (Ey Nebiy-yi zîşân!) **Her nereden** (yolculuğa) **çıksan da,** (namaz kılacağın vakit) **hemen yüzünü Mescid-i Harâm'ın tarafına döndür.** (Ey Müslümanlar!) **Siz de her nerede bulunursanız** (namaz kılarken) **hemen yüzlerinizi onun tarafına çevirin ki, içlerinden o** (inat etmiş ve) **zulüm işlemiş olanlar dışındaki insanlar** (özellikle de Yahûdîler ve müşrikler) **için size karşı** (kullanacakları) **bir delil** (ellerinde) **bulunmasın.**

Artık onlar(ın kıble konusundaki kınamaların)**dan korkmayın, Ben**(im emrime muhâlefet)**den korkun! Tâ ki böylece** (Bana karşı saygılı olmanız vesîlesi ile) **üzerinize nîmetimi tamamlayayım ve ola ki siz** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın kıblesine yönelmekle) **hidâyet bulursunuz** (diye Kâ'be'ye yönelmenizi size emrettim).

Müfessirler bu âyet-i kerîmeye: "Müşriklerden insaflı olanlar: 'Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* dînimize inanmıyor ama kıblemize uyuyor' veyâ 'O hem İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın dîninde olduğunu söylüyor, hem de onun kıblesine dönmüyor' gibi sözler sarf etme imkânı bulamasınlar diye sizi Mescid-i Harâm'a döndürdüm. Onlar içerisindeki zâlim için zâten bir delîle ihtiyaç yoktur. Çünkü onlar insafı elden bıraktıkları için, her hâlükârda sizin aleyhinize konuşacak bir laf bulurlar" şeklinde mânâ vermişlerdir.

كَمَا اَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ
وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 151

(كَمَٓا اَرْسَلْنَا) **Gönderdiğimiz gibi,** nerede? (فِيكُمْ) **sizin içinizde,** kimi? (رَسُولًا) **bir Rasûl'ü,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** yâni kendi cinsinizden olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i peygamber olarak göndermekle sizin için nîmetimi tamamladığım gibi, kıble işinde de üzerinize nîmetimi tamamlayayım için size Kâ'be-i Muazzama'ya dönmenizi emrettim, öyle bir rasûl ki, (يَتْلُوا) **okuyor,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** neyi? (اٰيَاتِنَا) **Bizim âyetlerimizi,** daha? (وَيُزَكّٖيكُمْ) **tezkiye ediyor,** yâni şirk ve günah gibi mânevî kirlerden tertemiz ediyor, kimi? (كُمْ) **sizi,** daha? (وَيُعَلِّمُ) **tam mânâsıyla öğretiyor,** kime? (كُمُ) **size,** neyi? (الْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân-ı Kerîm'i), daha? (وَالْحِكْمَةَ) **hikmeti,** yâni sünnet ve fıkhı, daha? (وَيُعَلِّمُ) **ziyâdesiyle öğretiyor,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (لَمْ تَكُونُوا) **olmadınız,** nedir olmadınız? (تَعْلَمُونَ) **biliyosunuz,** yâni vahiyden başka hiçbir yolla bilemeyeceğiniz nice şeyleri size hakkıyla öğretiyor.

Meâl-i Şerîf - 151

151- Nitekim (evvelce de üzerinize nîmetimizi tamamlayalım diye) **içinizde siz**(ler gibi insan cinsin)**den bir Rasûl göndermiştik ki; o sizin üzerinize âyetlerimizi peş peşe okumaktadır,** (şirk vesâir günahlardan) **sizi tertemiz yap**(acak îmâna ve sâlih amellere kavuştur)**maktadır, size o** (Kur'ân gibi kıyâmete kadar bâkî kalacak yüce) **kitabı ve hikmeti** (sünneti ve fıkhı) **öğretmektedir ve bilmekte olmadığınız** (vahiyden başka bir yolla da aslâ bilemeyeceğiniz) **şeyleri size bildirmektedir.**

فَاذْكُرُونٖٓي اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لٖي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 152

(فَاذْكُرُو) **Artık zikredin,** kimi? (نٖي) **Beni,** (اَذْكُرْ) **Ben de zikredeyim,** kimi? (كُمْ) **sizi,** (وَاشْكُرُوا) **şükredin,** kime? (لٖي) **Bana,** (وَلَا تَكْفُرُو) **inkâr etmeyin,** kimi? (نِ) **Beni.**

Meâl-i Şerîf - 152

152- Öyleyse siz (tâatler, zikirler ve duâlarla) **Beni anın ki, Ben de** (sevaplar, övgüler ve kabullerle) **sizi anayım. Bir de** (bunca nîmetlerime karşı) **Bana şükredin,** (emrime isyân edip, nîmetlerimi görmezden gelerek) **Beni inkâr etmeyin.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اسْتَعٖينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرٖينَ ﴿١٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 153

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş olan kimseler, (اِسْتَع۪ينُوا) **yardım talebedin,** ne ile? (بِالصَّبْرِ) **sabırla,** daha? (وَالصَّلٰوةِ) **namazla,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimle berâberdir? (مَعَ الصَّابِر۪ينَ) **sabredenlerle berâberdir.**

Meâl-i Şerîf - 153

153- Ey îmân etmiş olan kimseler! (Zikir, şükür, oruç ve cihâda devâm edebilmek ve tenkitlere aldırmaksızın kıble konusunda sâbit kalabilmek gibi ibâdetlere muvaffak kılınmak için) **sabırla** (günahlara ve nefsânî hazlara kapılmaya karşı direnişle) **bir de** (ibâdetlerin aslı ve müminlerin mîrâcı olan) **o** (farz) **namaz**(lar aracılığıy)**la yardım arayın. Şüphesiz Allâh**(ın yardımı dâimâ) **sabredenlerle berâberdir.**

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ بَلْ اَحْيَٓاءٌ وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 154

(وَلَا تَقُولُوا) **Demeyin,** kim için? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يُقْتَلُ) **öldürülüyor,** kimin yolunda? (ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** ne demeyin? (اَمْوَاتٌ) **ölüler,** yâni Allâh yolunda öldürülenler hakkında "Bunlar ölülerdir" demeyin, (بَلْ اَحْيَٓاءٌ) **bilakis** (onlar) **dirilerdir,** (وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ) **lâkin siz** (onu) **anlayamazsınız.**

Meâl-i Şerîf - 154

154- Allâh(ın dînini yüceltme) **yolunda öldürülen** (şehit) **kimseler için:** "(Bunlar) **ölüler**(dir)" **demeyin. Doğrusu,** (onlar) **dirilerdir velâkin** (yaşantıları cismânî olmadığından) **siz** (onların hayatlarını hissetmek bir yana, vahye dayanmayan şu yetersiz akıllarınızla, onların ne mânâda diri olduklarını bile) **anlayamazsınız.**

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ
وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِر۪ينَ ﴿١٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 155

(وَلَنَبْلُوَنَّ) **Vallâhi elbette Biz imtihan edeceğiz,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni sizin hâlinizi bildiğimiz hâlde, bir insan, bir insanı imtihan ettiği gibi sizi imtihan edenin muâmelesine tâbi edeceğiz, neyle? (بِشَيْءٍ) **az bir şeyle,** neden? (مِنَ الْخَوْفِ) **korkudan,** daha? (وَالْجُوعِ) **açlıktan,** daha neyle imtihan edeceğiz? (وَنَقْصٍ) **az**

bir şey eksiltmekle, neden? (مِنَ الْاَمْوَالِ) **mallardan,** daha? (وَالْاَنْفُسِ) **canlardan,** daha? (وَالثَّمَرَاتِ) **mahsüllerden,** (وَبَشِّرِ) (Habîbim) **çok müjdele,** kimi? (اَلصَّابِرِينَ) **sabredenleri.**

Meâl-i Şerîf - 155

155- Andolsun ki; elbette sizi (koruduğumuz bunca belâya nazaran) **çok az bir şeyle; korkuyla ve açlıkla, bir de mallardan, canlardan ve mahsüllerden biraz eksiltmeyle mutlaka imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **edeceğiz.** (Habîbim! Belâlara) **sabreden o kişileri** (cennetle) **müjdele.**

اَلَّذِينَ اِذَٓا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌۙ قَالُٓوا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّٓا اِلَيْهِ رَاجِعُونَۜ ﴿١٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 156

(اَلَّذِينَ) (Sabrediciler) **öyle kimseler**(dir) **ki,** (اِذَٓا اَصَابَتْ) **isâbet ettiği zaman,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (مُصِيبَةٌ) **bir musîbet,** yâni kerih ve hoş olmayan bir hâdise başlarına geldiğinde, (قَالُٓوا) **derler,** ne derler? (اِنَّا) **muhakkak biz,** kime âidiz? (لِلّٰهِ) **Allâh'a âidiz,** yâni onun kulları ve köleleriyiz, (وَاِنَّٓا) **yine muhakkak biz,** (اِلَيْهِ) **ancak O'na** (رَاجِعُونَ) **dönücü kimseleriz.**

Meâl-i Şerîf - 156

156- O (sabırlı) **kimseler ki; kendilerine bir musîbet ulaştığında: "Şüphesiz biz Allâh'a âit** (kul ve köleler)**iz ve kesinlikle biz ancak O'na dönücü kimseleriz" derler.**

اُو۬لٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 157

(اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar** (o sabredenler var ya); (عَلَيْهِمْ) **sâdece onların üzerine vardır,** ne? (صَلَوَاتٌ) **salâtlar** (medh-ü senâlar, tâzim ve mağfiretler), kim tarafından? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rablerinden,** daha ne vardır? (وَرَحْمَةٌ) **büyük bir rahmet** (lütuf ve ihsan), (وَاُو۬لٰٓئِكَ) **ve işte sana onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلْمُهْتَدُونَ) **hidâyet bulan** (ve Allâh'ın emrine boyun eğdikleri için dosdoğru yola kavuşan) **kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 157

157- İşte sana! Onlar (var ya); **Rablerinden** (art arda gelen) **mağfiretler ve büyük bir rahmet sâdece onlar üzerine** (inmekte)**dir.**

Yine işte sana! Ancak onlar, (başlarına gelen belâlara karşı teslîmiyet ve rızâ göstermeleri hasebiyle) **hidâyet bulan** (ve dosdoğru yola kavuşan) **kimselerdir.**

اِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَٓائِرِ اللّٰهِۚ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ اَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَاۜ وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًاۙ فَاِنَّ اللّٰهَ شَاكِرٌ عَلٖيمٌ ﴿١٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 158

(اِنَّ الصَّفَا) **Muhakkak Safâ** (tepesi), daha? (وَالْمَرْوَةَ) **Merve** (tepesi), nedendir? (مِنْ شَعَٓائِرِ اللّٰهِ) **Allâh'ın şe'âirindendir,** yâni Kendi dîninin hükümlerinin tatbîk edilmesi için belirlediği nişanlarındandır, (فَمَنْ) **artık her kim,** (حَجَّ) **haccederse,** yâni haccetmeyi kastederse, neyi? (اَلْبَيْتَ) **o Beyt'i** (Beytullâh'ı), (اَوِ اعْتَمَرَ) **yâhut umre yaparsa,** yâni umre niyetiyle Beytullâh'ı ziyâret ederse, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **o kişi üzerine,** ne hususta? (اَنْ يَطَّوَّفَ) **tavâf etmesinde,** neyi? (بِهِمَا) **o ikisini,** yâni o ikisinin arasında sa'y etmesinde ona hiçbir beis yoktur, (وَمَنْ) **her kim de,** (تَطَوَّعَ) **tatavvu ederse,** yâni kendine vâcip olmadığı hâlde nâfile olarak işlerse, neyi? (خَيْرًا) **her hangi bir hayrı,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (شَاكِرٌ) **Şâkir'dir,** yâni kulunu ameline karşı mükâfatlandırıcıdır, (عَلٖيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni kişinin itâat ve niyâzını ve her şeyi hakkıyla bilendir.

Meâl-i Şerîf - 158

158- Şüphesiz (Mekke'de bulunan) **Safâ ve Merve** (tepeleri), **Allâh'ın** (dîninin hac ve umre ibâdetlerine mahal olmaları hasebiyle İslâm) **nişanlarındandır. Artık her kim o Beyt'i hacceder veyâ umre yaparsa,** (Safâ ve Merve arasında sa'y ederek) **o ikisini iyice tavâf etmesinde kendisi üzerine hiçbir günah yoktur. Ama her kim** (mecbur olmadığı hâlde) **istekli olarak bir hayır yaparsa, şüphesiz ki Allâh Şâkir'dir** (yapılan az bir amele çok mükâfat verendir), **Alîm'dir** (küçük-büyük her yapılanı hakkıyla bilendir).

اِنَّ الَّذٖينَ يَكْتُمُونَ مَٓا اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِى الْكِتَابِۙ اُو۬لٰٓئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَۙ ﴿١٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 159

(اِنَّ الَّذٖينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (يَكْتُمُونَ) **gizliyorlar,** neyi? (مَٓا) **ol şeyleri** (âyetleri) **ki,** (اَنْزَلْنَا) **Biz indirdik,** onlar da ne olduğu hâlde? (مِنَ الْبَيِّنَاتِ) **açık âyetler olduğu hâlde,** yâni Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın peygamberliğinin

doğruluğuna, (evli olduğu hâlde zinâ edenin) recmine (taşlanarak öldürülmesine), kıblenin döndürülmesine, haram ve helâle delâlet eden apaçık âyetler olarak, daha ne olduğu hâlde? (وَالْهُدٰى) **hidayet,** yâni Peygamber *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i vasfetmek (tanıtmak) sûretiyle İslâm'a hidâyet edici olarak indirdiğimiz âyetleri gizliyorlar, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا) **ol bir şeyden sonra ki,** (بَيَّنَّا) **çok beyân** (ve îzâh) **ettik,** neyi? (هُ) **onu,** yâni indirdiğimiz âyetleri tam açıkladıktan sonra, kime? (لِلنَّاسِ) **bütün insanlara,** nerede? (فِى الْكِتَابِ) **o kitapta,** yâni Tevrât'ta veyâ gökten inen bütün kitaplarda, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar** (var ya), (يَلْعَنُ) **lânet eder,** kime? (هُمُ) **onlara,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni onları rahmetinden uzak eder, daha? (وَيَلْعَنُ) **yine lânet eder,** kime? (هُمُ) **onlara,** kim? (اللَّاعِنُونَ) **bütün lânet ediciler,** yâni melekler, insan ve cinlerin müminleri ve lânet edebilecek her şey onlara lânet eder.

Meâl-i Şerîf - 159

159- Şüphesiz o kimseler ki (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in doğruluğu ve ona inanılması gerektiği, evli olduğu hâlde zinâ edenin taşlanarak öldürülmesi ve kıblenin Kâ'be'ye döndürülmesi gibi konularda) **indirmiş olduğumuz o açık delilleri ve hidâyet** (edici âyetler)**i, Biz onu o** (Tevrât) **kitab**(ın)**da insanlara açıkladıktan sonra gizlemektedirler;** (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (öyle kötü kimselerdir) **ki, şüphesiz Allâh da onlara lânet etmektedir, tüm lânet edebilenler de onları lânetlemektedir.**

اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَاُولٰٓئِكَ اَتُوبُ عَلَيْهِمْۚ وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 160

(اِلَّا الَّذِينَ) **Lâkin o kimseler ki,** (تَابُوا) **tevbe ettiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın âyetlerini gizlemekten vesâir tevbe gerektiren her türlü kötü şeylerden döndüler, daha? (وَاَصْلَحُوا) **ıslâh ettiler,** yâni bütün kötü hareketlerini düzelttiler, daha? (وَبَيَّنُوا) **tam mânâsıyla beyân ettiler,** yâni gizlediklerini iyice açıkladılar, (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar** (var ya), (اَتُوبُ) **Ben** (kabûl ile) **dönerim,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** yâni tevbelerini kabûl ederim, (وَاَنَا) **zâten ancak Ben,** kimim? (التَّوَّابُ) **mübâlağa ile tevbeleri kabûl ediciyim,** daha kimim? (الرَّحِيمُ) **ziyâde acıyıcıyım.**

Meâl-i Şerîf - 160

160- Lâkin o kimseler ki (yaptıkları gizleme işinden ve dönülmesi gereken bütün yanlışlardan) **tevbe etmişlerdir,** (yaptıkları bozgunculuğu)

düzeltmişlerdir ve (kâfirlik damgasını üzerlerinden tamâmen silip, iyilikte örnek olmak için, hatâlarından tevbe ettiklerini insanlara) **açıklamışlardır, artık işte sana! Onlar** (öyle bahtiyar kimselerdir) **ki, Ben onların tevbelerini kabûl ederim. Zâten ancak Ben** (tevbeleri son derece kabûl eden bir) **Tevvâb'ım;** (kullarına bolca rahmet akıtan bir) **Rahîm'im.**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; vaaz ve fetvâlarıyla insanları yanlışa sevk eden âlimlerin tevbesinin kabûlü için sâdece pişmanlık yeterli olmayıp birkaç şart gereklidir. Tabî ki yine de ilk şart pişmanlıksa da, burada "Islâh" ve "Tebyîn" yâni yaptıkları yanlışı düzeltme ve bu düzeltmeyi herkese açıklama şartı ilâve edilmiştir. Zîrâ onların günahı, Allâh ile aralarında kalmayıp insanları ifsâda sürüklemiştir.

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَۙ ﴿١٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 161

(اِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni gizlemeyi ve kâfirliğe sebep olacak diğer şeyleri işlemeye devâm ettiler, daha? (وَمَاتُوا) **öldüler,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** kimlerdir? (كُفَّارٌ) **kâfirlerdir,** yâni kâfir olarak ölenler var ya, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (عَلَيْهِمْ) **sâdece onların üzerinedir,** ne? (لَعْنَةُ اللّٰهِ) **Allâh'ın lâneti,** daha? (وَالْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklerin de,** daha? (وَالنَّاسِ) **insanların da** (lâneti), (اَجْمَعِينَ) ne oldukları hâlde? **hep birlikte oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 161

161- Şüphesiz o kimseler ki (gerçekleri gizlemekten tevbekâr olmayıp da) **kâfir**(likte ısrarcı) **olmuşlardır ve onlar kâfirler olarak ölmüşlerdir;** (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (öyle bedbaht kimselerdir) **ki, Allâh'ın, meleklerin ve hep birlikte olan bütün insanların lâneti ancak onlar üzerine** (inmekte)**dir.**

خَالِدِينَ فِيهَاۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 162

Ne oldukları hâlde? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler oldukları hâlde,** nerede? (فِيهَا) **onun içerisinde,** (لَا يُخَفَّفُ) **hafifletilmeyecektir,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan** ne? (الْعَذَابُ) **azap,** daha? (وَلَا هُمْ) **onlar olmadılar,** nedir olmadılar? (يُنْظَرُونَ) **mühlet verilirler.**

Meâl-i Şerîf - 162

162- O (lânet sahası)**nda ebedî kalıcı kimseler olarak** (aslâ cehennemden çıkamayacaklardır).

Kendilerinden azap (hiçbir şekilde aslâ) **hafifletilmeyecek** (bilakis azap üzerine azap ilâve edilecek)**tir, onlar** (tevbe etmeleri için) **mühlet verilecek** (kimseler) **de değildirler** ***/kendileri*** *(özür dilemeleri)* ***beklenecek*** *(kimseler)* ***de değildirler /onlar*** *(rahmet nazarıyla suratlarına)* ***bakılacak*** *(şahıslar)* ***da değildirler/.***

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّح۪يمُ ﴿١٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 163

(وَاِلٰهُكُمْ) **Sizin İlâhınız,** kimdir? (اِلٰهٌ) **bir İlâh'tır,** öyle ilâh ki, (وَاحِدٌ) **tek olucu,** (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** O Zat'tan bedel? (اَلرَّحْمٰنُ) **Rahmân** (sıfatıyla muttasıf)**dır,** (اَلرَّح۪يمُ) **Rahîm** (sıfatıyla vasfedilmiş)**dir.**

Meâl-i Şerîf - 163

163- (Ey Habîbime gelip: "Bize Rabbini târif et" diyen insanlar!) **Sizin İlâhınız, ancak bir tek İlâh'tır. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur,** (çünkü O, esaslarıyla ve ayrıntılarıyla tüm nîmetlerin sâhibi olan bir) **Rahmân'dır,** (yarattıklarına çok acıyan bir) **Rahîm'dir.** (O'nun dışındaki her şey ise, ya nîmetin kendisidir veyâ nîmete mazhar durumdadır. Artık nîmetleri de, nîmete mazhar kılınanları da yaratandan başka hiçbir şeyin ibâdet olunmayı hak etmediği âşikârdır.)

اِنَّ ف۪ي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّت۪ي
تَجْر۪ي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ مَٓاءٍ
فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ ف۪يهَا مِنْ كُلِّ دَٓابَّةٍۖ وَتَصْر۪يفِ الرِّيَاحِ
وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 164

(اِنَّ ف۪ي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ) **Muhakkak göklerin yaratılışında vardır,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de** (yaratılışında), daha? (وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ) **gecenin ihtilâf edişinde,** daha? (وَالنَّهَارِ) **gündüzün de,** yâni gece ile gündüzün değişmelerinde de vardır, daha? (وَالْفُلْكِ) **o gemilerde,** (اَلَّت۪ي) **öyle** (gemiler) **ki,** (تَجْر۪ي) **akıtıyor,** yâni yüklenip taşıyor. Bundan sonra gelecek (بِمَا)daki (بَا) harf-i ceri ta'diye için kabûl edildiği takdirde bu kelimeye "Müte'addî mânâsı" verilmiştir ama buradaki (بَا) harf-i ceri musâhabet için de kabûl edilebilir, nitekim meâldeki mânâ buna göre verilmiştir, nerede? (فِي الْبَحْرِ) **denizde,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,**

(يَنْفَعُ) **menfaat veriyor,** kime? (النَّاسَ) **insanlara,** yâni insanlara yarayan şeyleri denizde götüren gemilerde de vardır, daha? (وَمَا) **o şeyde de vardır ki,** (أَنْزَلَ) **indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nereden? (مِنَ السَّمَاءِ) **semâdan,** yâni gök tarafından, o da nedir? (مِنْ مَاءٍ) **sudur,** yâni o suda da vardır ki, Allâh-u Te'âlâ onu semâdan indirdi, (فَأَحْيَا) **akabinde diriltti,** neyle? (بِهِ) **onun sebebiyle,** neyi? (الْأَرْضَ) **yeri,** neden sonra? (بَعْدَ مَوْتِهَا) **ölümünden sonra,** yâni Allâh-u Te'âlâ, gökten suyu indirip o su sebebiyle yeryüzünü kuruduktan sonra diriltti de, (وَبَثَّ) **ve yaydı,** nerede? (فِيهَا) **orada** (yeryüzünde), neden? (مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ) **debelenen her tür** (canlı) **şeyden,** yâni her hareket eden canlıyı yeryüzüne yaymasında da vardır, daha ne de vardır? (وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ) **rüzgârların tasrîfinde,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın, rüzgârları bir taraftan diğer bir tarafa, bir hâlden diğer bir hâle çevirmesinde de vardır, daha? (وَالسَّحَابِ) **bulutta,** yâni bulutları evirip çevirmesinde, öyle bulut ki, (الْمُسَخَّرِ) **teshîr edilmiş** (Allâh-u Te'âlâ'nın emrine itâatkâr kılınmış), nerede? (بَيْنَ السَّمَاءِ) **gök arasında,** daha? (وَالْأَرْضِ) **ve yer,** yâni Allâh-u Te'âla'nın gökle yer arasında emrine itâatkâr kıldığı bulutları farklı yönlere çevirmesinde de vardır, ne vardır? (لَآيَاتٍ) **elbette nice çok büyük âyetler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, birliğine, kudretine, hikmetine ve rahmetine delâlet eden nice deliller vardır, kim için? (لِقَوْمٍ) **bir kavim için,** öyle kavim ki, (يَعْقِلُونَ) **aklederler,** yâni akıllarıyla düşünürler de ibret alırlar.

Meâl-i Şerîf - 164

164- (Habîbim! Eğer Allâh-u Te'âlâ'nın birliği husûsundaki beyanlarının doğruluğuna dâir senden bir âyet istiyorlarsa, işte onlara nice âyetler beyân edelim:) **Şüphesiz göklerin ve yerin** (eşsiz bir sanat eseri olarak yedi kat hâlinde ve her türlü zevâlden korunmuş bir şekilde) **yaratılışında, gece ve gündüzün birbiri peşine gelişinde/*gece ile gündüzün*** *(renklerinin karanlık ve aydınlık olarak farklılık arz etmesinde, sürelerinin de mevsimlere göre bâzen artıp bâzen eksilerek)* ***ihtilaf edişinde/*; insanlara fayda veren** (yiyecek-giyecek ve yakıt gibi) **şeylerle** (yüklü olarak) **denizde akıp giden o gemilerde, bir de Allâh'ın gökten indirdiği ve ölümünden sonra yeri kendisiyle diriltmiş olup, hareket edebilen her tür** (canlı) **şeyi** (kendisi sebebiyle) **orada yaymış bulunduğu suda */hareket edebilen her*** *(canlı)* ***şeyi de orada yaymasında/*, ayrıca rüzgârların** (yönden yöne, şekilden şekle) **evrilip çevrilmesinde ve yerle gök arasında** (Allâh'ın dilediği yere yağmurları yağdırma emrine) **itâatkâr kılınan bulutlarda bir kavim için elbette** (Allâh-u Te'âlâ'nın yenilmez gücünü, üstün hikmetini ve engin rahmetini açıkça ortaya koyan) **nice çok büyük âyetler** (ve deliller) **vardır ki onlar** (akıl gözleriyle bakıp iyice düşünerek gerçekleri) **anlayabilmektedirler.**

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِؕ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا اَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِؕ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا اِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَۙ اَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًاۙ وَاَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 165

(وَمِنَ النَّاسِ) **İnsanlardan bâzısı da,** kimdir? (مَنْ) **öyle bir kimsedir ki,** (يَتَّخِذُ) **dönüştürür,** bu mânâya göre (يَتَّخِذُ) fiili, (يَصِيرُ) mânâsında olup, ikinci mef'ûl olan (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) lafzı takdîm edilmiştir, *(ed-Dürru'l-masûn, 7/453)* kimden başkasını dönüştürür? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan başkasını,** nelere dönüştürürler? (اَنْدَادًا) **birtakım** (ortaklara ve) **eşlere,** yâni birbirine benzeyen putlar veyâ kendi bozuk zanlarınca Allâh'a eşler, ortaklar edinirler de, (يُحِبُّونَ) **severler,** kimi? (هُمْ) **onları** (putları), ne gibi? (كَحُبِّ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı sever gibi,** (وَالَّذِينَ) **o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni îmân edenler, nedirler? (اَشَدُّ) **daha şiddetli** (kuvvetli)**dirler,** ne cihetinden? (حُبًّا) **sevme cihetinden,** kimi? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** (وَلَوْ يَرَى) **eğer görse,** yâni bilecek olsa, kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (ظَلَمُوا) **zâlim oldular,** yâni putları ilâh yerine koymakla en büyük zulmü işlemiş olan bu kimseler bilecek olsalar, ne zaman? (اِذْ يَرَوْنَ) **gördükleri vakit,** yâni görecekleri zaman, neyi? (اَلْعَذَابَ) **o** (âhiretteki) **azâbı,** yâni kıyâmet günü kendileri için hazırlanmış olan azâbı gözleriyle görecekleri zaman, bilecek olsalar, neyi? şu gerçeği ki; (اَنَّ الْقُوَّةَ) **muhakkak bütün kuvvet,** kime mahsustur? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a mahsustur,** (جَمِيعًا) **hepsi,** daha neyi bilecek olsalar? (وَاَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (شَدِيدُ الْعَذَابِ) **azâbı çok şiddetli olandır,** burada (لَوْ) harfinin cevâbı mahzuftur, yâni "Zâlimler bunu anladıklarında elbette anlatılmayacak derecede büyük bir pişmanlığa düşeceklerdir" demektir.

Meâl-i Şerîf - 165

165- (Bunca âyetleri gördükten sonra hâlâ) **insanlardan öylesi de vardır ki, Allâh'ı bırakıp** (ilâhlıkta O'na) **birtakım eşler** (ve ortaklar) **edinir de Allâh'ı sever gibi onları severler. O îmân etmiş olan kimseler ise,** (müşriklerin, ilâhlarını sevmesine nispeten) **Allâh'a karşı sevgi bakımından daha güçlüdür**(ler). (Allâh'a eşler koşarak) **o zulmetmiş olan kimseler,** (âhiretteki) **o** (sonsuz) **azâbı görecekleri zaman** (putlarının onları kurtaramayacağını şimdiden bir) **bilseydi**(ler, şunu çok iyi anlardılar) **ki, şüphesiz** (güç ve) **kuvvet tümüyle Allâh'a âittir ve Allâh gerçekten azâbı çok şiddetli olan bir Zat'tır.** *(el-Beyzâvî, el-Âlûsî)*

اِذْ تَبَرَّاَ الَّذٖينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذٖينَ اتَّبَعُوا وَرَاَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْاَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 166

O azâbı görecekleri zamandan bedel? (اِذْ تَبَرَّاَ) **berî olduğu** yâni son derece uzaklaştığı **zaman,** kim? (اَلَّذٖينَ) **o kimseler ki,** (اُتُّبِعُوا) **tâbi olundular,** yâni dünyâda dalâlet (sapıklık) yolunda kendilerine uyulan reisler ve önderler kaçtığı zaman, kimden? (مِنَ الَّذٖينَ) **o kimselerden ki,** (اِتَّبَعُوا) **tâbi oldular,** yâni kendilerine kötü yolda uyan kimselerden kaçtıkları zaman, uyulanlar ve uyanlar ne oldukları hâlde? (وَرَاَوُا) **gördükleri hâlde,** neyi? (اَلْعَذَابَ) **o** (âhiretteki) **azâbı,** daha? (وَتَقَطَّعَتْ) **tamâmen kesildiği zaman,** kimlerden? (بِهِمْ) **onlardan,** burada (بَ) harf-i ceri, (عَنْ) harfi mânâsındadır ama buradaki (بَ) harf-i ceri sebebiyet için de kabûl edilebilir, nitekim meâldeki mânâ buna göre verilmiştir, ne kesildiği zaman? (اَلْاَسْبَابُ) **sebepler,** yâni aralarında olan her türlü münâsebetler, alâkalar, yakınlıklar bitip tükendiği zaman (işte o zaman anlatılamayacak bir pişmanlığa düşeceklerdir).

Meâl-i Şerîf - 166

166- O (sapık önderler ve kendilerine uya)**nlar** (hep birlikte) **o azâbı görmüşlerken,** (şirk ve inkârda) **kendilerine uyulmuş olan o kimseler,** (dünyâdayken kendilerine) **tâbi olmuş bulunan o kişilerden tamâmen uzaklaştığında ve** (kurtuluş sebebi olarak gördükleri akrabâlık, yoldaşlık ve samîmî dostluk gibi irtibat) **bağlar**(ı) **onlar**(ın inkârı) **yüzünden tümüyle koptuğu zaman** (işte o vakit bâtıl ilâhlarının kendilerine fayda vermeyeceğini keşke şimdiden anlayabilseydiler de, onlarla tüm ilişkilerini daha dünyâdayken kesebilseydiler).

وَقَالَ الَّذٖينَ اتَّبَعُوا لَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّاَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّؤُا مِنَّا كَذٰلِكَ يُرٖيهِمُ اللّٰهُ
اَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجٖينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 167

(وَقَالَ) **Ve dedi,** yâni kesin olarak diyecektir, kim? (اَلَّذٖينَ) **o kimseler ki,** (اِتَّبَعُوا) **tâbi oldular,** yâni dünyâdayken peygamberleri bırakıp da onların düşmanlarına uyanlar, âhirette, uydukları kimselerin kendilerinden uzaklaştıklarını gördükleri zaman şöyle diyecekler: (لَوْ اَنَّ لَنَا) **ah keşke bizim için** (mümkün) **olsaydı,** ne? (كَرَّةً) **bir dönüş,** yâni dünyâya bir dönebilseydik de, (فَنَتَبَرَّاَ) **biz de berî olsaydık** (uzaklaşsaydık), kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan**

(peşine gittiğimiz kimselerden), ne gibi? (كَمَا تَبَرَّؤُا) **onlar berî oldukları gibi,** yâni bugün uzaklaştıkları gibi, kimden? (مِنَّا) **bizden,** (كَذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana böylece,** (يُرِى) **gösterecektir,** kime? (هُمُ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَعْمَالَهُمْ) **amellerini** (putlara tapmalarını), ne olarak gösterecektir? (حَسَرَاتٍ) **hasretler hâlinde,** öyle hasretler ki, (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine** (çökmüş olarak), yâni Allâh-u Te'âlâ dünyâda yaptıkları amelleri her taraftan kendilerini kaplamış büyük pişmanlıkların kaynağı olarak âhirette onlara gösterecektir, (وَمَا هُمْ) **ve onlar aslâ olmadılar,** kimler? (بِخَارِجِينَ) **çıkacak kimseler,** neden? (مِنَ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den.**

Meâl-i Şerîf - 167

167- (Şu hakîkat şimdiden olmuş bitmiş gibi kesin olarak bilinmelidir ki; müşrik önderlere) **tâbi olmuş bulunan o kimseler** (âhirette azâbı gördüklerinde)**: "Keşke bizim için gerçekten bir** (daha dünyâya geri) **dönüş** (imkânı) **olsaydı da,** (bugün) **onlar bizden uzaklaştıkları gibi** (o gün) **biz de onlardan uzaklaşabilseydik" demiştir.**

(Habîbim!) **İşte sana! Allâh onların** (şirk içerikli) **amellerini, üzerlerine çöken hasretler** (ve pişmanlıklar) **hâlinde** (pişmanlığın hiçbir faydası olmayacağı anda) **kendilerine böylece gösterecektir.**

Ama (şirk üzere öldükleri için) **onlar o** (cehennem) **ateş**(in)**den aslâ çıkacak kimseler değildirler.** (Zerre kadar îmânla ölenler ise, muvakkat bir zaman için azap içerisinde kalsalar da, sonunda mutlaka çıkacaklardır.)

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِى الْاَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًاۘ
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِۜ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 168

(يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ) **Ey insanlar,** (كُلُوا) **yiyin,** neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** nerededir? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** neyi? (حَلَالًا) **helâli,** öyle helâl ki, (طَيِّبًا) **lezzetli** (ve tertemiz), (وَلَا تَتَّبِعُوا) **ve tâbi olmayın,** yâni uymayın, neye? (خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) **şeytanın izlerine,** yâni sizi, kendisine dâvet ettiği yollarına, (اِنَّهُ) **zîrâ muhakkak o** (şeytan), kim için olduğu hâlde? (لَكُمْ) **sizin için,** nedir? (عَدُوٌّ) **bir düşmandır,** öyle düşman ki, (مُبِينٌ) **âşikâr,** yâni düşmanlığı apaçık.

Meâl-i Şerîf - 168

168- Ey insanlar! Yer(yüzün)**de bulunan** (rızık)**lardan helâl,** (bütün şüphelerden tertemiz ve) **lezzetli olan**(lar)**ı yiyin.**

Ama şeytanın izlerine uymayın. Çünkü gerçekten o (şeytan) **sizin için** (zâhiren dost görünen) **apaçık bir düşmandır.**

Bu âyet-i kerîmede geçen: "Şeytanın izlerine uymayın" cümle-i celîlesini müfessirler: "Şeytana uyup da eşlerinizi boşamaya dâir şart ve yemin etmeyin, günah olan şeylerin meydana gelmesi için adak yapmayın, Allâh'tan başkasının adına ant içmeyin ve helâlleri haram, haramları helâl saymayın" şeklinde tefsîr etmişledir.

اِنَّمَا يَاْمُرُكُمْ بِالسُّٓوءِ وَالْفَحْشَٓاءِ وَاَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 169

(اِنَّمَا يَأْمُرُ) **O** (şeytan) **ancak emreder,** kime? (كُمْ) **size,** yâni size vesvese (kuruntu) verir, neyle? (بِالسُّوءِ) **kötülük yapma ile,** daha? (وَالْفَحْشَاءِ) **en çirkin günahlarla,** daha? (وَاَنْ تَقُولُوا) **demenizle** (iftirâ etmenizle), kime karşı? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a karşı,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (لَا تَعْلَمُونَ) **bilmezsiniz.**

Meâl-i Şerîf - 169

169- O (şeytan) **size ancak** (yalan söylemek ve kumar oynamak gibi) **kötülük**(ler ve günahlar) **yapmayı ve** (içki içmek, iftirâ etmek ve zinâ yapmak gibi) **haddi aşan çirkin işleri** (yapmanızı) **ve** (Allâh'a iftirâda bulunarak kendi kafanızdan: "Şu helâldir, bu haramdır" gibi laflar etmek sûretiyle doğruluğunu) **bilmediğiniz şeyleri Allâh'a karşı** (O'nun adına) **söylemenizi emretmektedir.**

وَاِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَٓا اَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَا
اَوَلَوْ كَانَ اٰبَٓاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 170

(وَاِذَا قِيلَ) **Ve denildiği vakit,** kime? (لَهُمُ) **onlara,** ne? (اِتَّبِعُوا) **tâbi olun** (uyun), neye? (مَٓا) **o şeye** yâni Kur'ân-ı Kerîm'e **ki,** (اَنْزَلَ) **indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (قَالُوا) **derler,** ne derler? (بَلْ نَتَّبِعُ) **hayır Biz uyarız,** neye? (مَٓا) **o şeye** yâni o yola **ki,** (اَلْفَيْنَا) **bulduk,** ne üzerinde? (عَلَيْهِ) **onun üzerinde,** kimi? (اٰبَٓاءَنَا) **babalarımızı,** yâni "Biz ecdâdımızın yoluna uyarız ki o da Allâh'a ortak koşmak ve birtakım helâl ve pâk şeyleri kendilerine haram kılmaktır. Çünkü onlar bizden daha hayırlı ve daha bilgiliydiler" derler, Mevlâ Te'âlâ onların sözlerini reddetmek üzere buyuruyor ki: (اَوَلَوْ كَانَ) **olduysa da mı** (uyacaklar), kim? (اٰبَٓاؤُهُمْ) **babaları,** nedir olduysa? (لَا يَعْقِلُونَ) **anlayamamışlar,** neyi? (شَيْـًٔا) **hiçbir şeyi,** yâni din adına hiçbir meseleyi, daha nedir olduysalar?

(وَلَا يَهْتَدُونَ) **ve** (hiçbir) **hidâyete erişememişler,** yâni babaları ve dedeleri bu hâldeyseler de mi onlara uyacaklar.

Meâl-i Şerîf - 170

170- Bir de o (müşrik olan) **kişilere: "Allâh'ın indirmiş olduğu o şeye** (Kur'ân-ı Kerîm'e) **hakkıyla uyun" denildiği zaman "Hayır! Biz babalarımızı** (ve atalarımızı) **üzerinde bulduğumuz şeye uyarız" derler. Peki ya, babaları** (din adına) **hiçbir şey anlayamamışsalar** (hiçbir hakîkate erişememişseler) **ve hidâyet bulamamışsalar** (yine de onlara mı uyacaklar)?!

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً
صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 171

(وَمَثَلُ الَّذِينَ) **O kimselerin meseli** yâni ilginç hâli **ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** burada (اَلَّذِينَ كَفَرُوا) terkibinin başında bir muzâf mahzûftur (gizlenmiştir) ki o da (وَاعِظ) kelimesidir, buna göre takdîr (وَمَثَلُ وَاعِظِ الَّذِينَ كَفَرُوا) demektir. Yâni kâfirlere vaaz edip onları hakka dâvet edenin hâli, ne gibidir? (كَمَثَلِ الَّذِى) **o kimsenin acâyip hâli gibidir ki,** yâni öyle bir çobanın hâli gibidir ki, (يَنْعِقُ) **bağırıp çağırıyor,** kime? (بِمَا) **o şeylere ki** yâni hayvanlara, öyle şeyler ki, (لَا يَسْمَعُ) **işitmez,** yâni o hayvanlar hiçbir şey dinleyip anlayamazlar, (اِلَّا دُعَاءً) **ancak bir çağrı,** daha? (وَنِدَاءً) **ve bir sesleniş,** yâni kâfirlere vaaz edenin hâli sâdece bir ses duyup, ondan bir şey anlamayan hayvanlara bağırıp çağıran çobanın hâli gibidir, çünkü onlar nedirler? (صُمٌّ) **sağırlardır,** daha nedirler? (بُكْمٌ) **dilsizlerdir,** daha nedirler? (عُمْيٌ) **körlerdir,** (فَهُمْ) **bu sebeple onlar,** (لَا يَعْقِلُونَ) **akledemezler** (ve hiçbir şeyi düşünemezler).

Meâl-i Şerîf - 171

171- O kâfir olmuş kimseler(e vaaz eden)**in şaşılacak hâli; bir çağrı ve seslenişten başka bir şey duymayan** (hayvanlar gibi idraksiz) **şeylere bağırıp çağırmakta olan** (çoban)**ın şaşılacak durumu gibidir.**

(Hayvanlar çobanın haykırışından bir mânâ çıkaramayıp, sâdece kuru bir ses işittikleri gibi, kalpleri mühürlü kâfirlere de ne kadar vaaz edilse hiç etkilenmezler. Çünkü onlar) **sağırlardır, dilsizlerdir ve körlerdir. Bu** (üç duyudan mahrum olmaları) **sebeb**(iy)**le onlar** (vaaz-u nasîhatlerden hiçbir şey) **anlayamazlar.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 172

(يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kişiler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler, (كُلُوا) **yiyin,** neden? (مِنْ طَيِّبَاتِ مَا) **o şeylerin lezzetli** (ve tertemiz) **olanlarından ki,** (رَزَقْنَا) **rızıklandırdık,** kimi? (كُمْ) **sizi,** daha? (وَاشْكُرُوا) **ve şükredin,** kime? (لِلّٰهِ) **Allâh'a,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kime? (اِيَّاهُ) **ancak O'na,** nedir olduysanız? (تَعْبُدُونَ) **ibâdet ediyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 172

172- Ey îmân etmiş olan kimseler! Sizi rızıklandırmış olduğumuz şeylerin helâl (ve lezzetli) **olanlarından yiyin ve** (size verdiği bunca helâl rızıklara karşılık) **Allâh'a şükredin. Eğer siz** (Allâh'ın bütün nîmetlerin sâhibi olduğuna inanarak) **ancak O'na ibâdet etmekte olduysanız** (şükrü de O'na tahsis etmeniz gerekir).

اِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزٖيرِ وَمَٓا اُهِلَّ بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ
فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَٓا اِثْمَ عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿١٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 173

(اِنَّمَا حَرَّمَ) (Allâh-u Te'âlâ) **ancak haram etti,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمُ) **sizin üzerinize,** neyi? (الْمَيْتَةَ) **meyteyi,** yâni kesilebileceği hâlde kesilmeyip, kendi kendine ölen hayvanların etlerini, daha? (وَالدَّمَ) **o kanı,** yâni hayvanlar kesilirken atılarak (fışkırarak) çıkan kanı, daha? (وَلَحْمَ الْخِنْزٖيرِ) **domuz etini,** daha? (وَمَا) **o şeyi** yâni hayvanı **ki,** (اُهِلَّ) **ses yükseltildi,** neyle? (بِهٖ) **onunla,** yâni onun kesilmesiyle ilgili, kim için? (لِغَيْرِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan başkası için,** yâni Allâh-u Te'âlâ'dan başkasının adıyla kesilenleri de size haram etti, (فَمَنِ) **ama her kim ki,** (اضْطُرَّ) **mecbur kılındı,** yâni başka yiyecek bulamayarak bu haram edilenlerden birini yemeğe mecbur kalıp yediyse, ne olduğu hâlde? (غَيْرَ بَاغٍ) **bâğî olmadığı hâlde,** yâni zor durumda kalmış diğer bir kimseye karşı saldırmayarak veyâ şehvet ve lezzet aramayarak, daha? (وَلَا عَادٍ) **haddi aşıcı olmadığı hâlde,** yâni ölmemek için gereken zarûret miktârından fazlasını tüketmeyerek bu sayılan haramlardan yemeğe mecbur kalırsa, (فَلَٓا اِثْمَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **onun üzerine,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni zor durumda

kalanın haramdan yediğini son derece bağışlayıcıdır, daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır,** yâni bu hususta ruhsat vererek kullarını hakkıyla esirgeyicidir.

Meâl-i Şerîf - 173

173- O (Allâh-u Te'âlâ) **size ancak,** (şer'î usûle göre avlanmadan veyâ kesilmeksizin kendiliğinden) **ölmüş olan** (hayvanlardan yararlanmanız)**ı,** (kesim ânında fışkıran) **o kanı, domuz etini ve kendisiyle** (ilgili yanlış tasarrufta bulunulmak üzere) **Allâh'tan başkası için ses yükselti**(lerek kesi)**lmiş olan** (hayvanlar)**ı haram kılmıştır.**

Artık her kim (kendisi gibi zorda kalmış başka birine) **azgınlık eden biri olmaksızın ve** (yaşamak için yeterli) **haddi aşıcı olmayarak** (bahsi geçenlerden herhangi bir şeyi yemeye) **mecbur bırakılır** (da, bunlardan zarûret miktârı tadar)**sa, işte onun üzerine hiçbir günah yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (zarûretten dolayı işlenen günahları son derece bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (kullarına ruhsatlar vererek onlara çok acıdığını gösteren) **bir Rahîm'dir.**

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولٰٓئِكَ مَا يَأْكُلُونَ
فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 174

(إِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (يَكْتُمُونَ) **gizlerler,** neyi? (مَا) **o şeyi** yâni âyetleri **ki,** (أَنْزَلَ) **indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neden olduğu hâlde? (مِنَ الْكِتَابِ) **o** (Tevrât) **kitab**(ın)**dan,** yâni Muhammed *(Aleyhisselâm)*ın sıfatlarını beyân eden âyetleri gizlerler, daha? (وَيَشْتَرُونَ) **ve satın alırlar,** neye mukābil? (بِهِ) **ona mukābil,** yâni gizlediklerine karşılık, neyi? (ثَمَنًا) **bir bedeli,** yâni para, mal veyâ dünyâ rütbesi gibi bir bedel, öyle bedel ki, (قَلِيلًا) **çok az,** (أُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (مَا يَأْكُلُونَ) **yemiyorlar,** nerede? (فِي بُطُونِهِمْ) **karınları içerisinde,** hiçbir şeyi yemiş olmazlar, (إِلَّا النَّارَ) **ancak ateşi,** yâni âhirette karşılarına ateş olarak çıkacak bir haramı yemiş oluyorlar, (وَلَا يُكَلِّمُ) **ve konuşmayacak,** kimlerle? (هُمُ) **onlarla,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne vakit? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** yâni onlara olan gazabından dolayı, onları mesrur edecek (sevindirecek) bir söz kendilerine söylemeyecek, daha? (وَلَا يُزَكِّي) **ve tezkiye etmeyecek,** yâni günah kirlerinden temizlemeyecek, kimi? (هِمْ) **onları,** veyâ onları övmeyecek ve haklarında iyi bir söz buyurmayacak, (وَلَهُمْ) **ve onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (أَلِيمٌ) **çok elem** (acı) **verici.**

Meâl-i Şerîf - 174

174- Şüphesiz o kimseler ki; Allâh'ın indirmiş olduğu o (Tevrât) **kitabı**(nda bulunan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatlarını) **gizlemektedirler ve karşılığında pek az bir paha satın almaktadırlar;** (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** (Tevrât'ı değiştirme karşılığında aldıkları rüşvetleri yerken aslında) **karınları içerisinde ateşten başka bir şey yemiyorlar.** (Âhirette de onların yiyecekleri ancak ğıslîn ve zakkum gibi, cehennem ateşinin kızgın ürünleri olacaktır.) **Bir de kıyâmet günü Allâh onlarla** (hoş bir kelâm) **konuşmayacak ve** (günah kirlerinden) **onları temizlemeyecektir/*onlara övgüde bulunmayacaktır*/. Çok acı verici büyük bir azap da onlara mahsustur.**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyet edildiği üzere; bu âyet-i kerîme Yahûdî âlimleri hakkında inmiştir, şöyle ki onlar; kendilerine fetvâ soran halktan hediye ve rüşvet almaya alışmışlardı. Âhir zamanda gönderilmesini bekledikleri peygamberin de kendi ırklarından olacağını umuyorlardı. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Araplardan gönderilince, ona uyulması hâlinde riyâsetleri ellerinden çıkar da hediyeleri kesilir endişesine kapılıp, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in vasıflarıyla ilgili bildikleri gerçekleri gizlemeye başladılar. Bununla da yetinmeyip, onun sıfatlarını değiştirecek kadar ileri gittiler. *(el-Âlûsî)*

أُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِۚ
فَمَٓا اَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 175

(أُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** yâni Rasûlüllah *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in Tevrât'taki evsâfını gizleyerek karşılığında düşük bir menfaat satın alanlar, kimdir? (الَّذٖينَ) **öyle kimselerdir ki,** (اِشْتَرَوُا) **satın aldılar,** neyi? (الضَّلَالَةَ) **dalâleti** (sapıklığı), neye mukābil? (بِالْهُدٰى) **hidâyete mukābil** (doğru yola karşılık), daha? (وَالْعَذَابَ) **azâbı da** (satın aldılar), neye karşılık? (بِالْمَغْفِرَةِ) **mağfirete,** yâni bağışlanmanın yerine azâbı satın aldılar, (فَمَٓا اَصْبَرَ) **ne şey sabrettirdi,** kimi? (هُمْ) **onları,** neye karşı? (عَلَى النَّارِ) **o** (cehennemdeki) **ateşe karşı,** yâni hangi şey, onları ateşe götürecek amelleri işlemeye karşı sabırlı kıldı. Buranın "Fi'l-i taaccübü evvel" olması ihtimâli de vardır. Buna göre mânâ: "Bunlar ateşe karşı acep sabrettiler." Yâni: "Onlar, ateşe karşı ne acâyip sabırlı (dayanıklı) imişler" demek olur.

Meâl-i Şerîf - 175

175- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar ancak o kimselerdir ki;** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatlarını gizlemeleri sebebiyle, îmân ve) **hidâyete karşılık** (kâfirlik ve) **dalâleti,** (hakîkatleri açıklamaları durumunda kazanacakları) **mağfirete karşılık da o** (cehennem) **azâbı**(nı) **satın almıştırlar.**

Artık o ateşe karşı onları (bu kadar) **sabırlı** (ve tahammüllü) **kılan ne acâyip şeydir** (ki, kâfirliği bırakmayıp cehenneme girmeyi göze alabildiler).

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّۜ وَاِنَّ الَّذ۪ينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَف۪ي شِقَاقٍ بَع۪يدٍ ﴿١٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 176

(ذٰلِكَ) (Habîbim) **işte sana bu** (azap), ne sebepledir? (بِاَنَّ اللّٰهَ) **şu sebepledir ki muhakkak Allah**(-u Te'âlâ), (نَزَّلَ) **indirdi,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân'ı ve Tevrât'ı), ne olduğu hâlde? (بِالْحَقِّ) **hak ile mültebis olduğu hâlde,** yâni doğruluğa bürünmüş ve kendisinde bâtıl (yanlış)tan hiçbir şâibe (karışıklık) olmadığı hâlde indirdi. Ama onlar yalanlama ve gizleme sûretiyle o vahiyleri terk ettiklerinden azâba düştüler, (وَاِنَّ الَّذ۪ينَ) **ve muhakkak o kimseler ki,** (اِخْتَلَفُوا) **ihtilâf ettiler** (ayrılığa düştüler), ne hususta? (فِي الْكِتَابِ) **o** (İlâhî) **kitap**(lar) **hakkında,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın indirdiği kitaplardan bâzılarına inanıp, bâzısına inanmayarak, ayrıca bir kitabın bâzı âyetlerine inanıp diğer bir kısmını inkâr ederek ihtilâf düşenler, ne içindedirler? (لَف۪ي شِقَاقٍ) **elbette büyük bir hilâf** (ayrılık) **içindedirler,** öyle ayrılık ki, (بَع۪يدٍ) (haktan) **çok uzak.**

Meâl-i Şerîf - 176

176- (Habîbim!) **İşte sana!** (Onların) **bu** (azâba düşmeleri), **Allâh'ın gerçekten o** (Tevrât ve Kur'ân gibi) **kitap**(lar)**ı hak ile indirmiş olması** (buna mukābil onların ise yalanlama ve gizleme sûretiyle o vahiyleri terk etmiş bulunmaları) **sebebiyledir. Ama şüphesiz o kimseler** (ki: "Bâzısına inanırız, bâzısını inkâr ederiz" diyerek) **o** (İlâhî) **kitap**(lar)**da ayrılığa düşmüştürler, elbette** (onlar doğru yoldan) **pek uzak bir muhâlefet** (ve hakka karşı tam bir direniş) **içindedirler.**

لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيّ۪نَۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّه۪ ذَوِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينَ وَابْنَ السَّب۪يلِ وَالسَّٓائِل۪ينَ وَفِي الرِّقَابِۚ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَۚ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عَاهَدُواۚ وَالصَّابِر۪ينَ فِي الْبَأْسَٓاءِ وَالضَّرَّٓاءِ وَح۪ينَ الْبَأْسِۜ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ صَدَقُواۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 177

(لَيْسَ) **Olmadı,** nedir olmadı? (اَلْبِرَّ) **birr,** yâni gerçek iyilik, hayır, ibâdet ve takvâ olmadı, ne olmadı? (اَنْ تُوَلُّوا) **çevirmeniz,** neyi? (وُجُوهَكُمْ) **yüzlerinizi,** ne

tarafa? (قِبَلَ الْمَشْرِقِ) **doğu tarafına,** daha? (وَالْمَغْرِبِ) **batının** (tarafına), yâni ey Ehl-i Kitap gerçek iyilik ve takvâ, sizin namazlarınızda yüzlerinizi doğuya ve batıya doğru çevirmenizden ibâret değildir, (وَلٰكِنَّ الْبِرَّ) **velâkin birr,** yâni şânına ehemmiyet gösterilmesi ve ciddî olarak kazanılmaya çalışılması gereken asıl iyilik, nedir? (مَنْ) **o kimsedir ki,** burada muzâf mahzûfdur ki takdîr-i kelâm (بِرُّ مَنْ) demektir, yâni o kimsenin iyiliğidir ki, (اٰمَنَ) **îmân etti,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni müşrik olan Yahûdî ve Nasârânın îmânı gibi değil de, şirk bulaşıklığından uzak olan bir îmânla Allâh'a îmân etti, daha neye inandı? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olucu,** yâni âhiret gününe, daha? (وَالْمَلٰٓئِكَةِ) **tüm meleklere,** daha? (وَالْكِتَابِ) **o** (İlâhî) **kitapların tümüne,** daha? (وَالنَّبِيّٖنَ) **nebîlerin tamâmına,** yâni Ehl-i Kitap'ın yaptığı gibi değil, hiçbirini ayırmaksızın bütün peygamberlere inandı, daha? (وَاٰتَى) **verdi,** neyi? (الْمَالَ) **malı**(ndan sadakayı ve zekâtı), ne olduğu hâlde? (عَلٰى حُبِّهٖ) **onun sevgisi üzere bulunduğu hâlde,** yâni malını çok sevdiği hâlde, diğer bir mânâya göre: "Allâh-u Te'âlâ'nın sevgisi üzere bulunduğu hâlde", diğer bir kavle göre: "Verme sevgisi üzere bulunduğu hâlde yâni seve seve verdi", kime verdi? (ذَوِى الْقُرْبٰى) **karâbet sâhiplerine,** yâni akrabâsından fakir olanlara, daha? (وَالْيَتَامٰى) **yetimlere,** yâni babası ölmüş bakıma muhtaç çocuklara, daha? (وَالْمَسَاكٖينَ) **miskinlere,** yâni şiddetli fakirliğe tutulup elinde dünyâlık bir şey olmayanlara, daha? (وَابْنَ السَّبٖيلِ) **yolun oğluna,** yâni yolda kalmış misâfirlere, daha? (وَالسَّٓائِلٖينَ) **isteyicilere,** yâni hâcet ve zarûretin kendilerini dilenmeye mecbur bıraktığı kimselere, daha? (وَفِى الرِّقَابِ) **boyunlar uğrunda,** burada muzâf mahzûfdur ki takdîr-i kelâm (وَفِى تَخْلِيصِ الرِّقَابِ) demektir, yâni hürriyetlerini kaybedip köle veyâ câriye olan esirlerin boyunlarını âzât etme husûsunda infakta bulundular. İşte gerçek iyilik bu vazîfeleri yapanların iyiliğidir, daha o kimsenin iyiliğidir ki? (وَاَقَامَ) **ve hakkıyla kıldı,** neyi? (الصَّلٰوةَ) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı,** daha? (وَاٰتَى) **ve verdi,** neyi? (الزَّكٰوةَ) **zekâtı,** gerçek iyilik sâhipleri daha kimlerdir? (وَالْمُوفُونَ) **ve îfâ ediciler** (yerine getirenlerdir), neyi? (بِعَهْدِهِمْ) **ahitlerini,** yâni verdikleri sözleri tutanlar, ne vakit? (اِذَا عَاهَدُوا) **muâhede** (ve sözleşme) **yaptıkları zaman,** yâni kendileriyle Mevlâ Te'âlâ arasında veyâ kendileriyle diğer insanlar arasında bir vaadde bulundukları zaman sözlerini yerine getirenler, bir şeye yemin ettiklerinde veyâ bir şey adadıklarında îfâ edenler, konuştuklarında doğru söyleyenler, kendilerine bir şey emânet edildiğinde hakkıyla edâ edenler, daha? (وَالصَّابِرٖينَ) **ve** (özellikle) **sabredici kimseleri,** bir kavle göre (وَالصَّابِرٖينَ)

kelimesi tahsîs üzere nasb olunmuştur ki, takdîr-i kelâm (اَخُصُّ الصَّابِرِينَ) yâni "Mûteber olan birr-u takvâya sâhip olanlar arasından sabredenleri özellikle anıyorum" demektir, diğer kavle göre bu kelime medh üzere nasb olunmuştur ki, takdîr-i kelâm (اَمْدَحُ الصَّابِرِينَ) yâni "Sabredenleri medh ederim" demek olur, hangi hâllerde sabredenler? (فِى الْبَأْسَاءِ) (maddî) **sıkıntıda,** yâni fakirlik ve zorluk içerisindeyken, daha? (وَالضَّرَّاءِ) **zorlukta,** yâni hastalık ve kötürümlük gibi hâllerde, daha? (وَحِينَ الْبَأْسِ) **şiddetli harp zamânında,** yâni düşmanla muhârebenin kızıştığı zamanda, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** yâni bu güzel hâlleri takınan kişiler, kimdirler? (الَّذِينَ) **ancak o kimselerdir ki,** (صَدَقُوا) **sâdık oldular,** yâni dinde, hakka tâbi olmakta, birr ve takvâyı aramakta dürüst ve samîmî olanlar ancak bu kimselerdir, (وَاُولٰٓئِكَ) **ve işte sana onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (الْمُتَّقُونَ) **müttakîlerdir,** yâni kâfirlikten vesâir günahlardan hakkıyla sakınanlardır.

Meâl-i Şerîf - 177

177- (Ey hükmü kaldırılan meseleleri önemseyip, iyiliğin tümünü onlardan ibâret sayarak Kudüs'ün doğu tarafını kıble edinen Hristiyanlar ve yine aynı mülâhazalarla batı cihetine yönelen Yahûdîler!) **O birr**(-u takvâ, Allâh'a yaklaştıran tâat ve iyilikler)**; yüzlerinizi** (ibâdet esnâsında) **o** (Kudüs'ün) **doğu ve batı yönüne döndürmeniz değildir.** (Çünkü son şerîatın gelmesiyle sizin kıblenizin meşrûiyyeti neshedilmiştir.)

Velâkin (kendisine önem verilmesi gereken) **birr**(-u tâat)**; Allâh'a, o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelecek mahşer) **gün**(ün)**e, tüm meleklere, bütün kitaplara ve peygamberlerin hepsine îmân etmiş olan,** (fakirlik korkusu ve yaşama ümîdi yüzünden) **onun** (mal ve mülk) **sevgisine rağmen** */O (Allâh-u Sübhânehû)**nun sevgisi üzere bulunduğu hâlde/onun** (sâhip olduğu malı cân-ı gönülden verme) **sevgisi üzere bulunduğu hâlde/*** **akrabâlık sâhiplerine, yetimlere, yoksullara, yolda** (mağdur) **kalmışa, dilenenlere ve** (kölelerin) **boyunlar**(ını kurtarıp, onları hürriyete kavuşturma) **uğrunda mal vermiş bulunan** (kimselerin tâatıdır)**, ayrıca o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kılmış ve zekâtı vermiş olan** (kimselerin takvâsıdır)**, bir de** (Allâh-u Te'âlâ ile yâhut insanlarla herhangi bir konuda) **antlaştıklarında sözlerini yerine getiren kimseler**(in yaptığı sâlih ameller)**dir.**

Hele (fakirlik gibi maddî) **sıkıntıda,** (hastalık gibi bedenlere isâbet eden) **zorlukta ve şiddetli savaş zamânında sabredenleri** (özellikle methederim). (Habîbim!) **İşte sana! Ancak onlar** (din husûsunda hakka uyup, iyilik ve hayır arayışında) **sadâkat göstermiş olan kimselerdir.**

Yine işte sana! Ancak onlar (kâfirlikten ve bütün kötülüklerden hakkıyla sakınan) **takvâ sâhiplerinin ta kendileridir.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِى الْقَتْلٰىۜ اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ
وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰىۜ فَمَنْ عُفِىَ لَهُ مِنْ اَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَاَدَٓاءٌ اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍۜ
ذٰلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌۜ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 178

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (كُتِبَ) **yazıldı** (farz kılındı), kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni kan hakkının sâhibi hak iddiâsında bulunduğunda size farz kılındı, ne? (اَلْقِصَاصُ) **kısas,** yâni haksız yere öldürenleri öldürmeniz farz kılındı, kimler sebebiyle ? (فِى الْقَتْلٰى) **maktüller sebebiyle ,** burada (فِى) harf-i ceri sebebiyet içindir, bir de muzâf mahzufdur ki takdîr-i kelâm (بِسَبَبِ قَتْلِ الْقَتْلٰى) yâni "Haksız yere katledilen kimselerin öldürülmüş olması sebebiyle kısas yapmanız farz kılındı" demektir, şöyle ki; (اَلْحُرُّ) **hür,** yâni hür olan bir kişi kısas edilir, kime mukābil? (بِالْحُرِّ) **hür kimseye mukābil,** yâni öldürdüğü hürrün yerine öldürülür, daha? (وَالْعَبْدُ) **köle de** (kısas edilir), kime mukābil? (بِالْعَبْدِ) **köleye mukābil,** daha? (وَالْاُنْثٰى) **dişi** (kısas edilir; kadın öldürülür), kime mukābil? (بِالْاُنْثٰى) **dişiye mukābil,** (فَمَنْ) **artık herhangi bir** (kâtil) **kişi ki,** (عُفِىَ) **affedildi,** kim için? (لَهُ) **onun için,** yâni kātil için, kimden? (مِنْ اَخِيهِ) **kardeşinden,** yâni mümin kardeşi tarafından, ne affedildi? (شَيْءٌ) **bir şey,** yâni çok az bile olsa, bu durumda velînin yapması gereken nedir? (فَاتِّبَاعٌ) **tâbi olmaktır,** yâni öldürülenin velîsine düşen iş uymaktır, neye? (بِالْمَعْرُوفِ) **mârufa,** yâni öldürülenin velîsinin, şer'an kabûl edilen ve ahlâken güzel görülen şeye uyması lâzımdır, kātile düşen ise nedir? (وَاَدَٓاءٌ) **ödemektir,** yâni kātile düşen de ödemesidir, kime? (اِلَيْهِ) **ona,** yâni affedene, ne ile? (بِاِحْسَانٍ) **ihsân** (ve güzel bir davranış) **ile,** (ذٰلِكَ) (ey mümin) **işte sana bu,** yâni zikredilen af ve diyet hükmü, nedir? (تَخْفِيفٌ) **büyük bir hafifletmedir** (kolaylaştırmadır), kim tarafından? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbiniz** (nezdin)**den,** daha nedir? (وَرَحْمَةٌ) **büyük bir rahmettir,** (فَمَنْ) **artık her kim,** (اِعْتَدٰى) **haddi aşarsa,** neden sonra? (بَعْدَ ذٰلِكَ) **işte sana bundan sonra,** yâni bu hükmü bildikten veyâ affedip diyet aldıktan sonra, (فَلَهُ) **artık onun için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَلِيمٌ) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 178

178- Ey îmân etmiş olan kimseler! (Hak sâhiplerinin talebi durumunda) **öldürülenler**(in katledilmiş olması) **sebebiyle** (misilleme ve eşitlik gözeterek) **kısas** (yapmanız farz olarak) **üzerinize yazılmıştır.**

Hür (bir kimse öldürdüğü) **hürr** (kişiy)**e mukābil** (ölürülecek)**dir, köle köleye karşılık** (ölümle cezâlandırılacak)**tır, dişi de dişiye karşılık** (kısas olunmalı)**dır.** (Yoksa câhiliyet ehlinin uygulaması gibi, kadının kātili kadın iken ona karşılık erkek, kātil köle iken ona karşılık hür, bir kişiye karşılık da çok kişiler öldürülmemelidir.)

Ama (kan sâhibi olan din) **kardeş**(ler)**inden** (birinin bile kısas cezâsını affetmesiyle) **her kimin lehine bir şey bağışlanırsa, artık** (öldürülenin velîsine düşen şey; yüksek fiyat isteyip diyet talebinde zorluk çıkartmamak, karşı taraf ödeme güçlüğü çekiyorsa süre tanımak ve böylece aklen ve dînen iyi bilinen usûle ve) **mârufa hakkıyla uymaktır ve** (kātile düşen ise; ödemesi gereken borcunu) **o** (maktûlün yakınları)**na** (hiç geciktirmeden ve başa kakmadan, güzel bir yaklaşımla ve) **ihsân ile ödeme yapmaktır.**

(Ey mümin!) **İşte sana!** (Af ve diyet gibi konularda bahsi geçen) **bu** (hükümler), (çok büyük kolaylık ve faydalar sağlaması hasebiyle size) **Rabbinizden** (gelen) **büyük bir hafifletme ve ziyâde bir merhamet** (eseri)**dir. İşte sana! Artık bu** (diyet alma ve bağışlama konusu)**nun ardından her kim** (kātilden başkasını öldürerek veyâ diyet aldığı hâlde tekrar kısas isteyerek) **haddi aşarsa bu sebeple** (dünyâ ve âhirette) **çok acı verici büyük bir azap ona âittir.**

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ يَٓا اُو۬لِي الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 179

(وَلَكُمْ) **Ve sizin için vardır,** nerede? (فِي الْقِصَاصِ) **kısasta,** yâni bu cezânın tatbik edilmesinde, ne vardır? (حَيٰوةٌ) **büyük bir hayat,** (يَٓا اُو۬لِي الْاَلْبَابِ) **ey hâlis** (ve karışıksız) **akıl sâhipleri,** (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَتَّقُونَ) **sakınırsınız,** yâni kısastan korktuğunuzdan dolayı adam öldürmekten çekinirsiniz.

Meâl-i Şerîf - 179

179- Ey (nefsânî arzuların karışımından arınmış) **hâlis akıllara sâhip olanlar! Ayrıca** (öldüreni öldürerek tatbik edeceğiniz) **kısas** (cezâsın)**da sizin için büyük bir hayat vardır. Tâ ki siz** (kısastan korkarak cana kıymaktan) **iyice sakınasınız** (diye size bu hükmü farz kıldık)**!**

İslâm hükümleri içinde en çok îtirâz konusu olan ve inkâr edenlerin dinden çıkmasına sebebiyet veren "Kısas" mevzûunun hüküm ve hikmetlerinin geniş tafsîlâtı ve kaynakları için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/236-249*

كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ خَيْرًاۚ اَلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِۚ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَۜ ﴿١٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 180

(كُتِبَ) **Yazıldı,** yâni farz kılındı, kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne zaman? (اِذَا حَضَرَ) **hâzır olduğu** yâni gelip çattığı **zaman,** kime? (اَحَدَكُمُ) **sizin birinize,** ne? (اَلْمَوْتُ) **ölüm,** yâni ölüm sebepleri meydana geldiğinde ve ölümün nişanları zuhûr ettiğinde, (اِنْ تَرَكَ) **eğer terk edecekse,** yâni bırakacaksa, neyi? (خَيْرًا) **bir malı,** (az olsun çok olsun), ne farz kılındı? (اَلْوَصِيَّةُ) **vasiyet etmek,** yâni vasiyette bulunmak, kim için? (لِلْوَالِدَيْنِ) **ana-baba için,** daha? (وَالْاَقْرَبِينَ) (vârisi olsun olmasın) **en yakınları için,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni şerîatın kabûl ettiği adâletle, ne olarak? (حَقًّا) **bir hak olarak** (bu şekilde vasiyette bulunmak farz kılındı, kimler üzerine? (عَلَى الْمُتَّقِينَ) **takvâ sahipleri üzerine,** yâni şirkten sakınanlara veyâ malını ziyân etmekten ve yakınlarını mahrum etmekten sakınanlara.

Meâl-i Şerîf - 180

180- Sizin birinize ölüm (belirtileri) **geldiği zaman, eğer bir mal bırakacaksa,** (malının üçte birini geçmeyecek ve adâlete uygun düşecek şekilde meşrû ve) **mâruf** (bir yol) **ile ana-baba ve en yakınlar için vasiyette bulunmak sizin üzerinize** (farz olarak) **yazılmıştır.** (İşte bu, şirkten hakkıyla sakınan) **takvâ sâhipleri üzerine bir hak olarak** (farz kılınmıştır)!

İslâm'ın bidâyetinde "Mîras"la ilgili hükümler arasında; müminlerin, servetlerinden bir kısmını ana-baba ve yakınlarına vasiyet etmeleri farz kılınmışken daha sonra nâzil olan Nisâ Sûresi'nin 11-12. âyet-i kerîmelerinde ise herkesin hakkı kesin olarak ayrılıp açıklandığı için bu farziyet neshedilmiş, artık yapılacak vasiyetler geçersiz kılınmıştır. Bu yüzden Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Şüphesiz Allâh her hak sâhibine hakkını vermiştir. Artık hiçbir vârise vasiyet yoktur" buyurmuştur. *(Ebû Dâvûd, el-Vesâyâ:6, rakam:2870, 2/127)*

Vasiyetle ilgili geniş mâlûmât ve ahkâm için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/250-263*

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَاِنَّمَا اِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۜ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌۜ ﴿١٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 181

(فَمَنْ) **Artık her kim,** (بَدَّلَ) **değiştirirse,** neyi? (هُ) **onu,** yâni meşrû olan vasiyeti, neden sonra? (بَعْدَ مَا سَمِعَ) **işittikten sonra,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o vasiyeti.

(فَاِنَّمَٓا اِثْمُهُ) **ancak onun** (değiştirilmesinin) **günahı,** kimin üzerinedir? (عَلَى الَّذِينَ) **o kimselerin üzerinedir ki,** (يُبَدِّلُونَ) **değiştiriyorlar,** neyi? (هُ) **onu,** yâni vasiyeti değiştirmenin günahı ancak değiştirenleredir, vasiyet edenlere ve edilenlere âit değildir, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَمِيعٌ) **ziyâde işiticidir,** yâni vasiyet edenin sözünü tam mânâsıyla duyandır, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni değiştirenin zulmünü hakkıyla bilendir.

Meâl-i Şerîf - 181

181- Artık (vasîlerden ve şâhitlerden) **her kim o** (şerîata uygun olan vasiyet konusu)**nu işittikten sonra onu değiştirirse, işte o** (değiştirme suçu)**nun günahı** (vasiyet edene ve edilenlere âit olmayıp) **ancak o kimseler üzerinedir ki onlar onu değiştirmektedirler.**

Şüphesiz ki Allâh (vasiyet edenin sözleri dâhil her şeyi hakkıyla işiten) **bir Semî'dir,** (tüm haksızlıkları, özellikle de vasiyetleri değiştirenlerin günahlarını tam mânâsıyla bilen ve hak ettikleri cezâyı verecek olan) **bir Alîm'dir.**

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَٓا اِثْمَ عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 182

(فَمَنْ) **Artık her kim,** (خَافَ) **korkarsa** (endişe ederse), kimden? (مِنْ مُوصٍ) **vasiyet ediciden,** yâni herhangi bir vasiyet edenden, neden endişe ettiyse? (جَنَفًا) **meyletmesinden,** yâni vasiyette hatâ etmek sûretiyle haksızlığa meyletmesinden, daha neden? (اَوْ اِثْمًا) **yâhut günahından,** yâni herhangi bir velî veyâ vasiyet olunan kişi, vasiyet edenin kasten zulmederek günaha girmesinden endişelenir de, (فَاَصْلَحَ) **ıslâh eder** (düzeltir)**se,** neyi? (بَيْنَهُمْ) **aralarını,** yâni vasiyet edilenlerin aralarını düzeltir, zulmü adâlete döndürerek aradaki fenâlığı kaldırırsa, (فَلَٓا اِثْمَ) **hiçbir günah yoktur,** kimin üzerine? (عَلَيْهِ) **o kişi üzerine,** yâni o değiştiren kişi üzerine yaptığı bu değiştirmeden dolayı hiçbir günah yoktur, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 182

182- Ama her kim vasiyet edenden; (onun hatâ ile de olsa) **bir** (yanlışa) **sapma**(sın)**dan yâhut** (zulüm kastıyla) **bir günah** (yapmasın)**dan endişe eder de,** (şerîatın emri üzere meseleleri çözüme kavuşturma azmiyle vârislerin) **aralarında ıslahta bulunursa** (düzeltme yaparsa) **artık** (bâtılı

hakka çevirme anlamına gelen bu gibi değiştirmeler yüzünden) **onun üzerine hiçbir günah yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (ara bulmaya çalışanların günahlarını çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (böyle ruhsatlar vererek kullarına acıdığını gösteren) **bir Rahîm'dir.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَۙ ﴿١٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 183

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (كُتِبَ) **yazıldı** (farz kılındı), kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (اَلصِّيَامُ) **oruç,** ne gibi? (كَمَا كُتِبَ) **farz kılındığı gibi,** kimlerin üzerine? (عَلَى الَّذ۪ينَ) **o kimseler üzerine ki,** kimden öncedirler? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden önce,** yâni Âdem *(Aleyhisselâm)*dan sizin zamânınıza kadar gelmiş geçmiş olan bütün nebîler ve ümmetleri üzerine oruç farz kılındığı gibi, size de farz kılındı, (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تَتَّقُونَ) **takvâ sâhibi olasınız,** yâni oruç sebebiyle bütün kötülüklerden sakınasınız ve müttakîlerden olasınız diye oruç size farz kılındı, zîrâ oruç bütün isyanların kaynağı olan şehveti kırar.

Meâl-i Şerîf - 183

183- Ey îmân etmiş olan kimseler! Sizden önce geçen (peygamberlerin ümmet)**ler**(i) **üzerine** (farz olarak) **yazılmış olduğu gibi, sizin üzerinize de o** (ramazan ayındaki) **oruç** (farz olarak) **yazılmıştır.**

Tâ ki siz (açlık yardımıyla günahlardan hakkıyla sakınma imkânı bularak) **takvâ sâhibi olasınız.**

اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍۜ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَر۪يضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَۜ
وَعَلَى الَّذ۪ينَ يُط۪يقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْك۪ينٍۜ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُۜ
وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 184

Neyi oruçlu geçirin? (اَيَّامًا) **birtakım günleri,** öyle günleri ki, (مَعْدُودَاتٍ) **sayılmışlar,** yâni mâlum bir sayı ile tâyin edilmiş günlerde tutun veyâ çok az günlerde, her şeyin azının sayılması kolay olduğundan burada az yerine sayılı günler buyrulmuştur, (فَمَنْ) **artık her kim ki,** (كَانَ) **oldu,** kimden olduğu

hâlde? (مِنْكُمْ) **sizin içinizden,** nedir oldu? (مَرِيضًا) **hasta,** yâni oruç kendisine zarar verecek şekilde hastaysa, (أَوْ عَلٰى سَفَرٍ) **yâhut bir sefer üzere** (olur da orucu vaktinde tutamazsa), (فَعِدَّةٌ) **sayılı bir şey** (onun üzerinedir), öyle sayılı bir şey ki neden olan? (مِنْ اَيَّامٍ) **günlerden,** öyle günler ki, (اُخَرَ) **diğerleri,** yâni hastalık ve seferde tutamadığı günler sayısınca ramazan dışındaki günlerde o oruçları tutar, (وَعَلَى الَّذِينَ) **o kimseler üzerine de vardır ki,** (يُطِيقُونَ) **zorla tâkat getirirler,** neye? (هُ) **ona** (o oruca), yâni oruç tutarken çok zahmet çekerler demektir, *(el-Âlûsî)* oruca gücü yetmeyenlere ne vardır? (فِدْيَةٌ) **bir fidye,** yâni fidye vermek vardır, o da nedir? (طَعَامُ مِسْكِينٍ) **bir fakirin taâmı,** yâni her günün orucu için bir fakire sabahlı akşamlı olmak üzere bir günlük yemek yedirmek veyâ onun bedelini (kıymetini) vermek vardır, (فَمَنْ) **artık her kim ki,** (تَطَوَّعَ) **tatavvu etti,** yâni gönlünden koparak, Allâh rızâsı için nâfile olarak işledi, neyi? (خَيْرًا) **herhangi bir hayrı,** meselâ fidye miktârını artırdı, hasta veyâ seferde olduğu hâlde oruç tuttu, (فَهُوَ) **işte o,** yâni nâfile olarak işlenilen o tâat, nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** kim için? (لَهُ) **o kişi için,** (وَاَنْ تَصُومُوا) **yine de oruç tutmanız,** yâni oruca tâkatı olmayan ihtiyarlar, güçsüzler, hastalar ve seferde olanlar yine de oruç tutmanız, nedir? (خَيْرٌ) **hayırlıdır,** yâni fidye vermekten ve kazâ etmek üzere orucu tehir etmekten daha iyidir, kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (تَعْلَمُونَ) **bilirsiniz,** yâni oruçtaki fazîleti bilseydiniz oruç tutmayı tercih ederdiniz.

Meâl-i Şerîf - 184

184- Sayılı birtakım günleri (oruçlu geçirmeniz size farz kılınmıştır). **Ama içinizden her kim** (oruç kendisine zarar verecek derecede ağır) **bir hasta yâhut** (seferî mesâfeyi kapsayan) **bir yolculuk üzere olursa, artık** (bu durumda oruç tutmayabilir, lâkin tutamadığı günler yerine, hastalık ve yolculuk dışındaki) **diğer birtakım sayılı günler** (tutması gerekir).

(Ağır hasta, hâmile ve emziren kadınlar gibi) **ona zorla güç yetirmekte olan kimseler üzerine ise, bir yoksul yiyeceği** (kadar) **fidye** (ödemek) **vardır. Artık her kim gönül isteğiyle** (fidye miktârını fazla tutarak) **bir hayır yaparsa, o kendisi için daha iyidir.** (Ey oruç tutmama ruhsatına sâhip olan hastalar ve yolcular!) **Yine de** (fidye vermektense) **oruç tutmanız sizin için hayırlıdır. Eğer siz** (oruçtaki fazîleti) **bilmekte olsaydınız** (elbette orucu tercih ederdiniz).

Âyet-i kerîmede geçen (يُطِيقُونَ) fiiline "Gücü yetenler de fidye verebilir" şeklinde de mânâ verilmiştir ki bu özel hüküm, İslâm'ın başlangıç döneminde geçerli olup, peşi sıra nâzil olan:

"İçinizden o aya erişen, onu oruçlu geçirsin" şeklindeki genel ifâdeyle neshedilmiştir (hükümsüz kalmıştır). Oruç alışkanlıkları olmayan bir topluma kolaylık açısından, oruç tutma veyâ fidye verip tutmama serbestliği verilmesi, içki alışkanlıkları yüzünden onlara uygulanan yasaklamanın tedrîcî olarak teşrî'i gibidir.

Nitekim Buhârî-Müslim'in de aralarında bulunduğu birçok temel kaynağın, Seleme ibnü Ekva' *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet etmiş olduğu: "Bu âyet indiğinde, içimizden dileyen tutar, isteyen de fidye verip tutmazdı. Netîcede bir sonraki âyet inerek bu hükmü kaldırdı" sözü de bu mânânın ifâde ettiği hükmün neshedildiğinin delîlidir. *(el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Âlûsî)*

Lâkin neshedilmiş olan bu mânâyı hâlâ yürürlükte sayarak İslâm'a hıyânet eden günümüzdeki bâzı İlâhiyatçılar: "Önemli bir imtihâna girileceğinde kafanın daha iyi çalışması açısından yâhut herhangi bir müsâbakanın kazanılması için güçlü olmak gerektiğinde oruç tutulmayıp az bir miktar para vermek sûretiyle oruç düşer" şeklindeki gülünç yorumlarıyla bu konuyu tamâmen sulandırmışlardır.

Aslında bu mânâ; emziren kadınlar ve hâmileler gibi gerçekten zor durumda olanlara müsâade vermekteyse de, fıkha göre bu mevzûda ve genel hastalık husûsunda, Müslüman ve ehliyetli bir doktor teşhisi, ayrıca hastalığın artma tehlikesi gibi ilâve bâzı şartlar aranmaktadır. Yoksa rastgele hastalıklar ve zorluklar, bir de fıkha göre seferî sayılmayan yolculuklar aslâ ruhsat sebebi kabûl edilemez.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذٖٓى اُنْزِلَ فٖيهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدٰى
وَالْفُرْقَانِۚ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُۜ وَمَنْ كَانَ مَرٖيضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ
فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَۜ يُرٖيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرٖيدُ بِكُمُ الْعُسْرَۘ
وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰيكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 185

(شَهْرُ رَمَضَانَ) **Ramazân ayı,** nedir? (اَلَّذٖٓى) **öyle aydır ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** nerede? (فٖيهِ) **onda,** ne? (اَلْقُرْاٰنُ) **Kur'ân**(-ı Kerîm), ne olduğu hâlde indirildi? (هُدًى) **hidâyet** (rehberi) **olduğu hâlde,** öyle hidâyet ki kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** daha ne olduğu hâlde indirildi? (وَبَيِّنَاتٍ) **açık deliller**(i barındırıcı) **olduğu hâlde,** ~~öyle~~ deliller ki, (مِنَ الْهُدٰى) **hidâyet** (cinsin)**den** (olucu), yâni hakka hidâyet eden âyetler olduğu hâlde, daha? (وَالْفُرْقَانِ) **furkandan,** yâni kendisinde bulunan hikmet ve hükümler sebebiyle hak ile bâtılı ayıran âyetler cinsinden olarak, (فَمَنْ) **öyleyse her kim,** (شَهِدَ) **şâhit** (ve hâzır) **oldu,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** nerede? (اَلشَّهْرَ) **o ayda,** burada (فٖى) harf-i ceri mahzuftur, yâni her kim seferde bulunmayarak, akıllı, bülûğa ermiş ve sıhhatli bir şekilde ramazân-ı şerîf ayında bulunduysa, (فَلْيَصُمْ) **oruç tutsun,** nerede? (هُ) **onda,** burada da (فٖى) harf-i ceri mahzuftur, (وَمَنْ) **her kim de,** (كَانَ) **oldu ise,** nedir oldu ise? (مَرٖيضًا) **bir hasta,** (اَوْ عَلٰى سَفَرٍ) **yâhut bir sefer üzere,** yâni yolculukta bulunuyorsa,

onun üzerine ne vardır? (فَعِدَّةٌ) **sayılı bir şey,** yâni onun üzerine sayılı günlerin orucu vardır, öyle sayılı bir şey ki neden olan? (مِنْ اَيَّامٍ) **günlerden,** öyle günler ki, (اُخَرَ) **diğerleri,** yâni hastalık ve seferde tutamadığı günler sayısınca ramazan dışındaki günlerde o oruçları tutar, (يُرِيدُ) **murâd ediyor,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni bu ruhsatı vermesiyle Allâh-u Te'âlâ diliyor, kime? (بِكُمُ) **size,** neyi? (اَلْيُسْرَ) **kolaylığı,** (وَلاَ يُرِيدُ) **murâd etmiyor,** kime? (بِكُمُ) **size,** neyi? (اَلْعُسْرَ) **zorluğu,** yâni Allâh-u Te'âlâ rahmetinin genişliğinden ve esirgeyiciliğinin sonsuzluğundan dolayı, sefer ve hastalık gibi sebeplerle oruç tutmamayı size mübah ettiğinden dolayı, hakkınızda kolaylık murâd etmiş oluyor. İşte Allâh-u Te'âlâ bunları meşrû etti ki İslâm'ın hükümlerini iyice bilesiniz, daha? (وَلِتُكْمِلُوا) **ikmâl edesiniz,** neyi? (اَلْعِدَّةَ) **o sayıyı,** yâni hastalığınız veyâ seferiniz sebebiyle tutamadığınız günleri kazâ ederek oruç ayının günlerinin sayısını tamamlamanız için ramazân-ı şerîf orucunu vâcip kıldıktan sonra size kazâ etmenin şeklini de öğretti, daha niçin ramazan orucunu meşrû etti? (وَلِتُكَبِّرُوا) **tekbir edesiniz için,** yâni tâzim etmeniz, büyük tutmanız için, kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** neye karşılık? (عَلٰى مَا هَدٰى) **hidâyet etmesine karşılık,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni üzerinize yüklenen mükellefiyetin altından çıkma yolunu size gösterdiği için, (وَلَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَشْكُرُونَ) **şükredersiniz,** yâni bu nîmete karşılık kalben ve bedenen şükredersiniz.

Meâl-i Şerîf - 185

185- Ramazan ayı o aydır ki; insanlar için büyük bir hidâyet (rehberi) **olarak Kur'ân onda** (bulunan Kadir Gecesi'nde) **indirilmiştir; doğru yola hidâyet eden ve hakkı bâtıldan ayıran nice açık deliller**(i içerisinde barındırıcı) **olarak! Artık içinizden her kim o ayda bulunursa onu oruçlu geçirsin. Ama her kim** (oruç tutamayacak kadar ağır) **bir hasta yâhut** (seferî mesâfeyi kapsayan) **bir yolculuk üzere olursa artık** (bu durumda oruç tutmayabilir, ancak tutamadığı günler yerine, hastalık ve yolculuk dışındaki) **diğer birtakım sayılı günler** (tutması gerekir).

Allâh (yolculuk ve hastalık hâlinde oruç tutmamanızı serbest kılarak) **size kolaylık dilemektedir, size zorluk** (çıkartmak) **istememektedir.** (Allâh-u Te'âlâ bütün bunları açıklamıştır ki, böylece İslâm'ın hükümlerini bilesiniz) **bir de** (oruç tutulması gereken günlerle alâkalı) **o sayıyı tamamlayasınız, ayrıca sizi** (râzı olduğu amellere) **hidâyet buyurmuş olmasına karşılık Allâh'ı** (yüceltici ifadelerle) **tekbîr edesiniz ve ola ki siz** (sayısız nîmetlerine, özellikle de bu ruhsatlarına karşı Allâh'a bu sâyede) **şükredersiniz.**

وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادٖى عَنّٖى فَاِنّٖى قَرٖيبٌۜ اُجٖيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِۙ
فَلْيَسْتَجٖيبُوا لٖى وَلْيُؤْمِنُوا بٖى لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 186

(وَاِذَا سَاَلَ) **Suâl ettiği** (sorduğu) **vakit,** kime? (كَ) **sana** (ey Habîbim), **kimler?** (عِبَادٖى) **Benim kullarım,** kimden? (عَنّٖى) **Benden,** yâni Benim onlara yakınlığım veyâ uzaklığımdan, (sen de ki:) (فَاِنّٖى) **muhakkak Ben,** kimim? (قَرٖيبٌ) **çok yakınım,** (اُجٖيبُ) **icâbet ederim,** neye? (دَعْوَةَ الدَّاعِ) **duâ edicinin duâsına,** ne vakit? (اِذَا دَعَا) **duâ ettiği zaman,** kime? (نِ) **Bana,** (فَلْيَسْتَجٖيبُوا) **öyleyse icâbet etsinler,** kime? (لٖى) **Bana,** yâni onlar ihtiyaçları için Bana duâ ettiklerinde Ben onlara icâbet ederek duâlarını kabûl ettiğim gibi Ben dâvet ettiğimde de onlar îmân ve tâata koşsunlar, daha? (وَلْيُؤْمِنُوا) **îmân etsinler,** kime? (بٖى) **Bana,** (لَعَلَّهُمْ) **umulur ki onlar,** (يَرْشُدُونَ) **rüşde** (doğru yola) **ererler.**

Meâl-i Şerîf - 186

186- (Habîbim!) **Kullarım sana Ben**(im onlara yakınlık veyâ uzaklık hâlim)**den sorduğu zaman** (sen onlara bildir ki); **şüphesiz Ben** (mekân îtibârıyla yakınlık ve uzaklıktan münezzehim ama onların bütün hâllerini bilme ve duâlarını kabûl etme açısından kendilerine) **Karîb'im** (çok yakınım). **Duâ edenin duâsını Bana yalvardığı anda kabûl ederim.**

Öyleyse (duâ ettiklerinde Ben onlara icâbet ettiğim gibi, Ben de onları îmân ve tâata çağırdığımda) **Bana tam mânâsıyla icâbette bulunsunlar */o hâlde Benden* *(duâları için)* *kabûl istesinler/*** **ve Bana** (dâimâ) **îmân etsinler ki onlar hakka isâbet edebilsinler** (ve bu sâyede dînî ve dünyevî kârlarına erişebilsinler).

اُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ اِلٰى نِسَائِكُمْۜ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَاَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّۜ عَلِمَ اللّٰهُ
اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ اَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْۚ فَالْـٰٔنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا
كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْۜ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ
مِنَ الْفَجْرِۜ ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ اِلَى الَّيْلِۚ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَاَنْتُمْ عَاكِفُونَۙ فِى الْمَسَاجِدِۜ تِلْكَ
حُدُودُ اللّٰهِ فَلَا تَقْرَبُوهَاۜ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ اٰيَاتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 187

(اُحِلَّ) **Helâl kılındı,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne zaman? (لَيْلَةَ الصِّيَامِ) **oruç gecesi,** yâni oruç tuttuğunuz günlerin gecelerinde, ne? (اَلرَّفَثُ) **ulaşmak,** yâni cimâ etmek, kime ulaşmak? (اِلٰى نِسَائِكُمْ) **kadınlarınıza,** (هُنَّ) **onlar** (hanımlarınız), nedir? (لِبَاسٌ) **bir örtüdür,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَاَنْتُمْ) **siz de,** (لِبَاسٌ) **bir örtüsünüz,** kim için? (لَهُنَّ) **onlar için,** (عَلِمَ) **bildi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi bildi? (اَنَّكُمْ) **muhakkak siz,** (كُنْتُمْ) **oldunuz,** nedir oldunuz? (تَخْتَانُونَ) **hıyânet ediyorsunuz,** neye? (اَنْفُسَكُمْ) **kendi nefislerinize,** yâni Allâh-u Te'âlâ, oruç gecelerinde cimâ ederek kendinize zulmettiğinizi bildi de, (فَتَابَ) **hemen** (kabûl ile) **döndü,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni tevbenizi kabûl etti, daha? (وَعَفَا) **ve affetti,** kimden? (عَنْكُمْ) **sizden,** yâni oruç gecelerinde hanımlarınızla cimâ etme günahının eserini sizden sildi ve bunun harâmiyetini kaldırdı, (فَالْـٰٔنَ) **öyleyse şu anda,** (بَاشِرُوهُنَّ) **cimâ edin,** kiminle? (هُنَّ) **onlar ile,** daha? (وَابْتَغُوا) **talep edin** (ve arayın), neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (كَتَبَ) **yazdı,** yâni ezelde takdîr edip Levh-i Mahfûz'da yazdı, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** yâni sizin için takdîr ettiği çocuğu arayın, daha? (وَكُلُوا) **ve yiyin,** daha? (وَاشْرَبُوا) **için,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَتَبَيَّنَ) **iyice belirinceye kadar,** kim için? (لَكُمُ) **sizin için,** ne? (اَلْخَيْطُ) **iplik,** öyle iplik ki, (اَلْاَبْيَضُ) **beyaz,** neden seçilince? (مِنَ الْخَيْطِ) **iplikten,** öyle iplik ki, (اَلْاَسْوَدِ) **siyah,** neyin ipleri? (مِنَ الْفَجْرِ) **fecrin,** yâni sabahleyin imsâk vakti girip sabahın beyaz iplik gibi olan parlak çizgisi, gecenin siyah iplik gibi olan karanlık çizgisinden seçilinceye kadar yiyip içebilirsiniz, (ثُمَّ اَتِمُّوا) **sonra tamamlayın,** neyi? (اَلصِّيَامَ) **orucu,** yâni fecri sâdıktan îtibâren oruç tutmayı, nereye kadar? (اِلَى الَّيْلِ) (ertesi) **geceye kadar,** (وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ) **cimâ etmeyin,** kimlerle? (هُنَّ) **onlarla,** yâni hanımlarınızla, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (عَاكِفُونَ) **itikâf edici kimselersiniz,** nerede? (فِي الْمَسَاجِدِ) **mescitlerde,** (تِلْكَ) (ey mümin) **işte sana bunlar,** yâni bu âyet-i kerîmede zikredilen hükümler, nedir? (حُدُودُ اللّٰهِ) **Allah**(-u Te'âlâ'n)**ın hudûdudur,** yâni yasak sahalarıdır, (فَلَا تَقْرَبُوا) **binâenaleyh** (geçmek şöyle dursun sakın) **yaklaşmayın,** neye? (هَا) **onlara,** yâni muhâlefet etmek ve değiştirmek sûretiyle o hudûda yanaşmayın, (كَذٰلِكَ) (ey mümin) **işte sana böylece,** (يُبَيِّنُ) **çok açıkça beyân ediyor,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اٰيَاتِهِ) **âyetlerini,** yâni dîninin delillerini, kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** (لَعَلَّهُمْ) **umulur ki onlar,** (يَتَّقُونَ) **takvâ sâhibi olurlar,** yâni haramlardan sakınırlar.

Meâl-i Şerîf - 187

187- Oruç gecesi kadınlarınızla birleşmek size helâl kılınmıştır. (Çünkü) **onlar sizin için bir örtüdür, siz de onlar için bir örtüsünüz.**

Allâh sizin (onlardan ayrı duramayacağınızı bildiği için, size bu ruhsatı vermiştir, zîrâ Rabbiniz haram olduğu hâlde oruç gecesi hanımlarınızla cimâ ederek) **gerçekten nefislerinize çokça hâinlik yapmakta bulunmuş olduğunuzu bilmiş de,** (suçunuzdan tevbe edince) **hemen tevbenizi kabûl etmiş ve sizden** (bu suçu) **affetmiştir.**

Artık şimdi (size helâl edildiğine göre) **onlarla birleşin ve** (gâyeniz sâdece şehvetinizi tatmin olmasın, bununla birlikte) **Allâh'ın sizin için yazmış olduğu şeyi arayın.** (Böylece çocuk beklentisine girin ve nikâhın meşrûiyet gâyelerinden biri olan çoğalmayı sürdürün.)

Ayrıca siz (imsâk vakti girdiğinde, gün başlangıcını ifâde eden) **sabahın beyaz ipliği** (geceyi temsil eden) **siyah iplikten sizin için iyice belirinceye kadar yiyin için. Sonra da orucu geceye kadar tamamlayın. Ama siz** (oruç geceleri) **mescitlerde îtikâf edici kimselerken onlarla birleşmeyin.**

(Ey mümin!) **İşte sana! Bu** (hükümler), **Allâh'ın** (karşı konulmaz ve değiştirilmez olan birtakım sınırları ve) **hudûdudur. Artık siz o** (tâyin edile)**n** (sınır)**lara yaklaşmayın** (ki geçme tehlikesiyle karşılaşmayın). (Ey mümin!) **İşte sana! Allâh, âyetlerini insanlara böylece apaçık bir şekilde beyân ediyor, tâ ki onlar takvâ sâhibi olabilsinler** (emir ve yasaklarına muhâlefetten iyice sakınabilsinler).

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyete göre; İslâm'ın başlangıcında Müslümanlar oruç tutacakları zaman ancak yatsı namazını kılıncaya veyâ uyuyuncaya kadar yiyip içebilir ve eşleriyle cinsî münâsebette bulunabilirlerdi. Orucunu açmadan yatsıyı kılan veyâ uyuya kalan kişiye ise, bir dahaki geceye kadar yemek içmek ve hanımıyla ilişkiye girmek haramdı. Sahâbe-i kirâmdan bâzıları yatsıyı kıldıktan sonra eşlerinin yanına gittiklerinde, onların sürdükleri güzel kokulardan etkilenerek dayanamayıp cimâ ettiler. Sonra pişman olarak Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e geldiklerinde bu âyet-i kerîme nâzil olarak tevbelerinin kabûl edildiğini ve o günden sonra gece boyu eşlerinden istifâdenin kendilerine helâl edildiğini beyân etti. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 3/235-237)*

Bu konuda geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/326*

وَلَا تَأْكُلُوٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَٓا اِلَى الْحُكَّامِ
لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ بِالْاِثْمِ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 188

(وَلَا تَأْكُلُوٓا) **Yemeyin** (almayın), neyi? (اَمْوَالَكُمْ) **mallarınızı,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** neyle? (بِالْبَاطِلِ) **bâtıl sebeple,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın meşrû ve mübah

kılmadığı (serbest etmediği) bir yolla, daha? (وَتُدْلُوا) **sarkıtmayın,** neyi? (بِهَا) **onları,** yâni mallar hakkındaki hükmü, kime? (اِلَى الْحُكَّامِ) **hâkimlere,** ne için? (لِتَأْكُلُوا) **yiyesiniz için,** yâni mahkemelere mürâcaatla, dâvâları hâkimlerin eline düşürüp yemeniz için, neyi? (فَرِيقًا) **bir kısmını,** öyle kısım ki, neden olan? (مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ) **insanların mallarından,** neyle olduğunuz hâlde yemeyin? (بِالْاِثْمِ) **günahla,** yâni günahı îcâb eden yalan şehâdet (şâhitlik) ve yalan yere yemin gibi şeylerle, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَعْلَمُونَ) **biliyorsunuz,** yâni kendinizin haksız olduğunu ve günah işlediğinizi bildiğiniz hâlde.

Meâl-i Şerîf - 188

188- (Allâh'ın serbest kılmadığı; hırsızlık, fâiz ve gasp gibi) **bâtıl** (yollar) **ile mallarınızı aranızda yemeyin ve insanların mallarından bir kısmını** (rüşvet, yalan yere yemin ve yalancı şâhitlik gibi) **günah**(lar) **ile yiyebilmeniz için onlar**(la ilgili kararlar)**ı hâkimlere sarkıtmayın.**

Oysa kendiniz (yanlışlığınızı ve günah işlediğinizi) **bilmektesiniz.**

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ قُلْ هِىَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَاْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
ظُهُورِهَا وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقٰىۚ وَاْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ اَبْوَابِهَاۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 189

(يَسْـَٔلُونَ) **Sorarlar,** kime? (كَ) **sana,** neden? (عَنِ الْاَهِلَّةِ) **hilâllerden** (yeni doğan aylardan), (قُلْ) **söyle** (yâ Muhammed), (هِىَ) **onlar** (hilâller), nedir? (مَوَاقِيتُ) **vakit bildiren şeylerdir,** öyle vakit bildiren şeyler ki, kim için olan? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** daha? (وَالْحَجِّ) **bâhusus hac için,** (وَلَيْسَ) **ve olmadı,** ne? (اَلْبِرُّ) **birr**(-u tâat), ne olmadı? (بِاَنْ تَاْتُوا) **gelmeniz,** neye? (اَلْبُيُوتَ) **evlere,** nereden? (مِنْ ظُهُورِهَا) **arkalarından,** (وَلٰكِنَّ الْبِرَّ) **lâkin birr** (iyilik sâhibi), kimdir? (مَنِ) **o kimsedir ki,** (اِتَّقٰى) **takvâ sâhibi oldu,** yâni haramlardan kaçındı, zîrâ takvâ, haramlardan ve şehevattan (nefsin kötü isteklerinden) sakınmaktır, evlere arka kapıdan girmek değildir, daha? (وَاْتُوا) **ve gelin,** neye? (اَلْبُيُوتَ) **evlere,** nereden? (مِنْ اَبْوَابِهَا) **kapılarından,** (وَاتَّقُوا) **sakının,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni ahkâmını değiştirmekten ve işlerine îtirâz etmekten korkun, (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تُفْلِحُونَ) **felâha eresiniz,** yâni kurtuluşa kavuşur, hidâyet ve birre nâil olursunuz.

Meâl-i Şerîf - 189

189- Sana hilâller(in ip ince doğuşundan sonra büyümesinin ardından eski hâline dönmesinin hikmetin)**den soruyorlar.**

(Habîbim!) **De ki: "Onlar, insanlar**(ın ekip biçme, borç ödeme, oruç tutma, bayram yapma ve boşanan yâhut kocası ölen kadınların evlenemeyecekleri süreden ibâret olan iddet gibi işlerinin zamanlarını bilmeleri) **ve** (özellikle) **hac** (ibâdetinin zamânını tespit etmeleri) **için vakit bildiren şeylerdir.**

(Siz ayın şekillerinin değişmesi gibi, peygamberlik ilminin konusu olmayan şeyler sormayı bırakın da, ibâdetlerinizi hangi zamanlarda yapacağınıza dâir kendinizi yakından ilgilendiren meseleleri sorarak nübüvvet ilminden istifâdeye bakın.)

Birr(-u tâat) **aslâ** (câhiliyet devrinde olduğu gibi, hac ihramına girdiğinizde) **evlere arkalarından gel**(ip gir)**meniz değildir. Velâkin birr**(-u takvâ)**;** (avlanmak gibi ihram yasakları dâhil tüm haramlardan ve uygunsuz suallerden) **hakkıyla sakınmış olan kimse**(nin ameli)**dir.**

Öyleyse evlere kapılarından gelin. (Soru sormak dâhil hiçbir işi tersine çevirmeyip, doğrusu ne ise o şekilde icrâ edin. Çünkü Allâh-u Te'âlâ yaptığı hiçbir şeyden sorumlu değildir, kullar ise her yaptıklarından mesûldürler.) **Allâh**(ın hükümlerini değiştirme ve fiillerine îtiraz)**dan da hakkıyla sakının, tâ ki siz** (hidâyet ve takvâya kavuşarak) **felâha eresiniz."**

وَقَاتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُواۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 190

(وَقَاتِلُوا) **Ve muhârebe edin,** ne uğrunda? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** yâni Allâh'ın dînini yükseltmek için, kimlerle? (اَلَّذِينَ) **o kimselerle ki,** (يُقَاتِلُونَ) **mukātele** (muhârebe) **ediyorlar,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** (وَلَا تَعْتَدُوا) **ve haddi tecâvüz etmeyin,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimleri? (اَلْمُعْتَدِينَ) **haddi aşanları.**

Meâl-i Şerîf - 190

190- Sizinle savaşmakta olan kimselerle de Allâh(ın dâvâsını yüceltme ve dînini aziz kılma) **yolunda savaşın, ama** (antlaşmalı olduğunuz kimselere karşı savaş başlatarak, zimmîyi öldürerek, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi öldürülmesi yasak olanları katlederek) **haddi aşmayın. Çünkü şüphesiz Allâh haddi aşanları sevmez** (ve onların bu yaptığına rızâ göstermeyip onları gazabına çarptırır).

وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَاَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ اَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتّٰى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَاِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذٰلِكَ جَزَٓاءُ الْكَافِرِينَ ﴿١٩١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 191

(وَاقْتُلُوا) **Ve katledin** (öldürün), kimi? (هُمْ) **onları,** (حَيْثُ ثَقِفْتُمُو) **nerede bulursanız** (yakalarsanız), kimi? (هُمْ) **onları,** yâni harbi başlatarak haram ayların ve Harem-i Şerîf'in hürmetini ihlâl edenlerle hillde de (Harem bölgesinin dışında da), Harem bölgesinde de, hürmetli aylarda da muhârebe edin ve onlara yaptıklarının karşılığını verin, (وَاَخْرِجُوا) **ve çıkarın,** kimi? (هُمْ) **onları** (müşrikleri), nereden? (مِنْ حَيْثُ) **çıkarttıkları yerden,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni evvelce müşrikler sizi Mekke-i Mükerreme'den çıkardıkları gibi, şimdi de siz onları çıkarın, (وَالْفِتْنَةُ) **fitne ise,** nedir? (اَشَدُّ) **daha şiddetlidir,** neden? (مِنَ الْقَتْلِ) **katilden,** yâni onların, Harem bölgesinde Allâh'a ortak koşmaları, sizin, onları haram ayda öldürmenizden daha kötüdür. Binâenaleyh onları Harem bölgesinde öldürmekten çekinmeyin, çünkü bu, çok çirkin olan bir şeyi ortadan kaldırmak için, çirkin bir şeyi işlemektir. Bunun için size ruhsat da verilmiştir, (وَلَا تُقَاتِلُوا) **ve muhârebe etmeyin,** kiminle? (هُمْ) **onlarla,** nerede? (عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) **Mescid-i Haram yanında,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يُقَاتِلُوا) **onlar muhârebe edinceye kadar,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** nerede? (فِيهِ) **orada,** yâni müşrikler sizinle Mescid-i Haram'da harbi başlatmadıkça, siz onlarla orada harbetmeyin, (فَاِنْ قَاتَلُوا) **eğer harbederlerse,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** (فَاقْتُلُوا) **katledin,** kimi? (هُمْ) **onları,** yâni Harem'de de olsa onları öldürün, (كَذٰلِكَ) (ey mümin!) **işte sana! Böyledir,** ne? (جَزَٓاءُ الْكَافِرِينَ) **kâfirlerin cezâsı.**

Meâl-i Şerîf - 191

191- Ayrıca o (size harp aça)**nları yakaladığınız yerde öldürün onları. Bir de onların sizi çıkardıkları yer** (olan Mekke)**den siz de onları çıkarın. O** (müşriklerin, Allâh'a ortak koşmaları ve sizi vatanlarınızdan sürmelerinden ibâret) **fitne ise** (sizin onları Harem'de ve ihramlıyken) **öldürme**(niz)**den daha büyük** (bir cürüm)**dür. Onlar sizinle orada savaşıncaya kadar, siz de onlarla Mescid-i Harâm yanında savaş** (başlat)**mayın. Fakat eğer onlar sizinle** (orada) **savaş** (başlat)**ırlarsa,** (oranın hürmetini önce onlar ihlâl ettiği için) **siz de** (mesûliyetten korkmadan) **onlarla savaşın.** (Ey mümin!) **İşte sana! Kâfirlerin cezâsı böylece** (misilleme)**dir.**

فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 192

(فَاِنِ انْتَهَوْا) **Şu hâlde eğer** (müşrikler, şirkten ve sizinle harp etmekten) **vazgeçerlerse,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphe yok ki Allah**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni kulun günahlarını örtücüdür, daha kimdir? (رَحِيمٌ) (kullarını) **ziyâde acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 192

192- Ama eğer onlar (kâfirlikten ve sizinle savaşmaktan) **vazgeçerlerse,** (Allâh da onların geçmiş günahlarını bağışlar, zîrâ) **şüphesiz ki Allâh** (tevbe etmeleri hâlinde kulların evvelce yaptıkları azgınlıkları çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (onlara çok acıdığı için, îmân ve tevbelerini kabûl eden) **bir Rahîm'dir.**

وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلّٰهِ فَاِنِ انْتَهَوْا
فَلَا عُدْوَانَ اِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 193

(وَقَاتِلُوا) **Ve harbedin,** kiminle? (هُمْ) **onlarla,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى لَا تَكُونَ) **bulunmayıncaya kadar,** ne? (فِتْنَةٌ) **hiçbir fitne,** yâni bir şirk kalmayıp Müslümanlık yerleşinceye kadar, daha? (وَيَكُونَ) **oluncaya kadar,** ne? (اَلدِّينُ) **din,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allah için,** yâni din sırf Allâh-u Te'âlâ için olup ondan başkasına ibâdet edilmeyinceye kadar onlarla harbedin, (فَاِنِ انْتَهَوْا) **eğer onlar nihâyet verirlerse,** yâni sizin onlarla harp etmenizden sonra şirkten vazgeçerlerse, (فَلَا عُدْوَانَ) **artık saldırı yoktur,** (اِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ) **ancak zâlimlere karşı,** yâni düşmanlık ancak zâlimlere yapılır, bunlar ise, şirkten vazgeçtiklerinde zâlim olmaktan kurtulmuşlardır, binâenaleyh artık onlara karşı düşmanlık yapmayın.

Meâl-i Şerîf - 193

193- Böylece onlarla savaşın, tâ ki (şirk gibi en büyük) **bir fitne**(den eser dahî) **mevcut olmasın ve din sâdece Allâh için olsun** (da, O'ndan başkasına ibâdet olunmasın).

Ama eğer (şirkten ve inkârdan) **vazgeçecek olurlarsa, artık** (o zaman kendilerine saldırmayın, çünkü) **o** (şirk suçunu işleyen) **zâlimlerden başkasına karşı saldırı yoktur.** (Ama onlar îmân ettikleri zaman zulümden kurtulmuş olacaklarından artık kendileriyle savaşılmaz.)

اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 194

(اَلشَّهْرُ) **Ay,** öyle ay ki, (اَلْحَرَامُ) **haram olan** (ay), neye mukābildir? (بِالشَّهْرِ) **aya mukābildir,** öyle ay ki, (اَلْحَرَامِ) **haram olan,** yâni bu sene haram ayda muhârebe etmeniz, bundan evvelki sene haram olan ayda onların sizinle muhârebe etmesine karşılıktır, (وَالْحُرُمَاتُ) **zâten bütün hürmetler,** yâni dokunulmazlığa sâhip olan yasaklı şeylerden her biri, nedir? (قِصَاصٌ) **bir kısastır,** burada muzâf gizlidir ki takdîr-i kelâm (ذَوَاتُ قِصَاصٍ) "Kısaslı işlerdir" şeklindedir. Yâni "Hürmet edilmesi gereken şeylerin hürmetini evvelâ kâfirler bozarsa Müslümanların onlara karşılık verme hakkı vardır" demektir, (فَمَنْ) **o hâlde her kim,** (اِعْتَدٰى) **saldırırsa,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (فَاعْتَدُوا) **siz de saldırın,** kimin üzerine? (عَلَيْهِ) **onun üzerine,** ne ile? (بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى) **saldırdığı şeyin misli ile,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni size karşı yapmış olduğu azgınlığın bir benzeriyle onlara mukābelede bulunun, (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(ın azâbın)**dan,** daha? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimle berâberdir? (مَعَ الْمُتَّقِينَ) **o takvâ sâhibi kimselerle berâberdir.**

Meâl-i Şerîf - 194

194- Bu (umreyi kazâ etmek için Hudeybiye senesi Mekke'ye girdiğiniz) **haram ay** (olan zülka'denin hürmetini ihlâl etmeniz onların sizi umreden menettiği) **o** (aynı) **haram ay**(ın yasaklığını bozmaların)**a karşılıktır.** (Bu yüzden siz hürmeti ihlâl eden taraf değilsiniz, ancak misilleme yapmak niyetindesiniz. Dokunulmazlığa sâhip olan) **yasaklar**(da) **ise bir kısas** (ve misilleme uygulanmakta)**dır.** (Dolayısıyla onların haram ayda sizin umrenize mâni olmalarının karşılığı, sizin de haram ayda zor kullanarak da olsa Mekke'ye girmenizdir.) **Artık kim sizin üzerinize saldırırsa, siz de üzerinize saldırmasının misliyle ona karşı saldırın.** (İntikam alırken haddi aşma konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki şüphesiz Allâh**(ın ilmi ve yardımı) **o takvâ sâhibi** (haramlardan hakkıyla sakınan) **kimselerle berâberdir.**

وَاَنْفِقُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوا بِاَيْدٖيكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ وَاَحْسِنُوا اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنٖينَ ﴿١٩٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 195

(وَاَنْفِقُوا) **İnfâk edin** (sarfedin, verin), ne uğrunda? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** (وَلَا تُلْقُوا) **atmayın,** neyi? (بِاَيْدٖيكُمْ) **kendi ellerinizi** (kendinizi), neye? (اِلَى التَّهْلُكَةِ) **tehlikeye,** (وَاَحْسِنُوا) **ihsân edin,** yâni fukarâya karşı ihsân ve ikramda bulunun, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحِبُّ) **sever,** kimi? (اَلْمُحْسِنٖينَ) **ihsân edici kimseleri,** yâni Allâh-u Te'âlâ, muhtaç olanlara iyilik edenler hakkında hayır murat ederek onları mükâfatlandırır.

Meâl-i Şerîf - 195

195- Allâh yolunda (mallarınızı cömertçe harcayarak) **infakta bulunun,** (geçiminizi bozacak şekilde isrâfa kaçarak yâhut Allâh yolunda cihâd ve infaktan geri kalarak) **ellerinizle** (kendinizi) **tehlikeye atmayın** ***/nefislerinizi tehlikeye atmayın/*** **ve** (verdiklerinizin yerini dolduracağı hakkında Allâh-u Te'âlâ'ya karşı) **hüsn-ü zanda bulunun** */(fakirlere)* ***iyilik yapın*** */ (muhtaçların bakımı dâhil tüm amellerinizi)* ***güzelce yapın/.***

Şüphesiz ki Allâh iyilik edenleri sever (de onların bu davranışına rızâ gösterir ve kendilerini mükâfatlandırır).

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ فَاِنْ اُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُسَكُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرٖيضًا اَوْ بِهٖٓ اَذًى مِنْ رَاْسِهٖ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ اَوْ صَدَقَةٍ اَوْ نُسُكٍ فَاِذَٓا اَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ اِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ فِى الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ اِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذٰلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ اَهْلُهُ حَاضِرِى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدٖيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 196

(وَاَتِمُّوا) **Ve tamamlayın,** neyi? (اَلْحَجَّ) **haccı,** daha? (وَالْعُمْرَةَ) **umreyi,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **için,** yâni bunları şartlarıyla, farzlarıyla, gevşeklik yapmadan, noksansız, tam olarak edâ edin, (فَاِنْ اُحْصِرْتُمْ) **eğer men olunursanız,** yâni hastalık, düşman, acziyet, nafakanın veyâ bineğin kaybolması vesâir mâniler sebebiyle hac veyâ umre niyetiyle ihrama girdikten sonra, Beytullâh'a

ulaşmaktan alıkonursanız, (فَمَا) **artık o şey ki,** yâni sizin üzerinize o şey vardır ki, (اسْتَيْسَرَ) **kolay oldu,** o da nedendir? (مِنَ الْهَدْيِ) **kurbandan,** yâni ihrama giren bir kişi, yukarıda geçen sebeplerden biriyle hac veyâ umreden geri bırakılıp, ihramdan çıkmak isterse, deve, inek, koyun cinsinden kolayına gelen bir kurbanı Mina'ya yollayıp kestirerek ihramdan çıkar, (وَلَا تَحْلِقُوا) **tıraş etmeyin,** neyi? (رُؤُسَكُمْ) **başlarınızı,** yâni başlarınızı tıraş etmek sûretiyle ihramdan çıkmayın, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَبْلُغَ) **ulaşıncaya kadar,** ne? (الْهَدْيُ) **o kurban,** nereye? (مَحِلَّهُ) **yerine,** yâni kesilmesinin vâcip olduğu Harem bölgesine, (فَمَنْ) **artık her kim ki,** (كَانَ) **oldu,** kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** nedir oldu? (مَرِيضًا) **bir hasta,** yâni ihram hâlinde kendisini tıraşa zorlayacak bir hastalığa tutulursa, (اَوْ بِهِ) **yâhut onda varsa,** ne? (اَذًى) **bir eziyet,** yâni acı veren bir şey, öyle eziyet ki, neden olan? (مِنْ رَأْسِهِ) **başından,** yâni başında yara, bit, pire veyâ bir yarık bulunup da bu zarûretlere binâen ihramdan çıkma vakti gelip kurbanın kesilmesini bekleyemeden tıraş olursa, (فَفِدْيَةٌ) **hemen bir fidye,** yâni onun üzerine fidye vardır, o da nedir? (مِنْ صِيَامٍ) **oruç** (tutması), (اَوْ صَدَقَةٍ) **yâhut sadaka** (vermesi), (اَوْ نُسُكٍ) **ya da kurban** (kesmesidir), (فَاِذَٓا اَمِنْتُمْ) **emin olduğunuz vakitte ise,** yâni men olunmaktan ve düşman korkusundan, hastalıktan kurtulup emniyet içinde bulunduğunuzda, (فَمَنْ) **artık her kim,** (تَمَتَّعَ) **temettu' ederse,** yâni istifâde etmek isterse, ne ile? (بِالْعُمْرَةِ) **umre ile,** ne zamâna kadar? (اِلَى الْحَجِّ) **hacc** (zamânın)**a kadar,** yâni umre vazîfelerini yerine getirmenin sevâbı ile, (فَمَا) **o şey ki,** yâni onun üzerine şükür olarak o şey vardır ki, (اسْتَيْسَرَ) **kolayına geldi,** o da neden? (مِنَ الْهَدْيِ) **kurbandan,** (فَمَنْ) **ama her kim,** (لَمْ يَجِدْ) **bulamadı,** yâni arayarak yâhut almaya gücü yetmeyerek böyle bir kurbanı kesmeye güç bulamadıysa, ne yapması gerekir? (فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ) **üç gün oruçtur,** yâni onun üzerine üç gün oruç tutmak vardır, nerede? (فِي الْحَجِّ) **hacda,** yâni hac vaktinde, (وَسَبْعَةٍ) **ve yedi** (gün daha tutmak vardır), ne zaman? (اِذَا رَجَعْتُمْ) **döndüğünüzde,** yâni hac vazîfelerini tamamlayınca, (تِلْكَ) (ey hac yapan) **işte sana bu,** yâni kurban yerine kāim olacak (geçecek) bu oruçlar, nedir? (عَشَرَةٌ) **ondur,** öyle on ki, (كَامِلَةٌ) **tam olan,** (ذٰلِكَ) **işte sana bu** (temettu'), kim içindir? (لِمَنْ) **o kimse içindir ki,** (لَمْ يَكُنْ) **olmadı,** kim? (اَهْلُهُ) **onun ehli** (âile efrâdı), nedir olmadı? (حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) **Mescid-i Harâm'da hâzır bulunanlar,** yâni Mekke-i Mükerreme'de mukim olmayanlar temettü yapabilir, (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh'tan,** yâni emirlerini ve nehiylerini muhâfaza etmemekten ve özellikle hac vazîfelerini ihmâl etmekten sakının, daha?

(وَاعْلَمُوا) **ve bilin,** neyi? (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (شَدِيدُ الْعِقَابِ) **azâbı çok şiddetli olan bir Zat'tır.**

Meâl-i Şerîf - 196

196- Haccı da umreyi de Allâh için (tüm şartlarını yerine getirerek) **tam yapın. Eğer** (düşman korkusu, hastalık ve acziyet gibi nedenlerle Kâ'be'ye ulaşmaktan) **engellenir** (de, ihramdan çıkmak ister)**seniz,** (bu durumda) **kurbandan kolay**(ınız)**a geleni** (kesim yeri olan Harem bölgesine gönderin).

Ama kurban(ın), **yerine ulaş**(tığını iyice anlay)**ıncaya kadar** (ihramdan çıkmak için) **başlarınızı tıraş etmeyin. Artık içinizden her kim** (baş tıraşına mecbur kalacak şekilde) **hasta olur yâhut başında** (bulunan bit, pire veyâ yara gibi şeylerde)**n dolayı kendisinde bir eziyet bulunur** (da, başını tıraş etme mecburiyetinde kalır)**sa** (o takdirde yapması gereken)**; bir fidyedir ki** (o da); (üç gün) **oruç yâhut** (altı fakirden her birine birer fitre miktârı) **sadaka veyâ** (Harem-i Şerîf'te kesilecek koyun) **kurban**(ı)**dır.**

(Karşınıza bir engel çıkmayacağından) **emin olduğunuzda ise, artık her kim hacca kadar umre**(nin sevâbı) **ile faydalan**(may)**ı** (arzula)**rsa, kurbandan kolay**(ın)**a gelen**(i temettu' kurbanı olarak kesmelidir).

Ama her kim (kurban) **bulamazsa** (onun yapması gereken)**; hac** (aylarındaki iki ihram arasın)**da üç gün oruç,** (hac vazîfelerini bitirip) **döndüğünüzde ise yedi** (gün oruç tutmaktır) **ki,** (ey hac yapan kimse!) **işte sana! Bunlar tam olarak ondur.**

İşte sana! Bu (hüküm), **âilesi Mescid-i Harâm'da yerleşik olmayan kimseler içindir.** (Hac ve diğer ibâdetlerdeki emir ve yasaklarına karşı gelme husûsunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki şüphesiz Allâh,** (Kendisinden korkmayanlara karşı) **azâbı çok şiddetli olan bir Zat'tır.** *(en-Nesefî, Medârikü't-Tenzîl -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/285; el-Merğînânî, el-Hidâye, 1/125)*

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌۚ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ
وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّۜ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُۜ وَتَزَوَّدُوا
فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰىۘ وَاتَّقُونِ يَٓا اُو۬لِي الْاَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 197

(اَلْحَجُّ) **Hacc,** yâni haccın zamânı, burada muzâf mahzuftur ki takdîr (وَقْتُ الْحَجِّ) nedir? (اَشْهُرٌ) **aylardır,** öyle aylar ki, (مَعْلُومَاتٌ) **bilinenler,** yâni herhangi bir

ay olmayıp belli olan birtakım aylardır, (فَمَنْ) **işte her kim,** (فَرَضَ) **farz kıldı,** yâni niyet ederek ihrama girmekle kendine lâzım kıldı, nerede? (فِيهِنَّ) **onlarda,** yâni o aylarda, neyi? (الْحَجَّ) **haccı,** (فَلَا رَفَثَ) **artık hiçbir refes** (cimâ) **yok,** (وَلَا فُسُوقَ) **fâsıklık da yok,** yâni yasakları, hâssaten sövüşme ve lakap takma gibi mahzurları işlemek sûretiyle şerîatın sınırlarından çıkmak da yok, (وَلَا جِدَالَ) **hiçbir mücâdele de yok,** yâni hizmetçilerle, yol arkadaşlarıyla ve diğerleriyle çekişmek de yok, nerede? (فِي الْحَجِّ) **hacda,** yâni hac günlerinde, (وَمَا) **ve her ne şeyi,** (تَفْعَلُوا) **işlerseniz,** neden? (مِنْ خَيْرٍ) **hayırdan,** yâni sadaka vermek, iyi geçinmek gibi herhangi bir hayır yaparsanız, (يَعْلَمْ) **bilir,** neyi? (هُ) **onu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni hayırdan veyâ şerden yaptıklarınıza karşı size sevap veyâ cezâ verir, (وَتَزَوَّدُوا) **ve azık edinin,** yâni maddî-mânevî muhtaç olduğunuz şeyleri tedârik ederek onunla hacc yolculuğuna başlayın ve milletten yemek dilenerek onlara yük olmaktan sakının, (فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ) **şüphesiz azığın en hayırlısı,** nedir? (التَّقْوٰى) **takvâdır,** yâni Allâh'tan korkup onun bunun malına, canına saldırmaktan sakınmaktır, (وَاتَّقُو) **ve sakının,** kimden? (نِ) **Benden,** (يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) **ey tam akıl sâhipleri,** yâni emirlerimi tutup yasaklarımdan kaçarak azâbımdan korunun.

Meâl-i Şerîf - 197

197- Hac (ibâdetinin ihrama girmekle başlayan vazîfeleri herkes tarafından) **bilinen** (şevvâl ve zülka'de aylarıyla zülhiccenin ilk onundan ibâret) **birtakım aylar**(da yapılmalı)**dır.**

O hâlde her kim (ihrama girerek) **onlarda haccı** (kendine) **farz kılarsa, artık hacda cimâ yapmak** ***/cimâdan bahsetmek/ fuhşî kelâm*** *(ve müstehcen sözler konuşmak)***/ herhangi bir fâsıklık** (sövüşme ve dövüşme gibi yasaklar işleyerek şerîat hudûdundan çıkış) **ve** (hizmetçilerle ya da yol arkadaşlarıyla) **hiçbir çekişme yoktur.** (Fâsıklık ve kavga her zaman yasaksa da, bunların hac vazîfelerini îfâ sırasında işlenmesi, çirkinliğini bir kat daha artırır.)

Zâten (bu günahları terk edip onların yerine) **hayırdan her ne işlerseniz Allâh onu bilir** (ve ona göre sevâbınızı verir). **Böylece siz** (dünyâ ve âhiret yolculuklarına çıkmak için) **azık edinin** (tevekkül ehli görüntüsü vermek için hac yoluna tedâriksiz çıkmayın).

İşte gerçekten azığın en hayırlısı takvâdır (ki, o da bütün günahlardan, özellikle de insanlara yük olmaktan sakınmaktır). **Ey** (nefsânî arzulardan arınmış) **hâlis akıllara sâhip olanlar!**

Ben(im azâbımı hak etmek)**den hakkıyla sakının.** (Çünkü akl-ı selîme sâhip olmak, Benim gibi bir Zat'tan sakınmayı gerektirir.)

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ فَاِذَآ اَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدٰيكُمْ وَاِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّآلّٖينَ ﴿١٩٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 198

(لَيْسَ) **Olmadı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (جُنَاحٌ) **hiçbir günah,** ne hususta? (اَنْ تَبْتَغُوا) **talebetmenizde,** yâni aramanızda, neyi? (فَضْلاً) **her hangi bir fazlı** (ticâret ve rızkı), kimden? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbinizden,** yâni hac aylarında ticâretle rızkınızı kazanmanıza bir sakınca yoktur, (فَاِذَآ اَفَضْتُمْ) **sonra akın ettiğiniz zaman,** yâni topluca Müzdelife'ye indiğinizde, nereden? (مِنْ عَرَفَاتٍ) **Arafat'tan,** yâni cemâat hâlinde, sel gibi Arafat'tan Müzdelife'ye döndüğünüz vakitte, (فَاذْكُرُوا) **hemen zikredin,** kimi? (اللّٰهَ) **Allah**(-u Te'âlâ'y)**ı,** nerede? (عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ) **Meş'ar-i Harâm'ın yanında** (civârında), (وَاذْكُرُو) **zikredin,** kimi? (هُ) **O'nu** (Allâh-u Te'âlâ'yı), ne gibi? (كَمَا هَدٰى) **hidayet ettiği gibi,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni sizi güzel bir hidâyetle hidâyet ettiği, size hac vazîfelerini ve O'nu nasıl zikredeceğinizi öğrettiği gibi, siz de O'nu kalben ve lisânen o hidâyete yaraşır şekilde güzel bir zikirle zikredin, (وَاِنْ كُنْتُمْ) **ve şüphe yok ki siz idiniz,** neden evvel? (مِنْ قَبْلِهِ) **ondan** (Allâh-u Te'âlâ'nın sizi hidâyet etmesinden) **evvel,** kimlerden? (لَمِنَ الضَّآلّٖينَ) **elbette dalâlete düşücülerden,** yâni îmân ve tâatı bilmeyenlerden.

Meâl-i Şerîf - 198

198- (Hac zamânı ticâret yaparak rızık temin etmek sûretiyle) **Rabbinizden bir** (lütuf ve) **fazl aramanızda sizin üzerinize hiçbir günah olmamıştır.**

Artık siz Arafat'tan (yola çıkıp, sular seller gibi hep birlikte) **çokça akıp gittiğinizde** (Müzdelife'de bulunan) **Meş'ar-i Harâm'ın yanında** (telbiye, tehlîl, tekbîr, hamd-ü senâ ve duâlarla) **Allâh'ı zikredin.**

O (Kendi Zâtıyla ve dîninin vazîfeleriyle alâkalı mâlûmâta, özellikle de zikirle ilgili bilgilere) **sizi hidâyet etmiş olduğu gibi, siz de** (o hidâyete yaraşır şekilde dilinizle ve kalbinizle) **O'nu zikredin.**

Gerçekten (Allâh-u Te'âlâ'nın) **bu** (hidâyete kavuşturması)**ndan önce elbette siz de** (îmân nedir, ibâdet nedir bilmez olan) **dalâlete düşen kimselerdendiniz.**

ثُمَّ اَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 199

(ثُمَّ اَفِيضُوا) **Sonra akın akın dönün,** nereden? (مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ) **akın akın döndüğü yerden,** kim? (اَلنَّاسُ) **insanlar,** yâni dönüşünüz, insanların döndüğü yer olan Arafat'tan olsun, Müzdelife'den olmasın, daha? (وَاسْتَغْفِرُوا) **istiğfâr edin,** yâni mağfiret isteyin, kimden? (اَللّٰهَ) **Allah**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni vakfedeki noksanlıklarınızdan dolayı Allâh-u Te'âlâ'dan af isteyin, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allah**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni af isteyenleri bağışlayıcıdır, daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır,** yâni kullarına merhamet ederek onlara ziyâde in'âm edicidir.

Meâl-i Şerîf - 199

199- Sonra (ey hacılar! Câhiliyet devrinde Kureyş'in Müzdelife'de vakfe yapıp oradan Minâ'ya döndüğü gibi değil de) **insanların** (sel gibi) **çokça akıp gitmiş olduğu yer** (olan Arafat vakfesin)**den** (sonra Müzdelife'ye doğru) **çokça akıp gidin ve** (ve vakfelerde işlediğiniz kusurlardan, ayrıca diğer câhilliklerinizden dolayı) **Allâh'tan bağışlanma isteyin.**

Şüphesiz ki Allâh (kullarının günahlarını çokça örten) **bir Ğafûr'dur,** (tevbe üzere ölenleri çok esirgeyen) **bir Rahîm'dir.**

فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ اٰبَاءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًاۜ فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 200

(فَاِذَا قَضَيْتُمْ) **Sonra edâ edip bitirdiğiniz vakitte,** neyi? (مَنَاسِكَكُمْ) **menseklerinizi,** yâni hacla ilgili ibâdetlerinizi tamamlayıp bitirdiğinizde, (فَاذْكُرُوا) **hemen zikredin,** kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh'ı,** ne gibi? (كَذِكْرِكُمْ) **zikrettiğiniz** yâni andığınız **gibi,** kimi? (اٰبَاءَكُمْ) **babalarınızı** (ve ecdâdınızı), (اَوْ اَشَدَّ) **veyâ daha şiddetli** (hattâ daha kuvvetli), ne cihetinden? (ذِكْرًا) **zikr** (ve anma) **cihetinden,** yâni İslâm'dan önce âbâ-u ecdâdınızın güzelliklerini andığınız gibi hattâ ondan daha şiddetli, daha kuvvetli bir şekilde Allâh-u Te'âlâ'yı zikredin, (فَمِنَ النَّاسِ) **ama o insanlardan vardır,** kim? (مَنْ) **o kimse ki** (insanlardan öyle kimse vardır ki), (يَقُولُ) **der,** yâni hacda bulunanlardan bâzıları, duâsında sâdece dünyâyı talebederek (isteyerek) şöyle der: (رَبَّنَا) **ey Rabbimiz!** (اٰتِ) **ver,**

kime? (نَا) **bize,** nerede? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâda,** yâni bize, rütbeden, zenginlikten, yardımdan, dünyevî lezzetlerden vereceklerinin hepsini dünyâda ver, (وَمَا لَهُ) **ama bu kişi için yoktur,** nerede? (فِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** ne? (مِنْ خَلَاقٍ) **hiçbir nasip,** zîrâ onun isteği dünyâ ile sınırlı kalmıştır ve en kıymetli yerde en basit istekte bulunmuş ve dâimî nîmetler istemekten yüz çevirmiştir.

Meâl-i Şerîf - 200

200- Hac ibâdetlerinizi edâ edip bitirdiğiniz zaman (câhiliyet devrinde, hac bitimi Mina'da dururken) **babalarınızı andığınız gibi ya da daha kuvvetli bir anışla** (atalarınıza ve size in'âm ettiği bunca nîmetlerden dolayı) **Allâh'ı zikredin.**

Ama insanlardan öylesi vardır ki: "Ey Rabbimiz! Bize (makam, mevki ve zenginlikten vereceklerini sâdece) **dünyâda ver" demektedir. Oysa** (bu niyetle yaptığı hac ve duâsına karşılık) **kendisi için âhirette hiçbir nasip yoktur.**

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَٓا اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 201

(وَمِنْهُمْ) **Ve o** (hacda bulunan insanlar)**nlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (يَقُولُ) **der,** ne der? (رَبَّنَٓا) **ey Rabbimiz,** (اٰتِ) **ver,** kime? (نَا) **bize,** nerede? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâda,** neyi? (حَسَنَةً) **güzel şeyleri,** (وَفِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette de** (bize ver)**,** neyi? (حَسَنَةً) **güzel şeyleri,** (وَقِ) **muhâfaza et,** yâni koru, kimi? (نَا) **bizi,** neden? (عَذَابَ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından.**

Meâl-i Şerîf - 201

201- Onlardan kimi de: "Ey Rabbimiz! Bize dünyâda da güzel şeyler ver, âhirette de güzel şeyler ver ve bizi (afv-u mağfiret buyurarak) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından** (ve o azâba götürecek günahlardan) **koru" der.**

Bu âyet-i kerîmede geçen "Dünyâdaki hasene" tâbiri, hadîs-i şerîflerde; nîmet, âfiyet, yeterli ve helâl rızık, sâliha bir eş, hayırlı evlat, sağlıklı hayat, düşmanlara karşı zafer, Kur'ân anlayışı, iyilerle berâberlik, insanlar tarafından güzel övgülere mazhar olmak, ilim ve ibâdet gibi güzelliklerle tefsîr edilmiş, "Âhiretteki hasene" ise; kabirden müjdeyle kalkmak, kötü muhâsebeden kurtuluş, mahşerin şiddetlerinden selâmet, cennete azapsız giriş ve Allâh-u Te'âlâ'nın cemâlini görme lezzeti gibi âhiret nîmetleriyle şerhedilmiştir. *(el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/298)*

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُواۜ وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 202

(اُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar** (dünyâ ve âhirette hasene isteyenler), (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (نَصِيبٌ) **büyük bir nasip** (pay), neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (كَسَبُوا) **kazandılar,** burada geçen (مِمَّا) kelimesindeki (مِنْ) harfi, teb'îz için ise mânâ: "Yaptıkları güzel ameller cinsinden" demektir veyâ ta'lîl içindir ki buna göre mânâ: "Kazandıkları amellerinden dolayı" demektir. Âyet-i celîlenin başında geçen (اُولٰٓئِكَ) ile her iki fırkaya da, yâni sâde dünyâ isteyenlerle hem dünyâ hem de âhireti isteyenlere işâret edilmiş olabilir ki, o zaman (نَصِيبٌ) kelimesindeki tenvîn, tenvî' (sınıflandırmak) için olur ki, buna göre mânâ: "Her bir fırka için takdîr ettiğimiz bir nevî nasip vardır" demek olur, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (سَرِيعُ الْحِسَابِ) **hesâbı çok süratli olan bir Zât'tır,** yâni kulları hakkındaki muhâsebe ve muhâkemeleri çok süratli görücüdür. Bütün kulları, kendilerinin ve amellerinin çok olmasına rağmen, dünyâ günlerinden yarım gün zarfında veyâ göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman içinde muhâsebe edecektir. Buna göre buranın mânası: "Kudretinin şânı böyle yüce olan Zâtın, tâatını ihlâl etmekten (bozmaktan) sakının, tâat ve hasenât kazanmaya koşun" demektir.

Meâl-i Şerîf - 202

202- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); **kazanmış oldukları** (hayırlı) **şeylerden** (ve yaptıkları duâlardan) **dolayı büyük bir nasip sâdece kendileri içindir. Allâh ise, hesâbı pek çabuk gören Zât'tır.**

Müfessirler, Allâh-u Te'âlâ'nın hesâbı çok çabuk görme sıfatı hakkında: "Allâh-u Te'âlâ çokluklarına rağmen tüm kullarını dünyâ günlerinden yarım günlük bir zaman diliminde muhâsebeye çekecektir. Gerçi 'An' diye tâbir edilen göz açıp kapayacak kadar az bir zamanda da muhâsebeyi bitirmeye Kādir ise de, acele etmemeyi şi'âr edindiğinden, iğneden ipliğe kulların tüm yaptıklarının hesâbını yarım günde hükme bağlayacaktır" mânâsını vermişlerdir.

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فٖٓى اَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍۜ فَمَنْ تَعَجَّلَ فٖى يَوْمَيْنِ فَلَٓا اِثْمَ عَلَيْهِۚ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَٓا اِثْمَ عَلَيْهِۙ لِمَنِ اتَّقٰىۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُٓوا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 203

(وَاذْكُرُوا) **Ve zikredin,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh'ı,** nerede? (فٖٓى اَيَّامٍ) **günlerde,** öyle günlerde ki, (مَعْدُودَاتٍ) **sayılı olanlar,** (فَمَنْ) **binâenaleyh her kim,** (تَعَجَّلَ) **acele ederse,** nerede? (فٖى يَوْمَيْنِ) **iki günde,** yâni kurban bayramı gününden sonraki iki günde, cemreleri atmak (şeytanı taşlamak)la iktifâ edip (yetinip) üçüncü

günde atmayı beklemeyerek Mina'dan ayrılmakta acele ederse, (فَلَٓا اِثْمَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **o kişi üzerine,** yâni o acele eden kişi üzerine ruhsatla amel etmesinden dolayı hiçbir günah yoktur, (وَمَنْ) **ve her kim ki,** (تَاَخَّرَ) **geri kaldı,** yâni Mina'dan çıkmakta acele etmeyerek üçüncü gün zevâl vaktinden (güneşin tepe noktasından kaymaya başlamasından) önce veyâ sonra taşlamasını yaparak Mina'dan ayrıldı ise, (فَلَٓا اِثْمَ) **hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **o kişi üzerine,** yâni bu ruhsatı terk etmesinden dolayı ona da günah yoktur, ancak bu kim içindir? (لِمَنِ) **o kimse içindir ki,** (اتَّقٰى) **takvâ sâhibi oldu** (haramlardan sakındı), (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni hac amelleriyle iştiğal (uğraşma) esnâsında ve sonrasında, her işinizde Allâh-u Te'âlâ'dan sakının ki, amellerinize îtibâr edilsin. Zîrâ günahlar, amellerin sevâbını yiyip bitirir, (وَاعْلَمُوٓا) **ve bilin ki,** (اَنَّكُمْ) **muhakkak siz,** kime? (اِلَيْهِ) **ancak O'na,** yâni Allâh'ın huzûru mânevîsine, (تُحْشَرُونَ) **haşrolunacaksınız,** yâni amellerinizin karşılığını almak için ancak O'nun huzûrunda toplanacaksınız.

Meâl-i Şerîf - 203

203- Bir de ("Teşrîk günleri" diye bilinen ve kurban bayramının ikinci, üçüncü ve dördüncü günlerine denk gelen o) **sayılı birtakım günlerde** (kılacağınız namazların arkasında ve şeytan taşlama gibi vesîlelerle, sesli tekbîr getirerek) **Allâh'ı zikredin.**

Artık her kim iki gün içinde (Mina'dan ayrılma husûsunda) **acele eder** (de, teşrîk günlerinin üçüncüsünü beklemeyip, ilk iki günde şeytan taşlamakla yetinir)**se,** (bu aceleciliğinden dolayı) **üzerine hiçbir günah yoktur.**

Kim de geri kalır (ve üçüncü günün taşını da atar)**sa, ona da hiçbir günah yoktur.** (İşte bu serbestlik) **takvâ sâhibi** (günaha düşürecek şeylerden iyice sakınmış) **olan kimse içindir** (zîrâ haccından fayda görecek olan ancak odur).

Ayrıca siz (Allâh katında değerli olmak istiyorsanız, bütün işlerinizde) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki, şüphesiz siz** (yaptıklarınızın karşılığına kavuşmanız için, diriltildikten sonra) **ancak O** (Allâh-u Te'âlâ'nın huzûru)**na haşrolunacaksınız.**

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ
عَلٰى مَا فٖى قَلْبِهٖۙ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 204

(وَمِنَ النَّاسِ) **İnsanlardan vardır,** kim? (مَنْ) **o kimse ki,** (يُعْجِبُ) **hayran bırakıyor,** yâni insanlardan öylesi vardır ki, hayret verecek şekilde hoşlandırır, kimi? (كَ) **seni,** ne? (قَوْلُهُ) **onun sözü,** ne hakkındaki sözü? (فِى الْحَيٰوةِ) **hayât hakkında,** öyle hayat ki, (الدُّنْيَا) **en alçak olan,** yâni dünyâ işlerinin idâresi, geçim sebeplerinin beyânı (açıklaması), sana karşı muhabbet ve merbûtiyet (bağlılık) hakkındaki iddiâsı senin hoşuna gider veyâ o kişinin tatlı dili ve fesâhatı (güzel ifâdesi) sebebiyle, dünyâda sözü sana hoş gelir ama âhirette o sözlerin yalan olduğu ve çirkinliği zuhûr edeceğinden (açığa çıkacağından) hiç de hoş gelmeyecektir, daha? (وَيُشْهِدُ) **ve şâhit tutar,** kimi? (اللّٰهَ) **Allah**(-u Te'âlâ'y)**ı,** ne üzerine? (عَلٰى مَا) **öyle bir şey üzerine ki,** nerededir? (فِى قَلْبِهِ) **onun kalbindedir,** yâni: "Allâh şâhit ki, sözüm özüme mutâbık (uygun)dur" der, hüsnü niyet (güzel istek) sâhibi olduğuna dâir yemin eder ve buna Cenâb-ı Hakk'ı şâhit tutar, (وَهُوَ) **hâlbuki o,** nedir? (اَلَدُّ الْخِصَامِ) **düşmanlığı çok şiddetli olandır,** bu mânâ: (اَلَدُّ) kelimesinin, (خِصَامْ) kelimesine olan izâfetinin, sıfatın fâiline izâfeti kabîlinden olmasına göre verilmiştir ki takdîri (وَهُوَ اَلَدُّ خِصَامُهُ) demektir ki buna göre (خِصَامْ) kelimesi husûmet mânâsında masdardır. Bu kelime (خَصْمٌ) kelimesinin cemîsi de kabûl edilebilir ki o zaman mânâ: "Düşmanların en katısıdır" demek olur.

Meâl-i Şerîf - 204

204- (Habîbim!) **İnsanlardan öylesi vardır ki, o en alçak** (ve âdî dünyâ) **hayât**(ı) **hakkındaki** (edebiyatlı ve tatlı) **sözü seni hayran bırakmaktadır ve o,** (seni inandırmak için yemine başvurarak) **kalbinde olan** (inancıyl)**a** (sözünün birbirine uygun olduğuna dâir) **Allâh'ı şâhit tutmaktadır. Hâlbuki o kişi** (sana ve İslâm'a karşı) **düşmanlığı en şiddetli olandır /** ***düşmanların en katısıdır/.***

İmâm-ı Süddî *(Rahimehullâh)*ın beyânına göre; bu âyet-i kerîme, Ahnes ibnü Şürayk isimli münâfık hakkında inmiştir. Şöyle ki; o çok tatlı dilli biriydi. Medîne'de Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in yanına geldiğinde, kendisinin iltifat ve ikrâmına nâil olmak için: "Ben İslâm'a girme niyetiyle geldim, Allâh-u Te'âlâ benim doğru olduğumu şüphesiz bilmektedir" gibi sözler sarf ederek, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i çok seven bir Müslüman olduğunu açıkladı. Gerçekte münâfık olan bu kişi, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in huzûrundan ayrıldığında, birtakım Müslümanların ekinlerine ve merkeplerine rastlayınca, hayvanları telef etti ve ekinleri ateşe verdi. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 3/572)*

وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِى الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَؕ
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ ﴿٢٠٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 205

(وَاِذَا تَوَلّٰى) **Ve o ayrılıp döndüğü zaman,** yâni o münâfık, yumuşak ve tatlı sözlerinden sonra senin huzûrundan ayrıldığında veyâ herhangi bir işin başına geçtiğinde, (سَعٰى) **sa'y eder** (çalışır, faaliyet gösterir), nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** niçin çalışır? (لِيُفْسِدَ) **fesat çıkarmak için,** nerede? (فِيهَا) **orada,** daha niçin faaliyet gösterir? (وَيُهْلِكَ) **helâk etmek** (kökünden kurutmak) **için,** neyi? (اَلْحَرْثَ) **ekinleri,** daha? (وَالنَّسْلَ) **zürriyetleri,** (وَاللّٰهُ) **Allah**(-u Te'âlâ) **ise,** (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** neyi? (اَلْفَسَادَ) **fesâdı,** yâni fesattan râzı olmaz, fesâda da ona sebep olana da buğz eder.

Meâl-i Şerîf - 205

205- Üstelik (bu münâfık senin yanından) **döndüğü zaman */bir görev üstlendiği vakit/*, orada fesat çıkartmak, ekini** (yakıp yıkmak) **ve** (hem insan hem de hayvan) **nesli**(ni) **helâk etmek için yer**(yüzün)**de koşturur. Oysa Allâh** (bozgunculuk ve) **fesâdı sevmez** (ve bu tür kötülüklere rızâ göstermez).

وَاِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 206

(وَاِذَا قِيلَ) **Ve denildiği zaman,** kime? (لَهُ) **ona,** yâni vaaz ve nasîhat yoluyla o münâfığa dendiğinde, ne dendiğinde? (اِتَّقِ) **sakın,** yâni kork, kimden? (اللّٰهَ) **Allah**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni yaptığın işlerde Allâh'tan kork, yalan söyleme, ikiyüzlülük yapma, (اَخَذَتْ) **yakalar,** kimi? (هُ) **onu** (o münâfığı), ne? (اَلْعِزَّةُ) **izzet,** yâni gurur, kibir ve izzet-i nefsi onu şerre sürükler, ne sebebi ile? (بِالْاِثْمِ) **günah sebebiyle,** yâni kalbinde yerlemiş kâfirlik günahı sebebiyle, (فَحَسْبُهُ) **artık ona yeterli olacak şey,** nedir? (جَهَنَّمُ) **cehennemdir,** yâni cehennem ona kâfidir, (وَلَبِئْسَ) **vallâhi elbette ne kötü oldu,** ne? (اَلْمِهَادُ) **o döşek,** yâni cehennem ne kötü döşektir.

Meâl-i Şerîf - 206

206- Ayrıca ona: "Allâh'tan kork (da bozgunculuk ve fesâdı bırak)" **denildiği zaman,** (kalbindeki kâfirlik) **günah**(ı) **sebebi ile izzet**(-i nefis ve câhilâne kibir) **onu yakalar. Artık** (cezâ olarak) **ona yeterli olacak şey cehennemdir ve andolsun ki; elbette o döşek ne kötü olmuştur.**

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 207

(وَمِنَ النَّاسِ) **Ve insanlardan vardır,** kim? (مَنْ) **ol bir kimse ki,** yâni insanlar içinde öylesi de vardır ki, (يَشْرِى) **satar,** neyi? (نَفْسَهُ) **nefsini,** (canını), ne için? (ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ) **Allah**(-u Te'âlâ'n)**ın rızâsını talep etmek için,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını kazanma uğrunda cihâda katılarak veyâ ölünceye kadar emr-i bi'l-mâruf ve nehy-i ani'l-münker yaparak nefsini fedâ eder veyâ Allâh rızâsını talep ettiği için malını vererek, canını düşmanlardan satın alıp kurtarır, (وَاللّٰهُ) **Allah**(-u Te'âlâ) **ise,** kimdir? (رَؤُفٌ) **ziyâde esirgeyicidir,** kimi? (بِالْعِبَادِ) **o kulları.**

Meâl-i Şerîf - 207

207- İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allâh'ın rızâsını aramak için (cihâd yolunda malını ve) **canını satmaktadır. Allâh da o kullara karşı bir Raûf'dur.** (Bu yüzden kendilerini cihatla mükellef tutarak böyle kârlı bir alışverişe muvaffak kılmış ve onları ne kadar esirgediğini göstermiştir.)

Ekserî rivâyetlere göre; bu âyet-i kerîme, Suheyb *(Radıyallâhu Anh)* hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki o; hicret yolunda peşine düşen müşriklere meydan okumuş, sonra Mekke'deki malının yerini söyleyerek onların ellerinden kurtulmuştu. Âyet-i celîlenin, müşriklerce îdâm edilip, günlerce darağacında bırakılan Hubeyb ile onu darağacından kurtarmaya gelen Zübeyr ibnü'l-Avvâm ve Mikdâd ibnü Esved *(Radıyallâhu Anhüm)* hakkında nâzil olduğu da mervîdir. Dolayısıyla genel mânâda; Allâh yolunda cihâd ederken ve iyiliği emredip kötülükten nehyederken şehit edilen kıymetli zatlar hakkında nâzil olmuştur. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hicrete çıkarken yatağına bıraktığı Alî *(Radıyallâhu Anh)* hakkında indiği de rivâyet edilmiştir. Kıssaların tafsîlâtı için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/469-474*

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا ادْخُلُوا فِى السِّلْمِ كَٓافَّةًۖ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِۜ
اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُب۪ينٌ ﴿٢٠٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 208

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (اُدْخُلُوا) **girin,** nereye? (فِى السِّلْمِ) (emirlerime karşı tâat ve) **teslîmiyete** veyâ **İslâm'a,** ne olduğunuz hâlde? (كَٓافَّةً) **topluca,** yâni külliyetiniz (bütününüz)le İslâm'a dâhil olun, hiçbiriniz elini Mevlâ'nın tâatından çekmesin, daha? (وَلَا تَتَّبِعُوا) **tâbi olmayın,** yâni uymayın, neye? (خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) **şeytanın izlerine,** (اِنَّهُ) **zîrâ muhakkak o** (şeytan), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** nedir? (عَدُوٌّ) **büyük bir düşmandır,** öyle düşman ki, (مُب۪ينٌ) **apaçık,** yâni size karşı olan düşmanlığı çok açıktır, vesveseleriyle sizin İslâmiyetinizi ifsat etmek istiyor, binâenaleyh ona uymayın.

Meâl-i Şerîf - 208

208- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (Emirlerime karşı itâat ve) **teslîmiyete** (sâdece görünüşte değil, içiniz ve dışınızla) **topluca girin.** */**İslâm(î konular)**a bir bütün olarak girin** (ve dînî hükümler arasında ayırım gözetmeyin)/.* (Emirler ve yasaklar arasında ayırım yapıp, işinize gelmeyeni terk ederek) **şeytanın izlerine uymayın. Çünkü şüphesiz o** (şeytan), **sizin için apaçık bir düşmandır.**

فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ ﴿٢٠٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 209

(فَاِنْ زَلَلْتُمْ) **Artık eğer kayarsanız,** yâni İslâm'a girmekten meyleder ve uzaklaşırsanız ve ilmen olsun, amelen olsun hakkı şaşırır ve aşarsanız, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْ) **geldikten sonra,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (اَلْبَيِّنَاتُ) **beyyineler,** yâni kendisine girmeye dâvet edildiğiniz İslâm'ın hak olduğuna dâir pek açık deliller ve pek zâhir şâhitler geldikten sonra yine de kayarsanız, (فَاعْلَمُوٓا) **artık bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَز۪يزٌ) **ziyâde izzet** (ve ululuk) **sâhibidir,** yâni işine gâliptir, sizden intikam almaktan hiçbir şey onu âciz bırakamaz, daha kimdir? (حَك۪يمٌ) **ziyâde hikmet sâhibidir,** yâni her ne işlerse işi yerindedir. Binâenaleyh sizden haksız yere intikam almaz.

Meâl-i Şerîf - 209

209- Artık (dâvet edildiğiniz İslâm'ın hak olduğuna dâir) **apaçık deliller size geldikten sonra** (yine de İslâm caddesinden) **kayacak olursanız,** (şunu iyi) **bilin ki; şüphesiz Allâh** (intikam almaktan âciz kalmayan) **bir Azîz'dir,** (haksız yere intikam almayıp, her işi yerinde olan) **bir Hakîm'dir.**

هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّٓا اَنْ يَأْتِيَهُمُ اللّٰهُ ف۪ي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ
وَقُضِيَ الْاَمْرُ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٢١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 210

(هَلْ يَنْظُرُونَ) **Beklemiyorlar,** burada (يَنْظُرُونَ), (يَنْتَظِرُونَ) mânâsındadır ve (هَلْ) edatı istifham için olmayıp nefy mânâsı ifâde etmektedir, *(Ebû Hayyân, el-Bahru'l-muhît, 2/132)* yâni İslâm'a girmeyi terk edip, şeytanın izlerine uyanlar beklemiyorlar, (اِلَّٓا اَنْ يَأْتِيَ) **ancak gelmesini** (bekliyorlar), kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (اَللّٰهُ) **Allâh**(ın azâbı), burada bir muzâf mahzûftur ki takdîr-i kelâm (عَذَابُ اللّٰهِ) şeklindedir ki buna göre mânâ: "Onlar ancak Allâh'ın azâbının gelmesini

bekliyorlar" demektir, nerede olan azap? (فِى ظُلَلٍ) **gölgeler içinde,** öyle gölgeler ki neden meydana gelici? (مِنَ الْغَمَامِ) **bulutlardan,** yâni kâfirler ancak kıyâmet günü bulutlardan peydâlanacak gölgeler içinde Allâh-u Te'âlâ'nın azâbının kendilerine gelmesini bekliyorlar, daha kimin gelmesini? (وَالْمَلٰٓئِكَةُ) **meleklerin de,** yâni onlara azap etmeye vekil kılınmış meleklerin de gelmesini bekliyorlar, daha ne bekliyorlar? (وَقُضِىَ) **ve hükmolunmasını,** ne? (الْاَمْرُ) **o iş,** yâni kulların hesapları tamamlanıp, itâat edenlerin mükâfatlandırılıp, âsîlerin ise azâba çarptırılarak helâk edilme işlerinin bitirilmesini bekliyorlar, (وَاِلَى اللّٰهِ) **ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (تُرْجَعُ) **dödürülecektir,** ne? (الْاُمُورُ) **bütün işler.**

Meâl-i Şerîf - 210

210- O (İslâm'a girmeyip kâfirlikte dâim ola)**nlar ancak** (kıyâmet günü belirecek o) **gölge yapan birtakım bulutlar içinde kendilerine Allâh'ın** (emrinin) **ve** (onlara azap etmekle görevli) **meleklerin gelmesini ve** (böylece) **o** (helâk edilme) **iş**(lerin)**in bitirilmiş olmasını bekliyorlar** (da onun için hâlâ îmân etmiyorlar)**. Zâten** (hakîkatte tüm işler Allâh-u Te'âlâ'ya âittir. Dünyâda bâzı işler kulların elinde gibi görülüyorsa da âhirette) **bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir.**

Bu âyet-i celîlede geçen "Allâh'ın onlara gelmesi" ifâdesi müteşâbihattan olup müfessirler tarafından muzâfın hazfiyle "Allâh'ın azap emrinin gelmesi" şeklinde tefsîr edilmiştir. Üstelik bu mânâ te'vilden uzak duran selef ulemâsından da nakledilmiştir.

Nitekim Kurtubî ve Nesefî *(Rahimehumellâh)* şöyle demişlerdir: "Hasen-i Basrî *(Radıyallâhu Anh)*dan nakledildiğine göre; Fecr Sûresi'nde geçen "Rabbin gelince" *(22)* âyetinin mânâsı "O'nun emri ve hükmü gelince" demektir. İşte bu, muzâfın hazfi kabîlindendir ki Bakara Sûresi'nde geçen "Allâh'ın buluttan gölgelikler içinde onlara gelmesi" *(210)* de bu mânâdadır.

Nitekim Allâh-u Te'âlâ burada hazfettiği muzâfı Nahl Sûresi'nde izhâr ederek "Onlar ancak kendilerine (azap) meleklerin(in) gelmesini yâhut senin Rabbinin (azap) emrinin gelmesini bekliyorlar" *(33)* buyurmuştur. Dolayısıyla "Âyet âyeti tefsîr eder" kāidesi gereği buranın mânâsının bu şekilde olduğu kesindir. Zâten "Müteşâbihler muhkemlere hamledilir" kāidesi muktezâsınca: "O'nun misli hiçbir şey yoktur" *(eş-Şûrâ Sûresi:11)* meâlinde olan muhkem âyet-i kerîme bize Allâh-u Te'âlâ'nın hiçbir mahlûkuna benzetilemeyeceğini, dolayısıyla gitmekten gelmekten münezzeh olduğunu ifâde etmektedir. Nitekim Ömer Nesefî ve Fahrurrâzî *(Rahimehumellâh)*: "(Naklî ve) aklî delillerle sâbit olduğuna göre; Allâh-u Te'âlâ hakkında hareket ve intikāl düşünülemez, zîrâ bir yerden bir yere geçmek cisimlerin vasıflarındandır, âcizlik ve hudûs (sonradan yaratılmış olma) emârelerindendir. Cisimlerin ise ezelî olması muhaldir, bu yüzden burada mutlaka bir muzâfın hazfedilip muzâfın ileyhin onun yerine ikāmesi söz konusudur" demişlerdir. *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 3/160-161; er-Râzî, Mefâtîhu'l-ğayb, 31/158; el-Kurtubî, el-Câmi'u li-ahkâmi'l-Kur'ân, 22/281)*

سَلْ بَنٖىٓ اِسْرَٓائٖيلَ كَمْ اٰتَيْنَاهُمْ مِنْ اٰيَةٍ بَيِّنَةٍۜ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ
مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدٖيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 211

(سَلْ) **Sor,** kime? (بَنٖى اِسْرَٓائٖيلَ) **İsrâîloğullarına,** yâni senin zamânında mevcut olan İsrâîloğullarının reislerine sor ki, (كَمْ) **ne kadar,** (اٰتَيْنَا) **verdik,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne şeyden? (مِنْ اٰيَةٍ) **âyetten,** öyle ayet ki, (بَيِّنَةٍ) **apaçık olucu,** yâni İsrâîloğullarına sor ki onlara nice âyetler vermiştik, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يُبَدِّلْ) **tebdîl ederse** (değiştirirse), neyi? (نِعْمَةَ اللّٰهِ) **Allâh'ın nîmet**(ler)**ini,** yâni âyetlere inanıp tatbik ederek şükredeceği yerde âyetleri inkâr edip dalâlete düşerse, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْ) (o nîmet) **geldikten sonra,** kime? (هُ) **ona,** yâni o âyetler kendisine ulaştıktan ve onları bilme imkânına sâhip olduktan sonra, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (شَدٖيدُ الْعِقَابِ) **azabı çok şiddetli olan Zat'tır.**

Meâl-i Şerîf - 211

211- (Ey Nebiy-yi zîşân!) **İsrâîloğullarına sor ki;** (İslâm dîninin doğruluğuna dâir kendi kitaplarında) **onlara apaçık nice âyet vermişiz. Her kim Allâh'ın nîmeti** (olan âyetleri)**ni kendisine geldikten sonra** (gizler ve bile bile) **değiştirirse, şüphesiz ki Allâh** (bu kişilere karşı) **azâbı çok şiddetli olan Zat'tır.**

زُيِّنَ لِلَّذٖينَ كَفَرُوا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذٖينَ اٰمَنُوا
وَالَّذٖينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 212

(زُيِّنَ) **Ziyâde süsletildi,** kim için? (لِلَّذٖينَ) **o kimseler için ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni kâfirlerin gözlerine son derece güzel gösterildi, ne? (اَلْحَيٰوةُ) **hayât,** öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **en alçak olan,** daha? (وَيَسْخَرُونَ) **ve alay ederler,** kimlerden başlayarak? (مِنَ الَّذٖينَ) **o kimselerden ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** Beyzâvî Tefsîri'nde zikredildiğine göre (مِنْ) ibtidâ içindir ki mânâ: "Sanki müminler, kâfirler tarafından alay edilmenin mebdei (başlangıç noktası) kılındılar" demektir, (وَالَّذٖينَ) **ama o kimseler ki,** (اِتَّقَوْا) **takvâ sâhibi oldular,** yâni îmân ve takvâ sebebiyle haram işlemekten sakınanlar ise, nerededir? (فَوْقَهُمْ) **onların** (kâfirlerin) **üstündedir**(ler), yâni onlar E'lâ-yı İlliyyîn'de (cennetin en yüksek derecesinde)dirler. Kâfirler ise, cehennemin en alt tabakasındadırlar, ne zaman? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يَرْزُقُ) **rızıklandırır,** kimi? (مَنْ) **o kimseleri ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** yâni dilediğini

hem dünyâda hem âhirette rızıklandırır, öyle rızıklandırmak ki, (بِغَيْرِ حِسَابٍ) **hesapsız** (ve ölçüsüz), yâni Allâh-u Te'âlâ çok zengin olduğu için vermekle hazînelerinin biteceğinden korkmaz.

Meâl-i Şerîf - 212

212- Kâfir olmuş o kişilere o en alçak (ve âdî dünyâ) **hayât**(ı bir imtihan olmak üzere) **pek süslü** (ve câzip) **kılındı da,** (bu yüzden) **onlar o îmân etmiş olan** (Bilâl, Suheyb ve Ammâr *(Radıyallâhu Anhüm)* gibi fakir) **kimselerle alay etmektedirler.**

O takvâ sâhibi (şirkten ve günahlardan hakkıyla sakınmış) **olan** (mümin ve fakir) **kimseler ise, kıyâmet günü onların üstündedir**(ler). (Zîrâ kâfirler cehennemin dibinde yanarlarken, bu müttakî kullar cennetin yüksek derecelerine kavuşacaklardır.) **Zâten Allâh dilediklerini** (iki cihanda da) **hesapsız olarak rızıklandırır.** (Demek ki; bâzı kâfirlerin zengin, bâzı müminlerinse fakir olmaları, iyilik ve kötülük alâmeti olmayıp, istidrac ve imtihan hikmetine dayalıdır.)

كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ اِلَّا الَّذِينَ اُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ
مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهِ
وَاللّٰهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 213

(كَانَ) **İdi,** kim? (اَلنَّاسُ) **insanlar,** nedir idi? (اُمَّةً) **bir ümmet,** öyle ümmet ki, (وَاحِدَةً) **tek,** yâni îmânda ve hakka uymakta ittifâk etmiş bir topluluktu, (فَبَعَثَ) **sonra gönderdi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimleri? (اَلنَّبِيِّنَ) **peygamberleri,** *(Salevâtüllâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma'în)* ne oldukları hâlde? (مُبَشِّرِينَ) **müjdeleyici kimseler oldukları hâlde,** yâni îmân edip itâat edenleri sevapla müjdeleyici kimseler olarak, daha? (وَمُنْذِرِينَ) **ve korkutucu kimseler oldukları hâlde,** yâni kâfirliğe düşüp isyân edenleri azapla korkutucu olarak gönderdi, daha? (وَاَنْزَلَ) **ve** (Allâh-u Te'âlâ) **indirdi,** kiminle berâber? (مَعَهُمُ) **onlarla** (o peygamberlerle) **berâber,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** yâni kitap cinsini veyâ her bir peygamberin kendisine âit kitabını, ne ile? (بِالْحَقِّ) **hak ile,** buradaki, (اَنْزَلَ), (بَا)ye taalluk ederse mânâ: "Allâh-u Te'âlâ, hak ve adâlet sıfatlarına sâhip olduğu hâlde kitaplar indirdi" demek olur. Ama (بَا) harfi (كِتَابَ) kelimesine taalluk ederse o zaman

mânâ: "O kitaplar, hak ve adâleti bürünücü ve doğruluğa şehâdet (şâhitlik) edici olduğu hâlde Allâh-u Te'âlâ onları indirdi" demek olur, niçin indirdi? (لِيَحْكُمَ) **hükmetsin için,** yâni Allâh-u Te'âlâ veyâ gönderilmiş olan peygamber yâhut onun kitabı hükmetsin için, nerede? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** ne hususta? (فِيمَا) **o şey husûsundaki,** (اِخْتَلَفُوا) (insanlar) **ihtilâf ettiler,** nerede? (فِيهِ) **onda,** yâni Allâh-u Te'âlâ ittifaktan sonra, ihtilâfa düşmüş oldukları hak din olan İslâm'ın vazîfeleri husûsunda hükmetsin için kitap indirdi ve peygamberleri gönderdi, (وَمَا اخْتَلَفَ) **hâlbuki ihtilâfa düşmedi,** nerede? (فِيهِ) **onda,** buradaki zamîr "Hak" kelimesine râci kabûl edilirse mânâ: "Hakkı inkâr etmek sûretiyle hakta ihtilâf" demek olur ama "Kitap" kelimesine râci kabûl edilirse o zaman mânâ: "Kendilerine indirilmiş olan kitabı değiştirip bâtıl te'villerle haktan saptırmak sûretiyle kitapta kimse ihtilâf etmedi" şeklinde olur, (اِلَّا الَّذِينَ) **ancak o kimseler** (ihtilâf etti) **ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** neye? (هُ) **ona,** yâni ancak kendilerine kitap verilenler ihtilâfa düştü, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْ) **geldikten sonra,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (اَلْبَيِّنَاتُ) **beyyineler,** yâni hakka delâlet eden pek açık deliller kendilerine gelip akıllarında yerleştikten sonra daha ziyâde hakta birleşmeleri gerekirken aksine ihtilâfa düştüler, neden dolayı? (بَغْيًا) **haksız talep** (yüzünden kapıldıkları hased ve işledikleri zulüm)**den dolayı,** yâni azgınlık ve haksız yere üstünlük taslamaktan dolayı, öyle haksız talep ki nerede olucu? (بَيْنَهُمْ) **aralarında,** yâni birbirlerine karşı olan zulümleri ve birbirlerini çekememelerinden ötürü, (فَهَدَى) **bunun üzerine hidâyet etti,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimleri? (اَلَّذِينَ) **o kimseleri ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni kitaba îmân edenleri hidâyet etti, neye? (لِمَا) **o şeye ki,** (اِخْتَلَفُوا) **ihtilaf ettiler,** nerede? (فِيهِ) **onda,** o da nedir? (مِنَ الْحَقِّ) **haktır,** yâni Allâh-u Te'âlâ nihâyet hakkında ihtilâfa düştükleri hakka ve gerçeğe îmân edenleri hidâyet buyurdu (ulaştırdı), ne ile? (بِاِذْنِهِ) **Kendi izniyle,** yâni Kendi emri, irâdesi, muvaffak kılması, kolay etmesi ve lütf-u rahmetiyle, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يَهْدِى) **hidâyet eder,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni hidâyet etmeyi dilediği kişiyi hidâyet eder, neye? (اِلٰى صِرَاطٍ) **bir yola,** öyle yol ki, (مُسْتَقِيمٍ) **dosdoğru olucu.**

Meâl-i Şerîf - 213

213- (Âdem ile İdrîs *(Aleyhimesselâm)* arasında geçen dönemde) **insanlar** (iyilik üzere doğru yolda ittifâk etmiş) **tek bir ümmetti.**

Daha sonra (ayrılığa düştüklerinde) **Allâh** (îmân edenleri sevapla) **müjdeleyiciler ve** (kâfirleri azapla) **korkutucular olarak peygamberleri gönderdi ve kendisinde ihtilâfa düştükleri** (dînî) **şeyler hakkında insanlar arasında hükmetmesi için, onlarla birlikte kitab**(lar)**ı hak**(kı beyân hikmeti) **ile indirdi.**

Kendilerine açık deliller geldikten sonra, aralarındaki haksız talep (yüzünden kapıldıkları hased ve işledikleri zulüm)**den dolayı o** (hakkın anlaşılması)**nda ayrılığa düşmüş olanlar ise, yine ancak o** (kitap) **kendilerine verilmiş olanlardı.**

Böylece Allâh îmân etmiş olan o kişileri, o (Kitap Ehli ola)**nların kendisinde ihtilâf ettikleri o hakk** (olan İslâm)**a Kendi izni** (dilemesi ve bilgisi) **ile hidâyet etti. Zâten Allâh dilediğini** (tâkipçisinin sapıtmayacağı) **dosdoğru bir yola hidâyet eder.**

İnsanların tek bir ümmet oluşu iki şekilde îzâh edilmiştir:

1) Hakîkî din olan tevhîd ve İslâm üzere ittifâk etmiş olmaları ki, bu dönem hakkında birkaç rivâyet vardır:

a) Kālû Belâ'da Allâh-u Te'âlâ'nın ahdini kabûl ettiklerinde.

b) Âdem ile İdrîs *(Aleyhimesselâm)* arasındaki dönemde ki, Kābil ve ona uyan azınlık hâriç, o zaman herkes meleklerle musâfaha edecek derecede dinlerine bağlıydılar.

c) Âdem ile Nûh *(Aleyhimesselâm)* arasındaki on asrın halkı, hak şerîat üzereydiler.

d) Tûfandan sonra yaşayanların hepsi Nûh *(Aleyhisselâm)*ın dîni üzereydiler.

2) Cehâlet ve kâfirlikte birleşmiş olmaları ki; bu hususta da iki rivâyet vardır:

a) İdrîs *(Aleyhisselâm)*ın göğe kaldırılmasının ardından Nûh *(Aleyhisselâm)* gönderilinceye kadar.

b) Nûh *(Aleyhisselâm)*ın vefâtından sonra Hûd *(Aleyhisselâm)* gönderilinceye kadar.

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ مَثَلُ الَّذ۪ينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ
مَسَّتْهُمُ الْبَاْسَٓاءُ وَالضَّرَّٓاءُ وَزُلْزِلُوا حَتّٰى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا مَعَهُ مَتٰى نَصْرُ اللّٰهِ اَلَٓا اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ قَر۪يبٌ ﴿٢١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 214

(اَمْ حَسِبْتُمْ) **Yoksa zannettiniz mi,** neyi? (اَنْ تَدْخُلُوا) **gireceğinizi,** nereye? (الْجَنَّةَ) **cennete,** (وَلَمَّا يَاْتِ) **hâlbuki henüz gelmedi,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (مَثَلُ الَّذ۪ينَ) **o kimselerin ilginç hâli ki,** (خَلَوْا) **geçtiler,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden evvel,** yâni ey Ümmet-i Muhammed sizden evvel geçen nebîler ve berâberlerindeki müminlerin başlarına gelen şiddetli hâller, sıkıntı ve meşakkatler sizin başınıza gelmedikçe cennete gireceğinizi mi zannettiniz,

(مَسَّتْ) **dokunmuştu,** kime? (هُمْ) **onlara** (sizden öncekilere), ne? (اَلْبَأْسَاءُ) **zorluklar,** yâni korkular, fakirlikler, kıtlıklar, daha? (وَالضَّرَّاءُ) **sıkıntılar,** (elem ve hastalıklar), daha? (وَزُلْزِلُوا) **sarsılmıştılar,** yâni envâi çeşit belâlarla zelzeleye benzer bir şekilde ızdırâba düşürüldüler, ne zamâna kadar sıkıntılar devâm etti? (حَتّٰى يَقُولَ) **deyinceye kadar,** kim? (اَلرَّسُولُ) **o peygamber,** yâni o zamânın peygamberleri, daha? (وَالَّذِينَ) **o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** kiminle berâber? (مَعَهُ) **onunla berâber,** yâni o zamânın peygamberleri ve berâberindeki müminler, ne deyinceye kadar? (مَتٰى) **ne zaman** (gelecek), ne? (نَصْرُ اللّٰهِ) **Allâh'ın yardımı,** yâni: "Bize vaad ettiği yardımı ne zaman gelecek?" deyinceye kadar sarsıldılar, o zaman Allâh-u Te'âlâ tarafından onlara şöyle cevap verildi: (اَلَٓا اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ) **âgâh olun, muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın yardımı,** nedir? (قَرِيبٌ) **çok yakındır.**

Meâl-i Şerîf - 214

214- (Ey Habîbimin Uhud'da ve Hendek'te sıkıntıya düşen ashâbı!) **Yoksa siz, kendinizden önce geçmiş olan o kimselerin** (peygamberlerin ve arkadaşlarının karşılaştıkları zorluklarla alâkalı) **ilginç durumu henüz size gelmemişken cennete girebileceğinizi mi sandınız?!**

Onlara (fakirlik ve yoksulluk türünden birçok) **zorluklar ve** (hastalık, korku gibi büyük) **sıkıntılar isâbet etmişti ve kendileri** (türlü türlü belâlarla) **sarsılmıştılar.**

(Nihâyet en çok sabır ve sebât gösteren kişi olduğu hâlde) **o** (zamânın) **peygamber**(i) **ve onunla birlikte îmân etmiş olan kimseler bile** (Allâh-u Te'âlâ'nın yardımının gecikmesini yine O'na şikâyet etmek üzere): **"Allâh'ın yardımı ne zaman** (gelecek)**?" demişlerdi.** (İşte o zaman duâları kabûl edilerek Allâh-u Te'âlâ tarafından kendilerine:) **"Dikkat edin! Allâh'ın yardımı gerçekten çok yakındır"** (buyrulmuştu).

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَۜ قُلْ مَٓا اَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ
وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِۜ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 215

(يَسْـَٔلُونَ) **Soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** (مَاذَا) **ne şeyi,** (يُنْفِقُونَ) **infâk edecekler,** yâni Allâh yolunda neyi kime harcayacaklar. (Habîbim! Onlara cevap olmak üzere), (قُلْ) **söyle ki,** (مَا) **her ne şeyi,** (اَنْفَقْتُمْ) **infâk ettiniz,** neden olduğu hâlde? (مِنْ خَيْرٍ) **maldan,** o kim içindir? (فَلِلْوَالِدَيْنِ) **ebeveyn içindir,** yâni evvelâ ana ve

babanıza infakta bulunun, daha? (وَالْاَقْرَبِينَ) **sonra** (muhtaç olan) **en yakın akrabâlar**(ınız içindir), daha? (وَالْيَتَامٰى) **bir de yetimler** (içindir), daha? (وَالْمَسَاكِينِ) **ayrıca miskinler,** yâni hiçbir şeyi olmayan yoksullar içindir, daha? (وَابْنِ السَّبِيلِ) **ve yolun oğlu,** yâni yolda kalmış misâfirler içindir, (وَمَا) **her ne şeyi,** (تَفْعَلُوا) **yaparsanız,** neden olduğu hâlde? (مِنْ خَيْرٍ) **herhangi bir hayırdan,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِهِ) **onu,** kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni yaptığınıza karşı mükâfâtınızı verecektir.

Meâl-i Şerîf - 215

215- (Habîbim!) **O** (servet sâhibi ola)**nlar** (kime) **hangi şeyi infâk edeceklerini sana soruyorlar. De ki: "**(Az veyâ çok) **maldan harcayacağınız şey,** (öncelikle) **ana-babaya, sonra en yakınlar**(ınız olan akrabây)**a, bir de yetimlere, ayrıca yoksullara ve yolda** (mağdur) **kalmışa âittir.** (Bu sayılanlara veyâ başkalarına) **hayırdan** (az çok) **her ne yaparsanız, şüphesiz ki Allâh onu** (çok iyi bilen, dolayısıyla niyetlerinize göre size sevâbınızı bolca verecek olan) **bir Alîm'dir."**

Bu âyet-i celîle Amr ibnü'l-Cemûh *(Radıyallâhu Anh)*ın suâli üzerine nâzil olmuştur. *(el-Beyzâvî, en-Nesefî)*

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْۚ وَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـٔاً وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْۚ
وَعَسٰٓى اَنْ تُحِبُّوا شَيْـٔاً وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ۟ ﴿٢١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 216

(كُتِبَ) **Yazıldı** (farz kılındı), kim üzerine? (عَلَيْكُمُ) **sizin üzerinize,** ne? (الْقِتَالُ) **savaş,** yâni kâfirlerle muhârebe etmek, (وَهُوَ) **hâlbuki o** (cihat), nedir? (كُرْهٌ) **istenmedik bir şeydir,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَعَسٰٓى) **umulur,** ne? (اَنْ تَكْرَهُوا) **kerih görmeniz** (hoş görmemeniz), neyi? (شَيْـٔاً) **bir şeyi,** (وَهُوَ) **hâlbuki o,** yâni hoşlanmadığınız o şey, nedir? (خَيْرٌ) **bir hayırdır,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَعَسٰٓى) **yine umulur,** ne? (اَنْ تُحِبُّوا) **sevmeniz,** neyi? (شَيْـٔاً) **bir şeyi,** (وَهُوَ) **hâlbuki o,** yâni o istediniz şey, nedir? (شَرٌّ) **bir şerdir,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يَعْلَمُ) **bilir,** yâni sizin için hangi şeylerin hayırlı, hangilerinin şerli olduğunu, (وَاَنْتُمْ) **sizler ise,** (لَا تَعْلَمُونَ) **bilemezsiniz,** yâni kendinize nelerin menfaatli, nelerin zararlı olduğunu bilemezsiniz.

Meâl-i Şerîf - 216

216- (Ey müminler! Kâfirlerle) **savaş, üzerinize** (farz olarak) **yazılmıştır. Oysa o sizin için istenmedik bir şeydir.**

Ama olur ki bir şeyi istemezsiniz de, o sizin için bir hayırdır. Olur ki bir şeyi de seversiniz, hâlbuki o sizin için bir şerdir. Zâten (sizin için neyin faydalı, neyinse zararlı olduğunu) **Allâh bilir, sizler ise bilemezsiniz.**

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِۜ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌۜ وَصَدٌّ
عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهِ مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِۚ
وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِۜ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ
اِنِ اسْتَطَاعُواۜ وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ
اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۚ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 217

(يَسْـَٔلُونَ) **Soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** neden? (عَنِ الشَّهْرِ) **aydan,** öyle ay ki, (اَلْحَرَامِ) **haram olan,** yâni kendisinde harp etmek yasak olan ayı sana soruyorlar, o aydan bedel? (قِتَالٍ) **harp etmekten,** nerede? (فِيهِ) **onda,** yâni "Bu haram olan ayda savaş câiz midir? diye sana soruyorlar, (قُلْ) **söyle,** yâni Habîbim bu sorunun cevâbında de ki: (قِتَالٌ) **bir muhârebe,** nerede olucu? (فِيهِ) **onda** (o ayda), nedir? (كَبِيرٌ) **çok büyüktür,** yâni çok büyük bir günahtır, (وَصَدٌّ) **menetmek ise,** neden? (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolundan,** yâni kulları Allâh'a ulaştıran dinden menetmek, daha? (وَكُفْرٌ) **inkâr,** neyi? (بِهِ) **O'nu,** yâni Allâh'ı veyâ O'nun yolunu inkâr etmek, daha neyi inkâr etmek? (وَالْمَسْجِدِ) **mescidi,** öyle mescit ki, (اَلْحَرَامِ) **haram olan,** yâni Mescid-i Harâm'ın hürmetini inkâr etmek, bu mânâ (وَالْمَسْجِدِ) kelimesinin kendisinden önce geçen zamîre mâtuf kabûl edilmesine göre verilmiştir, bâzı müfessirlere göre ise (وَالْمَسْجِدِ) kelimesi, geride zikredilen (سَبِيلِ اللّٰهِ) terkibine mâtuftur ki ona göre mânâ: "Allâh'ın yolundan ve Mescid-i Harâm'dan engellemek" demek olur, daha? (وَاِخْرَاجُ اَهْلِهِ) **onun ehlini çıkarmak,** yâni Mescid-i Haram'ın ehli olan Muhammed *(Aleyhisselâm)*ı ve müminleri uzaklaştırmak, nereden? (مِنْهُ) **ondan** (Mescid-i Haram'dan), nedir? (اَكْبَرُ) **daha büyüktür,** kim nezdinde? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın) **indinde,** yâni Yahûdîlerin ve Kureyş müşriklerinin, Allâh yolundan ve Mescid-i Haram'dan insanları menetmeleri, Allâh'ı inkâr etmeleri ve Mescid-i Harâm'ın gerçek sâkinleri olan Müslümanları oradan çıkarmaları, müminlerin bir hatâ nedeniyle olarak eşhür-i hurum (haram aylar)da yaptıkları harpten çok daha büyük bir suçtur, (وَالْفِتْنَةُ) **zâten fitne,** yâni şirk koşmak, nedir? (اَكْبَرُ) **daha**

büyüktür, neden? (مِنَ الْقَتْلِ) **öldürmekten,** yâni müşriklerin geride zikrolunan işleri, Müslümanların İbnü Hadremî'yi, haram olan ayda öldürmelerinden daha büyük bir suçtur, (وَلَا يَزَالُونَ) **ve onlar zâil olmayacaklardır** yâni devâm edeceklerdir, nedir olmaya? (يُقَاتِلُونَ) **muhârebe ederler,** kiminle? (كُمْ) **sizinle** (ey Müslümanlar), ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَرُدُّو) **onlar döndürünceye kadar,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neden? (عَنْ دِينِكُمْ) **dîninizden,** yâni kâfirler sizi hak olan dîninizden, bâtıl olan kendi dinlerine döndürünceye kadar sizinle muhârebe etmekten geri durmazlar, (اِنِ اسْتَطَاعُوا) **eğer** (buna) **güç yetirirlerse,** Tefsîr-i Kebîr'de ve Kurtubî'de zikrolunduğuna göre; burada: (حَتّٰى) kelimesi "Gâye (nihâyet mânâsı bildirmek)" içindir, bizim mânâmız buna göredir. Kāzî, Nesefî, Âlûsî ve diğer müfessirlere göre ise: (حَتّٰى) kelimesi "Ta'lîl (sebep açıklama)" içindir ki buna göre mânâ: "Kâfirler güçleri yeterse sizi dîninizden döndürmek için sizinle harp etmeye devâm edeceklerdir" demek olur, (وَمَنْ) **ama her kim,** (يَرْتَدِدْ) **irtidât ederse** (dönerse), kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** neden dönerse? (عَنْ دِينِهِ) **dîninden,** (فَيَمُتْ) **akabinde** (İslâm'a geri dönmeden) **ölürse,** (وَهُوَ) **hâlbuki o,** nedir? (كَافِرٌ) **kâfir bir kimsedir,** yâni dîninden dönüp de kâfir olarak ölenler var ya, (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** ne olmuştur? (حَبِطَتْ) **habtolmuştur** (boşa gitmiştir), ne? (اَعْمَالُهُمْ) **amelleri,** yâni Müslümanken işledikleri güzel amelleri sanki hiç yapılmamış gibi boşa gitmiştir, nerede? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâda,** daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhirette,** (وَاُولٰٓئِكَ) **yine işte sana onlar,** kimdirler? (اَصْحَابُ النَّارِ) **ancak o ateşin ehlidirler,** yâni cehennemin dâimî adamlarıdırlar, (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada** (ateşte), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebediyyen kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 217

217- (Habîbim! Bedir'den iki ay önce, haram aylardan biri olan receb ayının başında; Abdullâh ibnü Cahş *(Radıyallâhu Anh)*ın seriyyesine katılan Müslümanlar ve bundan zarar gören kâfirler) **sana o haram aydan; ondaki savaşma**(nın sorumluluğun)**dan soruyorlar.**

De ki: "O (receb ayı)**nda savaşmak büyük** (bir günah ve cürüm)**dür. Ama** (insanları) **Allâh'ın** (İslâm) **yolundan engellemek, O'nu** (Allâh-u Te'âlâ'yı) **ve Mescid-i Harâm'ı**(n hürmetini) **inkâr etmek** (ve o kutsal mâbedi gerçek sâhipleri olan Müslümanlara yasaklamak)**, bir de** (oranın) **ehli** (ve gerçek sâkinleri olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve sahâbesi)**ni oradan çıkarmak,** (İslâm müfrezesinin haram olan receb ayının başında yanlışlıkla giriştikleri savaştan) **Allâh indinde daha büyük** (bir zulüm ve cürüm)**dür.**

Ama o (kâfirlerin Allâh'a ortak koşmaları ve Müslümanlara yaptıkları işkence ve sürgün gibi) **fitne**(ler), (Müslümanların, müşrik İbnü Hadramî'yi yanlışlıkla) **öldürme**(lerin)**den daha büyüktür."**

Eğer (kâfirler) **güç yetirebilirlerse, onlar sizi dîninizden döndürünceye kadar sizinle savaşır olmalarını sürdüreceklerdir.**

Ama içinizden her kim irtidât eder (dîninden döner) **ve kendisi kâfir olarak ölürse,** (ey mümin) **işte sana! O** (mürted ola)**nlar** (öyle kimselerdir) **ki; yaptıkları** (işler) **dünyâda da âhirette de boşa gitmiştir.**

(Zîrâ bu kişiler uhrevî sevaptan mahrum olacakları gibi, üstelik İslâm'ın sağladığı dünyevî menfaatlerini de kaybedeceklerdir.) **Yine işte sana! Onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde ebedî kalıcı kimselerdir.**

إِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِۙ
أُولٰٓئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللّٰهِؕ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 218

(إِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni îmânlarında sebât edip mürted olmadılar, dinden çıkmadılar, daha? (وَالَّذِينَ) **o kimseler ki,** (هَاجَرُوا) **hicret ettiler,** yâni yurtlarından ve âile efrâdından din için ayrıldılar, daha? (وَجَاهَدُوا) **cihâd ettiler,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** yâni Allâh'a itâat uğrunda ve Dîn-i Mübîn-i İslâm'ı yükseltmek için, (أُولٰٓئِكَ) (Habîbim) **işte sana onlar,** (يَرْجُونَ) **umarlar,** neyi? (رَحْمَةَ اللّٰهِ) **Allâh'ın rahmetini** (sevâbını), (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 218

218- (Müşriklere saldıran Abdullah ibnü Cahş seriyyesi, sâdece günahtan kurtulmakla kalmayıp, üstelik sevap da kazanmışlardır, zîrâ) **o kimseler ki îmân etmiştirler,** (vatanlarından din için) **hicret etmiştirler ve Allâh yolunda** (müşriklerle) **cihâd yapmıştırlar,** (Habîbim!) **işte sana! Gerçekten onlar Allâh'ın rahmetini umabilirler.**

Zâten Allâh (kulların, ihtiyâtı terk ederek yanlışlıkla yaptıklarını çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (kendilerini çok esirgediği için, ecir ve sevaplarını zâyi etmeyecek) **bir Rahîm'dir.**

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِۜ قُلْ فِيهِمَٓا اِثْمٌ كَب۪يرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِۘ
وَاِثْمُهُمَٓا اَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَاۜ وَيَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَۜ قُلِ الْعَفْوَۜ
كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَۙ ﴿٢١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 219

(يَسْـَٔلُونَ) **Soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** neden? (عَنِ الْخَمْرِ) **şaraptan,** daha? (وَالْمَيْسِرِ) **kumardan,** (قُلْ) (Habîbim) **söyle ki,** (ف۪يهِمَٓا) **bu ikisinde** (içki ve kumarda) **vardır,** ne? (اِثْمٌ) **bir günah,** öyle bir günah ki, (كَب۪يرٌ) **çok büyük,** daha? (وَمَنَافِعُ) **menfaatler de** (vardır), öyle menfaatler ki, kim için olan? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** (وَاِثْمُهُمَٓا) **ama bu ikisinin günahı,** nedir? (اَكْبَرُ) **daha büyüktür,** neden? (مِنْ نَفْعِهِمَا) **faydalarından,** yâni onlardan meydana gelen zararlar, menfaatlerinden daha büyüktür, (وَيَسْـَٔلُونَ) **ve soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** (مَاذَا) **ne şeyi,** (يُنْفِقُونَ) **infâk edecekler**, yâni mallarının hangi kısmının infâka tâbi olduğunu sana soruyorlar, (قُلْ) (Habîbim) **söyle,** neyi infâk edeceksiniz? (اَلْعَفْوَ) **fazlayı,** yâni hâcet miktârından fazla olanları infâk edin (verin), (كَذٰلِكَ) (ey mümin) **işte sana böylece,** yâni bu husustaki beyân (açıklama) gibi, (يُبَيِّنُ) **ziyâde beyân ediyor** (açıklıyor), kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمُ) **sizin için,** neyi? (اَلْاٰيَاتِ) **bu âyetleri,** yâni ahkâm-ı şer'iyyeye (şerîatın hükümlerine) delâlet eden bu âyetleri, (لَعَلَّكُمْ) **ola ki siz,** (تَتَفَكَّرُونَ) **iyice düşünürsünüz,** yâni bu âyetler hakkında iyice düşünerek onlardan hükümler çıkarır ve o hükümlere bağlı olan maslahat ve menfaatleri anlar ona göre de amel edersiniz.

Meâl-i Şerîf - 219

219- (Habîbim!) **Sana o şarap** (gibi akıl giderici) **ve kumar** (gibi mala zarar verici şeyler hakkında Allâh-u Te'âlâ'nın hükmünün ne olduğun)**dan soruyorlar.**

De ki: "O ikisinde (de kavga, çatışma, fuhşiyyât ve yalan gibi fenâlıklar, bir de aklı giderdikleri için telâfisi mümkün olmayan sayısız zararlar söz konusu olduğundan, kullanımlarında) **pek büyük bir günah vardır, fakat** (onlarda)**, insanlar için** (keyif ve lezzet, cesâret verme ve kolayca para kazandırma gibi çok cüzî ve kalıcı olmayan) **bâzı faydalar da vardır. Ama o ikisinin** (sâbit) **günahı,** (muhtemel) **faydalarından** (kat kat) **daha büyüktür."**

Yine onlar sana (evvelce kime infakta bulunacaklarını sormuşlarken, bu sefer malın hangi kısmından) **neyi infâk edeceklerini soruyorlar.**

De ki: "(İhtiyaçtan) **fazlayı** (verin de, kendinizi muhtaç duruma düşürmeyin)."

(Ey mümin!) **İşte sana! Böylece Allâh** (sorularınıza cevap mâhiyetinde olan) **bu âyetleri size iyice açıklıyor, tâ ki siz** (delilleri ve hükümleri) **inceden inceye düşünebilesiniz** (ve o hükümlere bağlı olan menfaatleri anlayarak ona göre amel edebilesiniz).

Câhiliyet devrinde Araplar içki ve kumara çok düşkün oldukları için bunların birden haram edilmesi, ilk anda birçoğuna İslâm'ı yaşanılmaz gibi gösterebileceğinden, bu alışkanlıkların peyderpey yasaklanması tercih edilmiştir.

Böylece **evvelâ** Nahl Sûresi'nin 67. âyet-i kerîmesinde "Hurma ve üzümden elde edilen ürünlerden sarhoşluk verecek raddeye gelmiş olanlar" hakkında "Güzel ve çirkin" gibi ifâdeler kullanılmadığı hâlde ardından, pekmez ve şıra gibi sarhoşluk vermeyen ürünler hakkında: "Güzel rızık" ifâdesi kullanılarak, sarhoş edici maddelerin Allâh tarafından hoş karşılanmadığına işâret edilmiştir. **Sâniyen** meâlinde bulunduğumuz bu âyet-i kerîme indirilerek, içki ve kumarın birtakım kıymetsiz ve geçici faydalarına nazaran, zararlarının kat kat fazla olduğu sarâhaten ifâde edilmiştir.

Üçüncü kademede ise Nisâ Sûresi'nin 43. âyet-i kerîmesinin inzâliyle "Sarhoş olarak namaza yaklaşmak" yasaklanmış, böylece beş vakit namazla mükellef olan müminlerin hayâtının birçok safhasından içki uzaklaştırılmıştır. **Dördüncü** ve nihâî mertebede de; Mâide Sûresi 90 ve 91. âyet-i kerîmelerinin nüzûlü ile "İçki ve kumarın şeytan işlerinden ibâret murdar şeyler" oldukları bildirilerek bu konuya son nokta konmuştur.
Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/554-564*

Bu âyet-i celîlenin son kısmı 215. âyet-i celîlede olduğu gibi yine Amr ibnü'l-Cemûh *(Radıyallâhu Anh)*ın suâli üzerine nâzil olmuş olup evvelce infâkların kimlere yapılacağı beyân edildikten sonra burada ise infâkın keyfiyeti açıklanmıştır. *(el-Beyzâvî)*

فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْيَتَامٰىۜ قُلْ اِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌۜ
وَاِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَاِخْوَانُكُمْۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِۜ
وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَاَعْنَتَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَزٖيزٌ حَكٖيمٌ ﴿٢٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 220

Ne hususta iyice düşünesiniz? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâ husûsunda,** daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhiret husûsunda,** yâni işte böylece Allâh-u Te'âlâ sizlere âyetlerini beyân ediyor ki, dünyâ ve âhiret işleri husûsunda düşünesiniz de, dünyâda sizin için en kolay, âhirette de en faydalı olanı alasınız ve âhirette size zarar verecek şeylerden sakınasınız, (وَيَسْـَٔلُونَ) **yine soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** neden? (عَنِ الْيَتَامٰى) **yetimlerden,** yâni onların idâre, muhâfaza ve mallarının tasarrufuna (kullanılmasına) dâir senden mâlûmât almak istiyorlar, (قُلْ) (Habîbim) **söyle ki,** (اِصْلَاحٌ) **bir ıslâh** (ve iyileştirme), kim için? (لَهُمْ) **onlar** (yetimler) **için,**

nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** yâni onları himâyenize alarak mallarını arttırmak, onlardan kaçınıp işlerine karışmamanızdan daha iyidir, (وَاِنْ تُخَالِطُو) **zâten karışık yaşarsanız,** kiminle? (هُمْ) **onlarla,** yâni onlarla birlikte yerseniz ve mallarınızı mallarına katarsanız, (فَاِخْوَانُكُمْ) **onlar sizin kardeşlerinizdir,** yâni dinde kardeşlerinizdir, kardeşin hakkı kardeşi ile berâber yaşamaktır, o hâlde yetimin yemeğini, içmesini kendi sofranızdan ayırmanıza lüzum yoktur, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يَعْلَمُ) **bilir,** kimi? (الْمُفْسِدَ) **ifsâd ediciyi,** yâni yetim malına ifsâd (bozgunculuk) niyetiyle karışanı seçer, ayırır, kimden? (مِنَ الْمُصْلِحِ) **ıslâh ediciden,** yâni yetimlere mallarını muhâfaza etmek ve arttırmak niyetiyle müdâhale edip karışandan, o hâlde, yetim malından sakının ve ıslahtan başka bir şey aramayın, (وَلَوْ شَاءَ) **eğer dileseydi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni sizi sıkıntıya düşürmek isteseydi, (لَاَعْنَتَ) **elbette meşakkate düşürürdü,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni size yetimlerle karışmayı, onlarla yemeyi ve içmeyi câiz kılmayarak sizi zorluğa sokardı, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَزِيزٌ) **bir Azîz'dir,** yâni kullarını meşakkate düşürmek ve zorluğa sokmak dâhil her şeye gücü yetecek derecede izzet sâhibidir, daha kimdir? (حَكِيمٌ) **bir Hakîm'dir,** yâni ne işlerse işi yerinde olan yegâne Zat'tır, binâenaleyh kullarının tâkatlerinin yettiği ve Kendi hikmetinin gerektirdiği şeyi hükmeder.

Meâl-i Şerîf - 220

220- (Allâh-u Te'âlâ size içki ve kumar hakkındaki hükmünü bu sûretle açıklıyor ki) **dünyâ ve âhiret** (meseleleri) **husûsunda** (iyice düşünüp, en faydalı olan şeyleri tercih edesiniz ve zararı, faydasından çok olan şeyleri bırakasınız)**!** (Habîbim! Yetim malı yiyenleri tehdit eden âyetleri duyanlar korkuya kapılarak) **sana yetimler**(in mallarıyla ilgilenmelerinin hükmün)**den de soruyorlar.**

De ki: "Onlar için bir ıslâh (ve iyileştirme yoluna giderek, yetimlerin mallarını koruma ve kâr ettirme gibi iyi niyetlere sâhip olarak onlarla içli dışlı olmak, kendilerinden uzak durmanızdan) **daha iyidir.**

Eğer o (yetim ola)**nlarla** (içli dışlı bir hâlde) **karışık yaşarsanız, zâten** (onlar) **sizin** (din) **kardeşleriniz** (olduklarından, kendilerinden uzak durmamanız münâsip)**dir.**

Zâten Allâh (onlarla irtibat kurarken) **fesat çıkaran** (bozguncu şahıslar)**ı,** (yetimin işlerini) **ıslâh** (edip yoluna koymaya gayret) **ediciden seçecek** (ve herkese karşılığını verecek)**tir.**

Ayrıca Allâh (yetimlerle içli dışlı olmanızı tamâmen yasaklayarak sizi zora sokmak) **dileseydi elbette sizi meşakkate düşürürdü. Hem şüphesiz ki Allâh** (kullarına zor şeyleri teklif etme gücüne sâhip) **bir Azîz'dir,** (ama onlara güçlerinin yetmeyeceği şeyleri yüklemeyecek derecede hikmet sâhibi) **bir Hakîm'dir."**

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتّٰى يُؤْمِنَّۜ وَلَاَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ اَعْجَبَتْكُمْۚ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتّٰى يُؤْمِنُواۜ وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ اَعْجَبَكُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ يَدْعُونَ اِلَى النَّارِۚ وَاللّٰهُ يَدْعُٓوا اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهٖۚ وَيُبَيِّنُ اٰيَاتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 221

(وَلَا تَنْكِحُوا) **Nikâh etmeyin,** kimleri? (اَلْمُشْرِكَاتِ) **şirk koşan kadınları,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يُؤْمِنَّ) **onlar îmân edinceye kadar,** yâni Allâh'a ortak koşan kadınlar, şirkten vazgeçip îmân edinceye kadar onlarla evlenmeyin, (وَلَاَمَةٌ) **ve elbette bir câriye,** öyle câriye ki, (مُؤْمِنَةٌ) **îmân edici,** yâni köleliğin verdiği zillet ve îtibarsızlığa rağmen îmânlı olan bir câriye, nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** kimden? (مِنْ مُشْرِكَةٍ) **şirk koşan bir kadından,** (her ne kadar kendisinde, hürriyetin şerefi ve îtibârı bulunsa da), (وَلَوْ اَعْجَبَتْ) **hayran bıraksa da,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni o kadının güzelliği, malı ve soyu hoşunuza gitse de, (وَلَا تُنْكِحُوا) **ve nikâhlamayın** (evlendirmeyin), kimi? (اَلْمُشْرِكِينَ) **müşrik erkekleri,** yâni Ehl-i Kitap olsun olmasın hiçbir müşrik erkekle, hürre olsun câriye olsun hiçbir îmânlı kadını evlendirmeyin, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يُؤْمِنُوا) **onlar îmân edinceye kadar,** (وَلَعَبْدٌ) **ve elbette bir köle,** öyle köle ki, (مُؤْمِنٌ) **îmân edici,** yâni kendisinde köleliğin zilleti ve îtibarsızlığı bulunmasına rağmen îmânlı bir köle, nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** kimden? (مِنْ مُشْرِكٍ) **bir müşrik erkekten,** o müşrik erkekte hürriyet şerefi bulunsa da, (وَلَوْ اَعْجَبَ) **o müşrik erkek hayran bıraksa da,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni malı, güzelliği ve hasletleriyle hoşunuza gitse de, (اُو۬لٰٓئِكَ) (ey mümin) **işte sana o** (müşrik erkekler ve kadı)**nlar,** (يَدْعُونَ) **dâvet ederler,** yâni kendilerine yakın olanları çağırırlar, nereye? (اِلَى النَّارِ) **o ateşe,** yâni cehennem ehlinin ameli olan kâfirliğe ve fâsıklığa, o hâlde onların hakkı, kendileriyle dostluk edilmemesi ve hısım olunmamasıdır, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** (يَدْعُٓوا) **dâvet eder,** yâni müminler vâsıtasıyla onlara yakın olanları çağırır, nereye? (اِلَى الْجَنَّةِ) **cennete,** daha? (وَالْمَغْفِرَةِ) **mağfirete,** yâni cennete ve bağışlanmaya

ulaştıran hak îtikāda ve sâlih amellere, ne ile? (بِاِذْنِه۪) **Kendi izniyle,** yâni Kendi tevfîki (muvaffak kılması) ile ki, müminlerin, kendi yakınlarını hayra irşâd edip, onlara nasîhat etmeleri, bu tevfîk cümlesindendir, o hâlde müminlerle dostluk ve hısımlık vâciptir, Allâh-u Te'âlâ daha ne yapıyor? (وَيُبَيِّنُ) **çokça beyân ediyor,** neyi? (اٰيَاتِه۪) **âyetlerini,** yâni üstün hükümlere ve ince hikmetlere şâmil olan âyetlerini, kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar**(ın menfaati) **için,** (لَعَلَّهُمْ) **umulur ki onlar,** (يَتَذَكَّرُونَ) **iyice düşünürler** (ve o âyetlerdeki ahkâmla amel ederek dâvet olundukları cennet ve mağfirete nâil olurlar).

Meâl-i Şerîf - 221

221- (Ey îmân edenler! Allâh'a) **şirk koşan kadınları, onlar îmân edinceye kadar nikâhlamayın. Zâten îmânlı bir câriye** (ile evlenmek, hür olan) **bir müşrike** (ile evlenmek)**den elbette daha iyidir, velev ki o**(nun güzelliği) **sizi hayran bırakmış olsun!**

Şirk koşan erkekleri de, onlar îmân edinceye kadar (Müslüman kadınlarla) **evlendirmeyin.**

Zâten îmânlı bir köle (ile evlenmek, hür olan) **bir müşrik**(le evlenmek) **den elbette daha iyidir, velev ki o**(nun yakışıklılığı ve zenginliği) **sizi hayran bırakmış olsun!**

(Ey mümin!) **İşte sana! O** (şirk koşan erkek ve kadı)**nlar o** (cehennem) **ateş**(ine sürükleyen kâfirliğ)**e çağırmakta** (olduklarından, akrabâlık irtibâtına elverişli olmayan bir konumda)**dırlar. Allâh ise** (müminlerle akrabâlık kuranları) **Kendi izni ile** (muvaffak kılarak ve kolaylaştırarak o îmânlı kullar sâyesinde) **cennete ve mağfirete** (kavuşturan îmâna ve amellere) **dâvet etmektedir. Ayrıca O** (Allâh-u Te'âlâ), **âyetlerini** (ve hükümlerini bildiren delillerini) **insanlar**(ın menfaati) **için çokça beyân etmektedir, tâ ki onlar** (akıllarına yerleştirilmiş bulunan faydalıyı tercih melekesini işleterek) **iyice düşünebilsinler.**

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْمَح۪يضِۜ قُلْ هُوَ اَذًىۙ فَاعْتَزِلُوا النِّسَٓاءَ فِي الْمَح۪يضِۙ
وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتّٰى يَطْهُرْنَۚ فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ اللّٰهُۜ
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّاب۪ينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّر۪ينَ ﴿٢٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 222

(وَيَسْـَٔلُونَ) **Ve soruyorlar,** kime? (كَ) **sana,** neden? (عَنِ الْمَح۪يضِ) **hayızdan,** (قُلْ) (Habîbim!) **de ki,** (هُوَ) **o** (hayız), nedir? (اَذًى) **bir eziyettir,** yâni çirkin görülen,

nefreti celbeden, kendine yaklaşana eziyet veren bir şeydir, (فَاعْتَزِلُوا) **o hâlde uzak durun,** kimden? (النِّسَاءَ) **kadınlardan,** yâni onlarla cimâ etmekten, ne zamanda oldukları hâlde? (فِى الْمَحِيضِ) **hayız zamânında,** bu mânâya göre; burada (زَمَنِ) kelimesi mahzuftur yâni: "Hayız gördükleri vakit eşlerinizle cimâ etmekten sakının" demektir, *(el-Kurtubî, 3/86)* (وَلَا تَقْرَبُو) **ve yanaşmayın,** yâni cimâ etme niyetiyle yaklaşmayın, kime? (هُنَّ) **onlara** (o kadınlarınıza), ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَطْهُرْنَ) **onlar temizleninceye kadar,** yâni kan kesilip hayızdan temizleninceye kadar, (فَاِذَا تَطَهَّرْنَ) **fakat iyice temizlendikleri vakit,** yâni âdet hâli tamamlanıp yıkandıklarında, (فَأْتُو) **gelin,** yâni cimâ etmek sûretiyle yakın olun, kime? (هُنَّ) **onlara** (o kadınlara), nereden? (مِنْ حَيْثُ اَمَرَ) **emrettiği yerden,** kime? (كُمُ) **size,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın size helâl etmiş olduğu yerden ki, o da tenâsül uzvudur, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحِبُّ) **sever,** kimi? (التَّوَّابِينَ) **mübâlağa ile tevbe edicileri,** yâni nehyolundukları (yasaklandıkları) şeyleri işlemekten tevbe edenleri, (وَيُحِبُّ) **yine** (Allâh-u Te'âlâ) **sever,** kimi? (الْمُتَطَهِّرِينَ) **ziyâde temizlenicileri,** yâni hayız hâlinde ve helâl olmayan şekilde makattan cimâ etme gibi pisliklerden ve bütün fuhşiyattan son derece kaçınanları sever.

Meâl-i Şerîf - 222

222- (Habîbim! Hayız olan kadınlarla birlikte oturmama ve yiyip içmeme şeklindeki câhiliyet âdetlerinden etkilenenler) **sana hayız** (hâlindeki kadınlara nasıl davranacakların)**dan da soruyorlar.**

De ki: "O (âdet hâlindeki kadına zorluk, yakınındakine ise sıkıntı veren) **bir eziyettir.**

Artık hayız zamânında kadınlar(la cimâ)**dan uzak durun ve kendileri temizleninceye kadar** (ilişkiye girmek için) **onlara yaklaşmayın. İyice temizlendiklerinde ise, Allâh'ın** (helâl kılıp) **emretmiş olduğu yön** (olan; döl yataklarının bulunduğu ön cihet)**den onlara gelin.**

Şüphesiz ki Allâh (herhangi bir günah işlediklerinde) **çokça tevbe edenleri de sev**(ip affed)**er,** (kadınlarla ters ilişkiye girmek ve hayızlıyla cimâ etmek gibi pis işlerden) **tamâmen temiz kalanları da** */(tahâretlenirken su ile) **iyice temizlenenleri de/*** **sever** (ve mükâfatlandırır)."

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ اَنّٰى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَاعْلَمُوا اَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 223

(نِسَاؤُكُمْ) **Kadınlarınız,** nedir? (حَرْثٌ) **bir tarladır,** yâni ekim mahalleridir, burada muzâf gizlidir ki, takdîr-i kelâm: (مَحَلُّ حَرْثٍ) demektir, kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (فَأْتُوا) **binâenaleyh gelin,** neye? (حَرْثَكُمْ) **tarlanıza,** yâni çocuk yetiştirecek yere (ön tarafa), nereden gelin? (اَنّٰى شِئْتُمْ) **dilediğiniz yerden,** yâni ilişki mahalliniz tenâsül uzvu olması şartıyla cinsî münâsebetin farklı şekillerinde; ayakta, yan yatarak ve sırt üstü cimâda bir beis yoktur, (وَقَدِّمُوا) **ve takdim edin,** yâni iyi ameller hazırlayıp önden gönderin, kim için? (لِاَنْفُسِكُمْ) **nefisleriniz için,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın huzûruna göndermeye lâyık sâlih amelleri kendi nefislerinizin menfaati için hazırlayın, daha? (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın haramların)**dan,** yâni emrettiği ve nehyettiği hususlarda Allâh-u Te'âlâ'ya karşı saygı ve edebinizi muhâfaza edin, yasaklara cüret (cesâret) etmeyin, daha? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّكُمْ) **muhakkak siz,** (مُلَاقُوهُ) **O'na kavuşucu kimselersiniz,** yâni öldükten sonra dirilmek sûretiyle Allâh-u Te'âlâ'nın huzûruna çıkacaksınız ve O sizi amellerinizle karşılayacaktır, binâenaleyh size âhirette fayda verecek ve sizi rezil etmeyecek amelleri hazırlayın, (وَبَشِّرِ) (yâ Muhammed) **çok müjdele,** kimleri? (الْمُؤْمِنِينَ) **îmân edici kimseleri,** yâni teklif olundukları emir ve yasakları güzelce karşılayıp, gereğince amel eden müminleri, hiçbir ibârenin beyân edemeyeceği sonsuz nîmetlerle müjdele.

Meâl-i Şerîf - 223

223- Kadınlarınız sizin (evlât yetiştirmeniz) **için bir ekim** (yeri)**dir. Öyleyse** (eşlerinize makattan yaklaşmayıp) **ekim** (mahall)**iniz** (olan ön cihet)**e** (ayakta, yan yatarak ve sırt üstü) **dilediğiniz şekilde varın ve kendileriniz için** (Allâh-u Te'âlâ'ya sâlih ameller sunup) **takdimde bulunun.** (Bu cümleden olarak İslâm'a faydalı nesiller yetiştirmek için çocuk talep edin ve cimâ ederken besmele çekmeyi ihmâl etmeyin.)

Ayrıca Allâh'tan hakkıyla sakının (da, yasaklarına karşı cüretkâr olmayın) **ve** (şunu iyi) **bilin ki siz gerçekten O'na kavuşacak kimselersiniz.** (Ey Rasûlüm! Gerçek mânâda inanan ve inandığı gibi yaşayan) **o müminleri sen böylece** (sonsuz nîmetlerle) **müjdele!**

وَلَا تَجْعَلُوا اللّٰهَ عُرْضَةً لِاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 224

(وَلَا تَجْعَلُوا) **Yapmayın,** kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** ne? (عُرْضَةً) bir **mâni** (engel), ne için? (لِاَيْمَانِكُمْ) **yeminleriniz için,** yâni üzerine yemin ettiğiniz şeyleri yapmamak için, onlar da nelerdir? (اَنْ تَبَرُّوا) **iyilik yapmanızdır,** daha? (وَتَتَّقُوا) **takvâ sâhibi olmanızdır,** daha? (وَتُصْلِحُوا) **ıslahta bulunmanızdır,** nerede? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَمِيعٌ) (sözlerinizi ve yeminlerinizi) **ziyâde işiticidir,** daha kimdir? (عَلِيمٌ) (hâllerinizi ve niyetlerinizi) **ziyâde bilicidir,** o hâlde mükellef tutulduğunuz şeyleri iyice muhâfaza edin.

Meâl-i Şerîf - 224

224- (Bâzı kimseler çeşitli sebeplerden dolayı yakınlarıyla konuşmamaya ve onlara iyilik yapmamaya yemin ettikleri gibi siz de: "Vallâhi şu akrabâmızdan yardımı keseceğiz" şeklindeki) **yeminlerinizden sebep, Allâh**(ın adın)**ı iyilik yapmanıza,** (sıla-i rahmi kesmek gibi yasaklardan iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olmanıza ve insanlar arasında ıslahta bulunmanıza bir engel kılmayın.**

(Eğer böyle bir şey yaptıysanız yemin keffâreti vererek o yemininizi bozun ve hayırlı olanı yapın.) **Allâh** (yeminleriniz dâhil her sözünüzü çok iyi işiten) **bir Semî'dir,** (varlık sahasına çıkan her şeyi, özellikle yemin ederken taşıdığınız niyetleri hakkıyla bilen) **bir Alîm'dir.**

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 225

(لَا يُؤَاخِذُ) **Muâhaze etmez,** yâni cezâlandırmaz, kimi? (كُمْ) **sizi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyle? (بِاللَّغْوِ) **lâğiv** (asılsız ve hükümsüz olan şey) **ile,** nerede olduğu hâlde o lağv? (فِي اَيْمَانِكُمْ) **yeminlerinizde,** yâni kasıtsız bir şekilde, doğru olduğunu zannederek yapmış olduğunuz hatâlı yeminlerinizden dolayı Allâh-u Te'âlâ sizi cezâlandırmaz, (وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُ) **lâkin muâhaze eder** (cezâlandırır), kimi? (كُمْ) **sizi,** ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (كَسَبَتْ) **kesbetti** (kazandı), ne? (قُلُوبُكُمْ) **kalpleriniz,** yâni Allâh-u Te'âlâ bilerek yalan yere yemin etmek gibi kalplerinizin kastettiği günahtan dolayı sizi cezâlandırır ki, buna yemin-i ğamûs denir, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni günahınızı ziyâde örtücüdür, daha kimdir? (حَلِيمٌ) **ziyâde hilim sâhibidir,**

yâni kastî olarak yaptığınız yeminlerden dolayı cezâ vermekte acele etmez, lâğiv olan yeminlerinize karşı ise size hiç cezâ vermez.

Meâl-i Şerîf - 225

225- (Yanılma ve yanlış anlama yüzünden, doğru sanıp da yaptığınız) **yeminlerinizdeki lağiv** (ve kasıtsız kasemler) **sebebiyle Allâh sizi** (herhangi bir keffâretle sorumlu tutup) **cezâlandırmaz velâkin** (yalan olduğunu bile bile yemin etmeniz durumunda) **kalplerinizin kazanmış olduğu** (günaha azmetme gibi kötü) **şeyler yüzünden sizi cezâlandırır. Zâten Allâh** (yanılarak yaptığınız yeminlerin sorumluluğunu çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (kasıtlı yaptığınız yeminlerde ise tevbe etmeniz için size mühlet verip hemen cezâ vermeyen) **bir Halîm'dir.**

لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ فَاِنْ فَاۤؤُ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 226

(لِلَّذِينَ) **Öyle kimseler için vardır ki,** (يُؤْلُونَ) **îlâ yapıyorlar,** yâni yemin ederek uzaklaşıyorlar, kimden? (مِنْ نِسَائِهِمْ) **kadınlarından,** yâni eşlerine yaklaşmamaya ve onlarla cimâ etmemeye yemin edenler için vardır, ne? (تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ) **dört ay beklemek,** yâni bu müddet içinde eşlerine yanaşmazlarsa yeminleri bozulmuş olmaz ve kendilerine keffâret lâzım gelmez, (فَاِنْ فَاۤؤُ) **ama eğer dönerlerse,** yâni dört ay içinde eşleriyle cimâ ederek yeminlerinden dönerlerse, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır,** yâni keffâret ödeyen kişinin yeminini bozma günahını affeder.

Meâl-i Şerîf - 226

226- Kadınlarından (uzaklaşıp onlarla cimâ etmeyeceklerine dâir yemin ederek) **îlâ yapan kimseler için dört ay** (cimâ etmeden) **bekleme** (hakkı) **vardır.**

(Bu müddet zarfında eşine geri dönmeye veyâ boşamaya zorlanamazlar.) **Ama eğer** (bu aylar içinde yeminlerini bozup hanımlarıyla cimâ etmeye) **dönerlerse, şüphesiz ki Allâh** (keffâret vermeleri hâlinde, yemin bozma günahlarını çokça affeden) **bir Ğafûr'dur,** (eşine zarar verme günahından tevbe etmek isteyen kişilere keffâret vermeyi meşrû kılarak onlara çok acıdığını izhâr eden) **bir Rahîm'dir.**

وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 227

(وَاِنْ عَزَمُوا) **Ve eğer azmederlerse,** yâni karar verirlerse, neye? (اَلطَّلَاقَ) **talâka,** yâni bu dört ay içinde eşlerine yanaşmamakta ısrarcı olarak onları boşamaya karar verirlerse, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَم۪يعٌ) **ziyâde işiticidir,** yâni iddetin geçmesiyle talâk-ı bâyine dönüşen îlâlarını, daha kimdir? (عَل۪يمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni bu îlâdan maksatlarını tam mânâsıyla bilmektedir, binâenaleyh onların niyetlerine göre cezâlarını verecektir.

Meâl-i Şerîf - 227

227- Ama eğer boşamaya karar verirler (de, bu müddet zarfında eşleriyle cimâ etmeyip, sürenin bitimini beklerler)**se, şüphesiz ki Allâh** (yeminlerini çok iyi duyan) **bir Semî'dir,** (boşama niyeti taşıyıp taşımadıklarını hakkıyla bilen) **bir Alîm'dir.**

Câhiliyet devrinde karısından istediği bir şeyi elde edemeyen erkekler, eşine birkaç sene yaklaşmayacaklarına yemin ederler, böylece kadını ne dul, ne evli bir hâlde bırakarak zarara uğratırlardı. İslâm geldiğinde bu âyet-i kerîmenin inzâli ile, bu konudaki en uzun süre dört ayla sınırlanmış ve bu zaman zarfında cimâ ederek yeminini bozanların, keffâret vermeleri durumunda günahlarının bağışlanacağı vaad edilmiştir. Lâkin dört ay geçip de, mümkünse cimâ etmek, değilse söz vermek sûretiyle eşine dönmeyenlerin hanımları, Hanefî mezhebine göre; bir talâk-ı bâin ile boşanmış kabûl edilmiştir ki bu durumda yeni bir nikâh kıyılmadan birleşmeleri câiz olmaz.

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُٓوءٍۜ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ
اَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ف۪ٓي اَرْحَامِهِنَّ اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ
وَبُعُولَتُهُنَّ اَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ اِنْ اَرَادُٓوا اِصْلَاحاًۜ وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذ۪ي
عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِۖ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌۜ وَاللّٰهُ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ ﴿٢٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 228

(وَالْمُطَلَّقَاتُ) **Ve** (eşleri tarafından kendilerine) **talâk verilmiş** (ve bu sûretle boşanmış hür) **kadınlar,** yâni hayız gören ve kendileriyle cimâ edilmiş olan aynı zamanda köle olmayan kadınlar içerisinden her kime kocası tarafından talâk verilmiş ise işte onlar, (يَتَرَبَّصْنَ) **beklerler,** yâni beklesinler, burada ihbârî cümle emir mânâsında olduğundan mânâ "Beklesinler" demek olur, *(el-Âlûsî, 3/286)* kimler ile beklesinler? (بِاَنْفُسِهِنَّ) **kendi nefisleriyle,** yâni kendi kendilerine beklesinler, ne kadar beklesinler? (ثَلٰثَةَ قُرُٓوءٍ) **üç kur** (hayız veyâ temizlik müddeti), yâni bu müddet bitinceye kadar başkalarıyla evlenmesinler, (وَلَا يَحِلُّ) **ve helâl**

olmaz, kim için? (لَهُنَّ) o (kadı)**nlar için,** ne? (اَنْ يَكْتُمْنَ) **gizlemeleri,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (خَلَقَ) **yarattı,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nerede? (فٖى اَرْحَامِهِنَّ) **onların rahimlerinde,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kadınların rahimlerinde yaratmış olduğu hayız hâli veyâ çocuk gibi şeyleri kocalarından gizlemeleri onlar için helâl olmaz, (اِنْ كُنَّ) **eğer o** (kadı)**nlar oldular ise,** nedir oldular? (يُؤْمِنَّ) **îmân ederler,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olan,** yâni bu kadınlar Allâh'a ve âhiret gününe inanıyorlarsa bu gibi gizleme işlerine tevessül etmesinler, (وَبُعُولَتُهُنَّ) **ve onların kocaları,** nedir? (اَحَقُّ) **tam mânâsıyla hak sâhibidir,** neye? (بِرَدِّهِنَّ) **onları döndürmeye** (kadınları nikâhlarına döndürmeye), yâni kocalar, ric'at sûretiyle hanımlarını geri alıp nikâhlarını devâm ettirme husûsunda yegâne hak sâhibidirler, nerede? (فٖى ذٰلِكَ) (ey hanımını boşayan kişi) **işte sana bu** (üç hayız zamânı bekleme süresinden ibâret iddet zarfı)**nda,** zîrâ kadın iddet içinde bulunduğu sürece kocasının kendisine dönme hakkı vardır, fakat (üç aylık) iddet (bekleme süresi) bitince artık bu dönüş hakkı kalmaz, (اِنْ اَرَادُٓوا) **eğer isterlerse,** yâni kocalar ric'at (dönüş yapmak) sûretiyle isterlerse, neyi? (اِصْلَاحًا) **bir ıslâhı,** yâni kendileriyle eşlerinin arasını düzelterek, onlara zarar vermek istemeyip iyilik etmek isterlerse kendileri için eşlerine dönme hakkı vardır, (وَلَهُنَّ) **ve o** (kadı)**nlar için vardır,** yâni kadınlar için kocaları üzerinde bulunan haklardan vardır, ne vardır? (مِثْلُ الَّذٖى) **o şeyin bir misli ki,** kimin üzerindedir? (عَلَيْهِنَّ) **o** (kadı)**nların üzerindedir,** yâni erkeklerin kadınlar üzerinde olan hakları gibi kadınların da kocaları üzerinde hakları vardır, ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni dînen ve örfen kabûl edilen meşrû bir yol ile, (وَلِلرِّجَالِ) **fakat erkekler için vardır,** kime karşı? (عَلَيْهِنَّ) **o** (kadı)**nlara karşı,** ne vardır? (دَرَجَةٌ) **bir derece,** yâni akılda, dinde ve haklar husûsunda ziyâde bir üstünlük vardır, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَزٖيزٌ) **ziyâde izzet sâhibidir,** yâni ahkâmına muhâlefet edenlerden intikam almaya Kādir'dir, daha kimdir? (حَكٖيمٌ) **ziyâde hikmet sâhibidir,** yâni her ne işlerse işi yerindedir, binâenaleyh O'nun şerîatının kānunları hikmet ve maslahatlara şâmil olup isâbetli ve faydalı bütün meseleleri içine almaktadır.

Meâl-i Şerîf - 228

228- (Eşleri tarafından kendilerine) **talâk verilmiş** (ve bu sûretle boşanmış hür) **kadınlar ise** (kendileriyle cimâ edilmiş olmaları ve hayız görür

durumda bulunmaları şartıyla), **üç hayız** (ve aralarındaki temizlikler süresince evlenmeksizin) **kendi kendilerine bekle**(melidi)**rler.**

O (kadı)**nların rahimlerinde Allâh'ın yaratmış olduğu** (çocuk ve hayız hâli gibi) **şeyleri gizlemeleri de kendileri için helâl olmaz.**

Eğer onlar Allâh'a ve o (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelecek mahşer) **gün**(ün)**e îmân ediyor oldu iseler** (böyle bir şey yapmazlar, çünkü Allâh'a ve âhirete îmân, bu gibi büyük günahlara karşı cesâreti kırar).

(Ey bu husustaki hükmü soran kişi!) **İşte sana! Şâyet** (koca eşine dönmek istediği hâlde kadın aksilik ederse) **onların kocaları** (da, eşlerine zarar vermek gibi kötü bir niyet taşımayıp, aralarında) **bir ıslâhı** (ve arayı düzeltmeyi) **isterlerse, bu** (üç hayız süresince beklemesi gereken iddet zarfı)**nda kendi** (eş)**lerini** (nikâhlarına) **döndürmeye tamâmen hak sâhibidir**(ler, bu konuda erkeğin sözü kadınınkine tercih edilir. Ama bu müddet geçip eşlerine ric'at etmemeleri durumunda bir talâk kesinleşmiş olacağından artık erkeğin hanımını nikâha zorlama hakkı kalmaz).

Ayrıca o (kadı)**nların üzerlerinde** (erkeklere âit) **bulunan** (haklar)**ın misli, o** (kadı)**nlar lehine de** (erkekler üzerinde bir mesûliyet olarak) **mâruf** (olan; dînen ve örfen kabûl gören meşrû bir yol) **ile mevcuttur.**

(Bu nedenle kadının, kocasının meşrû emir ve yasaklarına boyun eğip itâat etmesi gerektiği gibi, erkeğin de, kadına âit mehir, nafaka, güzel geçim ve zarardan koruma haklarını gözetmesi gerekir.)

Ama (hak ve fazîlet bakımından) **erkekler için o** (kadı)**nlara karşı üstün bir derece vardır. Allâh**(-u Te'âlâ hiçbir hükmüne îtirâz edilemeyecek kadar güçlü) **bir Azîz'dir,** (doğru ve güzel olandan başkasını emretmeyecek derecede hikmet sâhibi) **bir Hakîm'dir.**

Erkeğin şâhitliğinin iki kadına denk olması, mîrastan tam hisse alması, diyet ödemekle mükellef tutulması, öldürülmesi hâlinde diyetinin tam olması, imamlık ve kadılığa (hâkimliğe) seçilmesi, karısını boşayabilmesi, ric'î talakla boşadığında geri alabilmesi, üstüne evlenebilmesi gibi konular, bu "Üstün derece"nin îzâhına birer örnek teşkil etmektedirler. *(el-Beyzâvî, 1/141, en-Nesefî, 1/188, el-Hâzin, 1/344, el-Âlûsî, 3/295)*

اَلطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَاِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِيحٌ بِاِحْسَانٍۜ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ
اَنْ تَأْخُذُوا مِمَّٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ شَيْـًٔا اِلَّٓا اَنْ يَخَافَٓا اَلَّا يُق۪يمَا حُدُودَ اللّٰهِۜ فَاِنْ خِفْتُمْ
اَلَّا يُق۪يمَا حُدُودَ اللّٰهِۙ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ف۪يمَا افْتَدَتْ بِه۪ۜ تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ
فَلَا تَعْتَدُوهَاۚ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 229

(اَلطَّلَاقُ) **O talâk,** yâni geriye dönüşü mümkün olan boşama, kaç keredir? (مَرَّتَانِ) **iki keredir,** (فَاِمْسَاكٌ) **artık ya tutmaktır,** yâni bu iki talâktan sonraki hüküm ya boşadığı eşini tutmaktır, ne ile? (بِمَعْرُوفٍ) **bir mâruf ile,** yâni iyilikle, güzel geçinmekle ve ıslâh kastıyla, veyâ nedir? (اَوْ تَسْرِيحٌ) **yâhut salıvermektir,** ne ile? (بِاِحْسَانٍ) **iyilikte bulunmak ile,** yâni iddet içinde kadına ric'at etmeyerek (geri dönmeyerek) veyâ üçüncü temizlikte üçüncü kere boşamakla salmaktır, (وَلَا يَحِلُّ) **ve helâl olmaz,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için** (ey kocalar), ne helâl olmaz? (اَنْ تَأْخُذُوا) **almanız,** neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (اٰتَيْتُمُوهُنَّ) (mehir, sadaka veyâ hediye olarak) **verdiniz,** kime? (هُنَّ) **onlara,** neyi almanız helâl olmaz? (شَيْـًٔا) **hiçbir şeyi,** yâni evvelce onlara mehir olarak verdiğinizden hiçbir şeyi geri almanız helâl olmaz, (اِلَّٓا اَنْ يَخَافَٓا) **lâkin o ikisi** (karı-koca) **korkarlarsa,** neden? (اَلَّا يُقِيمَا) **ikāme** (hakkıyla tatbik) **edemeyeceklerinden,** neyi? (حُدُودَ اللّٰهِ) **Allâh'ın hudûdunu,** yâni karı-koca haklarına riâyet edemeyeceklerinden korkarlarsa o zaman alıp verebilirler, (فَاِنْ خِفْتُمْ) (ey hâkimler) **artık eğer korkarsanız,** neden? (اَلَّا يُقِيمَا) **o ikisinin** (karı-kocanın) **ikāme** (ve tatbik) **edemeyeceklerinden,** neyi? (حُدُودَ اللّٰهِ) **Allâh'ın hudûdunu,** yâni geçinemeyeceklerine dâir birtakım emâre ve işâretler görmek sebebiyle, nikâhın verdiği haklara riâyet edemeyeceklerinden korkarsanız, aralarında hüküm verirken şunu bilin ki, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kimler üzerine? (عَلَيْهِمَا) **o ikisi** (karı-koca) **üzerine,** ne hususta? (فِيمَا) **o şeyde ki,** yâni erkeğin boşaması için verilen parada ki, (افْتَدَتْ) **o** (kadın) **fidye olarak verdi,** neyi? (بِهِ) **onu,** yâni kadının, boşanmasına bedel olarak mehrinden veyâ başka bir malından eşine vereceği herhangi bir şeyde, ne kadının vermesinde, ne de kocasının almasında üzerlerine hiçbir vebâl yoktur, (تِلْكَ) (ey mümin) **işte sana bun**(ca İlâhî kānun)**lar,** nedir? (حُدُودُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın hudûdudur,** yâni emir ve nehiyleriyle tâyin ettiği sınırlarıdır, (فَلَا تَعْتَدُو) **o hâlde aşmayın,** neyi? (هَا) **onları,** yâni muhâlefet etmek sûretiyle o sınırları geçmeyin, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَتَعَدَّ) **aşarsa,** neyi? (حُدُودَ اللّٰهِ) **Allâh'ın hudûdunu** (sınırlarını), (فَاُولٰٓئِكَ) (habîbim) **işte sana o** (İlâhî sınırları aşa)**nlar,** kimler? (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلظَّالِمُونَ) **zulmedici kimselerdir,** yâni nefislerini Allâh'ın gazabına ve azâbına hedef etmek sûretiyle kendilerine yazık edenlerdir.

Meâl-i Şerîf - 229

229- (Şerîata göre dönüşü mümkün olan) **o talâk** (ve boşama câhiliyet devrinde olduğu gibi yüzlerce kere tekrarlanamaz. İslâm'a göre ancak) **iki keredir; artık ondan sonra** (kocanın yapması gereken şey) **ya** (dönüş yapıp) **mâruf** (ve güzel geçim) **ile** (eşini nikâhında) **tutmak veyâ** (dönüş yapmayıp ya da üçüncü talâkı verip) **iyilikte bulunarak** (ve zarara uğratmayarak) **salıvermektir.**

(Ey kocalar! Eşlerinizi boşayacağınız zaman) **onlara** (mehir hakkı yâhut sadaka veyâ hediye olarak) **vermiş olduğunuz şeylerden en ufak bir şeyi dahî** (geri) **almanız sizin için helâl olmaz. Lâkin** (karı-kocanın) **ikisi de Allâh'ın** (evlilik haklarıyla alâkalı) **hudûdunu** (muhâfaza edip, hükümlerini) **hakkıyla tatbik edemeyeceklerinden korkarlarsa** (o durumda adamın karısından bedel alması) **müstesnâ!**

İşte (ey hâkimler! Siz de) **o ikisinin Allâh'ın** (karı-koca haklarıyla ilgili) **hudûdunu** (muhâfaza edemeyip O'nun hükümlerini) **hakkıyla yerine getiremeyeceklerinden korkar** (ve birtakım emârelere dayanarak onların geçinemeyeceği kanâatine varır)**sanız,** (ikisi arasında hüküm verirken şunu bilin ki; kadının) **kendisini** (boşaması için) **fidye** (olarak malından kocasına) **verdiği şeyde** (de, kocanın hul' bedeli almasında da) **ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur.**

(Ey mümin!) **İşte sana!** (Yemin, îlâ, talâk ve hul' gibi) **bun**(ca İlâhî kānun)-**lar Allâh'ın sınırlarıdır, artık bunları aşmayın. Ama her kim Allâh'ın hudûdunu geçerse, işte sana! Ancak onlar** (nefislerine) **zulmedenlerin ta kendileridir.**

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتّٰى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُۜ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَٓا أَنْ
يَتَرَاجَعَٓا إِنْ ظَنَّٓا أَنْ يُق۪يمَا حُدُودَ اللّٰهِۜ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 230

(فَإِنْ طَلَّقَ) **Sonra eğer** (koca) **boşarsa,** kimi? (هَا) **onu,** yâni iki talâktan sonra üçüncü talâğı da vererek karısını boşarsa, (فَلَا تَحِلُّ) **artık o** (kadın) **helâl olmaz,** kim için? (لَهُ) **onun için,** neden sonra? (مِنْ بَعْدُ) **bundan sonra,** yâni bu üçüncü talaktan sonra o kadın o erkeğe, ne ric'at yoluyla, ne de nikâh yenilemek sûretiyle hiçbir şekilde helâl olmaz, ne zamâna kadar? (حَتّٰى تَنْكِحَ) **o** (kadın) **nikâhlanıncaya kadar,** yâni evlenip birleşinceye kadar, kiminle? (زَوْجًا) **bir eş ile,** öyle koca ki, (غَيْرَهُ) **o** (boşayan kocası)**ndan başka,** (فَإِنْ طَلَّقَ) **yine eğer boşarsa,** yâni o ikinci koca da cimâ ettikten sonra boşarsa, kimi?

(هَا) o (hâtu)**nu,** (فَلَا جُنَاحَ) **o hâlde hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمَا) **o ikisinin üzerine,** yâni birinci kocaya da, ikinci kocasından boşanan o kadına da, ne hususta? (اَنْ يَتَرَاجَعَا) **birbirine dönüş yapmalarında,** yâni iddet bittikten sonra tekrar evlenmelerinde, (اِنْ ظَنَّا) **eğer o ikisi** (karı-koca) **zan** (ve ümit) **ederlerse,** neyi? (اَنْ يُقِيمَا) **ikāme** (ve hakkıyla tatbik) **edebileceklerini,** neyi? (حُدُودَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın hudûdunu,** yâni meşrû ettiği karı koca haklarını, (وَتِلْكَ) (Habîbim) **işte sana bu**(raya kadar okunan hüküm ve kānu)**nlar,** nedir? (حُدُودُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın hudûdudur,** yâni değiştirilmekten ve muhâlefet edilmek sûretiyle kendilerine dokunulmaktan korunmuş belirli sınırlardır, o sınırlar ne oldukları hâlde? (يُبَيِّنُ) (Allâh-u Te'âlâ) **çok açık beyân eder olduğu hâlde,** neyi? (هَا) **bunları,** kim için? (لِقَوْمٍ) **bir kavim için,** öyle kavim ki, (يَعْلَمُونَ) **bilirler,** yâni bu hükümlerin Allâh-u Te'âlâ tarafından tâyin edildiğini bilip tasdik eder ve bildiklerinin muktezâsı (gereği) ile amel ederler.

Meâl-i Şerîf - 230

230- (Ayrı ayrı veyâ bir anda iki defâ eşini boşamış olan kişi) **sonra eğer** (üçüncü kere de) **onu boşarsa, artık o** (kadın), **bundan sonra o** (kocası)**ndan başka bir eşle evlen**(ip cimâ et)**medikçe o** (eski kocası)**na helâl olmaz. Şâyet o** (boşandığı eşinden sonra evlendiği koca) **da onu boşar ve o** (önceki eşlerin her) **ikisi** (bu sefer) **Allâh'ın** (evlilikle alâkalı) **hudûdunu** (ve hükümlerini) **hakkıyla tatbik edebileceklerini zan** (ve ümit) **ederlerse, artık o ikisinin birbirine dönmelerinde ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur.** (Habîbim!) **İşte sana! Bunlar Allâh'ın** (karı-koca hakkında ortaya koyduğu) **hudûdudur! O bunları bir toplum için iyice açıklamaktadır ki onlar** (bu hükümlerin Allâh tarafından meşrû edildiğini) **bilmekte** (ve gereğiyle amel etmekte)**dirler.**

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا
تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِتَعْتَدُواۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۜ وَلَا تَتَّخِذُوا اٰيَاتِ اللّٰهِ هُزُوًاۘ
وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمَا اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهٖۜ وَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 231

(وَاِذَا طَلَّقْتُمُ) **Ve boşadığınız zaman,** kimi? (النِّسَاءَ) **kadınları** (eşlerinizi), daha? (فَبَلَغْنَ) **onlar da ulaştıklarında,** neye? (اَجَلَهُنَّ) **iddetlerinin sonuna,**

yâni bekleme sürelerinin sonuna yaklaştıklarında, (فَأَمْسِكُو) **artık tutun,** kimi, (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** yâni onlara dönün, ne ile? (بِمَعْرُوفٍ) **bir mâruf ile,** yâni aklen ve dînen iyi olarak kabûl edilen şekilde ki o da, ric'atle kadınlara zarar kastetmeyip onlarla güzel geçinmeyi murâd etmektir, veyâ ne yapın? (أَوْ سَرِّحُو) **yâhut salıverin,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** ne ile? (بِمَعْرُوفٍ) **mâruf ile,** yâni iyilikle ve güzellikle onları salıverin ki, zaman uzatmadan iddetleri bitmiş olsun, (وَلَا تُمْسِكُو) **tutmayın,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** niçin? (ضِرَارًا) **zarar vermek için,** (لِتَعْتَدُوا) **sonra onlara zulmetmiş olursunuz,** yâni müddeti uzatarak onlara zarar verip, sonunda fidye verdirip boşanmaya zorlamakla kendilerine zarar vermek için onları tutmayın ki zâlim olmayasınız, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَفْعَلْ) **yaparsa,** neyi? (ذٰلِكَ) (ey koca) **işte sana bunu,** yâni eşini zulüm kastıyla nikâhında tutarsa, (فَقَدْ ظَلَمَ) **muhakkak zulmetmiş olur,** kime? (نَفْسَهُ) **kendi nefsine,** yâni eşine yapmış olduğu zulmünden dolayı kendini azâba atmak sûretiyle aslında ona değil kendine zulmetmiş olur, (وَلَا تَتَّخِذُوا) **ve ittihâz etmeyin** (edinmeyin), neyi? (اٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** yâni kadınlar hakkında zikredilen hükümlere şâmil âyetlerini veyâ bütün âyetlerini, nedir edinmeyin? (هُزُوًا) **bir eğlence,** yâni âyetlerden yüz çevirip onlarda bulunan ahkâmı muhâfazada gevşeklik ederek o âyetleri alay malzemesi yapmayın, daha? (وَاذْكُرُوا) **ve hatırlayın,** neyi? (نِعْمَتَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nîmetini,** kimin üzerinde olan? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinizde,** yâni İslâm ve Muhammed *(Aleyhisselâm)* gibi Allâh-u Te'âlâ'nın size vermiş olduğu büyük nîmetlerin haklarını yerine getirerek onlara şükürle mukābelede bulunun (karşılık verin), daha neyi hatırlayın? (وَمَا) **o şeyi ki,** (اَنْزَلَ) (Allâh-u Te'âlâ) **indirdi,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** o da nedir? (مِنَ الْكِتَابِ) **kitap,** yâni Kur'ân-ı Kerîm, daha? (وَالْحِكْمَةِ) **hikmet** (sünnet), ne olduğu hâlde indirdi? (يَعِظُ) **vaaz eder olduğu hâlde,** kime? (كُمْ) **size,** ne ile? (بِهِ) **onunla** (kitap ve hikmetle), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın size, kendileriyle vaaz etmek üzere indirdiği kitap ve hikmet nîmetini de özellikle hatırlayın, daha? (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni emirlerini tutup yasaklarından kaçmakla O'nun azâbından sakının, daha? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِكُلِّ شَيْءٍ) **her şeyi,** kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni yaptığınız ve terk ettiğiniz işlerden hiçbiri O'na gizli değildir, binâenaleyh O'nun azâbından sakının.

Meâl-i Şerîf - 231

231- Kadınları boşadığınız zaman, onlar da (iddet bekleme) **sürelerinin sonuna ulaş**(maya çok yaklaş)**tıklarında, artık** (eşlerinize dönüş yapıp) **onları bir mâruf** (ve iyi niyet) **ile tutun, ya da** (iddetleri bitinceye kadar eşlerinize dönmeyecekseniz, zararsız olduğu) **bilinen bir yol ile onları salıverin. Ama** (süreyi uzatıp, onları boşanmak için para verme mecbûriyetinde bırakma niyetiyle dönüşünüzü onların iddetlerinin bitimine kadar geciktirerek kendilerine) **zarar vermek için onları tutmayın, sonra** (zulüm yaparak) **haddi aşmış olursunuz.**

(Ey eşini boşayan kişi!) **İşte sana! Her kim bunu yaparsa muhakkak ki o,** (haksızlık yaptığı kişiden ziyâde kendi canını cehenneme arz ederek aslında) **nefsine zulmetmiş olur. Ayrıca Allâh'ın** (evlenip, boşanma gibi ciddiye alınması gereken) **âyetlerin**(den yüz çevirip kendilerin)**i** (hafife almak sûretiyle onları) **bir eğlence** (vesîlesi) **edinmeyin.**

Allâh'ın sizin üzerinizde bulunan (bunca) **nîmetini** (özellikle de; İslâm'a hidâyet ve Muhammed *(Aleyhisselâm)*a verilen nübüvvet gibi nîmetlerini) **ve kendisiyle size vaaz etmek üzere size indirmiş olduğu o kitabı ve hikmeti** (Kur'ân ve Sünnet'i) **hatırlayın** (da, onlarda bulunan vaazlardan öğütlenerek ve emirlerini tutup yasaklarından kaçarak Rabbinize karşı şükrünüzü îfâ edin). **Bir de siz** (emir ve nehiylerine karşı gelme husûsunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (iyi) **bilin ki şüphesiz Allâh** (günah ve sevap cinsinden gizli açık yaptığınız) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve karşılığını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ اَنْ يَنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ اِذَا تَرَاضَوْا
بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِۜ ذٰلِكَ يُوعَظُ بِه۪ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ ذٰلِكُمْ اَزْكٰى
لَكُمْ وَاَطْهَرُۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 232

(وَاِذَا طَلَّقْتُمُ) **Ve boşadığınız zaman,** kimi? (اَلنِّسَٓاءَ) **kadınları** (eşlerinizi), daha? (فَبَلَغْنَ) **onlar da ulaştıklarında,** neye? (اَجَلَهُنَّ) **iddetlerinin sonuna,** yâni; bekleme süreleri tamâmen bittiği zaman, (فَلَا تَعْضُلُو) (ey velîler) **artık menetmeyin,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** neden? (اَنْ يَنْكِحْنَ) **evlenmelerinden,** kiminle? (اَزْوَاجَهُنَّ) **eşleriyle,** yâni evlenmek istedikleri koca namzetleriyle nikâhlanmalarına veyâ evvelki kocalarına dönmelerine engel olmayın, ne zaman? (اِذَا تَرَاضَوْا) **karşılıklı râzı oldukları vakit,** nerede? (بَيْنَهُمْ) **aralarında,** neyle? (بِالْمَعْرُوفِ) **bir mâruf ile,** yâni erkek tarafıyla kadın tarafı dînen ve örfen

bilinip kabûl edilen bir yol ile aralarında anlaştıkları zaman bu evlenmeye mâni olmayın, (ذٰلِكَ) (ey velî!) **işte sana bu,** yâni size açıkça beyân edilen bu iş var ya, (يُوعَظُ) **vaaz olunuyor,** ne ile? (بِهٖ) **onunla,** yâni bu anlatılanlarla, kim? (مَنْ) **o kimse ki,** (كَانَ) **oldu,** kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** nedir oldu? (يُؤْمِنُ) **îmân eder,** yâni inanır, kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olan,** yâni içinizden Allâh'a ve âhiret gününe inananlar anlatılan bu hükümlerle öğütlenir ve faydalanır, zâten öğüt ancak onlara tesir eder, (ذٰلِكُمْ) **işte size** (ey muhâtaplar) **bu** (kadınları zarara sokmama ve evlenmekten menetmeme, hükümleriyle vaazlanıp gereğince amel etmeniz), nedir? (اَزْكٰى) **daha faydalı ve bereketlidir,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** daha? (وَاَطْهَرُ) **daha ziyâde temizleyicidir,** yâni sizi günah kirlerinden son derece temizleyicidir, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يَعْلَمُ) **bilir,** yâni kendisinde fayda ve maslahat bulunan şeyleri (وَاَنْتُمْ) **siz ise,** (لَا تَعْلَمُونَ) **bilmezsiniz,** o hâlde her şeyi ziyâde bilen Mevlâ'ya tâbi olun ve kendi görüşünüzü bırakın.

Meâl-i Şerîf - 232

232- Kadınları (geri dönüşü mümkün olacak şekilde bir veyâ iki talakla) **boşadığınız zaman, onlar da** (iddet bekleme) **sürelerinin sonuna ulaştıklarında,** (denklik arama, mehr-i misil ödeme gibi) **mâruf** (olan; dînen ve örfen güzel bilinen bir yol) **ile aralarında karşılıklı olarak** (anlaşıp) **râzı oldukları zaman,** (ey velîler) **artık onları** (eski) **eşleriyle evlenmelerinden engellemeyin.**

(Ey velî!) **İşte sana! Bu** (hüküm) **ki; içinizden Allâh'a ve o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelecek mahşer) **gün**(ün)**e îmân etmekte bulunmuş olan kimseye bununla vaaz edilmektedir.** (Gerçi bu vaazlar herkese yapılmaktaysa da, îmânsızlar Allâh-u Te'âlâ'ya karşı saygı duymadıkları ve azâbından korkmadıkları için bu emirleri sâdece inananlar tutar.)

(Ey muhâtaplar!) **İşte size! Bu** (anlatılanlarla amel etmeniz), **kendiniz için daha faydalı ve bereketli, bir de** (günah kirlerinden) **daha ziyâde temizleyicidir. Zâten** (fayda ve zararın nerede olduğunu ancak) **Allâh bilir, ama siz bilemezsiniz.** (O hâlde dünyâ ve âhiret menfaatlerinizi temin için O'nun emirlerine uymaktan başka çâreniz yoktur.)

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَۜ وَعَلَى الْمَوْلُودِ
لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِۜ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ اِلَّا وُسْعَهَاۚ لَا تُضَٓارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا
مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِه۪ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِكَۚ فَاِنْ اَرَادَا فِصَالاً عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا

جُنَاحَ عَلَيْهِمَاۜ وَاِنْ اَرَدْتُمْ اَنْ تَسْتَرْضِعُوٓا اَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِذَا سَلَّمْتُمْ مَآ اٰتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 233

(وَالْوَالِدَاتُ) **Vâlide** (anne)**ler,** (يُرْضِعْنَ) **emzirirler,** yâni emzirsinler, kimi? (اَوْلَادَهُنَّ) **çocuklarını,** ne kadar? (حَوْلَيْنِ) **iki sene,** öyle iki sene ki, (كَامِلَيْنِ) **ikisi de tam olan,** bu hüküm kim içindir? (لِمَنْ) **o kimse,** yâni baba **içindir ki,** (اَرَادَ) **murâd etti** (istedi), neyi? (اَنْ يُتِمَّ) **tamamlamayı,** neyi? (اَلرَّضَاعَةَ) **emzirmeyi,** (وَعَلَى الْمَوْلُودِ) **doğurulmuş üzerine vardır,** kim için doğurulmuş? (لَهُ) **kendisi için,** yâni çocuk kendisi için doğurulmuş olup, o çocuğun doğumuna sebep ve nesebine mâlik bulunmuş olan baba üzerine de vardır, ne? (رِزْقُهُنَّ) **onların** (annelerin) **rızkı,** yâni çocuklarını emzirdikleri vakit onları yedirip içirmeleri, daha? (وَكِسْوَتُهُنَّ) **onların kisvesi,** yâni giyeceklerini göndermek, ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni aklen ve dînen kabûl edilen yol ile ki o da, babaların durumlarına uygun olan ve gerektiğinde mahkeme-i şer'iyye takdîriyle ölçülen miktardır, (لَا تُكَلَّفُ) **mükellef** (ve mesûl) **tutulmaz,** kim? (نَفْسٌ) **hiçbir nefis,** (اِلَّا وُسْعَهَا) **ancak gücünün yettiği ile** (sorumlu tutulur), (لَا تُضَارَّ) **zarara düşürülmesin,** kim? (وَالِدَةٌ) **hiçbir doğuran kadın,** yâni anne, ne sebeple? (بِوَلَدِهَا) **çocuğu sebebiyle,** daha? (وَلَا مَوْلُودٌ) **çocuk doğurulmuş olan da olmasın,** kim için doğurulmuş? (لَهُ) **kendisi için,** yâni baba da zarar uğratılmasın, ne sebebiyle? (بِوَلَدِهِ) **çocuğu sebebiyle,** (وَعَلَى الْوَارِثِ) **vâris üzerine de vardır,** yâni babanın vârisi üzerine de vardır, ne? (مِثْلُ ذٰلِكَ) (ey muhâtap) **işte sana o şeyin bir misli,** yâni rızık, kisve, emzirme ücreti vesâir masraflar, baba ölürse mirâsçısına düşer, (فَاِنْ اَرَادَا) **artık eğer murâd ederlerse,** yâni ana baba arzu ederlerse, neyi? (فِصَالًا) **ayırmayı,** yâni çocuğu iki sene dolmadan memeden kesmek isterlerse, öyle bir kesmek ki, (عَنْ تَرَاضٍ) **karşılıklı rızâdan neş'et edici,** öyle rızâ ki kimden olan? (مِنْهُمَا) **o** (ana-babanın her) **ikisinden,** daha neden neşet edici? (وَتَشَاوُرٍ) **karşılıklı meşvereden** (akıl danışıp, anlaşmadan meydana gelen), yâni ana-baba, çocuk hakkında iyice düşünüp hâllerini iyice araştırır ve çocuğu sütten kesme husûsunda karşılıklı ittifâk ederlerse, hiçbir günah yoktur, kim üzerine? (عَلَيْهِمَا) **o ikisi üzerine,** yâni o ana-babanın, çocuğu sütten kesme husûsundaki rızâ ve ittifakları, çocuk için en menfaatli şekli iyice düşünmelerinden sonra olabileceğinden, bu ittifaktan dolayı, çocuğu

sütten kesmelerinde onların üzerine hiçbir günah yoktur, (وَاِنْ اَرَدْتُمْ) **ve eğer murâd ederseniz,** yâni ey babalar çocuğu sütten kesmek için âilelerinizle anlaşamadığınız taktirde arzu ederseniz, neyi? (اَنْ تَسْتَرْضِعُوا) **emzirtmenizi,** kimi? (اَوْلَادَكُمْ) **çocuklarınızı,** yâni sütanneler bulup çocuklarınızı onlara emzirtmek isterseniz, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni ey babalar çocukları sütanalara emzirtmenizde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, ne zaman? (اِذَا سَلَّمْتُمْ) **teslim ettiğiniz taktirde,** neyi? (مَا) **o şeyi** (ücreti) **ki,** (اٰتَيْتُمْ) **verdiniz,** yâni vermeyi söz verdiniz veyâ murâd ettiniz, neyle teslim ederseniz? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni ey babalar siz çocuklarınızı sütanalara emzirtmek isterseniz, emzirecek kadınlara aklen ve dînen güzel görülüp kabûl edilen meşrû bir yol ile vermek istediğiniz ücreti verdiğiniz taktirde, bu emzirtme husûsunda sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni çocuklar ve sütanalar hakkında zikredilen hükümlere riâyet etmeme husûsunda Allâh'tan korkun, daha? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni işlediğiniz şeylerin hepsini, kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür.**

Meâl-i Şerîf - 233

233- Doğuran kadınlar, emzirmeyi tamamlatmak isteyen (bir baba) **için çocuklarını ikisi de tam olan iki sene** (boyunca) **emzirirler.**

O (doğura)**n** (ana)**ların mâruf ile** (israf ve kısıtlama olmaksızın, dînen ve örfen iyi bilinen bir yol ile) **rızkı ve kisvesi** (yeme-içme ve giyinme masrafları), **doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **üzerinedir.**

(Çünkü) **hiçbir nefis gücünden başkasıyla mükellef tutulmaz. Hiçbir doğuran kadın çocuğu sebebiyle** (kocasına), **doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **da çocuğu yüzünden** (eşine) **zarar vermesin.** (Kimse kimseye gücünün yetmeyeceği şeyler teklif ederek birbirini zarara sokmasın.) ***/Hiçbir anne çocuğu sebebiyle, doğum kendisi için yapılmış olan** (baba) **da çocuğu yüzünden zarara uğratılmasın./***

(Ey muhâtap!) **İşte sana!** (Babanın ölümü durumunda ona) **vâris olan üzerine de** (sağlığında babanın yapması îcâb eden) **o şeyin bir misli gerekir** (ki bundan dolayı, annenin yiyecek ve giyeceğini babanın malına mîrasçı olanlar temin etmelidir).

Ayrıca eğer (anne-babadan) **her ikisi kendilerinden** (kaynaklanan) **karşılıklı bir rızâ ve** (çocuğun genel durumu hakkında) **iyi bir istişâreden**

dolayı (çocuğu iki yıldan önce sütten kesip) **ayırmak isterlerse, her ikisi üzerine de** (bunda) **hiçbir günah yoktur.** (Ama tek taraflı istek yeterli olmaz, zîrâ bu talep bâzen annenin bıkmasından, bâzen de babanın pintiliğinden kaynaklanacağından dolayı, iki tarafın rızâsı ve aralarında iyi bir danışma olması şarttır.)

(Ey babalar!) **Bir de siz çocuklarınızı** (sütannelere) **emzirtmek isterseniz,** (ücret olarak) **ver**(mek iste)**diğiniz şeyi mâruf** (olan bir sûretle; dînen ve örfen iyi olduğu bilinen şekilde gönül hoşluğu ve güzel söz) **ile** (sütannelere) **teslim ettiğiniz zaman,** (bunu yapmanızda) **üzerinize hiçbir günah yoktur. Yine siz** (çocuklar ve sütanneler hakkındaki hükümleri muhâfaza husûsunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve bilin ki; şüphesiz Allâh yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla gören ve bu yüzden size karşılığınızı tastamam verecek olan) **bir Basîr'dir.**

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ اَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ
اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَعَشْرًاۚ فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا
فَعَلْنَ فٖى اَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ ﴿٢٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 234

(وَالَّذِينَ) **Ve o kimseler ki,** (يُتَوَفَّوْنَ) **vefât ettiriliyorlar,** yâni melekler tarafından ruhları alınarak öldürülüyorlar, kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** daha? (وَيَذَرُونَ) **bırakıyorlar,** kimleri? (اَزْوَاجًا) **zevceleri,** yâni onların bıratıkları eşler, işte onlar ne yaparlar? (يَتَرَبَّصْنَ) **beklerler,** yâni beklesinler, burada ihbârî cümle emir mânâsında olduğundan mânâ "Beklesinler" demek olur, *(el-Âlûsî, 3/286)* kimler ile beklesinler? (بِاَنْفُسِهِنَّ) **kendi nefisleriyle,** yâni kendi kendilerine beklesinler, ne kadar beklesinler? (اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ) **dört ay,** daha? (وَعَشْرًا) **ve on** (gün), yâni dört ay on gün kimseyle evlenmesinler ve bir zarûret bulunmadıkça kocalarının vefât ettiği evden çıkmasınlar, ziynetlerini de takınmasınlar, böylece kocalarının hâtırasına saygı göstererek yas tutmuş olsunlar, (فَاِذَا بَلَغْنَ) **sonra ulaştıkları vakit,** neye? (اَجَلَهُنَّ) **müddetlerinin sonuna,** yâni iddetleri olan dört ay on gün bittiğinde, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni kadınların velîleri üzerine, ne hususta? (فِيمَا) **o şeylerde ki,** (فَعَلْنَ) **o** (kadı)**nlar yaptılar,** kimler hakkında? (فٖى اَنْفُسِهِنَّ) **kendi nefisleri hakkında,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni ey hâkimler ve ey Müslümanlar, kadınların iddetleri bittikten sonra, kendileri hakkında

aklen ve dînen güzel görülüp kabûl edilen meşrû bir şekilde, haddi aşmadan süslenmek ve görücüye çıkmak gibi, yaptıkları şeylerden dolayı sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), neleri? (بِمَا) **ol şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün yaptıklarınızdan ve yapacaklarınızdan, kimdir? (خَبِيرٌ) **ziyâde haberdârdır.**

Meâl-i Şerîf - 234

234- İçinizden o kimseler ki (melekler tarafından ruhları alınarak) **vefât ettiriliyorlar da** (arkalarında) **eşler bırakıyorlar,** (işte) **o** (dul kalan kadı)**nlar** (evlenmeksizin) **kendi kendilerine dört ay on** (gün) **bekle**(melidi)**rler.** (Dolayısıyla bu müddet zarfında hiçbir kimseyle evlenemezler ve bir zarûret bulunmadıkça kocalarının vefât ettiği evden çıkamazlar, ziynetlerini de takamazlar ve böylece kocalarının hâtırasına saygı göstererek yas tutmuş olurlar!) (Ey velîler ve Müslümanlar!) **O** (kadı)**nlar** (beklemeleri gereken) **müddetlerinin sonuna ulaştıklarında ise,** (şerîat tarafından kabûl gören) **mâruf** (bir yol) **ile kendi nefisleri hakkında yaptıkları o** (nişanlanmayı çıtlatma amacıyla süslenme, koku sürme ve iddet bekledikleri evden çıkma gibi) **şeylerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.**

(Zîrâ iddet içinde kendilerine haram edilmiş olan bu gibi şeyler, o sürenin bitiminde onlara helâl olur. Ama İslâm'ın reddettiği şekilde; kapalı bir yerde bir erkekle tek başına kalarak halvet yapmaya veyâ nikâh dışı ilişkilere girmeye kalkışırlarsa, o zaman gücü yeten herkesin onları engellemesi gerekir, aksi takdirde mâni olmayan herkes günahkâr olur.) **Zâten Allâh yapmakta olduklarınızı**(n iç yüzünü hakkıyla bilen) **bir Habîr'dir.**

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهٖ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ اَوْ اَكْنَنْتُمْ فٖى اَنْفُسِكُمْ عَلِمَ
اللّٰهُ اَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا اِلَّٓا اَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْزِمُوا
عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰى يَبْلُغَ الْكِتَابُ اَجَلَهُ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فٖٓى اَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ
وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ حَلٖيمٌ ﴿٢٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 235

(وَلَا جُنَاحَ) **Ve hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni evlenmek isteyen kişiler üzerine, ne hususta? (فِيمَا) **o şeylerde ki,** (عَرَّضْتُمْ) **târizde bulundunuz** (işittirdiniz ve çıtlattınız), neyi? (بِهٖ) **onu,** o da nedir? (مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ) **kadınlarla evlenmeyi talep etmektir,** yâni ey evlenmek isteyen kişiler, kocaları ölüp de vefât iddeti bekleyen kadınlara kendileriyle

evlenme husûsunda târiz ve işittirme yoluyla söylediğiniz sözlerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, (اَوْ اَكْنَنْتُمْ) **yâhut da gizlediniz,** nerede? (فٖى اَنْفُسِكُمْ) **nefislerinizde** (kalplerinizde), yâni kadınların iddeti geçtikten sonra onlarla evlenme husûsunda kalplerinizde gizlediğiniz niyetlerinizden dolayı size hiçbir günah yoktur, (عَلِمَ) **bildi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَنَّكُمْ) **muhakkak siz,** (سَتَذْكُرُونَ) **yakında anacaksınız,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** yâni onlarla evlenmek istediğinizi kendilerine söylemeden duramayacağınızı bildi, o hâlde onlara bunu açıkça değil işittirme yoluyla söyleyebilirsiniz, (وَلٰكِنْ لَا تُوَاعِدُو) **lâkin vaadleşmeyin** (sözleşmeyin), kiminle? (هُنَّ) **o** (kadı)**nlarla,** neyi sözleşmeyin? (سِرًّا) **bir sırrı,** yâni onlarla nikâhı veyâ cimâ'ı sözleşmeyin, Ebu's-Su'ûd ve Âlûsî tefsirlerinde zikredilen bu mânâya göre (سِرًّا) kelimesi mef'ûl olmak üzere mensuptur. Zarfiyyet üzere mensûb olması da câiz görülmüştür ki buna göre mânâ: "Onlarla gizlice, müstehcen şekilde sözleşmeyin" demektir, (اِلَّا اَنْ تَقُولُوا) **ancak söylemeniz müstesnâ,** neyi? (قَوْلًا) **bir sözü,** öyle söz ki, (مَعْرُوفًا) **mâruf olan,** yâni şerîata göre münker olmayıp kabûl edilmiş olan bir yol izleyebilirsiniz ki, o da açıkça değil târiz ve işâret yoluyla konuşmaktır, daha ne yapmayın? (وَلَا تَعْزِمُوا) **azmetmeyin,** yâni kat'î bir şekilde kastetmeyin, neyi? (عُقْدَةَ النِّكَاحِ) **nikâh bağını** (düğümlemeyi), yâni nikâh kıymak şöyle dursun, nikâhı kasıt bile etmeyin, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَبْلُغَ) **ulaşıncaya kadar,** ne? (اَلْكِتَابُ) **o yazı,** yâni kadının üzerine yazılıp farz edilen iddet (bekleme müddeti), neye ulaşıncaya kadar? (اَجَلَهُ) **sonuna,** yâni iddet bekleyen kadının beklemesi gereken süre bitmedikçe onunla evlenmek bir yana, buna kat'î karar bile vermeyin, daha? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يَعْلَمُ) **bilmektedir,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** yâni câiz olmayan kast ve kararları ki, onlar nerededir? (فٖى اَنْفُسِكُمْ) **nefislerinizde** (kalplerinizde)**dir,** (فَاحْذَرُو) **artık sakının,** kimden? (هُ) **O'ndan,** yâni câiz olmayacak şeyleri kastetmeyerek, kastettiyseniz de bu azminizden vazgeçerek Allâh-u Te'âlâ'nın yasaklarını işlemekten vazgeçin, daha? (وَاعْلَمُوا) **yine bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni Kendisinden korktuğu için câiz olmayan kasıtlardan ve diğer bütün günahlardan vazgeçenlerin günahlarını ziyâde örtücüdür, daha kimdir? (حَلِيمٌ) **ziyâde hılim sâhibidir,** yâni size acele cezâ vermez. Binâenaleyh nehyolunduğunuz (yasaklandığınız) işleri yaptığınız hâlde cezânızı te'hir etmesi (geciktirmesi) sebebiyle ilerde de size cezâ vermeyeceğini zannetmeyin!

Meâl-i Şerîf - 235

235- (Ey evlenme niyetinde olan erkekler! Vefât iddeti bekleyen) **o kadınlarla evlenmeyi istemekle alâkalı** (olarak: "Ben evlenmek istiyorum", "Ben şu vasıflarda bir hanım arıyorum", "İsterdim ki; Allâh-u Te'âlâ bana sâliha bir hanım nasip etse" gibi sözler sarfedip)**, kendisiyle târiz yapmış olduğunuz** (ve üstü kapalı şekilde söylemiş olduğunuz) **şeylerde veyâ** (açıkça yâhut işâretle belirtmeyip, iddet bitiminde kendileriyle evleneceğinize dâir) **içlerinizde gizlemiş bulunduğunuz şeylerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.**

Allâh sizin o (kadı)**nları** (unutamayıp) **ileride mutlaka hatırlayacağınızı bilmiştir.** (Dolayısıyla onlardan bahsedebilirsiniz.) **Velâkin** (meşrû olduğu bilinen) **mâruf bir sözü söylemeniz dışında** (cimâ gibi) **gizli** (kalması gereken) **bir şeyi kendileriyle vaatleşmeyin.**

Ayrıca (iddet beklemekle alâkalı farz kılınan) **o yazı, süresinin sonuna ulaşıncaya dek nikâh bağın**(ı bağlamay)**a azmetmeyin ve bilin ki; şüphesiz Allâh içlerinizde bulunan** (yasak azim ve kasıtlar)**ı bilmektedir, öyleyse O'n**(a isyan)**dan hakkıyla sakının.**

Yine bilin ki şüphesiz Allâh (evvelce kötü niyetler taşırken, Kendisinden korkarak vazgeçenlerin günahlarını çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (suç işleyenlere acele cezâ vermeyip tevbe fırsatı tanıyan) **bir Halîm'dir.**

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ اَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ
عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 236

(Ey erkekler) (لَا جُنَاحَ) **hiçbir günah yoktur,** yâni mehrin vâcip olması husûsunda hiçbir mesûliyet yoktur, kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (اِنْ طَلَّقْتُمُ) **eğer boşarsanız,** kimi? (النِّسَاءَ) **kadınları,** ne müddetçe? (مَا لَمْ تَمَسُّو) (cimâ ederek) **dokunmadığınız müddetçe,** kime? (هُنَّ) **o** (kadı)**nlara,** yâni onlarla cimâ etmediğiniz müddetçe, yâhut ne müddetçe? (اَوْ تَفْرِضُوا) **veyâ takdîr etmediğiniz müddetçe,** kim için takdîr etmedikçe? (لَهُنَّ) **o** (kadı)**nlar için,** neyi? (فَرِيضَةً) **bir ferîzayı,** yâni mehri, (وَمَتِّعُو) **faydalandırın,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** yâni cimâ etmeden kadınları boşarsanız, mehir de tâyin etmediyseniz sizin üzerinize mehir îcâb etmez, ancak o kadınlara dış elbisesi olarak çarşaf, iç elbisesi olarak başörtüsü, entâri gibi kullanabilecekleri şeyler vererek onları menfaatlandirin, (عَلَى الْمُوسِعِ) **geniş imkân sâhibi üzerine vardır,** ne? (قَدَرُهُ)

kendi (imkânı) **miktârı**(nca), daha? (وَعَلَى الْمُقْتِرِ) **darlık sâhibi üzerine de vardır,** ne? (قَدَرُهُ) **kendi** (imkânı) **miktârı**(nca), yâni boşayan kişi zengin ise ona göre eşyâ verecek, fakir ise de kendi durumuna göre verecektir, nasıl bir faydalandırma ile? (مَتَاعًا) **tam bir faydalandırma yaparak,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni boşadığınız kadınları aklın ve şerîatın güzel gördüğü bir şekilde tam mânâsıyla faydalandırın, (حَقًّا) (bu emir) **hak olmakla** (hak oldu), kim üzerine? (عَلَى الْمُحْسِنِينَ) **muhsin kimseler üzerine,** yâni iyilik etmek şânından olan hayırseverlere veyâ müt'a vermek sûretiyle boşadıkları eşlere ihsân etmek isteyen kimselerin bu müt'ayı vermeleri, kendilerine gereken bir hak olmuştur.

Meâl-i Şerîf - 236

236- Kendilerine (cimâ yoluyla) **temâs etmediğiniz yâhut kendileri için bir mehir tâyin etmediğiniz müddetçe** (o süre zarfında) **kadınları boşarsanız** (onlara mehir vermemenizde) **sizin üzerinize hiçbir günah yoktur. Ayrıca** (bu durumda onları boşarsanız, dîne ve örfe göre güzel bilinen) **mâruf** (bir yolu izlemek sûreti) **ile** (zulüm ve zarara kaçmadan) **tam bir faydalandırma yaparak kendilerini metâlandırın.**

Geniş imkân sâhibine kendi (imkânı) **miktârı**(nca), **darlık sâhibine de kendi** (imkânı) **miktârı**(nı vermesi) **gerekir.**

(Böyle kadınlara mehir vermeniz gerekmediğinden, maddî imkânınız nispetinde dışa giyinilecek çarşaf, iç elbisesi ve başörtüsü gibi hediye cinsinden şeyler vermeniz vâciptir.)

(İyilik yapmaya düşkün olan) **muhsin kimseler**(in boşadıkları kadınları bu şekilde faydalandırmaları onlar) **üzerine bir hak olarak** (terettüp etmektedir)!

وَاِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ
مَا فَرَضْتُمْ اِلَّا اَنْ يَعْفُونَ اَوْ يَعْفُوَا الَّذ۪ى بِيَدِه۪ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَاَنْ تَعْفُوا
اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٢٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 237

(وَاِنْ طَلَّقْتُمُو) **Ve eğer boşarsanız,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** neden evvel? (مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمَسُّو) **temâs etmeden evvel,** kime? (هُنَّ) **o** (kadı)**nlara,** yâni cimâ etmeden evvel onları boşarsanız, (وَقَدْ فَرَضْتُمْ) **hâlbuki takdîr ettiyseniz,** yâni

nikâh ânında tâyin ettiyseniz, kim için? (لَهُنَّ) **o** (kadı)**nlar için,** neyi? (فَرِيضَةً) **bir ferîzayı,** yâni mehri, o zaman ne vermeniz gerekir? (فَنِصْفُ مَا) **o şeyin yarısı ki,** (فَرَضْتُمْ) **takdîr ettiniz,** yâni bu durumda nikâh kıyılırken tâyin etmiş olduğunuz mehrin yarısını onlara vermeniz her vakit size vâcip olur, ne vakit müstesnâ? (اِلَّٓا اَنْ يَعْفُونَ) **ancak o** (kadı)**nların affetmeleri müstesnâ,** yâni kadınlar, hakları olan mehrin yarısından vazgeçerlerse o vakit onlara bir şey vermeniz îcâb etmez, veyâ ne vakit îcâbetmez? (اَوْ يَعْفُوَا) **yâhut affederse,** kim? (اَلَّذ۪ي) **öyle bir kimse ki,** nerededir? (بِيَدِه۪) **onun elindedir,** ne? (عُقْدَةُ النِّكَاحِ) **nikâhın düğümü** (ve çözümü) **ki,** o da nikâhı bağlama ve çözme hakkına mâlik (ve sâhip) olan kocadır ki o da isterse mehri tam olarak vermek sûretiyle yarı hakkını hanımına bağışlayabilir, (وَاَنْ تَعْفُٓوا) **zâten affetmeniz,** yâni ey erkekler ve kadınlar, hepinizin, haklarınızı birbirinize bağışlamanız, nedir? (اَقْرَبُ) **daha yakındır,** ne için? (لِلتَّقْوٰى) **takvâ** (kazanmak) **için,** yâni kocanın, mehrin tamâmını vermesi, kadının da hiçbir şey almaması, Allâh'a karşı kalplerinizde saygı meydana gelmesinden ibâret olan takvâyı elde etmek için en yakın yoldur. Bu mânâya göre hitâb, eşlerin tümünedir. Âyet-i celîledeki hitâbın, sâdece kocalara âit olması ihtimâli de vardır, (وَلَا تَنْسَوُا) **ve unutmayın,** neyi? (الْفَضْلَ) **fazlı,** yâni ikram ve ihsanda bulunmayı, nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** yâni birbirinize fazl-u keremle muâmele etmeyi unutmayın, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni işlediğiniz bütün şeyleri, kimdir? (بَص۪يرٌ) **ziyâde görücüdür,** binâenaleyh yaptıklarınızdan hiçbirini zâyi etmeyecektir.

Meâl-i Şerîf - 237

237- Eğer onlara (cimâ yoluyla) **temâs etmeden önce kendilerini boşarsanız; o** (boşadığınız kadı)**nlar için** (evvelce) **gerçekten bir mehir de tâyin etmiş bulunduysanız artık** (onlara vermeniz gereken miktar, mehir olarak) **tâyin etmiş olduğunuz şeyin yarısıdır.**

Lâkin o (boşanan kadı)**nların** (alacakları yarı hakkı) **bağışlamaları yâhut nikâh bağı elinde bulunan** (kocan)**ın** (vermesi gerekmeyen diğer yarıyı önceden verdiyse geri almayarak, vermediyse de fazladan vererek hakkını eski eşine) **bağışlaması müstesnâ! Zâten** (hakkınızı sonuna kadar almaktansa) **bağışlamanız** (Rabbinize karşı derin saygı kazanmanızdan ibâret olan) **takvâ**(yı elde etmeniz) **için** (her yoldan) **daha yakın** (bir davranış)**dır.**

Bir de siz aranızda (erdemli davranışlarda bulunmayı ve birbirinize yapacağınız) **iyiliği unutmayın** (ve mecbûriyetten değil de siz güçlü iken bağışlayın). **Şüphesiz ki Allâh** (iyilik ve ikrâm kabîlinden birbirinize) **yapmakta olduğunuz şeyleri** (çok iyi gören ve karşılığını tastamam verecek olan) **bir Basîr'dir.**

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 238

(حَافِظُوا) **Dâim olun,** ne üzerine? (عَلَى الصَّلَوَاتِ) **namazlar üzerine,** yâni beş vakit namazdan hiçbirini ihlâl etmeden her birini vakitlerinde edâ ederek onları kılmaya devâm edin, daha neye dâim olun? (وَالصَّلٰوةِ) **ve** (bâhusus) **o namaza** (da devâm edin), öyle namaz ki, (اَلْوُسْطٰى) **orta olan,** yâni "Beş vaktin ortasında bulunan namaza devâm edin" demektir, diğer bir mânâya göre ise: "Namazların en üstünü olan namaza da özellikle devâm edin" demektir, daha ne yapın? (وَقُومُوا) **ve kāim olun,** yâni namazın şartlarından biri olan kıyâm farzını yerine getirmek üzere ayakta durun, kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh için,** ne olduğunuz hâlde? (قَانِتِينَ) **kunût edici kimseler olduğunuz hâlde,** yâni itâat, huşû ve zikirde bulunmak sûretiyle Allâh-u Te'âlâ'ya itâat edici kimseler olarak namazda ayakta durun!

Meâl-i Şerîf - 238

238- O (farz) **namazlara ve** (aralarındaki) **orta namaza** (vaktine riâyet ederek, tüm şart ve rükünlerini yerine getirerek) **devâm edin ve Allâh için** (itâat, huşû ve zikirde bulunmak sûretiyle) **kunût edici kimseler olarak** (namazın şartlarından biri olan kıyâm farzını yerine getirmek üzere) **ayakta durun.**

"Orta namaz"; İmam-ı Âzam *(Radıyallâhu Anh)* ve cumhûra göre, "İkindi namazı" ise de, farklı yedi görüş için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/710-717*

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا فَاِذَٓا اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ
كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 239

(فَاِنْ خِفْتُمْ) **Ama korkarsanız,** yâni düşman vesâir tehlikelerden korkar da ayakta sâkince namaz kılma imkânı bulamazsanız, (فَرِجَالًا) **o hâlde yaya kimseler olduğunuz hâlde** (namaz kılın), ya da kimler olarak? (اَوْ رُكْبَانًا) **yâhut** (bir binek üzerine) **binen kimseler olduğunuz hâlde** (kıbleye dönme

şartından muaf tutularak namaz kılın), (فَاِذَٓا اَمِنْتُمْ) **fakat emin olduğunuz zaman,** yâni korkulardan kurtulup selâmete çıktığınızda, (فَاذْكُرُوا) **hemen zikredin,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** yâni emniyet hâlinde namazı ayakta kılarak Allâh'ı zikredin, ne şekilde zikredin? (كَمَا عَلَّمَ) **öğrettiği gibi,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (لَمْ تَكُونُوا) **siz olmadınız,** nedir olmadınız? (تَعْلَمُونَ) **biliyorsunuz,** yâni "Emniyet ve korku hâllerinde namaz kılma şeklini vesâir ahkâmdan bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği gibi Allâh-u Te'âlâ'yı zikredin ve emniyet (güven) hâlinde de, korku hâlinde de Rabbinizin size bildirdiği şekilde namazlarınızı edâ edin" demektir, diğer bir mânâya göre ise "Emniyete kavuşmanızdan dolayı Allâh-u Te'âlâ'ya şükredin" demektir.

Meâl-i Şerîf - 239

239- Eğer (harp ve su baskını gibi tehlikeler yüzünden) **korkar** (da, ayakta sâkince namaz kılma imkânı bulamaz)**sanız, o hâlde yürüyücü kimseler yâhut** (bir vâsıtaya) **binici kimseler olarak** (kıbleye yönelme şartından muaf bir şekilde kılın, hiçbir hâlde namazı bırakmayın)**!**

(Tehlikelerden) **emin olduğunuzda ise,** (Kur'ân indirilmeden önce, korku ve emniyet hâlindeki namazlar konusunda) **bilmez olduğunuz şeyi** (ve emniyet hâlinde namazı nasıl kılacağınızı O) **size öğrettiği gibi** (namazı edâ ederek) **Allâh'ı zikredin.**

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ اَزْوَاجاًۚ وَصِيَّةً لِاَزْوَاجِهِمْ مَتَاعاً اِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ اِخْرَاجٍۚ فَاِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِٓي اَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍۜ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 240

(وَالَّذِينَ) **Ve o kimseler ki,** (يُتَوَفَّوْنَ) **vefât ettirilecekler,** yâni melekler tarafından ruhları alınarak öldürülecekler, kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** daha? (وَيَذَرُونَ) **bırakacaklar,** kimleri? (اَزْوَاجاً) **zevceleri,** bu kişiler ölmeden evvel ne yapsınlar? (وَصِيَّةً) **vasiyet etmekle** (vasiyet etsinler), bu kelime mef'ûlü mutlak olmak üzere mensuptur ki takdîr-i kelâm (فَلْيُوصُوا وَاصِيَّةً) demektir, kim için vasiyet etsinler? (لِاَزْوَاجِهِمْ) **eşleri için,** neyi vasiyet etsinler? (مَتَاعاً) **bir metâı,** yâni öldükten sonra eşlerinin meta'landırılmalarını, nafaka ve oturacak yerleri temin edilerek bakılmalarını, ne zamâna kadar? (اِلَى الْحَوْلِ) **bir seneye kadar,** yâni bir seneye kadar eşlerinin meta'landırılmalarını vasiyet etsinler, o meta'landırılmaktan bedel? (غَيْرَ اِخْرَاجٍ) (evlerinden) **çıkartılmamayı** (vasiyet etsinler), (فَاِنْ خَرَجْنَ) **ama o** (kadı)**nlar çıkarlarsa,** yâni sene dolup iddet

bittikten sonra veyâ sene içinde kendi istekleri ile kocalarının evlerinden çıkarlarsa, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni ey ölünün velîleri ve hâkimler size hiçbir günah yoktur, ne hususta? (فِي مَا) **o şeylerde ki,** (فَعَلْنَ) **o** (kadı)**nlar yaptılar,** ne hakkında? (فِي أَنْفُسِهِنَّ) **kendi nefisleri hakkında,** neyi yaptılar? (مِنْ مَعْرُوفٍ) **mârufu,** yâni kadınların, koku sürmek, süslenmek, yas tutmayı terk etmek, nişanlanmak gibi, şer'-i şerîfin kabûl ettiği şeyleri yapmalarından dolayı sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَزِيزٌ) **ziyâde izzet sâhibidir,** (ulu ve kavîdir, her işe gâliptir, dolayısıyla Kendisine muhâlefet edene azap eder), daha kimdir? (حَكِيمٌ) **ziyâde hikmet sâhibidir,** yâni her ne işlerse işi yerindedir, binâenaleyh ahkâmında kullarının maslahat ve menfaatlerini gözetir.

Meâl-i Şerîf - 240

240- Bir de içinizden o kimseler ki ölecekler de (arkalarına) **eşler bırakacaklardır,** (bıraktıkları maldan) **eşleri için** (yapacakları) **bir vasiyetle; bir yıla kadar** (evlerinden) **çıkarılmaksızın faydalandırmayı** (vasiyet etmeleri kendilerine farz kılınmıştır).

(Ey ölünün velîleri ve yöneticiler!) **Ama o** (kadı)**nlar** (bu müddet bittikten sonra veyâ bu süre zarfında evlenme veyâ başka nedenlerle kendi irâdeleriyle kocalarının evinden) **çıkarlarsa,** (yas tutmayı bırakıp süslenme ve nişanlanmayı çıtlatma ve îmâ gibi) **kendileri hakkında yapmış oldukları mâruf** (ve meşrû olup şerîatın reddetmediği) **bir şey husûsunda sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.**

(İşte bu hükümler yerli yerindedir) **zâten Allâh** (hükmüne muhâlefet edenden intikam alan) **bir Azîz'dir,** (koyduğu hükümlerde kullarının yararını gözeten) **bir Hakîm'dir.**

İslâm'ın bidâyetinde bu âyetin hükmü geçerliyken daha sonra neshedilmiştir. Nitekim Ömer Nesefî *(Rahimehullâh)*ın beyânı vechile; câhiliyet döneminde Araplardan bir adam ölüp geriye eşini bıraktığı zaman o adamın vârisleri kadını ebediyyen evlendirmezler ve ölünün hem hanımına, hem malına vâris olurlardı, dolayısıyla kadına mîras vermezlerdi.

Nitekim Nisâ Sûresi'nin 19. âyet-i kerîmesi bunu nehyetmek üzere nâzil olmuştur. Allâh-u Te'âlâ onları alıştıkları bu durumdan uzaklaştırırken tedrîc üzere vahiyler indirdi, önce onlara kadına mîras yerine nafaka ve barınma husûsunda vasiyet yapmalarını emretti, evlenmelerine mâni olan iddeti de bu âyet-i kerîme ile bir sene olarak tâyin etti. Daha sonra Nisâ Sûresi'nin 12. âyetinde "Çocuklu kadınlara kocalarının malından dörtte bir, çocuksuzlara ise sekizde bir gibi haklar" tanınmasıyla bu vasiyetin farziyeti neshedilmiştir.

Ayrıca Bakara Sûresi'nin 234. âyetinde "Kocası ölen kadınların dört ay on gün beklemesi gerektiği" bildirilerek, "Bir sene bekleme" hükmü kaldırılmıştır. Okunuşta önce olan 234. âyet-i kerîme iniş sırasında bu âyetten sonradır.

Dolayısıyla bu âyet-i kerîme mensûh olup okunuşta önce olan o âyet-i kerîme nâsihtir. *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 3/276)*

وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 241

(وَلِلْمُطَلَّقَاتِ) (Kocaları tarafından kendilerine) **talâk verilmiş tüm kadınlar için de vardır** (kendileriyle cimâ edilmiş olsun veyâ olmasın), ne vardır? (مَتَاعٌ) **bir metâ,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf ile,** yâni boşanmış kadınlar için de şerîata ve örfe göre kabûl gören bir ikrâm vardır ki o da, kadın iddet beklediği günlerde eski kocasının onun bakımını üstlenmesidir, (حَقًّا) (bu hüküm) **bir hak olarak** (gerekli oldu), kim üzerine? (عَلَى الْمُتَّقِينَ) **müttakîler üzerine,** yâni boşadıkları kadının kalbini hoş etmek ve aradaki kini gidermek için iddet müddetince onların geçimini temin etmeleri Allâh'tan korkan takvâ sâhibi kimseler üzerine vâciptir.

Meâl-i Şerîf - 241

241- Ayrıca (kendileriyle cimâ edilmiş veyâ edilmemiş, mehri belirli veyâ belirsiz olup, kocaları tarafından) **talâk verilen tüm kadınlar için,** (iddetleri zarfındaki geçimleriyle ilgili olarak) **mâruf** (olan ve hem dîne, hem de akla uygun olduğu bilinen bir yol) **ile bir faydalanma** (hakkı) **vardır.**

(Şirkten ve günahlardan hakkıyla sakınan) **takvâ sâhibi kimseler üzerine** (onların ödemeleri gereken) **bir hak olarak** (bu hüküm yazılmıştır).

كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 242

(كَذٰلِكَ) (Ey mümin) **işte sana böylece,** yâni talâk ve iddet hükümleri husûsunda geçen bu açık beyânât gibi, (يُبَيِّنُ) **ziyâde beyân ediyor,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (اٰيَاتِهِ) **âyetlerini,** yâni dünyâ ve âhiret hakkında kendisine muhtaç olacağınız şeyleri açıklayan âyetlerini, (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَعْقِلُونَ) **akledersiniz,** yâni aklınızı bu âyetlerde olan mânâları ve ahkâmı anlamaya kullanır da gereğince amel edersiniz.

Meâl-i Şerîf - 242

242- (Ey mümin!) **İşte sana! Allâh size** (iki cihanda muhtaç olduğunuz hükümleri bildiren) **âyetlerini böylece tamâmen açıklıyor, tâ ki siz** (din ve dünyânızın düzeniyle alâkalı farzları ve hükümleri) **anlayasınız.**

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ اُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ مُوتُوا ثُمَّ اَحْيَاهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 243

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi,** yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı, kime? (اِلَى الَّذِينَ) **o kimselere ki,** (خَرَجُوا) **çıktılar,** nereden? (مِنْ دِيَارِهِمْ) **memleketlerinden,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (اُلُوفٌ) **binlerdir,** yâni binlerce kişi oldukları hâlde, niçin çıktılar? (حَذَرَ الْمَوْتِ) **ölümden sakınmak için,** yâni ey muhâtap o kimselerin başına geleni görür gibi bilmedin mi ki onların sayısı binlere ulaştığı hâlde ölümden sakındıkları için memleketlerinden çıktılar da, (فَقَالَ) **sonra buyurdu,** kime? (لَهُمُ) **onlara,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne buyurdu? (مُوتُوا) **ölün** (onlar da derhal öldüler), (ثُمَّ اَحْيَا) **sonra diriltti,** kimi? (هُمْ) **onları,** yâni Allâh-u Te'âlâ, onları öldürdükten sonra, Kendi hükmünden ve kaderinden kaçamayacaklarını anlayıp ibret alsınlar için tekrar diriltti, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَذُو فَضْلٍ) **elbette büyük fazl**(-u kerem) **sâhibidir,** kim üzerine? (عَلَى النَّاسِ) **bütün insanlar üzerine,** şöyle ki insanlara ibret alınacak şeyleri gösteriyor, nitekim o kişilere bizzât, size de onların haberlerini duyurması vâsıtasıyla büyük iyilikte bulunmuştur, (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ) **lâkin insanların çoğu,** (لَا يَشْكُرُونَ) **şükretmezler,** yâni bir kısmı âciz kaldığından, diğer bir kısmı da inkâr ettiğinden dolayı gerektiği şekilde Allâh-u Te'âlâ'nın fazl-u keremini takdîr etmezler.

Meâl-i Şerîf - 243

243- (Ey evvelce geçenlerin kıssaları hakkında ilim sâhibi olan kişi!) **Kendileri binler**(ce kişi) **oldukları hâlde,** (salgın hastalığa yakalanma korkusuyla) **ölümden sakınmak için yurtlarından çıkmış olan o kimseleri**(n başına gelenden haberdâr edilerek onları) **gör**(ür gibi bil)**medin mi?!**

Akabinde Allâh onlara: "Ölün" buyurmuş, (o anda tek bir kişinin ölümü gibi hep birlikte ölmüşler) **sonra da** (Allâh'ın kazâ ve kaderinden kaçış olmadığını bilip ibret almaları için) **onları diriltmişti. Şüphesiz ki Allâh** (bu nîmete mazhar olan ve ibret almaları için bu kıssayı duyan) **tüm insanlara karşı elbette pek büyük bir fazl**(-u kerem) **sâhibidir.** (Bu durumda herkesin O'nun bu iyiliğine şükretmesi gerekir) **velâkin insanların çoğu** (gerektiği şekilde O'na) **şükretmezler.**

وَقَاتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 244

(وَقَاتِلُوا) **Ve muhârebe edin,** kimin uğrunda? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** yâni bu kıssayı duyduktan sonra ölümden kaçmanın kurtuluş olmadığına ve kaderin mutlaka vukû bulacağına inanarak Allâh'ın cihâd emrine itâat edip O'nun dînini yükseltmek ve rızâsını kazanmak için muhârebe edin, daha ne yapın? (وَاعْلَمُوا) **ve bilin ki,** (اَنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَمِيعٌ) **ziyâde işiticidir,** yâni cihattan geri kalanların, başkalarını da geri bırakmak husûsunda dediklerini, cihâda gidenlerin de diğerlerini teşvik hakkında söylediklerini tam mânâsıyla işitendir, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni her iki tarafın da kalplerinde gizledikleri niyetlerini kemâliyle bilendir. Binâenaleyh herkesi niyetine ve ameline göre cezâlandıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 244

244- (Ey Müslümanlar! Mâdemki kaçışla ölümden kurtuluş olmadığını anladınız, öyleyse) **Allâh yolunda** (ve O'nun dînini yüceltmek için din düşmanlarıyla) **savaşın ve** (yakînen) **bilin ki; şüphesiz Allâh** (cihattan geri kalanların caydırıcı laflarını da, cihâda çıkanların teşvik edici sözlerini de çok iyi duyan) **bir Semî'dir,** (herkesin içinde gizlediği niyetleri de çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

مَنْ ذَا الَّذِى يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ اَضْعَافًا كَثِيرَةً
وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 245

(مَنْ) **Kim,** (ذَا) **o kimsedir,** ondan bedel? (اَلَّذِى) **öyle kimsedir ki,** (يُقْرِضُ) **ödünç verir,** yâni malından ayırıp borç verir, kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** ne yapmakla? (قَرْضًا) **bir ödünç vermekle,** öyle ödünç vermek ki, (حَسَنًا) **güzel olan,** yâni kim Allâh'a güzel bir ödünç verecek de, (فَيُضَاعِفَ) **O** (Allâh-u Te'âlâ) **da katlayacak,** neyi? (هُ) **onu** (verdiğini), kim için? (لَهُ) **o kişi için,** neye? (اَضْعَافًا) **katlara,** öyle katlar ki, (كَثِيرَةً) **pek çok,** yâni hanginiz Allâh-u Te'âlâ'nın yoluna mal verirse, O da ona kat katını verir, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يَقْبِضُ) **daraltır,** yâni dilediğinin geçimini daraltır, daha? (وَيَبْصُطُ) **geniş yapar,** yâni dilediğine bol rızık verir, (وَاِلَيْهِ) **ve ancak O'na,** (تُرْجَعُونَ) **döndürüleceksiniz.**

Meâl-i Şerîf - 245

245- Kim işte o (cömert) **kimsedir ki;** (malını ihlâs ve gönül hoşluğuyla dînî hizmetlere harcayarak ve borç isteyene fâizsiz para vererek) **güzel bir ödünçle Allâh'a borç verir de, O da kendisi için o** (bağışta bulunduğu)**nu birçok katlara katla**(yarak artırı)**r?**

Zâten Allâh (rızkı dilediğine) **daraltır ve** (istediğine) **geniş yapar. Sizler ise ancak O'n**(un âhiret yurdun)**a döndürüleceksiniz.** (İşte o zaman yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz.)

اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ مِنْ بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪لَ مِنْ بَعْدِ مُوسٰىۢ اِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۜ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ اَلَّا تُقَاتِلُواۜ قَالُوا وَمَا لَنَٓا اَلَّا نُقَاتِلَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَقَدْ اُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَاَبْنَٓائِنَاۜ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا اِلَّا قَل۪يلًا مِنْهُمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ بِالظَّالِم۪ينَ ﴿٢٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 246

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi,** yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı, kime? (اِلَى الْمَلَاِ) **ulu ve şerefli olan bir cemâate,** yâni onların kıssalarına ilmin ulaşmadı mı, buradaki istifham (soru) takrîr yâni; bilinen bir meseleyi zihinlerde yerleştirmek içindir, yâni; "Benim size bildirmemle siz onların haberini bildiniz, o hâlde taaccüb edin" demektir, o cemâat kimden oldukları hâlde? (مِنْ بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪لَ) **İsrâîloğullarından,** kimden sonra gelen? (مِنْ بَعْدِ مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)***dan sonra,** yâni onun vefâtından sonra, onların ne zaman ki kıssaları? (اِذْ قَالُوا) **dedikleri zaman,** kime? (لِنَبِيٍّ) **bir nebîye,** kim için olan? (لَهُمُ) **onlar için,** yâni kendi peygamberlerine, ne dedikleri zaman? (ابْعَثْ) **gönder,** yâni tâyin et, kim için? (لَنَا) **bizim için,** kimi? (مَلِكًا) **bir hükümdârı,** yâni eğer bize bir hükümdâr tâyin edersen, (نُقَاتِلْ) (onun kumandasında) **savaşırız,** nerede? (ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** (قَالَ) **dedi,** yâni bu teklifleri üzerine nebîleri onlara şöyle dedi: (هَلْ عَسَيْتُمْ) **siz yakın oldunuz mu,** yâni oldunuz, ne zaman? (اِنْ كُتِبَ) **eğer yazılırsa,** yâni farz kılınırsa, kim üzerine? (عَلَيْكُمُ) **sizin üzerinize,** ne? (اَلْقِتَالُ) **muhârebe,** nedir olmaya yakın oldunuz mu? (اَلَّا تُقَاتِلُوا) **savaşmamanıza,** yâni eğer size istediğiniz gibi harp farz edilirse umarım ki siz korkup muhârebe etmezsiniz. Buradaki istifhâm takrîr içindir. Yâni o peygamber, onların ne yapacağı hakkında düşündüğü şeyin isâbetli olduğunu onların zihinlerinde yerleştirmek için bu soruyu sormuştur, (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (وَمَا) **ne şey,** kim

içindir? (لَنَا) **bizim içindir,** ne hususta? (اَلَّا نُقَاتِلَ) **savaşmamamızda,** ne uğrunda? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** yâni bize ne oldu ki Allâh yolunda muhârebe etmeyelim, (وَقَدْ اُخْرِجْنَا) **hâlbuki muhakkak biz çıkarıldık,** nereden? (مِنْ دِيَارِنَا) **yurtlarımızdan,** daha? (وَاَبْنَائِنَا) **çocuklarımız**(ın arasın)**dan,** yâni "Muhârebe etmemizi îcâb ettiren bunca kuvvetli sebep varken bizi harpten hiçbir şey uzaklaştıramaz. Binâenaleyh mutlaka muhârebe ederiz" dediler, (فَلَمَّا كُتِبَ) **ama ne zaman ki yazıldı** (farz kılındı), kim üzerine? (عَلَيْهِمُ) **onların üzerine,** ne? (اَلْقِتَالُ) **savaşmak,** yâni ne zaman ki istedikleri olup düşmanlarıyla Allâh yolunda harp etmeleri onlara farz edildi, (تَوَلَّوْا) **yüz çevirdiler,** yâni cihattan geri kaldılar ve Allâh-u Te'âlâ'nın emrini zâyi ettiler, (اِلَّا قَلٖيلًا) **ancak pek azı müstesnâ,** öyle az ki kimden olan? (مِنْهُمْ) **onlardan,** (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** kimdir? (عَلٖيمٌ) **ziyâde bilicidir,** kimleri? (بِالظَّالِمٖينَ) **o zulmedici kimseleri.**

Meâl-i Şerîf - 246

246- (Ey evvelce geçenlerin kıssaları hakkında ilim sâhibi olan kişi!) **Mûsâ**(nın vefâtın)**dan sonraki o İsrâîloğullarından olan ulu kişileri**(n başına gelenden haberdâr edilerek onları) **gör**(ür gibi bil)**medin mi?! Hani onlar kendilerine özel**(likle gönderilmiş) **olan** (İşmevîl adındaki) **bir peygambere: "Bizim için** (yönetici olacak) **bir hükümdâr**(ı tâyin edip) **gönder de,** (onunla birlikte) **Allâh yolunda savaşalım" demişlerdi de o:**

"Ya üzerinize savaş (farz olarak) **yazılır da siz savaşmamaya yanaşırsanız** (o zaman hâliniz nice olacak)**?" demişti.** (Bunun üzerine) **onlar: "Gerçekten biz yurtlarımızdan ve oğullarımızdan** (uzaklaştırılıp) **çıkarılmışken, bizim için ne** (sebep) **vardır ki Allâh yolunda savaşmayalım?!" demişlerdi. Fakat üzerlerine savaş** (farz olarak) **yazılınca, içlerinden pek azı müstesnâ onlar**(ın ekseriyeti muhârebe sözlerinden) **dönüvermiştiler. Allâh ise** (söz bozan) **o zâlimleri** (çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًاۜ قَالُوا اَنّٰى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِۜ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰيهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِى الْعِلْمِ وَالْجِسْمِۜ وَاللّٰهُ يُؤْتٖى مُلْكَهُ مَنْ يَشَاۤءُۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلٖيمٌ ﴿٢٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 247

(وَقَالَ) **Ve dedi,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** kim? (نَبِيُّهُمْ) **peygamberleri,** ne dedi? (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (قَدْ بَعَثَ) **muhakkak gönderdi,** kim için? (لَكُمْ) **sizin**

için, kimi? (طَالُوتَ) **Tâlût'u,** ne olarak? (مَلِكًا) **bir hükümdâr olarak,** (قَالُوا) **dediler,** yâni Tâlût'un kendilerine hükümdâr olarak gönderilmesinden taaccüb edip bunu inkâr ederek şöyle dediler, (أَنّٰى يَكُونُ) **nasıl olabilir?!** kim için? (لَهُ) **onun için,** ne? (الْمُلْكُ) **mülk** (hükümdârlık), kim üzerine olduğu hâlde? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** (وَنَحْنُ) **hâlbuki biz,** kimleriz? (أَحَقُّ) **daha lâyık,** neye? (بِالْمُلْكِ) **mülke** (ve saltanata), kimden? (مِنْهُ) **ondan,** (وَلَمْ يُؤْتَ) **bir de o verilmedi,** neye? (سَعَةً) **bir genişliğe,** öyle genişlik ki, neden olan? (مِنَ الْمَالِ) **maldan,** yâni ona çok mal ve servet de verilmiş değildir ki, hasep (ve soy) cihetinden kaybettiğini malıyla telâfi edebilsin, (قَالَ) (peygamberleri) **dedi ki,** (إِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (اصْطَفٰيهُ) **seçti,** kimi? (هُ) **onu,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (وَزَادَهُ) **ve ziyâde etti** (artırdı), kimi? (هُ) **onu,** ne cihetinden? (بَسْطَةً) **genişlik cihetinden,** nerede? (فِي الْعِلْمِ) **ilimde,** daha? (وَالْجِسْمِ) **cisimde,** yâni ona bilgi, boy bos ve kuvvet yönlerinden de bir üstünlük vermiştir, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يُؤْتِي) **verir,** neyi? (مُلْكَهُ) **mülkünü,** kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni Mevlâ Te'âlâ mülkünü istediğine verir, binâenaleyh Tâlût'a da, o mülkü vermiştir. Kimse: "Neden verdi?" diyemez, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** kimdir? (وَاسِعٌ) **Vâsi'dir,** yâni fazl-u keremi ve ihsânı geniş olan bir zâttır, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni mülk ve saltanata kimi seçeceğini ve buna kimin daha lâyık olduğunu pek ziyâde bilendir.

Meâl-i Şerîf - 247

247- Peygamberleri de onlara: "Şüphesiz Allâh (bu isteğinize karşılık) **bir hükümdâr olarak muhakkak size Tâlût'u gönderdi" demişti.**

Onlar: "Biz (saltanat ve) **mülke ondan daha lâyık iken ve kendisine maldan bir genişlik verilmemişken, onun için bizim üzerimize mülk** (ve hâkimiyet) **nasıl olabilir?!" demişlerdi.**

O (peygamberleri de onlara)**: "Şüphesiz ki Allâh onu sizin üzerinize** (birtakım meziyetlerle) **seçmiş ve** (her türlü) **ilimde** (özellikle de harp bilgisi açısından) **ayrıca cisimde** (üstünlük; boy bos, güç, kuvvet ve güzellik konularında) **genişlik bakımından ona fazlalık vermiştir.**

Zâten (hâkimiyet ve yöneticilik babadan atadan verâsetle olacak şey değildir, zîrâ) **Allâh mülkünü dilediğine verir. Allâh ise** (fakir ve imkânsız kullarını zengin ve hâkim edecek derecede lütuf ve ihsânı geniş olan) **bir Vâsi'dir,** (mülk ve saltanata kimin daha lâyık olduğunu bilen) **bir Alîm'dir" demişti.**

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِه۪ٓ اَنْ يَاْتِيَكُمُ التَّابُوتُ ف۪يهِ سَك۪ينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ اٰلُ مُوسٰى وَاٰلُ هٰرُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٢٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 248

(وَقَالَ) **Ve dedi,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** kim? (نَبِيُّهُمْ) **peygamberleri,** ne dedi? (اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِه۪ٓ) **muhakkak onun mülkünün âyeti,** yâni saltanat ve hükümdârlığının nişânı, nedir? (اَنْ يَاْتِيَ) **gelmesidir,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (اَلتَّابُوتُ) **o tâbût,** ne olduğu hâlde? (ف۪يهِ) **kendisinde bulunduğu hâlde,** ne? (سَك۪ينَةٌ) **bir sekîne** (ferahlık ve sükûnet), öyle bir sekînet ki, kim tarafından gelen? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbinizden,** o tâbutta daha ne bulunduğu hâlde? (وَبَقِيَّةٌ) **bir de bakiyye bulunduğu hâlde,** yâni o tâbutta arta kalan eserler de vardır, neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تَرَكَ) **bıraktı,** kim? (اٰلُ مُوسٰى) **Mûsâ** *(Aleyhisselâm)***ın âli,** daha? (وَاٰلُ هٰرُونَ) **Hârûn** *(Aleyhisselâm)***ın âli,** yâni o tâbutta Mûsâ ve Hârûn *(Aleyhimesselâm)*ın âilesinin (kendilerinin ve çocuklarının) bıraktıklarından; Tevrât levhaları, asâ ve sarık gibi kutsal emânetler de bulunmaktadır, o tâbût daha ne olduğu hâlde? (تَحْمِلُ) **yüklenir olduğu hâlde,** neyi? (هُ) **onu,** kim? (اَلْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler,** (اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ) **işte sana! Muhakkak bunda** yâni tâbûtun geri gelmesinde **vardır,** bu söz, o peygamberin onlara söylediği sözün tamâmından da olabilir, Mevlâ Te'âlâ'nın, o nebîye ve müminlere yeni bir hitâbı da olabilir ki, (ذٰلِكَ) ism-i işâretindeki zamirin muhâtabı buna göre değişir, ne vardır? (لَاٰيَةً) **elbette büyük bir âyet,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** yâni Tâlût'un sizin üzerinize melik olduğuna delâlet eden büyük bir âyet bulunmaktadır, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer siz olduysanız,** kimler? (مُؤْمِن۪ينَ) **îmân edici kimseler,** yâni eğer siz Allâh-u Te'âlâ'yı tasdik eden kimselerseniz, Tâlût'u size melik tâyin etmesini de tasdik edin.

Meâl-i Şerîf - 248

248- (Tâlût'un Allâh tarafından seçildiğine dâir kendisinden bir alâmet istemeleri üzerine) **peygamberleri de onlara:**

"Gerçekten onun mülkünün (ve sizin üzerinize hükümdâr tâyin edilen kişinin o olduğunun) **âyeti** (ve alâmeti); (sizin görmediğiniz) **meleklerin kendisini taşımakta olduğu o Tâbût'un size gelmesidir ki,** (savaşlarda kaçmamanız için) **onda Rabbinizden** (gelen) **bir sekînet** (kalplerinizi yatıştıran huzur ve güvence), **bir de Mûsâ âilesi ile Hârûn âilesinin bırakmış olduğu şeylerden bir bakıyye** (ve arta kalan kutsal eserler) **vardır.**

(Ey Tâlût'un hükümdarlığına alâmet isteyen kişi!) **İşte sana! Şüphesiz ki bu** (Tâbût'un tekrar size rucûu)**nda sizin için** (Tâlût'un hükümdârlığının hak olduğuna dâir) **elbette büyük bir âyet** (ve alâmet) **bulunmaktadır. Eğer siz** (bu söylediklerime) **îmân eden kimseler olduysanız** (bu Tâbût size gelecektir ki o zaman başınıza tâyin edilen kimsenin Tâlût olduğunu anlarsınız)" **demişti.**

Müfessirlerin beyânı vechile; Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın vefâtının ardından İsrâîloğulları içinde Yûşa' *(Aleyhisselâm)*, ondan sonra Kâlib *(Aleyhisselâm)*, onun peşine de Hızkîl *(Aleyhisselâm)* peygamber olarak Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın yerine geçip Allâh-u Te'âlâ'nın emirlerini ve Tevrât'ın hükümlerini işlettiler. Hızkîl *(Aleyhisselâm)*dan sonra İsrâîloğullarında birçok olaylar çıktı ve Allâh'ın ahdini unutarak putlara tapmaya başladılar.

Sonra Allâh-u Te'âlâ İlyâs *(Aleyhisselâm)*ı, onun ardından da Elyesa' *(Aleyhisselâm)*ı gönderdi. Onun vefâtından sonra türeyen kötü döller çok büyük günahlara düştüler. O sırada Mısır'la Filistin arasındaki sâhil şeridinin sâkinleri olan ve kendilerine Amâlika denen Câlût'un kavmi İsrâîloğullarına saldırıp onları mağlup ederek birçok topraklarını aldılar, zürriyetlerinin ekserîsini esir ettiler, krâliyet âilesinden dört yüz kırk adet erkek çocuğu esir alıp Yahûdîleri cizyeye bağladılar ve Tevrât'larını ellerinden aldılar. Hâsılı; İsrâîloğulları onların elinden çok çekti. O sırada işlerini idâre edecek bir peygamberleri de yoktu.

Nübüvvet soyu tümüyle helâk olmuş, ancak bir hâmile kadın kalmıştı. Derken o kadın bir oğlan çocuğu doğurup ona İşmevîl adını verdi. O çocuk büyüdüğünde annesi onu Beyt-i Makdis'de Tevrât öğrenmesi için ulemâdan birisinin terbiyesine ısmarladı. Çocuk bülûğa erince Cibrîl *(Aleyhisselâm)* kendisine uykudayken gelip şeyhinin sesiyle seslendi. O, telâşla uyanıp: "Babacığım beni çağırdın, buyur" diye yanına gidince üstâdı, telâşa kapılmasın diye ona "Hayır" demek istemeyip: "Oğlum, dön uyu" dedi. Bu hâdise üç kere tekrarlanınca Cibrîl *(Aleyhisselâm)* ona görünerek: "Hemen kavmine gidip Rabbinin risâletini tebliğ et. Şüphesiz ki Allâh seni onlara peygamber olarak gönderdi" dedi. O nebî kavmine gelip bu tebliği yapınca: "Henüz sana peygamberlik verilmiş değil, acele davrandın" diyerek onu inkâr ettiler ve:

"Eğer doğru söylüyorsan, peygamberliğine bir nişan olmak üzere bize bir hükümdâr tâyin et de Allâh yolunda cihâd edelim" dediler. O zaman İsrâîloğullarının yönetimi, kralların etrâfında toplanmaları, kralların da peygamberlerine itâat etmeleriyle yoluna girmekteydi. Hükümdâr, toplulukları harekete geçiriyor, peygamber de Rabbinden haber getirerek onu irşâd ediyordu. Böylece İşmevîl *(Aleyhisselâm)* onları kırk sene en güzel şekilde yönetti. Daha sonra Câlût ve Amâlika savaşıyla alâkalı âyet-i kerîmelerde belirtilen olaylar gelişti. Kıssanın tafsîlâtı ve kaynakları için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/752-754*

Âyet-i kerîmede geçen "Bakıyye"den maksat ise; Tevrât levhaları, Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın asâsı, elbiseleri ve ayakkabıları, bir de Hârûn *(Aleyhisselâm)*ın sarığı gibi mukaddes emânetlerdir. *(el-Beyzâvî, en-Nesefî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/381; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 3/366)*

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ مُبْتَل۪يكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنّ۪ي وَمَنْ
لَمْ يَطْعَمْهُ فَاِنَّهُ مِنّ۪ٓي اِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِه۪ فَشَرِبُوا مِنْهُ اِلَّا قَل۪يلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ
هُوَ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِه۪ قَالَ الَّذ۪ينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ
مُلَاقُوا اللّٰهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَل۪يلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَث۪يرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِر۪ينَ ﴿٢٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 249

(فَلَمَّا فَصَلَ) **Sonra ne zaman ki ayrıldı,** kim? (طَالُوتُ) **Tâlût,** ne ile? (بِالْجُنُودِ) **ordularla,** yâni ne zaman ki Tâlût, şerli kavim olan Amâlika ile muhârebe etmek için ordularıyla birlikte Beyt-i Mukaddes'ten çıktı, (قَالَ) **dedi,** yâni Tâlût, kendisine İşmevîl *(Aleyhisselâm)*ın haber vermesiyle onlara şöyle dedi: (اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (مُبْتَلِيكُمْ) **sizi imtihan edicidir,** yâni içinizden doğru ve yalancı ortaya çıksın için, size imtihan edenin muâmelesini yapacaktır, ne ile imtihan edecektir? (بِنَهَرٍ) **bir ırmakla,** (bu da Filistin ırmağıdır), (فَمَنْ) **artık her kim,** (شَرِبَ) **içerse,** neden? (مِنْهُ) **ondan** (o ırmaktan), (فَلَيْسَ) **işte o kişi olmadı,** kimden? (مِنّ۪ي) **benden,** yâni benim cemâatimden, mümin olan adamlarımdan değildir, (وَمَنْ) **ama her kim ki,** (لَمْ يَطْعَمْهُ) **tatmadı,** neyi? (هُ) **onu** (o suyu), (فَاِنَّهُ) **muhakkak o kişi,** kimdendir? (مِنّ۪ي) **bendendir,** yâni benim dînimin ehlindendir, (اِلَّا مَنِ) **ancak o kimse** (benin dînimin ehlinden çıkarılmaktan) **müstesnâ ki,** (اغْتَرَفَ) **daldır**(arak al)**dı,** neyi? (غُرْفَةً) **bir avuc** (suy)**u,** ne ile? (بِيَدِه۪) **eliyle,** yâni bizzât ağzıyla kana kana içmeyip, eliyle bir avuç alan benimle berâberdir, (فَشَرِبُوا) **hemen içtiler,** yâni o nehre varıp, onunla imtihan olundular ve hepsi içtiler, neden? (مِنْهُ) **o** (nehrin suyu)**ndan,** (اِلَّا قَل۪يلًا) **ancak pek azı müstesnâ,** öyle pek az ki, kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** (فَلَمَّا جَاوَزَهُ) **nihâyet ne zaman ki geçti,** neyi? (هُ) **onu** (o ırmağı), kim? (هُوَ) **o** (Tâlût), daha? (وَالَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (onlar da, ona itâat edip muhâlefet etmeyen pek az kişilerdir), kiminle berâber geçtiler? (مَعَهُ) **onunla berâber,** (قَالُوا) **dediler,** yâni onunla berâber ırmağı geçenler, düşmanların kuvvetini ve çokluğunu görünce kaçmak için değil de zâfiyet (ve güçsüzlük)lerini açıklamak için bâzısı bâzısına şöyle dediler: (لَا طَاقَةَ) **hiçbir tâkat ve kuvvet yoktur,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** ne zaman? (الْيَوْمَ) **bu gün,** kime karşı? (بِجَالُوتَ) **Câlût'a,** daha? (وَجُنُودِه۪) **ordularına** (karşı), yâni Câlût ve ordularını yenmek şurda dursun, onlarla muhârebe ve mukâvemete bile hiçbir tâkatımız yoktur, (قَالَ) **dedi,** kim? (الَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** (يَظُنُّونَ) **yakînen biliyorlar,** neyi? (اَنَّهُمْ) **muhakkak kendileri,** kimlerdir? (مُلَاقُوا اللّٰهِ) **Allâh'a kavuşucu kimselerdir,** yâni o az kişilerden, îmânı en yüksek derecede olup, diriltilerek Mevlâ Te'âlâ'nın indindeki derecelere kavuşacaklarına yakînen inanan kişiler, diğer korkan arkadaşlarına cesâret ve şecâat vermek üzere şöyle dediler: (كَمْ) **nice,** ne cihetinden? (مِنْ فِئَةٍ) **cemâat bakımından,** öyle cemâat ki, (قَل۪يلَةٍ) **çok az olan,** yâni sayıca ve silahça çok az olan nice cemâatler, nedir?

(غَلَبَتْ) **gâlip olmuştur,** kime? (فِئَةً) **bir topluluğa,** öyle topluluk ki? (كَثِيرَةً) **pek çok olan,** ne ile gâlip gelmiştir? (بِإِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh'ın izniyle,** yâni takdîri ve teysîri (kolay etmesi) ile, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimlerle berâberdir? (مَعَ الصَّابِرِينَ) **sabredici kimselerle berâberdir,** yâni yardımı ve ihsânı ile onlarla berâberdir.

Meâl-i Şerîf - 249

249- Sonra Tâlût, (memleketi olan Kudüs'den) **ordular**(ıy)**la ayrıl**(ıp, susuz bir ovada harârete kapıl)**ınca: "Şüphesiz Allâh sizi bir nehirle imtihan ede**(nin muâmelesine tâbi ede)**cektir** (ki böylece Filistin ırmağını önünüze çıkararak, cihâd isteğinde sâdık olanla olmayanı meydana çıkaracaktır).

Artık her kim ondan (kana kana) **içerse, işte o benden değildir. Lâkin eliyle bir avuç daldır**(ıp al)**mış olan müstesnâ. Ama her kim onu** (doya doya içip susuzluğunu tamâmen giderecek şekilde) **tatmazsa, şüphesiz ki o bendendir" dedi.**

Derken (o nehri görür görmez) **içlerinden pek azı müstesnâ onlar**(ın ekseriyeti) **ondan** (doya doya) **içtiler. Nihâyet o** (Tâlût) **ve berâberinde bulunup îmân etmiş** (ve emrine karşı gelmemiş) **olan kimseler** (bir avuç suyla yetinmeleri bereketiyle Allâh-u Te'âlâ'nın verdiği kuvvet sâyesinde) **onu geçtikleri zaman** (komutanlarının emrine karşı gelip doya doya içtikleri hâlde aksine İlâhî bir cezâ olarak susuzlukları artan ve bu yüzden ırmağı geçemeyip geri kalanlar, itâat edenlere özür beyân etmek üzere:) **"Bugün Câlût ve ordularına karşı** (duracak) **bizim için hiçbir tâkat** (ve güç) **yoktur" dediler.**

Kendilerinin gerçekten Allâh'a kavuşucu kimseler olduklarını yakînen bilen o (az) **kişilerse** (sudan içip yolda kalanlara)**: "Allâh'ın izni** (karârı ve kolaylaştırması) **ile nice pek az bir fırka, birçok büyük topluluğa gâlip gelmiştir. Zâten Allâh**(ın yardım ve mükâfâtı) **sabredenlerle berâberdir" dedi**(ler).

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا
وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 250

(وَلَمَّا بَرَزُوا) **Ve ne zaman ki onlar ortaya çıktılar,** yâni Tâlût ve berâberindeki müminler harp meydanına çıktılar, kim için? (لِجَالُوتَ) **Câlût için,** daha? (وَجُنُودِهِ) **orduları için,** yâni onlarla muhârebe etmek için ortaya çıktıklarında, (قَالُوا) **dediler,** yâni düşmanlarının sayılarını ve kuvvetlerini görüp, zâhiren

onlara gâlip gelemeyeceklerini yakînen anladıktan sonra Allâh-u Te'âlâ'ya yalvarıp O'ndan yardım istemek üzere hep berâber şöyle dediler: (رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz,** (اَفْرِغْ) **boşalt,** kimin üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** neyi? (صَبْرًا) **sabrı,** yâni bizi harbin şiddetlerine dayanmaya muvaffak kıl, (وَثَبِّتْ) **ve ziyâde sâbit kıl,** neyi? (اَقْدَامَنَا) **ayaklarımızı,** yâni çarpışma ânında bize son derece kuvvet ve sebât bahşet ki, sarsılmayalım ve er meydanından kaçmayalım, (وَانْصُرْ) **ve yardım et,** kime? (نَا) **bize,** kime karşı (عَلَى الْقَوْمِ) **o kavme karşı,** öyle kavim ki, (الْكَافِرِينَ) **kâfir olanlar,** yâni o kâfir kavmi kahretmek ve bozguna uğratmak sûretiyle bize yardım et.

Meâl-i Şerîf - 250

250- Böylece o (müminlerden Tâlût'a uya)**nlar Câlût ve orduları** (ile savaşmak) **için ortaya çıktıkları zaman** (Allâh-u Te'âlâ'ya ilticâ etmek üzere): **"Ey Rabbimiz!** (Cihâdın zorluklarına tahammül edebilmemiz için) **üzerimize** (yağmur gibi) **bir sabır boşalt,** (düşmanlarımızın kalplerine korku salıp bizim kalplerimizi güçlendirerek er meydanında) **ayaklarımızı da sâbit kıl ve bu kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et" dediler.**

فَهَزَمُوهُمْ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاٰتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا
دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 251

(فَهَزَمُوا) **Hemen bozguna uğrattılar,** yâni Allâh-u Te'âlâ onların duâlarını kabûl etti, onlara sabr-u sebât verdi ve yardım etti de kırıp geçirdiler, kimi? (هُمْ) **onları,** neyle? (بِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh'ın izniyle,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın o kâfirlerin bozguna uğramasını murâd etmesi sebebiyle, daha? (وَقَتَلَ) **ve öldürdü,** kim? (دَاوُدُ) **Dâvûd** *(Aleyhisselâm)*, kimi? (جَالُوتَ) **Câlût'u,** (وَاٰتٰى) **ayrıca verdi,** kime? (هُ) **ona,** (Dâvûd *(Aleyhisselâm)*a) kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَلْمُلْكَ) **mülkü,** yâni Kudüs'ün doğusunun ve batısının tamâmının mülk ve saltanatını verdi, daha neyi verdi? (وَالْحِكْمَةَ) **hikmeti,** yâni nübüvveti (peygamberliği), Allâh-u Te'âlâ daha ne yaptı? (وَعَلَّمَ) **ve ziyâdesiyle öğretti,** kime? (هُ) **ona** (Dâvûd *(Aleyhisselâm)*a), nelerden? (مِمَّا) **o şeyler**(le ilgili ilimler)**den ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** (وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın defetmesi olmasaydı,** kimi? (اَلنَّاسَ) **insanları,** insanlardan bedel? (بَعْضَهُمْ) **onlardan bâzısını**(n şerrini), yâni şer ve fesad işleyenlerin şerrini savuşturmasaydı, kimler ile? (بِبَعْضٍ) **diğer bir kısım**(ın hayrı) **ile,**

yâni Allâh-u Te'âlâ iyi kulları sebebiyle kötü kullarının fesâdını önleyip savmasaydı, (لَفَسَدَتِ) **elbette fesâda uğrardı,** ne? (الْأَرْضُ) **yer**(yüzü), yâni yeryüzünün ekinleri, ziynetleri vesâir bütün maslahatları ve menfaatleri bozulup giderdi, (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ) **velâkin Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (ذُو فَضْلٍ) **büyük fazl**(-u kerem) **sâhibidir,** ne üzerine? (عَلَى الْعَالَمِينَ) **bütün âlemler**(de bulunanlar) **üzerine.**

Meâl-i Şerîf - 251

251- Derken (düşmanla karşılaştıkları anda) **Allâh'ın izniyle hemen onları hezîmete uğrattılar.** (Tâlût'un ordusunda babası Îşâ ile birlikte bulunan en küçük oğlu) **Dâvûd da Câlût'u öldürdü.**

Böylece Allâh (zamânın peygamberi İşmevîl *(Aleyhisselâm)*ın ve Tâlût'un vefâtından sonra o zamâna kadar ayrı olan saltanat müessesesi ile nübüvvet şerefini ilk olarak Dâvûd *(Aleyhisselâm)*da birleştirerek) **saltanatı da, hikmeti** (peygamberliği) **de ona verdi ve dilediği şeylerden bir kısmını** (özellikle zırh dokuma ve hayvanlarla konuşma gibi meziyetleri) **ona öğretti.**

Zâten Allâh'ın, insanları; onlardan bir kısımla(rının hayrıyla) **diğer kısımlarını**(n şerrini) **savması olmasaydı, elbette yerin tamâmı**(nın yararlı düzenleri çoktan) **bozulmuştu.**

Velâkin Allâh tüm âlemler(in sâkinlerin)**e karşı büyük fazl** (ve iyilik) **sâhibidir.** (Bu yüzden îmân edenler hürmetine, kâfirlerden; namaz kılanlar hürmetine, kılmayanlardan; hacca gidenler hürmetine, gitmeyenlerden fesâdı gidermektedir. Hattâ sâlih bir kişinin bereketiyle, yüz komşusunun hânesinden bile belâyı kaldırmaktadır.)

Müfessirlerin beyânı vechile; Dâvûd *(Aleyhisselâm)*ın babası Îşâ, Tâlût'un ordusunda bulunup ırmağı geçen üç yüz on üç kişi arasında altı oğluyla birlikte yer almıştı. Dâvûd *(Aleyhisselâm)* onların yedincisi ve en küçükleri olduğundan koyun otarıyordu.

Allâh-u Te'âlâ o zamânın peygamberine: "Câlût'u öldürecek kişi budur" diye haber verince Tâlût onu babasından istedi, böylece Dâvûd *(Aleyhisselâm)* peygamberin yanına geldi.

Gelirken yolda üç taş dile gelip her biri: "Câlût'u bizimle öldüreceksin" diyerek kendilerini yanında taşımasını istediler, o da onları torbasına koydu. Câlût'la karşılaştığında üç taşı tek taş hâlinde sapana yerleştirdi.

Allâh-u Te'âlâ'nın da rüzgârı müsahhar kılması sebebiyle bir atışla miğferinin deliğinden Câlût'un beynine isâbet ettirdi. Ardından da otuz kişiyi öldürdü ve Câlût'un leşini sürükleyerek Tâlût'un önüne attı.

İsrâîloğulları buna çok sevindi. Bundan sonra Dâvûd *(Aleyhisselâm)*ın şânı İsrâîloğulları arasında çok yaygınlaştı. Tâlût da Câlût'u öldürecek olan kişiye vermiş olduğu sözü tutarak kızını Dâvûd *(Aleyhisselâm)* ile evlendirdi.

Kıssanın tafsîlâtı için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 2/780-782*

تِلْكَ اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّۜ وَاِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 252

(تِلْكَ) (Habîbim!) **İşte sana bunlar,** yâni Tâlût'un melik edilmesi, Tâbût'un gelmesi, Câlût ve adamlarının bozguna uğraması ve Dâvûd *(Aleyhisselâm)*ın Câlût'u öldürmesi gibi anlatılan bu haberler, nedir? (اٰيَاتُ اللّٰهِ) **Allâh'ın âyetleridir,** yâni O'nun tarafından indirilmiş âyetlerdir, o âyetler ne olduğu hâlde? (نَتْلُو) **Biz tilâvet ediyor** (ve peşpeşe okuyor) **olduğumuz hâlde,** neyi? (هَا) **onları,** kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** yâni o âyetleri Cibrîl-i Emîn vâsıtasıyla sana okuyoruz, o âyetler daha ne oldukları hâlde? (بِالْحَقِّ) **hakla mültebis** (ve iç içe bulunucu) **olduğu hâlde,** yâni o ayetleri, kendi kitaplarında olana muvâfık (uygun) buldukları için Ehl-i Kitap'ın ve târih erbâbının şüphe etmeyeceği şekilde hakka mutâbık (uygun) bir sûrette sana okuyoruz, (وَاِنَّكَ) (Habîbim!) **muhakkak sen de,** kimlerdensin? (لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) **elbette mürsellerdensin,** yâni risâletimizi tebliğ, emir ve hükümlerimizi icrâ için gönderilmiş olan peygamberler cümlesindensin. Yoksa hiçbir kimseden okumadan ve duymadan bunca âyeti insanlara nasıl haber verebilirdin.

Meâl-i Şerîf - 252

252- (Habîbim!) **İşte sana! Bunlar Allâh'ın âyetleridir ki, onları** (ne Ehl-i Kitap'ın, ne de târihçilerin şüphe edemeyeceği bir) **hak ile** (iç içe bulunan ve gerçeğe tıpatıp uygun olan bir sûretle) **sana art arda okumaktayız.**

(Ey Muhammed!) **Zâten şüphesiz ki sen elbette** (Allâh tarafından gönderilen) **mürsel** (nebî)**lerdensin** (ki, hiçbir kitap okumadan ve kimseden duymadan bu kıssaları ümmetine anlatabiliyorsun).

3. Cüz

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 253

(تِلْكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** kimdir? (اَلرُّسُلُ) **rasüllerdir,** yâni Âdem *(Aleyhisselâm)*dan Dâvûd *(Aleyhisselâm)*a kadar, bu sûrede kıssaları ve haberleri zikredilen o peygamberler var ya, (فَضَّلْنَا) **çok faziletli kıldık,** kimi? (بَعْضَهُمْ) **onların bâzısını,** kim üzerine? (عَلٰى بَعْضٍ) **diğer bir kısım üzerine,** yâni Biz onların kimine, kiminden üstün meziyetler verdik, (مِنْهُمْ) **onlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öylesi vardır ki,** (كَلَّمَ) **konuştu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh,** yâni Allâh-u Te'âlâ o peygamberlerden bâzısıyla bizzât konuştu, daha? (وَرَفَعَ) **ve yükseltti,** kimi? (بَعْضَهُمْ) **onların bâzısını,** ne ile? (دَرَجَاتٍ) **derecelerle,** bu mânâya göre burada (بَا) harf-i ceri mahzuftur, ikinci kavle göre ise (اِلٰى) harf-i ceri mahzuftur ki o zaman mânâ: "Derecelere ulaştırdı" demek olur. *(en-Nesefî)*) daha? (وَاٰتَيْنَا) **ve Biz verdik,** kime? (عِيسٰى) **Îsâ'ya,** öyle Îsâ ki, (ابْنَ مَرْيَمَ) **Meryem'in oğlu,** yâni Meryem'in oğlu Îsâ *(Aleyhimesselâm)*a da verdik, neyi? (اَلْبَيِّنَاتِ) **o apaçık delilleri,** yâni âyetleri ve mûcizeleri, daha? (وَاَيَّدْنَا) **te'yîd ettik** (kuvvetlendirdik), kimi? (هُ) **onu** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı), ne ile? (بِرُوحِ الْقُدُسِ) **Rûhu'l-Kudüs ile,** yâni bütün ayıplardan ve kusurlardan tertemiz bir rûha sahip olan Cebrâîl *(Aleyhisselâm)* ile, (وَلَوْ شَٓاءَ) **eğer dileseydi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ o peygamberlerden sonra gelen muhtelif ümmetlerin, peygamberlerinin izinde hak üzere birleşip, birbirleriyle harp etmemelerini dileseydi, (مَا اقْتَتَلَ) **birbiriyle savaşmazdı,** yâni ihtilâfa düşerek birbirini öldürmeye kalkmazlardı, kimler? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** kimden sonradır? (مِنْ بَعْدِهِمْ) **onlardan sonradır,** yâni o rasüllerden sonraki ümmetler birbirini öldürmeye kalkmazdı, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْ) **geldikten sonra,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne?

(الْبَيِّنَاتُ) **o apaçık deliller,** yâni peygamberlerine uymalarının hak olduğuna delâlet eden açık mûcizeler, (وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوا) **velâkin ihtilâf ettiler,** yâni onlar kendi irâde ve kudretlerini ayrılık ve mücâdele yönünde kullandıkları için Allâh-u Te'âlâ, onların birbirleriyle harp etmemelerini dilemedi, binâenaleyh onlar birbirlerine düştüler, (فَمِنْهُمْ) **netîcede onlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (اٰمَنَ) **îmân etti,** yâni o peygamberlerin getirdiği âyetlere inandı, (وَمِنْهُمْ) **yine onlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle bir kimse ki,** (كَفَرَ) **kâfir oldu,** (وَلَوْ شَٓاءَ) **yine de dileseydi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni bu kadar büyük ihtilâfa düştükleri hâlde, yine de onların birbirleriyle harp etmemelerini dileseydi, (مَا اقْتَتَلُوا) **birbirlerini öldürmezlerdi,** (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ) **velâkin Allâh**(-u Te'âlâ), (يَفْعَلُ) **yapar,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يُرِيدُ) **diliyor,** yâni Allâh-u Te'âlâ hikmeti gereğince dilediğini yapar.

Meâl-i Şerîf - 253

253- (Habîbim!) **İşte sana! Bunlar, o rasüllerdir ki; Biz onların bir kısmını diğer bir kısım üzerine fazîletli** (ve çok üstün) **kılmışızdır. Onlar içerisinden Allâh'ın** (kendisiyle) **konuşmuş olduğu** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)* gibi) **bir zât vardır. Onlardan** (İbrâhîm, Mûsâ, Îsâ ve Muhammed *(Salevâtüllâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma'în)* gibi) **bâzısını da üstün derecelere yükseltmiştir.**

Ayrıca (ölüleri diriltme, körü ve alacalıyı iyileştirme gibi) **o çok açık delilleri Meryem oğlu Îsâ'ya Biz verdik ve o Mukaddes Rûh**(a sâhip olan Cibrîl) **ile onu destekledik.**

Eğer Allâh (bütün insanların hidâyette birleşmesini) **dileseydi o** (peygamber ola)**nlardan sonraki kimseler de,** (ayrılık ve sapıklığa düşmelerine engel olacak) **o açık delillerin kendilerine gelişinin ardından birbirleriyle savaşmazdı.**

Velâkin (Allâh onların kendi irâdelerini ihtilâf yönünde kullanacaklarını ezelde bildiği için onların ihtilâf etmesini irâde buyurdu da böylece onlar) **ihtilâfa düştüler. Netîcede onlardan kimi** (peygamberlerin dînine uymaya muvaffak kılınıp) **îmân etmiştir, onlardan kimi de** (hak dîne inanmaktan yüz çevirerek) **kâfir olmuştur.**

Yine de Allâh (onların savaşmamalarını) **irâde etmiş olsaydı birbirleriyle savaşmazlardı. Velâkin Allâh neyi irâde ettiyse yapar.** (Böylece istediğini fazl-u keremiyle hayra muvaffak eder, kimini de adâletiyle hidâyetten mahrum eder. Tabî ki O'nun irâdesi, zorlayıcı bir unsur olmayıp kulun dilemesine bağlıdır ki Allâh-u Te'âlâ kulun dilediğini irâde etmeye mecbur olmasa da imtihan hikmeti gereği kulun isteğine îtibâr etmektedir.)

Beyzâvî, Nesefî ve Mazharî gibi mûteber tefsirlerde zikredildiğine göre; âyet-i celîlede "Yüksek derecelere ulaştırıldığı" bildirilen zattan maksat; Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*dir. Zîrâ bütün âlemlere gönderilme, Kur'ân gibi ebedî bir mûcizeye mazhar kılınma ve Mi'rac'da Allâh-u Te'âlâ'nın cemâlini görme gibi meziyetler, peygamberler arasında sâdece Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e verilmiştir. *(Tefsîru'l-Mazharî, 1/389; Mecmû'atü't-tefâsîr, 1/392)*

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فٖيهِ
وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌۜ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 254

(يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُٓوا) **îmân ettiler,** (اَنْفِقُوا) **infâk edin** (verin), nelerden? (مِمَّا) **o şeylerden bâzısını ki,** (رَزَقْنَا) **rızık olarak verdik,** kime? (كُمْ) **size,** yâni size rızık olarak verdiğimiz şeylerden bir kısmını Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda harcayın, neden evvel? (مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَ) **gelmeden evvel,** ne? (يَوْمٌ) **büyük bir gün,** öyle gün ki, (لَا بَيْعٌ) **hiçbir alış veriş yoktur,** nerede? (فٖيهِ) **onda,** daha? (وَلَا خُلَّةٌ) **dostluk da yoktur,** daha? (وَلَا شَفَاعَةٌ) **şefâat da yoktur,** (وَالْكَافِرُونَ) **ve kâfirler,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلظَّالِمُونَ) **zulmedici kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 254

254- Ey îmân etmiş olan kimseler! Sizi rızıklandırmış olduğumuz şeylerden bâzısını büyük bir gün gelmeden önce (zekât olarak hak eden kimselere) **infakta bulunun ki; o** (zama)**nda hiçbir alışveriş** (yoluyla, kaçırılanı telâfi fırsatı) **yoktur, hiçbir dostluk** (nedeniyle müsâmaha ve yardım) **da yoktur ve** (Allâh'tan izinsiz) **hiçbir şefâat** (ve aracılık imkânı) **yoktur.** (Zekâta inanmayarak veyâ hafife alarak Allâh-u Te'âlâ'nın emrini inkâr etmiş olan) **o kâfirler ise,** (muhtaç kalacakları gün için yatırım yapmadıklarından, kendilerine yazık eden) **zâlimler ancak onlardır.**

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌۜ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِۜ مَنْ ذَا الَّذٖي يَشْفَعُ عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِهٖۜ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدٖيهِمْ
وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَلَا يُحٖيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهٖٓ اِلَّا بِمَا شَٓاءَۚ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَۚ وَلَا يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَاۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظٖيمُ ﴿٢٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 255

(اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh** (ibâdet olunmaya lâyık hiçbir şey) **yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** âyet-i celîlenin başındaki lafza-i

celâl mübtedâ, sonra gelen cümle haberidir ki buna göre mânâ: "Allâh-u Te'âlâ, Kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan yegâne Zat'tır" demektir, *(el-Âlûsî)* daha kimdir? (اَلْحَيُّ) **Hayy'dır,** yâni Kendisine âit olan, evveli ve sonu olmayan bir hayata sâhiptir, bu kelime, lafza-i celâlin ikinci haberidir ki bu görüş, bunun îrâbı hakkında söylenen yedi vecihten biridir, *(el-Âlusî)* daha kimdir? (اَلْقَيُّومُ) **Kayyûm'dur,** yâni Zât ile kāimdir ki Kendi başına tam mânâsıyla durabilendir, dolayısıyla varlığı husûsunda hiçbir şeye muhtaç değildir ve bütün kâinâtın yaratılması, yönetilmesi, muhâfaza edilmesi, Kendisine âit olan yegâne Zat'tır, (لَا تَأْخُذُ) **tutmaz** (yakalamaz), kimi? (هُ) **O'nu,** ne? (سِنَةٌ) **bir uyuklama** (uykunun evvelinde gelen bir ağırlık), daha? (وَلَا نَوْمٌ) **uyku da** (O'na ârız) **olmaz,** yâni O'na aslâ gaflet ârız olmaz (dalgınlık gelmez), O dâimâ bütün mahlûkātın hâllerini bilicidir, (لَهُ) **ancak O'nun içindir,** yâni O'na âittir, ne? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِي السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِي الْاَرْضِ) **yerdedir,** yâni göklerde ve yerlerde ne varsa hepsi O'nun mülküdür, (مَنْ) **kim?** nedir? (ذَا) **şudur,** ondan bedel? (اَلَّذٖي) **o kimse ki,** (يَشْفَعُ) **şefâat eder,** kimin nezdinde? (عِنْدَهُ) **O'nun nezdinde,** yâni O'nun huzûrunda kimse şefâat edemez, (اِلَّا بِاِذْنِهٖ) **ancak O'nun izni ile** (şefâat edecektir), (يَعْلَمُ) **O bilir,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** nerededir? (بَيْنَ اَيْدٖيهِمْ) **onların ellerinin arasındadır,** yâni önlerindedir, daha? (وَمَا) **o şeyleri de** (bilir) **ki,** nerededir? (خَلْفَهُمْ) **onların arkasındadır,** yâni Allâh-u Te'âlâ kullarının geçmiş ve gelecekle alâkalı her şeylerini bilir, (وَلَا يُحٖيطُونَ) **ama onlar ihâta edemezler,** yâni kavrayıcı şekilde bilemezler, neyi? (بِشَيْءٍ) **hiçbir şeyi,** öyle şey ki, nelerden olan? (مِنْ عِلْمِهٖ) **O'nun mâlûmundan,** yâni mâlûmâtından ve bildiklerinden, burada "İlm" kelimesi "Mâlûm (bilinen)" mânâsında kullanılmıştır, *(el-Mazharî)* (اِلَّا بِمَا) **ancak o şeyi** (bilebilirler) **ki,** (شَٓاءَ) **diledi,** yâni göklerde ve yerde bulunanlardan hiçbiri, Allâh-u Te'âlâ'nın mâlûmâtından hiçbir şeyi bilemezler, ancak Mevlâ Te'âlâ'nın, bilmelerini murâd ettiği şeyleri yine O'nun bildirmesiyle, bildirdiği kadar bilebilirler, (وَسِعَ) **kapladı,** ne? (كُرْسِيُّهُ) **O'nun Kürsî'si,** neyi? (اَلسَّمٰوَاتِ) **gökleri,** daha? (وَالْاَرْضَ) **yer(ler)i,** (وَلَا يَؤُدُهُ) **ve ağır gelmez,** kime? (هُ) **O'na,** ne? (حِفْظُهُمَا) **o ikisini muhâfaza etmesi,** yâni göklerin ve yerlerin düzenlerini koruması, (وَهُوَ) **ve ancak O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (اَلْعَلِيُّ) **çok yücedir,** daha kimdir? (اَلْعَظٖيمُ) **çok büyüktür.**

Meâl-i Şerîf - 255

255- Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. (Başı sonu olmayan, Zâtına âit bir hayâta sâhip olan yegâne) **Hayy'dır** (O'nun dışındakilerin hayâtı ise O'nun yaşatmasına bağlıdır), (yarattıklarını yönetme ve koruyup kollama işini dâimâ üstlenmiş bulunan bir) **Kayyûm'dur.** (Uyku öncesindeki) **bir gevşeme O'nu tutmaz, uyku da** (O'na ârız) **olmaz. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar** (mülkiyet ve hâkimiyet bakımından) **sâdece O'na âittir. Kim şu kimsedir ki, O'nun izni olmadan O'nun nezdinde şefâat edebilecektir?!**

O (Allâh-u Te'âlâ), (yarattıklarının) **önlerinde olanları da, arkalarında bulunanları da** (onların geçmiş-gelecek, dünyâ-âhiret, görülen ve görülmeyen her şeylerini) **bilmektedir.** (Öğretmeyi) **dilediği şeyler hâriç, onlar O'nun bildiklerinden hiçbir şeyi kavrayamazlar. O'nun** (Arşı'nın önünde bulunan) **Kürsî'si gökleri ve yeri kaplamıştır. Zâten o ikisini**(n yedi kat tabakalarını) **korumak** (ve düzenlerini muhâfaza etmek) **O'na hiç de ağır gelmez. Yine ancak O** (eş ve benzerden, tüm noksanlık emâreleri ve sonradan olma belirtilerinden tamâmen yüce olan yegâne) **Aliyy'dir,** (Zâtına nispetle her şeyin değersiz kalacağı bir azamete sâhip olan yegâne) **Azîm'dir!**

لَٓا اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى لَا انْفِصَامَ لَهَاۜ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 256

(لَٓا اِكْرَاهَ) **Hiçbir zorlama yoktur,** nerede? (فِى الدِّينِ) **dîn**(e giriş)**de,** (قَدْ تَبَيَّنَ) **zîrâ muhakkak zâhir oldu** (apaçık meydana çıktı), ne? (اَلرُّشْدُ) **rüşd,** yâni hidâyet ve doğru yoldan ibâret olan îmân seçilip ayrıldı, neden? (مِنَ الْغَيِّ) **dalâletten,** yâni sapıklıktan ibâret olan kâfirlikten, (فَمَنْ) **artık her kim,** (يَكْفُرْ) **inkâr ederse,** neyi? (بِالطَّاغُوتِ) **o tâğûtları,** yâni şeytanları ve putları, daha? (وَيُؤْمِنْ) **ve îmân ederse,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh'a,** yâni peygamberlerin haber verdiği şekilde O'nu tasdîk ederse, (فَقَدِ اسْتَمْسَكَ) **işte muhakkak o yapışmıştır,** neye? (بِالْعُرْوَةِ) **o kulpa,** öyle kulp ki, (اَلْوُثْقٰى) **en sağlam olan,** o kulp ne olduğu hâlde? (لَا انْفِصَامَ) **hiçbir kopma olmadığı hâlde,** ne için? (لَهَا) **onun için,** yâni muhakkak o kimse kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa sımsıkı sarılmış ve bu sâyede tehlikelerden kendisini kurtarmış olur, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَمِيعٌ) (bütün sözleri) **ziyâde işiticidir,** daha kimdir? (عَلِيمٌ) (tüm niyetleri de) **hakkıyla bilicidir.**

Meâl-i Şerîf - 256

256- O (İslâm) **dîn**(ine giriş)**de hiçbir zorlama yoktur. Gerçekten** (ortaya çıkan bunca delillerden sonra) **o hidâyet**(ten ibâret olan îmân)**, o dalâlet**(le eşdeğer olan kâfirlik)**ten** (seçilerek) **iyice belirgin hâle gelmiştir. Artık her kim o tâğûtları** (temsil eden şeytanları ve putları) **inkâr eder de, Allâh'a îmân ederse; işte o kişi kendisi için hiçbir kopma** (söz konusu) **olmayan o en sağlam kulpa kesinlikle sıkıca tutunmuştur. Allâh ise** (bâtılı reddedip kelime-i şehâdet getirenleri çok iyi duyan) **bir Semî'dir,** (kalplerdeki inançlar dâhil her şeyi lâyıkıyla bilen) **bir Alîm'dir.**

Bu âyet-i kerîmenin ifâdesi vechile; kimse İslâm'a girmek için zorlanamaz. Zâten böyle bir zorlama netîcesinde kalbinde tasdik bulunmadığı hâlde: "Ben Müslüman oldum" diyen kimse, Allâh katında Müslüman sayılmaz. Bu mânâda "Dinde zorlama yoktur." Ama bir kişi hür irâdesiyle İslâm'ı kabûl ettikten sonra, onun hükümlerini tatbîke mecburdur. Bunu isteyerek yapmıyorsa, Allâh tarafından meşrû edilen zorlama yöntemleri devreye sokulur. Nitekim Ahzâb Sûresi'nin 36. âyet-i kerîmesinde geçen: "Allâh ve Rasûlü, bir iş(in yapılmasına veyâ terk edilmesin)e hükmettiği zaman, îmân eden hiçbir erkek ve kadın için onların emrinden (ayrılma konusunda bir) seçim hakkı yoktur" ifâde-i celîlesi, İslâm'ı seçenlerin, onun hükümlerini tatbik edip etmeme hürriyetine sâhip olmadıklarını, aksi takdirde âşikâre bir sapıklığa düşeceklerini açıkça ortaya koymaktadır. Nûr Sûresi'nin 2. ve 4. âyet-i kerîmelerinde; zinâya yüz, iftirâya ise seksen sopa gibi caydırıcı cezâların takdîri de, Müslümanların günah işleme hürriyetine sâhip olmadıklarını, değilse âhiretten önce dünyâda da cezâya çarptırılacaklarını göstermektedir ki bütün bunlar İslâm'ın, yapılması veyâ terk edilmesi îcâb eden meselelerde gerektiği zaman zorlamaya başvurduğunun açık örneklerinden bâzısıdır. İçki içen ve namazı terk edenler hakkında tespit edilen darp ve hapis cezâları da konumuzun örneklerindendir. *(el-Buhârî, rakam:3696, 5/14; el-Meydânî, el-Lübâb, 1/155; İbnü 'Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, 1/352)*

Tabî ki bütün bunlar, ferdin ve toplumun düzeni için meşrû edilmiştir. Bu konuda misaller çoğaltılabilir, lâkin burada bilinmesi gereken şudur ki, bu hükümler İslâm devleti tarafından tatbîk edilebilir, yoksa fertlerin birbirine tatbîk etmesi câiz değildir.

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُواۙ يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِۜ
وَالَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَوْلِيَٓاؤُ۬هُمُ الطَّاغُوتُۙ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِۜ
اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ۠ ﴿٢٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 257

(اَللّٰهُ) **Allâh-**(u Te'âlâ), kimdir? (وَلِيُّ الَّذ۪ينَ) **o kimselerin velîsidir** (sâhibidir) **ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ, müminlerin sâhibidir, yardımcısıdır, muhâfızıdır, Allâh-u Te'âlâ ne olduğu hâlde? (يُخْرِجُ) **çıkarır olduğu hâlde,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereden? (مِنَ الظُّلُمَاتِ) **o karanlıklardan,** nereye? (اِلَى النُّورِ) **o nûra,** yâni Allâh-u Te'âlâ onları şirk ve dalâlet karanlıklarından kurtarıp îmân ve hidâyet nûruna kavuşturur, (وَالَّذ۪ينَ) **ama o kimseler ki,** (كَفَرُٓوا)

kâfir oldular, (اَوْلِيَاؤُهُمُ) **onların velîleri,** yâni kâfirlerin dostları ise, kimdir? (الطَّاغُوتُ) **tâğutlardır,** yâni şeytanlar vesâir saptırıcı kimselerdir, ne oldukları hâlde? (يُخْرِجُونَ) **çıkarır oldukları hâlde,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereden? (مِنَ النُّورِ) **o nurdan,** nereye? (اِلَى الظُّلُمَاتِ) **o karanlıklara,** yâni o şeytanlar ve saptırıcı kimseler, şirki kabûl edip, aslî fıtratlarına muhâlefet edenleri (doğuştaki İslâm kābiliyetine ters düşenleri), hidâyet nûrundan mahrum bırakarak kâfirlik ve isyân karanlıklarına, cehâlet ve dalâlet (bilgisizlik ve sapıklık) vâdîlerine sürüklerler ve onları ebedî bir felâkete mâruz bırakırlar, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** yâni o şeytanlar ve onların şirke düşürdükleri kimseler, kimlerdir? (اَصْحَابُ النَّارِ) **o ateşin ashâbıdırlar,** yâni cehennemin dâimî adamlarıdırlar, (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada** (cehennemde), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 257

257- Allâh ancak îmân etmiş olan kimselerin Velîsi (yardımcısı ve işlerinin yöneticisi)**dir ki, O** (Allâh-u Te'âlâ tevfîk ve hidâyetiyle) **onları o** (cehâlet, nefse uymak, kâfirliğe götüren vesvese ve şüphelere kapılmak gibi birçok) **karanlıklardan** (kurtarıp) **o** (îmân) **nûr**(un)**a çıkarmaktadır.**

O kâfir olmuş kimseler ise; onların (dost ve) **velîleri ancak** (saptırıcı şeytanlarla, nefsânî istekleri temsil eden) **o tâğutlardır ki, onlar da onları** (yaratılışlarında bulunan) **o** (İslâm fıtratının) **nûr**(un)**dan** (uzaklaştırıp) **o** (inkâr, şek ve şüphe gibi) **karanlıklara çıkarırlar. İşte sana! Onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ي حَٓاجَّ اِبْرٰه۪يمَ ف۪ي رَبِّه۪ٓ اَنْ اٰتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَۢ اِذْ قَالَ اِبْرٰه۪يمُ رَبِّيَ الَّذ۪ي يُحْي۪
وَيُم۪يتُۙ قَالَ اَنَا۬ اُحْي۪ وَاُم۪يتُۜ قَالَ اِبْرٰه۪يمُ فَاِنَّ اللّٰهَ يَأْت۪ي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا
مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذ۪ي كَفَرَۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَۚ ﴿٢٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 258

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kime? (اِلَى الَّذ۪ي) **o kimseyi ki,** yâni o kimsenin kıssasını bilmedin mi ki, (حَٓاجَّ) **mücâdele etti,** yâni delil getirmeye çalıştı, kime? (اِبْرٰه۪يمَ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)***a,** kim hakkında? (ف۪ي رَبِّه۪ٓ) **Rabbi husûsunda,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın İlâhı'nın tek bir ilâh olduğuna karşı gelerek İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ile mücâdele

etti, niçin? (اَنْ اٰتٰـيهُ) **verdiği için,** kime? (هُ) **ona,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَلْمُلْكَ) **mülkü** (saltanatı), ne vakitte mücâdele etti? (اِذْ قَـالَ) **dediği vakitte,** kim? (اِبْرٰهِيـمُ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*, ne dediği vakit? (رَبِّـيَ) **benim Rabbim,** kimdir? (اَلَّـذٖى) **ancak öyle bir Zat'tır ki,** (يُحْـيٖ) **diriltir,** daha? (وَيُمِيـتُ) **ve öldürür,** (قَالَ) (Nemrûd) **dedi ki,** (اَنَا) **ben** (de), (اُحْيٖ) **diriltirim,** daha? (وَاُمِيتُ) **ve öldürürüm,** (قَالَ) **dedi,** kim? (اِبْرٰهِيمُ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يَأْتٖى) **getirir,** neyi? (بِالشَّـمْسِ) **güneşi,** nereden? (مِنَ الْمَشْرِقِ) **doğudan,** (فَأْتِ) **haydi sen de getir,** neyi? (بِهَا) **onu,** nereden? (مِنَ الْمَغْرِبِ) **batıdan,** (فَبُهِتَ) **hemen hayrete düştü** (ve şaşırıp kaldı), kim? (اَلَّـذٖى) **o kimse ki,** (كَـفَـرَ) **kâfir oldu,** (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** (لَا يَهْـدِى) **hidâyet etmez** (îmâna kavuşturmaz), kimi? (اَلْقَـوْمَ) **kavmi,** öyle bir kavmi ki, (اَلظَّالِمٖيـنَ) **zulmediciler,** yâni kuvvette ve âşikârlıkta son dereceye ulaşmış kat'î delillerin kabûlünden yüz çevirmek sûretiyle kendilerini ebedî azâba mâruz bırakarak nefislerine zulmedenleri, Allâh-u Te'âlâ muvaffak etmez.

Meâl-i Şerîf - 258

258- (Ey kıymetli peygamberim!) **Allâh kendisine mülk** (ve saltanat) **verdi diye** (şımarıp), **Rabbi**(nin birliği) **hakkında İbrâhîm ile çekişmiş olan** (Nemrûd'un kıssasın)**ı gör**(ür gibi bil)**medin mi?! Hani** (Rabbinin kim olduğunu sorması üzerine) **İbrâhîm: "Benim Rabbim ancak O Zat'tır ki;** (ölüleri) **diriltir ve** (dirileri) **öldürür" demişti de, o: "Ben de** (ölüm cezâsı verdiğim bir kişiyi affedip canını bağışlayarak) **diriltiyorum ve** (istediğimi îdâm ettirerek) **öldürüyorum" demişti.**

(Onun bu sözünden, ne denli ahmak olduğunu anlayan) **İbrâhîm** (onun yanlış anlayışına îtirâza lüzum görmeyip, inadına da olsa cevap verme imkânı bulamayacağı değişik bir delil getirme yöntemine geçerek): **"Şüphesiz Allâh** (her sabah) **güneşi doğu** (tarafın)**dan getirmektedir, haydi sen de** (bir kere olsun) **onu batı** (tarafın)**dan getir" demişti de, o kâfir olmuş kimse hemen** (tutulup) **şaşakalmıştı. Zâten Allâh** (hidâyeti kabûl etmekten kaçınarak kendilerini zarara uğratan) **o zâlimler gürûhunu** (dünyâda hakkı anlayıp doğru delil getirmeye, âhirette de kurtuluşa) **hidâyet etmez.**

اَوْ كَالَّذٖى مَرَّ عَلٰى قَرْيَةٍ وَهِىَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوشِهَاۚ قَالَ اَنّٰى يُحْيٖ هٰذِهِ اللّٰهُ
بَعْدَ مَوْتِهَاۚ فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُۜ قَالَ كَمْ لَبِثْتَۜ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا
اَوْ بَعْضَ يَوْمٍۜ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ اِلٰى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْۚ

وَانْظُرْ اِلٰى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ اٰيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ اِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا
ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًاۜ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُۙ قَالَ اَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 259

(اَوْ كَالَّذٖى) **Yâhut o kimsenin mislini** yâni Uzeyr *(Aleyhisselâm)*ın kıssasını da görür gibi bilmedin mi **ki?** (مَرَّ) **uğradı,** nereye? (عَلٰى قَرْيَةٍ) **bir karyeye** (kasabaya), (وَهِىَ) **hâlbuki o** (karye de), nedir? (خَاوِيَةٌ) **düşücüdür,** ne üzerine? (عَلٰى عُرُوشِهَا) **tavanları üzerine,** yâni binâlarının çatıları çökmüş, duvarları yıkılmış, kimsecikleri kalmamış bir kasabaya uğradı da, (قَالَ) **dedi,** (اَنّٰى) **nasıl** (يُحْيٖ) **diriltecek,** neyi? (هٰذِهِ) **işte şunu,** yâni şu karye ahâlîsini, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neden sonra? (بَعْدَ مَوْتِهَا) **ölümünden sonra,** (فَاَمَاتَ) **hemen öldürdü,** yâni ölü olarak bıraktı, kimi? (هُ) **onu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne kadar? (مِائَةَ عَامٍ) **yüz sene,** (ثُمَّ بَعَثَ) **sonra diriltti,** kimi? (هُ) **onu,** (قَالَ) **buyurdu,** yâni Allâh-u Te'âlâ melek vâsıtasıyla Uzeyr *(Aleyhisselâm)*a sordu, (كَمْ) **ne kadar?** (لَبِثْتَ) (burada) **durdun,** (قَالَ) **o dedi ki,** (لَبِثْتُ) **durdum,** ne kadar? (يَوْمًا) **bir gün,** (اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ) **yâhut bir günün bâzısı,** yâni bir gün veyâ bir günden az kaldım, (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** (بَلْ لَبِثْتَ) **hayır durdun,** ne kadar? (مِائَةَ عَامٍ) **yüz sene,** (فَانْظُرْ) **işte bak,** neye? (اِلٰى طَعَامِكَ) **yiyeceğine,** daha? (وَشَرَابِكَ) **içeceğine,** yiyeceğin ve içeceğin ne olduğu hâlde? (لَمْ يَتَسَنَّهْ) **henüz bozulmamış olduğu hâlde,** (وَانْظُرْ) **bir de bak,** neye? (اِلٰى حِمَارِكَ) **merkebine,** Biz bu işi sen ibret alasın için yaptık, daha? (وَلِنَجْعَلَ) **ve Biz kılalım için,** kimi? (كَ) **seni,** nedir kılalım? (اٰيَةً) **bir âyet,** yâni dirilmenin hak olduğuna dâir açık bir delil, kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** yâni bu ölümden sonra diriltme ve yanında bulunan yiyeceklerini muhâfaza işini sen ibret alasın ve seni de bütün insanlara ibret kılalım için yaptık, (وَانْظُرْ) **yine bak,** neye? (اِلَى الْعِظَامِ) **o kemiklere,** yâni merkebinin kemiklerine, (كَيْفَ) **nasıl?** (نُنْشِزُ) **kaldırıyoruz,** neyi? (هَا) **onları,** yâni onları yerden kaldırıp cesetteki eski yerlerine iâde ederek nasıl birleştiriyoruz? (ثُمَّ نَكْسُو) **sonra** (nasıl) **giydiriyoruz,** neye? (هَا) **ona** (kemiklere), neyi? (لَحْمًا) **eti,** yâni cesedi elbiseyle örttüğümüz gibi, kemikleri etle nasıl örtüyoruz, (فَلَمَّا تَبَيَّنَ) **artık ne zaman ki apaçık belli oldu,** kim için? (لَهُ) **onun için,** yâni ölüleri diriltme işi kendisine gözü bakarak zâhir olunca, (قَالَ) **dedi,** (اَعْلَمُ) **ben biliyorum,** neyi? (اَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَدِيرٌ) **ziyâde Kādir** (gücü yeten)**dir.**

Meâl-i Şerîf - 259

259- Yâhut o kimsenin mislini (gördün mü) **ki o** (Uzeyr), (tahrîbât netîcesinde) **kendisi**(nin duvarları), **tavanları üzerine düşmüş olan bir karyeye uğramış ve** (Allâh-u Te'âlâ'nın diriltme gücünü takdîr etmekle berâber, diriltme şeklini bilmekten acziyetini îtirâf etmek üzere kendi kendine): **"Ölümünün ardından Allâh işte bunu**(n halkını) **nasıl diriltecek** (acaba)?" **demişti de, Allâh hemen onu** (oracıkta öldürüp) **yüz sene ölü bırakmış sonra kendisini diriltmişti.**

O (anda Allâh-u Te'âlâ ona): "(Sen burada) **ne kadar durdun?" buyurmuş, o da: "Bir gün yâhut bir günün bir kısmı** (kadar az bir zaman) **durdum" demişti.**

O (Allâh-u Te'âlâ da): **"Doğrusu sen** (burada) **yüz yıl** (ölü olarak) **kaldın. İşte yiyeceğine ve içeceğine bak**(ıp gör) **ki,** (uzun zaman geçmesine rağmen onlar) **hiç** (bozulup) **değişmemiştir. Bir de** (kemikleri dağılmış ve çürümüş hâldeki) **merkebine bak! Böylece** (Bizim üstün gücümüzü anlayasın ve) **seni insanlar**(ın, öldükten sonra dirilmeye inanmaları) **için bir âyet** (ve ibret) **kılalım diye** (tekrar dirilttik). **Ayrıca o** (merkebine âit) **kemiklere bak ki; onları nasıl** (birleştirmek için üst üste) **kaldırıyoruz da sonra onlara bir et giydiriyoruz?" buyurmuştu.**

Artık (merkebi gözü önünde diriltilerek, Allâh'ın kudreti) **kendisine iyice belirince o:** "(Şimdi görerek de) **biliyorum ki; şüphesiz Allâh** (öldürme ve diriltme dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten) **bir Kadîr'dir" demişti.**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyete göre; Allâh *(Celle Celâlühû)* Uzeyr *(Aleyhisselâm)*ı ve merkebini yüz sene ölü bıraktıktan sonra diriltince Uzeyr *(Aleyhisselâm)* merkebine atlayıp mahallesine geldiğinde evini bulamadı, kimse onu tanımadığı gibi, o da kimseyi tanıyamadı. Tahmin üzere vardığı bir evin kenarında, evvelce kendilerinin câriyesi olan, yüz yirmi yaşındaki kör ve kötürüm bir neneye rastladı. Uzeyr *(Aleyhisselâm)*ı tanıdığında yirmi yaşında olan bu neneye: "Burası Uzeyr'in evi mi?" diye sorunca, o ağlamaya başlayarak: "Yüz sene oldu Uzeyr'i kaybettiğimiz. Şunca yıldır onun adını anan birini bile duymadık" dedi. Uzeyr *(Aleyhisselâm)* ona: "İşte ben Uzeyr'im! Allâh beni yüz sene ölü olarak sakladıktan sonra tekrar diriltti" deyince o: "Uzeyr duâsı makbul bir zât idi, o hâlde duâ et ki Allâh gözlerimi bana geri versin de seni göreyim. Eğer Uzeyr isen seni tanırım" dedi. Uzeyr *(Aleyhisselâm)* Rabbine duâ edip, eliyle nenenin gözlerini sıvazladığı anda görmeye başladı. Elinden tutup: "Allâh'ın izniyle kalk" deyince de, kadın sapasağlam kalkıverdi. Uzeyr *(Aleyhisselâm)*a bakınca: "Ben şâhitlik ederim ki gerçekten sen Uzeyr'sin" dedi. Sonra birlikte İsrâîloğullarının topluca oturdukları meclise geldiklerinde kadın onlara başından geçenleri anlattıysa da onlar inkâr ettiler. O mecliste Uzeyr *(Aleyhisselâm)*ın torunları bile pîr-i fânî vaziyette oturuyorlardı, o an için yüz on sekiz yaşında bulunan oğlu: "Benim babamın iki omuzu arasında hilâl şeklinde siyah bir beni vardı" diyerek babasının omuzlarını açınca, o beni görüp babasını tanıdı. O zaman İsrâîloğulları, kaybolmuş olan Tevrât'ı kendilerine yazdırmasını ondan istediler, o da Tevrât'ı ezberinden onlara yazdırdı, sonra Tevrât'ın aslını bulduklarında bir harf bile farklı olmadığını görünce: "Uzeyr, Allâh'ın oğludur" dediler. *(İbnü 'Asâkîr, Târîhu Dımeşk, 40/321-322; es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 3/207-211)*

Kıssanın tafsîlâtı için bakınız: *Rûhu'l-Furkân Tefsîri, 3/77-80*

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اَرِنِى كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰىۜ قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْۜ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِىۜ قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ اِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًاۜ وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 260

(وَاِذْ قَالَ) **Dediği vakti de** (hatırla ki), kim? (اِبْرٰهِيمُ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*, (رَبِّ) **ey Rabbim!** (اَرِ) **göster,** kime? (نِى) **bana,** neyi? (كَيْفَ) **nasıl?** (تُحْيِ) **dirilteceksin,** neyi? (اَلْمَوْتٰى) **ölüleri,** (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** ne buyurdu? (اَوَلَمْ تُؤْمِنْ) **îmân etmedin mi?** (قَالَ) (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** (بَلٰى) **evet** (inandım), (وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ) **ve lâkin mutmain olsun için,** ne? (قَلْبِى) **kalbim,** yâni "Gözümle görerek kalbim yatışsın diye bunu istedim" dedi, (قَالَ) (Rabbi ona) **buyurdu ki,** (فَخُذْ) **öyleyse al,** neyi? (اَرْبَعَةً) **dördü,** neden olan? (مِنَ الطَّيْرِ) **kuştan,** (فَصُرْ) **sonra meylettir** (çevir), neyi? (هُنَّ) **onları,** kime? (اِلَيْكَ) **sana,** yâni onların şekillerini tafsîlâtıyla bilebilmen için her biri üzerinde tetkikler yaparak iyice tanıdıktan sonra onları keserek parça parça edip birbirleriyle hamur gibi karıştır ki, onlar diriltildikten sonra her bir parçalarının evvelki yerine döndürüldüğünü daha iyi anlayasın, (ثُمَّ اجْعَلْ) **sonra koy,** ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ) **her bir dağ üzerine,** neden? (مِنْهُنَّ) **onlardan,** yâni o dört kuşu birleştirdiğin karışımdan, neyi? (جُزْءًا) **bir parçayı,** (ثُمَّ ادْعُ) **sonra çağır,** neyi? (هُنَّ) **onları,** (يَأْتِينَ) **gelecekler,** kime? (كَ) **sana,** nasıl bir gelişle? (سَعْيًا) **koşarak,** (وَاعْلَمْ) **ve bil,** neyi? (اَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَزِيزٌ) **Azîz'dir,** yâni ulu ve kavîdir, her istediğine gâliptir, daha kimdir? (حَكِيمٌ) **Hakîm'dir,** yâni bütün işlerinde ziyâde hikmet sâhibidir ve hatâsızdır.

Meâl-i Şerîf - 260

260- (Habîbim! Yâd et) **bir vakti de ki; İbrâhîm**: **"Ey Rabbim!** (Îmânımın, ilimden ayâna yükselmesi için) **ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster" demişti.**

O (Allâh-u Te'âlâ da ona): **"Yoksa sen** (Benim yeniden diriltmeye Kādir olduğuma) **îmân etmedin mi?" buyurmuştu.**

O da: "Evet, (inandım) **velâkin** (gözümle de görerek) **kalbim iyice yatışsın diye** (bu istekte bulundum)**" demişti.**

(Bunun üzerine) **O** (Allâh-u Te'âlâ diriltme mûcizesini göstermek üzere ona)**:**

"Öyleyse (tavus, horoz, karga ve güvercin olmak üzere) **kuşlardan dördünü** (eline) **al ve** (şekillerini iyice tanıyıp zihninde tutabilmen için) **onları kendine** (doğru evirip) **çevir** (ki, diriltilmelerinin ardından karıştırıp da: 'Bu başka, o başka' demeyesin). **Sonra** (onları parça parça yapıp) **her bir dağ üzerine onlardan bir parça koy. Daha sonra da onları çağır ki,** (bak nasıl) **sana koşarak gelecekler.**

Ayrıca (şunu da iyi) **bilesin ki; şüphesiz Allâh** (istediğini yapmasına kimsenin engel olamadığı) **bir Azîz'dir,** (hiçbir işi yersiz olmayıp, her yaptığını üstün hikmetlere mebnî olarak yerli yerince yapan) **bir Hakîm'dir" buyurmuştu.**

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ
مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 261

(مَثَلُ الَّذِينَ) **O kimselerin ilginç hâli ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ediyorlar** (harcıyorlar), neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın yolunda,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda mallarını harcayanların kazançlarının şaşılacak hâli ne gibidir? (كَمَثَلِ حَبَّةٍ) **bir dânenin hâli gibidir ki,** (اَنْبَتَتْ) **bitirdi,** neyi? (سَبْعَ سَنَابِلَ) **yedi başağı,** öyle yedi başak ki, (فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ) **her bir başakta vardır,** ne? (مِائَةُ حَبَّةٍ) **yüz dâne,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يُضَاعِفُ) **kat kat artırır,** kim için? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (وَاسِعٌ) **Vâsi'dir** (lütfu ihsânı pek boldur. Hediye ve bahşişi pek geniştir), daha kimdir? (عَلِيمٌ) **Alîm'dir,** yâni kullarının yaptıkları ve yapacakları şeyleri pek ziyâde bilicidir.

Meâl-i Şerîf - 261

261- Mallarını Allâh'ın yolunda harcamakta olan kimselerin (yaptıkları yardımın) **şaşılacak hâli; yedi başak bitirmiş olan bir dâne gibidir ki, her bir başakta yüz dâne vardır. Allâh ise** (verenlerin her birine değil de) **dilediği kimseler için** (çektiği zahmet ve taşıdığı ihlâs nispetinde mükâfâtı) **katlama yapar. Zâten Allâh** (vereceği fazlalıklar yüzünden hazîneleri eksilmeyen ve lütfu da, cömertliği de sonsuz ve sınırsız derecede geniş olması hasebiyle dilediğine istediği kadar genişlik yapan) **bir Vâsi'dir,** (verenlerin ne verdiklerini ve ne niyetle verdiklerini, bundan dolayı ne tür bir karşılık hak ettiklerini hakkıyla bilen) **bir Alîm'dir.**

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَٓا اَنْفَقُوا مَنًّا وَلَٓا اَذًى لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 262

(اَلَّذِينَ) **Öyle kimseler ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ederler** (harcarlar), neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın yolunda,** (ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ) **sonra da tâbi kılmazlar** (peşi sıra katmazlar), neye? (مَا) **o şeye ki,** (اَنْفَقُوا) **verdiler,** yâni verdiklerinin peşine takmazlar, neyi? (مَنًّا) **bir başa kakmayı,** daha? (وَلَٓا اَذًى) **bir eziyeti,** (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (اَجْرُهُمْ) **mükâfatları,** nerede? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde,** (وَلَا خَوْفٌ) **ve hiçbir korku yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** daha? (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmaz,** nedir olmazlar? (يَحْزَنُونَ) **mahzun olurlar** (üzülürler).

Meâl-i Şerîf - 262

262- O kimseler ki; mallarını Allâh'ın yolunda (cömertçe) **harcarlar da, sonra vermiş oldukları şeyin peşine ne** (yaptığını anlatarak) **bir başa kakma, ne de** (zâlimâne ve küstahça davranarak) **bir eziyet katmazlar,** (işte) **onların** (yaptıkları harcamaların) **sevapları Rableri katında kendilerine âittir.** (Ecirlerinin eksik verilmesi husûsunda da âhiret azâbından dolayı da) **onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve** (dünyâda bıraktıklarına) **ancak onlar üzülmeyeceklerdir.**

Bu âyet-i kerîme, Osmân ibnü Affân ve Abdurrahmân ibnü Avf *(Radıyallâhu Anhümâ)* hakkında inmiştir. Hazret-i Osmân Tebûk Gazâsı'nda, İslâm ordusuna tüm teçhizâtıyla berâber bin deve bağışlamış, ayrıca bin dînar getirip Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in kucağına dökmüş, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* de mübârek ellerini o paraların içine sokarak onları karıştırırken: "Artık bugünden sonra yapacakları Osmân'a zarar vermez" buyurmuştu.

Abdurrahmân ibnü Avf ise; yanında bulunan sekiz bin dirhemin yarısını çocuklarına ayırmış, kalan dört bini de Allâh rızası için sadaka olarak çıkarıp Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e teslim etmişti. Bunun üzerine Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ona: "Tuttuğunda da, verdiğinde de Allâh senin için bereket yaratsın" diye duâ etmişti. *(el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, sh:81)*

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَٓا اَذًىۜ وَاللّٰهُ غَنِىٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 263

(قَوْلٌ) **Bir söz,** öyle söz ki, (مَعْرُوفٌ) **mâruf olan** (iyi bilinen), yâni gönül alan faydalı bir konuşma, daha? (وَمَغْفِرَةٌ) **ve bir bağışlama** (ayıp örtme), nedir? (خَيْرٌ) **hayırlıdır,** neden? (مِنْ صَدَقَةٍ) **bir sadakadan,** öyle sadaka ki, (يَتْبَعُ) **tâbi oluyor,** neye? (هَا) **ona,** yâni onun ardından geliyor, ne? (اَذًى) **bir eziyet** (başakakma), (وَاللّٰهُ)

Allâh(-u Te'âlâ) **ise,** kimdir? (غَنِيٌّ) **çok zengindir,** yâni kullarının sadakalarına muhtaç değildir, daha kimdir? (حَلِيمٌ) **ziyâde hilim sâhibidir,** yâni kullarına lâyık oldukları cezâları vermekte acele edici değildir.

Meâl-i Şerîf - 263

263- (Muhtaç bir kişinin yardım isteğine karşılık, güzel ve hoş bir cevap mâhiyetinde söylenmiş olan ve İslâm örfünde iyi kabûl edilen) **mâruf bir söz ve** (dilenciden gelecek ısrâra karşı) **bir bağışlama, kendisini herhangi bir eziyet** (ve başa kakma) **tâkip edecek olan bir sadakadan hayırlıdır.**

Allâh ise (başa kakıp eziyet edenlerin fakirlere yaptıkları yardıma muhtaç olmayıp, dilemesi durumunda kimseyi Kendisinden başkasına muhtaç etmeyecek derecede sınırsız zenginliğe sâhip olan) **bir Ğaniyy'dir,** (böyle yapanlara peşin cezâ vermeyip, tevbe fırsatı tanıyan) **bir Halîm'dir.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰىۙ كَالَّذ۪ي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَٓاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْداًۜ
لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُواۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِر۪ينَ ﴿٢٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 264

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (لَا تُبْطِلُوا) **iptâl** (ve zâyi) **etmeyin,** neyi? (صَدَقَاتِكُمْ) **sadakalarınızı,** ne ile? (بِالْمَنِّ) **başa kakmakla,** daha? (وَالْاَذٰى) **ve eziyetle** (gönül incitmekle), kimin iptâli gibi? (كَالَّذ۪ي) **o kimsenin** (sevâbını iptâl etmesi) **gibi ki,** (يُنْفِقُ) **infâk eder** (verir), neyi? (مَالَهُ) **malını,** niçin? (رِئَٓاءَ النَّاسِ) **insanlara gösteriş için,** daha? (وَلَا يُؤْمِنُ) **ve îmân etmez,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh'a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olucu,** yâni malını insanlara gösteriş için verip Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını kastetmeyen münâfık bir kimsenin verdiklerini zâyi etmesi gibi, siz de verdiklerinizi başa kakarak ve verdiğiniz kimselere eziyet ederek sadakalarınızın sevâbını iptâl etmeyin, (فَمَثَلُهُ) **işte o kişinin** (sevaplarının iptâl olmasının) **hâli,** ne gibidir? (كَمَثَلِ صَفْوَانٍ) (yarığı, oyuğu ve çatlağı bulunmayan) **dümdüz bir kayanın ilginç hâli gibidir,** öyle kaya ki, (عَلَيْهِ) **onun üzerinde vardır,** ne? (تُرَابٌ) **az bir toprak,** (فَاَصَابَ) **bir de isâbet etti,** neye? (هُ) **ona** (o taşa), ne? (وَابِلٌ) **iri damlalı şiddetli bir yağmur,** daha? (فَتَرَكَ) **sonra** (yağmur) **bıraktı,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o taşı, ne olarak bıraktı? (صَلْداً) **dümdüz** (ve topraktan arınmış), yâni o yağmur o kayayı üzerinde topraktan bir toz bile görünmeyen cascavlak bir hâlde bıraktı,

(لَا يَقْدِرُونَ) **kādir olamazlar,** yâni gösteriş için hayır yapanlar güç yetiremezler, neye? (عَلٰى شَيْءٍ) **hiçbir şey**(den istifâdey)**e,** neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (كَسَبُوا) **kazandılar,** yâni başa kakma ve insanlara eziyet etmelerinden dolayı sadakalardan vesâir hayırlardan hiçbir sevâba nâil olamazlar, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَا يَهْدِي) **hidâyet etmez,** kimi? (الْقَوْمَ) **o kavmi,** öyle kavim ki, (الْكَافِرِينَ) **kâfirler olan,** yâni Allâh-u Te'âlâ, gösteriş için iyilik yapan münâfıkları doğru yola sevketmez.

Meâl-i Şerîf - 264

264- Ey îmân etmiş olan kimseler! Kendisi Allâh'a ve o (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelecek mahşer) **gün**(ün)**e îmân etmezken, insanlara gösteriş için malını** (boş yere) **harcamakta olan o** (münâfık) **kimse gibi, siz de başa kakma ve incitme sebebiyle sadakalarınız**(ın sevâbın)**ı iptâl etmeyin.**

İşte (riyâ için infakta bulunan) **o** (münâfık) **kimsenin şaşılacak hâli; üzerinde az bir toprak bulunan** (hem de yarığı, oyuğu ve çatlağı bulunmayan) **dümdüz bir kayanın ilginç durumu gibidir ki; kendisine iri damlalı şiddetli bir yağmur isâbet etmiş de sonra onu** (topraktan arındırarak) **dümdüz bir hâlde bırakmıştır.** (Böyle bir kayanın üzerindeki topraktan kimse istifâde edemeyeceği gibi işte) **o** (gösteriş için infakta bulu-na)**nlar** (da hayır nâmına) **işlemiş oldukları şeylerden herhangi bir şey**(in sevâbından istifâdey)**e güç bulamazlar.**

Allâh ise (kâfirliği seçmekte dâim oldukları sürece) **o kâfirler topluluğunu** (iyiyi ve doğruyu bulmaya) **hidâyet etmez.** (O hâlde ey müminler! Gösteriş, başa kakma ve eziyet gibi kâfir sıfatlarını takınmaktan sakınarak Allâh-u Te'âlâ'nın hidâyetine mazhar olun.)

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ
اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَاِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 265

(وَمَثَلُ الَّذِينَ) **Ve o kimselerin ilginç hâli ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ederler** (harcarlar), neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** niçin? (ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın rızâsını aramak için,** daha? (وَتَثْبِيتًا) **ziyâde sebât vermek için,** yâni îmânı ve İslâm'ı kökleştirmek ve kuvvetleştirmek için, öyle sebât vermek ki, neden kaynaklanan? (مِنْ اَنْفُسِهِمْ) **nefislerinden,** yâni kalplerinin samîmiyetinden

kaynaklanarak mallarını Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda verenlerin hâli ise, ne gibidir? (كَمَثَلِ جَنَّةٍ) **bir bostanın hâli gibidir,** öyle bostan ki, (بِرَبْوَةٍ) **yüksek bir yerde bulunan,** yine öyle bostan ki, (اَصَابَ) **isâbet etti,** neye? (هَا) **ona,** ne? (وَابِلٌ) **iri tâneli bol yağmur** (ona yağdı), daha? (فَاٰتَتْ) **bu sebeple o** (bostan) **verdi,** neyi? (اُكُلَهَا) **yemişlerini,** ne olduğu hâlde? (ضِعْفَيْنِ) **iki kat,** yâni kendisine isâbet eden o bol yağmur sebebiyle her zaman verdiğinin iki katını verdi, (فَاِنْ لَمْ يُصِبْ) **ama isâbet etmese de,** yâni düşmese bile, neye? (هَا) **o** (bosta)**na,** ne? (وَابِلٌ) **iri tâneli bol yağmur,** (فَطَلٌّ) **bir çisenti bile,** yâni arâzisinin semizliğinden ve havasının letâfetinden bir çiğ veyâ nem bile ona yeter, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün işlediklerinizi, kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür.**

Meâl-i Şerîf - 265

265- (Cihâda çıkarak ruhlarını İslâm yolunda iyice sağlamlaştırdıkları gibi) **mallarını** (da) **Allâh'ın rızâsını aramak ayrıca içlerinden gelen bir tesbît** (ve îmânlarının doğruluğunu ispat) **için** (gönül hoşluğuyla Allâh'ın yolunda) **harcayanların** (bu infaklarının Allâh indindeki makbûliyet ve artışının) **şaşılacak hâli ise; yüksek** (ve düz) **bir yerdeki güzel bir bahçenin ilginç durumu gibidir ki; ona iri damlalı** (sağanak) **bir yağmur isâbet etmiş de, bu sebeple o, yemişlerini iki kat vermiştir.**

Ama kendisine iri damlalı (sağanak) **bir yağmur isâbet etmese de,** (münbitliğinden ve ikliminin güzelliğinden dolayı) **hafif bir yağmur bile** (ona yeter)**!** (İşte böylece Allâh rızâsı için az veyâ çok verenlerin ecirleri, ihlâslarına göre farklılık arz etse de hiçbir zaman zâyi olmaz.) **Zâten Allâh** (az-çok) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n tümünü hakkıyla gören ve karşılıklarını verecek olan) **bir Basîr'dir.**

اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَاَصَابَهَا اِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 266

(اَيَوَدُّ) **Arzu eder mi?** kim? (اَحَدُكُمْ) **sizin biriniz,** neyi? (اَنْ تَكُونَ) **olmasını,** kim için? (لَهُ) **kendisi için,** ne? (جَنَّةٌ) **bir bahçe,** öyle cennet ki, neden olucu? (مِنْ نَخِيلٍ) **hurmadan,** daha? (وَاَعْنَابٍ) **üzümlerden,** öyle bir bahçe ki, (تَجْرِي) **akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) **altlarından,** yâni ağaçlarının aşağısından, ne? (الْاَنْهَارُ) **nehirler,** o

bahçe ne olduğu hâlde? (لَهُ) **o kişi için bulunduğu hâlde,** nerede? (فِيهَا) **orada,** yâni o bahçede, nelerden? (مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) **her türlü meyvelerden,** (وَاَصَابَ) **bir de isâbet etti,** kime? (هُ) **ona** (o adama), ne? (اَلْكِبَرُ) **ihtiyarlık,** (وَلَهُ) **hâlbuki onun için vardır,** ne? (ذُرِّيَّةٌ) **çocuklar,** öyle çocuklar ki, (ضُعَفَاءُ) **zayıflar,** yâni üstelik küçük ve güçsüz çocukları da var, (فَاَصَابَ) **o anda isâbet etti,** neye? (هَا) **ona,** yâni o bahçeye, ne? (اِعْصَارٌ) **bir kasırga,** öyle bir kasırga ki, (فِيهِ) **onda vardır,** ne? (نَارٌ) **büyük bir ateş,** işte o ateş ona isâbet etti de, (فَاحْتَرَقَتْ) **o** (bahçe) **hemen yandı,** (كَذٰلِكَ) (ey gösteriş yapan insan!) **işte sana! Böylece** (eşsiz bir açıklama ile), (يُبَيِّنُ) **apaçık beyân ediyor,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمُ) **sizin için,** neyi? (الْاٰيَاتِ) **bu âyetleri,** (لَعَلَّكُمْ) **umulur ki siz,** (تَتَفَكَّرُونَ) **iyice düşünürsünüz** ve âyetlerdeki ibretlerden öğütlenerek riyâyı bırakır da amellerinizi Allâh-u Te'âlâ'ya tahsîs edersiniz.

Meâl-i Şerîf - 266

266- Sizin biriniz arzu eder mi ki, hurma ve üzümlerden oluşan, (ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmakta olan ve kendisi için orada meyvelerin hepsinden** (bolca) **bir miktar bulunan bir bahçe kendisine âit olsun da,** (bakıma muhtaç) **zayıf çocukları da varken ona ihtiyarlık ulaşsın, tam bu sırada ise içinde büyük bir ateş bulunan güçlü bir kasırga** (onun ve çocuklarının tek geçim kaynağı olan) **o** (bosta)**na vursun da** (orası) **tamâmen yanıversin.**

(İşte yaptığı güzel bir ameli Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsı için değil de, gösteriş niyetiyle yapan kişi de, sevâba en ziyâde muhtaç olacağı kıyâmet gününde bütün amellerini boşa çıkmış olarak bulunca, bu felâkete uğrayan bahçe sâhibi gibi telâfisi mümkün olmayan büyük bir pişmanlığa mâruz kalacaktır.)

(Ey gösteriş yapan insan!) **İşte sana! Allâh** (makbul olan ve olmayan sadakaların misallerini açıklayan) **bu âyetleri size** (daha aşağı bir beyanla değil) **ancak böylece** (eşsiz bir açıklamayla) **beyân etmektedir, tâ ki siz iyice düşün**(üp öğütlen)**esiniz** (de bu sâyede tefekkür kâbiliyetinizi harekete geçirerek, geçici ve dağılmaya mahkûm olan dünyâ malıyla, âhiretteki sonsuz mükâfatları karşılaştırasınız ve böylece dünyâya karşı kendinizde soğukluk hissedip âhirete rağbet edesiniz ve orada sizi üzecek şeyleri burada yapmayasınız).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّٓا اَخْرَجْنَا
لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَب۪يثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاٰخِذ۪يهِ
اِلَّٓا اَنْ تُغْمِضُوا ف۪يهِ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَم۪يدٌ ﴿٢٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 267

(يَا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (اَنْفِقُوا) **infâk edin** (verin), neden verin? (مِنْ طَيِّبَاتِ مَا) **o şeylerin en iyilerinden,** öyle şeyler ki, (كَسَبْتُمْ) **kazandınız,** daha? (وَمِمَّا) **yine o şeylerden ki,** yâni o şeylerin en iyilerinden ki, (اَخْرَجْنَا) **Biz çıkarttık,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** nereden? (مِنَ الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)-**den,** daha? (وَلَا تَيَمَّمُوا) **ve kastetmeyin,** neyi? (الْخَبِيثَ) **kötü bir şeyi,** yâni pek âdî ve bayağı şeyleri, ne olduğu hâlde kastetmeyin? (مِنْهُ) **sâdece ondan,** (تُنْفِقُونَ) **infâk edersiniz,** yâni öyle kötü şeyleri özellikle vermeye yeltenmeyin, (وَلَسْتُمْ) **hâlbuki kendiniz olmazdınız,** nedir olmadınız? (بِاٰخِذِيهِ) **onu alıcılar,** yâni o verdiğiniz kötü malları kendiniz almazdınız, (اِلَّا اَنْ تُغْمِضُوا) **ancak göz yummanız müstesnâ,** nerede? (فِيهِ) **on**(un hakkın)**da,** yâni kendiniz göz yumup, müsâmaha etmeden onları almazsınız, (وَاعْلَمُوا) **ve bilin,** neyi? (اَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَنِيٌّ) **çok zengindir,** yâni sadakalarınıza muhtaç değildir, daha kimdir? (حَمِيدٌ) **son derece hamdolunmaya lâyıktır.**

Meâl-i Şerîf - 267

267- Ey îmân etmiş olan kimseler! Kazanmış olduğunuz şeylerin iyilerinden ***/helâllerinden/*** **bir de** (mâdenler ve türlü türlü ürünler gibi) **sizin için yerden çıkarmış bulunduğumuz şeylerden infakta bulunun.**

Ayrıca siz kötü bir şeyi (vermeyi) **kastetmeyin ki siz özellikle** (seçip) **ondan verirsiniz, hâlbuki kendiniz**(e verilecek olsa) **onun hakkında göz yummanızın dışında** (isteyerek) **onun aslâ alıcıları olmazsınız.**

Bir de (şunu iyice) **bilin ki, şüphesiz Allâh** (Kendisi yardıma muhtaç olduğu için değil, bundan siz faydalanasınız diye sadaka vermeyi size emretmiş olan) **bir Ğaniyy'dir,** (tüm nîmetlerine karşı hamde müstehak olan, özellikle de mecbur olmadığı hâlde hayırlarınızı fazl-u keremiyle kabûl edip sevap verdiği için övgüye lâyık bulunan) **bir Hamîd'dir.**

اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ
مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 268

(اَلشَّيْطَانُ) **Şeytan,** (يَعِدُ) **korkutur,** burada zikredilen (وَعَدَ) fiili, (اِيعَادْ) mânâsında kullanılmıştır, yâni şeytan tehdit eder, kimi? (كُمْ) **sizi,** ne ile? (اَلْفَقْرَ) **fakirlik ile,** yâni Allâh-u Te'âlâ yolunda verirseniz, fakir olursunuz diye

sizi korkutur, daha? (وَيَأْمُرُ) **ve emreder,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِالْفَحْشَاءِ) **o en çirkin haslet** (olan cimriliğ)**i,** (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** (يَعِدُ) **vaad ediyor,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (مَغْفِرَةً) **büyük bir mağfireti,** öyle mağfiret ki, kimden olan? (مِنْهُ) **Kendisinden,** daha neyi vaad ediyor? (وَفَضْلًا) **bir fazl**(-u keremi ve ihsân)**ı,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (وَاسِعٌ) **Vâsi'dir,** yâni Kendi yoluna infâk edenleri zengin edecek derecede geniş imkânlara sâhiptir, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir** (verdiklerinizi tam manasıyla bilir).

Meâl-i Şerîf - 268

268- Şeytan ("En iyi mallarınızı Allâh yoluna vermeye kalkmayın. Çünkü bunun netîcesi mutlaka fakir düşmeniz olacaktır" gibi düşünceleri vesvese yoluyla aklınıza getirerek) **sizi fakirlikle korkutmakta ve o en kötü haslet** (olan cimriliğ)**i size** (teşvik yoluyla) **emretmektedir.**

Allâh ise (en sevdiklerinizi O'nun yoluna vermeniz durumunda) **size Kendisinden büyük bir bağışlama ve bir fazl**(-u kerem olarak, verdiğinizin yerini kat kat dolduracak bol rızık) **vaat etmektedir.**

Zâten Allâh (Kendi yoluna infâk edenleri zengin edecek derecede geniş imkânlara sâhip) **bir Vâsi'dir,** (kimin hangi niyetle ne verdiği dâhil her şeyi hakkıyla bilen) **bir Alîm'dir.**

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِيَ خَيْرًا كَث۪يرًاۜ
وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّٓا اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 269

(يُؤْتِي) **O** (Allâh-u Te'âlâ) **verir,** neyi? (اَلْحِكْمَةَ) **hikmeti,** kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** (وَمَنْ) **ve her kim,** (يُؤْتَ) **verilir,** yâni Allâh-u Te'âlâ ona verirse, neyi? (اَلْحِكْمَةَ) **hikmeti,** (فَقَدْ اُوتِيَ) **işte muhakkak o verilmiştir,** neye? (خَيْرًا) **büyük bir hayra,** öyle hayır ki, (كَث۪يرًا) **çok olan,** yâni Allâh-u Te'âlâ ona çok büyük bir hayır vermiştir, (وَمَا يَذَّكَّرُ) **ama iyi düşün**(üp ona göre amel ed)**emez,** (اِلَّٓا اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ) **ancak hâlis akıl sâhipleri müstesnâ,** yâni bu âyetleri ancak vehmin ve nefse uymanın bulaşıklıklarından kurtulmuş olan ve kendilerine hikmet verilmiş kişiler düşünebilir.

Meâl-i Şerîf - 269

269- O (Allâh-u Te'âlâ), **hikmeti dilediğine verir. Kime de hikmet verilirse, işte muhakkak ki ona çok büyük bir hayır verilmiş** (demek)**tir.**

Ama (ilmiyle amel eden ve evhamdan kurtulmuş) **hâlis akıllara sâhip olanlardan başkası** (Allâh'ın âyetleri ve öğütleri hakkında) **iyice düşün**(üp ona göre amel ed)**emez.**

Müfessirler "Hikmet"i; peygamberlik, Kur'ân-ı Kerîm'i tilâvet, onun mânâsıyla ve tefekkürüyle ilgili bilgiler, Sünnet'e vukûfiyet, fıkıh ilmi, sözde ve davranışta isâbet, mârifetüllâh (Allâh-u Te'âlâ'yı tanımaya vesîle olan tasavvuf ilimleri), vesvese ile ilhâmın arasını ayıracak kâbiliyet vesâir faydalı ilimlerle tefsîr etmişlerdir. *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 3/392; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 3/459-461)*

وَمَٓا اَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ اَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 270

(وَمَٓا) **Her ne şeyi,** (اَنْفَقْتُمْ) **infâk ederseniz,** neden olduğu hâlde? (مِنْ نَفَقَةٍ) **her hangi bir nafakadan,** yâni Allâh-u Te'âlâ yolunda veyâ şeytan yolunda, gizli veyâ âşikâr, az veyâ çok ne verirseniz, (اَوْ نَذَرْتُمْ) **yâhut adakta bulunursanız,** neden olduğu hâlde? (مِنْ نَذْرٍ) **her hangi bir adak cinsinden,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın tâatında veyâ mâsiyetinde, şartlı-şartsız, malla veyâ bedenle alâkalı ne adarsanız, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh** *(Celle Celâlühû)*, kimdir? (يَعْلَمُ) **bilir,** neyi? (هُ) **onu,** yâni yapacağınız infak veyâ adak Allâh-u Te'âlâ yolunda mıdır? Nefis ve hevâ uğrunda mıdır? İyi niyetle midir? Yoksa gösteriş için midir? Gayr-ı meşrû bir gâyeden dolayı mıdır? Bütün bunları Allâh-u Te'âlâ bilir, ona göre karşılığını verir, (وَمَا لِلظَّالِمِينَ) **ve zâlimler için yoktur,** kimlerden? (مِنْ اَنْصَارٍ) **yardımcılardan** (hiçbir fert)**!**

Meâl-i Şerîf - 270

270- (Allâh yolunda veyâ şeytan uğrunda, az-çok, gizli-açık) **nafaka olarak ne harcarsanız veyâ** (sevap-günah, şartlı-şartsız) **nezir olarak ne adarsanız, şüphesiz ki Allâh onu bilmekte** (ve ona göre karşılığını vermekte)**dir.** (Hayırlara engel olup, kötü yolda adak ve harcamada bulunarak kendilerine zarar vermiş olan) **o zâlimler içinse, yardımcılardan hiçbiri yoktur** (ki, Allâh-u Te'âlâ'nın azâbından onları kurtarabilsinler)**.**

Müfessirler âyet-i celîlenin son cümlesine: "Bâtıl yollara mal harcayarak, mâsiyet (günah) adayarak, hak yolda adadıklarını yerine getirmekten kaçınıp Allâh-u Te'âlâ'nın fazl-ı keremiyle kendilerine verdiği maldan sadaka vermekten cimrilik ederek, verdiklerinde de gösteriş, başa kakma ve verdikleri kişilere eziyet etmek sûretiyle kendi nefislerine zulmeden kimseleri, Allâh-u Te'âlâ'nın azâbından kurtaracak hiçbir yardımcı yoktur" şeklinde mânâ vermişlerdir.

اِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَۚ وَاِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَٓاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْۜ
وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّـَٔاتِكُمْۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿٢٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 271

(اِنْ تُبْدُوا) **Eğer açıkça yaparsanız** (âşikâre verirseniz), neyi? (اَلصَّدَقَاتِ) **sadakaları,** yâni zekât kabîlinden olmayan yardımları, (فَنِعِمَّا) **işte ne güzel şeydir,** ne? (هِـىَ) **o** (açık vermeniz), (وَاِنْ تُخْفُوهَا) **ama eğer gizlerseniz,** neyi? (هَا) **onları,** daha? (وَتُؤْتُوهَا) **verirseniz,** neyi? (هَا) **onları,** kimlere? (اَلْفُقَرَاءَ) **fakirlere,** (فَهُوَ) **işte o** (gizli vermeniz), nedir? (خَيْرٌ) **hayırlıdır,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَيُكَفِّرُ) **ve örter,** yâni Allâh-u Te'âlâ o sebeple bağışlar, kimden? (عَنْكُمْ) **sizden,** neyi? (مِنْ سَيِّاٰتِكُمْ) **günahlarınızdan bir kısmını,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), neleri? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün işlediklerinizden, (خَبِيرٌ) **ziyâde haberdârdır.**

Meâl-i Şerîf - 271

271- (Habîbim! "Sadakanın gizli olanı mı yoksa açıkça verileni mi daha fazîletlidir?" diye soranlara Benim tarafımdan şöylece bildir:) **Eğer sadakaları** (vermeyi) **açıkça yaparsanız, işte ne güzel şeydir o!**

Ama eğer onları gizlerseniz ve onları (rastgele her isteyene değil de, gerçekten ihtiyaç sâhibi olan) **fakirlere** (bu şekilde kimseye duyurmadan ve göstermeden) **verirseniz, işte bu sizin** (gösterişten uzak kalıp ihlâsa ulaşabilmeniz) **için daha iyidir.**

Bir de O (Allâh-u Te'âlâ verdiğiniz sadakalar sebebiyle tüm günahlarınızı olmasa da) **kötü işlerinizden bir kısmını sizden ört**(üp mağfiret ed)**er. Zâten Allâh** (gizli-açık tüm) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen ve görünmeyen bütün yönlerini çok iyi bilen ve küçük-büyük hiçbir ameli görmezden gelmeyip, yaptıklarınızın tamâmının karşılığını verecek olan) **bir Habîr'dir.**

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدٰيهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِى مَنْ يَشَاۤءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِاَنْفُسِكُمْ وَمَا
تُنْفِقُونَ اِلَّا ابْتِغَاۤءَ وَجْهِ اللّٰهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ اِلَيْكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 272

(لَيْسَ) **Olmadı,** kimin üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** ne? (هُدٰيهُمْ) **onların hidâyeti,** yâni Habîbim! İnsanlara hidâyet yaratmak sana âit değildir, (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ) **velâkin Allâh**(-u Te'âlâ), (يَهْدِى) **hidâyet eder,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَاۤءُ) **diliyor,** (وَمَا) **ve her ne şeyi,** (تُنْفِقُوا) **infâk ederseniz,** neden? (مِنْ خَيْرٍ) **her hangi bir hayırdan** (maldan), (فَلِاَنْفُسِكُمْ) **artık kendi nefsiniz içindir,** yâni menfaati kendinize âittir, (وَمَا تُنْفِقُونَ) **zâten siz infâk etmezsiniz,**

(اِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın vechini talep için,** yâni siz ancak Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını aramak için infâk edersiniz ve zâten infâkınız ancak o zaman sizin menfaatinize olur, (وَمَا) **ve her ne şeyi,** (تُنْفِقُوا) **infâk ederseniz,** neden? (مِنْ خَيْرٍ) **herhangi bir hayırdan** (maldan), (يُوَفَّ) **bol bol ödenecektir,** kime? (اِلَيْكُمْ) **size,** (وَاَنْتُمْ) **ve siz,** (لَا تُظْلَمُونَ) **zulm olunmayacak** (ve haksızlığa uğratılmayacak)**sınız.**

Meâl-i Şerîf - 272

272- (Ey Habîbim!) **Onları hidâyet etmek** (ve kalplerinde hidâyet yaratmak) **senin üzerinde** (bir vazîfe) **değildir.** (Sen insanlara ancak doğru yolu gösterebilen bir müjdeci ve uyarıcısın. Dolayısıyla senin vazîfen açık bir duyurudan başkası değildir.) **Velâkin Allâh** (doğru yola ulaştıracak özel hidâyeti yaratarak) **dilediğini hidâyet etmektedir.** (Tabî ki o diledikleri de hidâyeti seçtiklerini bildiği kişilerdir.)

Hayır (niyetiyle mal)**dan da** (az-çok) **neyi verecek olursanız,** (bunun menfaati âhirette ancak) **kendileriniz içindir.** (Öyleyse kötü şeyler vererek yâhut başa kakma ve gösteriş gibi günahlar işleyerek hayrınızı iptâl etmeyin. Ey müminler!) **Zâten siz Allâh'ın vechini** (ve Yüce Zâtının rızâsını) **aramaktan başka bir şey için infâkta bulunmazsınız.**

Hayır (yapmak üzere mal)**dan da ne infâk ederseniz,** (sevâbı) **size tastamam ödenecektir ve siz** (mükâfatlarınız eksiltilerek) **zulme uğratılmayacaksınız.**

لِلْفُقَرَٓاءِ الَّذِينَ اُحْصِرُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِى الْاَرْضِ
يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَٓاءَ مِنَ التَّعَفُّفِۚ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمٰيهُمْۚ
لَا يَسْـَٔلُونَ النَّاسَ اِلْحَافًاۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 273

(لِلْفُقَرَاءِ) (Sadakalarınız) **fakirler içindir,** yâni sadakalarınızı fakirlere verin, (اَلَّذِينَ) **öyle fakirler ki,** (اُحْصِرُوا) **engellendiler,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **yolunda,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda cihâd etmek, onları hisar içine alarak diğer bütün işlerden menetti, o fakirler ne oldukları hâlde? (لَا يَسْتَطِيعُونَ) **güç yetiremedikleri hâlde,** neye? (ضَرْبًا) **bir dolaşmaya,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** yâni cihatla uğraştıklarından kazanmak ve ticâret için yeryüzünde dolaşmaya güçleri yetmez, o fakirler daha ne olduğu hâlde? (يَحْسَبُ)

zanneder, kimi? (هُمْ) **onları,** kim? (اَلْجَاهِلُ) **câhil,** yâni hâllerini bilmeyen, ne zanneder? (اَغْنِيَاءَ) **zengin kimseler,** neden dolayı? (مِنَ التَّعَفُّفِ) **iffetlerinden dolayı,** yâni istemekten son derece çekindiklerinden dolayı, (تَعْرِفُ) **sen tanırsın,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne ile? (بِسِيمٰيهُمْ) **sîmâlarıyla,** yâni açlıktan dolayı yüzlerinin sarılığı ve hâllerinin değişikliği gibi üzerlerinde bulunan alâmetlerden ötürü sen onların fakir ve ihtiyaç sâhibi olduklarını anlarsın, (لَا يَسْـَٔلُونَ) **onlar isteyemezler,** kimden? (اَلنَّاسَ) **insanlardan,** ne şekilde? (اِلْحَافًا) **bir ısrâr ile,** yâni insanlardan yüzsüzce, bıktırırcasına bir şey istemezler, (وَمَا) **her ne şeyi,** (تُنْفِقُوا) **infâk ederseniz,** neden? (مِنْ خَيْرٍ) **hayır** (olarak mal)**dan,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **işte muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِهِ) **onu** (verdiğinizi), kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir.**

Meâl-i Şerîf - 273

273- (Yapacağınız hayırlar) **o fakirlere âittir ki; onlar Allâh yolunda** (yaptıkları cihattan ve mesâîlerini ilim yolunda harcadıklarından dolayı, çalışıp kazanmaktan) **engellenmişlerdir de,** (bu sebeple) **yer**(yüzün)**de** (geçim temini için) **herhangi bir dolaşma imkânı bulamamaktadırlar. İffetli davranışta bulunma**(ları) **yüzünden** (dilenemedikleri için durumlarını) **bilmeyen kişi onları zengin kimseler zanneder.**

(Habîbim!) **Sen** (zayıflık, üst-baş dağınıklığı ve yüzlerinin sararması gibi birtakım alâmetler kendilerinde belirgin olduğu için o) **sîmâlarıyla onları tanırsın** (ve kendilerinin zor durumda olduklarını hemen anlarsın).

Onlar (yüzsüzlük edip) **insanlardan ısrarla** (bir şey) **istemezler** (zarûretten dolayı isteseler de ısrarcı olmazlar). **Zâten hayır** (olarak mal)**dan ne infâk ederseniz, şüphesiz ki Allâh onu** (çok iyi bilip, karşılığını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ
وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 274

(اَلَّذِينَ) **Öyle kimseler ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ediyorlar** (veriyorlar), neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** yâni meşrû sûrette sâhip oldukları servetlerini, ne zaman? (بِالَّيْلِ) **gece,** daha? (وَالنَّهَارِ) **gündüz,** ne olduğu hâlde? (سِرًّا) **gizlice,** daha? (وَعَلَانِيَةً) **âşikâr olarak,** (فَلَهُمْ) **işte onlar için vardır,** ne? (اَجْرُهُمْ) **ecirleri** (mükâfatları), nerede? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde,** (وَلَا خَوْفٌ) **ve hiçbir korku yoktur,** kimler üzerine?

(عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** yâni geleceğe âit istemedikleri bir şey onlar için takdîr edilmemiştir, (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmadılar,** nedir olmadılar? (يَحْزَنُونَ) **mahzun olurlar,** yâni kendilerince arzu edilen bir nîmetin elden çıkmasıyla kederlenmeyeceklerdir.

Meâl-i Şerîf - 274

274- O kimseler ki; gece-gündüz, gizlice ve âşikâr olarak (her hâlükârda İslâm'ın yücelmesi uğrunda) **mallarını harcamaktadırlar; işte bu sebeple** (sevapları ve) **ecirleri Rableri katında kendileri için** (hazır edilmiş)**dir. Ayrıca onlar üzerine hiçbir** (sûretle) **korku yoktur ve** (başkaları üzülürken) **ancak onlar** (dünyâda bıraktıklarına) **mahzun olmayacaklardır.**

Bu âyet-i kerîme, Ebû Bekr-i Sıddîk, Alî ibnü Ebî Tâlib ve Abdurrahmân ibnü Avf *(Radıyallâhu Anhüm)* gibi zatlar hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki; Hazret-i Sıddîk *(Radıyallâhu Anh)*, tasadduk ettiği kırk bin dînârın on binini gece, on binini gündüz, on binini gizli, on binini de âşikâr olarak dağıtmıştır.

Alî *(Radıyallâhu Anh)* da geceleyin ashâb-ı suffeye bir ölçek hurma göndermiş, ayrıca elinde bulunan dört dirhemin birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini âşikâr olarak tasadduk etmiştir. Abdurrahmân ibnü Avf *(Radıyallâhu Anh)* ise onlara gündüz vakti birçok dînâr göndermiştir.

Âyet-i celîlenin; Allâh yolunda cihâd için at yetiştiren mücâhidler hakkında nâzil olduğu da söylenmiştir. Çünkü onlar gece-gündüz, gizli ve âşikâr dâimâ o atların bakımıyla ilgilenmektedirler.

Âyet-i kerîmede; gecenin gündüzden, gizlinin de âşikârdan önce zikredilmesi, gizli sadakanın, açık verilenden daha üstün olduğuna işâret etmektedir. *(en-Nesefî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/430)*

اَلَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا لَا يَقُومُونَ اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذٖى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ
مِنَ الْمَسِّ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ
وَحَرَّمَ الرِّبٰوا فَمَنْ جَٓاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهٖ فَانْتَهٰى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَاَمْرُهُٓ
اِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 275

(اَلَّذِينَ) **O kimseler ki,** (يَأْكُلُونَ) **yiyorlar,** neyi? (اَلرِّبٰوا) **ribâyı,** yâni fâiz yiyenler, (لَا يَقُومُونَ) **kalkamazlar,** yâni kabirlerinden diriltildiklerinde kalkmayacaklardır, (اِلَّا كَمَا يَقُومُ) **ancak kalktığı gibi,** kim kalktığı gibi? (اَلَّذٖى) **o kimse ki,** (يَتَخَبَّطُ) **çarpıyor,** kimi? (هُ) **onu,** kim? (اَلشَّيْطَانُ) **şeytan,** neden dolayı kalkamayacaklar? (مِنَ الْمَسِّ) **cunûndan** (delilikten), yâni fâiz yiyenler

kabirlerinden ancak şeytan çarpmış, delirmiş, sara hastalığına tutulmuş kimse gibi kalkarlar, (ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Bu** (fâiz yemeleri nedeniyle dûçâr kılındıkları bu azap), ne sebepledir? (بِاَنَّهُمْ) **şu sebepledir ki onlar,** (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (اِنَّمَا الْبَيْعُ) **alım-satım** (alışveriş) **ancak,** ne gibidir? (مِثْلُ الرِّبٰوا) **fâiz gibidir,** (وَاَحَلَّ) **hâlbuki helâl etti,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (الْبَيْعَ) **alışverişi,** daha? (وَحَرَّمَ) **ve haram etti,** neyi? (الرِّبٰوا) **fâizi,** (فَمَنْ) **artık her kim ki,** (جَٓاءَهُ) **geldi,** kime? (هُ) **ona,** ne? (مَوْعِظَةٌ) **bir mev'ıze,** yâni bir vaaz ve öğüt, kimden? (مِنْ رَبِّهِ) **Rabbinden,** yâni her kime fâizin haram olduğuna dâir şer'î bir hüküm ve dînî bir tenbih beyân edilir de, (فَانْتَهٰى) **o da hemen vazgeçerse,** yâni fâiz alıp vermeye son verirse, (فَلَهُ) **işte onun için vardır,** ne? (مَا) **o şey ki,** (سَلَفَ) **geçti,** yâni haram edilmeden aldığı onundur, sâhiplerine iâde etmesi gerekmez, (وَاَمْرُهُٓ) **onun işi ise,** kimedir? (اِلَى اللّٰهِ) **Allâh'adır,** yâni onun hakkındaki hüküm Allâh'a âittir, (وَمَنْ) **ama her kim,** (عَادَ) **avdet ederse,** yâni fâizi helâl kabûl edip, Allâh'ın emrine muhâlefet ederek tekrar fâiz yemeğe dönerse, (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** kimlerdir? (اَصْحَابُ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır ki,** (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada** (cehennemde), nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcılardır.**

Meâl-i Şerîf - 275

275- O kimseler ki (helâl görerek) **fâiz yemektedirler; onlar** (dirildikleri zaman başkaları gibi süratlice mahşere doğru koşamazlar, onlar kabirlerinden) **ancak, şeytanın kendisini sürekli çarpmakta olduğu** (âniden yere yıkılan ve kasılarak ağzı köpüren saralı) **kimsenin** (kendisine isâbet eden) **delilik** (nöbetin)**den** (bir düşüp bir) **kalktığı gibi kalkacaklardır** (ve mahşerde bu sersemlikleriyle herkese teşhir edileceklerdir).

(Habîbim!) **İşte sana! Bu** (cezâ) **şu sebepledir ki; gerçekten onlar: "Alışveriş ancak fâiz gibidir" demişlerdir.**

Hâlbuki Allâh alım satımı helâl etmiş, (parayı parayla değiştirirken veyâ aynı cins malları değişirken, fazlalık alma anlamındaki) **fâizi ise haram kılmıştır.**

Artık her kim ki; Rabbinden ona (fâizi yasaklayıcı) **bir öğüt gelmiştir de hemen** (o emri tatbik ederek yaptığı yanlıştan) **vazgeçmiştir, işte geçmiş**(te zimmetinde kalmış) **olan şey kendisi içindir** (bu nedenle yasaklık gelmeden önce almış olduğu fâizler kendisinden geri istenmez). **Yine de onun işi Allâh'a** (kalmış)**dır.** (İyi niyetle nasîhat kabûl ederek haramı bıraktığından mükâfat bile alabilir.)

Her kim de (fâizi helâl kabûl etme fikrine) **dönerse, işte sana! Onlar ancak o** (cehennem) **ateşin**(in ayrılmaz) **arkadaşlarıdır.** (Bir daha çıkmamak üzere) **kendileri onun içinde ebedî kalıcılardır.**

Fâizle alışveriş yapanın, kıyâmet günü kabrinden mahşere, âniden yere yıkılan ve kasılarak ağzı köpüren saralı kimse gibi çıkacağı hakkında birçok hadîs-i şerîf ve rivâyet mevcuttur. Nitekim Avf ibnü Mâlik *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Bağışlanmayacak günahlardan sakın! (Onlardan biri) ganîmet malını çalmak(tır) ki; kim böyle bir şey çaldıysa kıyâmet günü onu getirecektir. Bir de fâiz yemek ki; fâiz yiyen kimse kıyâmet günü cinnet geçirerek yere yıkılmış bir hâlde diriltilecektir" *(et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, rakam:110, 18/60; el-Heysemî, Mecma'u'z-zevâid, rakam:6588, 4/214)* buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur.

Allâh-u Te'âlâ dünyâda abdest almış olanları, kendilerine bir ikrâm için mahşerde abdest uzuvlarının parlaklığıyla tanıtacağı gibi, fâiz yiyenleri de bir cezâ olarak böyle kötü bir alâmetle herkese rezil edecektir.

Bâzı âlimlerin "Mahşerde böyle bir görüntü olmayacağı, bunun ancak, o kişinin dünyâlık kazanma uğrundaki hırslı ve aceleci tutumuyla ilgili bir benzetme olduğu" şeklindeki te'villeri, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*den rivâyet edilen hadîs-i şerîflerle ve İbnü Abbâs, İbnü Mes'ûd ve Katâde *(Radıyallâhu Anhüm)* gibi selef-i ümmetten nakledilen rivâyetlerle çeliştiği için aslâ kabûle şâyân değildir.

Ayrıca sapık Mu'tezile fırkasının, bu âyet-i kerîmeden "Fâiz gibi büyük günahları işleyenlerin cehennemde ebedî kalacağı" şeklinde bir görüş çıkarmaları da, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbından nakledilen îtikāda tamâmen zıttır. Zîrâ adam öldürmek dâhil en büyük günahları işleyenlerin bile tevbelerinin kabûl edilebileceğine dâir birçok sahîh hadîs-i şerîf mevcuttur. Dolayısıyla bu âyet-i kerîmede; cehennemde ebedî kalacağı bildirilen kimseler, fâiz yemeyi helâl sayarak kâfir olanlardır, haram olduğuna inanarak yiyenlerin durumu ise, Allâh-u Te'âlâ'nın meşîetine (dilemesine) kalmıştır, isterse tevbesini kabûl etmeyip azap edebilir, dilerse hiç tevbe etmeden de affedebilir. Zîrâ Allâh-u Te'âlâ'ya hiçbir şey zorunlu kılınamaz. Fakat îmânla ölenler cehenneme girseler de günahları nispetinde yanıp çıkarak sonunda cennete girerler, cehennemde ebedî kalmak ise sâdece îmânsız ölenlere mahsustur. *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 3/411; el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/431)*

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِۜ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَث۪يمٍ ﴿٢٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 276

(يَمْحَقُ) **Yok eder,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (الرِّبٰوا) **ribâyı,** yâni Allâh-u Te'âlâ, fâiz giren malın bereketini tamâmen giderir, daha? (وَيُرْبِي) **ve artırır** (bereketlendirir), neyi? (الصَّدَقَاتِ) **sadakaları,** yâni dünyâda bereketini artırır, âhirette ise sevâbını kat kat verir, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (كُلَّ كَفَّارٍ) **çokça kâfir olan hiçbir kimseyi,** yâni fâizi helâl kabûl ederek büyük kâfir olan kimseyi, öyle keffâr ki? (اَث۪يمٍ) (üstelik) **son derece günahkâr,** yâni fâiz yemekte ısrâr ederek kâfirliğine bir de zâlimliği ilâve eden kimseyi.

Meâl-i Şerîf - 276

276- Allâh fâiz (karışan her türlü muâmelenin bereketin)**i yok etmektedir, sadaka** (ve zekâtı verilen mal)**ları ise** (bereket bakımından) **artırmaktadır** (âhirette de sevâbını kat kat verecektir).

Zâten Allâh, (fâizi helâl görerek inkâra düşen) **çokça kâfir ve** (mütemâdiyen haram yiyerek kâfirliğine bir de zâlimliği ilâve eden) **ziyâde günahkâr hiçbir kimseyi sevmez.**

اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ
اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 277

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Şüphesiz o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni inanılması lâzım gelen bütün meselelere bilhassa fâizin haram olduğuna inandılar, daha? (وَعَمِلُوا) **ve işlediler,** neyi? (اَلصَّالِحَاتِ) **sâlih amelleri,** daha? (وَاَقَامُوا) **ve ikāme ettiler** (hakkıyla kıldılar), neyi? (اَلصَّلٰوةَ) **namazı,** daha? (وَاٰتَوُا) **verdiler,** neyi? (اَلزَّكٰوةَ) **zekâtı,** (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (اَجْرُهُمْ) **mükâfatları,** kim katında? (عِنْدَ رَبِّهِمْۚ) **Rableri nezdinde,** mânevî huzûrunda, (وَلَا خَوْفٌ) **hiçbir korku da yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmayacaklardır,** nedir olmayacaklar? (يَحْزَنُونَ) **mahzun olurlar.**

Meâl-i Şerîf - 277

277- O kimseler ki; (Allâh'a, peygamberlerine ve getirdiklerine) **îmân ettiler,** (oruç ve hac gibi) **sâlih ameller de işlediler, o** (farz) **namaz**(lar)**ı dosdoğru kıldılar ve zekâtı verdiler; şüphesiz Rableri katında ecirleri kendileri için** (hazır beklemekte)**dir.**

Onlar üzerine (gelecekle alâkalı) **hiçbir korku da yoktur ve ancak onlar** (geride bıraktıklarına) **üzülmeyeceklerdir.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰٓوا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٢٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 278

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş olan kimseler, (اِتَّقُوا) **sakının,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh'tan,** yâni kendinizi O'nun azâbından koruyun, daha? (وَذَرُوا) **ve terk edin, bırakın,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (بَقِيَ) **kaldı,** neden? (مِنَ الرِّبٰٓوا) **ribâdan,** yâni bu âyet geldikten sonra insanlardan

alacağınız fâizleri almayın, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler olduysanız? (مُؤْمِنِينَ) **îmân edici kimseler,** yâni samîmi bir kalple inanmışsanız, zîrâ îmânınızda samîmi olduğunuzun delîli, emrolunduğunuz şeylere imtisâl etmeniz (yapışmanız)dır.

Meâl-i Şerîf - 278

278- Ey îmân etmiş olan kimseler! Allâh'tan hakkıyla sakının ve fâizden kalmış olan (alacağınız)**ı bırakın. Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler olduysanız** (böyle yapmanız gerekir. Çünkü îmânın delîli, inandığınız Allâh'ın emirlerini tutmaktır).

فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهٖۚ وَاِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُسُ اَمْوَالِكُمْۚ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 279

(فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا) **Eğer yapmazsanız,** yâni eğer fâizden kalanları bırakma emrini tutmazsanız, (فَأْذَنُوا) **yakînen bilin,** neyi? (بِحَرْبٍ) **büyük bir harbi,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh'tan,** daha? (وَرَسُولِهٖ) **Rasûlü'nden,** yâni Allâh ve Rasûlü'ne karşı büyük bir harbe girişmiş olduğunuzu bilin! Diğer bir mânâya göre: "Allâh ve Rasûlü tarafından aleyhinize harp açılmış olduğunu bilin, (وَاِنْ تُبْتُمْ) **ama tevbe ederseniz,** yâni harbi gerektiren fâiz muâmelesinden vazgeçerseniz, (فَلَكُمْ) **artık sizin içindir,** ne? (رُؤُسُ اَمْوَالِكُمْ) **baş mallarınız** (olan sermayeleriniz), (لَا تَظْلِمُونَ) **siz** (kimseye) **zulmetmezsiniz,** yâni böyle yapmakla borçlulardan fazla isteyerek onlara haksızlık etmiş olmazsınız, (وَلَا تُظْلَمُونَ) **zulme de uğratılmazsınız,** yâni sermâyenizden eksiltilerek haksızlığa uğratılmış olmazsınız.

Meâl-i Şerîf - 279

279- Eğer (fâizi bırakma işini) **yapmazsanız, Allâh ve Rasûlü** (cihe-ti)**nden** (fâizcilere karşı açılmış olan) **büyük bir harb** (içine girdiğiniz)**i iyice bilin.**

Şâyet (tefecilikten) **tevbe ederseniz artık baş mallarınız** (olan sermâyeniz) **size âittir.** (Böylece fazla isteyerek, borçlulara) **zulmetmiş olmazsınız,** (anaparanızı eksik alarak) **zulme de uğratılmazsınız.**

وَاِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍۜ وَاَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 280

(وَاِنْ كَانَ) **Eğer olduysa,** kim? (ذُوعُسْرَةٍ) **darlık sâhibi biri,** burada (ذُوعُسْرَةٍ) kelimesi, (كَانَ) fiilinin ismi olup haberi mahzuftur ki takdîr-i kelâm: (وَاِنْ كَانَ ذُوعُسْرَةٍ غَرِيمًا لَكُمْ) şeklindedir ki buna göre mânâ şöyledir: "Sıkıntıda olup borcunu vaktinde ödemeye hâli müsâit olmayan biri size borçlu olduysa", size düşen nedir? (فَنَظِرَةٌ) **mühlet vermektir,** yâni kendisine mühlet verilmesi îcâb eder, ne zamâna kadar? (اِلٰى مَيْسَرَةٍ) (ödeme) **kolaylığ**(ın)**a kadar,** yâni borcunu ödeme imkânı buluncaya kadar, (وَاَنْ تَصَدَّقُوا) **tasadduk etmeniz ise,** yâni o alacağınızı zor durumda kalan borçluya tamâmen bağışlamanız, nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** yâni sevâbı daha fazladır, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (تَعْلَمُونَ) **biliyorsunuz,** yâni alacağınızı tamâmen bağışlamanızın sizin için daha hayırlı olduğunu bilseydiniz öyle yapardınız.

Meâl-i Şerîf - 280

280- Eğer güçlük sâhibi biri (size borçlu) **olursa, artık bir** (ödeme) **kolaylığ**(ın)**a** (ve ferahlığa ulaşacağı zamâna) **kadar bekleme**(niz gerekir). (Darlık içinde olan kimselerden alacağınız anaparanın tamâmını veyâ bir kısmını silerek) **bağışta bulunmanız ise sizin için** (borçluya süre tanımaktan) **daha iyidir. Eğer siz** (bu bağışlamanın kazandıracağı güzel övgü ve bol mükâfâtı) **bilmekte olsaydınız** (elbette bu yolu tercih ederdiniz).

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 281

(وَاتَّقُوا) **Ve sakının,** neden? (يَوْمًا) **öyle bir günden ki,** (تُرْجَعُونَ) **döndürüleceksiniz,** nerede? (فِيهِ) **kendisinde,** kime? (اِلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (ثُمَّ تُوَفّٰى) **sonra tamâmen verilecektir,** kim? (كُلُّ نَفْسٍ) **her nefis,** yâni Allâh-u Te'âlâ ona verecektir, neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (كَسَبَتْ) **kesbetti,** yâni o gün herkese dünyâda yaptıklarının karşılığı tamâmıyla verilecektir. (وَهُمْ) **ve onlar,** (لَا يُظْلَمُونَ) **zulme uğratılmayacaklardır,** yâni sevapları noksan edilerek, günahları artırılarak haksızlığa uğratılmayacaklardır.

Meâl-i Şerîf - 281

281- Öyle büyük bir günden de hakkıyla sakının ki; kendisinde Allâh(ın âhiret yurdun)**a döndürüleceksiniz de sonra herkese kazanmış olduğu şeyler**(in karşılığı) **tamâmen ödenecektir ve onlar** (sevapları eksiltilerek ya da günahları artırılarak) **zulme uğratılmayacaklardır.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُۜ وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ
بِالْعَدْلِۖ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ اَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْۚ وَلْيُمْلِلِ الَّذ۪ي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ
اللّٰهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْـٔاًۜ فَاِنْ كَانَ الَّذ۪ي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَف۪يهاً اَوْ ضَع۪يفاً اَوْ لَا يَسْتَط۪يعُ
اَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِۜ وَاسْتَشْهِدُوا شَه۪يدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْۚ فَاِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ
فَرَجُلٌ وَامْرَاَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَٓاءِ اَنْ تَضِلَّ اِحْدٰيهُمَا فَتُذَكِّرَ اِحْدٰيهُمَا الْاُخْرٰىۜ
وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَٓاءُ اِذَا مَا دُعُواۜ وَلَا تَسْـَٔمُٓوا اَنْ تَكْتُبُوهُ صَغ۪يراً اَوْ كَب۪يراً اِلٰٓى اَجَلِه۪ۜ ذٰلِكُمْ
اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَاَدْنٰٓى اَلَّا تَرْتَابُٓوا اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُد۪يرُونَهَا
بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَلَّا تَكْتُبُوهَاۜ وَاَشْهِدُٓوا اِذَا تَبَايَعْتُمْۖ وَلَا يُضَٓارَّ كَاتِبٌ وَلَا
شَه۪يدٌۜ وَاِنْ تَفْعَلُوا فَاِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ ٢٨٢

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 282

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُٓوا) **îmân ettiler,** (اِذَا تَدَايَنْتُمْ) **birbirinize borçlandığınız zaman,** ne ile? (بِدَيْنٍ) **bir borçla,** ne zamâna kadar? (اِلٰٓى اَجَلٍ) **bir süreye kadar,** öyle süre ki, (مُسَمًّى) **adı konmuş,** yâni günler ve aylar gibi kat'î ilim ifâde eden vakte kadar alış verişte borç alıp verdiğiniz veyâ peşin para ile veresiye mal sattığınız zaman, (فَاكْتُبُو) **hemen yazın,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o borcu tâyin edilen zamânını belirterek yazın, daha? (وَلْيَكْتُبْ) **ve yazsın,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** kim? (كَاتِبٌ) **bir yazıcı,** ne ile? (بِالْعَدْلِ) **adâletle,** yâni hiçbir tarafa meyletmeden, fazla eksik etmeden, tam bir doğrulukla, (وَلَا يَأْبَ) **çekinmesin,** kim? (كَاتِبٌ) **hiçbir yazıcı,** neden? (اَنْ يَكْتُبَ) **yazmaktan,** ne gibi yazmaktan? (كَمَا عَلَّمَ) **öğrettiği gibi,** kime? (هُ) **ona,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın vesîkaları yazmayı öğreterek kendisine ikrâm ettiği bir kişi, borçlananlar arasında borç yazısını yazarak onlara iyilik etmekten geri durmasın, (فَلْيَكْتُبْ) **hemen yazsın,** daha? (وَلْيُمْلِلِ) **ve yazdırsın,** kim? (اَلَّذ۪ي) **o kimse ki,** (عَلَيْهِ) **onun üzerindedir,** ne? (اَلْحَقُّ) **o hak,** yâni üzerinde ödemesi gerekli hak bulunan borçlu da borcunu ikrâr etmek üzere yazdırsın, daha? (وَلْيَتَّقِ) **sakınsın,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh'tan,** O'ndan bedel? (رَبَّهُ) **Rabbinden,** daha? (وَلَا يَبْخَسْ) **noksan etmesin,** neden? (مِنْهُ) **ondan** (borcundan), neyi? (شَيْـٔاً) **hiçbir şeyi,** (فَاِنْ كَانَ) **ama eğer olursa,** kim? (اَلَّذ۪ي) **öyle kimse ki,** (عَلَيْهِ) **onun üzerindedir,** ne? (اَلْحَقُّ) **o hak** yâni borçlu kimse, nedir olursa? (سَف۪يهاً) **sefih,** aklı noksan, beyinsiz, malını israf

eden bir kimse ise, (اَوْ ضَعِيفًا) **yâhut zayıf,** yâni çocuk veyâ aklı bozulmuş bir pîri fânî ise, (اَوْ لَا يَسْتَطِيعُ) **veyâ güç yetiremiyorsa,** neye? (اَنْ يُمِلَّ) **yazdırmaya,** kim? (هُوَ) **kendisi,** yâni dilsizlik, bilgisizlik, kendini ifâde edememe gibi birtakım sebeplerle kendisi doğru yazdıracak güçte değilse, (فَلْيُمْلِلْ) **hemen yazdırsın,** kim? (وَلِيُّهُ) **onun velîsi,** yâni babası, vasiyetçisi, vekîli ve mütercimi gibi onun işine bakanlar yazdırsın, ne ile? (بِالْعَدْلِ) **adâletle,** yâni noksan fazla etmeyerek, daha ne yapın? (وَاسْتَشْهِدُوا) **ve şâhit tutun,** kimi? (شَهِيدَيْنِ) **iki şâhidi,** kimden? (مِنْ رِجَالِكُمْ) **sizin erkeklerinizden,** yâni sizin dîninizden olan, (فَاِنْ لَمْ يَكُونَا) **ama** (orada şâhitlik için bulunan) **o iki kişi olmazlarsa,** nedir olmazlarsa? (رَجُلَيْنِ) **iki erkek,** (فَرَجُلٌ) **o zaman bir erkek,** daha? (وَامْرَاَتَانِ) **iki kadın,** yâni o durumda bir erkek, iki kadın şâhitlik etsin, kimden? (مِمَّنْ) **o kimselerden ki,** (تَرْضَوْنَ) **râzı olmaktasınız,** o râzı olduklarınız kimlerden oldukları hâlde? (مِنَ الشُّهَدَاءِ) **şâhitlerden,** yâni adâletlerini ve doğruluklarını bildiğiniz için şâhitliklerine râzı olduğunuz bir erkekle iki kadın yeter, niçin iki kadın? (اَنْ تَضِلَّ) **şaşar diye,** kim? (اِحْدٰيهُمَا) **onlardan biri,** yâni birisi unutur da, (فَتُذَكِّرَ) **hatırlatır diye,** kim? (اِحْدٰيهُمَا) **onlardan biri,** kime? (الْاُخْرٰى) **diğerine,** yâni kadınların tabiatında unutmak gâlip olduğundan biri unuttuğunda diğeri hatırlatsın için bir kadın şâhit yeterli olmaz, (وَلَا يَأْبَ) **ve çekinmesin,** kimler? (الشُّهَدَاءُ) **şâhitler,** ne zaman? (اِذَا مَا دُعُوا) **çağırıldıkları zaman,** yâni şâhitliği yerine getirmek için çağırıldıkları zaman gelmezlik etmesinler, (وَلَا تَسْـَٔمُوا) **ve üşenmeyin,** neden? (اَنْ تَكْتُبُوهُ) **yazmanızdan,** neyi? (هُ) **onu** (borcu), ne olduğu hâlde? (صَغِيرًا) **küçük,** daha? (اَوْ كَبِيرًا) **yâhut büyük,** ne zamâna kadar olduğunu yazmaktan? (اِلٰى اَجَلِهِ) **müddetine kadar,** yâni borçlunun kabûl ettiği vakit gelinceye kadar üstünde kalacak olan az veyâ çok borcu yazmaktan üşenmeyin, (ذٰلِكُمْ) (ey Müslümanlar!) **işte size! Bu** (yazmanız), nedir? (اَقْسَطُ) **daha adâletlidir,** yâni adâlete daha uygundur, kimin nezdinde? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh nezdinde,** daha? (وَاَقْوَمُ) **ve daha kuvvetlidir,** neyi yerine getirmek için? (لِلشَّهَادَةِ) **şâhitlik için,** yâni şâhitliği yerine getirebilmek için, daha nedir? (وَاَدْنٰى) **daha yakındır,** neye? (اَلَّا تَرْتَابُوا) **şüphe etmemenize,** (اِلَّا اَنْ تَكُونَ) **ancak o** (aranızdaki muâmele) **olursa,** nedir olursa? (تِجَارَةً) **bir ticâret,** öyle ticâret ki, (حَاضِرَةً) **peşin,** daha öyle ticâret ki, (تُدِيرُونَ) **döndürüyorsunuz,** neyi? (هَا) **onu,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** (فَلَيْسَ) **o zaman olmadı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (جُنَاحٌ) **hiçbir günah,** ne hususta? (اَلَّا تَكْتُبُوا) **yazmamanızda,** neyi? (هَا) **onu,** yâni böyle bir ticâret, çekişme ve unutmadan uzak olacağı için onu yazmamanızda bir beis yoktur, daha ne yapın? (وَاَشْهِدُوا) **ve şâhit tutun,** ne

zaman? (اِذَا تَبَايَعْتُمْ) **alım-satım yaptığınızda,** yâni bu zikredilen şekilde veyâ mutlak mânâda, peşin olsun olmasın, alışveriş yaptığınızda şâhit tutun, (وَلَا يُضَآرَّ) **birbirine zarar vermesin,** kim? (كَاتِبٌ) **hiçbir yazıcı,** (وَلَا شَهِيدٌ) **hiçbir şâhit de** (zarar verici) **olmasın,** yâni ne hiçbir yazıcı kendisinden istenilen vazîfeden kaçarak veyâ eksik fazla yazarak, ne de hiçbir şâhit, bildiği şâhitliği yerine getirmekten geri durarak kimseyi zarara düşürmesin. Bu mânâ: (وَلَا يُضَآرَّ) fiilinin aslının (وَلَا يُضَارِرْ) şeklinde olup mâlum kabûl edilmesine binâendir. Ama (وَلَا يُضَارَرْ) şeklinde mechûl kabûl edilmesine göre mânâ: "Hiçbir kâtip ve şâhit, işlerinden geri bırakılarak veyâ ücretleri noksan edilerek, zarara uğratılmasın" demektir. (وَاِنْ تَفْعَلُوا) **Ama eğer yaparsanız,** yâni bu nehyolunduğunuz zarar verme işini yaparsanız, (فَاِنَّهُ) **artık muhakkak o** (işiniz), nedir? (فُسُوقٌ) **bir fâsıklıktır,** öyle fâsıklık ki, kimde bulunmaktadır? (بِكُمْ) **sizde,** yâni sizin Allâh'ın tâatından çıktığınıza delâlet eder, buradaki (bâ) harf-i ceri (fî) harf-i ceri mânâsındadır. *(el-Âlûsî, 3/500)* (وَاتَّقُوا) **ve sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh'tan,** yâni emir ve yasaklarına muhâlefet etmekten, (وَيُعَلِّمُ) **ve tam mânâsıyla öğretiyor,** kime? (كُمُ) **size,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni sizin menfaatlerinizi içine alan nice hükümlerini böylece size öğretiyor, daha da neler öğretecek, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِكُلِّ شَيْءٍ) **her şeyi,** kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** binâenaleyh hâliniz O'na gizli kalmaz, dolayısıyla yaptıklarınıza karşılık sizi cezâlandıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 282

282- Ey îmân etmiş olan kimseler! Adı konmuş bir süreye kadar bir borçla birbirinize borçlandığınızda (çekişmeye yol açmayıp daha güvenli olsun diye) **onu hemen yazın.** (Güvenilir) **bir kâtip de aranızda** (eksik-fazla yapmadan) **adâletle yazsın. Yazabilen hiçbir kimse Allâh'ın kendisine** (okuma yazma) **öğretmiş olduğu gibi** (doğru dürüst) **yazmaktan çekinmesin de hemen yazsın.**

Üzerinde o (aldığı borçtan dolayı ödemesi gerekli) **hak bulunan kimse ise** (borcunu ikrâr etmek üzere) **yazdırsın ve Rabbi olan Allâh'tan hakkıyla sakınsın da, o** (borcu)**ndan hiçbir şeyi eksiltmesin** (ve ödemesi lâzım olan borcu gizlemesin). **Ama üstünde hak bulunan** (borçlu) **kimse,** (aklı kıt ya da beyinsiz) **bir sefih veyâ** (küçük çocuk ve bunamış ihtiyar gibi) **bir zayıf olursa yâhut** (dilsizlik ve lisan bilmezlik yüzünden) **kendisi yazdırmaya güç bulamazsa, o zaman** (kayyım, vekil ve mütercim gibi yerine iş görecek) **velîsi adâletle yazdırsın.**

Ayrıca (aranızda cereyân eden bu borçlanmaya, Müslüman, hür ve bülûğa ermiş) **erkeklerinizden iki şâhidin şâhitlik yapmasını talep edin. Ama** (orada şâhitlik için bulunan) **o ikisi iki erkek olmazlarsa,** (şâhitliklerine) **rızâ göstermekte olduğunuz şâhitlerden bir erkek ve iki kadın** (şâhitlikte bulunsun) **ki ikisinden biri** (unutma gibi herhangi bir nedenle) **şaşarsa, onlardan biri diğerine hatırlatsın. Şâhit**(lik yapabilecek kimse)**ler de çağırıldıkları zaman** (bu vazîfeden) **kaçınmasın.**

Küçük olsun, büyük olsun o (borçlunun zimmetinde sâbit kalacak borcu)**nu** (borçlunun ikrâr, alacaklının da kabûl ettiği) **müddetine kadar** (tüm ayrıntıları belirtip) **yazmaktan da yorulmayın.**

(Ey Müslümanlar!) **İşte size! Bu** (şekilde yazışmanız), **Allâh katında daha adâletli, şâhitlik** (icrâsı) **için daha sağlam ve şüphe etmemenize daha yakın** (bir uygulama)**dır.**

Ama o (muâmeleniz) **kendisini aranızda** (elden ele döndürerek) **devretmekte olduğunuz peşin bir ticâret olursa** (onun durumu, yazışma hükmünden) **müstesnâ**(dır). **O zaman bunu yazmamanızda üzerinize hiçbir günah olmadı.**

Bir de siz alım-satım yaptığınız zaman şâhit tutun. Hiçbir kâtip zarara uğratmasın, hiçbir şâhit de (çağırıldıklarında gitmeyerek yâhut gittiklerinde şâhitliği değiştirerek veyâ eksik-fazla yaparak insanlara zarar verici) **olmasın.** */(Vazîfelerini yapmalarına engel olunarak, önemli işleri geri bırakılarak yâhut masrafa sokularak)* ***hiçbir kâtip zarara uğratılmasın, hiçbir şâhit de*** *(zarara uğratılmış)* ***olmasın./***

Ama (böyle) **yaparsanız şüphesiz ki o, sizi alâkadar eden bir fâsıklıktır** (zîrâ bu şekilde Allâh'ın tâatından çıkışınızın zararı ancak size dokunacaktır). **Allâh**(ın emir ve yasaklarına isyan)**dan da hakkıyla sakının! Allâh da size** (dünyâ ve âhiretle ilgili kârlarınızı böylece) **öğretiyor. Zâten Allâh** (kullarının menfaatleri dâhil) **her şeyi** (hakkıyla bilen ve karşılıklarını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

Bu âyet-i kerîme, insan haklarından biri olan malın korunmasıyla ilgili çok önemli bir mevzûun kaynağını teşkil etmektedir ki bu; sözlerin unutulması ve mal gibi hassas konuda insanların inkâra kalkışması veyâ ânî ölümler netîcesinde alacaklıların mağdur edilmesi gibi zararları ortadan kaldırmak için, yazma, yazdırma ve şâhit tutma gibi günümüze kadar devâm eden, hattâ söze güven müessesesi tamâmen zedelendiğinden bu gün daha ziyâde önem arz eden birtakım kuralları ihtivâ etmektedir.

Allâh-u Te'âlâ tarafından indirilen dîne değil de kendi uydurduklarına inanan bâzı dinsizler âyet-i kerîmede geçen: "İki kadının şâhitliğinin bir erkeğe denk kılınması" konusunu kadınlara bir hakâret şeklinde değerlendirerek: "O zaman kadınlar okuma-yazma bilmediğinden dolayı hüküm böyle idiyse de, bugünün kültürlü kadınlarının her biri bir erkeğe denktir" gibi hezeyanlar savurmaktadır.

Hâlbuki sahabe-i kirâm gibi en üst tabakanın dahî kendilerine mürâcaat ettiği Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)* misâli ictihad mertebesine ulaşmış kadınların mevcut olduğu asr-ı saâdette geçerli olan bir hükmün, bugün değiştiğini söyleyebilmek; kulun Allâh'ın hükmünü değiştirmeye kalkışması anlamı taşıyacağından, ayrıca kıyâmete kadar bâkî olan son şerîatın hükümlerinin, dünyânın sonuna kadar gelecek insanların durumları ve kültür seviyeleri nazar-ı îtibâra alınmadan vaz edilmiş olduğu, dolayısıyla Kur'ân'ın hükümlerinin tartışmaya elverişli bulunduğunu iddiâ etme mânâsına geleceğinden, insanı dinden çıkaran büyük bir hezeyandır.

Aslında bu âyet-i kerîmede kadınlar aşağılanmamış, bilakis yaratılışları gereği taşıdıkları; utangaçlık, hassâsiyet, çabuk etkilenme, unutkanlık, erkeklere nispetle anlayış ve direnme gücünün zâfiyeti gibi birtakım vasıflar, Hakîm ve Rahîm olan Allâh-u Te'âlâ tarafından nazar-ı îtibâra alınarak kendileri esirgenmiş, örtünmelerinin ve erkeklerden sakınmalarının gerekliliği de göz önünde bulundurularak, şâhitlik gibi resmî ve umûma açık mevzûlarda birbirleriyle takviye edilmeleri münâsip görülmüştür.

Bir de "Mal canın yongasıdır" kelâmı fehvâsınca; mallarının ellerinden çıkmasını istemeyerek hakları inkâra veyâ gizlemeye çalışanların, şâhitlere saldırarak veyâ tehdit ederek onları zor duruma sokacakları göz ardı edilmemelidir ki, bu durumda bir kadını yalnız bırakıp hedef hâline getirmek ona acımakla bağdaşmaz. Herhangi bir kadının, hâfıza ve direniş bakımından güçlü olabileceği farz edilse bile bu durum, hükmün genele göre tâyin edilmesine mâni teşkil etmez ve o kadının bu hükümden hâriç olup tek başına yeterli olacağı anlamına gelmez. Bu hükme îtirâz etmek, her şeyin gerçek yüzünü bilme, değer takdîri, acıma ve esirgeme gibi konularda tüm varlıkların yaratıcısı olan Allâh-u Te'âlâ'dan ileri geçme anlamına gelir ki, zerre kadar îmânı olan bir kimse bu mânâdaki sözleri değil telaffuz etmek aklından dahî geçiremez.

Yine bu hikmetten dolayıdır ki; Allâh-u Te'âlâ had cezâları ve kısas gibi tehlikeli konularda kadınların şâhitliğini tümden geçersiz sayarak onlara acımış ve onları cezâya çarptırılan kimseler tarafından saldırıya uğramaktan korumayı hedeflemiştir. ***(en-Nesefî, Medârikü't-Tenzîl, 1/228; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 3/493)***

وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ
فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِى اؤْتُمِنَ اَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ
وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَاِنَّهُ اٰثِمٌ قَلْبُهُ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 283

(وَاِنْ كُنْتُمْ) **Ama siz olduysanız,** ne üzerinde? (عَلٰى سَفَرٍ) **bir sefer üzerinde,** yâni yolculukta iseniz, daha? (وَلَمْ تَجِدُوا) **ve bulamadıysanız,** kimi? (كَاتِبًا) (borç senedi yazacak) **bir yazıcıyı,** bu durumda almanız gereken nedir? (فَرِهَانٌ) **o zaman rehinlerdir,** öyle rehinler ki, (مَقْبُوضَةٌ) **alınmış,** yâni borçludan rehinler almanız lâzımdır, (فَاِنْ اَمِنَ) **ama emin olursa,** yâni güvenirse, kim? (بَعْضُكُمْ) **bâzınız,** kime? (بَعْضًا) **bir kısm**(ınız)**a,** yâni borç verecek kimse borçlanacak kimsenin borcunu ödeyeceğine dâir hüsn-ü zan eder de yazmaya, şâhitlere ve rehin almaya lüzum görmezse, (فَلْيُؤَدِّ) **hemen ödesin,** kim? (اَلَّذِى) **o kimse ki,** (اؤْتُمِنَ) **emin olundu,** yâni kendine güvenilen o borçlu kişi ödesin, neyi?

(اَمَانَتَهُ) **emânetini** (borcunu), daha? (وَلْيَتَّقِ) **ve sakınsın,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh'tan,** O'ndan bedel? (رَبَّهُ) **Rabbinden,** yâni Rabbi olan Allâh'tan korksun da emânet haklarına riâyet etsin ve tehirsiz (geciktirmeden) borcunu ödesin, (وَلَا تَكْتُمُوا) **ve gizlemeyin** neyi? (اَلشَّهَادَةَ) **şâhitliği,** yâni ey şâhitler! Hâkim huzûrunda şâhitlik etmeye çağırıldığınız zaman bu şâhitlikten kaçarak veyâ doğru şâhitlik yapmayarak şâhitliği gizlemeyin, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَكْتُمْ) **gizlerse,** neyi? (هَا) **onu** (o şâhitliği), (فَاِنَّهُ) **muhakkak o,** yâni gizleyen kişi var ya, nedir? (اٰثِمٌ) **günahkârdır,** ne? (قَلْبُهُ) **onun kalbi,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), neleri? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün işledikleriniz ve işleyeceklerinizi, kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir.**

Meâl-i Şerîf - 283

283- Ama siz bir yolculuk üzere olur da bir yazıcı bulamazsanız o zaman (güvenceniz)**, alınmış rehinlerdir.**

Fakat bir kısmınız bir kısm(ınız)**a güvenir** (de rehin almaya lüzum görmez)**se, kendisine güvenilmiş olan o** (borçlu) **kişi Rabbi olan Allâh'tan hakkıyla sakınsın** (da, borcunu inkâr ederek hâinlik yapmasın) **ve emânetini tamâmen ödesin.**

(Ey borçlular ve şâhitler!) **Ayrıca siz** (kendi aleyhinize olsun, başkaları hakkında olsun hiçbir sûretle) **şâhitliği gizlemeyin. Zâten kim onu gizlerse şüphesiz ki o,** (bütün uzuvları isyâna batmış ve mâsiyet) **kalbi**(ne kadar sirâyet etmiş olan) **günah işlemiş biridir.**

Allâh ise (şâhitliği gizleme ve açıklama gibi hususlarda) **yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla bilen ve Kendisine hiçbir şey gizli kapalı kalmayan) **bir Alîm'dir.**

لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِؕ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فٖٓى اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُؕ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُؕ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٢٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 284

(لِلّٰهِ) **Ancak Allâh'a âittir,** neler? (مَا) **o şeyler ki,** nerelerdedir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyler ki,** neredodir? (فِى الْاَرْضِ) **yerdedir,** yâni göklerde ve yerde ne varsa hepsi tamâmen Allâh-u Te'âlâ'nın yarattığı şeylerdir, hepsi O'nun mülküdür ve O'nun tasarrufundadır (yönetimi altındadır), onlarda kimsenin ortaklığı yoktur, (وَاِنْ تُبْدُوا) **ve âşikâr ederseniz,**

neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** onlar nerededir? (فٖى اَنْفُسِكُمْ) **nefislerinizde** (ve içinizde)**dir,** yâni kalplerinizde olan kötü niyetleri, sözünüzle ve hareketinizle açığa çıkarırsanız, daha? (اَوْ تُخْفُو) **yâhut gizlerseniz,** neyi? (هُ) **onu,** yâni şâhitliği gizlemek, müşriklerle dostluk etmek gibi size yasak edilmiş olan kötü şeyleri sözünüzle veyâ hareketinizle açıklamayıp, kalplerinizde gizlerseniz, (يُحَاسِبْ) **muhâsebe edecektir** (hesâba çekecektir), kimi? (كُمْ) **sizi,** ne ile? (بِهِ) **onunla,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (فَيَغْفِرُ) **sonra bağışlamada bulunur,** kim için? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni günahı büyük de olsa affetmek istediğini fazl-u keremi (ve iyiliği) ile affeder, daha? (وَيُعَذِّبُ) **ve azap eder** (cezâ verir), kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni günahı az da olsa azap etmek istediğine adâletiyle muâmele ederek azap eder, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَدٖيرٌ) **ziyâde Kādir'dir** (çok güçlüdür).

Meâl-i Şerîf - 284

284- Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar (yaratılış, yönetim ve mülkiyet bakımından) **ancak Allâh'a âittir.**

İçlerinizde bulunan (kötülük yapma kararlılığın)**ı açığa çıkarırsanız yâhut onu gizlerseniz, Allâh onunla sizi muhâsebe edecektir.**

Sonra dilediği kimse için (günahlarını) **bağışlar, dilediğine de azap eder. Allâh** (affetmek ve azap etmek dâhil) **her şeye** (son derece gücü yeten) **bir Kadîr'dir.**

اٰمَنَ الرَّسُولُ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهٖ وَالْمُؤْمِنُونَۜ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖۜ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِهٖۜ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصٖيرُ ﴿٢٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 285

(اٰمَنَ) **Îmân etti** (tasdik etti ve doğruladı), kim? (اَلرَّسُولُ) **o Peygamber,** yâni Hâtemü'l-enbiyâ ve'l-mürselîn -nebîlerin ve rasûllerin sonuncusu olan Muhammed Mustafâ *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*- inandı, neye? (بِمَا) **o şeye** (o Kur'ân'a) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْهِ) **ona,** yâni kendisine, kim tarafından indirildi? (مِنْ رَبِّهٖ) **Rabbinden,** yâni Rabbi olan Allâh-u Te'âlâ tarafından, daha kimler îmân etti? (وَالْمُؤْمِنُونَ) **müminler de,** (كُلٌّ) **hepsi,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve müminlerden her biri, (اٰمَنَ) **îmân etti,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh'a,** daha? (وَمَلٰٓئِكَتِهٖ) **meleklerine de,** daha? (وَكُتُبِهٖ) **kitaplarına da,** daha? (وَرُسُلِهٖ)

rasüllerine de, işte hepsi de bütün bunlara inandılar ve şöyle dediler: (لَا نُفَرِّقُ) **biz ayırım yapmayız,** nerede? (بَيْنَ اَحَدٍ) **hiçbirinin arasında,** kimlerden? (مِنْ رُسُلِهِ) **O'nun rasüllerinden,** yâni "Yahûdî ve Hristiyanların: 'Bâzısına inanır bâzısını inkâr ederiz' diyerek peygamberlerin arasını ayırdıkları gibi yapmayız, bilakis hepsine îmân ederiz" dediler, (وَقَالُوا) **yine dediler ki,** (سَمِعْنَا) **işittik,** yâni Allâh'tan bize gelen hakkı anladık ve doğruluğuna yakînen (şüphesiz) inandık, daha? (وَاَطَعْنَا) **ve itâat ettik,** yâni onda bulunan emir ve yasaklara itâat ettik, boyun eğdik, (غُفْرَانَكَ) **mağfiretini** (affını dileriz), (رَبَّنَا) **ey Rabbimiz!** (وَاِلَيْكَ) **ve ancak Sanadır,** ne? (اَلْمَصِيرُ) **varış,** yâni ölüp diriltilerek dönüşümüz ancak Sana olacaktır.

Meâl-i Şerîf - 285

285- O Peygamber de, Rabbinden kendisine indirilmiş olana îmân etmiştir, müminler de (indirilenlerin tümüne inanmışlardır).

Hepsi (de) **Allâh'a, meleklerine, kitaplarına ve rasüllerine îmân etmiştir.** (Müminler:) **"O'nun rasüllerinden hiçbirinin arasında ayırım yapmayız"** (demişlerdir).

Yine onlar (Allâh-u Te'âlâ'nın, peygamberler vâsıtasıyla kendilerine yöneltmiş olduğu yükümlülükler karşısında): "(Buyruğunu) **işittik,** (emrine) **itâat ettik. Ey Rabbimiz! Mağfiretini** (dileriz)! (Ölümden sonra diriltilerek) **varış**(ımız) **ancak Sanadır" demişlerdir.**

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَاۜ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْۜ
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَٓا اِنْ نَسِينَٓا اَوْ اَخْطَاْنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَٓا اِصْرًا
كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهٖۚ
وَاعْفُ عَنَّاࣞ وَاغْفِرْ لَنَاࣞ وَارْحَمْنَاࣞ اَنْتَ مَوْلٰينَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 286

(لَا يُكَلِّفُ) **Mükellef tutmaz,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (نَفْسًا) **hiçbir nefsi** (kişiyi), (اِلَّا وُسْعَهَا) **ancak gücünün yeteceği ile** (sorumlu tutar), (لَهَا) **ona âittir,** ne? (مَا) **o şey ki,** (كَسَبَتْ) **kesbetti,** yâni herkesin kazandığı hayır kendi kârınadır, (وَعَلَيْهَا) **ve onun aleyhinedir,** ne? (مَا) **o şey ki,** (اكْتَسَبَتْ) **gayretle kazandı,** yâni son derece gayretle yaptığı şer de kendi zararınadır. Müminlerin geri kalan duâları şu şekilde devâm etmiştir: (رَبَّنَا) **ey Rabbimiz!**

(لَا تُؤَاخِذْ) **muâhaze etme,** yâni yakalama ve cezâlandırma, kimi? (نَا) **bizi,** (اِنْ نَسِينَا) **eğer unutursak,** yâni Senin emirlerinden bir emri sehven (gaflet ederek) terk edersek, daha? (اَوْ اَخْطَاْنَا) **yâhut hatâ edersek** (yanılırsak), (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz,** (وَلَا تَحْمِلْ) **ve yükleme,** kimin üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** neyi? (اِصْرًا) **ağır bir yükü,** ne gibi? (كَمَا حَمَلْتَهُ) **yüklediğin gibi,** neyi? (هُ) **onu** (o ağır yükü), kimin üzerine? (عَلَى الَّذِينَ) **o kimseler üzerine ki,** kimden öncedirler? (مِنْ قَبْلِنَا) **bizden öncedirler,** yâni bizden önceki ümmetlere, özellikle Yahûdîlere yüklediğin ağır yükleri bize de yükleme, (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz,** (وَلَا تُحَمِّلْ) **taşıtma,** kime? (نَا) **bize,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (لَا طَاقَةَ) **tâkat** (ve dayanma gücü) **yoktur,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** neye? (بِهِ) **ona,** yâni dayanamayacağımız belâ ve cezâları veyâ tâkatimizin yetmediği ibâdet ve tâatları bize yükleme, daha? (وَاعْفُ) **ve affet,** kimden? (عَنَّا) **bizden,** yâni günahlarımızın izlerini bizden sil, daha? (وَاغْفِرْ) **ve mağfiret et,** yâni bağışlamada bulun, kim için? (لَنَا) **bizim için,** yâni çirkin işlerimizi ört, daha? (وَارْحَمْ) **merhamet et** (acı), kime? (نَا) **bize,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (مَوْلٰينَا) **bizim Mevlâmız'sın,** yâni Rabbimizsin, yardımcımızsın ve işlerimizi idâre edensin, (فَانْصُرْ) **öyleyse yardım et,** kime? (نَا) **bize,** kim üzerine? (عَلَى الْقَوْمِ) **o kavim üzerine,** öyle kavim ki, (اَلْكَافِرِينَ) **kâfirler olan,** yâni Senin dînini inkâr eden kâfirler gürûhuna karşı bize yardım et.

Meâl-i Şerîf - 286

286- Allâh hiçbir nefse güç yetireceğinden başkasını yüklemez. (Herkesin, hayır nâmına) **kazanmış olduğu şey kendi lehinedir.** (Kötülüklerden canı çeke çeke) **gayretle kazanmış olduğu şey de yine kendi aleyhinedir.**

(O müminler şöyle duâ ederler:) **"Ey Rabbimiz! Unutursak yâhut yanılırsak bizi yakala**(yıp cezâlandır)**ma!**

Ey Rabbimiz! Bizden önceki (dönemlerde Yahûdî ve Hristiyan olan) **o kişilere kendisini yüklemiş olduğun gibi, bizim üzerimize de ağır bir yük yükleme!**

Ey Rabbimiz! Kendisine karşı bizim için tâkat bulunmayan (ağır) **şeyleri** (belâ ve musîbetleri) **de bize taşıtma ve bizden** (günahlarımızı) **affet ve bizim için** (ayıplarımızı) **bağışlamada bulun ve bize rahmet et!**

(Gerçek dostumuz, yârımız ve yardımcımız olan) **Mevlâmız ancak Sensin!** (Bir mâlike yakışan; düşmanlarına karşı kölelerine yardım etmektir.) **O hâlde o kâfirler toplumuna karşı Sen** (de) **bize yardım et!"**

Bu âyet-i kerîmelerde zikredilen: "Kalpten geçenlerden dolayı sorgulanma" hükmünün neshedilip edilmediği husûsu müfessirler arasında ihtilaf konusudur:

a) Nesh görüşünde olanların delîli, Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*ın şu rivâyetidir: "Vahyin ilk muhâtapları olan sahabe-i kirâma 284. âyet-i kerîme çok ağır geldiği için bu hususta Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e mürâcaatta bulunmuşlar ve diğer uzuvlarına mâlik olsalar da, kalplerine mâlik olamayacakları özrünü beyân ederek bir kolaylık istemişlerdir.

Bunun üzerine 285. âyet-i kerîme inzâl edilerek, Ehl-i Kitap gibi îtirâza kalkışmayıp 'İşittik, itâat ettik' demekle emrolunmuşlardır. Onların bu emri tutması üzerine 286. âyet-i kerîmenin inzâli ile, ellerinden gelmeyen şeylerin sorumluluğunun kendilerinden kaldırıldığı bildirilmiştir." *(Müslim, el-Îmân:57, rakam:125, 1/115)*

Bu yüzden Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte: "Konuşmadıkları yâhut işlemedikleri sürece, ümmetimin içlerinden geçirdiklerini Allâh-u Te'âlâ şüphesiz bağışladı" buyrulmuştur. *(Müslim, el-Îmân:58, rakam:127, 1/116; el-Buhârî, el-'Itk:6, rakam:2391, 2/894)*

b) Neshe kāil olmayanların delîli ise "Neshin, haberlerde vârid olmayıp ancak emir ve yasaklarda geçerli oluşu" kāidesidir. Bu görüş erbâbının, kendi aralarında farklı birçok îzâh tarzı varsa da, îtikatta imamımız olan Ebû Mansûr el-Mâtürîdî *(Rahimehullâh)*ın görüşü tercihe şâyandır.

Şöyle ki; âyet-i celîlede bahse konu olan "Kalpte bulunan kötü niyet", insanın gayr-i ihtiyârî kalbine gelen şeytânî vesveseler ve nefsânî düşünceler olmayıp, kendi irâdesiyle inanıp azmettiği hususlardır.

Bu durumda kâfir olmaya azmetmek, insanı kâfir eder. Azimsiz ve kasıtsız olarak içinden geçen günah yapma isteği ise tevbe şartı olmaksızın bağışlanır. Günah yapmaya karşı taşıdığı azim, pişman olup tevbe ettiği takdirde hiç yazılmaz.

Ama örneğin zinâ gibi bir kötülüğü yapmaya kesin kararlı olup, elinde olmayan bir nedenle yapamayan kişi, o günahı yapmış gibi cezâlandırılmayacaksa da, cumhûr ulemâya göre bu azminden dolayı özel bir sorumluluk taşır. Ancak bu cezânın âhirete bırakılmayıp, dünyâda çektiği dert ve sıkıntılarla telâfî edileceği Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)*dan rivâyet edilmiştir.

(en-Nesefî, el-Hâzin, el-Beyzâvî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/453-454)

سُورَةُ اٰلِ عِمْرٰنَ مَدَنِيَّةٌ وَهِىَ مِائَتَا اٰيَةٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

ÜÇÜNCÜ SÛRE-İ CELÎLE

ÂL-İ 'İMRÂN SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî'dir (Medîne-i Münevvere döneminde inmiştir).
İki yüz âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm (olan) **Allâh'ın ismiyle!**

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 1

الٓمٓ ۚ ﴿١﴾

(الٓمٓ) **Elif! Lâm! Mîm!** Müfessirler bu gibi hurûf-u mukatta'anın tefsîrinde şöyle demişlerdir: (اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمُرَادِه۪ بِذٰلِكَ) "Bu harfler müteşâbih âyetlerden olduğu için bunlardan murâdının ne olduğunu ziyâdesiyle bilen ancak Allâh'tır."

Bu harfler, müteşâbih âyetlerden olup bu hususta mâlûmât için Bakara Sûresi'nin 1. âyet-i kerîmesine bakınız!

Meâl-i Şerîf - 1

1- Elif! Lâm! Mîm! (Bu harfler müteşâbih âyetlerden olup kesin mânâlarını ancak Allâh-u Te'âlâ bilir.)

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۙ الْحَيُّ الْقَيُّومُۜ ﴿٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 2

(اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak o vardır,** yâni Allâh-u Te'âlâ, Kendinden başka hiçbir ilâh olmayandır, daha kimdir? (اَلْحَيُّ) **Hayy'dır,** yâni ezelî ve ebedî olan Zâtına âit bir hayatla diridir, daha kimdir? (اَلْقَيُّومُ) **Kayyûm'dur,** yâni yarattıklarını yönetme ve koruyup kollama işini dâimâ üstlenmiş bulunandır.

Meâl-i Şerîf - 2

2- Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. (Ezelî ve ebedî olan Zâtına âit bir hayatla) **Hayy'dır,** (yarattıklarını yönetme ve koruyup kollama işini dâimâ üstlenmiş bulunan bir) **Kayyûm'dur.**

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَاَنْزَلَ التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَۙ ﴿٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 3

(نَزَّلَ) **Peyderpey indirdi,** yâni O Allâh-u Te'âlâ, sualler soruldukça ve hâdiseler gerektirdikçe zaman zaman dilediği şekilde indirdi, kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân'ı), ne ile mültebis olduğu hâlde? (بِالْحَقِّ) **hak ile mültebis,** yâni hak ve adâleti bürünmüş olduğu hâlde, o kitap daha ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقًا) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** neyi? (لِمَا) **o şeyi ki,** yâni o kitapları ki, onlar nerededir? (بَيْنَ يَدَيْهِ) **onun iki elinin arasındadır,** yâni o kitaplar onun önünde ve öncesindedirler, daha ne yaptı? (وَاَنْزَلَ) **ve topyekün indirdi,** neyi? (اَلتَّوْرٰيةَ) **Tevrât'ı,** daha? (وَالْاِنْجِيلَ) **ve İncîl'i.**

Meâl-i Şerîf - 3

3- O (Allâh-u Te'âlâ, verdiği haberlerde) **hak ile iç içe olan o kitabı öncesinde bulunan** (geçmiş kitap)**ları doğrulayıcı olarak sana peyderpey indirmiştir, Tevrât'ı ve İncîl'i ise top yekûn bir hâlde indirmiştir.**

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِلنَّاسِ وَاَنْزَلَ الْفُرْقَانَ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 4

Allâh-u Te'âlâ Tevrât'ı ve İncîl'i neden evvel indirdi? (مِنْ قَبْلُ) **Bu** (Kur'â)**ndan önce,** o ikisi ne oldukları hâlde indirdi? (هُدًى) **hidâyet** (edici) **oldukları hâlde,** kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** yâni Mûsâ ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ın kavimlerine doğru yolu gösterici oldukları hâlde, daha ne yaptı? (وَاَنْزَلَ) **yine indirdi,** neyi? (اَلْفُرْقَانَ) **Furkān'ı** (hakla bâtılı ayırdeden hükümleri ihtivâ eden Kur'ân-ı), (اِنَّ الَّذِينَ) **şüphesiz o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **inkâr ettiler,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh'ın âyetlerini,** (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (شَدِيدٌ) **çok şiddetli,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَزِيزٌ) **ziyâde izzet sâhibidir,** yâni uludur ve kavîdir, daha kimdir? (ذُو انْتِقَامٍ) **intikam sâhibidir.**

Meâl-i Şerîf - 4

4- (Allâh-u Te'âlâ) **bu** (Kur'â)**ndan önce** (Tevrât ve İncîl'i, kendi dönemlerinde bulunan) **insanlar için** (yol gösterici) **birer hidâyet olarak** (indirmiştir). **O,** (hakkı bâtıldan ayıran) **Furkān** (vasfını hâiz Kur'ân)**ı da indirmiştir.**

O kimseler ki Allâh'ın (kitaplarının) **âyetlerini** (ve peygamberleri vâsıtasıyla gösterdiği mûcizeleri) **inkâr etmişlerdir,** (kâfirliklerinden dolayı) **gerçekten kendileri için çok şiddetli büyük bir azap vardır. Zâten Allâh** (irâdesi engellenemeyecek ve azap etmesine mâni olunamayacak yegâne güce sâhip) **bir Azîz'dir,** (bir benzerine kimsenin güç yetiremeyeceği kadar) **intikam sâhibidir.**

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَٓاءِ ﴿٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 5

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh,** kimdir? (لَا يَخْفٰى) **gizli kalmaz,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **O'nun üzerine,** ne? (شَيْءٌ) **hiçbir şey,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** daha? (وَلَا فِى السَّمَٓاءِ) **gökte de** (hiçbir şey O'na gizli) **olmaz.**

Meâl-i Şerîf - 5

5- Şüphesiz ki Allâh; yerde (bulunan) **hiçbir şey Kendisine gizli olmaz, gökte** (bulunanlardan hiçbir şey) **de** (O'na gizli) **olmaz.**

هُوَ الَّذ۪ي يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَٓاءُۜ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 6

(هُوَ) **O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (اَلَّذ۪ي) **öyle bir Zat'tır ki,** (يُصَوِّرُ) **sûret verir,** yâni şekillendirir, kimi? (كُمْ) **sizi,** nerede? (فِى الْاَرْحَامِ) **rahimlerde** (döl yataklarında), nasıl şekil verir? (كَيْفَ يَشَٓاءُ) **nasıl dilerse,** yâni sizi erkek-dişi, siyah-beyaz, güzel-çirkin, uzuvları tam ve noksan gibi istediği şekle sokar, (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** O'ndan bedel? (اَلْعَز۪يزُ) **Azîz** (ziyâde ulu ve kuvvetli) **olan,** daha kim? (اَلْحَك۪يمُ) **son derece hikmet sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 6

6- Ancak O (Allâh-u Te'âlâ), **öyle** (kudretli) **bir Zat'tır ki;** (erkeklik, dişilik, siyahlık ve beyazlık gibi şekillerden hangisini) **nasıl dilemekteyse rahimlerde size öylece sûret vermektedir.** (Saltanatında güçlü olan) **O Azîz ve** (yönetiminde hikmet sâhibi olan) **Hakîm'den başka hiçbir ilâh yoktur.**

هُوَ الَّذ۪ٓي اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ اٰيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ
وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌۜ فَاَمَّا الَّذ۪ينَ ف۪ي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ
مِنْهُ ابْتِغَٓاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَٓاءَ تَأْو۪يلِه۪ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَأْو۪يلَهُٓ اِلَّا اللّٰهُۢ وَالرَّاسِخُونَ
فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ اٰمَنَّا بِه۪ۙ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَاۚ وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّٓا اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ ﴿٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 7

(هُوَ) **O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (اَلَّذٖى) **öyle bir Zat'tır ki,** (اَنْزَلَ) **indirdi,** kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân'ı), o kitap ne olduğu hâlde? (مِنْهُ) **ondan bâzısı,** nedir? (اٰيَاتٌ) **bir kısım âyetlerdir,** öyle âyetler ki? (مُحْكَمَاتٌ) **muhkem** (âyet)**lerdir,** yâni mânâsı açık olup hakkında karışıklık ve tereddüt bulunmayan âyetlerdir, daha öyle âyetler ki, (هُنَّ) **onlar,** nedirler? (اُمُّ الْكِتَابِ) **kitabın anası** (aslı)**dır,** daha öyle âyetler ki, (وَاُخَرُ) **ve diğerleri,** yâni diğer birtakım âyetler de vardır ki, öyle diğerleri ki? (مُتَشَابِهَاتٌ) **müteşâbih** (âyet)**ler,** yâni kendilerinden hangi mânâ kastedildiği hakkında kesin bir bilgi yoktur, (فَاَمَّا الَّذٖينَ) **artık o kimseler ki,** (فٖى قُلُوبِهِمْ) **onların kalplerinde vardır,** ne? (زَيْغٌ) **bir tür eğrilik,** yâni doğruyu bırakıp nefislerinin isteklerine meyledenler, (فَيَتَّبِعُونَ) **işte onlar tâbi olurlar** (uyarlar), neye? (مَا) **o şeye ki,** (تَشَابَهَ) **müteşâbih oldu,** neden? (مِنْهُ) **o** (Kur'â)**ndan,** yâni kalplerinde eğrilik olanlar Kur'ân'ın müteşâbih âyetleriyle uğraşır dururlar, ne için? (اِبْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ) **fitne aramak** (ve sırf başkalarını saptırmak) **için,** daha ne için? (وَابْتِغَاءَ تَأْوٖيلِهٖ) **onun te'vîlini aramak** (ve kendi arzularına göre ona mânâlar vermeye yeltenmek) **için,** (وَمَا يَعْلَمُ) **hâlbuki bilemez,** neyi? (تَأْوٖيلَهُ) **onun te'vîlini,** yâni meâlinin ne olduğunu ve kastedilen nihâî mânâsını, (اِلَّا اللّٰهُ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ bilir), (وَالرَّاسِخُونَ) **râsih olanlar ise,** nerede? (فِى الْعِلْمِ) **ilimde,** yâni ilimde ayakları yerleşmiş, üstün pâyeye ermiş ve eğrilikten hoşlanmayan, bildiğini bilmediğini seçebilen ve bildiğinde hiç şüphe etmeyen ilim sâhipleriyse, (يَقُولُونَ) **derler,** ne derler? (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik,** neye? (بِهٖ) **ona** (müteşâbih olanlara), (كُلٌّ) **hepsi,** yâni kitabın muhkemi ve müteşâbihâtından her birerleri, kim tarafındandır? (مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا) **Rabbimizin nezdindendir.** Binâenaleyh aralarında hiçbir zıddiyet yoktur, çünkü Rabbimizin kelâmları arasında çelişki olamaz, (وَمَا يَذَّكَّرُ) **zâten hakkıyla düşünemez,** (اِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ) **ancak hâlis akıl sâhipleri,** yâni ancak akıllarını kaplayıp bulandıracak olan eğri isteklere meyletmekten kurtulmuş olanlar, iyice düşünüp, muhkem âyetleri esas ve temel kabûl ederek müteşâbihâtın peşine düşmezler.

Meâl-i Şerîf - 7

7- Ancak O (Allâh-u Te'âlâ), **öyle** (kudretli) **bir Zat'tır ki; sana o** (eşsiz bir) **kitap** (olan Kur'ân)**ı indirmiştir. Ondan bir kısmı,** (mânâsı anlaşılamayacak derecede kısalıktan ve farklı mânâlara ihtimâlli olmaktan korunmuş olmaları hasebiyle) **muhkem** (ve sağlam kılınmış) **birtakım âyetlerdir ki**

onlar o kitabın anası (ve esâsı olduklarından, helâl ve haram gibi hükümlerde başvurulacak yegâne kaynak olma özelliğini taşımakta)**dır**(lar). **Bir de** (kısalığından veyâ lügat îtibârıyla muhkem bir âyete muhâlif gözüktüğünden dolayı farklı tefsirlere müsâit bulunan) **diğerleri ki;** (onlar) **müteşâbih** (âyet)**ler**(dir).

Artık o kimseler ki kalplerinde (haktan bâtıla doğru bir sapma ve) **bir meyil vardır; işte onlar fitne ara**(yıp insanların îtikādını boz)**mak için ve onu** (canlarının istediği gibi) **te'vîl etme**(k sûretiyle insanları fitneye düşürme) **arzusundan dolayı, o** (Kur'â)**ndan müteşâbih olanın peşine düşerler** (de onun sâdece dış mânâsıyla yetinirler ve yanlış yorumlarla onu tahrîfe yeltenirler). **Hâlbuki onun** (tefsîrinin nereye varacağını ve gerçek) **te'vîlini Allâh'tan başkası bilemez** (ve kimse "Kesinlikle bunun bundan başka mânâsı yoktur" diyemez).

İlimde (son derece derinleşerek) **râsih olanlar ise** (sapık fikirlilerin yaptığı gibi müteşâbih âyetlerin mânâlarını karıştırmayıp): **"Biz on**(lar)**a** (Allâh-u Te'âlâ'dan geldiği şekliyle) **îmân ettik,** (muhkem ve müteşâbih âyetlerin) **hepsi** (de, kelâmında hiçbir çelişki bulunmayan) **Rabbimiz nezdinden** (indirilmiş)**dir" derler.**

Zâten (hislerin tesirinden kurtulmuş) **hâlis akıllara sâhip olanlardan başkası** (Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan öğütleri) **iyice düşünemez.**

Muhkem âyetler, misâle muhtaç olmayacak derecede çoktur. Müteşâbih âyetlere bir misal olarak: "Rahmân Arş üzerine istivâ etti" *(Tâhâ Sûresi:5)* kavl-i şerîfini gösterebiliriz.

Burada geçen "İstivâ" kelimesi, lügate göre; "Oturma, kudret, istîlâ ve hâkimiyet" gibi mânâlara müsâit bir lafızdır. Ancak "Oturma" mânâsı, muhkem âyetlerden olan: "O'nun misli hiçbir şey yoktur" *(eş-Şûrâ Sûresi:11'den)* kavl-i şerîfiyle tamâmen çeliştiğinden, lügatte bulunan bu mânânın verilmesi imkânsız hâle gelmiştir.

Bu durumda Ehl-i Sünnet ulemâsı; selef ve halef olmak üzere iki türlü îzâh şekli geliştirmişlerdir. Selef kabûl edilen âlimler, daha sâlim yolu tercih ederek müteşâbih lafızları tefsîr ve te'vîlden kaçınıp, âyet-i kerîmede geçen "İstivâ" lafzının kendisini kullanmışlar, halef sayılan âlimler ise; yanlış yorumlara sebebiyet vermemek için daha sağlam bir yolu benimseyerek, "Kudret, hâkimiyet ve istîlâ" gibi müsâit mânâlarla bu sıfatı te'vîl etmişlerdir. "Muhkem ve müteşâbih" tâbirlerinin farklı târif ve misalleri için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 3/330-341*

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 8

(İlimde râsih olan âlimler, Kur'ân'ın te'vîli hakkında sapıtanları görünce şöyle duâ ederler:) (رَبَّنَا) **Ey Rabbimiz!** (لَا تُزِغْ) **meylettirme,** yâni haktan kaydırma, neyi? (قُلُوبَنَا) **kalplerimizi,** neden sonra? (بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَ) **hidâyet ettikten sonra,** kimi? (نَا) **bizi,** yâni bizi doğru yola kavuşturduktan sonra kalplerimizi

haktan saptırma, daha? (وَهَبْ) **ve hibe et,** yâni bahşet ve lütfedip ver, kime? (لَنَا) **bize,** nereden? (مِنْ لَدُنْكَ) **Kendi tarafından,** neyi? (رَحْمَةً) **büyük bir rahmeti,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلْوَهَّابُ) **hibesi** (ve bağışı) **çok olansın.**

Meâl-i Şerîf - 8

8- (İlimde râsih olan âlimler, Kur'ân'ın te'vîli hakkında sapıtanları görünce derler ki:)

"Ey Rabbimiz! Bizi (muhkem ve müteşâbih âyetlerin tümüne inanmaya) **hidâyet buyurduktan sonra** (kalplerini râzı olmadığın yorumlara meylettirdiğin kimselere yaptığın gibi, bizim) **kalplerimizi** (de müteşâbihleri araştırmaya meylettirerek haktan) **kaydırma ve bize tarafından büyük bir rahmet bahşet** (ki, hak inançta sebâta muvaffak olalım ve günahlarımızdan kurtulalım). **Şüphesiz ki** (karşılık beklemeden bolca bağış yapan) **Vehhâb Sensin, ancak Sen!**

رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 9

(رَبَّنَا) **Ey Rabbimiz!** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** kimsin? (جَامِعُ النَّاسِ) **insanları toplayıcısın,** ne için? (لِيَوْمٍ) **bir gün**(ün hesâbı ve cezâsı) **için,** bu mânâya göre burada muzâf mahzuftur ki takdîr-i kelâm (لِحِسَابِ يَوْمٍ) demektir. *(el-Kâzî, en-Nesefî)* Veyâ: "Öyle bir günde toplayacaksın" demektir ki buna göre (فِى), (لَامْ) mânâsındadır, *(el-Hâzin)* öyle gün ki, (لَا رَيْبَ) **hiç şüphe yoktur,** nerede? (فِيهِ) **onda,** yâni o günün vukûunda ve meydana geleceğinde, (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَا يُخْلِفُ) **hulfetmez** (bozmaz), neyi? (اَلْمِيعَادَ) **vaadi** (verdiği sözü), yâni Allâh-u Te'âlâ sözünü bozmaz.

Meâl-i Şerîf - 9

9- Ey Rabbimiz! Gerçekten ancak Sen kendisi(nin geleceği)**nde hiçbir şüphe bulunmayan büyük bir gün**(de hesâba çekmek) **için insanları toplayacak olan** (Zat)**sın. Muhakkak ki Allâh** (herhangi bir kimseye vermiş olduğu) **sözü bozmaz."**

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِىَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا
وَاُولٰٓئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 10

(اِنَّ الَّذٖينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i inkâr edenler var ya, (لَنْ تُغْنِىَ) **aslâ defedemez** (uzaklaştıramaz), kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan,** ne? (اَمْوَالُهُمْ) **malları,** daha? (وَلَٓا اَوْلَادُهُمْ) **çocukları da** (defedici) **olamaz,** kimden gelecek azaptan? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan** (gelecek azaptan), neyi defedemez? (شَيْـًٔا) **en ufak bir şeyi,** (وَاُولٰٓئِكَ) **ve** (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** (هُمْ) **ancak onlar,** nedirler? (وَقُودُ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **yakacağıdır.**

Meâl-i Şerîf - 10

10- O kimseler ki kâfir olmuşturlar; gerçekten malları Allâh'tan (onlara gelecek azaptan) **en ufak bir şeyi** (dahî) **aslâ kendilerinden defedemeyecektir, çocukları da** (onlardan azâbı savuşturacak) **değildir.** (Habîbim!) **İşte sana! Onlar ancak onlar o** (cehennem) **ateşin**(in) **odunlarıdır.**

Bu âyet-i kerîmede geçen kâfirlerden maksadın; Necrân Hristiyanları yâhut Kureyza ve Nadîr Yahûdîleri veyâ Arap müşrikleri olduğu hakkında müfessirlerden birkaç görüş nakledilmişse de, hepsinin birlikte düşünülmesine bir engel yoktur.

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَۙ وَالَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْۜ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَاۚ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْۜ
وَاللّٰهُ شَدٖيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 11

Bu kâfirlerin hâlleri ne gibidir? (كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ) **Firavun hânedânının hâli gibidir,** daha? (وَالَّذٖينَ) **o kimselerin** (hâli gibidir) **ki,** kimden öncedirler? (مِنْ قَبْلِهِمْ) **onlardan** (Firavun'un adamlarından) **öncedir,** yâni bu ümmetin kâfirlerinin hâli, Firavun ve adamları ile onlardan önce geçen Âd ve Semûd gibi kâfir ümmetlerin gidişâtı gibidir, onlar ne yapmıştılar? (كَذَّبُوا) **tekzib etmiştiler** (yalanlamıştılar), neyi? (بِاٰيَاتِنَا) **Bizim âyetlerimizi,** yâni peygamberleri kendilerine Bizim âyetlerimizi getirdiğinde onları yalanladılar da, (فَاَخَذَ) **hemen yakalamıştı,** kimi? (هُمْ) **onları,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne sebebiyle? (بِذُنُوبِهِمْ) **günahları sebebiyle,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (شَدٖيدُ الْعِقَابِ) **azâbı çok şiddetli olandır.**

Meâl-i Şerîf - 11

11- (Bu kâfirlerin, hakkı inkâr yolundaki gidişâtı) **Firavun hânedânı ve onlardan önce olan** (Âd ve Semûd toplum)**ların**(ın) **âdeti gibidir ki, on-**

lar Bizim (peygamberler vâsıtasıyla gönderdiğimiz) **âyetlerimizi yalanlamıştılar da, günahları sebebiyle Allâh hemen onları** (şiddetli azâbıyla) **yakalamıştı. Zâten Allâh** (inkârcılara karşı) **azâbı çok şiddetli olandır.**

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ اِلٰى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 12

(قُلْ) (Habîbim!) **Söyle,** kime? (لِلَّذِينَ) **o kimselere ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** ne söyle? (سَتُغْلَبُونَ) **yakında mağlûb edileceksiniz,** daha? (وَتُحْشَرُونَ) **ve haşredileceksiniz,** yâni toplanıp sürüleceksiniz, nereye? (اِلٰى جَهَنَّمَ) **cehenneme,** bu mânâ, (اِلٰى) harfinin asıl mânâsı olan İntihâ-i ğâye'ye göre verilmiştir, yâni "Onların haşırlarının (sürgünlerinin) nihâyeti (son noktası) cehennemdir" demektir. (اِلٰى) harfinin (فِى) harfi mânâsında olduğu da söylenmiştir ki buna göre mânâ "Cehennemde toplanacaksınız" demek olur, (وَبِئْسَ) **ne de kötü oldu,** ne? (اَلْمِهَادُ) **o döşek** (cehennem).

Meâl-i Şerîf - 12

12- (Habîbim!) **O kâfir olmuş** (Yahûdî-Hristiyan ve müşrik) **kimselere de ki: "Pek yakında mağlup edileceksiniz ve** (mahşerde bir araya getirilip) **cehenneme haşredile**(rek azâba sürüle)**ceksiniz. O döşek de ne kötü olmuştur."**

قَدْ كَانَ لَكُمْ اٰيَةٌ فِى فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَاُخْرٰى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَاْىَ الْعَيْنِ وَاللّٰهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِاُولِى الْاَبْصَارِ ﴿١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 13

(قَدْ كَانَ) **Muhakkak oldu,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne oldu? (اٰيَةٌ) **büyük bir âyet,** yâni mağlûb edileceğinize dâir size vaad edilen sözün doğruluğuna delâlet eden büyük bir nişan oldu, kimlerde? (فِى فِئَتَيْنِ) **iki cemâatte,** öyle iki cemâat ki, (اِلْتَقَتَا) **ikisi karşı karşıya geldi,** onlardan biri nedir? (فِئَةٌ) **bir cemâattir,** bu mânâ (فِئَةٌ) kelimesinin mahzûf bir mübtedânın haberi olmasına göre verilmiştir ki takdîr-i kelâm: (اِحْدٰيهُمَا فِئَةٌ) şeklindedir, öyle cemâat ki, (تُقَاتِلُ) **mukātele ediyor** (savaşıyor), nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** (وَاُخْرٰى) **bir diğeri ise,** bu kelime, mukadder olan (فِئَةٌ) kelimesinin sıfatıdır ki takdîr-i kelâm: (وَفِئَةٌ اُخْرٰى) şeklindedir, yâni diğer bir cemâat de vardı ki, (كَافِرَةٌ) **kâfir olan,** yâni Allâh yolunda harp etmek şöyle dursun, Allâh'ı inkâr etmekteydiler,

onlar öyle bir cemâatti ki, (يَرَوْنَ) **görüyorlardı,** kimi? (هُمْ) **onları** (Müslümanları), ne oldukları hâlde? (مِثْلَيْهِمْ) **kendilerinin iki misli** (yâni kendilerinin iki katı) **oldukları hâlde,** ne şekil bir görüşle? (رَأْيَ الْعَيْنِ) **göz görüşüyle,** yâni kâfirler müminleri kendi sayıları olan dokuz yüz küsürün iki misli olarak açıkça görmekteydiler, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** (يُؤَيِّدُ) **teyid eder** (kuvvetlendirir), neyle? (بِنَصْرِهِ) **yardımı ile,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni Allâh-u Te'âlâ Bedir Muhârebesi'ndeki Müslümanları, düşmanlarının gözlerinde çok göstererek kuvvetlendirdiği gibi, dilediği herkesi yardımıyla takviye eder (kuvvetlendirir), (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) (Ey Müslümân!) **işte sana, muhakkak bunda vardır,** yâni zikredilen bu yardımda veyâ İslâm ordusunun iki misli görünmesinde, ne vardır? (لَعِبْرَةً) **elbette büyük bir ibret** (öğüt), kimler için? (لِأُولِي الْأَبْصَارِ) **basîretlere sâhip olan kimseler için,** yâni din husûsunda sağlam bir kalp görüşüne sâhip olan müminler için bunda büyük bir ibret vardır. Çünkü onlar sünnet-i seniyyeye ittibâ ederek ve Allâh-u Te'âlâ'yı dâimâ zikrederek bu kalp görüşünü kazanmışlardır. İşte herkes için bunda büyük bir ibret vardır.

Meâl-i Şerîf - 13

13- (Ey sayılarının ve silahlarının çokluğuna aldanmış Yahûdîler! Bedir günü muhârebe meydanında) **birbiriyle karşılaşmış olan** (mümin ve müşrik) **iki cemâatte sizin** (çok yakında yenik düşeceğinizi anlayabilmeniz) **için gerçekten büyük bir âyet vardı.**

(Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbından oluşan) **bir cemâat Allâh yolunda savaşıyor, kâfir olan diğer bir topluluk ise** (açıkça) **göz görüşüyle onları kendilerinin** (bine yaklaşan sayılarının) **iki misli** (fazla olarak) **görüyorlardı.**

Zâten Allâh dilediğini yardımıyla destekler. (Ey Müslümân!) **İşte sana! Şüphesiz ki** (Allâh'ın) **bu** (şekilde azı çok, çoğu ise az görünen bir hâle sokması)**nda, basîret** (ve isâbetli görüş)**lere sâhip olanlar için elbette pek büyük bir ibret vardır.**

Bedir Muhârebesi'nde Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbı üç yüz on üç kişi olup, yetmiş yedisi muhâcirlerden, iki yüz otuz altısı ise ensardandı *(Radıyallâhu Anhüm Ecma'în)*. Muhâcirlerin sancaktârı Alî ibnü Ebî Tâlib *(Radıyallâhu Anh)*, ensârın bayraktarı ise Sa'd ibnü Ubâde *(Radıyallâhu Anh)* idi. Mekke müşriklerinin sayısı da dokuz yüz elli kadardı. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hicretten sonra katılmış olduğu ilk savaş olma özelliğine sâhip olan Bedir vakasında birçok mûcize zuhûr etmişti ki, bu âyet-i kerîmede de bunlardan biri konu edilmektedir.

Şöyle ki; Enfâl Sûresi'nde beyân edildiği üzere; müşrikler korkup kaçmasın diye Allâh-u Te'âlâ evvelâ müminleri onların gözünde çok az göstermiş, bu görüşleri netîcesinde cesâretlenerek üzerlerine saldırdıklarında ise, onları kendilerinin iki misli olarak bin dokuz yüz kişi kadar kalabalık göstermiştir. Demek ki az ve çok gösterme mûcizeleri aynı durum için söz konusu olmayıp farklı hâller hakkındadır.

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاۤءِ وَالْبَنٖينَ وَالْقَنَاطٖيرِ الْمُقَنْطَرَةِ
مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِؕ
ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ ﴿١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 14

(زُيِّنَ) **Son derece süslü kılındı,** kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** ne? (حُبُّ الشَّهَوَاتِ) **şehvetlerin sevgisi,** yâni nefsin istediği şeylere düşkünlük ve bağlılık, nefsin istediği şeyler de neler olduğu hâlde? (مِنَ النِّسَاۤءِ) **kadınlar,** bu mânâ min harf-i cerinin beyâniyye olmasına göre verilmiştir, daha? (وَالْبَنٖينَ) **ve oğullar,** daha? (وَالْقَنَاطٖيرِ) **ve çok mallar,** öyle mallar ki, (اَلْمُقَنْطَرَةِ) **yığın yığın biriktirilmiş,** o biriktirilmiş mallar nelerden olduğu hâlde? (مِنَ الذَّهَبِ) **altından,** daha? (وَالْفِضَّةِ) **gümüşten,** nefsin istediklerinden insanlar için süslü kılınanlar daha ne olduğu hâlde? (وَالْخَيْلِ) **atlar,** öyle atlar ki, (اَلْمُسَوَّمَةِ) **yaylıma salınmış,** daha? (وَالْاَنْعَامِ) **davarlar,** yâni deve, sığır, koyun ve keçi gibi sağmal hayvanlar, daha? (وَالْحَرْثِ) **ekinler,** (ذٰلِكَ) (ey insan!) **işte sana! Bu** (sayılanlar), yâni insanlar için süslü kılınan bu şeyler, nedir? (مَتَاعُ الْحَيٰوةِ) **o hayâtın metâı** (ve basit eşyâsı)**dır,** öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **en alçak olan,** (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** (عِنْدَهُ) **ancak O'nun nezdindedir,** ne? (حُسْنُ الْمَاٰبِ) **güzel dönüş yeri** (olan cennet)**!**

Meâl-i Şerîf - 14

14- O (aldatıcı fânî şeylerin ve nefse hoş gelen) **şehvetlerin; kadınların, oğulların, altın ve gümüşten yığın yapılmış çok malların,** (yaratılışından alnı beyaz ve bedeni alacalı olarak) **alâmetlenmiş** ***/yaylıma salınmış/*** (soylu ve güzel cins) **atların,** (deve, sığır, koyun ve keçi cinsi) **davarların ve ekinlerin sevgisi insanlar için iyice süslü** (ve çekici) **kılınmıştır.**

(Ey insan!) **İşte sana! Bu** (sayılanlar)**, o en âdî dünyâ hayâtının** (geçici) **metâı** (ve basit eşyâsı)**dır.**

Allâh ise; (en) **güzel dönüş yeri** (olan cennet) **ancak Kendi nezdinde bulunan** (Zât)**dır.**

قُلْ اَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذٰلِكُمْۜ لِلَّذ۪ينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِد۪ينَ ف۪يهَا وَاَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ بَص۪يرٌ بِالْعِبَادِۚ ﴿١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 15

(قُلْ) (Habîbim!) **Söyle,** ne söyle? (اَؤُنَبِّئُ) **haber vereyim mi?!** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِخَيْرٍ) **daha iyisini,** neden? (مِنْ ذٰلِكُمْ) (ey dünyâ düşkünleri!) **İşte size! Bu** (anlatıla)**n**(lar)**dan,** (لِلَّذ۪ينَ) **o kimseler için vardır ki,** (اتَّقَوْا) **takvâ sâhibi oldular,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın emirlerine bir noksanlık getirmekten veyâ yasaklarına yaklaşmaktan korkarak, Allâh'ın azâbından sakınan kullar için vardır, nerede? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde,** ne vardır? (جَنَّاتٌ) **cennetler,** öyle cennetler ki, (تَجْر۪ي) **sürekli akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından,** neler? (الْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** o takvâ sâhipleri ne oldukları hâlde? (خَالِد۪ينَ) **ebedî kalıcı kimseler oldukları hâlde,** nerede? (ف۪يهَا) **orada** (cennetlerde)**,** onlar için daha ne vardır? (وَاَزْوَاجٌ) **zevceler** (eşler, hanımlar)**,** öyle eşler ki, (مُطَهَّرَةٌ) **tertemiz kılınmış,** yâni hayız, nifas, büyük ve küçük abdest gibi istenmeyen hâllerden ve kötü huylardan son derece uzak yaratılmış, onlar için daha ne vardır? (وَرِضْوَانٌ) **büyük bir rızâ** (hoşnutluk)**,** kim tarafından? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh** (tarafın)**dan,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kimdir? (بَص۪يرٌ) **çok iyi görücüdür,** kimi? (بِالْعِبَادِ) **tüm kulları,** yâni kullarının bütün hâllerinden son derece haberdârdır. Bunun için iyilik edenleri fazl-u keremiyle mükâfatlandıracak, kötülük edenleri de adâletiyle cezâlandıracaktır. Bu mânâya göre "Kullar"dan murâd, umûmî kullardır ki, buna göre: (بِالْعِبَادِ) kelimesindeki harf-i târif, istiğrâk içindir. Diğer bir kavle göre ise mânâ: "Takvâ kullarının hâllerini çok iyi bildiğinden onlara bu büyük nîmetleri hazırlamıştır" şeklindedir ki, buna göre de "Kullar"dan maksat sâdece takvâ sâhipleridir ki, o zaman (بِالْعِبَادِ) kelimesindeki harf-i târif, ahd-i hâricî için kabûl edildiğinden mânâ: "O (takvâ sâhibi) kulları çok iyi görücüdür" şeklinde olur.

Meâl-i Şerîf - 15

15- (Rasûlüm!) **De ki:** "(Ey dünyâya düşkün olanlar!) **İşte size! Bu** (anlatıla)**n**(lar)**dan daha iyisini haber vereyim mi size?!**

(Günahlardan hakkıyla sakınarak) **takvâ sâhibi olan o kimseler için Rableri nezdinde, içlerinde ebedî kalıcı kimseler olarak** (girecekleri değerli mekânlar ve köşkleriyle ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar**

akan pek kıymetli cennetler, (hayız, nifas ve haset, fesat gibi hoş karşılanmayan vasıflardan) **tertemiz kılınmış eşler ve Allâh** (tarafın)**dan büyük bir rızâ** (ve hoşnutluk) **vardır** (ki artık o rızâdan sonra hiçbir gazaptan korku kalmayacaktır).

Allâh ise tüm kulları(n yaptıklarını hakkıyla gören ve iyiliklere sevap, kötülüklere ise azapla karşılık verecek olan) **bir Basîr'dir.**

اَلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اِنَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِۚ ﴿١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 16

Onlar yâni takvâ sâhibi olanlar kimlerdir? (اَلَّذِينَ) **o kimselerdir ki,** (يَقُولُونَ) **derler,** ne derler? (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz!** (اِنَّنَا) **şüphesiz biz,** (اٰمَنَّا) **îmân ettik,** (dâvetine icâbet ederek Sana ve Rasûlün'e inandık), (فَاغْفِرْ) **öyleyse mağfiret et,** yâni Sen de vaadini (sözünü) yerine getirerek bağışla, kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (ذُنُوبَنَا) **günahlarımızı,** daha? (وَقِ) **muhafâza et** (koru), kimi? (نَا) **bizi,** neden? (عَذَابَ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından.**

Meâl-i Şerîf - 16

16- (Methedilen cennetlerin sâhipleri) **o kimselerdir ki: 'Ey Rabbimiz! Şüphesiz biz** (Senin İslâm dâvetine icâbet ederek Sana ve Rasûlün'e) **îmân ettik. Öyleyse** (sözünü yerine getirerek) **bizim için günahlarımızı mağfiret et ve** (fazl-u kereminle) **bizi o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından koru' demektedirler.**

اَلصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْاَسْحَارِ ﴿١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 17

Bir kavle göre; önümüzde zikredilen kelimeler medh üzere mensûbtur ki bizim mânâmız buna göre verilmiştir. O takvâ sahiplerini methederim ki, (اَلصَّابِرِينَ) **sabrediciler,** yâni farzları yerine getirmeye, haramlardan sakınmaya ve musîbetlere sabrederler, daha? (وَالصَّادِقِينَ) **doğru olanlar,** yâni îmânlarında sâdık, sözlerinde doğru, işlerinde dürüst olanlar, daha? (وَالْقَانِتِينَ) **kunût yapanlar,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya devamlı itâat ederek boyun bükenler veyâ duâ edenler *(en-Nesefî)* veyâ namaz kılanlar *(el-Hâzin)* daha? (وَالْمُنْفِقِينَ) **infâk edenler,** yâni mallarını hayra harcayanlar, daha? (وَالْمُسْتَغْفِرِينَ) **istiğfâr edenler,** yâni af isteyenler, hangi vakitlerde? (بِالْاَسْحَارِ) **seherlerde,** burada (بَا) harfi (فِى) mânâsındadır.

Meâl-i Şerîf - 17

17- (Emirleri tutmaya, yasaklardan sakınmaya ve karşılaştıkları belâlara karşı) **sabredenleri,** (niyetlerinde, sözlerinde ve tüm işlerinde özü, sözü doğru olan) **sâdık kimseleri,** (itâat ve duâya devâm ederek) **kunût yapanları,** (mallarından bir kısmını Allâh yolunda harcayarak) **infâk edenleri ve** (günahlarının affı için) **seher** (vakit)**ler**(in)**de istiğfâr edenleri** (özellikle methederim)."

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۙ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُو۬لُوا الْعِلْمِ قَٓائِمًا بِالْقِسْطِۜ
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُۜ ﴿١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 18

(شَهِدَ) **Şâhitlikte bulundu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neye dâir? (اَنَّهُ) **şüphesiz şân**(ına önem verilmesi gereken mühim iş), yâni Allâh-u Te'âlâ şu önemli hakîkate şâhitlik etti ki, (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** yâni Allâh-u Te'âlâ Kendisinden başka hiçbir ilâh olmadığını deliller ortaya koyarak ve âyetler indirerek son derece açıklamıştır, daha kim şâhitlik etmiştir? (وَالْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler de,** daha? (وَاُو۬لُوا الْعِلْمِ) **ilim sâhipleri de,** yâni nebîler ve âlimler de buna şâhitlik etmektedirler, Allâh-u Te'âlâ ne olarak bu şahitliği yaptı? (قَٓائِمًا) **ikāme edici olarak,** neyi? (بِالْقِسْطِ) **adâleti,** burada (بِالْقِسْطِ) kelimesinin başındaki (بَا) harf-i ceri, ta'diyet için olduğundan (مُقِيمًا), (قَٓائِمًا) mânâsındadır. *(el-Âlûsî)* Bu mânâ, (قَٓائِمًا) kelimesinin (شَهِدَ) fiilinin fâ'ili olan Lafza-i Celâl'den hâl düştüğüne göre verilmiştir. (قَٓائِمًا) kelimesinin (اِلَّا هُوَ) deki zamîrden hâl düşmesine göre ise mânâ: "Allâh-u Te'âlâ, bütün hükümlerinde ve rahmetini taksimde adâleti ayakta tutan, Kendinden başka hiçbir ilâh olmadığına şâhitlik etmiştir" şeklinde olur, (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** O kimdir? (اَلْعَز۪يزُ) **Azîz** (son derece ulu ve gâlip)**dir,** daha kimdir? (اَلْحَك۪يمُ) **Hakîm** (yegâne hüküm ve hikmet sâhibi)**dir,** bu mânâ, Azîz ve Hakîm kelimelerinin mahzûf mübtedânın haberi olmasına göredir. Lâkin bu iki ism-i şerîfin (هُوَ) zamîrinden bedel olmaları, Kisâî'nin görüşüne göre ise sıfat olmaları da câizdir ki buna göre mânâ: "O Azîz ve Hakîm olan Zat'tan başka hiçbir ilâh yoktur" demektir. *(el-Âlûsî)*

Meâl-i Şerîf - 18

18- Şüphesiz şu hakîkate; (taksim ve tâyin ettiği rızıklar, eceller, kullarına emir buyurduğu hükümler ve karşılığında vaat ettiği sevap ve azaplar dâhil herhangi bir hususta) **Kendisinden başka adâleti** (icrâ ve) **ikāme etmekte olan hiçbir ilâh bulunmadığına Allâh şâhitlikte bulunmuştur.**

(O'nun büyük kudretini gören) **melekler ve ilim sâhipleri** (olan peygamberler ve âlimler) **de** (aynı şâhitliği ikrâr etmiştir). **O** (hiç yenilmeyip dâimâ gâlip gelen ve her işi yerli yerinde olan) **Azîz ve Hakîm'den başka hiçbir ilâh yoktur.**

اِنَّ الدّ۪ينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ۠ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْۜ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ سَر۪يعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 19

(اِنَّ الدّ۪ينَ) **Muhakkak o** (mûteber) **din,** kim nezdinde? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh indinde,** nedir? (اَلْاِسْلَامُ) **İslâm'dır,** yâni Allâh indinde makbul olan yegâne din İslâm dînidir, (وَمَا اخْتَلَفَ) **ve ihtilâf etmedi** (ayrılığa düşmedi), kim? (اَلَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** (اُو۫تُوا) **verildiler,** neye? (اَلْكِتَابَ) **kitaba,** yâni kendilerine kitap verilenler Allâh'ın dîni olan İslâm'ın hak olduğu ve Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in nübüvveti hakkında ayrılığa düşmediler, ancak neden sonra? (اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَ) **ancak geldikten sonra,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (اَلْعِلْمُ) **ilim,** yâni açık mûcizeleri görerek, işin hakîkatini bildikten sonra ayrılığa düştüler ki, bu hiçbir akıllının yapacağı iş değildir, niçin ihtilâfa düştüler? (بَغْيًا) **hasetten dolayı,** öyle haset ki, (بَيْنَهُمْ) **aralarında olucu,** yâni onları bu ihtilâfa sürükleyen şey şüphe ve bilgisizlik değil, ancak haset ve ihtiras (dünyâya düşkünlük ve reislik sevgisi) olmuştur, (وَمَنْ) **ama her kim,** (يَكْفُرْ) **inkâr ederse,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh'ın âyetlerini,** yâni her kim hak dînin ancak İslâm olduğuna dâir Allâh-u Te'âlâ'nın indirdiği âyetleri inkâr ederse, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **işte muhakkak Allâh,** kimdir? (سَر۪يعُ الْحِسَابِ) **hesâba çekmesi çok süratli olandır.**

Meâl-i Şerîf - 19

19- Şüphesiz ki Allâh nezdinde o (gerçek ve makbul) **din ancak İslâm'dır. O kendilerine** (Tevrât ve İncîl) **kitap**(ları) **verilmiş olan** (Yahûdî ve Hristiyan)**lar ise** (İslâm'ın hak olduğuna dâir kesin) **ilim onlara geldikten sonra** (hakkı ve hakîkati anladıkları hâlde) **ancak aralarında bulunan bir kıskançlıktan dolayı ayrılığa düşmüştür.**

Ama her kim Allâh'ın (kitaplarının) **âyetlerini** (ve hak dînin ancak İslâm olduğuna delâlet eden huccetleri) **inkâr ederse şüphesiz ki Allâh, hesap görmesi pek çabuk olandır.**

Tefsirlerde zikredildiğine göre; bu âyet-i celîle Kitap Ehli olan Yahûdî ve Hristiyanların Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ve İslâm'ın doğruluğuna, Uzeyr ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ın Allâh'ın kulu olduğuna inanmak gibi îtikādî konularda hak üzere birleşemediklerinden bahsetmektedir.

Nitekim onlardan bâzısı Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve İslâm'ı tümüyle reddederken, Abdullâh ibnü Selâm gibi diğer bir kısmı hakkı kabûl etmişlerdir. Yine böylece bâzısı İslâm'ı Arapların dîni olarak kabûl etmiş, kimi ise Îsâ ve Uzeyr *(Aleyhimesselâm)*ı Allâh'ın kulu ve Rasûlü olarak görmüş, kimi de oğlu kabûl ederek kâfir olmuştur.

Allâh-u Te'âlâ'nın hesap görmesinin sürati hakkında ise: "Bir deve sağımı kadar az bir zamanda, hattâ göz açıp kapayacak kadar kısa bir süre içinde Allâh-u Te'âlâ tüm kullarının hesâbını tamamlayacaktır" diye rivâyet olunmuştur. *(en-Nesefî; el-Hâzin; el-Beyzâvî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/299)*

فَاِنْ حَٓاجُّوكَ فَقُلْ اَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِۜ
وَقُلْ لِلَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ وَالْاُمِّيّ۪نَ ءَاَسْلَمْتُمْۜ فَاِنْ اَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْاۚ
وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُۜ وَاللّٰهُ بَص۪يرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 20

(فَاِنْ حَٓاجُّو) **Artık eğer mücâdele ederlerse,** (din hakkında tartışmaya girerlerse), kiminle? (كَ) (Habîbim!) **Seninle,** (فَقُلْ) **o hâlde sen de,** ne de? (اَسْلَمْتُ) **ben teslim ettim,** neyi? (وَجْهِيَ) **yüzümü,** yâni kendimi, kime? (لِلّٰهِ) **Allâh'a,** daha kim teslim etti? (وَمَنِ) **o kimse de ki,** (اتَّبَعَ) **hakkıyla tâbi oldu,** kime? (نِ) **bana,** yâni benim gibi Müslüman olanlar da kendilerini Allâh'a teslim ettiler, daha? (وَقُلْ) **yine söyle,** kime? (لِلَّذ۪ينَ) **o kimselere ki,** (اُو۫تُوا) **verildiler,** neye? (اَلْكِتَابَ) **kitaba,** yâni kendilerine kitap verilen Yahûdîlerle Hristiyanlara, daha kime söyle? (وَالْاُمِّيّ۪نَ) **ümmîlere,** yâni kendilerine kitap verilmemiş olan Arap müşriklerine de söyle, ne söyle? (ءَاَسْلَمْتُمْ) **İslâm'a girdiniz mi?** (فَاِنْ اَسْلَمُوا) **artık onlar İslâm'a girerlerse,** (فَقَدِ اهْتَدَوْا) **muhakkak hidâyete ermiştirler,** yâni nefislerini sapıklıktan kurtararak kendilerine fayda vermiş olurlar, (وَاِنْ تَوَلَّوْا) **ama yüz çevirirlerse,** yâni sana uymaktan ve İslâm'ı kabûl etmekten kaçınırlarsa sana zarar veremezler, (فَاِنَّمَا عَلَيْكَ) **zîrâ senin üzerine ancak vardır,** ne? (اَلْبَلَاغُ) **duyurmak,** sen de bunu zâten yapmaktasın, (وَاللّٰهُ) **Allâh ise,** kimdir? (بَص۪يرٌ) **ziyâde görücüdür,** kimi? (بِالْعِبَادِ) **tüm kulları,** yâni kimlerin îmân edeceğini, kimlerin de inkâr edeceğini son derece bilmektedir.

Meâl-i Şerîf - 20

20- (Habîbim! Bunca deliller getirdikten sonra) **artık eğer** (Yahûdî ve Hristiyanlar yine de) **seninle** (din konusunda) **çekişecek olurlarsa, o zaman de ki: "Ben kendimi Allâh'a teslim ettim, bana hakkıyla uymuş olan(lar) da."**

(Habîbim!) **Yine o kendilerine kitap verilmiş olan kimselere ve** (Arap müşrikleri gibi okuma yazma bilmeyen) **ümmîlere:** "(Bana uyanlar İslâm'a girdiği gibi) **siz de İslâm'a girdiniz mi?!** (Yoksa hâlâ kâfirliğinize devâm mı edeceksiniz?!)" **de.**

Artık onlar eğer İslâm'a girerlerse, gerçekten (sapıklıktan ayrılıp, doğru yola) **hidâyet bulmuşturlar.**

Ama eğer (hak dîni kabulden) **yüz çevirirlerse,** (sana bir zarar veremezler. Zîrâ hidâyet yaratmak değil) **ancak tebliğ senin üzerine** (vazîfe)**dir. Allâh ise tüm kulları**(n yaptıklarını hakkıyla görüp bilen ve hak ettikleri karşılıkları mutlaka verecek olan) **bir Basîr'dir.**

Tefsirlerde zikredildiğine göre; bu âyet-i celîlede Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e hitâb ederek Ehl-i Kitap'a: "Peygamberlerin ve âyetlerin kendisine dâvet ettiği ve bunca delillerin lehine kāim olduğu dosdoğru din, Allâh'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın O'na kayıtsız şartsız teslim olarak Müslüman olmaktır. Sizin yolunuz ise; peygamberlere -hâşâ- 'Allâh'ın oğlu' diyerek ve kitaplarınızın işinize gelmeyen hükümlerini değiştirerek şirk koşmaktır ki bu, 'Kendini Allâh'a teslim etme' mefhûmuna tamâmen zıt düşmektedir" demesini emretmiştir.

اِنَّ الَّذ۪ينَ يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيّ۪نَ بِغَيْرِ حَقٍّۙ
وَيَقْتُلُونَ الَّذ۪ينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِۙ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَل۪يمٍ ﴿٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 21

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (يَكْفُرُونَ) **inkâr etmektedirler,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh'ın âyetlerini,** daha? (وَيَقْتُلُونَ) **ve öldürmektedirler,** kimi? (النَّبِيّ۪نَ) **o** (kendilerine gönderilen) **peygamberleri,** ne oldukları hâlde? (بِغَيْرِ حَقٍّ) **hak**(ka dayalı meşrû gerekçesi) **olmayan bir şey**(i bahâne edici olmaları) **sebebiyle,** daha? (وَيَقْتُلُونَ) **yine öldürüyorlar,** kimi? (الَّذ۪ينَ) **o kimseleri ki,** (يَأْمُرُونَ) **emrediyorlar,** ne ile? (بِالْقِسْطِ) **adâletle,** o emredenler de kimlerden olduğu hâlde? (مِنَ النَّاسِ) **insanlardan,** yâni insanların içinden adâleti emreden âlimleri öldürenler var ya, (فَبَشِّرْ) **işte son derece müjdele,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne ile? (بِعَذَابٍ) **büyük bir azapla,** öyle azap ki, (اَل۪يمٍ) **ziyâde elem** (acı) **verici.**

Meâl-i Şerîf - 21

21- Şüphesiz o (Yahûdî ve Hristiyan) **kimseler ki; Allâh'ın âyetlerini inkâr etmektedirler,** (kendilerince de meşrû ve) **hak olmayan bir nedenle o** (kendilerine gönderilen) **peygamberleri öldürmektedirler ve insanlar içinden** (iyiliği emredip kötülükten nehyeden ve) **adâletle emretmekte olan kimseleri katletmektedirler.** (Habîbim!) **İşte onları çok acı verici büyük bir azapla müjdele!**

أُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٖينَ ﴿٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 22

(أُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** yâni bu sıfatları takınanlar, kimlerdir? (اَلَّذٖينَ) **öyle kimselerdir ki,** (حَبِطَتْ) **mahvoldu** (boşa gitti), ne? (اَعْمَالُهُمْ) **amelleri,** nerede? (فِى الدُّنْيَا) **dünyâda,** daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhirette,** yâni bu kişiler hayır nâmına yaptıkları hiçbir işten iki cihanda da fayda göremeyecekler, bilakis dünyâda lânet ve rüsvaylık içinde kalacaklar, âhirette de can yakıcı azâbı boylayacaklardır, onların hâli daha nicedir? (وَمَا لَهُمْ) **ve onlar için** (hiçbir fert) **yoktur,** kimlerden? (مِنْ نَاصِرٖينَ) **yardımcılardan.**

Meâl-i Şerîf - 22

22- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar öyle kimselerdir ki; onların yaptıkları** (iyilikler) **dünyâda da âhirette de boşa gitmiştir.** (Bu yüzden kendilerine dünyâda lânet ve rüsvaylık, âhirette de sonsuz azap vardır. İki cihanda da Allâh'ın azâbına karşı) **onlar için yardımcılardan hiçbiri de yoktur.**

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ اُوتُوا نَصٖيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ اِلٰى كِتَابِ اللّٰهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَرٖيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 23

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kime? (اِلَى الَّذٖينَ) **o kimselere ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** neye? (نَصٖيبًا) **büyük bir nasîbe,** neden? (مِنَ الْكِتَابِ) **o kitaptan,** yâni kendilerine Tevrât kitabından bir nasip verilmiş olan Yahûdîlerin şu acâyip hâllerini görmedin mi?! (يُدْعَوْنَ) **çağırılıyorlar,** neye? (اِلٰى كِتَابِ اللّٰهِ) **Allâh'ın kitabına,** (Tevrât'a), niçin? (لِيَحْكُمَ) **hükmetsin için,** yâni Allâh'ın kitabı olan Tevrât hakem olsun için, nerede? (بَيْنَهُمْ) **aralarında,** (ثُمَّ يَتَوَلّٰى) **sonra dönüyor,** kim? (فَرٖيقٌ) **bir fırka** (cemâat), yâni reisleri ve âlimleri, öyle fırka ki, kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (مُعْرِضُونَ) **yüz çevirici kimselerdir,** yâni onlar haktan yüz çevirmeyi âdet edinmiş bir millettir.

Meâl-i Şerîf - 23

23- (Habîbim!) **Kendilerine o** (Tevrât) **kitab**(ındaki mâlûmât)**dan büyük bir nasip verilmiş olan o kimseleri görmedin mi ki,** (kimin doğru, kimin yanlış olduğuna dâir) **aralarında hüküm versin diye Allâh'ın** (Tevrât)

kitabına çağrılıyorlar, sonra içlerinden bir fırka (bile bile Allâh'ın kitabına mürâcaattan) **dönüyor?! Zâten onlar yüz çevir**(meyi âdet edin)**ici kimselerdir.**

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّٓا اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍۖ وَغَرَّهُمْ فٖى دٖينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 24

(ذٰلِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Bu** (yüz çevirmeleri), ne sebepledir? (بِاَنَّهُمْ) **şu sebepledir ki şüphesiz onlar,** (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (لَنْ تَمَسَّ) **aslâ dokunmayacak,** kime? (نَا) **bize,** ne? (اَلنَّارُ) **o** (cehennem) **ateş**(i), (اِلَّٓا اَيَّامًا) **ancak birtakım günler,** öyle günler ki, (مَعْدُودَاتٍ) **sayılılar,** yâni onlar böyle yanlış inançlar ve boş arzularla azap işini hafife aldıklarından dolayı haktan yüz çevirdiler, daha? (وَغَرَّ) **ve aldattı,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne hakkında? (فٖى دٖينِهِمْ) **dinleri hakkında,** ne? (مَا) **o şey ki,** (كَانُوا) **oldular,** nedir oldular? (يَفْتَرُونَ) **iftirâ ederler**, yâni "Biz ancak sayılı günler yanarız, peygamber olan babalarımız bize şefâat edecekler" gibi uydurdukları şeyler, dinleri hakkında onları aldatmıştır, bu mânâ, (فٖى دٖينِهِمْ) terkîbindeki zarfın kendisinden evvelki (غَرَّ) fiiline taalluk etmesine göre verilmiştir, zarflarda genişlik olduğundan bunun kendisinden sonra gelen sıla cümlesindeki (يَفْتَرُونَ) fiiline taalluk etmesi de câiz görülmüştür ki buna göre mânâ: "Dinlerinde uydurdukları şeyler onları aldatmıştır" demek olur.

Meâl-i Şerîf - 24

24- (Habîbim!) **İşte sana! Bu** (şekilde hakkı kabulden yüz çevirmeleri), **şu sebepledir ki; gerçekten o** (Yahûdî ola)**nlar:** "(Buzağıya taptığımız süreye karşılık) **sayılı birtakım günler dışında o** (cehennem) **ateş**(i) **bize aslâ dokunmayacaktır" de**(mek sûretiyle azap konusunu hafife almışlar ve ateşte kalma süresini küçümse)**miştirler ve** ("Biz Allâh'ın oğulları ve dostlarıyız! Bu yüzden azap etse bile bize ancak çok az bir zaman azap eder", "Peygamber babalarımız bize şefâat edecektir" gibi sözler sarf ederek) **dinleri hakkında sürekli uydur**(up konuş)**muş bulundukları** (o yalan yanlış) **şeyler kendilerini aldatmış** (ve boş kuruntulara daldırmış)**tır.**

فَكَيْفَ اِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فٖيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 25

(فَكَيْفَ) **Artık nasıl,** yâni hâlleri nice olacak, ne zaman? (اِذَا جَمَعْنَا) **Biz topladığımız zaman,** kimi? (هُمْ) **onları,** niçin? (لِيَوْمٍ) **büyük bir gün**(ün muhâsebesi) **için ki,** *(el-Âlûsî)* diğer bir tefsîre göre ise: "Bir günde ki" demektir ki buna göre (لَامْ) harfi, (فِى) mânâsındadır, *(Tenvîru'l-mikbâs)* öyle gün ki, (لَا رَيْبَ) **hiçbir şüphe yoktur,** nerede? (فِيهِ) **on**(un vukû bulacağın)**da,** daha? (وَوُفِّيَتْ) **ve tastamam verildiği zaman,** kim? (كُلُّ نَفْسٍ) **herkes,** neye? (مَا) **o şeye ki,** (كَسَبَتْ) **kesbetti,** yâni herkese kazandığının karşılığı tastamam ödendiği zaman, ne oldukları hâlde? (وَهُمْ) **ve hâlbuki onlar,** (لَا يُظْلَمُونَ) **zulme uğratılmayacaklar,** yâni günahları artırılarak veyâ sevapları azaltılarak haksızlığa uğratılmayacaklar, işte o zaman hâlleri nice olacak?!

Meâl-i Şerîf - 25

25- Artık (onların durumu) **nasıl olacak o zaman ki; kendisi**(nin gerçekleşmesi)**nde hiçbir şüphe bulunmayan büyük bir gün**(ün muhâsebesi) **için onları** (mahşere) **toplamış olacağız da, herkese kazanmış olduğu şey**(in karşılığı) **tastamam ödenecek ve** (günahları artırılıp, sevapları eksiltilmek sûretiyle) **kendileri zulme uğratılmayacaklardır?!**

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَٓاءُ
وَتُذِلُّ مَنْ تَشَٓاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 26

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni Bana duâ et, ne diyerek duâ et? (اَللّٰهُمَّ) **Ey Allâh!** (اَللّٰهُمَّ) aslında (يَا اللّٰهُ) idi, başındaki (يَا) harfi hazfedilerek yerine sonundaki (م) getirildi, (يَا) harfinde bulunan ye harfi ile elif harfinden ibâret olan iki harfin yerine geldiği için de şeddelendi, (مَالِكَ الْمُلْكِ) **Ey mülkün Mâliki!** (Bütün yaratılmışların gerçek sâhibi), "Mâlike'l-mülk" terkîbi, İmâm-ı Sîbeveyh'e göre ikinci nidâdır, Müberrid ve Zeccâc'a göreyse (اَللّٰهُمَّ) kelimesindeki lafza-i celâlin sıfatıdır, (تُؤْتِى) **verirsin,** neyi? (اَلْمُلْكَ) **mülkü,** kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (تَشَٓاءُ) **dilersin,** daha? (وَتَنْزِعُ) **çekip alırsın,** neyi? (اَلْمُلْكَ) **mülkü,** kimden? (مِمَّنْ) **o kimseden ki,** (تَشَٓاءُ) **dilersin,** daha? (وَتُعِزُّ) **azîz edersin** (yüceltirsin), kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (تَشَٓاءُ) **dilersin,** daha? (وَتُذِلُّ) **zelil edersin** (alçaltırsın), kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (تَشَٓاءُ) **dilersin,** (بِيَدِكَ) **ancak Senin yed**(-i kudret)**indedir** (tasarrufun altındadır), ne? (اَلْخَيْرُ) **bütün hayırlar,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ) **her şey üzerine,** kimsin? (قَدِيرٌ) **ziyâde gücü yeten**(sin).

Meâl-i Şerîf - 26

26- (Habîbim! Mâdemki ümmetinin Allâh yolunda cihâdı ilerletip İslâm'ı dünyâya hâkim kılarak Acem ve Rum hükümdârlıklarının saltanatlarına sâhip olmasını istiyorsun, öyleyse Bana duâ ederken) **de ki:**

"Ey mülkün Mâliki olan Allâh! (Saltanat ve) **mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden de mülkü çekip alırsın. Dilediğini** (dünyâda yâhut âhirette veyâ her ikisinde de yardım ve tevfîkıne mazhar kılarak) **azîz** (ve değerli) **edersin, dilediğini de** (iki cihanda rezîl-ü rüsvay ederek) **zelil** (ve alçak) **edersin.**

Bütün hayırlar (ve şerler) **ancak Senin yed**(-i kudret)**indedir** (tasarrufun altındadır). **Şüphesiz ki Sen** (güçlü veyâ âciz kılma, yüceltme ya da alçaltma dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten) **bir Kadîr'sin.**

تُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 27

(تُولِجُ) **Girdirirsin,** neyi? (اَلَّيْلَ) **geceyi,** nereye? (فِى النَّهَارِ) **gündüzün içerisine,** yâni gecenin saatlerinden bir kısmını gündüze katarak gündüzü uzatırsın, daha? (وَتُولِجُ) **ve girdirirsin,** neyi? (اَلنَّهَارَ) **gündüzü,** nereye? (فِى الَّيْلِ) **gecenin içerisine,** bâzen de gündüzün bir kısmını geceye katarak geceyi uzatırsın, daha? (وَتُخْرِجُ) **ve çıkarırsın,** neyi? (اَلْحَىَّ) **diriyi,** neden? (مِنَ الْمَيِّتِ) **ölüden,** daha? (وَتُخْرِجُ) **ve çıkarırsın,** neyi? (اَلْمَيِّتَ) **ölüyü,** neden? (مِنَ الْحَيِّ) **diriden,** daha? (وَتَرْزُقُ) **ve rızıklandırırsın,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (تَشَٓاءُ) **dilersin,** ne olarak? (بِغَيْرِ حِسَابٍ) **hesapsız olarak,** yâni dilediğine de sınırsız rızık verirsin.

Meâl-i Şerîf - 27

27- (Gecenin saatlerinden bir kısmını eksiltip gündüze katarak) **geceyi gündüzün içerisine girdirirsin,** (gündüzün saatlerini noksanlaştırıp geceye ilâve ederek) **gündüzü de geceye girdirirsin.**

Ölüden de diriyi çıkarırsın; diriden de ölüyü çıkarırsın. Dilediğini de (darlık ve fakirliğe uğratmadan) **hesapsız olarak rızıklandırırsın."**

Müfessirler burada geçen "Ölü" ve "Diri" tâbirlerini maddî ve mânevî olmak üzere iki kısma ayırmışlar, maddî ölüye; insan suyunu ve yumurtayı, diriye de; insanı ve civcivi misal getirmişler, mânen ölü ve diri kabûl edilen şeylere ise; kâfir-mümin, âlim-câhil gibi örnekler zikretmişlerdir.

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِي شَيْءٍ اِلَّا اَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقٰيةًۜ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُۜ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 28

(لَا يَتَّخِذِ) **İttihâz etmesin** (edinmesin), kim? (اَلْمُؤْمِنُونَ) **müminler,** kimleri? (اَلْكَافِرِينَ) **kâfirleri,** ne edinmesinler? (اَوْلِيَاءَ) **dostlar,** kimden başka oldukları hâlde? (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) **müminlerden başka,** yâni müminler müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesinler, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَفْعَلْ) **yaparsa,** neyi? (ذٰلِكَ) **(Ey mümin!) İşte sana! Bunu,** yâni kâfirleri dost edinmeyi, (فَلَيْسَ) **artık o kişi olmadı,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh'tan,** bu mânâya göre bir muzâf mahzûftur ki, (مِنْ وَلَايَتِهِ) "Onun dostluğundan" demektir, yâhut (اَوْ مِنْ دِينِهِ) "Onun dîninden" demektir, nerede olmadı? (فِي شَيْءٍ) **en ufak bir şeyde,** yâni kâfirlerle dostluk eden kişinin Allâh'ın dostluğuyla ve dîniyle hiçbir alâkası yoktur, burada (شَيْءٍ) kelimesinin tenvîni tahkîr (küçültmek) içindir ki: "En ufak bir dostluğu kalmamıştır" demektir, ey müminler! Kâfirlerle hiçbir hâlde dost görünmeyin, (اِلَّا اَنْ تَتَّقُوا) **ancak korkmanız** (hâli) **müstesnâ,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** neden korkarsanız? (تُقٰيةً) **korkulacak bir şeyden,** bu mânâya göre (تُقٰيةً) kelimesi, (تَتَّقُوا) fiilinin mef'ûl-ü bihidir, diğer bir kavle göre ise mânâ: (اِلَّا اَنْ تَتَّقُوا) ancak korkmanız (hâli) müstesnâ, kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** ne ile korkmanız? (تُقٰيةً) **bir tür korkuyla,** bu mânâya göre (تُقٰيةً) kelimesi mef'ûl-ü mutlaktır ki o zaman mânâ: "Onlardan korkmakla korkarsınız" demek olur. Yâni Müslümanlar kâfirlerin hâkim olduğu yerlerde bulunmak gibi sebeplerle kalplerindeki îmâna sâhip olmak şartıyla kâfirlerin ellerinden kurtulmak ve hürriyetlerine kavuşmak için onlarla zâhiren ve muvakkaten (görünüşte belli bir zaman için) dost görünebilirler, (وَيُحَذِّرُ) **ve sakındırıyor,** kimi? (كُمْ) **sizi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimden? (نَفْسَهُ) **Kendisin**(e karşı gelmek)**den,** (وَاِلَى اللّٰهِ) **zâten ancak Allâh**(ın hesâbın)**adır,** ne? (اَلْمَصِيرُ) **varış,** yâni âhirette mahşere çıktığınızda azâbına düşmenizden sizi sakındırıyor.

Meâl-i Şerîf - 28

28- Îmân edenler müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmesin. (Ey mümin!) **İşte sana! Kendileri tarafından** (gelebilecek tehlikeli ve) **sakınılması gereken büyük bir şeyden sakın**(arak takıyye yap)**manız dışında kim bunu yapar** (da kâfirlerle dostluk kurar)**sa, işte o kişi Allâh**(ın

dostluğun)**dan** (ve dîninden yana) **en ufak bir şeyde** (karar kılmamış ve dindarlık denilebilecek en ufak bir vasfa bile sâhip) **olmamıştır.**

Allâh ise sizi Kendi Zâtından sakındırmaktadır (ki, düşmanlarıyla dostluk ederek gazabına hedef olmayasınız). **Zâten** (ölümünüzden sonra) **varış**(ınız) **ancak Allâh**(ın âhiret yurdun)**adır.** (O hâlde emirlerine karşı gelenler için O'nun katında sonsuz azaplar hâzır olduğunu bilin de dostluk ve düşmanlık ilişkilerinizi ona göre ayarlayın.)

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; yönetimin kâfirlerin elinde bulunduğu yerlerde can ve mal emniyetinden korkan bir Müslüman'ın, içinde düşmanlık gizleyip onlarla zâhiren dost geçinmesi ve haram bir kanı ya da haram bir malı helâl görmek gibi yasaklara düşmeksizin, kalbi îmân dolu olduğu hâlde kendini müdâfaa için diliyle onlardan olduğunu söylemesi câizdir. *(en-Nesefî, el-Beyzâvî, el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/480; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 4/107-108)*

قُلْ اِنْ تُخْفُوا مَا فٖى صُدُورِكُمْ اَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَيَعْلَمُ
مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 29

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni müminlere söyle, ne söyle? (اِنْ تُخْفُوا) **eğer gizlerseniz,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** nerededir? (فٖى صُدُورِكُمْ) **göğüslerinizde** (ve kalplerinizde)**dir,** yâni kalplerinizde kâfirlerle dostluk gibi kötü niyeti gizlerseniz, (اَوْ تُبْدُو) **yâhut açıklarsanız,** neyi? (هُ) **onu,** (يَعْلَمْ) **bilir,** neyi? (هُ) **onu,** yâni içinizdeki niyeti, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), daha? (وَيَعْلَمُ) **yine bilir,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** nerelerdedir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyleri de** (bilir) **ki,** nerededir? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَدٖيرٌ) **ziyâde gücü yetendir.**

Meâl-i Şerîf - 29

29- (Habîbim!) **De ki:** "(Kâfirlerle dostluk gibi niyetlerden) **göğüslerinizde bulunan şeyi gizlerseniz yâhut onu açıklarsanız Allâh onu bilmektedir. Yine O,** (sizin gizlediklerininiz ve açıkladıklarınızdan öte) **göklerde olanları da, yerde bulunanları da** (hakkıyla) **bilmektedir.**

Zâten Allâh (kâfirlerin dostluğundan el çekmemeniz hâlinde sizden intikam almak dâhil) **her şeye** (hakkıyla gücü yeten) **bir Kadîr'dir."**

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًاۚ وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوٓءٍۚ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُٓ
اَمَدًا بَعٖيدًاۜ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُۜ وَاللّٰهُ رَؤُ۫فٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 30

(يَوْمَ تَجِدُ) **Bulacağı günde,** bu zarf, ilerde gelecek (تَوَدُّ) fiili ile mensûbtur, buna göre mânâ: "Bulacağı günde temennî edecek (çok isteyecek)tir" demektir veyâ bu zarf: (اُذْكُرْ) gibi gizli bir fiille mensûbtur ki o zaman mânâ: "Bulacağı günü hatırla" demek olur. *(el-Beyzâvî)* Kim bulacağı gün? (كُلُّ نَفْسٍ) **her bir nefs,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (عَمِلَتْ) **işledi,** neden? (مِنْ خَيْرٍ) **en ufak bir hayırdan,** ne olarak bulacağı? (مُحْضَرًا) **hazırlanmış bir şey olarak,** daha? (وَمَا) **o şeyi de** (hazırlanmış olarak bulacağı gün) **ki,** (عَمِلَتْ) **işledi,** neden? (مِنْ سُوءٍ) **en ufak bir kötülükten,** yâni herkes zerre kadar dahî iyilikten ve kötülükten yaptığı her şeyin karşılığını önünde hazır bulacağı gün, (تَوَدُّ) **sevecektir,** neyi? (لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا) **keşke gerçekten kendi arasıyla,** daha? (وَبَيْنَهُ) **onun** (o yaptığı çirkin işin) **arasında olsaydı,** ne olsaydı? (اَمَدًا) **bir mesâfe,** öyle mesâfe ki, (بَعِيدًا) **çok uzak,** (وَيُحَذِّرُ) **ve sakındırıyor,** kimi? (كُمُ) **sizi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimden? (نَفْسَهُ) **Kendisin**(e karşı gelmek)**den,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (رَؤُفٌ) **çok esirgeyicidir,** kimleri? (بِالْعِبَادِ) **tüm kulları**(nı).

Meâl-i Şerîf - 30

30- Her nefis (dünyâda) **en ufak bir hayırdan yapmış olduğunu da, en ufak bir kötülükten işlemiş bulunduğunu da hazırlanmış bir şey olarak** (karşısında) **bulacağı gün isteyecektir ki; keşke gerçekten kendi arasıyla o** (günün ve o suçu)**nun arasında pek uzak bir mesâfe olsaydı** (da o güne hiç kavuşmasaydı ve günahlarının cezâsıyla aslâ karşılaşmasaydı). **Allâh ise sizi Kendi Zâtın**(a karşı gelip de azâbına uğramanız)**dan sakındırmaktadır. Zâten Allâh tüm kulları**(na karşı son derece esirgeyici olan) **bir Raûf'dur.** (Bu yüzden gazabına uğramamaları için onları uyarmaktadır.)

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 31

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni müminlere söyle, ne söyle? (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (تُحِبُّونَ) **seviyorsunuz,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** (فَاتَّبِعُو) **o hâlde hakkıyla tâbi olun,** kime? (نِى) **bana,** eğer bana tâbi olursanız, (يُحْبِبْ) **sevsin,** kimi? (كُمْ) **sizi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), daha? (وَيَغْفِرْ) **ve mağfiret eder** (bağışlar), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (ذُنُوبَكُمْ) **günahlarınızı,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** daha kimdir? (رَحِيمٌ) **son derece acıyıcıdır.**

Meâl-i Şerîf - 31

31- (Habîbim! Ehl-i Kitap, müşrik veyâ Müslüman; Allâh'ı sevdiğini iddiâ eden herkese) **de ki: "Eğer siz Allâh'ı seviyor olduysanız, o hâlde bana hakkıyla tâbi olun ki Allâh da sizi sevsin** (sizden râzı olup sevap versin) **ve sizin için günahlarınızı örtsün.**

Zâten Allâh (Kendisini sevenlerin günahlarını çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (Habîbine uyarak sevgisini kazananlara da çok acıyan) **bir Rahîm'dir."**

قُلْ اَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَۚ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 32

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni müminlere söyle, ne söyle? (اَطِيعُوا) **itâat edin,** kime? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** yâni Muhammed Mustafâ *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e, (فَاِنْ تَوَلَّوْا) **eğer yüz çevirirseniz,** yâni itâati kabûl etmekten dönerseniz, bu mânâ (تَوَلَّوْا) fiilinin tefâ'ul bâbından fiil-i muzâri muhâtab kabûl edilmesine göre verilmiştir ki bu durumda bu cümle-i celîle, makûle dâhil olmuş olur. Eğer bu fiil yine tefâ'ul bâbından fiil-i mâzi kabûl edilirse o zaman mânâ: "Eğer yüz çevirirlerse" şeklinde olur ki o zaman bu cümle denilen söze dâhil olmaz, *(el-Âlûsî)* (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (الْكَافِرِينَ) **kâfirleri,** yâni onların işlerinden râzı olmaz ve onları affetmez.

Meâl-i Şerîf - 32

32- (Rasûlüm!) **De ki:** "(Allâh'a olan sevginizi ispat etmek için) **Allâh'a da itâat edin, o Rasûl'e de.**

Eğer (itâat etmekten) **yüz çevirirseniz** ***/eğer yüz çevirirlerse/*** **şüphesiz ki Allâh** (Kendisine itâat etmeyerek inkâra kalkışan) **o kâfirleri sevmez** (onlardan râzı olmaz ve günahlarını bağışlamaz)."

اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى اٰدَمَ وَنُوحًا وَاٰلَ اِبْرٰهِيمَ وَاٰلَ عِمْرٰنَ عَلَى الْعَالَمِينَۙ ﴿٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 33

(اِنَّ اللّٰهَ) **Şüphesiz Allah**(-u Te'âlâ), (اِصْطَفٰى) **seçti,** kimi? (اٰدَمَ) **Adem'i,** daha? (وَنُوحًا) **Nûh'u,** daha? (وَاٰلَ اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm'in âilesini,** daha? (وَاٰلَ عِمْرٰنَ) **İmrân'ın âilesini,** kimler üzerine? (عَلَى الْعَالَمِينَ) **o âlemler**(de yaşayanlar) **üzerine,** yâni kendi zamanlarında bulunan milletlerin üzerine.

Meâl-i Şerîf - 33

33- Gerçekten Allâh (beşerin babası) **Âdem'i,** (peygamberlerin pîri) **Nûh'u, İbrâhîm'in âlini ve İmrân'ın âilesini** (peygamber ocağı olma şerefine ve hem rûhânî hem de cismânî birtakım özelliklere mazhar kılarak) **o** (kendi dönemlerinde bulunan) **âlemler**(de yaşayan milletler) **üzerine seçmiştir.**

Âyet-i celîledeki: "İbrâhîm âli"nden maksat; İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın oğulları olan İsmâ'îl ve İshâk *(Aleyhimesselâm)* ile İsmâ'îl *(Aleyhisselâm)*ın zürriyetinden olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, bir de İshâk *(Aleyhisselâm)*ın nesli Ya'kûb *(Aleyhisselâm)* ile onun torunlarından gelen binlerce Benî İsrâîl peygamberleridir.

"İmrân'ın âli" hakkında ise iki görüş vardır: Bâzılarına göre; Yashur oğlu İmrân'ın oğulları olan Mûsâ ve Hârûn *(Aleyhimüsselâm)* kastedilmiş, bâzı müfessirlere göreyse; Mâsân oğlu İmrân'ın kızı Meryem ve oğlu Îsâ *(Aleyhimüsselâm)* murâd edilmiştir.

ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍۜ وَاللّٰهُ سَمٖيعٌ عَلٖيمٌۚ ﴿٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 34

İbrâhîm ile İmrân'ın âilelerinden bedel? (ذُرِّيَّةً) **çok şerefli bir zürriyeti** (seçti), öyle zürriyet ki, (بَعْضُهَا) **onların bâzısı,** kimden doğmuştur? (مِنْ بَعْضٍ) **diğer bir kısımdan,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh,** kimdir? (سَمٖيعٌ) **ziyâde işiticidir,** daha kimdir? (عَلٖيمٌ) **hakkıyla bilicidir.** Yâni bütün insanların sözlerini çok iyi duyup işlerini çok iyi bildiğinden, sözü ve işi dosdoğru olanları peygamberliğine seçmektedir.

Meâl-i Şerîf - 34

34- (Allâh-u Te'âlâ) **pek şerefli bir zürriyeti** (seçmiştir) **ki** (o iki âileden) **bâzısı diğer bir kısımdan** (doğmakta ve tevhîd itikâdı, amel ve niyette birbirine tâbi olmakta)**dır. Zâten Allâh** (insanların sözlerini çok iyi duyan) **bir Semî'dir,** (peygamberlik gibi önemli bir mevkiye kimin daha lâyık olduğunu çok iyi bilen) **bir Alîm'dir.**

اِذْ قَالَتِ امْرَاَتُ عِمْرٰنَ رَبِّ اِنّٖى نَذَرْتُ لَكَ مَا فٖى بَطْنٖى مُحَرَّرًا
فَتَقَبَّلْ مِنّٖىۚ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 35

(اِذْ قَالَتْ) **Dediği vakti** (hatırla), kim? (امْرَاَتُ عِمْرٰنَ) **İmrân'ın hanımı,** ne demişti? (رَبِّ) **ey benim Rabbim!** (اِنّٖى) **muhakkak ben,** (نَذَرْتُ) **adadım,** kim için? (لَكَ) **Senin için,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** neredеdir? (فٖى بَطْنٖى) **karnımdadır,** ne olduğu hâlde? (مُحَرَّرًا) **âzâd edilmiş biri olduğu hâlde,** yâni dünyâ işlerinden

kurtulmuş ve Beyt-i Mukaddes'in hizmetine adanmış olarak, (فَتَقَبَّلْ) **öyleyse** (bu adağı) **kabûl et,** kimden? (مِنّى) **benden,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** (اَنْتَ) **ancak Sen,** kimsin? (اَلسَّميعُ) (yalvarış ve yakarışlarımı çok iyi duyan bir) **Semî'sin,** daha kimsin? (اَلْعَليمُ) (niyet ve azimlerimi en iyi bilen bir) **Alîm'sin.**

Meâl-i Şerîf - 35

35- Bir zamânı (yâd et) **ki** (Mâsân oğlu) **İmrân'ın hanımı** (ve Meryem'in annesi olan Hanne binti Fâkûzâ): **"Ey Rabbim! Gerçekten ben karnımda bulunanı** (bütün işlerden) **âzâd** (edip Mescid-i Aksâ'nın hizmetine vakf)**edilmiş biri olarak Senin için adadım. Öyleyse** (bu adağımı) **benden kabûl eyle. Şüphesiz ki** (yalvarış ve yakarışları çok iyi duyan) **Semî' de,** (niyet ve azimleri en iyi bilen) **Alîm de Sensin ancak Sen" demişti.**

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنّى وَضَعْتُهَٓا اُنْثٰىۜ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْۜ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثٰىۚ وَاِنّى سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَاِنّٓى اُعيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجيمِ ﴿٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 36

(فَلَمَّا وَضَعَتْ) **Ama ne zaman ki** (Meryem'in annesi) **doğurdu,** kimi? (هَا) **onu,** yâni karnındakini kız olarak doğurunca, (قَالَتْ) **dedi,** ne dedi? (رَبِّ) **ey benim Rabbim!** (اِنّى) **muhakkak ben,** (وَضَعْتُ) **doğurdum,** kimi? (هَا) **onu,** ne olduğu hâlde? (اُنْثٰى) **dişi olduğu hâlde,** (وَاللّٰهُ) **hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَعْلَمُ) **hakkıyla bilendir,** neyi? (بِمَا) **o şeyi ki,** (وَضَعَتْ) **doğurdu,** yâni o (Hanne Vâlidemiz) doğurduğunun ne olacağını bilmezken Allâh-u Te'âlâ onun ne doğurduğunu çok iyi bilmekteydi. (وَلَيْسَ) **Ama olmadı,** ne? (اَلذَّكَرُ) **o erkek,** ne gibi? (كَالْاُنْثٰى) **o dişi gibi,** yâni onun istediği erkek, ona verilen dişi gibi değildi, çünkü ona verilen dişiye Allâh-u Te'âlâ birçok erkeklere vermediği hünerleri vermişti. Bu mânâ (وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثٰى) cümlesinin, Allâh-u Te'âlâ tarafından ibtidâ-i kelâm (söz başlangıcı) olan (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ) cümlesine atfedilmesine göredir. Bu takdirde (اَلذَّكَرُ) ile (وَالْاُنْثٰى) kelimesinin başındaki lâm-ı târifler ahd mânâsı içindir. Bu cümlenin Hanne Vâlidemiz'in sözü olması ihtimâli de vardır ki, buna göre mânâ: "Erkek cinsi, kadın cinsi gibi değildir", yâni "Kadın, erkek gibi Mescid-i Aksâ'ya hizmet edemez" demektir. Bu takdirde lâm-ı târifler cins mânâsı içindir. Hanne Vâlidemiz niyazlarına şöyle devâm etti: (وَاِنّى) **Ve muhakkak ben,** (سَمَّيْتُ) **isimlendirdim,** kimi? (هَا) **onu,** ne ile? (مَرْيَمَ) **Meryem** (ismi) **ile,** yâni ona Meryem adını taktım, (وَاِنّى) **ve muhakkak ben,**

(أُعِيذُ) **sığındırıyorum,** kimi? (هَا) **onu,** kime? (بِكَ) **Sana,** daha kimi sığındırırım? (وَذُرِّيَّتَهَا) **zürriyetini de,** kimden? (مِنَ الشَّيْطَانِ) **şeytandan,** öyle şeytan ki, (اَلرَّجِيمِ) **taşlan**(arak Allâh'ın rahmetinden uzaklaştırıl)**mış,** yâni onu da, ondan gelecek nesli de kovulmuş şeytanın şerrinden Senin himâyene ısmarlıyorum.

Meâl-i Şerîf - 36

36- Fakat o (Meryem'in annesi karnındaki çocuğu)**nu** (kız olarak) **doğurunca, –Allâh onun doğurmuş olduğu şeyi** (ve ona ne ümitler bağladığını, çocuğunun da adak gâyesine çok uygun yaşayacağını) **çok iyi bilmekteyken– yine de o** (kız çocuğunun Mescid-i Aksâ'nın hizmetine elverişli olamayacağı düşüncesiyle): **"Ey Rabbim! Muhakkak ben onu bir dişi olarak doğurdum. Oysa erkek** (özellikleri bakımından) **dişi gibi değildir. Ayrıca gerçekten ben ona Meryem ismini verdim.**

Şüphesiz ki ben onu da, zürriyetini de o taşlan(arak Allâh'ın rahmetinden uzaklaştırıl)**mış şeytan**(ın tasallutun)**dan Sana sığındırıyorum** (ve böylece onları Senin korumana ısmarlıyorum)**" demişti.**

Bâzı müfessirlerin beyânı vechile; Meryem Vâlidemiz'in annesi karnındaki çocuğunu Mescid-i Aksâ'nın hizmetine adamıştı, lâkin çocuğu kız doğunca dişinin sürekli câmide bulunmasına kadın hâllerinin mâni olacağını, erkeklerle bir yerde bulunmasının câiz olmayacağını, kadının güçsüzlüğünün ise başlı başına bir engel teşkil edeceğini düşünerek "Yâ Rabbi! Ben Sana bu adağı yaparken Senden erkek istemiştim ama şimdi kızım olunca bu adağım nasıl tahakkuk edecek?" mânâsında "Erkek dişi gibi değildir" demiş oldu. Ama Allâh-u Te'âlâ hiçbir erkeğe dahî nasip etmediği fazîletleri onun kızı olan Meryem Vâlidemiz'e ihsân ederek annesinin murâdını gerçekleştirdi. *(el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/486)*

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَاَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًاۙ وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّاۜ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا
الْمِحْرَابَۙ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًاۚ قَالَ يَا مَرْيَمُ اَنّٰى لَكِ هٰذَاۜ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ يَرْزُقُ
مَنْ يَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 37

(فَتَقَبَّلَ) **Bunun üzerine kabûl etti,** kimi? (هَا) **onu,** yâni Mescid-i Aksâ'ya adak olarak bırakılan Meryem'i, kim? (رَبُّهَا) **Rabbi,** ne ile? (بِقَبُولٍ) **bir kabûl ile,** öyle kabûl ki, (حَسَنٍ) **pek güzel,** (وَاَنْبَتَ) **bitirdi** (yetiştirdi), kimi? (هَا) **onu,** ne ile? (نَبَاتًا) **bir bitirmekle,** yâni yetiştirmekle, öyle yetiştirmek ki, (حَسَنًا) **çok güzel,** daha? (وَكَفَّلَ) **ve kefil kıldı,** yâni bakmaya memur etti, kime? (هَا) **ona,** kimi? (زَكَرِيَّا) **Zekeriyyâ** *(Aleyhisselâm)***ı,** (كُلَّمَا دَخَلَ) **her ne zaman ki girdi,** kimin yanına? (عَلَيْهَا) **onun yanına,** kim? (زَكَرِيَّا) **Zekeriyyâ** *(Aleyhisselâm)*, nereye girdi? (اَلْمِحْرَابَ)

o mihrâba (onun için yapılan odaya), yâni teyzesinin eşi olan Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)* her ne zaman Meryem Vâlidemiz'in yiyeceğini ve içeceğini temin etmek için, içinde bulunduğu odaya uğrasa, (وَجَدَ) **buldu,** nerede? (عِنْدَهَا) **onun yanında,** neyi? (رِزْقًا) **bir rızkı** (bir yiyeceği), yâni onun yanında yazın kış meyvesi, kışın yaz meyvesi bulunca şaşırdı da, (قَالَ) **dedi,** (يَا مَرْيَمُ) **ey Meryem!** (اَنّٰى) **nereden** (geliyor?), kim için? (لَكِ) **senin için,** ne? (هٰذَا) **işte bu** (rızık), (قَالَتْ) **o** (Meryem) **dedi,** ne dedi? (هُوَ) **o** (rızık), kim tarafındandır? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh tarafından** (bana ulaşmakta)**dır,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يَرْزُقُ) **rızıklandırır,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** ne olarak? (بِغَيْرِ حِسَابٍ) **hesapsız olarak,** yâni dilediğine sınırsız rızık verir.

Meâl-i Şerîf - 37

37- Bunun üzerine Rabbi (adadığı erkek yerine) **o** (kız çocuğu)**nu pek güzel bir** (rızâ ve) **kabûl ile kabûl buyurdu ve onu çok güzel bir terbiye ile yetiştirdi.** (Teyzesinin eşi olan) **Zekeriyyâ'yı da on**(un korunmasına ve bakımın)**a kefil** (ve görevli) **kıldı.**

Zekeriyyâ her ne zaman onun yanına; (Meryem'in bulunduğu yüksek ve kilitli odadaki) **o mihrâba girdiyse,** (mutlaka) **onun yanında** (mevsimsiz yiyeceklerden derlenmiş) **bir rızık bulur ve: "Ey Meryem!** (Kapılar kilitliyken ve mevsim müsâit değilken) **işte bu sana nereden** (geliyor)**?" derdi.**

O (da): **"Bu** (rızık), **Allâh nezdinden** (gelmekte)**dir.** (Sakın sen bunu uzak görme.) **Zîrâ şüphesiz ki Allâh dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır" derdi.**

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 38

(هُنَالِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! O mekânda,** yâni Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)*, Meryem Vâlidemiz'in mihrâbında veyâ o vakitte, yâni Meryem Vâlidemiz'in Allâh katındaki derecesini gördüğü anda, (دَعَا) **duâ etti,** kim? (زَكَرِيَّا) **Zekeriyyâ,** kime? (رَبَّهُ) **Rabbine,** (قَالَ) **dedi,** ne diye duâ etti? (رَبِّ) **ey benim Rabbim,** (هَبْ) **hibe et** (bağışla), kim için? (لِي) **benim için,** kim tarafından? (مِنْ لَدُنْكَ) **Senin tarafından,** neyi? (ذُرِّيَّةً) **bir zürriyeti,** öyle zürriyet ki? (طَيِّبَةً) (kötü inançlardan ve huylardan) **tertemiz olan,** (اِنَّكَ) **muhakkak Sen,** kimsin? (سَمِيعُ الدُّعَاءِ) **duâyı hakkıyla işitensin.**

Meâl-i Şerîf - 38

38- (Habîbim!) **İşte sana! Zekeriyyâ orada**(ki mihrapta otururken) ***/o (kerâmeti gördüğü) anda/*** **Rabbine duâ etmişti de: "Ey Rabbim!** (Kısır ve yaşlı olan Hanne'ye verdiğin gibi) **bana da tarafından** (kötü inançlardan ve huylardan) **tertemiz olan bir zürriyet bahşet! Şüphesiz ki Sen duâyı hakkıyla işit**(ip icâbet ed)**ensin" demişti.**

فَنَادَتْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَٓائِمٌ يُصَلّ۪ي فِي الْمِحْرَابِۙ اَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى مُصَدِّقاً بِكَلِمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَسَيِّداً وَحَصُوراً وَنَبِياًّ مِنَ الصَّالِح۪ينَ ﴿٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 39

(فَنَادَتْ) **Akabinde nidâ etti,** (seslendi), kime? (هُ) **ona** (Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)*a), kim? (الْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler,** (وَهُوَ) **hâlbuki o,** nedir? (قَٓائِمٌ) **ayakta durucudur,** ne olduğu hâlde? (يُصَلّ۪ي) **namaz kılıyor olduğu hâlde,** nerede? (فِي الْمِحْرَابِ) **mihrapta** (mescitte), melekler ona ne diye seslendi? (اَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh,** (يُبَشِّرُ) **müjdeliyor,** kimi? (كَ) **seni,** ne ile? (بِيَحْيٰى) **Yahyâ ile,** o Yahyâ ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقاً) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** kimi? (بِكَلِمَةٍ) **bir kelimeyi,** kim tarafından buyrulan? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh** (tarafın)**dan,** yâni Allâh'ın kemâl-i kudretine (sonsuz gücüne) delâlet etsin için Allâh tarafından buyurulan (كُنْ) kelimesiyle babasız yaratılan Îsâ *(Aleyhisselâm)*a îmân edici olduğu hâlde, daha ne olduğu hâlde? (وَسَيِّداً) **ve bir seyyid** (sözüne uyulan bir önder) **olduğu hâlde,** daha? (وَحَصُوراً) **ve bir hasûr** (kendini son derece menedici) **olduğu hâlde,** yâni gücü yettiği hâlde kendini şehvetlerden alıkoymak için kadınlara yanaşmayan biri olarak, daha? (وَنَبِياًّ) **bir peygamber,** öyle peygamber ki, (مِنَ الصَّالِح۪ينَ) **sâlihlerden,** yâni sâlih peygamberlerin sulbünden gelen veyâ kendisi sâlihlerden olan.

Meâl-i Şerîf - 39

39- Derken kendisi mihrapta kıyâm hâlinde namaz kılmaktayken melekler(le birlikte gelen Cibrîl *(Aleyhisselâm)*) **ona: "Allâh şüphesiz ki seni, Allâh** (tarafın)**dan** (buyrulan ve "Vâr ol!" mânâsını ifâde eden) **bir** (كُنْ "Kün") **kelime**(si ile babasız olarak yaratacağı Îsâ Nebî)**yi tasdîk edecek, ayrıca** (kavmine her bakımdan önderlik yapacak) **bir seyyid,** (gücü olduğu hâlde kadınlara yaklaşmaktan ve nefsin arzuladığı eğlencelerden kendini son derece alıkoyan) **bir hasûr ve sâlih kimselerden** (doğacak) ***/ve sâlihlerden (sayılacak)/*** **bir peygamber olacak Yahyâ** (ismindeki bir çocuk) **ile müjdeliyor" diye nidâ etmişti.**

قَالَ رَبِّ اَنّٰى يَكُونُ لِى غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِىَ الْكِبَرُ وَامْرَاَتِى عَاقِرٌ
قَالَ كَذٰلِكَ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ ﴿٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 40

(قَالَ) (Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** ne dedi? (رَبِّ) **ey benim Rabbim!** (اَنّٰى) **nereden** (nasıl)? (يَكُونُ) **olabilir,** kim için? (لِى) **benim için,** ne? (غُلَامٌ) **bir oğul,** (وَقَدْ بَلَغَ) **hâlbuki muhakkak ulaştı** (geldi çattı), kime? (نِى) **bana,** ne? (اَلْكِبَرُ) **ihtiyarlık,** daha? (وَامْرَاَتِى) **hâlbuki hanımım da,** nedir? (عَاقِرٌ) **kısır biridir,** (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** (كَذٰلِكَ) (ey Zekeriyyâ!) **işte sana!** (Benim işlerim) **böylece** (hârikulâde bir şekilde cereyân etmekte)**dir,** şöyle ki, (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يَفْعَلُ) **yapar,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** bu mânâ (كَذٰلِكَ)nin mahzuf bir mübtedânın haberi olmasına göre verilmiştir ki takdîr-i kelâm (اَلْاَمْرُ كَذٰلِكَ) şeklinde olup buna göre (اَللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ) "Allâh dilediği şeyi yapar" cümlesi bunun îzâhıdır. Ama (كَذٰلِكَ) kelimesi, (اَللّٰهُ) lafzının haberi olursa o zaman mânâ: "İşte Allâh böylecedir." Yâni "Bu gibi sıfatların sâhibidir" demektir. Buna göre kendisinden sonra gelen (يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ) "Dilediğini yapar" cümlesi de onun beyânı (açıklaması)dır.

Meâl-i Şerîf - 40

40- O (Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)* bu nidâyı duyunca Allâh-u Te'âlâ'nın vaadine karşı bir şüphe taşıdığı için değil de, sebeplerin elverişli olmadığı bir ortamda çocuğun nasıl meydana geleceğini öğrenmek ve İlâhî kudretin azametini takdîr etmek için)**: "Ey Rabbim! Benim için bir oğul nasıl olabilir ki; gerçekten bana ihtiyarlık ulaşmıştır, hanımım ise kısır biridir?!" demişti.**

O (Allâh-u Te'âlâ da)**: "**(Ey Zekeriyyâ!) **İşte sana!** (Benim işlerim) **böylece** (hârikulâde bir şekilde cereyân etmekte)**dir! Allâh dilediği şeyi yapar.** (Dolayısıyla kısır bir nene ve yaşlı bir dededen çocuk yaratmak, O'nun sonsuz kudretine göre hiç de yadırganacak bir şey değildir)**" buyurmuştu.**

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِى اٰيَةً قَالَ اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ اِلَّا رَمْزًا
وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِىِّ وَالْاِبْكَارِ ﴿٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 41

(قَالَ) (Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** ne dedi? (رَبِّ) **ey benim Rabbim,** (اِجْعَلْ) **belirle,** kim için? (لِى) **benim için,** neyi? (اٰيَةً) **bir âyeti,** yâni hanımımın hâmile

kaldığına dâir bana bir nişan ver ki, bu nîmetini şükürle karşılayayım ve bekleme sıkıntısından kurtulayım, (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** ne buyurdu? (اٰيَتُكَ) **senin âyetin** (senin istediğin alâmet), nedir? (اَلَّا تُكَلِّمَ) **konuşamamandır,** kiminle? (النَّاسَ) **insanlarla,** ne kadar? (ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ) **üç gün,** (اِلَّا رَمْزًا) **ancak bir işâretle** (el, baş veyâ kaş işâretiyle anlaşabileceksin), (وَاذْكُرْ) **ve zikret,** yâni insanlarla konuşmaktan âciz olduğun tutukluk günlerinde dilden ve gönülden yâd et, kimi? (رَبَّكَ) **Rabbini,** ne kadar? (كَثِيرًا) **çok,** (وَسَبِّحْ) **tesbîh et,** ne vakit? (بِالْعَشِيِّ) **akşama doğru,** daha? (وَالْاِبْكَارِ) **sabaha karşı.**

Meâl-i Şerîf - 41

41- O (Zekeriyyâ *(Aleyhisselâm)* bu nîmeti sevinç ve şükürle karşılamak isteğiyle): **"Ey Rabbim! Benim** (eşimin hâmile kaldığını anlayabilmem) **için bir âyet** (ve nişan) **belirle" demişti. O** (Allâh-u Te'âlâ da): **"Senin nişânın,** (sebepsiz yere dilinin tutulması netîcesinde, el, baş, göz ve kaş gibi herhangi bir uzvunla yapacağın) **bir işâret dışında üç gün** (boyunca) **insanlarla konuşamamandır. Ama** (insanlarla konuşmaktan dilin tutukken bile bir mûcize olarak sana) **Rabbini** (zikretme müsaadesi verilecektir, o hâlde O'nu dilden ve gönülden) **çokça zikret, akşama doğru ve sabaha karşı */akşam ve sabah/* da** (namaz kılarak ve 'Sübhânellâh' diyerek) **tesbîhte bulun" buyurmuştu.**

وَاِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰيكِ وَطَهَّرَكِ
وَاصْطَفٰيكِ عَلٰى نِسَٓاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 42

(وَاِذْ قَالَتِ) **Ve dediği vakti** (hatırla), kim? (اَلْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler,** yâni Cebrâîl *(Aleyhisselam)*, ne dediği vakti? (يَا مَرْيَمُ) **ey Meryem!** (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh,** (اِصْطَفٰى) **seçti,** kimi? (كِ) **seni,** daha? (وَطَهَّرَ) **tertemiz etti,** yâni çirkin görülen şeylerden pâk etti, kimi? (كِ) **seni,** daha? (وَاصْطَفٰى) **seçti,** kimi? (كِ) **seni,** kimler üzerine? (عَلٰى نِسَٓاءِ الْعَالَمِينَ) (zamânında bulunan) **âlemlerin kadınları üzerine.**

Meâl-i Şerîf - 42

42- Bir vakti de (yâd et) **ki; melekler**(le birlikte gelen Cebrâil *(Aleyhisselâm)* şöyle) **demişti: "Ey Meryem! Şüphesiz Allâh** (annenin adağını kabûl buyurarak) **seni seçmiş, seni** (erkeklerin el sürmesinden, hayız-nifas gibi hoş karşılanmayan hâllerden ve tüm günahlardan) **tertemiz kılmış ve âlemlerin kadınları üzerine seni seçkin kılmıştır.**

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 43

(يَا مَرْيَمُ) **Ey Meryem!** (اُقْنُتِي) **Kunût** (ve ibâdet) **yap,** kim için? (لِرَبِّكِ) **Rabbin için,** daha? (وَاسْجُدِي) **secde et,** daha? (وَارْكَعِي) **rükû et,** kimlerle berâber? (مَعَ الرَّاكِعِينَ) **rükû edicilerle berâber** (cemâatle namaz kıl).

Meâl-i Şerîf - 43

43- Ey Meryem! (Tâata devâm ederek ve namazın kıyâmını uzun tutarak) **Rabbin için kunutta bulun, secde yap ve rükû eden** (cemâat)**lerle birlikte rükû et** ***/kendini rükû yapa****(rak namaz kıla)****nlar arasında bulundur*** *(da, bînamazlar topluluğuna dâhil olma)/."*

ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ اِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُونَ اَقْلَامَهُمْ
اَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 44

(ذٰلِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Bu** (sana anlatılan kıssalar), nedendir? (مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ) **gayb haberlerindendir,** yâni vahyin dışında hiçbir yolla bilinemeyecek gizli haberlerdendir ki, (نُوحِي) **Biz vahyediyoruz,** neyi? (هِ) **onu** (bu haberi), kime? (اِلَيْكَ) **sana,** (وَمَا كُنْتَ) **hâlbuki sen bulunmadın,** nerede? (لَدَيْهِمْ) **onların yanında,** ne vakit? (اِذْ يُلْقُونَ) **bırakırlarken,** neyi? (اَقْلَامَهُمْ) **kalemlerini,** ne diye? (اَيُّهُمْ) **hangisi,** (يَكْفُلُ) **kefil olacak,** kime? (مَرْيَمَ) **Meryem'e,** (اَيُّهُمْ) kelimesinden evvel (يُلْقُونَ) kelimesinin mef'ûl-ü lehi olan (لِيَعْلَمُوا) fiili mahzûftur ki mânâ: "Meryem'e kimin kefil olacağını bilsinler için kura çekmek üzere kalemlerini atarlarken" demektir, (وَمَا كُنْتَ) **yine sen bulunmadın,** nerede? (لَدَيْهِمْ) **onların yanında,** ne vakit? (اِذْ يَخْتَصِمُونَ) **muhâsame ederlerken,** yâni onun bakımını üstlenmeye çok hevesli olduklarından bu hususta çekişirlerken.

Meâl-i Şerîf - 44

44- (Habîbim!) **İşte sana! Bu** (anlatılan Hanne, Zekeriyyâ, Yahyâ ve Meryem *(Aleyhimüsselâm)*ın kıssaları), **gayb haberlerindendir ki onu sana vahyetmekteyiz.** (Zîrâ vahiy dışı bir yolla bunların bilinmesi mümkün değildir.)

Zâten onların hangisi Meryem(in terbiyesin)**e kefil olacak diye** (kurâ çekmek üzere, Tevrât'ı yazdıkları) **kalemlerini/*oklarını/*** (ırmağa) **bırakırlarken sen onların yanında değildin.** (Meryem'in bakımını üstlenme görevini kimse birbirine bırakmak istemediği için) **onlar çekişirlerken de sen yanlarında değildin.**

اِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُۙ اسْمُهُ الْمَس۪يحُ ع۪يسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَج۪يهًا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّب۪ينَۙ ﴿٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 45

(اِذْ قَالَتْ) **Dediği vakti** (hatırla), kim? (اَلْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler,** ne dediği vakti? (يَا مَرْيَمُ) **ey Meryem!** (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh,** (يُبَشِّرُ) **müjdeliyor,** kimi? (كِ) **seni,** ne ile? (بِكَلِمَةٍ) **bir kelimeyle,** öyle kelime ki, (مِنْهُ) **Kendinden,** yâni Kendisinin (كُنْ) **"Vâr ol!"** Emri ve kelimesiyle babasız dünyâya gelecek olan bir çocukla, öyle çocuk ki, (اِسْمُهُ) **onun ismi,** nedir? (اَلْمَس۪يحُ) **Mesih'tir,** ondan bedel? (ع۪يسَى) **Îsâ'dır,** o kimdir? (اِبْنُ مَرْيَمَ) **Meryem'in oğludur,** burası mahzûf mübtedânın haberidir, Îsâ kelimesinin sıfatı olamaz, çünkü ismi sâdece Îsâ'dır, "Meryem'in oğlu Îsâ" değildir. Lâkin geride geçen Îsâ kelimesi, Mesîh kelimesinden bedel olmayıp, mahzûf mübtedânın haberi olursa, o zaman "İbnü Meryem" terkîbi, Îsâ kelimesinin sıfatı olabilir ki o zaman mânâ: "O, Meryem'in oğlu Îsâ'dır" demek olur. *(el-Kâzî, en-Nesefî)* Allâh'ın seni müjdelediği o kelime ne olduğu hâlde? (وَج۪يهًا) **kadr-u kıymet sâhibi** (çok şerefli ve şânı yüce) **olduğu hâlde,** nerede? (فِي الدُّنْيَا) **dünyâda** (peygamberlik şerefiyle), daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhirette de** (derecesinin yüksekliği ve şefâat etmesiyle), daha ne olduğu hâlde? (وَمِنَ الْمُقَرَّب۪ينَ) (Allâh'a) **çok yakın kimselerden olduğu hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 45

45- Bir zamânı (hâtırla) **ki; melekler** (şöyle) **demişti: "Ey Meryem! Gerçekten Allâh** (vâsıtasız olarak bi'z-Zât) **Kendinden** (sudûr eden) **bir** ("Vâr ol!") **kelime**(si ile yaratılacak babasız bir çocuk) **ile seni müjdeliyor ki, onun** (diğer insanlardan farkını belirtecek lakabı mâhiyetindeki) **ismi; Mesîh,** (künyesi) **Meryem oğlu**(dur, özel ismi ise) **Îsâ'dır, dünyâda da âhirette de kadr-u kıymet sâhibi ve mukarreb** (Allâh-u Te'âlâ'ya mânen çok yakın kılınıp ikinci kat semâda meleklerle berâber yaşatılan) **kimselerden olarak!**

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِح۪ينَ ﴿٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 46

O Îsâ daha ne olduğu hâlde? (وَيُكَلِّمُ) **konuşacak olduğu hâlde,** kiminle? (اَلنَّاسَ) **insanlarla,** nerede bulunduğu hâlde? (فِى الْمَهْدِ) **beşikte,** daha? (وَكَهْلًا) **yetişkin iken de,** daha ne olduğu hâlde? (وَمِنَ الصَّالِحِينَ) **sâlih kimselerden olduğu hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 46

46- (Bir mûcize eseri olarak) **beşikte de, yetişkin iken de** (hiçbir fark olmaksızın diğer peygamberler konuştuğu gibi o da) **insanlarla konuşacak ve** (ataları İbrâhîm, İshâk, Ya'kûb ve Mûsâ *(Aleyhimüsselâm)* gibi) **sâlihlerden olacak."**

قَالَتْ رَبِّ اَنّٰى يَكُونُ لِى وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشَرٌۜ قَالَ كَذٰلِكِ اللّٰهُ
يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۜ اِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 47

(قَالَتْ) (Annesi Meryem *(Radıyallâhu Anhâ)*) **dedi,** ne dedi? (رَبِّ) **ey benim Rabbim!** (اَنّٰى) **nereden** (nasıl)? (يَكُونُ) **olur,** kim için? (لِى) **benim için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk,** (وَلَمْ يَمْسَسْ) **hâlbuki dokunmadı,** kime? (نِى) **bana,** ne? (بَشَرٌ) **bir beşer** (bir erkek eli), (قَالَ) (Cibrîl *(Aleyhisselâm)*) **dedi,** ne dedi? (كَذٰلِكِ) (ey Meryem!) **işte sana!** (Benim işlerim) **böylece** (hârikulâde bir şekilde cereyân etmekte) **dir;** şöyle ki, (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يَخْلُقُ) **yaratır,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** bu mânâ (كَذٰلِكِ)nin mahzuf bir mübtedânın haberi olmasına göre verilmiştir ki takdîr-i kelâm (اَلْاَمْرُ كَذٰلِكِ) şeklinde olup buna göre (اَللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُ) "Allâh dilediği şeyi yaratır" cümlesi bunun îzâhıdır. Ama (كَذٰلِكِ) kelimesi, (اَللّٰهُ) lafzının haberi olursa o zaman mânâ: "İşte Allâh böylecedir" şeklindedir. Yâni "Bu gibi sıfatların sâhibidir" demektir. Buna göre kendisinden sonra gelen (يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُ) "Dilediğini yaratır" cümlesi de onun beyânı (açıklaması)dır. (اِذَا قَضٰٓى) **O hükmettiği** (karar verdiği) **zaman,** neye? (اَمْرًا) **bir iş**(i meydana getirmey)**e,** (فَاِنَّمَا يَقُولُ) **artık ancak buyurur,** neye? (لَهُ) **ona,** ne buyurur? (كُنْ) **vâr ol,** (فَيَكُونُ) **o da hemen vâr olur.**

Meâl-i Şerîf - 47

47- O (müjdeyi alan Meryem *(Aleyhesselâm)* Allâh-u Te'âlâ'nın kudretinin büyüklüğüne şaşırıp, çocuğun ne şekilde meydana geleceğini sormak üzere): **"Ey Rabbim! Bana hiçbir beşer dokunmamışken, benim için bir çocuk nasıl olabilir?!" demişti.**

O (Cebrâîl *(Aleyhisselâm)* da): "(Ey Meryem!) **İşte sana! Allâh dilediğini böylece** (hârikulâde bir şekilde) **yaratmaktadır.**

(Artık O'nun sana babasız bir çocuk verebileceğini yadırgama. Zîrâ) **O** (Rabbin bir şeyin meydana gelmesine karar verip) **bir iş**(in meydana gelmesin)**e hükmettiği zaman, artık ona ancak** (harften ve sesten münezzeh olarak): **'Vâr ol!' buyurur, o da hemen vâr oluverir.** (Dolayısıyla senin Rabbin, yaratmak istediği şeyleri bâzen birtakım sebepler ve ana maddelerle yarattığı gibi, dilerse de hiçbir sebebe dayanmaksızın yoktan yaratır)" **demişti.**

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَۚ ﴿٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 48

(وَيُعَلِّمُ) **Ve** (Allâh-u Te'âlâ) **öğretecek,** kime? (هُ) **ona** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*a), neyi? (اَلْكِتَابَ) (tüm İlâhî) **kitab**(ların mâlûmâtını ve yazı yazmay)**ı,** daha? (وَالْحِكْمَةَ) **hikmeti** (helâl ve haram ilmini veyâ kendisinden önce geçen peygamberlerin ince ilimlerini ve sünnetlerini), daha? (وَالتَّوْرٰيةَ) **Tevrât'ı** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a indirilmiş kitabı), daha? (وَالْاِنْجِيلَ) **İncîl'i** (kendisine indirilecek olan kitabı).

Meâl-i Şerîf - 48

48- (Melekler Meryem *(Aleyhesselâm)*a yaptıkları nidâyı şöyle sürdürdüler: Ey Meryem! Şunu da bil ki, Allâh-u Te'âlâ) **o** (senin çocuğu)**na** (tüm İlâhî) **kitap**(ların mâlûmâtını ve yazı yazmay)**ı, hikmeti** (helâl-harama dâir fıkıh bilgisini ve anlatma kābiliyetini), **Tevrât'ı ve İncîl'i de öğretecektir.**

وَرَسُولًا اِلٰى بَنٖٓى اِسْرَٓائِيلَ اَنّٖى قَدْ جِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْۙ
اَنّٖٓى اَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطّٖينِ كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ فَاَنْفُخُ فٖيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِاِذْنِ اللّٰهِۚ
وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِ الْمَوْتٰى بِاِذْنِ اللّٰهِۚ وَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَاْكُلُونَ
وَمَا تَدَّخِرُونَۙ فٖى بُيُوتِكُمْۜ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَۚ ﴿٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 49

Allâh Îsâ'yı yapacak, ne yapacak? (وَرَسُولًا) **bir rasûl** (bir peygamber yapacak), kime? (اِلٰى بَنٖٓى اِسْرَٓائِيلَ) **İsrâîloğullarına,** o onlara şöyle diyecek bir rasûl olarak, (اَنّٖى) **şüphesiz ben,** (قَدْ جِئْتُ) **muhakkak geldim,** kime? (كُمْ) **size,** ne ile? (بِاٰيَةٍ) **büyük âyetlerle,** buradaki âyet kelimesi cins olarak değerlendirildiği için Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın gösterdiği tüm mûcizelere şâmildir, yâni peygamberlik iddiamdaki doğruluğuma delâlet eden ve herkesi âciz bırakan delil ve

mûcizelerle, öyle âyetler ki kim tarafından olucu? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbiniz tarafından,** bu mânâ, (بِاٰيَةٍ) kelimesinin başındaki (بَـ) harf-i cerinin, mülâbeset için olmasına göredir, ta'diyet için olmasına göreyse mânâ: "Şüphesiz ben size Rabbinizden âyetler getirdim" demek olur. O âyetlerden bedel? (اَنّ۪ى) **muhakkak ben,** (اَخْلُقُ) **tasvir ederim** (şekillendiririm), kim için? (لَكُمْ) **size,** neden? (مِنَ الطّ۪ينِ) **çamurdan,** neyi? (كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ) **kuş sûretine benzer bir şeyi,** daha? (فَاَنْفُخُ) **sonra üflerim,** neyin içerisine? (ف۪يهِ) **onun içerisine,** (فَيَكُونُ) **o da hemen oluverir,** nedir olur? (طَيْرًا) (diğer kuşlar gibi uçan) **bir kuş,** ne ile? (بِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh'ın izni** (ve emri) **ile,** daha ne yaparım? (وَاُبْرِئُ) **ve iyileştiririm,** kimi? (الْاَكْمَهَ) **anadan doğma körü,** daha? (وَالْاَبْرَصَ) **abraşı** (alaca hastalığına tutulmuş kişiyi), daha ne yaparım? (وَاُحْيِ) **ve diriltirim,** neyi? (الْمَوْتٰى) **ölüleri,** ne ile? (بِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh'ın izniyle,** daha ne yaparım? (وَاُنَبِّئُ) **ve haber veririm,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَاْكُلُونَ) **yiyorsunuz,** daha? (وَمَا) **o şeyleri de** (haber veririm) **ki,** (تَدَّخِرُونَ) **biriktiriyorsunuz,** nerede? (ف۪ي بُيُوتِكُمْ) **evlerinizde,** (اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ) (ey muhâtap!) **işte sana! Muhakkak bunda** (zikredilen bu beş büyük hârikulâde olayda) **vardır,** ne? (لَاٰيَةً) **elbette büyük bir âyet,** yâni peygamberliğimin doğruluğuna açık bir delil ve mûcize, kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (مُؤْمِن۪ينَ) **îmân edici kimseler,** yâni eğer îmâna muvaffak edilecekseniz bunlardan faydalanırsınız.

Meâl-i Şerîf - 49

49- Ayrıca (Allâh-u Te'âlâ, Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı) **İsrâîloğullarına bir rasûl olarak** (gönderecek de, o kendilerine diyecektir) **ki: "Şüphesiz ben size** (peygamberlik iddiamda doğruluğuma dâir) **kesinlikle Rabbinizden birtakım büyük âyet** (ve mûcize)**ler getirdim.**

Muhakkak ben sizin (îmân etmeniz) **için kuş sûretine benzer bir şeyi çamurdan şekillendiririm, sonra içine üflerim de Allâh'ın izniyle o** (cansız sûret, bir mûcize eseri olarak) **hemen** (canlı ve uçabilen) **bir kuş oluverir.**

Ayrıca Allâh'ın izniyle anadan doğma körü ve abraş (diye bilinen alaca hastalığına tutulmuş bir şahsı)**ı iyileştiririm, ölüleri de diriltirim.** (Bunları görüp de hâlâ 'Büyüdür' diyorsanız, o zaman benim görmediğimi bildiğiniz gaybî hâllerinize Allâh-u Te'âlâ'nın bildirmesiyle vâkıf olduğuma bir örnek olarak belirtiyorum ki) **yemekte olduğunuz şeyleri de, evlerinizde biriktirmiş olduğunuz şeyleri de size haber veririm.**

(Ey muhâtap!) **İşte sana! Şüphesiz ki bu** (dört büyük mûcizeyle ilgili anlatıla)**n**(lar)**da sizin için elbette** (benim doğruluğumu gösteren) **pek büyük birer âyet vardır. Eğer** (gördüğü gerçekler karşısında direnmeyip onlara) **îmân edici kimseler olduysanız** (bunlardan faydalanırsınız)!

وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَلِاُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذٖى حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِ ﴿٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 50

Îsâ *(Aleyhisselâm)* sözlerine şöyle devâm etti: (وَمُصَدِّقًا) (Ben size) **doğrulayıcı olarak** (geldim), neyi? (لِمَا) **o şeyi ki,** nerededir? (بَيْنَ يَدَىَّ) **iki elimin arasındadır,** yâni benden önce geçmiştir, o da neden ibâret olduğu hâlde? (مِنَ التَّوْرٰيةِ) **Tevrât'tan,** yâni ben size kendimden evvel geçen Tevrât'ta bulunanların doğru ve gerçek olduğunu bildirerek onu tasdik edici olarak geldim, daha niçin geldim? (وَلِاُحِلَّ) **helâl edeyim diye,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (بَعْضَ الَّذٖى) **o şeylerin bâzısını ki,** (حُرِّمَ) **haram kılınmıştı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatında yasak edilmiş olan bâzı şeyleri size serbest edeyim için geldim, daha? (وَجِئْتُ) **ve getirdim,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِاٰيَةٍ) **birçok âyeti,** burada tenvîn teksîr içindir, öyle âyet ki, kim tarafından? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbinizden,** yâni size Rabbiniz tarafından daha nice mûcizeler getirdim, (فَاتَّقُوا) **o hâlde hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni size getirdiğim dîni kabûl etmeme husûsunda Allâh'tan korkun, daha? (وَاَطٖيعُو) **ve itâat edin,** kime? (نِ) **bana,** yâni Allâh'ın emriyle size emrettiğim ve yasak ettiğim şeylerde bana tâbi olun.

Meâl-i Şerîf - 50

50- Bir de (Allâh-u Te'âlâ) **önümde bulunan Tevrât'ı doğrulayıcı ve** (Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatında) **üzerinize haram kılınmış olan şeylerin bir kısmını sizin** (faydalanmanız) **için helâl kılayım diye** (beni size gönderdi). **Ben size** (risâletimin doğruluğuna dâir) **Rabbinizden birçok âyet** (ve mûcize) **de getirdim. O hâlde Allâh'tan hakkıyla sakının ve bana itâat edin.**

Rabî' *(Radıyallâhu Anh)*dan nakledildiğine göre; Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatının hükümleri, Mûsâ *(Aleyhisselâm)*ın şerîatından daha hafif ve kolaydı. Çünkü Tevrât'ta; içyağları, tırnaklı hayvanlar, deve eti, bâzı balık ve kuş türlerinin yenmesinin harâmiyeti ve cumartesi günü çalışma yasağı gibi ağır hükümler vardı. Îsâ *(Aleyhisselâm)* ise İncîl'de bu husussta birtakım kolaylıklar getirdi.

إِنَّ اللّٰهَ رَبّ۪ي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُۜ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَق۪يمٌ ﴿٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 51

Îsâ *(Aleyhisselâm)* sözlerini şöyle sürdürdü: (إِنَّ اللّٰهَ) **Şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (رَبّ۪ي) **benim Rabbimdir,** daha kimdir? (وَرَبُّكُمْ) **sizin de Rabbiniz'dir,** (فَاعْبُدُو) **o hâlde ibâdet** (ve kulluk) **edin,** kime? (هُ) **O'na,** (هٰذَا) **işte bu** (şekilde sâdece Allâh'a ibâdet), nedir? (صِرَاطٌ) **bir yoldur,** öyle bir yol ki, (مُسْتَق۪يمٌ) **dosdoğru olan.**

Meâl-i Şerîf - 51

51- Şüphesiz ki Allâh benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir, öyleyse (bana değil) **O'na ibâdet** (ve kulluk) **edin. İşte bu** (şekilde sâdece Allâh'a ibâdet, sâhibini ebedî nîmetlere kavuşturacak) **dosdoğru bir yoldur."**

فَلَمَّا اَحَسَّ ع۪يسٰى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ اَنْصَار۪ٓي اِلَى اللّٰهِۜ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ
نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِۚ اٰمَنَّا بِاللّٰهِۚ وَاشْهَدْ بِاَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 52

(فَلَمَّا اَحَسَّ) **Artık ne zaman ki, hissetti** (sezdi), kim? (ع۪يسٰى) **Îsâ** *(Aleyhisselâm)*, kimden? (مِنْهُمُ) **onlardan,** yâni İsrâîloğullarından, neyi? (اَلْكُفْرَ) **kâfirliği,** (قَالَ) **dedi,** ne dedi? (مَنْ) **kim,** nedir? (اَنْصَار۪ٓي) **benim yardımcılarımdır,** ben ne olduğum hâlde? (اِلَى اللّٰهِ) **Allah'a** (yönelici ve dînine dâvet edici biri olarak), burada (اِلٰى) harfi, (لَامْ) mânâsında olabilir ki buna göre mânâ: "Allâh için benim yardımcılarım kimdir?" demektir. (ف۪ي) harfi mânâsında da olabilir ki o zaman mânâ: "Allâh uğrunda ve onun yolunda benim yardımcılarım kimdir?" demek olur, (قَالَ) **dedi,** kim? (اَلْحَوَارِيُّونَ) **havârîler** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*a çok yakın olan sahâbîleri), ne dedi? (نَحْنُ) **biz,** kimiz? (اَنْصَارُ اللّٰهِ) **Allâh'ın yardımcılarıyız,** (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh'a,** (وَاشْهَدْ) **sen de şâhit ol,** neye şâhit ol? (بِاَنَّا) **şüphesiz biz,** kimleriz? (مُسْلِمُونَ) **Müslüman kimseleriz,** yâni senin bizden istediğin şeylere boyun eğiciyiz.

Meâl-i Şerîf - 52

52- Artık Îsâ onlardan (gözle görülür bir şekilde) **kâfirliği hissedince: "Allâh'a** (yönelici ve dînine dâvet edici biri olarak benim) **yardımcılarım kimdir?** (Zîrâ Allâh'a yardım, peygamberine yardımla olur)**" demişti.**

(Yakın ashâbından oluşan) **havârîler demişti ki: "Biz Allâh**(ın dîninin ve dâvâsın)**ın yardımcılarıyız. Biz Allâh'a** (ve O'nun bütün indirdiklerine) **îmân ettik.** (Ey Îsâ! Kıyâmet günü peygamberler, ümmetleri hakkında şâhitlik yaparken) **sen de** (bizim lehimize şâhit olabilmen için şimdiden) **şâhit ol ki; gerçekten biz Müslüman kimseleriz.**

رَبَّنَٓا اٰمَنَّا بِمَٓا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدٖينَ ﴿٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 53

(رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz!** (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik,** neye? (بِمَا) **o şeye ki,** (اَنْزَلْتَ) **indirdin,** yâni indirdiğin İncîl kitabına inandık, daha? (وَاتَّبَعْنَا) **hakkıyla tâbi olduk,** kime? (اَلرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** yâni bize gönderdiğin Îsâ *(Aleyhisselâm)*a da uyduk, (فَاكْتُبْ) **öyleyse yaz,** kimi? (نَا) **bizi,** kimlerle berâber? (مَعَ الشَّاهِدٖينَ) **şâhitlerle berâber,** yâni Sen bizi Senin birliğini ve peygamberlerini tasdik eden (doğrulayan) şâhitlerle berâber yaz.

Meâl-i Şerîf - 53

53- Ey Rabbimiz! İndirmiş olduğun (İncîl kitabın)**a îmân ettik.** (Göndermiş olduğun) **o** (Îsâ) **Rasûl'e de** (tam mânâsıyla teslim olarak) **hakkıyla tâbi olduk. Öyleyse bizi** (Senin bir olduğuna ve peygamberlerinin doğruluğuna) **şâhitlik edenlerle birlikte yaz."**

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللّٰهُ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرٖينَ ﴿٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 54

(وَمَكَرُوا) **Ama onlar hîle yaptılar** (Yahûdîler Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı öldürmek için gizlice tuzak kurdular), (وَمَكَرَ) **ve hîlelerine karşılık verdi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (وَاللّٰهُ) **zâten ancak Allâh,** kimdir? (خَيْرُ الْمَاكِرٖينَ) **hîlelere karşılık verenlerin hayırlısı** (ve en güçlü olanı)**dır.**

Meâl-i Şerîf - 54

54- O (İsrâîloğullarından kâfir ola)**nlar ise** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı beklemediği bir anda öldürecek bir adam görevlendirerek) **hîle yaptılar, Allâh da** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı göğe kaldırıp, onu öldürmeye gelen adamı ona benzer bir kılığa sokarak) **hîlelerine karşılık verdi** (böylece onu o sanarak çarmıha gerdiler). **Zâten ancak Allâh, hîlelere karşılık verenlerin hayırlısıdır** (ve kötülüğe karşı cezâ verenlerin en güçlüsüdür. Zîrâ istediğine, kimsenin beklemediği bir yönden zarar ulaştırma gücüne sâhip olan ancak O'dur).

اِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسٰٓى اِنّ۪ى مُتَوَفّ۪يكَ وَرَافِعُكَ اِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذ۪ينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِۚ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ف۪يمَا كُنْتُمْ ف۪يهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 55

Allâh-u Te'âlâ onların hîlelerine ne zaman karşılık verdi? (اِذْ قَالَ) **dediği zaman,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh(-u Te'âlâ),** ne dediği zaman? (يَا عِيسٰٓى) **ey Îsâ!** (اِنّ۪ى) **şüphesiz Ben,** (مُتَوَفّ۪يكَ) **seni teveffî ettiriciyim,** yâni seni dünyâdan tamâmen alıp göklere kaldırıcıyım, daha? (وَرَافِعُكَ) **seni yükselticiyim,** kime? (اِلَيَّ) **bana,** yâni meleklerimin kıymetli karargâhı olan göklerime, daha? (وَمُطَهِّرُكَ) **seni temize çıkarıcıyım,** kimlerden? (مِنَ الَّذ۪ينَ) **o kimseler**(in senin hakkında söyledikleri kötü sözler)**den,** öyle kimseler ki? (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni seni kâfirlerin kötü komşuluğundan ve bozuk niyetlerinden tertemiz edeceğim, daha? (وَجَاعِلُ الَّذ۪ينَ) **o kimseleri yapıcıyım ki,** (اِتَّبَعُو) **hakkıyla tâbi oldular,** kime? (كَ) **sana,** yâni senin dînine uyan Müslümanları yapacağım, nerede? (فَوْقَ الَّذ۪ينَ) **o kimselerin fevkinde ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni Allâh indinde tek gerçek din olan İslâm'da sana uyanları, seni inkâr eden Yahûdî ve Hristiyanlara gâlip kılacağım, ne zamâna kadar? (اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününe kadar,** (ثُمَّ اِلَيَّ) **sonra ancak Bana** (âit olan âhiret yurduna)**dır,** ne? (مَرْجِعُكُمْ) **dönüşünüz,** yâni dirildikten sonra ancak Benim hesap yurduma döneceksiniz, (فَاَحْكُمُ) **Ben de hükmedeceğim,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** ne hususta? (ف۪يمَا) **o şeylerde ki,** (كُنْتُمْ) **oldunuz,** ne hakkında? (ف۪يهِ) **onun hakkında,** yâni din husûsunda, nedir oldunuz? (تَخْتَلِفُونَ) **sürekli ihtilâf ediyorsunuz,** yâni din hakkında çekiştiğiniz meselelerde aranızda Ben karar vereceğim.

Meâl-i Şerîf - 55

55- Allâh (onların hîlelerine karşılık vermek üzere) **bir vakit buyurmuştu ki: "Ey Îsâ! Şüphesiz Ben seni** (yeryüzünden) **tamâmen al**(ıp Yahûdîlerin öldürme teşebbüsünden kurtar)**ıcıyım ve seni Kendi** (meleklerimin karargâhı olan gökleri)**me yükselticiyim, o kâfir olmuş kimseler**(in senin hakkında söyledikleri kötü sözler)**den de seni temize çıkarıcıyım ve kıyâmet gününe kadar, sana hakkıyla tâbi olmuş** (Müslüman) **kimseleri** (hem ilmî sahada, hem de silah gücü bakımından) **kâfir olmuş kimselerin üstünde** (gâlip) **kılıcıyım.**

Sonra (âhirette senin de, ümmetinin de) **dönüşünüz ancak Bana** (âit olan âhiret yurduna)**dır. Artık** (o zaman dînî konularla alâkalı) **kendisinde sürekli ihtilâf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyler husûsunda** (kimin haklı, kimin haksız olduğuna dâir) **aranızda Ben hüküm vereceğim.**

Bâzı zındıklar âyet-i celîlede geçen: "Seni teveffî ettirecek Benim" cümle-i celîlesinden yola çıkarak şu anda Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın vefât etmiş olduğunu, dolayısıyla kıyâmete yakın dünyâya gönderilmeyeceğini söylemektedirler ki onların bu hezeyânı diğer birçok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerifle çeliştiğinden, Ehl-i Sünnet inancına muhâlif olan bâtıl bir görüştür.

Zîrâ Hasen *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyete göre; Ehl-i Sünnet ulemâsı, burada geçen "Teveffî" kelimesini; halk dilinde yaygın olan "Öldürme" anlamında değil de, lügatlerde mâruf olan "Kabz (tamâmıyla alma)" mânâsında tefsîr etmişlerdir.

Zâten peşi sıra gelen: "Seni Kendime yükselteceğim" ifâde-i celîlesi de bunun, ölen diğer mübârek insanların ruhlarının göğe yükseltilmesi gibi rûhânî bir ref' anlamında olmayıp, bir insanın hem bedeniyle hem de rûhuyla diri olarak göğe yükseltilmesi mânâsında olduğuna delâlet etmektedir. Nitekim İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan nakledilen; Taberî ve Kurtubî *(Rahimehümellâh)* tarafından da tercih edilen sahîh görüş; Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın uyutulmaksızın canlı ve uyanık hâliyle göğe kaldırıldığıdır. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 5/448-453; es-Sa'lebî, el-Keşf, 11/569-570; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/447; İbnü 'Atıyye, el-Muharrarü'l-vecîz, 2/263; el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/506; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 4/233-235, 7/503)*

Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın bu zamâna kadar hiç ölüm tatmadığı ve hayatta olduğu îtikâdı ise mütevâtir hadislerle sâbit olduğundan Ehl-i Sünnet arasında ittifaklı bir konudur.

فَاَمَّا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَاباً شَد۪يداً فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۘ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 56

(فَاَمَّا الَّذ۪ينَ) **Artık o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın peygamberliğini inkâr ederek ve onun hakkında yalan yanlış birtakım iftirâlarda bulunarak Allâh'ı ve peygamberlerini inkâr eden Yahûdî ve Hristiyanlara gelince, (فَاُعَذِّبُ) **Ben azap edeceğim,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyle? (عَذَاباً) **bir azapla,** öyle azap ki? (شَد۪يداً) **çok şiddetli,** nerede? (فِي الدُّنْيَا) **dünyâda,** yâni dünyâda onlara, Müslümanlar tarafından öldürülmeleri, esir edilmeleri ve kendilerinden cizye alınması gibi birtakım ağır cezâlarla azap edeceğim, daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhirette de** (cehennem ateşiyle azap edeceğim), (وَمَا لَهُمْ) **ve onlar için yoktur,** yâni bu kâfirler için bir fert bile yoktur, kimlerden? (مِنْ نَاصِر۪ينَ) **yardımcılardan.**

Meâl-i Şerîf - 56

56- Artık o kimseler ki kâfir olmuşlardır; bu sebeple onlara hem dünyâda hem de âhirette çok şiddetli bir azap ile azap edeceğim. (İki âlemde de) **kendileri için** (Allâh'ın azâbına karşı) **yardımcılardan hiçbir kimse de yoktur."**

Kâfirlere âhirette yapılacak şiddetli azâbın; türlü türlü cehennem azaplarından ibâret olduğu herkesçe mâlum olup, dünyâda tâbi tutulacakları azaplar ise birkaç şekilde tefsîr edilmiştir:

a) İslâm'a girme ya da cizye ödeme tekliflerini kabûl etmeyip savaşma yolunu seçenlerin kılıçtan geçirilmesi veyâ esâret rezâletine dûçâr edilmesi,

b) Cizye ödemeyi kabûl edenlerin ise, cizyeye bağlanarak büyük bir alçaklığa mahkûm edilmesi.

وَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَيُوَفِّيهِمْ اُجُورَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 57

(وَاَمَّا الَّذِينَ) **Ama o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) (Allâh'a, kitaplarına ve peygamberlerine gerçekten) **îmân ettiler,** daha? (وَعَمِلُوا) **ve işlediler,** neyi? (اَلصَّالِحَاتِ) (namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **sâlih amelleri,** (فَيُوَفِّي) **tastamam verecektir,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (اُجُورَهُمْ) **mükâfatlarını,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh,** kimdir? (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (اَلظَّالِمِينَ) **zâlimleri,** yâni peygamberlerinin kimine inanıp kimini inkâr ederek, Allâh'a ortak koşmaları sebebiyle kendileri aleyhine en büyük zulmü işleyenleri sevmez.

Meâl-i Şerîf - 57

57- Ama o kimseler ki (Allâh-u Te'âlâ'ya, kitaplarına ve ayrım yapmaksızın bütün peygamberlerine) **îmân etmiştirler ve** (namaz, oruç, hac ve zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler; O** (Rableri) **onlara da** (kıyâmet günü) **ecirlerini tamâmıyla verecektir.**

Allâh ise (şirk koşarak en büyük zulmü işlemiş olan) **o zâlimleri sevmez.** (Kendilerine değer vermez, rahmetiyle muâmele buyurmaz ve yaptıklarına övgüde bulunmaz.)

ذٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْاٰيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 58

(ذٰلِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Bu,** (geride anlatılan Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın ve diğerlerinin hâlleri), nedir? (نَتْلُو) **Biz peş peşe okuyoruz,** neyi? (هُ) **onu,** kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** okuduklarımız neden olduğu hâlde? (مِنَ الْاٰيَاتِ) **âyetlerden** (ibâret) **olduğu hâlde,** daha? (وَالذِّكْرِ) **Zikr'den** (Kur'ân'dan veyâ Levh-i Mahfûz'dan alınmış) **olduğu hâlde,** öyle Zikr ki, (اَلْحَكِيمِ) **çok hikmetler sâhibi** (veyâ) **muhkem** (yanlışlardan son derece korunmuş).

Meâl-i Şerîf - 58

58- (Habîbim!) **İşte sana!** (Îsâ, Meryem ve havârîlerle alâkalı) **bun**(ca mevzu)**u;** (senin doğruluğuna delâlet eden) **âyetler** (cümlesin)**den** (olmak üzere)**, bir de o hikmetli Zikr** (olan Kur'ân-ı Kerîm)**den parçalar hâlinde sana onu sürekli okumaktayız.**

اِنَّ مَثَلَ عِيسٰى عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَۜ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 59

(اِنَّ مَثَلَ عِيسٰى) **Şüphesiz Îsâ'nın şaşılacak hâli,** kim nezdinde? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh nezdinde,** ne gibidir? (كَمَثَلِ اٰدَمَ) **Âdem'in ilginç hâli gibidir,** yâni Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın babasız dünyâya gelişi, hârikulâde bir şey olması bakımından Âdem *(Aleyhisselâm)*ın anasız babasız dünyâya gelmesine benzer. Şöyle ki, (خَلَقَ) (Allâh-u Te'âlâ) **yarattı,** neyi? (هُ) **onu** (Âdem *(Aleyhisselâm)*ın bedenini), neden? (مِنْ تُرَابٍ) **topraktan,** (ثُمَّ قَالَ) **sonra buyurdu,** kime? (لَهُ) **ona,** ne buyurdu? (كُنْ) **var ol,** (فَيَكُونُ) **o da hemen** (kendisine ruh gelmekle canlı biri olarak) **var oldu.**

Meâl-i Şerîf - 59

59- Allâh nezdinde Îsâ'nın (babasız olarak yaratılmasının) **şaşılacak durumu, gerçekten Âdem'in garip hâli gibidir ki; O** (Allâh-u Te'âlâ) **onu**(n bedenini, ana ve baba aracılığı olmaksızın, kuru, kara ve kokmuş) **bir topraktan yaratmış, sonra kendisine: "Vâr ol!" buyurmuştu, o da hemen** (canlı ve mükemmel bir insan olarak) **vâr olmuştu.**

اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 60

Bu zikredilenler nedir? (اَلْحَقُّ) **haktır,** kim tarafından olduğu hâlde? (مِنْ رَبِّكَ) **Rabbinden olduğu hâlde,** bu mânâ: (اَلْحَقُّ) kelimesinin mahzûf bir müptedânın haberi olmasına göre verilmiştir, o zaman (مِنْ رَبِّكَ) lafzı, haberdeki zamirden hâl düşmektedir, gerçi (اَلْحَقُّ) kelimesinin mübtedâ, (مِنْ رَبِّكَ) terkibinin haber olması da câizdir ki, meâldeki mânâmız buna göre verilmiştir, (فَلَا تَكُنْ) **o hâlde** (ey Habîbim veyâ ey dinleyen!) **olma,** kimlerden? (مِنَ الْمُمْتَرِينَ) **şüphe edicilerden,** yâni Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın babasız yaratılmış olduğu hakkında sana anlattıklarımda en ufak bir şüpheye düşenlerden olma.

Meâl-i Şerîf - 60

60- (Ey işitme gücüne sâhip olan kişi! İşte) **o** (duyduğun) **hak, Rabbin'den** (gelmiş)**dir. Öyleyse sen** (bunların doğruluğu hakkında) **şüphe edicilerden olma!**

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا
وَنِسَاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 61

(فَمَنْ) **Artık kim,** (حَاجَّ) **mücâdele ederse** (çekişirse), kiminle? (كَ) **seninle,** ne hakkında? (فِيهِ) **onun** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın hakkında veyâ sana anlatılan bütün gerçekler) **hakkında,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا) **o şeyden sonra ki,** (جَاءَ) **geldi,** kime? (كَ) **sana,** neden? (مِنَ الْعِلْمِ) **ilimden,** yâni ilmi gerektiren bunca açık âyetler sana geldikten sonra, yine de seninle çekişmeye devâm ederlerse, (فَقُلْ) **sen de,** ne de? (تَعَالَوْا) **gelin,** (نَدْعُ) **çağıralım,** kimi? (اَبْنَاءَنَا) **oğullarımızı,** daha? (وَاَبْنَاءَكُمْ) **oğullarınızı,** daha? (وَنِسَاءَنَا) **kadınlarımızı,** daha? (وَنِسَاءَكُمْ) **kadınlarınızı,** daha? (وَاَنْفُسَنَا) **kendilerimizi,** daha? (وَاَنْفُسَكُمْ) **kendilerinizi,** (ثُمَّ نَبْتَهِلْ) **sonra lânetleşelim,** daha? (فَنَجْعَلْ) **salalım,** neyi? (لَعْنَتَ اللّٰهِ) **Allâh'ın lânetini,** kim üzerine? (عَلَى الْكَاذِبِينَ) **o yalancılar üzerine.**

Meâl-i Şerîf - 61

61- (Habîbim! Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın Allâh'ın oğlu olmayıp, kulu ve rasûlü olduğuna dâir) **sana gelmiş olan** (bunca) **ilimden sonra artık** (Hristiyanlardan) **her kim onun hakkında seninle çekişirse,** (sen onlara) **de ki:**

"Gelin, (en yakın ve kıymetli varlıklarımız olan) **oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım da sonra lânetleşelim ve Allâh'ın lânetini o yalancılar üzerine salalım."**

اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 62

(اِنَّ هٰذَا) **Şüphesiz ki işte bu** (Îsâ *(Aleyhisselâm)* hakkında anlatılanlar), nedir? (لَهُوَ) **elbette o,** nedir? (الْقَصَصُ) **anlatılan şeydir,** "Kasas" kelimesi aslında mastar ise de burada, mef'ûl yâni maksûs (anlatılan) mânâsındadır, öyle anlatılan ki, (الْحَقُّ) **hak olan,** (وَمَا مِنْ اِلٰهٍ) **zâten hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا اللّٰهُ) **ancak**

Allâh vardır, (وَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (لَهُوَ) **elbette O,** kimdir? (اَلْعَز۪يزُ) **Azîz** (ziyâde ulu ve kuvvetli)**dir,** daha kimdir? (اَلْحَك۪يمُ) **Hakîm'dir** (yaptığını çok sağlam yapan ve yerli yerinde yapandır).

Meâl-i Şerîf - 62

62- Şüphesiz ki; işte bu (Îsâ ve Meryem'le ilgili haberler), **doğru olarak anlatılanın elbette ta kendisidir.** (Hristiyanlar üç ilâha inanmaktaysa da) **zâten Allâh'tan başka hiçbir ilâh yoktur.**

Gerçekten de Allâh; elbette ancak O (Kendisine ortak koşanlardan intikam almaya güçlü olan bir) **Azîz ve** (hiçbir konuda kimsenin Kendisine ortak olamayacağı derecede üstün hikmetlere sâhip olan bir) **Hakîm'dir.**

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ بِالْمُفْسِد۪ينَ ﴿٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 63

(فَاِنْ تَوَلَّوْا) **Yine de yüz çevirirlerse,** yâni bunca açık âyetlerden sonra yine de sana uymazlarsa, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَل۪يمٌ) **çok iyi bilicidir,** kimleri? (بِالْمُفْسِد۪ينَ) **o ifsâd edicileri,** yâni Allâh'tan başkasına tapıp, insanları da buna çağırarak âlemin düzenini bozan kişileri.

Meâl-i Şerîf - 63

63- Artık eğer onlar (tevhîdin doğruluğuna dâir bunca açık delilleri kabûl etmekten) **yüz çevirirlerse, şüphesiz ki Allâh** (din ve dünyâ düzenini bozmaya çalışan) **o müfsitleri** (çok iyi bilen ve cezâlarını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَٓاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِه۪
شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِاَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 64

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni; Yahûdî ve Hristiyanlara söyle, ne söyle? (يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ) **ey Ehl-i Kitap!** (تَعَالَوْا) **gelin,** neye? (اِلٰى كَلِمَةٍ) **bir kelimeye** (kelâma, söze), öyle söz ki, (سَوَٓاءٍ) **eşit,** nerede? (بَيْنَنَا) **bizim aramızda,** daha? (وَبَيْنَكُمْ) **sizin aranızda,** yâni bizimle sizin aranızda âdilâne (doğru) bir şekilde hükmeden veyâ bizimle sizin aranızda eşit olan bir söze gelin, o söz de nedir? (اَلَّا نَعْبُدَ) **ibâdet etmememizdir,** (اِلَّا اللّٰهَ) **ancak Allâh'a** (ibâdet etmemizdir), daha? (وَلَا نُشْرِكَ) **ortak etmememizdir,** kime? (بِه۪) **O'na,** neyi? (شَيْـًٔا) **hiçbir şeyi,** daha?

(وَلَا يَتَّخِذَ) **edinmemesidir,** kimin? (بَعْضُنَا) **bâzımızın,** kimi? (بَعْضًا) **diğer bir kısmı,** ne edinmemesi? (اَرْبَابًا) **Rabler,** öyle rabler ki? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh'tan başka,** yâni Allâh'a isyân husûsunda bâzımızın bâzımıza uymamasıdır, (فَاِنْ تَوَلَّوْا) (ey Müslümanlar!) **Yine de onlar yüz çevirirlerse,** yâni bütün peygamberlerin ve kitapların ittifâk ettiği meseleleri kendilerine arz ettikten sonra yine de size uymazlarsa, (فَقُولُوا) **o zaman siz** (onlara) **deyin,** neyi? (اِشْهَدُوا) (ey kâfirler!) **şâhit olun,** neye? (بِاَنَّا) **şüphesiz biz,** kimleriz? (مُسْلِمُونَ) **Müslüman kimseleriz,** yâni siz hak dîni kabûl etmiyorsanız, bâri insaf edin de, bizim hak din üzere olduğumuzu îtirâf edin.

Meâl-i Şerîf - 64

64- (Habîbim!) **Sen** (o Yahûdî ve Hristiyanlara, özellikle Necrân Hristiyanlarıyla Medîne Yahûdîlerine) **de ki: "Ey Ehl-i Kitap!** (Kur'ân'da ve sizin değiştirilmemiş gerçek kitaplarınızda) **bizimle sizin aranızda eşit ol**(duğu açıklan)**an bir kelimeye** (ve îtikāda) **geli**(p îmân edi)**n ki o da; Allâh'tan başkasına ibâdet etmememiz, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamız ve Allâh'ı bırakıp da bir kısmımızın diğer bir kısmı rabler edinmemesi**(nden ibâret)**dir** (ki hak din olan İslâm da budur)."

Artık (sen bunları söyledikten sonra) **eğer onlar** (yine de İslâm dînini kabûl etmekten) **yüz çevirirlerse** (ey Müslümanlar, o zaman siz onlara) **deyin ki: "**(Siz hak dîni kabûl etmiyorsanız) **o hâlde** (insaf edin de) **şâhit olun ki;** (size rağmen) **biz gerçekten** (ibâdeti Allâh'a tahsîs eden) **Müslüman kimseleriz** (sizler ise inancınızın yanlışlığını îtirâfa mecbur bırakılmış kimselersiniz)."

"Dinler arası diyalog" görüşünü savunan bâzı zındıkların, bu âyet-i kerîmeyi dâvâlarına delil göstermeleri, ya tefsîrini tam anlamaya ilimleri yetmediğinden veyâ bâzı menfaatler karşılığı doğru inancı satmaları netîcesinde kasıtlı tahrîfe yeltenmelerinden kaynaklanmış olsa gerektir. Oysa günümüzde hakkı bulmak için gerekli araştırma imkânları bolca mevcutken, böyle îtikādî bir konuda ilim yetersizliği mâzeret sayılamaz.

Evvelâ şunu belirtelim ki; bu âyet-i kerîmede Kitap Ehli'nin, Müslümanlarla aralarında eşit ve müşterek olan bir kelimeye dâvet edilmesi, onların bu kelimeden uzaklaştıklarını, Müslümanların ise o çizgide bulunduklarını ifâde etmektedir. Dolayısıyla bu ifâde-i celîle, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in, Ehl-i Kitap'ı, kendi üzerinde bulunduğu İslâm'dan ibâret doğru çizgiye çağırmasından başka bir mânâ ile tefsîr edilemez.

Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'i açıklama görevi kendisine verilmiş olan Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, Rum imparatoru Hirakl gibi Ehl-i Kitap krallarını İslâm'a dâvet mâhiyetinde kendilerine gönderdiği mektuplarda: "...İslâm'a gir ki kurtulasın. Allâh da sana ecrini iki kat versin. Eğer yüz çevirirsen, bütün etbâ'ının günahı senin üzerine yüklenecektir" *(el-Buhârî, Bed'ü'l-vahy:1, rakam:7, 1/9)* buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi yazdırmıştır ki bu da, Ehl-i Kitap'ın dâvet edildiği kelimenin "İslâm" olduğunu, tartışmaya mahal bırakmayacak bir şekilde ortaya koymaktadır.

Âyet-i celîlede geçen: "Bizimle sizin aranızda" ifâdesinden, "Biz de o çizgide değiliz, fakat o çizgi iki tarafın arasındadır" şeklinde bir mâna çıkarılamaz. Zîrâ Ehl-i Sünnet müfessirleri tarafından bu ifâde: "Kur'ân'da da, tahrîfe uğramamış gerçek Tevrât ve İncîl'de de ittifak konusu olan tevhîd inancından ibâret 'İslâm' mefhumu" ile îzâh edilmiştir.

Artık bu âyet-i kerîmeyi: "Sen kendi dîninde kal, ben de kendi dînimde kalayım, ama buluşacağımız ortak bir noktaya gelelim" diye tefsîr etmek, Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını tahrîfe yeltenen zındıklardan başkasının işi olamaz.

Ayrıca Ehl-i Kitap'ın, hâlâ papaz ve hahamlarını rabler yerine koyup, onların tahrîf ettikleri hükümlere harfiyyen uymaları ve Uzeyr ile Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ı Allâh'ın oğlu kabûl ederek şirk içinde bulunmaları, âyet-i kerîmenin son cümlesiyle birlikte değerlendirilecek olursa, onların istenilen çizgiye gelmekten yüz çevirdikleri, bu yüzden de bu âyet-i kerîme ile onlara Müslümanların hak din üzere bulundukları, kendilerininse yanlış yolda oldukları husûsunda îtirâf dâveti yapıldığı açıkça görülecektir.

Zâten peşi sıra gelen (65-68.) âyet-i celîlelerde İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın Yahûdî ve Hristiyan olmayıp hanîf bir Müslüman olduğunun sarâhaten beyân edilmesi Ehl-i Kitap'ın kendi bâtıl dinleri olan Yahûdiyyet ve Nasrâniyyet'i terk edip İslâm'ı kabullenmeye dâvet edildiklerinin en bâriz delîlidir. Herkesi İslâm'a dâvette huccet olan bir âyeti, Ehl-i Kitap'ın bâtıl dinlerini hak gösterecek bir mânâ ile yorumlamak, insaf ile bağdaşacak bir husus değildir. Hidâyetten sonra sapmaktan Allâh'a sığınırız.

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَٓاجُّونَ فٖٓى اِبْرٰهٖيمَ وَمَٓا اُنْزِلَتِ التَّوْرٰيةُ وَالْاِنْجٖيلُ
اِلَّا مِنْ بَعْدِهٖۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 65

(يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ) **Ey Ehl-i Kitap!** (لِمَ) **Ne için,** (تُحَٓاجُّونَ) **mücâdele ediyorsunuz** (tartışıyorsunuz), kim hakkında? (فٖٓى اِبْرٰهٖيمَ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)* **hakkında,** yâni onun dîni veyâ şerîatı hakkında, burada din veyâ şerîat kelimeleri gibi bir muzâf mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (فٖى شَرٖيعَةِ اِبْرٰهٖيمَ) şeklindedir, (وَمَٓا اُنْزِلَتِ) **hâlbuki indirilmedi,** ne? (اَلتَّوْرٰيةُ) **Tevrât,** daha? (وَالْاِنْجٖيلُ) **İncîl,** (اِلَّا مِنْ بَعْدِهٖ) **ancak ondan sonra,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*dan çok sonra indirildi, o hâlde İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın Yahûdî veyâ Hristiyan olması hiç düşünülemeyecek bir şeydir, bu hususta hâlâ niçin çekişiyorsunuz?! (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) **Siz hâlâ anlamayacak mısınız?!**

Meâl-i Şerîf - 65

65- Ey Kitap Ehli! Tevrât ve İncîl ancak kendisinden sonra indirilmişken, niçin İbrâhîm(in Yahûdî veyâ Hristiyan olduğu) **hakkında mücâdele ediyorsunuz?! Hâlâ** (düşünüp de, dâvânızın asılsızlığını) **anlamayacak mısınız?!**

هَٓا اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِه۪ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَٓاجُّونَ
فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِه۪ عِلْمٌۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 66

(هَٓا اَنْتُمْ) **İşte siz,** kimsiniz? (هٰٓؤُلَٓاءِ) **işte o** (ahmak) **kişilersiniz ki,** (حَاجَجْتُمْ) **mücâdele ettiniz,** ne hususta? (فِيمَا) **o şey hakkında,** öyle şey ki, (لَكُمْ) **sizin için vardır,** ne hakkında? (بِه۪) **onun hakkında,** ne? (عِلْمٌ) **bir bilgi,** yâni Mûsâ ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)*ın işleri hakkında Tevrât ve İncîl kitaplarında size indirilen meselelerde bir miktar bilginiz olduğu için tartıştınız diyelim, buna göre doğru olan, bu bildiğinizle amel ederek hakkı kabûl etmenizdi, onu da yapmadınız, (فَلِمَ) **o hâlde ne için,** (تُحَٓاجُّونَ) **çekişiyorsunuz?** nerede? (فِيمَا) **o şey hakkında ki,** (لَيْسَ) **olmadı,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne hakkında? (بِه۪) **o şey hakkında,** ne? (عِلْمٌ) **hiçbir bilgi,** yâni sizin kitaplarınızda İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın Yahûdî ve Hristiyan olduğuna dâir hiçbir bilgi olmadığı hâlde, bu hususta niçin çekişip duruyorsunuz?! (وَاللّٰهُ) **hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), (يَعْلَمُ) **bilir,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın hâlini ve dînini ancak O bilir, (وَاَنْتُمْ) **siz ise,** (لَا تَعْلَمُونَ) (bunu) **bilmezsiniz.**

Meâl-i Şerîf - 66

66- İşte sizler! İşte o (ahmak) **kimselersiniz ki;** (Tevrât ve İncîl'de) **kendisi hakkında sizin için bir bilgi olan şeyde mücâdele ettiniz** (diyelim), **peki neden** (İbrâhîm'in dîni) **hakkında kendiniz için hiçbir bilgi bulunmayan bir hususta çekişip duruyorsunuz?!**

Oysa Allâh (hangi hususlarda mücâdeleye giriştiğinizi) **bilmektedir, sizlerse** (İbrâhîm'in dînini) **bilmiyorsunuz.**

مَا كَانَ اِبْرٰه۪يمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ حَن۪يفًا مُسْلِمًاۜ
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ ﴿٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 67

(مَا كَانَ) **Olmadı,** kim? (اِبْرٰه۪يمُ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*, nedir olmadı? (يَهُودِيًّا) **bir Yahûdî,** daha? (وَلَا نَصْرَانِيًّا) **bir Hristiyan da** (olmadı), (وَلٰكِنْ كَانَ) **velâkin oldu,** nedir oldu? (حَن۪يفًا) **bir hanîf** (bütün bâtıl inançlardan ayrılıp, hakka yönelici), daha ne oldu? (مُسْلِمًا) **bir müslim,** yâni Allâh-u Te'âlâ'yı bir olarak kabûl edip

ona itâat eden bir Müslüman oldu, (وَمَا كَانَ) **ve o değildi,** kimlerden? (مِنَ الْمُشْرِكِينَ) **müşriklerden,** yâni onun dîni üzere olduklarını iddiâ eden putperestlerden ve ateşperestlerden olmadığı gibi, Allâh-u Te'âlâ'ya oğul ve âile isnâd ederek müşrik olan Yahûdî ve Hristiyanlardan da değildi.

Meâl-i Şerîf - 67

67- İbrâhîm ne (Yahûdîlerin dediği gibi) **bir Yahûdî, ne de** (Hristiyanların iddiâsı gibi) **bir Hristiyan değildi velâkin o** (yanlış inançlardan uzak, Allâh-u Te'âlâ'nın tevhîdine inanmış ve itâatine boyun eğmiş) **bir hanîf idi; bir Müslüman'dı. O,** (sizin gibi, Uzeyr'i ve Îsâ'yı Allâh'a ortak koşan) **müşriklerden de değildi.**

اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِاِبْرٰهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهٰذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 68

(اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ) **Şüphesiz insanların en yakını,** kime? (بِاِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm'e,** kimdir? (لَلَّذِينَ) **elbette o kimselerdir ki,** (اِتَّبَعُو) **hakkıyla tâbi oldular,** kime? (هُ) **ona,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın en yakınları, kendi zamânında bulunan ümmetinden ona inanıp şerîatına uyanlardır, daha kimdir? (وَهٰذَا) **işte budur,** ondan bedel? (اَلنَّبِيُّ) **o nebîdir,** daha? (وَالَّذِينَ) **o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni Muhammed *(Aleyhisselâm)*a îmân eden bütün Müslümanlar da İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın dîni üzere olduklarından, onun en yakınıdırlar, (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ise,** kimdir? (وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ) **o müminlerin velîsidir** (ve yardımcısıdır).

Meâl-i Şerîf - 68

68- Gerçekten insanların İbrâhîm'e en yakın olanı, elbette (kendi zamânında) **ona hakkıyla tâbi olmuş kimseler, bir de işte şu** (âhir zaman) **peygamber**(i) **ve** (onun ümmetinden) **îmân etmiş olan kimselerdir. Allâh ise o müminlerin** (yardımcısı ve) **velîsidir.**

وَدَّتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْۜ وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 69

(وَدَّتْ) **İstedi,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir tâife** (bir cemâat), öyle tâife ki, kimden olan? (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Kitap Ehli'nden,** neyi istedi? (لَوْ يُضِلُّونَ) **dalâlete düşürmelerini**

(saptırmalarını), kimi? (كُمْ) **sizi,** bu mânâ (لَوْ) harfinin, masdariyye olan (اَنْ) harfi mânâsında olup, (وَدَّتْ) fiilinin de onun mef'ûlü olmasına göredir. Lâkin (لَوْ) harfinin kendi mânâsı üzere bırakılması da câiz görülmüştür ki, o zaman (وَدَّتْ) fiilinin mef'ûlü ve (لَوْ) harfinin cevâbı mahzûf olur ki buna göre takdîr-i kelâm: (وَدَّتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِضْلَالَكُمْ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ لَسُرُّوا بِذٰلِكَ) "Ehl-i Kitap'tan bir tâife sizi saptırmak istediler, ah sizi bir saptırabilseydiler, elbette buna çok sevineceklerdi" demektir. *(el-Âlûsî, 3/198)* (وَمَا يُضِلُّونَ) **Hâlbuki saptıramazlar,** (اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ) **ancak kendilerini** (saptırırlar), çünkü müminler onların sözlerini kabûl etmeyeceklerinden, o Ehl-i Kitap'a sâdece bu temennîlerinin cezâsı yüklenir, (وَمَا يَشْعُرُونَ) **ama** (bunun) **farkına** (bile) **varmazlar,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın, onların bu kötü isteklerini peygamberine haber vereceğini düşünmezler.

Meâl-i Şerîf - 69

69- Ehl-i Kitap'tan bir tâife (ne yapsalar da) **sizi saptırsalar diye arzu etti**(ler). **Hâlbuki onlar, kendileri** (gibi ola)**n** (kimseler)**den başkasını saptıramazlar** (saptırsalar da vebâli yine kendilerine döneceğinden ancak kendilerini saptırmış olurlar). **Ama** (bunun) **farkına** (bile) **varmazlar.**

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 70

(يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ) **Ey Ehl-i Kitap!** (لِمَ) **Ne için?** (تَكْفُرُونَ) **inkâr ediyorsunuz,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh'ın âyetlerini,** yâni Kur'ân'ı veyâ Kur'ân'ı ve Muhammed *(Aleyhisselâm)*ı müjdeleyen Tevrât ve İncîl'in o konudaki âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz?! (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَشْهَدُونَ) (buna) **şâhitlik etmektesiniz,** yâni gerçeği gözle görmüş gibi şüphesiz bildiğiniz hâlde niye böyle yapıyorsunuz?!

Meâl-i Şerîf - 70

70- Ey Kitap Ehli! Allâh'ın (Tevrât ve İncîl kitaplarında Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in nübüvvetinin doğruluğunu açıklayan) **âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz, oysa siz** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in geçmiş kitaplarda zikredilen vasıflarına) **şâhitlik yapmaktasınız.**

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ
وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 71

(يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) **Ey Ehl-i Kitap!** (لِمَ) **Ne için?** (تَلْبِسُونَ) **karıştırıyorsunuz,** neyi? (اَلْحَقَّ) **hakkı,** ne ile? (بِالْبَاطِلِ) **bâtıl ile,** yâni hakkı değiştirmeye ve bâtılı hak sûretinde göstermeye gayret ederek neden hakkı bâtıl ile karıştırıyorsunuz, daha ne yapıyorsunuz? (وَتَكْتُمُونَ) **ve gizliyorsunuz,** neyi? (اَلْحَقَّ) **hakkı,** yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatlarını, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَعْلَمُونَ) **biliyorsunuz,** yâni hakkı gizlediğinizi bile bile niçin böyle yapıyorsunuz?

Meâl-i Şerîf - 71

71- Ey Ehl-i Kitap! Niçin hakkı (değiştirmeye ve bâtılı hak sûretinde göstermeye gayret ederek onu) **bâtılla karıştırıyorsunuz ve** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in nübüvvetinin doğruluğunu ifâde eden) **o hakkı gizliyorsunuz?! Oysa siz** (gerçeği) **biliyorsunuz.**

وَقَالَتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اٰمِنُوا بِالَّذٓى اُنْزِلَ عَلَى الَّذٖينَ
اٰمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوٓا اٰخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَۚ ﴿٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 72

(وَقَالَتْ) **Ve dedi,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir tâife** (bir kısım insanlar), kimden? (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap'tan,** yâni Kitap Ehli'nden bir kısım insanlar aralarında dediler, ne dediler? (اٰمِنُوا) **îmân edin** yâni inandığınızı açıklayın, neye? (بِالَّذٓى) **o şeye** yâni Kur'ân'a **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kim üzerine? (عَلَى الَّذٖينَ) **o kimseler üzerine ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbına indirilen Kur'ân'a inandığınızı açıklayın, ne zaman? (وَجْهَ النَّهَارِ) **gündüzün evvelinde,** daha ne yapın? (وَاكْفُرُوٓا) **ve inkâr edin,** nerede? (اٰخِرَهُ) **onun** (günün) **sonunda,** (لَعَلَّهُمْ) **umulur ki o** (Müslüma)**nlar,** (يَرْجِعُونَ) **dönerler,** yâni umulur ki Müslümanlar, sizin onların dîninde bir yanlışlık bulduğunuz için döndüğünüzü sanarak kendi dinlerinde şüphe ederler de, akşamleyin sizin dinden dönmenizle onlardan da dönenler olabilir.

Meâl-i Şerîf - 72

72- Ehl-i Kitap'tan bir gürûh da (Müslümanları şüpheye düşürmek için birbirlerine) **dedi**(ler) **ki: "O îmân etmiş olan kimselere indirilmiş olan** (Kur'ân)**a, gündüzün evvelinde** ("İslâm ve Kur'ân haktır" diyerek kalplerinizle tasdik ettiğinizi onlara söyleyin ve) **inan**(dığınızı açıklay)**ın, sonunda** (akşam olduğunda) **ise** ("Araştırmalarımız netîcesinde bunun hak olmadı-

ğını anladık" diyerek onu) **inkâr edin. Umulur ki o** (Müslüma)**nlar** (sizin onların dîninde bir yanlışlık bulduğunuz için döndüğünüzü sanarak kendi dinlerinde şüphe ederler de, akşamleyin sizin dinden dönmenizle onlardan da bâzısı dinlerinden) **dönerler.**

وَلَا تُؤْمِنُوٓا اِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْۜ قُلْ اِنَّ الْهُدٰى هُدَى اللّٰهِۙ اَنْ يُؤْتٰٓى اَحَدٌ مِثْلَ مَٓا اُو۫تِيتُمْ اَوْ يُحَآجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْۜ قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِۚ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌۚ ﴿٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 73

(وَلَا تُؤْمِنُوا) **İnan**(dığınızı açıkla)**mayın,** burada (وَلَا تُؤْمِنُوا) fiili, (لِمَنْ) terkîbindeki lâm harfi ile kullanıldığından ikrâr ve îtirâf mânâsındadır ki: "İnandığınızı açıklamayın" demektir. *(Şeyhzâde, 1/638)* (اِلَّا لِمَنْ) **ancak o kimseye** (açıklayın)**,** öyle kimse ki, (تَبِعَ) **tâbi oldu** (uydu)**,** neye? (دِينَكُمْ) **sizin dîninize,** yâni sabahleyin izhâr edeceğiniz bu îmânı Müslümanlara açıklamayın ki, îmânda sebatları artmasın, müşriklere de açıklamayın ki onları îmâna teşvik etmesin, bunu ancak evvelce sizin dîninizden olup sonra İslâm'a girenlere açıklayın, çünkü onların dönmeleri daha ümitli ve daha mühimdir, şöyle ki; sabahleyin onlara: "İslâm ve Kur'ân haktır" diyerek kalplerinizle tasdik ettiğinizi söyleyin. Akşam ise: "Araştırmalarımız netîcesinde bunun hak olmadığını anladık" diyerek inkâr edin. Böylece onları tekrar Yahûdîliğe döndürmeye çalışın. (قُلْ) (Habîbim!) **de,** yâni o Yahûdîlere söyle, ne söyle? (اِنَّ الْهُدٰى) **şüphesiz hidâyet** (dosdoğru yol)**,** nedir? (هُدَى اللّٰهِ) **ancak Allâh'ın hidâyetidir,** yâni din ancak Allâh'ın dînidir ki o da İslâm'dır, Allâh-u Te'âlâ dilediğini o dîne kavuşturur ve onda sâbit kılar. Yine onlara de ki: 'Siz bu hîleyi niçin kurdunuz?' (اَنْ يُؤْتٰى) **veriliyor diye,** kim? (اَحَدٌ) (sizden) **başka bir kimse,** neye? (مِثْلَ مَا) **o şeyin misline ki,** (اُو۫تِيتُمْ) **siz verildiniz,** yâni size verilen peygamberin ve kitabın benzeri olan en büyük kitabın ve en büyük peygamberin Müslümanlara verilmesini kıskandınız da bu hîlelere başvurdunuz değil mi?! Veyâ niçin böyle yaptınız? (اَوْ يُحَآجُّوا) **yâhut huccet getirirler** (Müslümanlar delil getirerek gâlip gelirler) **diye,** kime? (كُمْ) **size,** kim nezdinde? (عِنْدَ رَبِّكُمْ) **Rabbiniz indinde,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın huzûrunda Müslümanların, size karşı deliller getirerek gâlip geleceklerini bildiğiniz için kıskançlığınızdan böyle düşündünüz ve bu sözleri söylediniz değil mi?! (قُلْ) (Habîbim!) **de,** yâni o Yahûdîlere söyle, ne söyle? (اِنَّ الْفَضْلَ) **şüphesiz fazl**(-u kerem ve bütün iyilikler)**,** neredeir? (بِيَدِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yed**(-i kudret)**indedir** (ve sâdece O'nun tasarrufu altındadır)**,**

(يُؤْتِيهِ) **verir,** neyi? (هِ) **onu** (sonsuz lütfunu), kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni Allâh-u Te'âlâ Dîn-i Mübîn-i İslâm'dan, Kur'ân-ı Azîmüşşân'dan ve Muhammed *(Aleyhisselâm)*dan ibâret olan en büyük iyiliklerini kullarından dilediklerine verir ki onlar da Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ümmetidir. (وَاللّٰهُ) **Allâh,** kimdir? (وَاسِعٌ) **Vâsi'dir** (geniş rahmet sâhibidir), daha kimdir? (عَلِيمٌ) **Alîm'dir** (kime iyilik edeceğini ve kimin fazl-u kereme lâyık olduğunu çok iyi bilendir).

Meâl-i Şerîf - 73

73- (Yahûdîler kendi aralarında konuşmalarını şöyle sürdürdüler:) **Ama siz** (sabahleyin izhâr edeceğiniz bu îmânı Müslümanlara açıklamayın ki îmânda sebatları artmasın, müşriklere de açıklamayın ki onları îmâna teşvik etmesin, lâkin siz evvelce) **kendi dîninize uymuş** (olup sonra Müslüman) **olan kimseden başkasına îmân ettiğinizi açıkla**(yarak onları döndürmeye uğraş)**mayın.** (Çünkü onların dönmesi ümitsiz olup, evvelce sizin dîninizde olanları döndürmeniz daha ümitli ve daha mühimdir.)

Sen (Müslümanları dinlerinden döndürmek isteyen o Yahûdîlere) **de ki: "Şüphesiz hidâyet ancak Allâh'ın hidâyetidir.** (Din O'nun dînidir, yol O'nun yoludur. Dolayısıyla dilediğini îmâna kavuşturur ve o yolda sâbit kılar, kâfirlerin o kişiyi döndürme çabaları da böylece boşa çıkar.)

(Ey Müslümanları dinden döndürmek için hîle düşünen Yahûdî âlimleri!) **Size verilmiş olan** (peygamberin ve kitab)**ın bir benzeri başka birine veriliyor diye yâhut Rabbiniz nezdinde o** (Müslüman ola)**nlar sizi delille mağlup edecekler diye** (mi kıskançlığa kapılarak Müslümanlarla bu kadar uğraşıyorsunuz?)**!"**

(Habîbim! O kıskançlara) **de ki: "Şüphesiz** (îmâna muvaffak kılınma ve İslâm'a hidâyet olunma husûsunda) **fazl**(u kerem), **Allâh'ın yed**(-i kudret)**indedir** (ve sâdece O'nun tasarrufu altındadır) **ki, O onu dilediğine verir.** (Ey Yahûdîler! Bu sizin elinizde değildir ki, sizden başkasının bu lütfa mazhar olamayacağını iddiâ ediyorsunuz.) **Zâten Allâh** (dilediğine lütuflarda bulunacak kadar geniş rahmet sâhibi) **bir Vâsi'dir,** (fazl-u kereme kimin lâyık olduğunu çok iyi bilen) **bir Alîm'dir."**

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُۜ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 74

(يَخْتَصُّ) **Tahsis eder** (özel olarak verir), neyi? (بِرَحْمَتِهِ) **rahmetini,** yâni nübüvvet ve risâlet gibi nîmetlerini özellikle verir, kime? (مَنْ) **o kimseye**

ki, (يَشَٓاءُ) **diliyor,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh,** kimdir? (ذُوالْفَضْلِ) **fazl**(-u kerem, lütuf ve ikrâm) **sâhibidir,** öyle fazl ki, (الْعَظِيمِ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 74

74- "O (Rabbiniz), (peygamberlik, İslâm'a hidâyet ve Kur'ân'a mazhariyet gibi) **rahmetini**(n eseri olan nîmetlerini kullarından) **dilediğine tahsis eder** (ki; onlar da Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ümmetidir).

Zâten Allâh büyük fazl(-u kerem, lütuf ve ikrâm) **sâhibidir."**

وَمِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَۚ وَمِنْهُمْ مَنْ اِنْ تَاْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَ اِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَٓائِمًاۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِى الْاُمِّيّٖنَ سَبٖيلٌۚ وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 75

(وَمِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ve Ehl-i Kitap'tan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (اِنْ تَاْمَنْ) **eğer emânet versen,** kime? (هُ) **ona,** neyi? (بِقِنْطَارٍ) **bir kıntarı** (yükler dolusu altını), (يُؤَدِّ) **tam mânâsıyla öder,** neyi? (هٖ) **onu** (kendisine emânet edileni), kime? (اِلَيْكَ) **sana,** (وَمِنْهُمْ) **yine onlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (اِنْ تَاْمَنْ) **emânet verecek olsan,** kime? (هُ) **ona,** neyi? (بِدِينَارٍ) **bir dînârı** (tek bir altını), (لَا يُؤَدِّ) **ödemez,** neyi? (هٖ) **onu,** kime? (اِلَيْكَ) **sana,** (اِلَّا مَا دُمْتَ) **ancak dâim olursan,** kim üzerine? (عَلَيْهِ) **o kimse üzerine,** ne olduğun hâlde? (قَٓائِمًا) **ayakta durucu olduğun hâlde,** yâni tepesine dikilip durmazsan, bir kuruşunu bile sana iâde etmez, (ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Bu** (ödemeyi terk etmeleri), ne sebepledir? (بِاَنَّهُمْ) **şu sebepledir ki şüphesiz onlar,** (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (لَيْسَ) **olmadı,** kim üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** kimler hakkında? (فِى الْاُمِّيّٖنَ) **ümmîler hakkında,** ne olmadı? (سَبٖيلٌ) **hiçbir yol,** yâni "Ehl-i Kitap olmayan Arapların mallarından aldıklarımızdan dolayı bizim üzerimize hiçbir günah ve cezâ yolu yoktur" diyerek, kendi dinlerinden olmayanların mallarını mübah görmüşler ve kendilerine uymayanlara zulmetmeyi serbest saymışlardır, (وَيَقُولُونَ) **ve derler,** yâni böyle diyerek iftirâ ederler, kime karşı? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh'a karşı,** neyi? (الْكَذِبَ) **yalanı,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (يَعْلَمُونَ) **bilirler,** yâni yalancı olduklarını bile bile bundan evvelki sözleri gibi Allâh'a karşı yalan uydururlar.

Meâl-i Şerîf - 75

75- Kitap Ehli'nden de öylesi vardır ki; kendisine (güvenip yükler dolusu) **bir kıntar** (mal) **emânet bıraksan onu sana tastamam öder.**

Onlardan öylesi de vardır ki; kendisine bir dînâr (kadar az miktar bile) **emânet verecek olsan, sen** (başı) **üzerinde sürekli ayakta** (dikilip) **durmadıkça onu sana ödemez.**

(Habîbim!) **İşte sana!** (Onların) **bu** (şekilde emânete hıyânetleri), **gerçekten kendilerinin:** "(Ehl-i Kitap'tan olmayan) **ümmîler hakkında** (ne yaparsak yapalım) **üzerimize hiçbir** (günah ve cezâ) **yol**(u) **yoktur" demiş olmaları sebebiyledir. Ama onlar** (böyle konuşarak) **Allâh'a karşı** (iftirâda bulunup) **yalan söylemektedirler. Üstelik onlar** (kendilerinin yalancı olduklarını da) **bilmektedirler.**

Bu âyet-i kerîmede methedilen zât; Yahûdîlerin en büyük âlimi iken İslâm'ı seçen Abdullâh ibnü Selâm *(Radıyallâhu Anh)*dır, zemmedilen ise yine Yahûdîlerden Fenhas ibnü Âzûrâ'dır. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 4/281)*

بَلٰى مَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِه۪ وَاتَّقٰى فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّق۪ينَ ﴿٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 76

(بَلٰى) **Hayır!** (Gerçek onların dediği gibi değil), (مَنْ) **her kim,** (اَوْفٰى) **îfâ eder** (ve yerine getirir)**se,** neyi? (بِعَهْدِه۪) **sözünü,** buna göre zamîr-i mecrûr, yâni (بِعَهْدِه۪) terkîbindeki hâ zamîri, (مَنْ) kelimesine râcîdir. Diğer bir kavle göre ise zamir, Allâh lafzına râcîdir ki o zaman mânâ: "Allâh'ın sözünü yâni Allâh'a verdiği sözü îfâ ederse" demek olur, daha ne yaparsa? (وَاتَّقٰى) **ve takvâ sâhibi olursa,** yâni îmânsızlık, hâinlik ve verdiği sözü bozmaktan sakınırsa, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh da,** (يُحِبُّ) **sever,** kimi? (الْمُتَّق۪ينَ) **o takvâ sâhibi kimseleri.**

Meâl-i Şerîf - 76

76- Hayır! (Onların sözü doğru değildir, bilakis Kitap Ehli olanlar ümmî kimselere yaptıkları haksızlıktan dolayı sorumludurlar.)

Kim (Allâh'a ve kullara vermiş olduğu) **sözünü yerine getirir ve** (kâfirlik, hâinlik, ahde vefâsızlık gibi kötülüklerden iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olursa, şüphesiz ki Allâh o takvâ sâhibi kimseleri sever** (ve mükâfatlandırır).

اِنَّ الَّذ۪ينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَل۪يلًا اُولٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَلَا
يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكّ۪يهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 77

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Şüphesiz o kimseler ki,** (يَشْتَرُونَ) **değiştiriyorlar,** neyi? (بِعَهْدِ اللّٰهِ) **Allâh'ın ahdini,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın sözde durma emrini bozarak, *(İbnü Abbâs)* daha neyi? (وَاَيْمَانِهِمْ) (yalan yere yaptıkları) **yeminlerini,** ne karşılığında değiştiriyorlar? (ثَمَنًا) **bir paha** (menfaat), öyle paha ki, (قَل۪يلًا) **çok az olucu,** (اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** kimdir? (لَا خَلَاقَ) **hiçbir nasip yoktur,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** nerede? (فِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** daha? (وَلَا يُكَلِّمُ) **konuşmayacak,** kiminle? (هُمُ) **onlarla,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ kıyâmet günü onlara sevindirici bir kelâm etmeyecek, daha? (وَلَا يَنْظُرُ) **ve bakmayacak,** kime? (اِلَيْهِمْ) **onlara,** ne vakit? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde** (onlara rahmet nazarıyla bakmayacak), daha? (وَلَا يُزَكّ۪ي) **ve temizlemeyecek,** kimi? (هِمْ) **onları,** yâni günah kirlerinden onları temizlemeyecek veyâ onlara medh-u senâda bulunmayacak bilakis onların kâfir ve fâcir olduklarına hükmedecek, *(el-Âlûsî)* (وَلَهُمْ) **ve onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَل۪يمٌ) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 77

77- O kimseler ki; Allâh'ın (peygamberlere îmân ve emânetleri edâ husûsundaki vasiyet ve) **ahdini ve** ("Âhir zaman peygamberine vallâhi inanıp yardım edeceğiz" diyerek yaptıkları) **yeminlerini** (riyâset ve rüşvet alma gibi dünyâlık) **az bir paha karşılığında değiştirmektedirler;** (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (var ya); **gerçekten de kendileri için âhirette hiçbir nasip yoktur ve Allâh onlarla** (kendilerini sevindirecek şekilde aslâ) **konuşmayacaktır.**

Kıyâmet gününde de onlara (rahmet nazarıyla) **bakmayacaktır ve kendilerini** (affederek günah kirlerinden) **temizlemeyecektir** */(müminlere yapacağı gibi)* ***onlar hakkında*** *(güzel övgüyle)* ***tezkiyede bulunmayacaktır/.*** **Onlar için pek acı verici büyük bir azap da vardır.**

وَاِنَّ مِنْهُمْ لَفَر۪يقًا يَلْوُ۫نَ اَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِۚ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۚ وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 78

(وَاِنَّ مِنْهُمْ) **Ve şüphesiz onlardan** (Ehl-i Kitap'tan) **vardır,** ne? (لَفَر۪يقًا) **elbette bir fırka** (cemâat), öyle fırka ki, (يَلْوُ۫نَ) **eğip bükerler,** neyi? (اَلْسِنَتَهُمْ) **dillerini,** ne ile? (بِالْكِتَابِ) **o** (indirilmiş) **kitab**(ı okumak) **ile** (meşgul olurken), yâni

dillerini eğip bükerek bir şey okuyorlarmış gibi yapıp, recm husûsundaki ve Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatları hakkındaki birtakım âyetleri yerlerinden değiştiriyorlar ve onların yerine kendi uydurdukları birtakım safsataları koyuyorlar, niçin? (لِتَحْسَبُو) **siz zannedesiniz için,** neyi? (هُ) **onu** (o değiştirdiklerini), neden? (مِنَ الْكِتَابِ) **o kitaptan,** yâni Allâh'ın peygamberlerine indirdiği hak kitapların âyetlerinden, (وَمَا هُوَ) **hâlbuki o** (onların kitaptan olduklarını iddiâ ettikleri şeyler) **olmadı,** neden? (مِنَ الْكِتَابِ) **o kitaptan,** yâni Tevrât'tan, daha ne yaparlar? (وَيَقُولُونَ) **ve derler,** ne derler? (هُوَ) **o** (değiştirdiğimiz), kim tarafındandır? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh tarafındandır,** (وَمَا هُوَ) **hâlbuki o** (onların kendi kafalarından okudukları indirilmiş) **olmadı,** kim tarafından? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh tarafından,** daha ne yaparlar? (وَيَقُولُونَ) **ve derler,** yâni böyle diyerek iftirâ ederler, kime karşı? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh'a karşı,** neyi? (اَلْكَذِبَ) **yalanı,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (يَعْلَمُونَ) (yalancı olduklarını da) **bilirler.**

Meâl-i Şerîf - 78

78- Yine şüphesiz o (Kitap Ehli ola)**nlardan elbette bir fırka vardır ki; onu o** (kendilerine indirilmiş olan hak) **kitaptan sanasınız diye o kitab**(ı okumak) **ile** (meşgul olurken) **dillerini eğip büker**(ek, doğru okuyormuş gibi yapıp, indirilmiş olan âyetlerin yerine kendi değiştirdiklerini telaffuz eder)**ler, hâlbuki o** (okudukları Allâh'ın indirdiği) **o kitaptan değildir.**

Bir de: "O (okuduğumuz)**, Allâh nezdindendir" derler. Oysa o** (tahrif ettikleri şey)**, Allâh nezdinden değildir. Böylece onlar Allâh'a karşı** (iftirâ ederek) **yalan söylerler, üstelik kendileri de** (yalancı olduklarını) **bilirler.**

مَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُؤْتِيَهُ اللّٰهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ
دُونِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 79

(مَا كَانَ) (Vâki) **olmadı,** kim için? (لِبَشَرٍ) **hiçbir beşer için,** ne? (اَنْ يُؤْتِيَ) **vermesi,** kime? (هُ) **ona,** kimin vermesi? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** daha? (وَالْحُكْمَ) **hükmü,** yâni şerîat anlayışını, sünnet ve hikmeti veyâ Allâh-u Te'âlâ'nın hükümlerini icrâ etme vasfını, daha? (وَالنُّبُوَّةَ) **nübüvveti** (peygamberliği vermesi), daha ne vâki olmadı? (ثُمَّ يَقُولَ) **sonra** (onun) **demesi** (vâki değildir), kime? (لِلنَّاسِ) **insanlara,** ne demesi? (كُونُوا) **olun,** kimler? (عِبَادًا) **kullar,** kim için? (لِي) **benim için,** kimi bırakıp? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh'ı bırakıp,**

yâni Allâh-u Te'âlâ'nın hiçbir insana peygamberlik verip de sonra o kişinin insanlara: "Allâh'ı bırakıp bana kul olun" demesi mümkün değildir, (ancak şöyle der:) (وَلٰكِنْ كُونُوا) **velâkin olun,** kimler? (رَبَّانِيّٖنَ) **Rabbânî kimseler** (ilmiyle amel eden fakihler ve âlimler), ne sebebiyle? (بِمَا كُنْتُمْ) **olmanız sebebiyle,** nedir olmanız? (تُعَلِّمُونَ) **öğretiyorsunuz,** neyi? (الْكِتَابَ) (Allâh'ın size indirdiği) **o kitabı,** daha? (وَبِمَا كُنْتُمْ) **ve olmanız sebebiyle,** nedir olmanız? (تَدْرُسُونَ) **ders yapıyorsunuz,** yâni devamlı okuyup okutmanız sebebiyle.

Meâl-i Şerîf - 79

79- Hiçbir beşer için (vâki) **olmuş bir şey değildir ki; Allâh kendisine kitap, hüküm** (şerîat anlayışı, sünnet, karar verme yetkisi, hikmet) **ve peygamberlik versin de sonra o** (kalkıp), **insanlara: "Allâh'ı bırakıp benim için kullar** (ve köleler) **olun" desin. Lâkin** (Allâh bir insana peygamberlik verdiyse mutlaka o)**: "Siz** (Allâh-u Te'âlâ'nın indirmiş olduğu) **o kitabı sürekli öğretmekte bulunmuş olmanız nedeniyle ve devamlı** (onu okuyup okutarak) **ders yapmakta bulunmuş olmanız sebebiyle** (Allâh'ın tâatına sımsıkı yapışarak ilim ve amelde kemâle ermiş, Allâh-u Te'âlâ'ya bağlı) **Rabbânî kimseler olun"** (der).

Bu âyet-i celîleden anlaşıldığına göre; ilim tahsil etmek ve ders okutmak, insanın Rabbânî olmasını gerektirir. Demek ki; Rabbânî olmaktan başka bir maksatla okuyup okutanların, ilimleri zâyi ve gayretleri boşunadır. Dolayısıyla ilim toplama husûsunda son derece gayret gösterip sonra onu amele vesîle kılmayanın hâli; güzel bir ağaç dikip manzarasıyla avunan ama ürününden hiç faydalanmayan kimseye benzer.

Ulemâ bu âyet-i celîlede geçen "Rabbânî" vasfının îzâhı hakkında çeşitli mânâlar zikretmişlerdir ki, biz bunlardan bâzısını nakledecek olursak: "Fıkıh ilmini bilip öğreten"; "Hikmetle davranıp acele etmeyen âlim"; "İlmiyle amel eden zât"; "Helâl-haram, emir ve nehiy gibi hükümleri bilen kişi"; "Basîret ilmiyle, siyâset (insanları yönetme) ilmini cemeden kişi"; "İlim tahsil eden, bildiğiyle amel eden ve insanlara doğru yolu öğreten kişi" gibi mânâları sayabiliriz.

وَلَا يَأْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًاۜ اَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 80

Bir peygamberin daha ne yapması mümkün değildir? (وَلَا يَأْمُرَ) **Emretmesi de aslâ** (mümkün) **olmadı,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (اَنْ تَتَّخِذُوا) **ittihâz etmenizi** (edinmenizi), kimi? (الْمَلٰٓئِكَةَ) **melekleri,** daha? (وَالنَّبِيّٖنَ) **peygamberleri,** kimler? (اَرْبَابًا) **rabler** (ilâhlar), bu mânâ, âyet-i celîlenin başındaki (لَا) harfinin nefy-i tekid için ziyâde edilmiş olup bir önceki âyette zikredilen (ثُمَّ يَقُولَ) cümlesine mâtuf (atfedilmiş) olmasına göre verilmiştir. Yâni: "Bir peygamberin böyle bir şey emretmesi de aslâ mümkün değildir" mânâsını ifâde etmek üzere

sözü kuvvetlendirmek için fazladan getirilmiştir, olumsuzluk mânâsı ifade etmek için getirilmemiştir. (اَيَأْمُرُ) **Emreder mi?!** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (بِالْكُفْرِ) **kâfirliği,** yâni o size kâfirliği hiç emreder mi?! neden sonra? (بَعْدَ اِذْ) **o zamandan sonra ki,** (اَنْتُمْ) **siz,** kimlersiniz? (مُسْلِمُونَ) **Müslüman kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 80

80- (Allâh'ın, peygamber yaptığı bir kişinin) **melekleri ve peygamberleri rabler edinmenizi size emretmesi de** (hiçbir zaman olmamıştır ve) **olamaz! Siz Müslüman kimseler olduktan sonra o** (peygamber) **size kâfirliği emreder mi** (hiç)?!

وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ النَّبِيّٖنَ لَمَٓا اٰتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهُۜ قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ اِصْرٖيۜ قَالُٓوا اَقْرَرْنَاۜ قَالَ فَاشْهَدُوا وَاَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدٖينَ ﴿٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 81

(وَاِذْ اَخَذَ) (Habîbim! Ümmetine anlattığın kıssalar içerisinde) **aldığı vakti de** (anlat), kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (مِيثَاقَ النَّبِيّٖنَ) **peygamberlerin mîsâkını** (kuvvetli sözlerini), şöyle ki, (لَمَٓا) **elbette o şey ki,** (اٰتَيْتُ) **Ben verdim,** kime? (كُمْ) **size,** o da nedir? (مِنْ كِتَابٍ) **kitaptır,** daha? (وَحِكْمَةٍ) **hikmettir,** yâni ey peygamberlerim! Ben size kitap ve hikmet (şerîat hükümleri) veririm de, (ثُمَّ جَٓاءَ) **sonra gelirse,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (رَسُولٌ) **yüce bir Rasûl,** yâni âhir zaman peygamberi Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*), öyle rasûl ki, (مُصَدِّقٌ) **tasdik edici** (doğrulayıcı), neyi? (لِمَا) **o şeyi** (kitap ve hikmeti), öyle şey ki? (مَعَكُمْ) **sizinle berâberdir,** yâni size bir kitap ve şerîat veririm de sonra size yanınızdakileri doğrulayan bir peygamber geldiği zaman, (لَتُؤْمِنُنَّ) **andolsun ki, muhakkak îmân edeceksiniz,** kime? (بِهٖ) **ona,** (وَلَتَنْصُرُنَّ) **kasem olsun ki mutlaka yardım edeceksiniz,** kime? (هُ) **ona,** (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** (ءَاَقْرَرْتُمْ) (kabûl ederek) **ikrâr ettiniz mi?** (وَاَخَذْتُمْ) (kabûl edip) **aldınız mı?** ne üzerine? (عَلٰى ذٰلِكُمْ) **işte siz bunun üzerine,** yâni size emrettiğim üzere âhir zaman nebîsine îmân ve yardım husûsunda, neyi? (اِصْرٖي) **kuvvetli sözümü,** (قَالُوا) (bütün peygamberler) **dediler,** ne dediler? (اَقْرَرْنَا) (kabûl ederek) **ikrâr ettik,** (قَالَ) (Allâh-u Te'âlâ) **buyurdu,** ne buyurdu? (فَاشْهَدُوا) **o hâlde** (kendinize ve ümmetlerinize karşı) **şâhit olun,** (وَاَنَا) **Ben de,** kiminle berâber? (مَعَكُمْ) **sizinle berâber,** kimlerdenim? (مِنَ الشَّاهِدٖينَ) (bu ikrârınıza) **şâhitlik edenlerden**(im).

Meâl-i Şerîf - 81

81- Bir zamânı da (yâd et) **ki; Allâh: "Elbette Benim size vermiş olduğum kitap ve hikmetten sonra, berâberinizde bulunan** (şerîatlar)**ı tasdîk edici** (ve doğrulayıcı olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* nâmında) **yüce bir Rasûl size gelecek de andolsun ki; siz ona mutlaka îmân edeceksiniz ve kasem olsun ki; kendisine gerçekten yardım edeceksiniz** (değil mi?)**!" diye peygamberlerin** (yeminlerle) **tekitli sözünü almış ve: "İşte siz** (âhir zaman peygamberine îmân edip yardım edeceğinizle ilgili bu ahdimi îtirâf ve) **ikrâr ettiniz ve buna dâir Benim kuvvetli sözümü** (kabullenip) **aldınız mı?!" buyurmuştu, onlar da: "**(Biz bu sözü kabullenip) **ikrâr ettik" demişlerdi.**

O (Allâh-u Te'âlâ) **da: "Öyleyse** (birbirinizin bu ikrârına) **şâhit olun. Ben de** (bu ikrârınıza ve birbiriniz hakkında yaptığınız şâhitliğe) **sizinle birlikte şâhitlik edenlerdenim" buyurmuştu.**

Ali ibnü Ebî Tâlib, Katâde ve Süddî *(Radıyallâhu Anhüm)*dan bu âyetin tefsîrinde rivâyet edildiğine göre: "Allâh-u Te'âlâ, Âdem *(Aleyhisselâm)*dan ve ondan sonra gönderdiği her peygamberden: 'Sizden her biriniz diğerinizi tasdik edeceksiniz, Allâh'ın kitaplarını ve elçilik vazîfesini tebliğ edeceksiniz ve her biriniz Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e îmân edeceksiniz, onu tasdik edip kendisine yardım edeceksiniz, ümmtlerinizden de bu hususta söz alacaksınız' diye mutlaka kuvvetli söz almıştır." *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 5/540-541; İbnü Ebî Hâtim, 2/694)*

Dolayısıyla Allâh-u Te'âlâ'nın, diğer peygamberlerin Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e ulaşamayacağını bilmesine rağmen onlardan bu sözü alması, enbiyâ arasında sâdece Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gösterdiği özel ilginin, tâzim ve tebcîlin bir göstergesi olmaktan öte, bu mîsâkın tüm İlâhî kitaplardaki tescîli vesîlesiyle, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e kavuşan Ehl-i Kitap'ın îmânını temin gâyesine mâtufdur. Bundan dolayı Allâh dostları: "Mutlak mânâda nebî, hakîkî mânâda rasûl ve müstakil şerîat sâhibi sâdece Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*dir, onun dışındaki nebîler ise onun tâbileri hükmündedirler" demişlerdir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 4/296-298)*

فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 82

(فَمَنْ) **Artık her kim,** (تَوَلّٰى) **yüz çevirirse,** neden sonra? (بَعْدَ ذٰلِكَ) (ey bu mîsaktan haberdâr olan kişi!) **İşte sana! Bundan sonra,** yâni ümmetlerden her kim bu ikrardan sonra, Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e îmân etmekten ve yardım etmekten yüz çevirirse, (فَاُو۬لٰٓئِكَ) **işte sana! Onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (الْفَاسِقُونَ) (îmândan çıkmış) **fâsık kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 82

82- (Ey bu mîsaktan haberdâr olan kişi!) **İşte sana! Artık bu** (âhir zaman peygamberinin doğruluğunu duyma)**ndan sonra her kim** (Muhammed

*(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e yetişir de, ona îmân edip yardım etmekten) **yüz çevirirse, işte sana! Ancak onlar** (îmân ve tâattan çıkarak kâfirlikte aşırı giden) **fâsık kimselerin ta kendileridir.**

اَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ يَبْغُونَ وَلَهُٓ اَسْلَمَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
طَوْعًا وَكَرْهًا وَاِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 83

(اَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ) **Artık Allâh'ın dîninden başkasını mı?!** (يَبْغُونَ) **arıyorlar,** (وَلَهُ) **hâlbuki O'nun için,** (اَسْلَمَ) **teslim oldu,** kim? (مَنْ) **o kimseler ki,** nerededir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** ne şekilde teslim oldular? (طَوْعًا) **isteyerek,** daha? (وَكَرْهًا) **istemeyerek,** yâni ister istemez her şey O'na boyun eğmiştir, daha? (وَاِلَيْهِ) **ancak O'na,** (يُرْجَعُونَ) **döndürüleceklerdir.**

Meâl-i Şerîf - 83

83- Artık o (kâfir ola)**nlar** (İslâm'dan yüz çevirerek) **Allâh'ın dîninden başkasını mı arıyorlar?!**

Oysa göklerde ve yerde bulunan (tüm yaratılmış)**lar**(dan kimi) **isteyerek ve** (kimi de azâbı görme netîcesinde) **istemeyerek** (de olsa) **ancak On**(nun kendileri hakkında uyguladığı ahkâm)**a teslim olmuştur.** (Kâfirler doğmak, yaşamak, hastalanmak ve ölmek gibi konularda ister istemez O'nun hükümlerine teslim oldukları gibi sonsuz âhiret saâdetini kazanmaları için meşrû ettiği İslâm'ın hükümlerine neden isteyerek teslim olmuyorlar?!) **Nihâyet onlar da** (ölümlerinin ardından diriltilerek) **sâdece O'na döndürüleceklerdir.** (Hâlbuki O'nun dînini yaşasalar âhirette de rahat edeceklerdir.)

قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَٓا اُنْزِلَ عَلٰٓى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ
وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَٓا اُوتِىَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْۖ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْۘ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 84

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni Ehl-i Kitap'a söyle, ne söyle? (اٰمَنَّا) **biz îmân ettik,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh'a,** daha? (وَمَا) **o şeye** (Kur'ân-ı Kerîme) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kim üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** daha? (وَمَا) **o şeye de** (inandık) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kim üzerine? (عَلٰٓى اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm üzerine,** daha? (وَاِسْمٰعِيلَ) **İsmâ'îl'e,** daha? (وَاِسْحٰقَ) **İshâk'a,** (وَيَعْقُوبَ) **Ya'kûb'a,** daha? (وَالْاَسْبَاطِ) **o** (İbrâhîm ile İshâk

*(Aleyhimesselâm)*ın) **torunlar**(ı olan on iki boy)**a,** daha neye îmân ettik? (وَمَٓا) **o şeye ki,** (اُوتِيَ) **verildi,** kim? (مُوسٰى) **Mûsâ**(ya verilen Tevrât'a), daha? (وَعِيسٰى) **Îsâ**(ya verilen İncîl'e), daha? (وَالنَّبِيُّونَ) **bütün peygamberler,** kim tarafından? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rablerinden,** yâni Mûsâ ve Îsâ *(Aleyhimesselâm)* ile bütün peygamberlere Rablerinden verilmiş olan kitaplara ve dinlere îmân ettik, ne olduğumuz hâlde? (لَا نُفَرِّقُ) **ayırım yapmadığımız hâlde,** nerede? (بَيْنَ اَحَدٍ) **hiçbirinin arasında,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** yâni peygamber olmaları bakımından hiçbirinin arasında fark gözetmeyiz, (وَنَحْنُ) **ve biz,** kim için? (لَهُ) **ancak O'nun için,** (onları gönderen Allâh-u Te'âlâ için), kimleriz? (مُسْلِمُونَ) **teslim olucu kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 84

84- (Ey Habîbim! Geçmiş peygamberleri tasdik ettiğinin bir açıklaması olmak üzere) **de ki: "Biz Allâh'a ve üzerimize indirilmiş olan** (Kur'ân-ı Azîmüşşân)**a; İbrâhîm'e, İsmâ'îl'e, İshâk'a, Ya'kûb'a ve o** (İbrâhîm ile İshâk *(Aleyhimesselâm)*ın) **torunlar**(ı olan on iki boy)**a indirilmiş olan** (sayfalar)**a,** (özellikle) **Mûsâ'ya, Îsâ'ya ve peygamberlere Rablerinden verilmiş olan** (kitapların tamâmın)**a da îmân ettik.**

(Yahûdî ve Hristiyanların yaptığı gibi, kimine inanıp kimini inkâr ederek) **onlardan hiçbiri arasında ayırım yapmayız. Zâten biz ancak O**(nları gönderen ve kendilerine o kitapları indiren Allâh-u Azîmüşşâ)**na** (tam mânâsıyla boyun eğerek) **teslim olucu** (Müslüman) **kimseleriz."**

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ ۚ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 85

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَبْتَغِ) **ararsa,** neyi? (غَيْرَ الْاِسْلَامِ) **İslâm'dan başkasını,** ne cihetinden? (دِينًا) **din bakımından,** (فَلَنْ يُقْبَلَ) **artık** (o aradığı din) **aslâ kabûl edilmez,** kimden? (مِنْهُ) **o kişiden,** yâni Allâh-u Te'âlâ indinde makbul olan din ancak İslâm dînidir, ondan başka hiçbir din Allâh-u Te'âlâ katında makbul değildir. (وَهُوَ) **Üstelik o kişi,** nerede? (فِي الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** kimlerdendir? (مِنَ الْخَاسِرِينَ) **hüsrâna** (ve en büyük zarara) **uğrayanlardandır.**

Meâl-i Şerîf - 85

85- Ayrıca her kim din olarak İslâm'dan başkasını ararsa, bu (yanlış dîni de, diyâneti de) **aslâ kendisinden kabûl edilmeyecektir. Üstelik o kişi** (fıtratında bulunan İslâm kābiliyetini işleterek sonsuz cennetleri ve nîmetleri kazanma imkânına sâhipken, kâfirliği seçerek kendisini ebedî azaplara dûçâr edeceğinden) **âhirette hüsrâna uğrayanlardan** (olacak)**dır.**

İslâm kelimesi, tevhîd ve inkıyâd (Allâh-u Te'âlâ'nın birliğini kabûl edip gönderdiği peygambere itâat) mânâsında olduğundan, her peygamberin dîni İslâm ise de burada kastedilen din Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in getirdiği özel şerîattır. Bu durumda mânâ: "Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* gönderildikten sonra her kim onun şerîatından başka yol arayışına girerse, onun bu yolu, kendisini Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsına ve mükâfâtına aslâ ulaştırmayacak, üstelik cehennem azâbına düşürecektir" şeklindedir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 4/310)*

كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ اِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا اَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ
وَجَٓاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 86

(كَيْفَ) **Nasıl,** (يَهْدِي) **hidâyet eder** (hak dîne kavuşturur)**,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kimi? (قَوْمًا) **bir kavmi,** öyle kavim ki, (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** neden sonra? (بَعْدَ اِيمَانِهِمْ) **îmân etmelerinden sonra,** (وَشَهِدُوا) **hâlbuki onlar şâhitlik ettiler,** neye dâir? (اَنَّ الرَّسُولَ) **şüphesiz o Rasûl** (Muhammed *(Aleyhisselâm)*)**,** kimdir? (حَقٌّ) **haktır** (elçiliğinde hiç şüphe yoktur)**,** (وَجَٓاءَ) **üstelik de geldi,** kime? (هُمُ) **onlara,** ne? (اَلْبَيِّنَاتُ) **beyyineler,** yâni o peygamberin iddiâ ettiği şeylerin hak olduğunu ispat eden açık deliller, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh,** kimdir? (لَا يَهْدِي) **hidâyet etmez** (doğru yola kavuşturmaz)**,** kimi? (اَلْقَوْمَ) **o kavmi,** öyle kavim ki, (اَلظَّالِمِينَ) **zulmediciler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın bu kadar açık delilleri hakkında tefekkürde bulunmayı ihlâl edip de îmân edecek yerde, kendilerine yazık eden bu kâfir kavmi dünyâda hiçbir hak ve gerçeğe eriştirmeyeceği gibi, âhirette de cennet ve sevâba ulaştırmaz.

Meâl-i Şerîf - 86

86- Allâh (Yahûdî ve Hristiyanlar gibi) **bir toplumu** (hak dîne) **nasıl hidâyet eder ki; onlar** (Râsûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in doğruluğuna dâir kendi kitaplarında) **açık deliller kendilerine gelmişken ve** (bu yüzden) **o Rasûl'ün hak olduğuna kesinlikle şâhitlikte bulunmuşlarken** (bu) **îmânlarından sonra kâfir olmuşlardır.**

Zâten Allâh (düşünce kābiliyetlerini işletmeyip, îmân yerine inkârı koyarak ancak kendilerine zulmetmiş olan) **o zâlimler gürûhunu hidâyet etmez**(ken, hakkı anladıktan sonra bile bile yüz çeviren ve kâfirlik tercihini sürdüren kimseleri, İslâm'ı bulmaya ve cennet yoluna aslâ muvaffak etmez)**!**

Bu âyet-i kerîme, irtidât ederek, Medîne'den çıkıp kâfir olarak Mekke'ye varan on iki kişi hakkında inmiştir ki, bunlar içinden Hâris ibnü Süveyd el-Ensârî yaptığına pişmân olarak âilesine: "Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e sorun ki benim tevbem kabûl olur mu?" diye mektup yazmış, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in olumlu cevâbı üzerine de tevbeye muvaffak olmuştur.

İşte ileride gelecek olan 89. âyet-i kerîme, onun gibilerin durumundan bahsetmektedir. Arkadaşları ise: "Biz durabildiğimiz kadar Mekke'de kâfir olarak kalalım, dönmek istersek Hâris hakkında inenin bir benzeri bizim hakkımızda da nâzil olur" diyerek kâfirlikte aşırı gitmişlerdir.

أُولٰٓئِكَ جَزَٓاؤُهُمْ اَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَۙ ﴿٨٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 87

(أُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); (جَزَٓاؤُهُمْ) **onların cezâsı,** nedir? (اَنَّ عَلَيْهِمْ) **şüphesiz onların üzerinedir,** ne? (لَعْنَةَ اللّٰهِ) **Allâh'ın lâneti,** daha? (وَالْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklerin de,** daha? (وَالنَّاسِ) **insanların da,** ne oldukları hâlde? (اَجْمَعِينَ) **hep birlikte oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 87

87- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); **onların cezâsı** (şudur ki); **şüphesiz Allâh'ın, meleklerin ve hep birlikte olan bütün insanların lâneti kendileri üzerinedir.**

خَالِدِينَ فِيهَاۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَۙ ﴿٨٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 88

Ne oldukları hâlde bu lânet onların üzerinedir? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler oldukları hâlde,** nerede? (فِيهَا) **onun** (o lânetin) **içerisinde,** (لَا يُخَفَّفُ) **hafifletilmeyecek,** kimden? (عَنْهُمُ) **onlardan,** ne? (الْعَذَابُ) **azap,** daha? (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmadılar,** nedir olmadılar? (يُنْظَرُونَ) **bakılırlar,** yâni onların suratlarına da bakılmayacaktır. Bu mânâ: (يُنْظَرُونَ) kelimesinin bakmak mânâsında olan: (نَظَرٌ) mastarından alınmış olmasına göre verilmiştir. Diğer bir kavle göre ise (يُنْظَرُونَ) fiili, mühlet verme mânâsında olan: (اِنْظَارٌ) mastarından alınmıştır ki o zaman kelime if'âl bâbından gelmektedir, buna göre mânâ: "Onlara mühlet de verilmeyecektir" demektir.

Meâl-i Şerîf - 88

88- (O lânet) **içerisinde ebedî kalıcı kimseler olarak** (aslâ cehennemden çıkarılmayacaklardır). **Kendilerinden azap** (hiçbir şekilde) **hafifletilmeyecek** (bilakis azapları ziyâde edilecek)**tir, onlar** (tevbe etmek için) **kendilerine mühlet verilecek** (kimseler) **de değildirler** ***/kendileri****(nden özür dilemeleri)* ***beklenecek*** *(kimseler)* ***de değildirler/ onlar*** *(rahmet nazarıyla)* ***kendilerine bakılacak*** *(şahıslar)* ***da değildirler/.***

اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 89

(اِلَّا الَّذٖينَ) **Ancak o kimseler müstesnâ** (olarak bu cezâdan kurtulacaklardır) **ki,** (تَابُوا) **tevbe ettiler** (Allâh'a döndüler), neden sonra? (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana bu** (dinden dönme suçu)**ndan sonra,** daha? (وَاَصْلَحُوا) **salâha dâhil oldular** (düzelip yola geldiler), bu mânâ if'âl bâbının hemzesinin duhûl için olmasına göre verilmiştir, bu hemze ta'diyet için olup, mef'ûlü de mahzuf olabilir ki, o zaman mânâ: "İfsâd ettiklerini ıslâh edenler, bozduklarını düzeltenler müstesnâ" demek olur. *(el-Âlûsî, 3/217)* (فَاِنَّ اللّٰهَ) **Şüphesiz Allâh,** kimdir? (غَفُورٌ) (onların tevbelerini kabûl eden ve suçlarını çokça bağışlayan) **bir Gafûr'dur,** daha kimdir? (رَحٖيمٌ) (tevbe ve îmân üzere ölenlere de çok acıyan) **bir Rahim'dir.**

Meâl-i Şerîf - 89

89- (Habîbim!) **İşte sana! Ancak o kimseler müstesnâ ki; bu** (dinden dönme suçu)**nun ardından tevbe etmiştirler ve ıslahta bulunmuşturlar** (yanlışlarını düzeltmiştirler, işte onlar bu lânet ve azaptan kurtulmuşlardır). **Şüphesiz ki Allâh** (onların tevbelerini kabûl eden ve suçlarını çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (tevbe üzere ölebilenlere de çok acıyan) **bir Rahîm'dir.**

اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا بَعْدَ اٖيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْۚ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الضَّٓالُّونَ ﴿٩٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 90

(اِنَّ الَّذٖينَ) **Şüphesiz o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** neden sonra? (بَعْدَ اٖيمَانِهِمْ) **îmân etmelerinden sonra,** yâni îmândan sonra kâfirliğe döndüler, (ثُمَّ ازْدَادُوا) **sonra artış kaydettiler,** ne cihetinden? (كُفْرًا) **kâfirlik bakımından,** yâni ömürleri boyunca kâfirlikte devâm edip de, ölüm ânında ümit kesince tevbe edenler var ya, (لَنْ تُقْبَلَ) **aslâ kabûl edilmeyecektir,** ne? (تَوْبَتُهُمْ) **onların tevbeleri** (bu dönüşleri), (وَاُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** (هُمْ) **ancak onlar,** kimlerdir? (اَلضَّٓالُّونَ) (hidâyet ve İslâm'dan) **sapıtan kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 90

90- Muhakkak o kimseler ki; (evvelce Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a ve Tevrât'a) **îmân etmelerinden sonra** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı ve İncîl'i inkâr ederek) **kâfir olmuşturlar, sonra da** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve Kur'ân-ı Kerîm'i reddederek) **kâfirlikte artış kaydetmiştirler;** (işte) **onların** (ölürken yapacakları) **tevbeleri aslâ kabûl edilmeyecektir.** (Habîbim!) **İşte sana! Ancak onlar** (hak yoldan) **sapıtan kimselerin ta kendileridir.**

اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِلْءُ الْاَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدٰى بِه۪ؕ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٩١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 91

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** daha? (وَمَاتُوا) **öldüler,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (كُفَّارٌ) **kâfir kimselerdir,** yâni kâfir olarak yaşayıp kâfir olarak ölenler var ya, (فَلَنْ يُقْبَلَ) **artık aslâ kabûl edilmeyecektir,** kimden? (مِنْ اَحَدِهِمْ) **onların hiçbirinden,** ne? (مِلْءُ الْاَرْضِ) **yer**(yüzünün) **dolusu,** ne cihetinden? (ذَهَبًا) **altın cihetinden,** (وَلَوِ افْتَدٰى) (kurtulması için karşılık ve) **fidye olarak verecek olsa da,** neyi? (بِه۪) **onu,** (اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (var ya); (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَل۪يمٌ) **çok elem** (ve acı) **verici,** (وَمَا لَهُمْ) **ve onlar için** (bir fert) **yoktur,** kimlerden? (مِنْ نَاصِر۪ينَ) **yardımcılardan.**

Meâl-i Şerîf - 91

91- Gerçekten o kimseler ki kâfir olmuşturlar ve kendileri kâfir kimseler olarak ölmüştürler; artık onların hiçbirinden yer(yüzünün) **dolusu altın kesinlikle kabûl edilmeyecektir, velev ki onu** (azaptan kurtulmak için karşılık ve) **fidye olarak verecek olsun.**

(Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); **çok acı verici büyük bir azap onlar içindir. Üstelik** (iki cihanda) **onlar için** (Allâh'ın azâbına karşı) **yardımcılardan hiçbir kimse yoktur.**

4. Cüz

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِه۪ عَل۪يمٌ ﴿٩٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 92

(لَنْ تَنَالُوا) **Aslâ nâil olamaz** (ulaşamaz)**sınız,** neye? (اَلْبِرَّ) **birre,** yâni; hayrın en âlâsına ve Allâh-u Te'âlâ'nın rahmeti, rızâsı ve cennetinden ibâret olan birrine, iyiliğine, ne zamâna kadar? (حَتّٰى تُنْفِقُوا) **siz infak edinceye** (verinceye) **kadar,** nelerden? (مِمَّا) **o şeylerden bâzısını ki,** (تُحِبُّونَ) **seviyorsunuz,** yâni mal ve canla ilgili sevilen şeylerden Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsı için vermedikçe birr-u takvâ makāmına ulaşamazsınız, (وَمَا) **ve her ne şeyi,** (تُنْفِقُوا) **infak ederseniz,** ne cihetinden? (مِنْ شَيْءٍ) **her hangi bir şey cihetinden,** yâni canınızın istediği temiz bir şeyi veyâ istemediğiniz çirkin bir şeyi verirseniz, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِه۪) **onu** (verdiğinizi), kimdir? (عَل۪يمٌ) **hakkıyla bilicidir.**

Meâl-i Şerîf - 92

92- Siz sevmekte olduğunuz (mal ve canla alâkalı) **şeylerden bir kısmını** (Allâh yolunda) **infâk edinceye kadar aslâ birre** (üstün hayra ve Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsına) **ulaşamazsınız. Zâten** (sevdiğiniz, sevmediğiniz) **herhangi bir şeyden neyi infâk ederseniz, şüphesiz ki Allâh onu** (hakkıyla bilip karşılığını verecek olan) **bir Alîm'dir.**

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪لَ اِلَّا مَا حَرَّمَ اِسْرَٓائ۪لُ عَلٰى نَفْسِه۪ مِنْ قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ
التَّوْرٰيةُۜ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرٰيةِ فَاتْلُوهَٓا اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٩٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 93

(كُلُّ الطَّعَامِ) **Yemeklerin hepsi,** (كَانَ) **idi,** ne idi? (حِلًّا) **helâl,** kim için? (لِبَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪لَ) **İsrâîloğulları için,** (اِلَّا مَا) **ancak o şey ki,** (حَرَّمَ) **haram etmişti,** kim? (اِسْرَٓائ۪لُ) **İsrâîl,** yâni ismi İsrâîl olan Ya'kûb *(Aleyhisselâm)*, kim üzerine? (عَلٰى نَفْسِه۪) **nefsi üzerine** (kendine), neden evvel? (مِنْ قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ) **indirilmeden evvel,** ne? (اَلتَّوْرٰيةُ) **Tevrât,** yâni Tevrât'ın indirilmesinden önce Ya'kûb *(Aleyhisselâm)*ın kendisine haram kıldığı şeylerden başka bütün yiyecekler İsrâîloğullarına helâldi, (قُلْ) (Habibim! Buna îtirâz eden Yahûdîlere) **de ki,** (فَأْتُوا) **haydi**

getirin, neyi? (بِالتَّوْرٰيةِ) **Tevrât'ı,** (فَاتْلُوا) **okuyun,** neyi? (هَا) **onu,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (صَادِقِينَ) **doğru söyleyen kimseler,** yâni evvelce, Nûh, İbrâhîm ve diğer enbiyâ *(Salevâtullâhi Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhim Ecma'în)* zamânında haram olmayıp, suçlarınız sebebiyle size haram edilen birtakım şeylerin, ilk olarak size haram edilmeyip, evvelki peygamberler zamânında da haram olduğunu iddiâ etmenizde doğru konuşuyorsanız Tevrât'ı getirin ve onda buna dâir bir âyet gösterin.

Meâl-i Şerîf - 93

93- Tevrât indirilmeden önce İsrâîl (isimli Ya'kûb Nebî'n)**in, kendisine haram kılmış olduğu şeyler dışında bütün yiyecekler İsrâîloğulları için helâl idi.**

(Habîbim! Bu yasakların kendi günahları sebebiyle olmayıp, Nûh ve İbrâhîm *(Aleyhimesselâm)*dan beri haram olduğunu iddiâ eden o Yahûdîlere) **de ki: "Haydi Tevrât'ı getirin de onu okuyun** (bakalım). **Eğer** (bu sözünüzde) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (bunu yaparsınız)."

Bu âyet-i kerîme, Nisâ Sûresi'nin 160. ve En'âm Sûresi'nin 146. âyet-i kerîmelerinde beyân edilen gerçeklerin Yahûdîler tarafından inkâr edilmesi üzerine inmiştir. Allâh-u Te'âlâ o âyet-i kerîmelerde, günahları sebebiyle İsrâîloğullarına tırnaklı hayvanlar ve iç yağları gibi birçok lezzetli şeyleri haram kıldığını beyân edince, Yahûdîler: "Bu yiyecekler bizim günahlarımız yüzünden haram edilmedi, Tevrât'tan önceki peygamberlere ve ümmetlerine de haramdı" diyerek günahkârlık suçlamasından berâat iddiâ ettiler.

Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ: "Tevrât'tan önce İsrâîloğullarına bu gibi yasaklar konmamıştı. Lâkin Ya'kûb *(Aleyhisselâm)* yakalandığı bir hastalıktan şifâ bulması durumunda en sevdiği yiyecek ve içecek olan deve etini ve deve sütünü sâdece kendisine haram etmişti" buyurarak onların yalancılığını ortaya koydu ve böylece Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e onlara meydan okumasını emretti. Fakat onlar Tevrât'ı getirip dâvâlarını ispat etmeye cesâret edemediler. Tabî ki okuma-yazma bilmeyen ümmî bir zâtın, Tevrât ehli tarafından gizlenen bu gerçeği, kitaptaki hakîkate uygun bir şekilde ortaya koyması onun hak peygamber olduğuna dâir açık bir delil olmuştur.

فَمَنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 94

(فَمَنِ) **Artık kim,** (افْتَرٰى) **iftirâ ederse** (uydurursa), kime karşı? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh** (-u Te'âlâ'y)**a karşı,** neyi? (الْكَذِبَ) **yalanı,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Bu** (Tevrât'ın getirilip okunması)**ndan sonra,** (فَاُو۬لٰٓئِكَ) **işte sana! Onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (الظَّالِمُونَ) **zulmedici kimselerdir.** Yâni kendilerini cezâya çarptıracak suçları işlemekle, nefislerine yazık edenlerdir.

Meâl-i Şerîf - 94

94- (Habîbim!) **İşte sana! Artık bu** (delîlin zuhûru)**ndan sonra her kim** (bunun tersini savunarak) **Allâh'a karşı yalan uydurursa, işte sana! Ancak onlar** (kendilerini azâba sürükleyerek, başkalarına değil ancak nefislerine) **zulmedenlerin ta kendileridir.**

قُلْ صَدَقَ اللّٰهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًاۜ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 95

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni Yahûdîlerin yalancılığını îmâ etmek üzere söyle, ne söyle? (صَدَقَ) **sâdık oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın bütün indirdiklerinde doğru olduğu, sizin ise yalancı olduğunuz meydana çıkmıştır, (فَاتَّبِعُوا) **o hâlde tâbi olun,** neye? (مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)*ın **dînine,** İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ne olduğu hâlde? (حَنِيفًا) **hanîf** yâni bütün bâtıl dinlerden uzaklaşıp hak dine meyledici **olduğu hâlde,** (وَمَا كَانَ) **ve o** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*) **olmadı,** kimlerden? (مِنَ الْمُشْرِكِينَ) (Allâh-u Te'âlâ'ya ortak koşan) **müşrik kimselerden.**

Meâl-i Şerîf - 95

95- (Rasûlüm! Yahûdîlerin yalancılığını îmâ etmek üzere) **de ki: "Allâh**(ın, bütün indirdiği vahiylerinde) **doğru** (olduğu dâimâ sâbit) **olmuştur** (sizlerse yalancısınız). **O hâlde siz** (bütün yanlışlardan uzaklaşıp, hakka yönelmiş) **bir hanîf olan İbrâhîm'in milletine uyun.**

Zâten o (İbrâhîm, sizin gibi) **müşriklerden değildi.** (İşte siz de onun milleti olan İslâm dînini devâm ettiren âhir zaman nebîsine îmân ederek onun yiyecekler husûsunda getirdiği serbestliklerden istifâde edin.)"

اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَۚ ﴿٩٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 96

(اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ) **Muhakkak ilk ev,** öyle ev ki, (وُضِعَ) **kuruldu** (yapıldı), kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** yâni insanlar kendisinde ibâdet etsinler diye tesis edilen dünyâ üzerindeki ilk ibâdethâne, nedir? (لَلَّذِي) **elbette o şeydir ki,** (بِبَكَّةَ) **Mekke'dedir.** Mekke'de olan o Beyt ne olduğu hâlde? (مُبَارَكًا) **bereket sâhibi** (ve çok hayırlı) **olduğu hâlde,** daha ne olduğu hâlde? (وَهُدًى) **hidâyetin ta kendisi olduğu hâlde,** kim için? (لِلْعَالَمِينَ) **âlemler**(de bulunanların kıblelerini bulmaları) **için.**

Meâl-i Şerîf - 96

96- Şüphesiz ki insanlar(ın ibâdeti) **için kurulmuş olan ilk ev, elbette o** (hac ve umre yapanlara, tavâf edip îtikafta bulunanlara sağladığı sevaplar yönüyle çok hayırlı ve) **pek mübârek ve âlemler**(de bulunanların kıbleleri-ni bulmaları) **için büyük bir hidâyet** (kaynağı) **olarak Mekke'de bulunan** (Kâ'be-i Muazzama)**dır.** (Yoksa Yahûdîlerin iddiâ ettiği gibi Mescid-i Aksâ değildir.)

فِيهِ اٰيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ اِبْرٰهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ اٰمِناً وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ
مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 97

(فِيهِ) **Onda** (Kâ'be'de) **vardır,** neler? (اٰيَاتٌ) **âyetler,** öyle âyetler ki, (بَيِّنَاتٌ) **apaçık olucular,** yâni onda, kendisinin hürmetine ve kıymetine işâret eden nişanlar vardır. O âyetlerin bâzısından bedel? (مَقَامُ اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm** *(Aleyhisselâm)***ın makāmı,** (وَمَنْ) **her kim,** (دَخَلَ) **girerse,** nereye? (هُ) **ona** (Mekke Haremi'ne), (كَانَ) **olur,** nedir olur? (اٰمِناً) **emin bir kimse,** yâni ona sığınan kişi orada bulunduğu müddetçe dokunulmazlığa kavuşur, (وَلِلّٰهِ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **için** (bir) **haktır,** kim üzerine? (عَلَى النَّاسِ) **insanlar üzerine,** ne? (حِجُّ الْبَيْتِ) **o Beyt'i haccetmek,** yâni insanların husûsî bir şekilde Beytullâh'ı haccetmeleri, Allâh-u Te'âlâ'nın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. İnsanlardan bedel? (مَنِ) **o kimse** (üzerindeki hakkıdır) **ki,** (اسْتَطَاعَ) **güç yetirdi,** neye? (اِلَيْهِ) **ona** (ulaşmaya), ne cihetinden? (سَبِيلاً) **bir yol cihetinden,** yâni hacca gidip gelebilmesi için gerekli olan yiyeceği, içeceği, nakil vâsıtası ve sıhhati bulunan kimselerin Beytullâh'ı haccetmeleri Allâh-u Te'âlâ'nın o kulları üzerinde bir farzıdır. (وَمَنْ) **Ve her kim,** (كَفَرَ) **kâfir olduysa,** yâni haccın farziyetini inkâr ederek kâfir olursa, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَنِيٌّ) **Ğaniyy'dir,** kimlerden? (عَنِ الْعَالَمِينَ) **bütün âlemlerden,** yâni hiçbir kimsenin ibâdet ve tâatına muhtaç değildir.

Meâl-i Şerîf - 97

97- Orada kendileri (kimseye karışık gelmeyecek şekilde) **pek açık olan âyet** (ve alâmet)**ler ve İbrâhîm'in** (ayak izinin bulunduğu) **makāmı vardır. Her kim de oraya girerse,** (bütün korktuklarından) **emin bir kimse olur. Ayrıca o Beyt'i haccetmek, insanlar üzerine;** (azık ve binek temin edip de) **yol bakımından ona** (ulaşmaya) **güç yetirmiş olan kimse üzerine Allâh'a âit** (olarak Müslümanlar hakkında farziyeti sâbit olan) **bir haktır.**

Ama her kim (haccın farziyetini inkâr ederek) **kâfir olursa, şüphesiz ki Allâh tüm âlemler**(in ibâdetlerin)**den** (müstağnî olan) **bir Ğaniyy'dir** (ve hiçbir kimsenin ibâdetine ihtiyâcı yoktur).

قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِۗ وَاللّٰهُ شَهٖيدٌ عَلٰى مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 98

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni Yahûdî ve Hristiyanlara söyle, ne söyle? (يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ) **Ey Ehl-i Kitap!** (لِمَ) **niçin,** (تَكْفُرُونَ) **inkâr ediyorsunuz,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in doğruluğuna delâlet eden vahiyleri, (وَاللّٰهُ) **hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (شَهٖيدٌ) **hakkıyla şâhittir,** neler üzerine? (عَلٰى مَا) **o şeyler üzerine ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 98

98- (Habîbim!) **De ki: "Ey** (kendilerine Tevrât ve İncîl indirilmiş olan) **Ehl-i Kitap!** (Gerçekleri bildiğiniz için en çok sizin Kur'ân'a inanmanız gerekirken, nübüvveti husûsunda) **Allâh'ın** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i tasdîk eden) **âyetlerini niçin inkâr ediyorsunuz?! Oysa Allâh yapmakta olduğunuz şeyler üzerine** (hakkıyla şâhitlik eden) **bir Şehîd'dir."**

قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا
وَاَنْتُمْ شُهَدَٓاءُۜ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 99

(قُلْ) (Habîbim!) **De,** yâni Yahûdî ve Hristiyanlara söyle, ne söyle? (يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ) **Ey Ehl-i Kitap!** Tevrât ve İncîl kitapları kendilerine indirilmiş olanlar, (لِمَ) **niçin,** (تَصُدُّونَ) **menediyorsunuz,** (çevirmeye çalışıyorsunuz), neden? (عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın yolundan,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya kavuşturan Dîn-i Mübîn-i İslâm'dan, kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (اٰمَنَ) **îmân etti,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya ve O'nun tarafından gelenlere inandı, ne olduğunuz hâlde? (تَبْغُونَ) **aradığınız hâlde,** neye? (هَا) **ona,** neyi? (عِوَجًا) **bir eğriliği,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın yolunu eğri göstermeye çalışarak ona inanmış olan kimseleri niçin ondan döndürmeye çalışıyorsunuz? (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki sizler,** kimlersiniz? (شُهَدَٓاءُ) **şâhitlersiniz,** yâni İslâm'ın hak olduğunun, Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* in ise kitaplarınızda size müjdelenen âhir zaman peygamberi olduğunun ilk tanıklarısınız, (وَمَا اللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **aslâ değildir,** ne değildir? (بِغَافِلٍ) **gâfil** (habersiz), neden? (عَمَّا) **o şeylerden ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 99

99- (Ey Peygamberim! Yine) **de ki: "Ey Kitap Ehli! Îmân etmiş olan kimseyi Allâh'ın yolundan niye engelliyorsunuz ve ona bir eğrilik arıy**(arak İslâm'a noksanlık isnâdına yol açacak şeyler bulmak için Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sıfatlarını değiştiriyor ve hakkı bâtılla karıştırıy)**orsunuz?!**

Hâlbuki siz (kendi kitaplarınızda İslâm'ın hak olduğunun delillerini okuduğunuz ve buna dâir açık mûcizeler gördüğünüz için o dînin hak olduğunun ilk) **şâhitler**(i)**siniz. Allâh ise sizin yapmakta olduğunuz şeylerden aslâ habersiz değildir."**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنْ تُط۪يعُوا فَر۪يقاً مِنَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ
يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ ا۪يمَانِكُمْ كَافِر۪ينَ ﴿١٠٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 100

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُٓوا) **îmân ettiler,** (اِنْ تُط۪يعُوا) **eğer itâat ederseniz** (uyarsanız), kime? (فَر۪يقاً) **bir fırkaya,** kimlerden? (مِنَ الَّذ۪ينَ) **o kimselerden ki,** (اُو۫تُوا) **verildiler,** yâni Biz onlara verdik, neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** yâni kendilerine kitap verilen Yahûdî ve Hristiyanlardan herhangi bir zümrenin (topluluğun) sözlerini dinleyip, kabûl ederek onlara itâat ederseniz, (يَرُدُّو) **döndürürler,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neden sonra? (بَعْدَ ا۪يمَانِكُمْ) **îmânınızdan sonra,** kimlere? (كَافِر۪ينَ) **kâfir kimselere,** yâni îmânınızdan sonra sizi çevirip kâfir yaparlar.

Meâl-i Şerîf - 100

100- Ey o îmân etmiş olan kimseler! (Yahûdî ve Hristiyanlardan) **kendilerine kitap verilmiş olan o kişiler arasından** (sizi İslâm'dan çevirmeye uğraşan) **bir fırkaya itâat ederseniz, îmânınızdan sonra sizi kâfirlere döndürürler.**

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَاَنْتُمْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ اٰيَاتُ اللّٰهِ وَف۪يكُمْ رَسُولُهُۜ
وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍ ﴿١٠١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 101

(وَكَيْفَ) **Ve nasıl,** (تَكْفُرُونَ) **kâfir oluyorsunuz,** yâni îmânınızdan sonra Yahûdî ve Hristiyanlara uyup da nasıl kâfir olabiliyorsunuz, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki**

siz, (تُتْلٰى) **peşpeşe okunuyor,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (اٰيَاتُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetleri,** (وَفِيكُمْ) **üstelik içinizde de vardır,** kim? (رَسُولُهُ) **O'nun Rasûlü** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَعْتَصِمْ) **yapışırsa,** diğer bir tefsîre göre ise: sığınırsa, kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Azîmüşşân)**a,** burada ya bir muzaf takdîr edilir ki, o zaman takdîr-i kelâm (بِدِينِ اللّٰهِ) şeklinde olur ki mânâsı: "Allâh'ın dînine yapışırsa" demektir veyâ muzâf takdîr edilmeyip "Kim her işinde Allâh'a sığınırsa" mânâsı verilir. (فَقَدْ هُدِيَ) **Muhakkak o kişi hidâyet olunmuştur,** (kavuşturulmuştur), nereye? (اِلٰى صِرَاطٍ) **bir yola,** öyle yol ki, (مُسْتَقِيمٍ) **dosdoğru olan.**

Meâl-i Şerîf - 101

101- Ya siz, Allâh'ın âyetleri sizin üzerinize art arda okunmaktayken, Rasûlü de aranızda bulunuyorken siz nasıl kâfir olabiliyorsunuz?! Her kim de Allâh(ın dînine ve tâatın)**a sımsıkı tutunursa** */(bütün işlerinde)* ***Allâh'a sığınırsa/*** **artık muhakkak ki o kişi** (dîni husûsunda şüphelere düşmekten kendisini kurtaracak) **dosdoğru olan bir yola hidâyet edilmiş** (demek)**tir.**

Tefsirlerde zikredildiğine göre; Medîne halkının ekseriyetini teşkil eden Evs ve Hazrec kabîleleri arasında yüz yirmi sene gibi uzun bir süreye varan düşmanlık ve harpler vardı. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in hicretiyle İslâm şerefine eren bu kişiler bütün düşmanlıkları bir kenara bırakıp kardeş oldular.

Daha sonra bir gün bu iki kabîlenin iki ferdi, kendi kabîlelerine mensûb olan değerli bâzı sahâbîlerin üstün vasıflarını sayarak birbirlerine karşı iftihâra kalkıştılar ve böylece laf lafı açtı. Derken Müslümanlara karşı büyük düşmanlık taşıyan yaşlı bir Yahûdî bu fırsatı değerlendirmek üzere yanındaki genç bir çocuğa: "Var onların yanına otur ve onlara eski düşmanlıklarını hatırlatacak şu şiirleri oku" diyerek, o iki kabîlenin câhiliyet devrinde yaptıkları harplerde kazanan taraf adına yazılmış olan şiirleri okumasını emretti.

Böylece birbirlerine karşı öfkelenmeye başlayan bu kişiler, kabîlelerini de konudan haberdâr ederek işi daha da büyüttüler ve netîcede iki büyük kabîle silahlanarak karşı karşıya geldiler. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* bu haberi alır almaz onların yanına vararak aralarını düzeltti. İşte 100-103. âyet-i kerîmeler bu hâdise üzerine nâzil olmuştur. *(en-Nesefî, el-Beyzâvî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/552)*

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 102

(يَا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş olan kimseler! (اِتَّقُوا) **Hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın haramlarından ve azâbın)**dan,** nasıl bir korkmakla? (حَقَّ تُقَاتِهٖ) **O'ndan hakkıyla korkmakla,** yâni Allâh-u Te'âlâ'dan nasıl korkmak lâzımsa öylece korkun,

(وَلَا تَمُوتُنَّ) **ve sakın** (hiçbir hâl üzere) **ölmeyin,** (اِلَّا وَاَنْتُمْ) **ancak siz** (olduğunuz hâlde ölün), kimler? (مُسْلِمُونَ) **müslüman kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 102

102- Ey o îmân etmiş olan kimseler! (Emirlerini tutup, yasaklarından kaçınarak) **Kendisinden sakınılması gerektiği şekilde Allâh**(ın azâbın)**dan hakkıyla sakının ve siz** (hiçbir din üzere değil) **ancak Müslüman kimseler olarak ölün!**

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَاءً فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 103

(وَاعْتَصِمُوا) **Ve sımsıkı yapışın,** sarılın, neye? (بِحَبْلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın ipine** (dînine, Kur'ân'ına), ne olduğunuz hâlde? (جَمِيعًا) (onun üzerine) **toplanıcı olduğunuz hâlde,** daha? (وَلَا تَفَرَّقُوا) **ayrılmayın,** yâni yapışmakla emrolunduğunuz hakdan ayrılmayın, daha? (وَاذْكُرُوا) **ve hatırlayın,** neyi? (نِعْمَتَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nîmetini,** kimin üzerindeki? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinizdeki,** ne zamanki nîmetini? (اِذْ كُنْتُمْ) **olduğunuz zamandaki,** kimler? (اَعْدَاءً) **düşmanlar,** yâni câhiliyet devrinde sizler birbirinize amansız düşmanlardınız da, (فَاَلَّفَ) **sonra ülfet** (sevgi ve kaynaşma) **meydana getirdi,** nerede? (بَيْنَ قُلُوبِكُمْ) **kalplerinizin arasında,** (فَاَصْبَحْتُمْ) **siz de hemen oluverdiniz,** ne ile? (بِنِعْمَتِهِ) **O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (İslâm) **nîmetiyle,** kimler? (اِخْوَانًا) **kardeşler,** (وَكُنْتُمْ) **ve siz idiniz,** ne üzerinde? (عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ) **bir çukurun kenarı üzerinde,** öyle çukur ki, (مِنَ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den,** (فَاَنْقَذَ) **hemen kurtardı,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neden? (مِنْهَا) **o** (ateş çukuru)**ndan,** yâni cehenneme düşmekle sizin aranızda ancak kâfir olarak ölmeniz kalmıştı ki, ölüm sizi o hâl üzere bulsaydı elbette cehenenneme düşmüş olurdunuz, lâkin Allâh-u Te'âlâ, tercümânı olan Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ile berâber Kur'ân'ı göndererek sizi cehenneme düşmekten kurtardı. (كَذٰلِكَ) (Ey muhâtap!) **İşte sana! Böylece,** (يُبَيِّنُ) **tam mânâsıyla açıklıyor,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (اٰيَاتِهِ) **âyet** (ve delil)**lerini,** (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تَهْتَدُونَ) **hidâyete eresiniz,** yâni dosdoğru yol üzere devâm edebilesiniz.

Meâl-i Şerîf - 103

103- Ayrıca Allâh'ın ipi (olan kitabına ve dîni)**ne hep birlikte sımsıkı sarılın ve** (Ehl-i Kitap gibi ihtilâfa düşerek haktan ve birbirinizden) **ayrılmayın.**

Bir de Allâh'ın sizin üzerinizde bulunan (iyilik ve) **nîmetini hatırlayın. Hani siz** (câhiliyet döneminde uzun yıllar birbiriyle savaşan) **düşmanlar iken O,** (sizi İslâm ile şereflendirerek) **kalpleriniz arasında bir ülfet** (kaynaşma ve birbirine karşı ısınma) **meydana getirmişti de, hemen siz O'nun** (bu) **nîmetiyle** (birbirini çok seven) **kardeşler oluvermiştiniz** ***/sabaha kardeşler olarak çıkmıştınız/.***

Yine siz (kâfirliğinizden dolayı) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den bir çukurun kenarında bulunuyorken** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i göndererek) **sizi ondan kurtarmıştı.** (Ey muhâtap!) **İşte sana! Allâh** (emir, nehiy, müjde ve tehdit içeren bu) **âyetlerini size böylece** (belâğatta zirveye ulaşmış bir beyân ile) **açıklamaktadır, tâ ki siz** (sevap kazandıracak doğru yola) **hidâyet bulasınız.**

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ اُمَّةٌ يَدْعُونَ اِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 104

(وَلْتَكُنْ) **Ve bulunsun,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizin içinizden,** ne? (اُمَّةٌ) **bir cemâat,** öyle cemâat ki, (يَدْعُونَ) **dâvet ederler,** neye? (اِلَى الْخَيْرِ) **hayra** (dînî ve dünyevî iyiliklere), daha? (وَيَأْمُرُونَ) **ve emrederler,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **her bir mâruf ile** yâni İslâm'da iyi bilinen şeyleri, daha? (وَيَنْهَوْنَ) **ve nehyederler** (vazgeçirmeye çalışırlar), neden? (عَنِ الْمُنْكَرِ) **her türlü münkerden** yâni; kötü olduğu için reddedilen şeylerden, (وَاُولٰٓئِكَ) **ve** (ey Müslümân!) **işte sana! Onlar,** (هُمُ) **ancak onlar,** kimlerdir? (الْمُفْلِحُونَ) **felâha eren kimselerdir,** yâni her türlü hayır muratlarına kavuşup, bütün korktuklarından kurtulacak olanlar ancak o kimselerdir.

Meâl-i Şerîf - 104

104- İçinizden bir cemâat de bulunsun ki; onlar (dînî ve dünyevî) **hayr** (ve faydalar)**a dâvet edeler,** (Kur'ân ve Sünnet'e uygun olup, şerîat ve akıl tarafından da güzel bilinen şeylerden ibâret) **her bir mâruf ile emredeler,** (Kitap ve Sünnet'e uygun olmayıp, şerîat ve akıl tarafından da reddedilen) **her türlü münker** (şeyler)**den nehyedeler!**

(Ey Müslümân!) **İşte sana! Ancak onlar** (umduklarına nâil olup korktuklarından kurtularak) **felâha eren kimselerin ta kendileridir.**

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 105

(وَلَا تَكُونُوا) **Ve olmayın,** kimler gibi? (كَالَّذِينَ) **o kimseler gibi ki,** (تَفَرَّقُوا) **iyice ayrılığa düştüler,** yâni birbirlerine düşman olarak parçalandılar, daha? (وَاخْتَلَفُوا) **ve ihtilâf ettiler,** yâni din husûsunda ihtilâfa düştüler, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ) **geldikten sonra,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (اَلْبَيِّنَاتُ) **beyyineler,** yâni hakkı açıklayarak birleşmeyi gerektiren apaçık deliller kendilerine geldikten sonra birbirine düşmanlık ederek parçalanan ve tevhîd (Allâh-u Te'âlâ'yı birleme), tenzîh (noksan sıfatlardan uzak tutma), eş ve evlât edinme inançlarında ihtilâfa düşen Yahûdî ve Hristiyanlar gibi olmayın, (وَاُولٰئِكَ) (ey Müslümân!) **işte sana! Onlar** (var ya), (لَهُمْ) **sâdece onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **korkunç bir azap,** öyle azap ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 105

105- Yine siz o kimseler gibi olmayın ki; onlar (îmân meselelerinde) **iyice ayrılığa düştüler ve** (dinde birlik sağlayacak) **açık deliller kendilerine geldikten sonra** (daha çok birleşecek yerde, Allâh-u Te'âlâ'nın tevhîd ve tenzîhi husûsunda) **ihtilâfa düştüler.** (Ey Müslümân!) **İşte sana! Onlar** (var ya), **pek büyük bir azap sâdece onlar içindir.**

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَاَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 106

O büyük azap onlar için ne zaman vardır? (يَوْمَ تَبْيَضُّ) **bembeyaz olacağı günde,** ne? (وُجُوهٌ) **nice yüzler,** daha? (وَتَسْوَدُّ) **kapkara olacağında,** ne? (وُجُوهٌ) **nice yüzler,** (فَاَمَّا الَّذِينَ) **artık o kimseler ki,** (اِسْوَدَّتْ) **simsiyah oldu,** ne? (وُجُوهُهُمْ) **yüzleri,** burada mahzûf olarak (فَيُقَالُ لَهُمْ) cümlesi vardır ki (اَمَّا)nın haberi olarak (فَا) bu cümlenin başına gelmiştir, buna göre mânâ: "İşte o gün onlara denilecek" şeklindedir, ne denilecek? (اَكَفَرْتُمْ) **kâfir mi oldunuz?!** neden sonra? (بَعْدَ اِيمَانِكُمْ) **îmânınızdan sonra,** (فَذُوقُوا) **öyleyse tadın,** neyi? (اَلْعَذَابَ) **bu azâbı,** ne sebebiyle? (بِمَا كُنْتُمْ) **olmanız sebebiyle,** nedir olmanız? (تَكْفُرُونَ) **sürekli inkâr ediyorsunuz.**

Meâl-i Şerîf - 106

106- (Müslümanlara âit) **nice yüzlerin bembeyaz olacağı,** (kâfirlere âit) **nice suratların da kapkara olacağı günü** (unutmayın). **Artık yüzleri simsiyah olmuş o kimselere gelince** (o gün kendilerine): "(Kālû Belâ mîsâkıyla açıkladığınız) **îmânınızdan sonra kâfir mi oldunuz?! Öyleyse sürekli inkârda bulunmuş olmanız sebebiyle tadın** (bakalım) **bu azâbı"** (denilecektir).

وَاَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِى رَحْمَةِ اللّٰهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 107

(وَاَمَّا الَّذِينَ) **Ama o kimseler ki,** (ابْيَضَّتْ) **bembeyaz oldu,** ne? (وُجُوهُهُمْ) **yüzleri,** yâni yüzleri bembeyaz olanlar, nerededirler? (فَفِى رَحْمَةِ اللّٰهِ) **işte Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın rahmeti** (ve cenneti) **içindedirler,** (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada,** nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedi kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 107

107- Ama yüzleri bembeyaz olmuş o kişilere gelince; işte (onlar) **Allâh'ın rahmeti**(nin mahalli olan cennet) **içindedirler. Kendileri orada** (ayrılıktan ve ölümden uzak bir şekilde) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

تِلْكَ اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللّٰهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 108

(تِلْكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Bunlar,** nedir? (اٰيَاتُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetleridir,** bu âyetler ne olduğu hâlde sana indiriliyor? (نَتْلُو) **biz peşpeşe okuduğumuz hâlde,** neyi? (هَا) **onları,** kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** o âyetler ne olduğu hâlde? (بِالْحَقِّ) **hakkı bürünücü** (ve dosdoğru) **oldukları hâlde,** (وَمَا اللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ) **olmadı,** (يُرِيدُ) **murâd eder,** yâni Allâh-u Te'âlâ istemez, neyi? (ظُلْمًا) **en ufak bir zulmü** (ve haksızlığı), kim için? (لِلْعَالَمِينَ) **âlemler**(de bulunanlar) **için,** yâni Allâh-u Te'âlâ hak etmeyenlere azap yapmak veyâ hak edenlerin sevâbını eksiltmek sûretiyle kimseye zulmetmek istemez.

Meâl-i Şerîf - 108

108- (Habîbim!) **İşte sana! Bunlar Allâh'ın** (müjde ve tehdit mâhiyetindeki) **âyetleridir ki, Biz onları sana** (hiçbir şüphe taşımayan bir) **hak** (ve hakîkat) **ile iç içe bulundukları hâlde peş peşe okumaktayız.**

Zâten Allâh (bir kuluna suçsuz yere cezâ vererek veyâ suçluyu hak ettiğinden fazlasıyla cezâlandırarak ya da bir iyiliğin mükâfâtını eksilterek) **âlemler**(den herhangi biri) **için en ufak bir zulüm** (ve haksızlık yapmak) **istemez.**

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿١٠٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 109

(وَلِلّٰهِ) **Ve Allâh'a âittir,** ne? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyler de ki,** nerededir? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَاِلَى اللّٰهِ) **ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (تُرْجَعُ) **döndürülecektir,** ne? (الْاُمُورُ) **bütün işler.**

Meâl-i Şerîf - 109

109- Göklerde bulunan şeyler de, yer(yüzün)**de olan şeyler de** (yaratılma, mülkiyet ve yönetim bakımından) **ancak Allâh'a âittir.**

Zâten bütün (hepsinin) **işler**(i) **ancak Allâh**(ın hüküm ve kazâsın)**a döndürülecektir.** (O da, üstün hikmeti gereği herkese hak ettiği sevap ve azap ile karşılık verecektir.)

كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِۜ وَلَوْ اٰمَنَ اَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْۜ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَاَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 110

(كُنْتُمْ) **Siz oldunuz,** nedir oldunuz? (خَيْرَ اُمَّةٍ) **birçok ümmetin hayırlısı,** öyle ümmet ki, (اُخْرِجَتْ) (ortaya) **çıkarıldı,** kim için? (لِلنَّاسِ) **insanlar için,** yâni siz insanların menfaati için ortaya çıkarılarak, seçilip tanınan en hayırlı bir ümmetsiniz. Daha öyle ümmetsiniz ki, (تَأْمُرُونَ) **emredersiniz,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **her türlü mâruf ile,** yâni bütün iyilikleri emredersiniz, daha? (وَتَنْهَوْنَ) **ve nehyedersiniz,** yâni vazgeçirmeye çalışırsınız, neden? (عَنِ الْمُنْكَرِ) **her bir münkerden** (bütün kötülüklerden), buradaki iki kelimenin başındaki lâm harfi istiğrâk (yâni fertlerin tamâmını kapsama) mânâsı içindir, (وَتُؤْمِنُونَ) **ve îmân edersiniz,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni inanılması gereken her şeye, (وَلَوْ اٰمَنَ) **eğer îmân etseydi,** kim? (اَهْلُ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap,** yâni kendilerine kitap verilen Yahûdî ve Hristiyanlar, gerektiği şekilde inansaydılar, (لَكَانَ) **elbette** (o îmân) **olurdu,** nedir olurdu? (خَيْرًا) **hayırlı olurdu,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** yâni Ehl-i Kitap gerektiği şekilde inansaydılar ve âhir zaman

Nebîsi'ni de tasdîk etseydiler elbette bu îmânları, kendileri için ellerinde olan dünyâ riyâsetinden hayırlı olurdu. Şöyle ki; bu îmânları, onları dünyâda öldürülmekten veyâ cizye vermek gibi zilletten kurtarır, âhirette ise ebedî azâbı onlardan defederdi, (مِنْهُمُ) **onlardan vardır,** kimler? (الْمُؤْمِنُونَ) **mümin kimseler,** yâni Yahûdîler içerisinde Abdullâh ibnü Selâm ve kardeşi, Hristiyanlar içerisinde de Necâşî ve ashâbı gibi müminler vardır, (وَاَكْثَرُهُمُ) **onların pek çoğu ise,** kimlerdir? (الْفَاسِقُونَ) (hak dinden çıkmış) **fâsık kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 110

110- (Ey Ümmet-i Muhammed! Allâh'ın ezelî ilminde de, Levh-i Mahfûz'da da, geçmiş ümmetlerce de) **insanlar**(ın menfaatini temin) **için** (meydana) **çıkarılmış olan birçok ümmetin en iyisi siz oldunuz.**

(Çünkü siz Kur'ân ve Sünnet'e uygun olup, şerîat ve akıl tarafından da güzel bilinen şeylerden ibâret) **her bir mâruf ile emredersiniz,** (Kitap ve Sünnet'e uygun olmayıp, şerîat ve akıl tarafından da reddedilen) **her türlü münker** (şeyler)**den nehyedersiniz ve Allâh**(ın tüm buyrukların)**a** (gerçekten) **îmân** (etmeye devâm) **edersiniz.**

Ehl-i Kitap da (sizin gibi âhir zaman peygamberine ve getirdiği dîne) **îmân edecek olsaydı elbette bu, kendileri için** (inkâr karşılığında elde ettikleri dünyâ riyâsetinden) **daha iyi olurdu.** (Gerçi) **içlerinden** (Abdullâh ibnü Selâm ve arkadaşları gibi) **mümin kimseler vardır. Onların çoğunluğu ise** (hak yoldan çıkmış olan) **fâsık kimselerin ta kendileridir.**

Âyet-i celîlede bahsi geçen hayırlı ümmet olma vasfı, vahyin nüzûlüne şâhit olan müminlere, özellikle de İbnü Mes'ûd, Ammâr ibnü Yâsir, (Ebû Huzeyfe'nin âzatlısı) Sâlim, Übeyy ibnü Kâ'b ve Mu'âz ibnü Cebel *(Radıyallâhu Anhüm)* hazarâtına mahsus ise de, Ömer *(Radıyallâhu Anh)*ın: "Ey insanlar! Bu methedilen ümmetten olmak her kimi sevindirecekse, Allâh-u Te'âlâ'nın burada bahsettiği şartları yerine getirsin" sözü, bu vasfın bütün ümmete âit olduğunu göstermektedir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 5/672)*

لَنْ يَضُرُّوكُمْ اِلَّٓا اَذًىۜ وَاِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 111

(لَنْ يَضُرُّوا) **O** (Yahûdî ve Hristiyan ola)**nlar aslâ zarar veremeyecekler,** kime? (كُمْ) **size,** (اِلَّٓا اَذًى) **ancak basit bir eziyet,** yâni onlar size, tenkit ve tehdit gibi incitmekten başka bir zarar aslâ veremezler, (وَاِنْ يُقَاتِلُو) **ve eğer muhârebe ederlerse,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** (يُوَلُّو) **çevirirler,** kime? (كُمُ) **size,** neyi? (الْاَدْبَارَ) **arkaları**(nı), (ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ) **ondan sonra yardım olunmayacaklardır,** yâni hiçbir kimse tarafından kendilerine yardım edilemez.

Meâl-i Şerîf - 111

111- O (Yahûdî ve Hristiyan ola)**nlar size** (tenkit ve tehdit gibi) **basit bir eziyet dışında aslâ zarar veremeyeceklerdir. Üstelik sizinle savaşacak olsalar,** (bozguna uğrayarak) **size arkaları**(nı) **çevirecekler, sonra** (size karşı hiç kimse tarafından) **yardım olunmayacaklardır.**

Bu âyet-i kerîme, Kâ'b ibnü Eşref ve İbnü Sûriyâ gibi Yahûdî liderlerinin, aralarından İslâm'ı seçen Abdullâh ibnü Selâm ve arkadaşlarını tehdit etmeleri üzerine nâzil olmuş ve o Müslüman olan zatlara bu sıkıntılarının sözlü tâcize uğramaktan ileri geçmeyeceği temînâtını vermiştir.

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ اَيْنَ مَا ثُقِفُٓوا اِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللّٰهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ مِنَ
اللّٰهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ الْاَنْبِيَٓاءَ
بِغَيْرِ حَقٍّۜ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَۗ ﴿١١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 112

(ضُرِبَتْ) **Vuruldu,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **o** (Yahûdî ola)**nların üzerine,** ne? (اَلذِّلَّةُ) **zillet** (alçaklık damgası), (اَيْنَ مَا) **her nerede,** (ثُقِفُٓوا) **bulunurlarsa** (bulunsunlar), yâni Yahûdîler nerede ve ne hâl üzere bulunurlarsa bulunsunlar, (اِلَّا بِحَبْلٍ) **ancak bir iple** (bağlanıp ona tutunmuş olmaları müstesnâ), öyle bir ip ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan olucu,** daha ne ile bağlanmış olmaları müstesnâ? (وَحَبْلٍ) **bir iple,** öyle ip ki, (مِنَ النَّاسِ) **o** (Müslüman) **insanlar tarafından olucu,** yâni Allâh-u Te'âlâ tarafından gelmiş ve Müslümanlar tarafından yürürlüğe konmuş olan cizye ödemeyi kabûl etme ipine ve Allâh-u Te'âlâ ile Müslümanların zimmetine ve güvencesine sığınmaları müstesnâ, Yahûdîler üzerine can, mal ve âilelerinin telef edilmesi gibi alçaklık damgası vurulmuştur. Bu nedenle her gittikleri yerde can ve mal telefine mâruz kalacaklardır, daha? (وَبَٓاؤُ۫) **ve dönmüşlerdir,** ne ile? (بِغَضَبٍ) **büyük bir gazapla,** buradaki tenvin, tâzim içindir, öyle bir gazap ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan olucu,** yâni onlar Allâh-u Te'âlâ'dan rahmet beklerken gazabına uğradılar, (وَضُرِبَتْ) **ve** (mühür gibi) **vuruldu,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** ne? (اَلْمَسْكَنَةُ) **miskinlik** (pintilik ve fakirlik korkusu), (ذٰلِكَ) (ey muhâtap!) **işte sana! Bu** (alçaklık ve yoksulluk damgasının vurulması), ne sebepledir? (بِاَنَّهُمْ) **şu sebepledir ki şüphesiz onlar,** (كَانُوا) **idiler,** nedir idiler? (يَكْفُرُونَ) **sürekli inkâr ediyordular,** neyi? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve Kur'ân-ı

Kerîm'i, daha? (وَيَقْتُلُونَ) **ve öldürüyorlardı,** kimleri? (الْأَنْبِيَاءَ) **peygamberleri,** ne oldukları hâlde? (بِغَيْرِ حَقٍّ) **hak**(ka dayalı meşrû bir gerekçesi) **olmay**(ıp kendilerince de zulüm sayıl)**an bir şey ile mültebis** (iç içe) **oldukları hâlde,** yâni kendileri de haksız olduklarını bildikleri hâlde peygamberleri öldürmeleri sebebiyle, (ذٰلِكَ) (ey muhâtap!) **işte sana! Bu** (kâfir olmaları ve peygamberleri öldürmeleri de) ne sebeple olmuştur? (بِمَا عَصَوْا) **isyân etmiş olmaları,** daha? (وَكَانُوا) **olmaları,** nedir olmaları? (يَعْتَدُونَ) **sürekli haddi tecâvüz ederler**, yâni Yahûdîlerin evvelden beri Allâh-u Te'âlâ'nın emirlerine isyân etmeleri ve yasak sınırlarını aşmaları, kendilerini inkâra ve peygamberleri öldürme gibi en büyük suçlara kadar götürmüştür.

Meâl-i Şerîf - 112

112- (Cizye vermeyi kabûl etmeleri hâlinde) **Allâh'tan** (kendilerine verilen) **bir** (zimmet ve dokunulmazlık) **ip**(iy)**le** (bağlanıp ona tutunmuş olmaları) **ve** (Allâh'ın zimmetine dayalı olarak) **o** (Müslüman) **insanlar** (tarafın)**dan bir** (güvence) **ip**(iy)**le** (kendilerine emân verilmiş) **olması dışında; bulundukları her yerde o** (Yahûdî ola)**nlar üzerine zillet** (ve alçaklık damgası) **vurulmuştur.** (Bu nedenle her gittikleri yerde can ve mal telefine mâruz kalacaklardır.)

Böylece onlar Allâh'tan (rahmet beklerken aksine O'ndan gelen) **büyük bir gazapla** (lânetli kimselere) **dönmüştürler** ve (zengin olsalar bile) **onların üzerine miskinlik** (pintilik, fakirlik korkusu ve zenginliği gösterememe hâli bir mühür gibi) **vurulmuştur.**

(Ey muhâtap!) **İşte sana! Bu** (şekilde alçaklık ve fakirlik damgası yiyip, Allâh'ın gazabına uğramaları)**, şu sebepledir ki gerçekten onlar Allâh'ın** (kendilerine göstermiş olduğu mûcizeleri ve indirmiş olduğu) **âyetlerini sürekli inkâr etmekte bulunmuştular ve hak**(ka dayalı meşrû bir gerekçesi) **olmay**(ıp kendilerince de zulüm sayıl)**an bir nedenle** (bâzı) **peygamberleri öldürüyordular.**

İşte sana! Bu (kâfirlik ve peygamber öldürme suçu) **ise, onların** (her konuda Allâh'ın emirlerine) **isyân etmeleri sebebiyledir.**

Bir de onların (haramlar işleyerek) **sürekli haddi aşmakta olmaları yüzündendir.** (İşte isyân alışkanlıkları ve günahlarda sınır tanımazlıkları, onları kâfirliğe ve peygamberleri öldürmeye kadar götürmüştür.)

لَيْسُوا سَوَآءً مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اُمَّةٌ قَآئِمَةٌ يَتْلُونَ اٰيَاتِ اللّٰهِ اٰنَآءَ الَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 113

(لَيْسُوا) **O** (Kitap Ehli olan Yahûdî ve Hristiya)**nlar**(ın hepsi) **olmadılar,** nedir olmadılar? (سَوَاءً) **müsâvi** (eşit), (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap'tan vardır,** kim vardır? (اُمَّةٌ) **bir cemâat,** öyle cemâat ki, (قَائِمَةٌ) **istikāmet edici,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın emirleri üzerine sâbit olan istikāmet sâhibi bir cemâat vardır. Öyle bir cemâat ki, (يَتْلُونَ) **peş peşe okurlar,** neyi? (اٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** ne zaman? (اٰنَاءَ الَّيْلِ) **gecenin** (bâzı) **saatlerinde,** daha? (وَهُمْ) **üstelik onlar,** kimdirler? (يَسْجُدُونَ) **secde etmektedirler.**

Meâl-i Şerîf - 113

113- O (Kitap Ehli olan Yahûdî ve Hristiya)**nlar**(ın hepsi) **eşit olmadılar. Ehl-i Kitap'tan** (Abdullâh ibnü Selâm ve Necâşî gibi) **öyle istikāmetli bir cemâat vardır ki; gecenin** (bâzı) **saatlerinde** (kılmış oldukları yatsı ve teheccüd namazlarında Kur'ân okuyarak) **Allâh'ın âyetlerini art arda okumaktadırlar ve onlar secde yapmaktadırlar.**

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُسَارِعُونَ فِى الْخَيْرَاتِۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ مِنَ الصَّالِح۪ينَ ﴿١١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 114

Ehl-i Kitap'tan olan o Müslüman cemâat daha öyle kimselerdir ki, (يُؤْمِنُونَ) **Onlar îmân ederler,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a** (ve inanılması gereken her şeye), daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) **son olucu,** yâni âhiret gününe, daha? (وَيَأْمُرُونَ) **ve emrederler,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **her türlü mâruf ile,** yâni bütün iyilikleri emrederler, daha? (وَيَنْهَوْنَ) **nehyederler** (vazgeçirmeye çalışırlar), neden? (عَنِ الْمُنْكَرِ) **her bir münkerden,** yâni bütün kötülüklerden, daha? (وَيُسَارِعُونَ) **ve koşuşurlar,** yâni yarışırlar, nerede? (فِى الْخَيْرَاتِ) **bütün hayırlar**(ı yapmak)**-da,** burada (اِلَى الْخَيْرَاتِ) (hayırlara koşarlar) ifadesi yerine (فِى الْخَيْرَاتِ) (hayırlarda koşarlar) ifâdesinin tercih edilmesi, bu kimselerin, hayrın dışında olup, ara sıra hayır işleyen kimselerden olmayıp, hayrın temelinde yerleşerek her türlü hayrı işleyen kimseler olduklarını açıklamak içindir. *(el-Âlûsî)* (وَاُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** yâni bu kıymetli sıfatları takınan kimseler, bu sıfatları takınmaları sebebiyle, kimlerdendir? (مِنَ الصَّالِح۪ينَ) (Allâh-u Te'âlâ indinde hâlleri iyi olan) **sâlih kimselerdendir.**

Meâl-i Şerîf - 114

114- O (Ehl-i Kitap'tan Müslüman ola)**nlar Allâh'a ve o** (dünyâ günlerinden) **son**(ra gelecek mahşer) **gün**(ün)**e îmân ederler,** (Kur'ân ve Sünnet'e uygun olup, şerîat ve akıl tarafından da güzel bilinen şeylerden ibâret) **her bir mâruf ile emrederler,** (Kitap ve Sünnet'e uygun olmayıp, şerîat ve akıl tarafından da reddedilen) **her türlü münker** (şeyler)**den nehyederler ve** (ölüp de fırsatı kaçırmamak için) **hayırlarda** (yarışırcasına) **koşuşurlar.**

(Habîbim!) **İşte sana! O** (yüce sıfatlara sâhip ola)**nlar** (Yahûdîlerin, kendi dinlerinden ayrılıp İslâm'a girdikleri için zemmettiği kötü kimselerden değil, bilakis Allâh indinde çok hayırlı olan) **sâlih kimselerdendir.**

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 115

(وَمَا) **Ve her ne şeyi,** (يَفْعَلُوا) **yaparlarsa,** ne cinsinden olduğu hâlde? (مِنْ خَيْرٍ) **herhangi bir hayırdan** (iyi amel cinsinden), yâni her ne hayır yaparlarsa, (فَلَنْ يُكْفَرُو) **artık aslâ nankörlükle karşılanmayacaklardır,** yâni mahrum edilmeyeceklerdir, neden? (هُ) **o** (yaptıklarının sevâbı)**ndan,** (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَلِيمٌ) **hakkıyla bilicidir,** kimleri? (بِالْمُتَّقِينَ) **o** (takvâ sâhibi) **müttakî kimseleri.**

Meâl-i Şerîf - 115

115- Ayrıca o (Ehl-i Kitap'tan Müslüman ola)**nlar hayırdan** (ve sâlih ameller cinsinden) **her ne şeyi yapacak olurlarsa, artık** (sevapları reddedilerek veyâ eksiltilerek) **o** (yaptıkları)**na karşı aslâ nankörlükle karşılanmayacak** (ve sevâbından mahrum kılınmayacak)**lardır. Zâten Allâh o takvâ sâhibi kimseleri**(n yaptıklarını çok iyi bilen ve mükâfatlarını tastamam ödeyecek olan bir) **Alîm'dir.**

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا
وَأُولٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 116

(إِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** (لَنْ تُغْنِيَ) **aslâ defedemeyecek,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan,** ne? (أَمْوَالُهُمْ) **malları,** daha? (وَلَا أَوْلَادُهُمْ) **çocukları da** (defedici) **olamaz,** kimden gelecek azaptan? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan** (gelecek azaptan), neyi defedemez? (شَيْئًا) **en ufak bir şeyi,** (وَأُولٰئِكَ)

(Habîbim!) **Ve işte sana! Onlar,** (yâni kâfirlik sıfatıyla sıfatlanan bu kişiler, inkârları sebebiyle), kimdirler? (اَصْحَابُ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **ashâbı** (dâimî adamları)**dır,** (هُمْ) **onlar,** nerede? (فِيهَا) **orada,** nedirler? (خَالِدُونَ) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Meâl-i Şerîf - 116

116- O kimseler ki kâfir olmuşturlar; gerçekten malları Allâh'tan (onlara gelecek azaptan) **en ufak bir şeyi** (dahî) **aslâ kendilerinden defedemeyecektir, çocukları da** (onlardan azâbı savuşturacak) **değildir.** (Habîbim!) **İşte sana! Onlar, ancak o** (cehennem) **ateşin**(in dâimî) **arkadaşlarıdır. Kendileri onun içinde** (bir daha çıkmamak üzere) **ebedî kalıcı kimselerdir.**

Bu âyet-i kerîme, mal ve çocuklarıyla iftihâr ederek: "Biz çok mal ve evlat sâhibiyiz, öyleyse aslâ azap olunmayız" diyen Yahûdîler ve müşrik Araplar ile Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e düşmanlık uğrunda çok mal kazanıp harcama gayretine giren diğer kâfirler hakkında nâzil olmuştur.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِى هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ اَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا
اَنْفُسَهُمْ فَاَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 117

(مَثَلُ مَا) **O şeyin meseli** yâni ilginç hâli ve acâib durumu **ki,** (يُنْفِقُونَ) **infak ediyorlar** (kâfirler harcıyorlar), nerede? (فِى هٰذِهِ) **işte şunda,** ondan bedel? (اَلْحَيٰوةِ) **hayatta,** öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **en aşağı olucu,** yâni kâfirlerin desinler için veyâ Allâh-u Te'âlâ'ya yakınlık için verdiği şeylerin durumu, ne gibidir? (كَمَثَلِ رِيحٍ) **bir rüzgârın acâib hâli gibidir,** öyle rüzgâr ki, (فِيهَا) **onda vardır,** ne? (صِرٌّ) **şiddetli** (kavurucu) **bir soğuk,** daha öyle bir rüzgâr ki, (اَصَابَتْ) **isâbet etti** (vurdu), neye? (حَرْثَ قَوْمٍ) **bir toplumun** (tarlasına ve) **ekinine,** öyle toplum ki? (ظَلَمُوا) **zulmetmiştiler,** neye? (اَنْفُسَهُمْ) **kendi nefislerine,** yâni inkâr ve isyanları sebebiyle Allâh-u Te'âlâ'nın gazabına çarpılmış bir milletin ekinlerine vuran bir rüzgâr gibidir ki o rüzgâr onların ekinlerine vurdu, daha? (فَاَهْلَكَتْ) **hemen o** (rüzgâr) **helâk etti** (mahvetti), neyi? (هُ) **onu,** yâni o ekinin kendisini de, eserini de bırakmadı, (وَمَا ظَلَمَ) **ve zulmetmemiştir,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni îmânsızlıkları yüzünden mallarını dünyâ ve âhirette istifâde edebilecekleri şekilde veremedikleri için, verdiklerini ziyân etmekle Allâh-u Te'âlâ onlara haksızlık etmedi, (وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ) **velâkin ancak kendi nefislerine,** (يَظْلِمُونَ) **zulmetmektedirler.**

Meâl-i Şerîf - 117

117- İşte o (İslâm düşma)**nların**(ın ve riyâkâr Müslümanların kibir, gurur, övülme ve beğenilme kastıyla) **şu en alçak** (ve âdî dünyâ) **hayât**(ın)**da harcamakta oldukları şeyin şaşılacak hâli; içinde pek şiddetli bir soğuk bulunan kuvvetli bir rüzgârın ilginç durumuna benzer ki o** (fırtına), (kâfirlik ve günahlar yüzünden) **kendi nefislerine zulmetmiş bulunan bir toplumun** (tarlasına ve) **ekinine vurmuş ve onu hemen helâk etmiştir. Böylece Allâh** (bu harcamayı yapanlara ecir vermeyerek ve bu ekin sâhiplerinin mahsûlünü telef ederek) **onlara zulmetmemiştir velâkin onlar** (gereken yerlere vermeyip, azâbı hak edecek şekilde masraf ettiklerinden) **ancak kendilerine zulmetmektedirler.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالاًۜ
وَدُّوا مَا عَنِتُّمْۚ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَٓاءُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْۚ وَمَا تُخْف۪ي
صُدُورُهُمْ اَكْبَرُۜ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 118

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler! (لَا تَتَّخِذُوا) **İttihâz etmeyin** (edinmeyin), ne edinmeyin? (بِطَانَةً) **bir sırdaş** (ve dost), öyle sırdaş ki, (مِنْ دُونِكُمْ) **sizin dışınızdakilerden olucu,** yâni kâfirlerden dost ve sırdaşlar edinmeyin, (لَا يَأْلُونَ) **onlar eksik yapmazlar,** kime? (كُمْ) **size,** ne cihetinden? (خَبَالاً) **herhangi bir fesat** (ulaştırma) **cihetinden,** yâni size fesat eriştirmek ve sizi zararlara sokmak husûsunda aslâ kusur etmezler, dâimâ çalışır dururlar, çünkü onlar, (وَدُّوا) **sevdiler** yâni istediler, neyi? (مَا عَنِتُّمْ) **sizin meşakkatinizi,** yâni onlar size sıkıntı verecek şeylerin başınıza gelmesini isteyip dururlar, (قَدْ بَدَتْ) **muhakkak zâhir** (ve âşikâr) **olmuştur,** ne? (اَلْبَغْضَٓاءُ) **buğz** yâni kinleri ve aşırı öfkeleri, nereden zâhir olmuştur? (مِنْ اَفْوَاهِهِمْ) **ağızlarından,** yâni size karşı olan nefretleri ağızlarından çıkan sözlerinden anlaşılmıştır. Zîrâ onlar size karşı son derece kızgınlıklarından dolayı kendilerine hâkim olamayıp sizin aleyhinize konuşmaktan dillerini tutamamaktadırlar, (وَمَا) **ve o şey ki,** (تُخْف۪ي) **gizliyor,** ne? (صُدُورُهُمْ) **göğüsleri**(nde bulunan kalpleri), yâni içlerinde gizledikleri düşmanlıkları ise, nedir? (اَكْبَرُ) (ağızlarından kaçırdıklarından) **daha büyüktür,** (قَدْ بَيَّنَّا) **muhakkak Biz apaçık beyân ettik,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neyi? (اَلْاٰيَاتِ) **bu âyetleri,** yâni Allâh-u Te'âlâ Râsûlü'nün düşmanlarıyla dostluk etmenin yasak olduğuna delâlet eden

âyetleri, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer siz olduysanız,** nedir olduysanız? (تَعْقِلُونَ) **anlıyorsunuz,** yâni eğer Allâh-u Te'âlâ'nın vaazlarını ve onlardaki faydaları anlayan kimselerseniz, artık kâfirlerle dostluk etmeyi bırakın.

Meâl-i Şerîf - 118

118- Ey o îmân etmiş olan kimseler! Kendi (din kardeşleri)**nizden başkasını** (özellikle Yahûdî ve Hristiyanları güveninize mazhar konuma yerleştirerek onları) **bir sırdaş edinmeyin.** (Çünkü) **onlar size hiçbir fesat** (ve fitnenin ulaşması) **cihetinden** (en ufak bir şeyi dahî) **eksik yapmazlar.**

Onlar (din ve dünyâ husûsunda dâimâ) **sizin sıkıntınızı** (ve zarara uğramanızı) **istemişlerdir. Gerçekten** (size karşı büyük bir kin ve nefret taşıdıkları için, kendilerine hâkim olamamışlar ve) **aşırı öfke ağızlarından** (dökülen sözlerinde) **açığa çıkmıştır.**

Onların göğüsleri(nde bulunan kalpleri)**nin gizlemekte olduğu** (düşmanlık) **ise** (açıkladıkları şeylerden) **daha büyüktür. Muhakkak Biz** (Allâh ve Rasûlü'nün düşmanlarıyla dost olmamanızı ifâde eden) **bu âyetleri size iyice açıklamışızdır. Eğer siz** (dostla düşman arasındaki farkı düşünüp) **anlamakta olduysanız** (gerekeni yapar ve kâfirleri dost edinmezsiniz).

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyete göre; bâzı Müslümanlar câhiliyet devrinde aralarında bulunan komşuluk ve antlaşma yüzünden kimi Yahûdîlerle ilişkilerini sürdürüyorlardı. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ onlar hakkında bu âyet-i kerîmeyi indirerek, kendi dinlerinden olmayan kimselerle gizlice dostluk yapmalarını yasakladı.

Âyet-i celîlenin Medîne ehli arasında bulunan münâfıklar hakkında nâzil olduğu da rivâyet edilmiştir ki, böylece müminler onlarla dostluk kurmaktan nehyedilmişlerdir. İleride gelecek olan sözleri de bu görüşü desteklemektedir.

هَٓا اَنْتُمْ اُو۬لَٓاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهٖۚ
وَاِذَا لَقُوكُمْ قَالُٓوا اٰمَنَّاۗ وَاِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْاَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِۜ
قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 119

(هَٓا اَنْتُمْ) (Ey Müslümanlar!) **Uyanın! Sizler,** kimlersiniz? (اُو۬لَٓاءِ) **o kişilersiniz ki,** (تُحِبُّونَ) (akrabâlık ve süt bağı gibi nedenlerle) **seviyorsunuz,** kimi? (هُمْ) **o** (Yahûdî ve Hristiyan ola)**nları,** (وَلَا يُحِبُّونَ) **ama onlar sevmiyorlar,** kimi? (كُمْ) **sizi,** (وَتُؤْمِنُونَ) **hâlbuki siz îmân ediyorsunuz,** neye? (بِالْكِتَابِ) **kitaplara,** (كُلِّهٖ) **hepsine,** yâni siz bütün kitaplara, dolayısıyla onların kitabına inandığınız hâlde, onların sizi sevmemeleri ve sizin kitabınıza inanmamalarına rağmen

siz onları nasıl sevebiliyorsunuz, (وَاِذَا لَقُو) **ve o** (Yahûdî ve Hristiyanlardan münâfık ola)**nlar kavuştukları zaman,** kime? (كُمْ) **size,** yâni sizinle karşılaştıklarında, (قَالُوا) **derler,** ne derler? (اٰمَنَّا) **îmân ettik,** (وَاِذَا خَلَوْا) **yalnız kaldıkları zaman ise,** (عَضُّوا) **ısırırlar,** (عَلَيْكُمْ) **sizin aleyhinize** (sizden sebep), neyi? (الْاَنَامِلَ) **parmak uçlarını,** neden dolayı? (مِنَ الْغَيْظِ) **kin**(lerin)**den,** yâni sizden ayrılıp birbirleriyle tenhâda kaldıklarında ise, Müslümanlığın yükselmesine mâni olamadıkları için öfkelerinden parmaklarının uçlarını ısırarak teselli olmaya çalışırlar. (قُلْ) (Habibim!) **De,** yâni Yahûdî ve Hristiyanların münâfıklarına söyle, ne söyle? (مُوتُوا) **ölün,** ne ile? (بِغَيْظِكُمْ) **kininizle,** yâni İslâm'ın ve ehlinin artmasına karşı olan sizin bu öfkeniz, öleceğiniz zamâna kadar devâm etsin ve siz kendinizi sevindirecek bir şey görmeyesiniz. Diğer bir tefsîre göre ise mânâ: "Kininiz sizi öldürecek derecede şiddetli olsun" yâni öfkenizle geberin gidin. (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَلِيمٌ) **hakkıyla bilicidir,** neyi? (بِذَاتِ الصُّدُورِ) **göğüslerin sâhip olduğu şeyi,** yâni kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilicidir.

Meâl-i Şerîf - 119

119- (Ey akrabâlık ve süt bağı gibi sebeplerden dolayı Yahûdî ve Hristiyanlarla gizli dostluk kuran Müslümanlar!)

İşte siz öyle (hatâlı) **kimselersiniz ki,** (sizin kitabınıza inanmadıkları hâlde) **onları seviyorsunuz, ama siz** (onların kitabı dâhil) **kitapların hepsine îmân ettiğiniz hâlde onlar sizi sevmiyorlar.** (Ey Müslümanlar!) **Bir de o** (Ehl-i Kitap içerisindeki münâfık ola)**nlar size kavuştukları zaman** (sizi aldatmak için yalan yere)**: "Biz de** (sizin dîninize) **îmân ettik" derler.**

Yalnız kaldıklarında ise (çok istedikleri hâlde size zarar verecek bir şey yapamadıklarına hayıflanarak) **size karşı kızgınlık**(ların)**dan dolayı parmak uçlarını ısırırlar.**

(Habîbim!) **De ki: "**(İslâm'ın ve ehlinin kuvvet ve izzetini gördükçe kendi zillet ve hakāretinizi daha çok fark edin de) **öfkenizle geberin. Zîrâ şüphesiz ki Allâh göğüslerin sâhip olduğu şeyi** (ve kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

(Ey Ehl-i Kitap'ın münâfıkları! Allâh-u Te'âlâ sizin Müslümanlar hakkındaki düşüncelerinizi tamâmen bildiği için peygamberi vâsıtasıyla Müslümanlara sizin fikirlerinizi haber vererek onları uyandıracak, dolayısıyla siz onlara hiçbir zarar veremeyeceksiniz.)"

اِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْۘ وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَاۜ
وَاِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـٔاًۜ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 120

(اِنْ تَمْسَسْ) **Eğer dokunacak olursa,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (حَسَنَةٌ) **güzel bir şey,** yâni birbirinizi sevmek, birleşmek ve düşmanlarınıza gâlip olmak gibi birtakım nîmetler size nasip olsa, (تَسُؤْ) (bu iyi hâliniz) **kötü eder** (üzer ve kızdırır), kimi? (هُمْ) **onları,** (وَاِنْ تُصِبْ) **ama isâbet edecek olsa,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (سَيِّئَةٌ) **kötü bir şey,** yâni ihtilâfa düşmek ve yenilmek gibi birtakım musîbetler başınıza gelecek olsa, (يَفْرَحُوا) **sevinirler,** ne ile? (بِهَا) **onunla,** (وَاِنْ تَصْبِرُوا) **ve eğer sabrederseniz,** yâni ey Müslümanlar! Eğer onların düşmanlıklarına ve Allâh-u Te'âlâ'nın emir ve yasaklarındaki zorluklara tahammül ederseniz, daha ne yaparsanız? (وَتَتَّقُوا) **ve takvâ sâhibi olursanız,** yâni Allâh-u Te'âlâ'dan korkarak O'nun yasaklarından kaçınırsanız, (لَا يَضُرُّ) **zarar veremez,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (كَيْدُهُمْ) **onların hîlesi,** ne ile? (شَيْـٔاً) (zarardan) **hiçbir şeyle,** yâni sizler sabır ve takvânız sebebiyle Allâh-u Te'âlâ'nın koruması ve yardımına mazhar olacağınız için onların hîlekârlıkları size azıcık bir zarar bile veremez, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (يَعْمَلُونَ) **işliyorlar,** yâni kâfirlerin yaptıkları hîleleri, kimdir? (مُحِيطٌ) **kuşatıcıdır,** yâni ilm-i ezelîsiyle çepeçevre kuşatmıştır, dolayısıyla onlara gereken cezâyı verecektir.

Meâl-i Şerîf - 120

120- (Bolluk, ganîmet ve zafer gibi) **güzel bir şey size dokunacak olursa bu onları kötü eder** (üzer ve kızdırır). **Size** (darlık ve bozgun gibi) **kötü bir şey isâbet edecek olursa da bununla sevinirler.**

Ama siz (onların eziyetlerine ve İslâm'ın emir ve yasaklarını gözetmenin zorluklarına) **sabrederseniz ve** (Allâh-u Te'âlâ'nın haramlarından, özellikle de kâfirlerle dostluk gibi yasaklarından iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız** (bu durumda siz Allâh'ın korumasına gireceğiniz için) **onların hîleleri** (ne sıkıntı ne de eziyet bakımından) **hiçbir şeyle size zarar veremez.**

Şüphesiz ki Allâh onların yapmakta olduğu (hîle ve tuzak gibi) **şeyleri** (ilmi ve kudretiyle çepeçevre kuşatıp zararsız hâle getiren bir) **Muhît'dır.**

وَاِذْ غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِۜ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌۙ ﴿١٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 121

(وَاِذْ غَدَوْتَ) (Habîbim! Hatırla) **o vakti ki, sabahleyin çıkmıştın,** nereden? (مِنْ اَهْلِكَ) **ehlin** (ve eşin olan Âişe'nin evin)**den,** ne olduğun hâlde? (تُبَوِّئُ) **yerleştir**(meye niyetlen)**diğin hâlde,** kimi? (الْمُؤْمِنِينَ) **müminleri,** nerelere? (مَقَاعِدَ) **birtakım mevzilere,** ne için yerleştiriyordun? (لِلْقِتَالِ) **savaş için,** bu mânâ, (لِلْقِتَالِ) terkîbindeki harf-i cerin, (تُبَوِّئُ) kelimesine taalluk etmesine göre verilmiştir. Ama (مَقَاعِدَ) kelimesi (لِلْقِتَالِ) terkîbinin sıfatı olan gizli bir mutaallaka da taalluk edebilir ki, o zaman takdîr-i kelâm: (مَقَاعِدَ صَالِحَةً لِلْقِتَالِ) şeklinde olur ki mânâ: "Sen müminleri muhârebeye elverişli olan mevzilere yerleştiriyordun" demek olur, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَمِيعٌ) **ziyâde işiticidir,** yâni sözlerinizi tam mânâsıyla duyandır, daha kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni niyetlerinizi hakkıyla bilendir.

Meâl-i Şerîf - 121

121- (Habîbim!) **Hani sen müminleri** (Uhud) **savaş**(ı) **için** (müsâit) **birtakım mevzilere yerleştirmek üzere ehlin** (ve eşin olan Âişe'nin evin)-**den sabahleyin çıkmıştın. Allâh** (seni savaşa çıkmaya teşvik edenlerin sözlerini çok iyi işiten bir) **Semî'dir,** (onların taşıdıkları niyetleri, özellikle şehit olma arzularını çok iyi bilen bir) **Alîm'dir.**

اِذْ هَمَّتْ طَٓائِفَتَانِ مِنْكُمْ اَنْ تَفْشَلَاۙ وَاللّٰهُ وَلِيُّهُمَاۜ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 122

Sabahleyin ehlinden ayrıldığın vakitten bedel? (اِذْ هَمَّتْ) **düşündüğü vakti** (hatırla), kim? (طَٓائِفَتَانِ) **iki tâife** (cemâat), kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** neyi kastettiler? (اَنْ تَفْشَلَا) **korkup geri durmalarını,** yâni o vakit sizden iki zümre münâfıkların sözlerine aldanarak harpten korkup cihâd meydanını terk etmeyi düşünmüşlerdi, (وَاللّٰهُ) **hâlbuki ancak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (وَلِيُّهُمَا) **o ikisinin velîsidir,** yâni ardımcısı, muhâfızı ve içlerine gelen korkuya uyup er meydanından kaçmaktan kurtarıcıdır, (وَعَلَى اللّٰهِ) **ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (فَلْيَتَوَكَّلِ) **tevekkül etsin** (güvenip dayansın), kim? (الْمُؤْمِنُونَ) **müminler.**

Meâl-i Şerîf - 122

122- (Ey ensâr! Hatırlayın) **bir zamânı ki,** (Hazrec'den Benî Seleme, Evs'den de Benî Hârise olmak üzere) **içinizden iki tâife** (münâfıkların reisi olan İbnü Übeyy'in üç yüz kişiyle birlikte Uhud Harbi'nden kaçtığını görünce) **korkup geri durmayı düşünmüştü.**

Hâlbuki ancak Allâh onların Velî'si (koruyucusu ve yardımcısı) **idi. Müminler ancak Allâh'a tevekkül etsin** (ve tüm işlerinde ancak O'na güvenip dayansınlar, zîrâ O, Kendisine güvenenleri mahcup etmez).

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 123

(وَلَقَدْ نَصَرَ) **Andolsun ki; elbette muhakkak, yardım etti,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) nerede? (بِبَدْرٍ) **Bedir'de,** burada (بَا), (فِى) mânâsındadır, (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** kimlerdiniz? (اَذِلَّةٌ) **zelil** (zayıf ve güçsüz kimse)**ler** (idiniz), (فَاتَّقُوا) **öyleyse hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تَشْكُرُونَ) **şükretmiş olasınız.**

Meâl-i Şerîf - 123

123- (Nitekim) **andolsun ki; elbette siz** (sayı ve kuvvet bakımından) **zelil** (ve güçsüz) **kimselerken Allâh Bedir'de de kesinlikle size yardım etmişti.**

Öyleyse Allâh'tan hakkıyla sakının (ve peygamberiyle birlikte er meydanında sebât edin), **tâ ki siz** (mazhar olduğunuz bu yardım nîmetine) **şükredebilesiniz.**

اِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ اَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِينَ ﴿١٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 124

Allâh-u Te'âlâ ne zaman size yardım etti? (اِذْ تَقُولُ) **sen diyorken,** kime? (لِلْمُؤْمِنِينَ) **müminlere,** ne dediğin zaman? (اَلَنْ يَكْفِيَ) **elbette yetmez mi?!** yâni mutlaka yeter, kime? (كُمْ) **size,** ne? (اَنْ يُمِدَّ) **imdat** (yardım) **etmesi,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (رَبُّكُمْ) **Rabbiniz,** neyle? (بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ) **üç bin ile,** kimlerden? (مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklerden,** ne oldukları hâlde? (مُنْزَلِينَ) **indirilmiş oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 124

124- Vaktâ ki sen (Bedir'de) **müminlere: "**(Semâdaki) **melekler** (içerisin)**den** (seçilip) **indirilmiş oldukları hâlde üç bin** (melek) **ile Rabbinizin size yardım etmesi size kesinlikle yeterli olmaz mı?" diyordun.**

بَلٰٓى اِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ
بِخَمْسَةِ اٰلَافٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 125

(بَلٰى) **Evet** (bu yardım size yeter, üstelik), (اِنْ تَصْبِرُوا) **eğer sabrederseniz,** yâni cihâdın zorluklarına, emrolunduğunuz tekliflerin meşakkatlerine sabrederseniz, daha? (وَتَتَّقُوا) **ve** (peygamberinizin emrine karşı gelmekten) **hakkıyla sakınırsanız,** daha? (وَيَأْتُو) **onlar da gelirlerse,** yâni müşrikler gelecek olurlarsa, kime? (كُمْ) **siz**(in üzeriniz)**e,** ne zaman? (مِنْ فَوْرِهِمْ) **saatlerinde,** öyle saatleri ki, (هٰذَا) **işte şu** (yâni ansızın size şu anda saldıracak olsalar), (يُمْدِدْ) **yardım eder,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (رَبُّكُمْ) **Rabbiniz,** ne ile? (بِخَمْسَةِ اٰلَافٍ) **beş binle,** kimlerden? (مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ) **meleklerden,** o melekler ne oldukları hâlde? (مُسَوِّمِينَ) **nişanlayıcı,** yâni kendilerini ve atlarını harpte tanıtacak bir alâmetle nişanlayıcı oldukları hâlde.

Meâl-i Şerîf - 125

125- Evet! (Tabî ki bu yeterli olur. Ama savaşın zorluklarına Allâh için) **sabrederseniz ve** (peygamberinizin emrine karşı gelmekten) **hakkıyla sakınırsanız, o** (müşrik ola)**nlar da siz**(in üzeriniz)**e** (hiç beklemeden) **işte şu anlarında** (ansızın) **gelecek olurlarsa, Rabbiniz** (kendilerini sarıklarla, atlarının perçem ve kuyruklarını da beyaz yünlerle) **nişanlayan meleklerden beş bin ile size yardım edecektir.**

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهٖ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 126

(وَمَا جَعَلَ) **Ve yapmadı,** neyi? (هُ) **onu** (bu yardımı), kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni Allâh-u Te'âlâ bu yardımı hiçbir şey için yapmadı, (اِلَّا بُشْرٰى) **ancak bir müjde** (olsun) **için** (yaptı), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** daha niçin yaptı? (وَلِتَطْمَئِنَّ) **mütmain olsun** (iyice yatışsın ve rahatlasın için), ne? (قُلُوبُكُمْ) **kalpleriniz,** ne ile? (بِهٖ) **onunla** (bu yardım sebebiyle), (وَمَا النَّصْرُ) **zâten yardım** (hiç kimse tarafından) **olmamıştır,** (اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafındandır,** öyle Allâh-u Te'âlâ ki, (اَلْعَزِيزِ) **ziyâde izzet sâhibi,** yâni ulu ve kavî, çok kuvvetli ve her şeye gâlip gelen, yine öyle Allâh-u Te'âlâ ki, (اَلْحَكِيمِ) **ziyâde hikmet sâhibi,** yâni hikmeti gereği dilediğine yardım edip, dilediğini de mahrum eden.

Meâl-i Şerîf - 126

126- Allâh ise (melekleriyle yaptığı) **bu** (yardım husûsu)**nu ancak sizin için bir müjde olsun ve kalpleriniz onun sebebiyle** (korkularından kurtularak sükûnete erip) **iyice yatışsın diye yapmıştır.**

Zâten yardım (ne savaşçılardan, ne de meleklerden değil) **sâdece Azîz ve Hakîm olan Allâh katındandır**(ki O hiç yenilmeyen yegâne gâliptir ve gâlip ederken de, mağlup ederken de hikmeti gözetendir).

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 127

Allâh-u Te'âlâ Bedir Muhârebesi'nde size niçin yardım etti? (لِيَقْطَعَ) **kessin için,** neyi? (طَرَفًا) **mühim bir tarafı,** yâni müşriklerin ileri gelenlerinin kafalarını, onlar kimlerden oldukları hâlde? (مِنَ الَّذِينَ) **o kimselerden ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** daha ne yapsın? (اَوْ يَكْبِتَ) **rezil etsin,** kimi? (هُمْ) **onları,** yâni kâfirleri bozguna uğratarak mahzun etsin, daha? (فَيَنْقَلِبُوا) **hemen dönsünler,** yâni geri dönüp gitsinler, ne oldukları hâlde? (خَائِبِينَ) **hüsrâna uğrayan** (ümitleri boşa çıkan) **kimseler oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 127

127- (Allâh) **kâfir olmuş kimselerden önemli bir tarafı**(n ve lider konumundaki bir fırkanın kafasını) **kessin yâhut onları rezîl**(-ü rüsvay) **etsin de** ***/yüzüstü yıksın da/ ciğerine işletecek şekilde üzsün de/*****, nihâyet onlar** (bozguna uğrayarak) **ümitleri boşa çıkan kimseler olarak** (harp alanından) **dönsünler diye** (Bedir'de size bu yardımı yapmıştır).

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَاِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 128

(لَيْسَ) **Olmadı,** kim için? (لَكَ) (Habîbim!) **Senin için,** neden olduğu hâlde? (مِنَ الْاَمْرِ) **emirden** (kulların işlerinden) **olduğu hâlde,** ne? (شَيْءٌ) **hiçbir şey,** yâni var olacak bütün işler ancak Allâh-u Te'âlâ'ya âittir. Sen kulları korkutmak için gönderilmiş bir peygambersin, onların yaptıklarından mesûl değilsin. Bu cümle mâtuf ile mâtufun aleyh arasında mûterize (yâni iki cümlenin arasına giren îtirâz cümlesi)dir, dolayısıyla bundan sonra gelecek (اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ) cümlesi bundan evvelki âyet-i celîlede geçen (لِيَقْطَعَ) cümlesine atfedilmiştir. Buna göre mânâ şöyle verilir: "Allâh-u Te'âlâ Bedir'de size yardım etti ki, onların bir kısmını parçalayıp atsın veyâ mağlûb etsin", yâhut ne yapsın? (اَوْ يَتُوبَ) **yâhut** (tevbelerini kabûl ile) **dönüş yapsın,** kime? (عَلَيْهِمْ) **onlara,** yâni onları İslâmiyet'e kavuşturup tevbeye muvaffak ederek tevbelerini kabûl buyursun, veyâ ne yapsın? (اَوْ يُعَذِّبَ) **yâhut**

azap etsin, kime? (هُمْ) **onlara,** yâni onlar kâfirlikte ısrâr edecek olurlarsa, kendilerini şirk içinde öldürerek ebedî azâba çarptırsın, böyle yaparsa da doğrusunu yapmış olur, (فَاِنَّهُمْ) **çünkü şüphesiz onlar,** kimlerdir? (ظَالِمُونَ) **zâlim kimselerdir,** yâni kâfirlikte ısrarcı olarak kendilerine zulmedenler azâbı hak etmişlerdir.

Meâl-i Şerîf - 128

128- (Habîbim! Kulların cezâlandırılması veyâ mükâfatlandırılması gibi) **işler(in)den hiçbir şey sana âit olmadı;** (Allâh) **ya onların tevbelerini kabûl eder veyâ** (kâfirlikte ısrarcı olurlarsa) **kendilerine azap eder, zîrâ** (bu durumda) **gerçekten onlar** (azâbı hak etmiş olan) **zâlim kimselerdir.**

Bu âyetin daha iyi anlaşılması için birçok kaynakta rivâyet edilen iniş sebeplerini zikredelim: Uhud günü müşrikler tarafından Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in sağ alt yan dişi isâbet almış ve mübârek yüzü yarılmıştı.

Kendisi kanlarını silerken: "Peygamberlerine böyle yapan bir kavim nasıl felah bulsun?!" buyuruyordu ki, işte bu âyetin nüzûlü ile, onların felah bulup bulmayacağı konusunun kendisine kalmadığı, bilakis tüm kulların işlerinin Allâh-u Te'âlâ'ya âit olduğu bildirildi.

İbnü Ömer *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyete göre; Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Uhud günü müşriklerin safında olan bâzı kişilere lânet edince bu âyet-i celîle inerek, kendisinden bedduâya son vermesi istendi ve bilâhare onların hepsine îmân nasip oldu. Yine böylece Uhud günü Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*, kâfirler tarafından ashâbının ve amcası Hamza *(Radıyallâhu Anh)*ın mübârek cesetlerine yapılan kötü muâmeleyi gördüğünde: "Yemin olsun ki; Allâh bizi bunlara bir daha gâlip edecek olursa, elbette Araplardan hiçbirinin yapmadığı işkenceleri onlara tattıracağız" deyince bu âyet-i celîle kendisini engelledi. İbnü Mes'ûd *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyete göre; o gün ashâbından bozguna uğrayıp kaçanlara bedduâ etmek istediğinde bu âyet-i celîle ile nehyedildi ve onların tevbesinin kabûl edildiği kendisine bildirildi. *(el-Hâzin, Lübâbü't-te'vîl,-Mecmû'atü't-tefâsîr-, 1/584)*

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ
وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 129

(وَلِلّٰهِ) **Ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a âittir,** yâni sâdece O'na mahsustur, ne? (مَا) **o şeyler ki,** neredeler? (فِي السَّمٰوَاتِ) **göklerlerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِي الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** yâni göklerde ve yerde ne varsa onların hepsi hilkat (yaratılma), mülkiyet (sâhip olma), emir ve yönetim bakımından Allâh-u Te'âlâ'ya mahsustur. (يَغْفِرُ) **mağfirette bulunur** (günahları bağışlar), kim için? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** yâni müminlerden affetmek istediğini fazl-u keremiyle affeder, günahından sebep cezâlandırmaz, daha?

(وَيُعَذِّبُ) **ve azap eder,** kime? (مَنْ) **o kimseye ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** yâni azap etmek istediğine de adâleti gereği azap eder, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni şirkten tevbe edicilerin günahını son derece bağışlayıcıdır, daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde rahmet edicidir,** yâni îmân üzere ölenlere karşı son derece merhametlidir.

Meâl-i Şerîf - 129

129- (Habîbim!) **Göklerde olan şeyler de yer**(yüzün)**de bulunan şeyler de** (yaratılmak, mülkiyet ve yönetim bakımından sana âit olmayıp) **ancak Allâh'a âittir. O** (Rabbin) **dilediği kimse için** (fazl-u rahmetiyle günahlarını) **mağfirette bulunur, istediği kimseye ise** (adâleti ve hikmeti gereği) **azap eder. Zâten Allâh** (kullarının günahlarını çokça örten bir) **Ğafûr'dur,** (çok acıdığı için, hak etseler de cezâlarını âcil vermeyen bir) **Rahîm'dir.** (Öyleyse onlara bedduâ husûsunda aceleci olma.)

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰٓوا اَضْعَافًا مُضَاعَفَةًۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَۚ ﴿١٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 130

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler! (لَا تَأْكُلُوا) **yemeyin,** neyi? (الرِّبٰٓوا) **fâizi,** ne olduğu hâlde? (اَضْعَافًا) **katlar ile,** öyle katlar ki, (مُضَاعَفَةً) **katlanmış** (artırılmış), (وَاتَّقُوا) **ve hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تُفْلِحُونَ) **felâha** (kurtuluşa) **eresiniz.**

Meâl-i Şerîf - 130

130- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (Câhiliyet devrinde yapıldığı gibi) **birçok katlarla katlan**(mış şekilde artırıl)**mış olarak fâiz yemeyin ve** (yasaklarına düşmeme husûsunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının, tâ ki siz** (âhiret sevâbına kavuşarak) **felâha eresiniz.**

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِٓي اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَۚ ﴿١٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 131

(وَاتَّقُوا) **Ve hakkıyla sakının,** neden? (النَّارَ) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den,** (الَّتِٓي) **öyle** (ateş) **ki,** (اُعِدَّتْ) **hazırlandı,** kimler için? (لِلْكَافِرِينَ) **kâfirler için,**

Meâl-i Şerîf - 131

131- (Ey fâiz yiyenler! Hadd-i zâtında) **kâfirler için hazırlanmış bulunan o** (cehennem) **ateş**(in)**den iyice sakın**(mak istiyorsanız, fâizi bırak)**ın** (ki, kâfirler gibi amel ettiğiniz için siz de aynı azâba uğratılmayasınız).

وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 132

(وَاَطِيعُوا) **Ve itâat edin,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Azîmüşşân)**a,** yâni bütün emir ve yasaklarında Allâh-u Te'âlâ'ya itâat edin, daha? (وَالرَّسُولَ) **ve o Rasûl'e,** yâni dîni size açıklayan ve risâletini size duyuran Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e de itâat edin, zîrâ ona itâat, Allâh-u Te'âlâ'ya olan itâatın ta kendisidir, (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تُرْحَمُونَ) **rahmet olunasınız,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın rahmetine kavuşturulasınız.

Meâl-i Şerîf - 132

132- Bir de Allâh(ın bütün emirlerini tutup, fâiz gibi tüm yasaklarından kaçarak O'n)**a ve** (son peygamber olarak gönderdiği) **o Rasûl'e itâat edin, tâ ki siz** (Allâh tarafından) **rahmet olunasınız.**

وَسَارِعُٓوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 133

(وَسَارِعُٓوا) **Ve koşuşun,** neye? (اِلٰى مَغْفِرَةٍ) **büyük bir mağfirete,** yâni Rabbinizin sizi affetmesine vesîle olacak sâlih amellere, öyle mağfiret ki kim tarafından olucu? (مِنْ رَبِّكُمْ) **Rabbinizden,** daha? (وَجَنَّةٍ) **ve büyük bir cennete,** öyle cennet ki, (عَرْضُهَا) **onun eni,** nedir? (اَلسَّمٰوَاتُ) **göklerdir,** daha? (وَالْاَرْضُ) **yerdir,** yâni eni göklerle yerler genişliğinde olan ebediyet ve saâdet âlemine girebilmek için ibâdet ve tâata devâm edin, öyle cennet ki, (اُعِدَّتْ) **hazırlandı,** kim için? (لِلْمُتَّقِينَ) **müttakîler için,** yâni Allâh ve Rasûlü'ne itâatta bulunup günahları terk eden takvâ sâhipleri için.

Meâl-i Şerîf - 133

133- Ayrıca siz, Rabbinizden büyük bir mağfiret (kazandıracak İslâm, ihlâs ve tevbey)**e, bir de** (Müslümanlardan herhangi birine verilecek makāmın) **eni** (bile)**, göklerle yer**(ler kadar geniş) **olan büyük bir cennete** (kavuşmak için birbirinizle yarışırcasına) **koşuşun ki o** (cennet), (haramlardan sakınan) **takvâ sâhipleri için hazırlanmıştır.**

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِى السَّرَّٓاءِ وَالضَّرَّٓاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ
وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 134

Kimdir o takvâ sahipleri? (اَلَّذ۪ينَ) **Öyle kimseler ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ederler** (verirler), nerede? (فِى السَّرَّٓاءِ) **bollukta,** daha? (وَالضَّرَّٓاءِ) **darlıkta,** daha kimdirler? (وَالْكَاظِم۪ينَ) **tutucu kimseler,** neyi? (اَلْغَيْظَ) **öfkeyi,** yâni o müttakî zatlar hiddet ve gazaplarına mağlûp olmayıp, sabreden kimselerdir, daha? (وَالْعَاف۪ينَ) **affediciler** (vazgeçenler), kimden? (عَنِ النَّاسِ) **insanlar**(ı cezâlandırmak) **dan,** yâni cezâya çarptırılmayı hak eden kimselere cezâ vermeyen şerefli kimselerdir, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (يُحِبُّ) **sever,** kimleri? (اَلْمُحْسِن۪ينَ) **güzel davranışta bulunan o kimseleri.**

Meâl-i Şerîf - 134

134- (Cennet) **o** (takvâ sâhibi) **kimseler** (için hazırlanmıştır) **ki, bollukta da darlıkta da** (emrolunan yerlere) **infakta bulunurlar, bir de** (cezâlandırma gücüne sâhipken, intikam almayıp içlerinde biriken) **öfkeyi tutanlar ve insanlardan** (kusurlarını) **affedenler** (işte sonsuz cennetler ve bitmez tükenmez nîmetler onları beklemektedir). **Zâten Allâh güzel davranışta bulunan o kişileri sever.**

وَالَّذ۪ينَ اِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُٓوا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْۖ
وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اللّٰهُۗ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلٰى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 135

(وَالَّذ۪ينَ) **Yine o kimseler ki,** (اِذَا فَعَلُوا) **işledikleri zaman,** neyi? (فَاحِشَةً) **çok çirkin bir işi,** yâni zinâ gibi çok çirkin büyük bir günahı, (اَوْ ظَلَمُٓوا) **veyâ zulmettikleri zaman,** kime? (اَنْفُسَهُمْ) **nefislerine,** yâni her hangi küçük bir günah işleyerek kendilerine yazık ettikleri zaman, (ذَكَرُوا) **hatırlarlar,** kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** yâni Cenâb-ı Hakk'ın va'îdini ve ikābını (tehdîdini ve azâbını) veyâ kulları üzerindeki büyük hakkını düşünürler, daha ne yaparlar? (فَاسْتَغْفَرُوا) **hemen istiğfâr ederler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'dan mağfiret isterler, ne için? (لِذُنُوبِهِمْ) **günahları için,** (وَمَنْ) **zâten kim,** (يَغْفِرُ) **mağfiret edebilir,** yâni kimse bağışlayamaz, neyi? (اَلذُّنُوبَ) **günahları,** (اِلَّا اللّٰهُ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ), o takvâ sâhipleri daha ne yaparlar? (وَلَمْ يُصِرُّوا) **ve ısrâr** (devâm) **etmezler,** ne üzerine? (عَلٰى مَا) **o şeyler üzerine ki,** (فَعَلُوا) **işlediler,** yâni yaptıkları kötülüklere devâm etmezler, ne oldukları hâlde ısrâr etmezler? (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** (يَعْلَمُونَ) **bilirler,** yâni yaptıklarının çirkinliğini bile bile, işledikleri kötülükleri sürdürmezler.

Meâl-i Şerîf - 135

135- Yine (takvâ sâhipleri) **o kimseler**(dir) **ki;** (büyük günah işleyerek) **çok çirkin bir iş yaptıkları vakit yâhut** (küçük bir günah işleyerek) **kendilerine zulmettikleri zaman Allâh**(ın tehdit ihtivâ eden hükümlerini ve yüce şânın)**ı hatırlarlar da, hemen** (pişman olup tevbe ederek) **günahları için mağfiret** (ve bağışlanma) **isterler. –Zâten Allâh'tan başka günahları kim bağışlayabilir?!–**

Bir de onlar (işledikleri günahın çirkinliğini) **bilmekte bulunuyorlarken, yapmış oldukları** (kötü) **şeyler üzerine ısrarcı olmazlar.** (Bilakis tevbe ve istiğfâra sarılarak günahlara ısrarcı olma vasfından kurtulurlar.)

أُولٰٓئِكَ جَزَٓاؤُ۬هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ وَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِل۪ينَۜ ﴿١٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 136

(أُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); (جَزَٓاؤُ۬هُمْ) **onların mükâfâtı,** nedir? (مَغْفِرَةٌ) **büyük bir mağfiret** (günahlarının örtülmesi)**dir,** öyle mağfiret ki kim tarafından olucu? (مِنْ رَبِّهِمْ) **Rablerinden olucu,** daha nedir? (وَجَنَّاتٌ) **ve büyük cennetlerdir,** öyle cennetler ki, (تَجْر۪ي) **sürekli akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) **onların** (ağaçlarının ve köşklerinin) **altından,** ne? (الْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** ne oldukları hâlde Allâh-u Te'âlâ onları bu cennetlerle mükâfatlandıracaktır? (خَالِد۪ينَ) **ebedî kalıcı kimseler oldukları hâlde,** nerede? (ف۪يهَا) **orada** (o cennetlerde), (وَنِعْمَ) **ve ne güzel oldu,** ne? (اَجْرُ الْعَامِل۪ينَ) **o** (iyi) **amel edenlerin mükâfatı,** yâni dînî ve dünyevî vazîfelerini güzelce yerine getirenlere verilecek olan bu mağfiret ve cennet ne güzeldir.

Meâl-i Şerîf - 136

136- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (öyle bahtiyâr kimselerdir) **ki, kendilerinin mükâfâtı; Rablerinden büyük bir mağfiret** (ve bağışlanma) **ve içlerinde ebedî kalıcı kimseler oldukları pek değerli cennetlerdir ki** (köşkleriyle ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmaktadır. Zâten** (bu şekilde güzel) **amel eden o kişilerin mükâfâtı ne güzel olmuştur!**

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌۙ فَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّب۪ينَ ﴿١٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 137

(قَدْ خَلَتْ) **Muhakkak geçmiştir,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden evvel,** ne? (سُنَنٌ) (Allâh-u Te'âlâ'nın kâfirlerin azâbına dâir tatbîk ettiği) **birçok kurallar,** yâni Ey Ümmet-i Muhammed! Muhakkak sizden evvel beşeriyet âleminde kâfir olan ümmetlerin târihinde birçok fecî vakalar geçmiştir. Din düşmanları bir müddet yaşatılmışlarsa da, sonra yakalanıp lâyık oldukları cezâlara çarptırılmışlardır, (فَسِيرُوا) **artık yürüyün,** nerede? (فِي الْأَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** yâni yeryüzünde muhtelif ülkelerde gezip dolaşın, daha? (فَانْظُرُوا) **bakın,** (كَيْفَ) **nasıl,** (كَانَ) **oldu,** ne? (عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ) **o yalanlayıcı kimselerin âkıbeti,** yâni peygamberleri yalanlayanların kötü sonlarının eserlerini görerek ibret alın.

Meâl-i Şerîf - 137

137- Gerçekten (Allâh-u Te'âlâ'nın) **sizden önce** (geçen inkârcı ümmetler hakkında cezâ olarak uyguladığı) **nice kurallar** (ve değişmez kānunlar gelip) **geçmiştir. Artık siz** (kâfir milletlerin helâk kalıntılarına rastlayıp ibret almanız için) **yer**(yüzün)**de gezin de** (bir) **bakın ki o** (peygamberlerini) **yalanlayıcı kimselerin** (kötü) **âkıbeti nice olmuş?!**

هٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 138

(هٰذَا) **İşte bu** (Kur'ân), nedir? (بَيَانٌ) **tam bir beyân** (ve açıklama)**dır,** kim için? (لِلنَّاسِ) **bütün insanlar için,** daha nedir? (وَهُدًى) **ve büyük bir hidâyettir,** yâni saâdete ulaştıran bir rehberdir, daha? (وَمَوْعِظَةٌ) **ve çok kıymetli bir öğüttür,** kim için? (لِلْمُتَّقِينَ) (haramlardan hakkıyla sakınan) **müttakî kimseler için.**

Meâl-i Şerîf - 138

138- İşte bu(nca önemli konuyu îzâh eden Kur'ân-ı Kerîm)**, insanlar için tam bir beyân** (ve açıklama)**dır,** (şirkten hakkıyla sakınan) **takvâ sâhipleri için de** (yol gösteren) **yüce bir hidâyettir ve** (hem teşvikler hem de tehditlerle dolu) **büyük bir öğüttür.**

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 139

(وَلَا تَهِنُوا) **Ve gevşemeyin,** yâni ey müminler! Uhud'da başınıza gelen hezîmetten dolayı ümitsizliğe düşerek cihattan gevşemeyin, daha? (وَلَا تَحْزَنُوا)

ve mahzun olmayın (kaybettiklerinizden dolayı üzülmeyin), (وَاَنْتُمُ) **hâlbuki ancak siz,** kimlersiniz? (اْلاَعْلَوْنَ) **en üstün kimselersiniz,** yâni düşmanlarınız değil, sizler gâlipsiniz, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (مُؤْمِنِينَ) **îmân edici kimseler,** yâni eğer siz gerçekten mümin kimselerseniz, gevşemeyin ve üzülmeyin, zîrâ îmân kalbe kuvvet verir ve Allâh-u Te'âlâ'ya son derece güvenip, düşmanlarından korkmamayı gerektirir.

Meâl-i Şerîf - 139

139- (Ey Müslümanlar! Uhud'da karşılaştığınız hezîmetten dolayı cihattan) **gevşemeyin ve** (kaçırdığınız ganîmetlere de, kaybettiğiniz canlara da) **üzülmeyin. Oysa ancak siz en üstün kimselersiniz** (ve bundan sonra katılacağınız her muhârebede mutlaka gâlip geleceksiniz). **Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler oldu iseniz** (Allah yolunda cihattan hiçbir sûrette geri kalmayın. Çünkü gerçek îmân, Allâh'a güvenmeyi ve düşmanlara aldırmamayı îcâb eder).

Bu âyet-i kerîmede zikredilen üstünlük, maddî veyâ mânevî olmak üzere iki türlü tefsîr edilmiştir:

a) Bu "Üstünlük"; "Müminlerin hak üzere oluşu, cihatlarının Allâh yolunda olması ve ölülerinin mutlaka cennetlik oluşu" şeklinde tefsîr edilmiştir ki bu durumda "Üstünlük" mânevîdir. Zîrâ müşriklerin bâtıl üzere bulundukları, savaşlarının şeytan uğrunda olduğu ve ölülerinin cehennemi boylayacağı îzâha muhtaç değildir.

b) Kurtubî *(Rahimehullâh)*tan nakledilen: "Bu âyet-i celîleden sonra sahâbe-i kirâm, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in döneminde hangi muhârebeye çıktılarsa mutlaka zafer elde etmişlerdir. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in vefâtından sonra da, tek bir sahâbînin bile bulunduğu hiçbir ordu yenilmemiştir" şeklindeki beyân ise, zâhirî üstünlük ifâdesidir. *(Ebu'l-Leys es-Semerkandî, Bahru'l-ulûm, 1/301; el-Kurtubî, el-Câmi'u li-ahkâmi'l-Kur'ân, 5/334; el-Âlûsî, 5/9)*

اِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُۜ وَتِلْكَ الْاَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِۚ وَلِيَعْلَمَ
اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَٓاءَۜ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَۙ ﴿١٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 140

(اِنْ يَمْسَسْ) **Eğer dokunmuşsa,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (قَرْحٌ) **bir yara,** yâni ey müminler! Uhud Savaşı'nda size bir yara isâbet etmişse, bu sizin cihattan geri kalmanıza bir mâzeret olamaz, zîrâ (فَقَدْ مَسَّ) **muhakkak dokunmuştur,** kime? (الْقَوْمَ) **o** (müşrik) **kavme,** ne? (قَرْحٌ) **bir yara,** öyle yara ki, (مِثْلُهُ) **onun misli** (sizin başınıza gelenin bir benzeri), yâni onlar Uhud günü sizi yaraladılarsa, evvelce Bedir günü de siz onları yaralamıştınız. Onların aldıkları bu yara kalplerini zayıflatmayıp tekrar sizinle muhârebeye kalkışmalarına mâni olmadığına

göre, onlarla tekrar harbe kalkışmaktan gevşememek size daha yakışır, zîrâ siz Allâh-u Te'âlâ'dan, onların beklemedikleri zaferleri beklemektesiniz, (وَتِلْكَ) **ve** (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** onlardan bedel? (الْأَيَّامُ) **o günler,** yâni o zafer ve gâlibiyet günleri, nedir? (نُدَاوِلُ) **Biz sürekli döndürürüz,** neyi? (هَا) **onları** yâni o günleri, nerede? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** yâni birçok hikmetler meydana gelsin için zafer günlerini bâzen insanların bir kısmına, bâzen de diğer bir kısmına nasip ederiz ki Biz bunu, kullarımızın gayba îmân edip etmediklerini ortaya çıkartmak için yaparız, daha niçin? (وَلِيَعْلَمَ) **ayırt etsin için,** İbnü Abbâs ve İbnü İshâk *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili; "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 7/243; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, 3/773; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/515)* kim seçsin? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimleri? (الَّذِينَ) **o kimseleri ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** daha niçin yaparız? (وَيَتَّخِذَ) **ittihâz etsin** yâni edinsin **için,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** kimler? (شُهَدَاءَ) **şehidler** veyâ **şâhitler,** yâni Allâh-u Te'âlâ yolunda bütün zorluklara sabrettiklerine dâir birbirine şâhitlik edecek adâletli kimseler, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (الظَّالِمِينَ) **o zâlimleri** (Allâh yolunda cihatta sabretmeyen münâfıkları).

Meâl-i Şerîf - 140

140- Eğer size (Uhud'da) **bir yara dokunduysa, ona benzer bir yara da** (Bedir günü) **gerçekten o** (kâfir) **kavme dokunmuştu.** (Böyle olduğu hâlde onların kalpleri zayıflamayıp tekrar Uhud'da size karşı çıkarlarken, şimdi siz Uhud'da aldığınız yaradan dolayı niye gevşiyorsunuz?!)

(Habîbim!) **İşte sana! Bugünler** (öyle günlerdir) **ki, Biz onları insanlar arasında sürekli döndürmekteyiz** (ve böylece Biz bâzen zaferi Müslümanların lehine, bâzen de aleyhlerine çevirmekteyiz ki Biz bunu İslâm'ın hak olduğunun açıkça meydana çıkmasıyla gayba îmân imtihânının ortadan kalkmaması gibi nice hikmetlere mebnî olarak yapmaktayız)**!**

Bir de Allâh o müminleri (münâfıklardan) **ayırt etsin ve sizden şehitler** */(kıyâmet günü diğer ümmetlere)* ***şâhit olacak kimseler/*** **edinsin diye** (sizi her zaman gâlip etmemiştir). **Zâten Allâh o** (şirk koşan) **zâlimleri sevmez.** (Dolayısıyla bâzen kâfirleri gâlip etse de bu onlar için bir ikrâm olmayıp, istidraçtan öte geçmez.)

İbnü Abbâs ve Muhammed ibnü İshâk *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili; "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 7/243; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, 3/773; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/515)*

Dolayısıyla bu gibi âyetlere yanlış mânâ vererek "Allâh-u Te'âlâ -hâşâ- ezelde her şeyi bilmediğinden bâzı şeyleri öğrenmek için kullarını imtihan eder" diyenler Allâh-u Te'âlâ'nın ilim sıfatını inkâr ettikleri için ulemânın icmâ'ı ile kâfir sayılmışlardır. *(İbnü Hacer el-Heytemî, el-Fethu'l-mübîn, sh:163)*

وَلِيُمَحِّصَ اللّٰهُ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرٖينَ ﴿١٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 141

O zafer günlerini insanlar arasında daha niçin döndürüyoruz? (وَلِيُمَحِّصَ) **tamâmen arındırsın için,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (اَلَّذٖينَ) **o kimseleri ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni müminleri günah kirlerinden tertemiz etsin ve kötülüklerden paklasın, daha? (وَيَمْحَقَ) **ve azar azar helâk etsin,** kimleri? (اَلْكَافِرٖينَ) **o kâfirleri,** yâni murdar bir ölümle onları öldürerek cehennem azâbına çarptırsın için.

Meâl-i Şerîf - 141

141- Yine böylece Allâh îmân etmiş olan o kimseleri (mağlup etmesi netîcesinde çekecekleri üzüntüyle günahlarından) **tamâmen arındırsın, o kâfirleri** (yenik duruma düşürmesi hâlinde) **ise** (onları) **azar azar helâk etsin diye** (bu zafer günlerini insanlar arasında döndürmektedir).

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذٖينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرٖينَ ﴿١٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 142

(اَمْ حَسِبْتُمْ) **Yoksa zannettiniz mi?!** neyi? (اَنْ تَدْخُلُوا) **gireceğinizi,** nereye? (اَلْجَنَّةَ) **cennete,** (وَلَمَّا يَعْلَمْ) **hâlbuki henüz ayırt etmedi,** İbnü Abbâs ve Muhammed ibnü İshâk *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili; "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 7/243; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, 3/773; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/515)* kim ayırt etmedi? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimleri? (اَلَّذٖينَ) **o kimseleri ki,** (جَاهَدُوا) **cihâd ettiler,** kimden oldukları hâlde? (مِنْكُمْ) **sizin içinizden,** daha? (وَيَعْلَمَ) **ve hâlbuki henüz ayırt etmedi,** kimleri? (اَلصَّابِرٖينَ) **sabredicileri.** Yâni kimin hakkı ile kendi yolunda savaş etmiş ve kimin zorluklara hakkı ile sabretmiş olduğunu ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?!

Meâl-i Şerîf - 142

142- Yoksa siz (imtihana tâbi tutulmadan) **cennete girebileceğinizi mi sandınız; oysa henüz Allâh içinizden cihâd etmiş olanları** (er meydanından kaçanlardan) **ayırt etmemiş, sabredenleri de** (îtirâz edenlerden) **ayırt etmemiştir?!**

Mevlâ Te'âlâ bu âyet-i celîlesiyle: "Siz Allâh yolunda öldürülen, mallarını ve canlarını seve seve fedâ eden, aldıkları birçok yara ve darbelerin acısına katlanan ve düşmanlarının eziyetlerine karşı sabreden kimselerin yolunu izlemedikçe cennete gireceğinizi mi zannettiniz?!" buyurmuş ve böylece Uhud günü hezîmete uğrayıp kaçanlara sitemde bulunmuştur.

İbnü Abbâs ve Muhammed ibnü İshâk *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili; "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 7/243; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, 3/773; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/515)*

Dolayısıyla bu gibi âyetlere yanlış mânâ vererek "Allâh-u Te'âlâ -hâşâ- ezelde her şeyi bilmediğinden bâzı şeyleri öğrenmek için kullarını imtihan eder" diyenler Allâh-u Te'âlâ'nın ilim sıfatını inkâr ettikleri için ulemânın icmâı ile kâfir sayılmışlardır. *(el-Heytemî, el-Fethu'l-mübîn, sh:163)*

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَاَيْتُمُوهُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 143

(وَلَقَدْ كُنْتُمْ) **Andolsun ki; elbette muhakkak siz idiniz,** nedir idiniz? (تَمَنَّوْنَ) **temennî** (arzu) **ediyordunuz,** neyi? (الْمَوْتَ) **ölümü,** neden evvel? (مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْ) **kavuşmanızdan önce,** neye? (هُ) **ona,** yâni ölümle karşılaşmadan evvel Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda şehit olmayı istiyordunuz, (فَقَدْ رَاَيْتُمُو) **işte muhakkak gördünüz,** neyi? (هُ) **onu,** (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** (تَنْظُرُونَ) **bakıyorsunuz,** yâni işte şimdi ölümün sebeplerini ayan beyân gördünüz, eğer şehitlik isteğinizde doğru kimseler idiyseniz niye kaçtınız?!

Meâl-i Şerîf - 143

143- Andolsun ki; gerçekten siz (Bedir'de kaçırdığınız şehitlik mertebesine ulaşmak için Uhud günü muhârebeye çıkıp şehit olarak) **ölmeyi, daha on**(un zorluğun)**a kavuşmanızdan önce kesinlikle arzulamıştınız.**

Şimdi ise hakîkaten onu(n zorluğunu ve ölümün bütün sebeplerini) **gördünüz ve hâlbuki siz** (gözünüzün önünde kardeşlerinizin şehit edildiğine) **bakmaktasınız.**

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Bedir'e ansızın çıktığı için, orada harp olacağını zannetmediklerinden o muhârebede bulunma şerefini kaçırdıktan sonra Bedir ashâbı hakkındaki fazîletleri duyduklarında çok pişmanlık yaşayan kimseler, kâfir ordularının Medîne üzerine geldiği haberini alınca, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in, Medîne'de kalıp müdâfaa yapma teklifine rağmen Uhud'a çıkarak şehit olmayı istemiştiler. Fakat okçuların Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine uymayıp mevzilerini terk etmeleri nedeniyle yaşanan bozgun üzerine ekseriyet sebât gösteremedi. Ancak Enes ibnü Nadr *(Radıyallâhu Anh)* gibi: "Ey Allâh! Bunların yaptıklarından sana sığınıyorum" diyerek harbe girişen ve cennetin kokusunu hissettiğini söyleyerek şehit oluncaya kadar çarpışan sâdık kimseler de vardı.

İşte bu âyet-i celîle evvelce harbi arzulayarak ölümü temennî ettikleri hâlde, onun sebeplerini açıkça gördüklerinde kaçmaya yeltenen kimselere bir sitem mâhiyetinde nâzil olmuştur.

وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌۚ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُۜ اَفَا۬ئِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْۜ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْـًٔاۜ وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِر۪ينَ ﴿١٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 144

(وَمَا مُحَمَّدٌ) **Ve Muhammed değildir,** (اِلَّا رَسُولٌ) **ancak bir Rasül'dür,** öyle bir rasûl ki, (قَدْ خَلَتْ) **muhakkak geçti,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِهِ) **ondan evvel,** kimler? (اَلرُّسُلُ) **rasüller,** yâni önceki peygamberler vefât ettikleri gibi o da vefât edecektir, (اَفَا۬ئِنْ مَاتَ) **şimdi eğer o öldüyse,** (اَوْ قُتِلَ) **veyâ öldürüldüyse,** (اِنْقَلَبْتُمْ) **dönecek misiniz?!** ne üzerinde? (عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ) **ökçeleriniz üzerinde** (gerisin geriye eski kâfirliğinize mi döneceksiniz?!), (وَمَنْ) **her kim** (يَنْقَلِبْ) **dönerse,** ne üzerinde? (عَلٰى عَقِبَيْهِ) **iki ökçesi üzerinde** (gerisin geriye kâfirliğe), (فَلَنْ يَضُرَّ) **aslâ zarar veremez,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** ne ile? (شَيْـًٔا) (zarardan en ufak) **bir şeyle,** (وَسَيَجْزِي) **ve yakında mükâfatlandıracaktır,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimleri? (اَلشَّاكِر۪ينَ) **o şükreden kimseleri,** yâni Dîn-i Mûbîn-i İslâm üzere sebât edenleri.

Meâl-i Şerîf - 144

144- (Peygamberimin ölüm haberini almanız savaştan kaçmanızı meşrûlaştırmaz. Çünkü) **Muhammed de ancak bir Rasül'dür ki; gerçekten kendisinden önce birçok rasüller** (gelip) **geçmiş** (ve bunca peygamber vefât etmiş)**tir. Şimdi o ölecek yâhut öldürülecek olursa, ökçeleriniz üzerinde** (gerisin geri dinden) **dönecek misiniz?!**

Her kim (irtidât edip) **iki ökçesi üzerinde** (eski kâfirliğine) **dönecek olursa, o kişi** (ziyan ve noksanlıktan) **hiçbir şeyle Allâh'a aslâ zarar veremez. Zâten pek yakında Allâh** (geri kaçmayıp sebât ederek İslâm nîmetine) **şükreden o kimseleri mükâfatlandıracaktır.**

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًاۜ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِه۪ مِنْهَاۚ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِه۪ مِنْهَاۜ وَسَنَجْزِي الشَّاكِر۪ينَ ﴿١٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 145

(وَمَا كَانَ) **Ve olmadı,** kim için? (لِنَفْسٍ) **hiçbir nefis için,** ne? (اَنْ تَمُوتَ) **ölmesi,** yâni nefislerden hiçbirine hiçbir sebeple ve hiçbir hâlde ölüm hâsıl olmaz, (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın izni** (dilemesi ve yaratması) **ile olduğu hâlde** (meydana gelir), yâni Allâh-u Te'âlâ izin vermedikçe hiçbir kimse

ölemez. Bundan sonra gelecek kelimeden önce bir fiil mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (كَتَبَ هٰذَا الْمَوْتَ الْمَؤْذُونَ فِيهِ كِتَابًا) şeklinde olup mânâsı şöyledir: "Allâh-u Te'âlâ kendisi hakkında izin verdiği bu ölümü yazmıştır", ne ile yazmıştır? (كِتَابًا) **bir yazmakla,** öyle yazmak ki, (مُؤَجَّلًا) (belli bir zamâna) **tecil edilmiş,** yâni Allâh-u Te'âlâ herkesin ölümü için bir zaman tâyin etmiştir ki o, ileri geri değişmez, (وَمَنْ) **ve her kim** (يُرِدْ) **murâd ederse,** neyi? (ثَوَابَ الدُّنْيَا) **dünyânın sevâbını,** yâni her kim cihâd gibi yaptığı amellere karşılık, ganîmet gibi dünyâ menfaatini isterse, (نُؤْتِ) **veririz,** kime? (هِ) **ona,** neden? (مِنْهَا) **ondan,** yâni dilersek o kişiye dünyâ menfaatinden bir miktar veririz, (وَمَنْ) **her kim de** (يُرِدْ) **murâd ederse,** neyi? (ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ) **âhiretin sevâbını,** (نُؤْتِ) **veririz,** kime? (هِ) **ona,** neden? (مِنْهَا) **ondan,** yâni cihâd ve Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i müdâfaa gibi amelleriyle Allâh-u Te'âlâ'nın kulları için âhirette hazırladığı nîmetleri isteyen kişilere de, dilediğimiz şekilde âhiret mükâfatını veririz, (وَسَنَجْزِي) **ve çok yakında mükâfatlandıracağız,** kimleri? (الشَّاكِرِينَ) **o şükreden kimseleri,** yâni âhiret nîmetini isteyenleri.

Meâl-i Şerîf - 145

145- Hiçbir nefis için (kendi isteğiyle) **ölmesi** (söz konusu) **olamaz, ancak** (belli bir zamâna) **tecil edilmiş bir yazıyla** (kaydedilmiş olan eceli gelince herkes) **Allâh'ın izniyle** (ve ölümü yaratmasıyla ölebilir)!

Her kim de (ganîmet derdine düşerek) **dünyâ karşılığını isterse, ona ondan** (bir şey) **veririz. Ama her kim** (âhirette derece isteyerek Allâh'ın dâvâsını yüceltmeyi ve) **âhiret sevâbını arzularsa, ona da ondan** (hak ettiği kadar) **veririz. Zâten Biz** (bu niyetleri taşıyarak) **şükreden o kimseleri çok yakında mükâfatlandıracağız.**

وَكَاَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَۙ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَث۪يرٌۚ فَمَا وَهَنُوا لِمَٓا اَصَابَهُمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ
وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُواۜ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصَّابِر۪ينَ ﴿١٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 146

(وَكَاَيِّنْ) **Ve nice** (vardı), kim cihetinden? (مِنْ نَبِيٍّ) **büyük bir nebî cihetinden,** öyle peygamber ki, (قَاتَلَ) **muhârebe etti,** kiminle berâber olduğu hâlde? (مَعَهُ) **onunla birlikte olduğu hâlde,** kim? (رِبِّيُّونَ) **Rabbânîler** (Allâh-u Te'âlâ'ya bağlı âlim kişiler), öyle âlimler ki, (كَث۪يرٌ) **birçok,** yâni nice büyük peygamberlerle berâber birçok âlimler, Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda cihâd ettiler de, (فَمَا وَهَنُوا) **işte onlar gevşe-**

mediler, neden sebep? (لِمَٓا) **o şeyden sebep ki,** (اَصَابَ) **isabet etti,** kime? (هُمْ) **onlara,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** yâni Allâh yolunda başlarına gelen belâlardan dolayı gevşeklik gösdermediler, daha? (وَمَا ضَعُفُوا) **zaafa düşmediler,** daha? (وَمَا اسْتَكَانُوا) **ve** (düşmanlarına) **boyun eğmediler,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحِبُّ) **sever,** kimleri? (اَلصَّابِرِينَ) **o sabredici kimseleri,** yâni Kendi yolunda zahmetlere katlanan kişilere yardım eder ve onların şânını yüceltir.

Meâl-i Şerîf - 146

146- Berâberinde (Allâh-u Te'âlâ'ya bağlı) **birçok Rabbânî** (âlim ve velî) **kimsenin savaşmış olduğu nice peygamber de** (vardı) **ki, onlar** (peygamberleri şehit edildiğinde ve yenilgiye uğradıklarında) **Allâh'ın yolunda kendilerine isâbet etmiş olan şeyden dolayı gevşememiştiler,** (peygamberlerinin ardından cihatta) **zaaf göstermemiştiler ve** (düşmanlarına) **boyun eğmemiştiler. Allâh ise** (kâfirlerle cihatta) **sabreden o kimseleri sever** (ve onları yardımına mazhar kılar).

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ اِلَّٓا اَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا فٖى اَمْرِنَا
وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرٖينَ ﴿١٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 147

(وَمَا كَانَ) **Ve olmadı,** nedir olmadı? (قَوْلَهُمْ) **onların sözü,** yâni o sıkıntılı anlarda onların sözleri hiçbir şey olmadı, (اِلَّٓا اَنْ قَالُوا) **ancak** (şöyle) **demeleri** (oldu), ne demeleri? (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz!** (اِغْفِرْ) **mağfiret et** (ört ve bağışla), kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (ذُنُوبَنَا) **günahlarımızı,** daha? (وَاِسْرَافَنَا) **ve isrâfımızı,** nerede? (فٖى اَمْرِنَا) **işimizde,** yâni işlerimizdeki taşkınlıklarımızı, daha? (وَثَبِّتْ) **ve sâbit kıl** (kaydırma), neyi? (اَقْدَامَنَا) **ayaklarımızı,** yâni tarafından rûhânî bir medetle bizlere imdât (yardım) edip kalplerimizi kuvvetlendirerek harp sahasında ayaklarımızı sâbit kıl, daha? (وَانْصُرْ) **ve yardım et,** kime? (نَا) **bize,** kim üzerine? (عَلَى الْقَوْمِ) **o kavim üzerine,** öyle kavim ki, (اَلْكَافِرٖينَ) **kâfirler,** yâni kâfirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl.

Meâl-i Şerîf - 147

147- (Başlarına gelen bu musîbetlere karşı) **onların sözü ise: "Ey Rabbimiz! Bizim için günahlarımızı ve** (kulluk) **işimizdeki isrâfımızı** (ve haddi aşmamızı) **bağışla,** (er meydanında) **ayaklarımızı iyice sâbit kıl ve o kâfirler toplumuna karşı bize yardım et" demelerinden başka bir şey olmamıştı.**

(Böylece onlar suçsuz olmalarına rağmen nefislerini kırmak için kendilerine günah ve hatâ isnâdında bulunmuşlardı.)

فَاٰتٰيهُمُ اللّٰهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِؕ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 148

(فَاٰتٰى) **Bu sebeple verdi,** kime? (هُمُ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (ثَوَابَ الدُّنْيَا) **dünyânın sevâbını** (dünyâ mükâfâtı olan yardım ve ganîmeti), daha? (وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِ) **ve âhiret sevâbının güzelliğini,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsından, rahmetinden ve cennetinden ibâret olan âhiretin güzel mükâfâtını, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحِبُّ) **sever,** kimleri? (اَلْمُحْسِنِينَ) **o muhsin kimseleri** (böyle güzel amel işleyen kimseleri).

Meâl-i Şerîf - 148

148- Bunun üzerine Allâh onlara hem (yardım, zafer ve ganîmet gibi) **dünyânın mükâfâtını, hem de âhiretin sevâbının güzelliğini** (Kendi rızâsını, mağfiret ve cennetini) **vermişti. Zâten Allâh güzel amel işleyen bu kişileri sever** (ve kendilerini mükâfatlandırır).

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 149

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler! (اِنْ تُطِيعُوا) **eğer itâat ederseniz,** kime? (اَلَّذِينَ) **o kimselere ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni onların sözlerini tutar, aldatmalarına kapılırsanız, (يَرُدُّو) **çevirirler,** kimi? (كُمْ) **sizi,** ne üzerinde? (عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ) **ökçeleriniz üzerinde,** yâni gerisin geri eski kâfirliğinize çevirirler de, (فَتَنْقَلِبُوا) **sonra** (dinden) **dönersiniz,** ne olduğunuz hâlde? (خَاسِرِينَ) (dünyâ ve âhireti kaybederek) **hüsrâna** (ve büyük zararlara) **uğramış kimseler olarak.**

Meâl-i Şerîf - 149

149- Ey îmân etmiş olan o kimseler! Eğer siz (bozguna uğradığınızda, münâfıkların: "Muhammed peygamber olsaydı, yenilmezdi. O hâlde eski dîninize dönün" gibi sözlerini dinleyerek) **o kâfir olmuş kimselere itâat edecek olursanız, sizi ökçelerinizin üstünde** (gerisin geri eski kâfirliğinize) **çevirirler de, sonra siz** (dünyâ ve âhireti) **kaybeden kimseler olarak** (dinden) **dönüverirsiniz.**

بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰيكُمْۚ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِر۪ينَ ﴿١٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 150

(بَـلِ اللّٰهُ) **Hayır!** (Kâfirler sizin dostunuz değildir) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (مَوْلٰيـكُـمْ) **sizin Mevlânız'dır,** yâni kâfirler sizin dostunuz değildir ki, onlara itâat ediyorsunuz, bilakis sizin yardımcınız ancak Allâh-u Te'âlâ'dır, başkası değil, (وَهُـوَ) **ve ancak O,** kimdir? (خَيْـرُ النَّاصِر۪يـنَ) **yardım edicilerin hayırlısıdır,** çünkü O, mağlûp olmayan gerçek yardımcıdır, o hâlde ancak O'na itâat edilmeli ve ancak O'ndan yardım istenmelidir.

Meâl-i Şerîf - 150

150- (Sizin kâfirlere itâatiniz aslâ uygun değildir. Zîrâ iki cihanda da onlardan hiçbir yardım göremezsiniz.) **Doğrusu ancak Allâh sizin Mevlânız** (ve yardımcınız)**dır.**

Zâten ancak O, yardım edenlerin hayırlısıdır. (Nitekim yenilmeyen tek güç sâhibi ve gerçek mânâda yardımcı ancak O'dur. Öyleyse ibâdetin ve yardım talebinin sâdece O'na tahsîsi gerekir.)

سَنُلْق۪ي ف۪ي قُلُوبِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَٓا اَشْرَكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِه۪ سُلْطَانًاۚ
وَمَاْوٰيهُمُ النَّارُۜ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِم۪ينَ ﴿١٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 151

(سَـنُلْق۪ي) **Yakında salacağız** (atacağız), nereye? (ف۪ـي قُلُـوبِ الَّذ۪ينَ) **o kimselerin kalplerinin içerisine ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** neyi salacağız? (اَلرُّعْبَ) **korkuyu,** ne sebebiyle? (بِمَٓا اَشْـرَكُـوا) **ortak koşmaları sebebiyle,** kime? (بِـاللّٰهِ) **Allâh**(-u Azîmüşşân)**a,** neyi? (مَـا) **o şeyi ki,** (لَـمْ يُنَـزِّلْ) (Allâh-u Te'âlâ) **indirmedi,** ne hakkında? (بِـه۪) **onun** (Allâh-u Te'âlâ'ya ortak edilmesi) **hakkında,** neyi? (سُلْـطَانًا) **bir delîli,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın, Kendisinin ortağı olduğuna dâir, hakkında hiçbir delil indirmediği şeyleri Allâh-u Te'âlâ'ya ortak koşmaları sebebiyle kâfirlerin kalplerine yakında Uhud günü bir korku atacağız, bu yüzden gâlip durumda iken, hiç sebepsiz yere bozguna uğramış gibi hayretler içinde Mekke'ye dönecekler, (وَمَاْوٰيهُـمُ) **ve onların sığınacakları yer,** nedir? (اَلنَّـارُ) **ancak o** (cehennem) **ateş**(i)**dir,** (وَبِئْـسَ) **ve ne kötü oldu,** ne? (مَثْـوَى الظَّالِم۪يـنَ) **o** (şirk koşan) **zâlimlerin ikâmetgâhı** (ebedî duracağı yerleri olan cehennem).

Meâl-i Şerîf - 151

151- (İlâhlıkları) **hakkında** (Allâh-u Te'âlâ'nın) **hiçbir delil indirmemiş olduğu** (putlar gibi âciz) **şeyleri Allâh'a ortak koşmaları sebebiyle kâfir olmuş o kimselerin kalpleri içerisine yakında korkuyu salacağız** (bu yüzden Uhud'da gâlip konumda olan müşrikler yenilmiş gibi geri dönmeye mecbur kalacaklar).

Onların sığınacakları yer ise ancak o (cehennem) **ateş**(i)**dir. Zâten o zâlimlerin ikāmetgâhı** (olan cehennem) **ne kadar da kötü olmuştur!**

Bu âyet-i kerime Uhud Muhârebesi devâm ederken nâzil olmuş ve ileride gerçekleşecek bir mûcizeyi haber vermiştir, şöyle ki Uhud günü müşrikler Mekke'ye dönerlerken bir yere geldiklerinde pişman olup: "Biz ne kötü bir iş yaptık; onların ekseriyetini öldürdük, sonunda başıboş bir azınlık kalınca bırakıp döndük. En iyisi biz geri dönüp onların kökünü kazıyalım" dediler. Böylece görünen hiçbir sebep yokken Allâh tarafından kalplerine atılan bir korku netîcesinde, sanki yenik düşen kendileriymiş gibi bu düşüncelerini gerçekleştiremediler. Ancak karşılarına çıkan bir bedevîye para vererek: "Muhammed ve adamlarıyla karşılaşırsan, bizim toplanıp geri döndüğümüzü kendilerine bildir" demekle yetindiler.

Allâh-u Te'âlâ bu durumu Habîbi'ne bildirince Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* yara bere içindeki ashâbını toplayarak tekrar onların peşine düştü. Medîne'ye sekiz mil mesâfede olan Hamrâü'l-esed mevkiine kadar gelip, orada üç gün ikāmet ettikleri hâlde hiçbir düşmanla karşılaşmayıp emniyet içerisinde geri döndüler. İşte kalplerine atılacak korku yüzünden, kâfirlerin maksatlarına erişemeyeceklerini bildiren bu âyet-i kerîme kısa bir zaman sonra aynen gerçekleşmiştir.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in: "Düşmanlarımın kalplerine bir aylık yoldan salınan bir korkuyla yardım olundum" *(el-Buhârî, el-Mesâcid:23, rakam:427, 1/168)* şeklindeki hadîs-i şerîfi de bu gerçeği açıklamaktadır.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهُٓ اِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِاِذْنِهٖۚ حَتّٰٓى اِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِى الْاَمْرِ
وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَٓا اَرٰيكُمْ مَا تُحِبُّونَۜ مِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ الْاٰخِرَةَۚ ثُمَّ
صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْۚ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْۜ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿١٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 152

(وَلَقَدْ صَدَقَ) **Andolsun ki; elbette muhakkak sâdık oldu,** kime? (كُمُ) **size,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nerede? (وَعْدَهُ) **vaadinde,** burada (فِى) mahzufdur, yâni Allâh-u Te'âlâ, Uhud Gazâsı'nda size yardım edeceğine dâir olan müjdesini yerine getirdi, ne zaman? (اِذْ تَحُسُّونَ) (kolayca) **öldürmekte olduğunuz zaman,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne ile? (بِاِذْنِهٖ) **O'nun izniyle,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın teysîri ve tevfîki (kolay etmesi ve muvaffak kılması) ile, ne zamâna kadar onları öldürüyordunuz? (حَتّٰٓى اِذَا فَشِلْتُمْ) **siz korkuncaya** (ve savaştan yılgınlık gösterinceye) **kadar,** daha? (وَتَنَازَعْتُمْ) **ve siz çekişinceye kadar,** nerede? (فِى

(الْأَمْرِ) **o** (harp) **iş(in)de,** yâni harp işinde veyâ Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in okçulara: "Yerinizden ayrılmayın!" diye vermiş olduğu emri tatbîk husûsunda, daha? (وَعَصَيْتُمْ) **ve siz isyân edinceye kadar,** yâni ganîmete meylederek emrolunan yerde durmayıp, o emre muhâlefet edinceye kadar, neden sonra isyân edinceye? (مِنْ بَعْدِ مَا أَرٰي) (Allâh-u Te'âlâ) **gösterdikten sonra,** kime? (كُمْ) **size,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (تُحِبُّونَ) **seviyorsunuz,** yâni sevdiğiniz gâlibiyeti ve müşriklerin hezîmetini Allâh-u Te'âlâ size gösterdikten sonra, bunun şükrünü edâ etmek için Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine tamâmen uymanız lâzım gelirken, bilakis ganîmete meylederek bu emre isyân edinceye kadar kâfirleri kesip doğruyordunuz, fakat bu muhâlefetten sonra Allâh-u Te'âlâ sizi onların karşısında bozguna uğrattı, (مِنْكُمْ) **sizden vardı,** kim? (مَنْ) **öyle bir kimse ki,** (يُرِيدُ) **istiyor,** neyi? (الدُّنْيَا) **dünyâyı** (ki onlar ganîmet için merkezi terk edenlerdir), (وَمِنْكُمْ) **ve yine sizden vardı,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (يُرِيدُ) **istiyor,** neyi? (الْاٰخِرَةَ) **âhireti,** (bunlar da Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine imtisâlen şehit oluncaya kadar yerlerini bırakmayanlardır), (ثُمَّ صَرَفَ) **sonra** (Allâh-u Te'âlâ geri) **çevirdi,** kimi? (كُمْ) **sizi,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan,** niçin? (لِيَبْتَلِيَ) **imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **etsin için,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni Cenâb-ı Hakk içinizden samîmî olanlarla olmayanları ayırt etmek için yardımını üzerinizden çekerek sizi mağlûp duruma düşürdü, (وَلَقَدْ عَفَا) **andolsun ki, elbette muhakkak affetti,** yâni Allâh-u Te'âlâ, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine muhâlefetten dolayı son derece pişman olduğunuz için sırf fazl-u keremiyle vazgeçti, kimden? (عَنْكُمْ) **siz**(e cezâ vermek)**den,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (ذُو فَضْلٍ) **büyük bir fazl**(-u kerem) **sâhibidir,** kim üzerine? (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) **müminler üzerine.**

Meâl-i Şerîf - 152

152- (Ey Uhud'daki hezîmetin sebebini sorgulayanlar!) **Andolsun ki; gerçekten siz O'nun izniyle** (Rabbinizin yardımıyla) **o** (kâfir ola)**nları çokça** (ve kolayca) **öldürüyorken Allâh size** (vermiş olduğu yardım) **sözünde elbette sâdık olmuştu.**

Nihâyet O (Allâh-u Te'âlâ) **size** (zafer ve ganîmet gibi) **sevmekte olduğunuz şeyi gösterdikten sonra** (telâşa kapılıp düşmanınızdan) **korktunuz, o** (bırakmamanız emredilen mevzileri terk edip etmeme) **iş(i) hakkında çekiştiniz ve** (ganîmete meyledip peygamberimin emrine) **isyân ettiniz** (işte o zaman yardımını sizden çekti).

İçinizden dünyâyı arzulaya(rak ganîmet için merkezi bıraka)**n da vardı, yine sizden âhireti isteye**(rek peygamberimin emri üzere sebât edip şehit düşe)**n de vardı.** (Siz onlara gâlip geldikten) **sonra O sizi**(n îmânda sebâtınızı ve musîbetlere karşı tahammülünüzü) **imtihan** (edenin muâmelesine tâbi) **etsin diye o** (düşma)**nlar**(a saldırmak)**dan sizi** (geri) **çevirdi** (de böylece gâlibiyet hâliniz mağlubiyete dönüştü).

Andolsun ki; elbette O (Allâh bu muhâlefetinizden son derece pişman olduğunuzu bildiği için fazl-u keremiyle bu harpten kaçma suçunuzu) **kesinlikle sizden affetmiştir. Zâten Allâh müminlere karşı** (her hâlükârda) **büyük bir fazl**(-u kerem) **sâhibidir.**

اِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُنَ عَلٰٓى اَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فٖٓى اُخْرٰيكُمْ فَاَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَٓا اَصَابَكُمْ وَاللّٰهُ خَبٖيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 153

Allâh-u Te'âlâ sizi onlardan ne zaman çevirdi? (اِذْ تُصْعِدُونَ) **o vakit ki** (harp meydanından) **iyice uzaklaşıyordunuz,** daha? (وَلَا تَلْوُنَ) **dönüp bakmıyordunuz,** kime? (عَلٰٓى اَحَدٍ) **hiçbir kimseye,** (وَالرَّسُولُ) **hâlbuki o Rasûl**(-i zîşân), (يَدْعُو) **çağırıyordu,** kimi? (كُمْ) **sizi,** nerede? (فٖٓى اُخْرٰيكُمْ) (kaçmayan) **diğerleriniz arasında,** diğer mânâya göre ise **ardınızda,** (فَاَثَابَ) **bunun üzerine** (Allâh-u Te'âlâ) **cezâlandırdı,** kimi? (كُمْ) **sizi,** neyle? (غَمًّا) **bir gamla,** yâni bozguna uğramanızın sıkıntısıyla, ne sebebiyle? (بِغَمٍّ) **bir gam sebebiyle,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrine karşı gelerek ona tattırdığınız gam sebebiyle, bu mânâ (بَا) harfinin sebebiyet için olmasına göre verilmiştir, "bâ" harfi musâhabet için de olabilir ki buna göre mânâ: "Allâh Te'âlâ sizi, öldürmek, yaralamak, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in yaralanması hattâ şehit olduğu haberinin yayılması ve ganîmeti kaçırmak gibi bir kedere eşlik eden diğer bir üzüntüyle cezâlandırdı" demektir, yâni Allâh-u Te'âlâ sizi gam üzerine gamla cezâlandırdı ki, sıkıntılara karşı sabretmeye alışanız da, (لِكَيْلَا تَحْزَنُوا) **üzülmeyesiniz,** neye? (عَلٰى مَا) **o şeye ki,** (فَاتَ) **kaçtı,** kimden? (كُمْ) **sizden,** yâni elinizden çıkan bir menfaate karşı üzülmeyin, daha? (وَلَا مَٓا) **o şeye de** (üzülmeyin) **ki,** (اَصَابَ) **isâbet etti,** kime? (كُمْ) **size,** yâni başınıza gelen belâlara da üzülmeyin, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (خَبٖيرٌ) **ziyâde haberdârdır** (bilicidir), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün yaptıklarınızı ve içinizde gizlediğiniz niyetlerinizi son derece bilmektedir.

Meâl-i Şerîf - 153

153- (Allâh-u Te'âlâ size yardımını) **o vakit** (kesti) **ki;** (Uhud Harbi'nden kaçmayan) **diğerleriniz arasındaki** ***/ardınızdaki/*** **o Rasûl**(-i zîşân: "Ey Allâh'ın kulları! Bana dönün, geri dönene cennet var" diyerek) **sizi dâvet ederken, siz hiçbir kimseyi durup beklemeden** ***/hiçbir kimseye dönüp bakmadan/*** (savaş alanından) **iyice uzaklaşıyordunuz.**

Bunun üzerine O (Allâh-u Te'âlâ), (bozguna uğrama ve yaralanmanın sebebiyet verdiği) **büyük bir kedere eşlik eden diğer büyük bir keder-le sizi cezâlandırdı** (ki o da Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ölüm haberi ve ganîmeti kaçırma gibi sıkıntılardı), **tâ ki siz** (acılara alışasınız ve böyle-ce) **kendi** (eli)**nizden kaçmış olan** (zafer ve yardım gibi) **şeylere de, size isâbet etmiş olan** (yara ve hezîmet gibi) **şeylere de üzülmeyesiniz. Allâh ise yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen taraflarını da, görünmeyen yüzlerini de çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr'dir.**

ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشٰى طَٓائِفَةً مِنْكُمْ وَطَٓائِفَةٌ قَدْ اَهَمَّتْهُمْ
اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ
اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهُ لِلّٰهِ يُخْفُونَ فٖٓي اَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ
مَا قُتِلْنَا هٰهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فٖي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذٖينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْ
وَلِيَبْتَلِيَ اللّٰهُ مَا فٖي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فٖي قُلُوبِكُمْ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 154

(ثُمَّ اَنْزَلَ) **Sonra** (Allâh-u Te'âlâ) **indirdi,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ) **o kederden sonra,** neyi? (اَمَنَةً) **bir emniyeti** (güven hâlini), ondan bedel? (نُعَاسًا) **hafif bir uykuyu,** öyle uyku ki, (يَغْشٰى) **kaplıyor,** kimi? (طَٓائِفَةً) **bir tâifeyi,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** (onlar da samîmî müminlerdir), (وَطَٓائِفَةٌ) **hâlbuki bir zümre** (vardı), öyle zümre ki, (قَدْ اَهَمَّتْ) **muhakkak derde düşürmüştü,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne? (اَنْفُسُهُمْ) **nefisleri,** yâni ey müminler! Aranızda öyle münâfıklar vardı ki, onlar sâdece kendi canlarının derdine düşmüşlerdi ki, ne Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i, ne de ashâbını hiç düşünmezlerdi, onların hâli nedir? (يَظُنُّونَ) **zanda bulunuyorlardı,** kime karşı? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a karşı,** ne ile? (غَيْرَ الْحَقِّ) **doğru olmayan bir şey ile,** ondan bedel? (ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ) **câhiliyet** (ehlinin) **zannı ile,** yâni bu münâfıklar Allâh-u Te'âlâ hakkında ancak Allâh-u Te'âlâ'yı bilmeyen müşriklerin düşünebileceği

bir zan besliyorlardı ki, o da Allâh-u Te'âlâ'nın, Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e yardım etmeyeceği düşüncesiydi, ne oldukları hâlde böyle bir zanda bulunuyorlardı? (يَقُولُونَ) **dedikleri hâlde,** ne dedikleri hâlde? (هَلْ لَنَا) **bizim için var mıdır?** neden? (مِنَ الْاَمْرِ) **bu işten** (yardım, fetih ve zafer işinden), ne? (مِنْ شَىْءٍ) **herhangi bir şey** (nasip), yâni münâfıklar birbirlerine: "Bu işte bizim kazanma ümîdimiz yoktur, çünkü Allâh(-u Te'âlâ), Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e yardım etmeyecektir, burada ancak müşrikler gâlip olacaklardır" diyorlardı. (قُلْ) (Yâ Muhammed! O münâfıklara) **söyle,** ne söyle? (اِنَّ الْاَمْرَ) **muhakkak bu iş** (yardım ve gâlibiyet), (كُلَّهُ) **hepsi,** kime mahsustur? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a mahsustur,** yâni yardım ve zafer, şüphesiz Allâh-u Te'âlâ'nın dostları olan müminlere mahsustur, dolayısıyla Allâh-u Te'âlâ Rasûlü'ne ve ashâbına yardım edecek, düşmanlarını ise rezîl-i rüsvay edecektir, ne oldukları hâlde böyle derler? (يُخْفُونَ) **gizledikleri hâlde,** nerede? (فٖى اَنْفُسِهِمْ) **kendi nefislerinde,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (لَا يُبْدُونَ) **açıklamıyorlar,** kime? (لَكَ) **sana,** (يَقُولُونَ) **diyorlar,** yâni içlerinden veyâ birbirlerine gizli olarak diyorlar, ne diyorlar? (لَوْ كَانَ) **eğer olsaydı,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** neden olduğu hâlde? (مِنَ الْاَمْرِ) **bu işten** (yardım ve gâlibiyetten olduğu hâlde), ne? (شَىْءٌ) **herhangi bir şey** (pay ve nasip), yâni Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in vaad ettiği gibi bütün işler Allâh-u Te'âlâ'ya ve dostlarına âit olsaydı veyâ bu harbe iştirâk edip etmeme husûsu bizim arzumuza bırakılmış olsaydı, (مَا قُتِلْنَا) **biz öldürülmezdik,** nerede? (هٰهُنَا) **işte burada,** (قُلْ) (yâ Muhammed! Onların şu sözlerine cevâben) **söyle,** ne söyle? (لَوْ كُنْتُمْ) (ey münâfıklar!) **eğer siz bulunsaydınız,** nerede? (فٖى بُيُوتِكُمْ) **evlerinizde,** yâni siz savaşmak için çıkmayıp, Medîne'deki konaklarınızda bulunsaydınız, (لَبَرَزَ) **elbette** (herhangi bir sebeple) **çıkardı** (ve giderdi), kim? (اَلَّذٖينَ) **o kimseler ki,** (كُتِبَ) **yazıldı,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın ilm-i ezelîsinde takdîr edildi, kim üzerine? (عَلَيْهِمُ) **onlar üzerine,** ne? (الْقَتْلُ) **öldürülmek,** yâni o muhârebede öldürülmesi takdîr edilmiş olanlarınız yine bir sebeple evlerinden çıkıp giderlerdi, nereye? (اِلٰى مَضَاجِعِهِمْ) (öldürülüp) **yatacakları yerlere,** ey müminler! Allâh-u Te'âlâ bütün bu yaptıklarını birçok hikmetlerden dolayı yaptı, daha ne için yaptı? (وَلِيَبْتَلِىَ) **imtihan** (netîcesinde ortaya çıkarıp, herkese belli) **etsin için,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** nerededir? (فٖى صُدُورِكُمْ) **göğüslerinizde**(de bulunan kalpleriniz)**dedir,** yâni içinizdeki ihlâs veyâ nifâkı meydana çıkartsın için, daha niçin yaptı? (وَلِيُمَحِّصَ) **tamâmen arındırsın için,** neyi? (مَا) **o şeyleri**

ki, neredеdir? (فِي قُلُوبِكُمْ) **kalplerinizdedir,** yâni kalplerinizde olan vesvese ve şüpheleri temizleyip gidersin diye Allâh-u Te'âlâ böyle yaptı, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** neyi? (بِذَاتِ الصُّدُورِ) **göğüslerin sâhip olduğu şeyi,** yâni göğüslerde bulunan kalplerdeki bütün gizlilikleri daha açığa çıkmadan evvel son derece bilmektedir. Bu imtihanları ise, ancak müminlerle münâfıkları herkes bilsin diye ortaya koymaktadır.

Meâl-i Şerîf - 154

154- Sonra O (Allâh-u Te'âlâ), **o kederin ardından üzerinize öyle bir güven,** (onun netîcesi olarak da) **öyle hafif bir uyku indirmişti ki o** (uyku) **sizden bir tâifeyi kaplıyordu** (ve böylece onlar harp safındayken kılıçlarını tekrar tekrar ellerinden düşürüp alıyorlardı). **Nefisleri kendilerini gerçekten derde düşürmüş olan bir zümre ise câhiliyet** (ehlinin düşünce ve) **zannı olan gerçek dışı bir şey ile Allâh hakkında zanda bulunarak:** "(Allâh'ın vaad ettiği yardım ve zaferle ilgili) **bu işten bizim için herhangi bir şey** (az da olsa bir nasip ve hisse) **var mı** (acabâ)?" **diyorlardı.**

–(Habîbim!) **De ki: "Muhakkak o** (yardım ve gâlibiyet) **iş**(i) **tamâmıyla Allâh'a âittir.** (Dolayısıyla Allâh-u Te'âlâ, Habîbi'ne ve ashâbına yardım ederek düşmanlarını kahredecektir. Bu hususta şüphelenmek müminlerin şânından olamaz. Bu ancak Allâh'ın gücünü bilmeyen şirk ehline yakışır.)"–

Onlar(ın içerisindeki münâfıklar senin bu sözünü duydukları zaman gizlice kendi aralarında): "(Muhammed'in iddiâ ettiği gibi bütün işler Allâh'ın ve dostlarının elinde bulunsaydı ve yardımla alâkalı) **o işten bizim için herhangi bir şey olsaydı, işte burada öldürülmezdik" diyorlardı da, böylece sana açıklayamadıkları şeyleri kendi nefislerinde** (ve içlerinde) **gizliyorlardı.**

(Rasûlüm!) **De ki: "Siz** (Allâh'ın bu savaşta öleceğini bildiği kişilerle birlikte harp meydanına çıkmayıp da) **evlerinizde de bulunsaydınız,** (Allâh-u Te'âlâ'nın ezelî ilminde takdîr edilerek Levh-i Mahfûz'da) **üzerlerine öldürülme** (hükmü) **yazılmış olanlar,** (ölüp) **yatacakları yerlere** (başka bir nedenle de olsa) **elbette** (yine) **çıkacaktı** (ve aynı saatte orada ölüp kalacaktı. Çünkü Allâh-u Te'âlâ'nın kazâsı ve hükmü reddedilemez)."

(Evet, Allâh-u Te'âlâ önce cihâdı size farz kılıp sonra Uhud'da sizi yardımsız bırakmıştır ama bunu peygamberine ve dostlarına vermiş olduğu yardım sözünü bozmuş olduğu için ya da onlara karşı özel ilgisini kesmiş olduğu için değil, aksine birçok hikmetler açığa çıksın diye) **bir de Allâh göğüslerinizde** (ve kalplerinizde saklı) **bulunan** (niyet ve kasıtları, ihlâs ve nifâk gibi) **şeyleri** (ezelde gaybî olarak bilmişken ayrıca) **imtihan** (netîcesinde or-

taya çıkarıp herkese belli) **etsin için ve kalplerinizde olan** (şeytânî vesvese ve kuruntulardan ibâret) **şeyleri**(n içinizde bıraktığı kötü izleri) **tamâmen arındırsın diye** (yapmıştır). **Zâten Allâh göğüslerin sâhip olduğu şeyi** (ve kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا
وَلَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 155

(إِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (تَوَلَّوْا) **geri döndüler,** kimden oldukları hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** ne zaman? (يَوْمَ الْتَقَى) **karşılaştığı günde,** ne? (اَلْجَمْعَانِ) **o iki topluluk,** yâni ey Müslümanlar! Uhud Gazâsı'nda Müslüman kuvvetleri ile müşrik kuvvetleri karşı karşıya geldiklerinde sizi bırakıp gidenler var ya! (إِنَّمَا اسْتَزَلَّ) **Ancak kaydırmak** (ve doğru yoldan ayırmak) **istedi,** kimi? (هُمْ) **onları,** kim? (اَلشَّيْطَانُ) **şeytan,** ne sebebiyle? (بِبَعْضِ مَا) **o şeylerin bâzısı sebebiyle ki,** (كَسَبُوا) **kazandılar,** yâni Uhud günü kaçanların bozguna uğramalarının sebebi, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in durmalarını emrettikleri merkezi terk etmek, ganîmete ve dünyâ hayâtına düşkünlük gibi suçları sebebiyle olmuştur. Veyâ bu hezîmetleri evvelki günahları sebebiyle olmuştur, zîrâ ibâdet ibâdeti çektiği gibi günah da günahı çeker. (وَلَقَدْ عَفَا) **Andolsun ki; elbette muhakkak affetti** (vazgeçti), kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimden? (عَنْهُمْ) **onlar**(ı günahlarından dolayı cezâlandırmak)**dan,** (إِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir** (günahları son derece bağışlayıcıdır), daha kimdir? (حَلِيمٌ) **ziyâde hılim sâhibidir** (cezâ vermekte acele edici değildir).

Meâl-i Şerîf - 155

155- (Ey Müslümanlar!) **Muhakkak içinizden o kimseler ki,** (kâfir ve mümin olan) **o iki topluluk** (Uhud'da) **karşılaştığı gün geri dönmüştürler; şeytan onları ancak** (evvelce) **kazanmış oldukları bâzı** (kötü) **şeyler sebebiyle kaydırmak istemiştir.**

Andolsun ki; yine de şüphesiz Allâh (özür dileyip tevbe ettikleri için) **onlardan** (kusurlarını) **gerçekten affetmiştir. Muhakkak ki Allâh** (günahları çokça bağışlayan) **bir Ğafûr'dur,** (tevbe fırsatı vermek için peşînen azap etmeyen) **bir Halîm'dir.**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere; Uhud'da Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in merkezi terk etmeme husûsundaki emrine karşı gelip ganîmet peşine düşenlerin bu hatâya düşmeleri, evvelce de bâzı konularda şeytana itâat etmelerinden kaynaklanmıştır ki böylece şeytan, burada da onlara söz geçirebileceği ümîdine kapılmış ve nihâyet düşündüğünü gerçekleştirmiştir. Nitekim bir ibâdet başka bir ibâdete sevk ettiği gibi, bir günah da başka bir günaha sebebiyet verir.

Ayrıca şeytan onlardan bâzısına, evvelce işlemiş oldukları birtakım günahları hatırlatmış, bu yüzden onlar günahkâr vaziyette Allâh-u Te'âlâ'ya kavuşmak istememiş, cihâdı tehir edip hâllerini düzeltecek kadar geri kalmayı, daha sonra makbul bir hâl üzere tekrar cihâd ederek şehit olmayı düşünmüşlerdir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 5/78)*

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذٖينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ اِذَا ضَرَبُوا فِى الْاَرْضِ اَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُواۚ لِيَجْعَلَ اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فٖى قُلُوبِهِمْۜ وَاللّٰهُ يُحْيٖ وَيُمٖيتُۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ ﴿١٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 156

(يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler! (لَا تَكُونُوا) **olmayın,** kimler gibi? (كَالَّذٖينَ) **o kimseler gibi ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni gizli olarak kâfir oldular, daha? (وَقَالُوا) **ve dediler,** kim için? (لِاِخْوَانِهِمْ) **kardeşleri için,** yâni nesep veyâ münâfıklık îtibârıyla kardeş oldukları diğer münâfıklar hakkında, ne zaman dediler? (اِذَا ضَرَبُوا) **sefere çıktıkları zaman,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** yâni ticâret veyâ sâir bir iş için yeryüzünde seyahat ettiklerinde, daha ne zaman? (اَوْ كَانُوا) **yâhut oldukları zaman,** kimler? (غُزًّى) **gâzîler,** yâni o münâfıklar gibi olmayın ki, onlar yer yüzünde sefere çıkan veyâ savaşan kardeşleri hakkında dediler, ne dediler? (لَوْ كَانُوا) **eğer onlar bulunsalardı,** nerede? (عِنْدَنَا) **bizim yanımızda** (dursalardı veyâ gazâ için sefere çıkmasalardı), (مَا مَاتُوا) **ölmezlerdi,** daha? (وَمَا قُتِلُوا) **ve öldürülmezlerdi,** niçin böyle dediler? (لِيَجْعَلَ) **netîcede yapsın için,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Bunu,** (münâfıkların bu sözünü ve bozuk îtikādını), ne yapsın? (حَسْرَةً) **bir hasret** (pişmanlık vesîlesi), öyle hasret ki, (فٖى قُلُوبِهِمْ) **kalplerinde** (yerleşici), yâni Allâh-u Te'âlâ münâfıkların bu sözünü netîcede onların yüreklerinde derin bir pişmanlık yarası yapacaktır. (وَاللّٰهُ) **Hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحْيٖ) **yaşatır,** yâni sefere ve gazâya çıkanı bâzen öldürmeyip uzun süre yaşatır, daha? (وَيُمٖيتُ) **ve öldürür,** yâni bâzen de evinde oturan birçok kimseleri öldürür, dolayısıyla hayat veyâ memâta (yaşamaya ve ölüme) tesir eden asıl sebep, ikāmet ve sefer durumları değil, sâdece

Allâh-u Te'âlâ'nın kaderidir; Allâh-u Te'âlâ'nın herhangi bir şeyi yaşatmaya veyâ öldürmeye sebep kılmasıdır, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni yaptıklarınızı kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür,** yâni Allâh-u Te'âlâ, münâfıklara benzeyip benzemediğinizi ve sâir hâllerinizi hakkıyla görmektedir, dolayısıyla yapmakta olduğunuz şeylerle sizi cezâlandıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 156

156- Ey îmân etmiş olan o kimseler! O kişiler gibi olmayın ki; kendileri kâfir olmuşlardır ve (kötü yoldaki) **kardeşleri hakkında, onlar yer**(yüzün)**de** (ticâret gibi bir nedenle) **dolaştıkları** (ve kendiliklerinden öldükleri) **vakit veyâ savaşa giden kimseler oldukları** (bir anda, düşmanlarınca öldürüldükleri) **zaman: "Onlar bizim yanımızda bulunsalardı, ne ölürler, ne de öldürülürlerdi" demişlerdir.**

(Habîbim!) **İşte sana! Netîcede Allâh bunu onların kalplerinde büyük bir hasret** (ve bir pişmanlık vesîlesi) **yapacak** (ama sizi bu gibi inançlardan ve sözlerden koruyacak)**tır.**

Hâlbuki Allâh (istediğini) **yaşatır ve** (dilediğini) **öldürür.** (Yoksa ne evde kalmak insanı yaşatır, ne de sefere çıkmak adamı öldürür. Nitekim bâzen Allâh-u Te'âlâ sefere ve cihâda çıkanı yaşatır da, harbe gitmeyip evinde ikāmet edeni öldürür.) **Allâh ise yapmakta olduğunuz şeyleri** (hakkıyla görüp karşılığını verecek olan bir) **Basîr'dir.**

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ اَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 157

(وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ) **Ve andolsun ki; eğer öldürülürseniz,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın yolunda,** (اَوْ مُتُّمْ) **yâhut ölürseniz,** yâni evinizde de olsanız cihâd niyetiyle yaşayıp ölürseniz, (لَمَغْفِرَةٌ) **elbette az bir mağfiret,** öyle mağfiret ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan** (olucu), daha? (وَرَحْمَةٌ) **az bir rahmet,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın size azıcık acıması bile, nedir? (خَيْرٌ) **çok hayırlıdır,** neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (يَجْمَعُونَ) **sürekli topluyorlar,** yâni dünyâcıların yaşayıp topladıkları servetten çok daha değerlidir.

Meâl-i Şerîf - 157

157- Yemin olsun ki; (düşmanlarınız tarafından) **Allâh yolunda öldürülürseniz de yâhut** (kendiliğinizden) **ölürseniz de, elbette** (günahlarınız

için) **Allâh'tan** (gelecek) **en ufak bir mağfiret** (ve bağışlama) **ve** (hakkınızdaki) **çok az bir rahmet** (ve acıma bile), **o** (kâfir ola)**nların** (hayatları boyunca) **sürekli toplamakta oldukları** (o alçak dünyâ mallarıyla alâkalı) **şeylerden çok hayırlıdır.**

وَلَئِنْ مُتُّمْ اَوْ قُتِلْتُمْ لَاِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 158

(وَلَئِنْ مُتُّمْ) **Yine andolsun ki; eğer siz ölürseniz,** yâni hazarda veyâ seferde ölürseniz, (اَوْ قُتِلْتُمْ) **yâhut** (gazâda) **öldürülürseniz,** (لَاِلَى اللّٰهِ) **elbette ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni rahmeti, mağfireti ve sevâbı son derece bol olan Allâh-u Te'âlâ'nın hesap makāmına, (تُحْشَرُونَ) **haşrolunacaksınız,** yâni âhirette O'nun muhâsebe alanına toplanacaksınız, O da herbirinize lâyık olduğu şekilde muâmele edecektir, iyilik edeni iyi amellerine karşı mükâfatlandıracak, kötülük edeni de suçlarından sebep cezâlandıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 158

158- Andolsun ki; (herhangi bir nedenle) **ölseniz yâhut öldürülseniz, elbette ancak** (uğrunda her şeyinizi cömertçe fedâ ettiğiniz) **Allâh**(ın **âhiret** yurdun)**a haşredileceksiniz.**

(O da size hak ettiğiniz karşılığı eksiksiz olarak verecek; iyilik sâhiplerini hayırlarından dolayı mükâfatlandıracak, kötüleri de günahları yüzünden cezâlandıracaktır. O'ndan başka sevap vermesi beklenen ya da azâbı savuşturması umulan bir Zât mevcut olmadığına göre dünyâya meyletmeyi bırakın da, O'nun tâatıyla amel ederek ve yolunda cihâd ederek sizi O'na mânen yaklaştıracak ve rızâsına ulaştıracak amelleri tercih edin.)

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا
مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى الْاَمْرِ
فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 159

(فَبِمَا رَحْمَةٍ) **Ancak büyük bir rahmet sebebiyle,** öyle rahmet ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından** (olucu), yâni (Habîbim!) Allâh-u Te'âlâ'nın sana karşı olan son derece merhametinden dolayı seni, ashâbına karşı yumuşak davranmaya muvaffak kılması sâyesinde, (لِنْتَ) **yumuşak davrandın,** kime?

(لَهُمْ) **onlara,** yâni harp esnâsında dağılıp, sonra senin yanına dönenlere, sana muhâlefet ettikleri hâlde hiç kızmadın, bilakis üzüntülerine ortak oldun, (وَلَوْ كُنْتَ) **eğer sen olsaydın,** nedir olsaydın? (فَظًّا) **kötü ahlâklı** (çirkin huylu ve geçimsiz) **bir kimse,** daha nedir olsaydın? (غَلِيظَ الْقَلْبِ) **kalbi katı bir kimse** (olacak olsaydın da ashâbına karşı yumuşak davranmasaydın, (لَانْفَضُّوا) **elbette dağılırlardı,** nereden? (مِنْ حَوْلِكَ) **senin etrâfından** (işte o zaman, senin gönderilmenin gâyesi olan insanları hidâyet ve irşad vazîfeleri yerine getirilemezdi), (فَاعْفُ) **öyleyse affet** (göz yumarak vazgeç), kimden? (عَنْهُمْ) **onlar**(ın Uhud günü sana karşı işledikleri suçları cezâlandırmak)**dan,** daha? (وَاسْتَغْفِرْ) **ve mağfiret talep et,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** yâni Bana karşı işlemiş oldukları günahları için de Benden onları bağışlamamı iste, daha ne yap? (وَشَاوِرْ) **ve müşâvere et,** kiminle? (هُمْ) **onlarla,** ne hususta? (فِي الْاَمْرِ) **o işte,** yâni harple alâkalı konuda olduğu gibi, hakkında vahiy bulunmayan ve uygun gördüğün her işte onlara danış, bu sûretle onlara iltifat ederek kendilerine kıymet vermiş olduğunu ve kızgın olmadığını anlatmaya çalış, (فَاِذَا عَزَمْتَ) **artık azmettiğin zaman,** yâni müşâvereden sonra bir işi yapmaya karar verdiğin vakit, (فَتَوَكَّلْ) **hemen tevekkül et,** kime? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** yâni o işini en doğru şekilde icrâ etmesi için müşâvereye değil ancak Allâh-u Te'âlâ'ya güven ve muvaffakiyeti O'ndan bekle, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يُحِبُّ) **sever,** kimi? (الْمُتَوَكِّلِينَ) **tevekkül eden kimseleri,** yâni Allâh-u Te'âlâ her işlerinde ancak Kendisine güvenenlere yardım eder ve onları en doğruya hidâyet eder.

Meâl-i Şerîf - 159

159- (Habîbim! Ümmetine karşı sana) **Allâh'tan** (bahşedilen) **büyük bir** (acıma ve) **rahmet** (sıfatı) **nedeniyle** (Uhud Harbi'nde emrine karşı gelen) **o kişilere** (bile) **yumuşak davrandın.**

(Faraza) **eğer sen kötü huylu ve katı kalpli biri olsaydın, elbette** (herkes senden kaçıp) **etrâfından dağılırlardı** (bu durumda ise, vazîfen olan hidâyet ve irşâd işi noksan kalırdı).

Artık (sana karşı yaptıkları yanlışları) **onlardan affet ve** (Bana karşı yaptıklarından dolayı) **kendileri**(nin günahları) **için mağfiret** (ve bağışlanma) **talep et. Bir de o** (harple alâkalı konuda olduğu gibi, hakkında vahiy bulunmayan ve uygun gördüğün her) **işte** (gönüllerini hoş etmek için) **onlarla istişârede bulun.**

Ama (şûrâ netîcesinde bir şeyi uygun görüp de onu yapmaya karar vererek) **azmedersen, o zaman** (hakkında en faydalı olana muvaffak olabilmen için) **Allâh'a tevekkül et. Şüphesiz ki Allâh** (bütün işlerini Kendisine ısmarlayarak) **tevekkül eden kimseleri sever** (ve onlara en doğruyu buldurur).

اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللّٰهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَاِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذٖى
يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهٖ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 160

(اِنْ يَنْصُرْ) **Eğer yardım ederse,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (فَلَا غَالِبَ) **artık gâlip olacak hiçbir kimse yoktur,** kime? (لَكُمْ) **size,** yâni Allâh-u Te'âlâ size Bedir'de yardım ettiği gibi her yerde yardım etmek isterse, artık size gâlip gelecek hiçbir düşman kuvveti yoktur, (وَاِنْ يَخْذُلْ) **eğer yardımsız bırakırsa,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni Uhud Muhârebesi'nde olduğu gibi sizden yardımını çekerse, (فَمَنْ) **artık kim,** kimdir? (ذَا) **şu kişidir,** şundan bedel? (اَلَّذٖى) **öyle kimsedir ki,** (يَنْصُرُ) **yardım edecek,** kime? (كُمْ) **size,** kimden sonra olduğu hâlde? (مِنْ بَعْدِهٖ) **O'ndan sonra,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın sizi yardımsız bırakmasından sonra size kim yardım edebilir?! (وَعَلَى اللّٰهِ) **ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (فَلْيَتَوَكَّلِ) **hemen tevekkül etsin,** kim? (اَلْمُؤْمِنُونَ) **müminler,** yâni îmân edenler Allâh-u Te'âlâ'dan başka hiçbir kimsenin kendilerine yardım edemeyeceğini bildikleri için, bütün işlerini sâdece O'na ısmarlasınlar.

Meâl-i Şerîf - 160

160- (Bedir'de yaptığı gibi) **Allâh size** (her nerede) **yardım ederse, artık sizi yenecek hiçbir kimse yoktur.**

Ama (Uhud'da yaptığı gibi) **O sizi yardımsız bırakırsa, artık O'ndan sonra size yardım edecek o kişi de kimdir?!** (Bu gerçeği bilip buna böylece) **îmân edenler ise ancak Allâh'a tevekkül etsin**(ler).

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَاْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 161

(وَمَا كَانَ) **Ve olmadı** (aslâ yakışmaz), kim için? (لِنَبِيٍّ) **hiçbir bir peygamber için,** ne? (اَنْ يَغُلَّ) **hâinlik etmesi,** yâni hiçbir peygamberin emâneti veyâ ganîmet mallarını hak etmeyenlere vererek veyâ kendisine ayırarak hâinlik

etmesi aslâ olacak bir iş değildir, (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَغْلُلْ) **hâinlik ederse,** yâni ganîmet mallarından ve umûma âit gelirlerden bir şey aşırır ve gizlerse, (يَأْتِ) **gelir,** ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (غَلَّ) **hâinlik etti,** yâni çaldığı şeyi boynunda yüklenerek veyâ vebâlini ve günahını üstlenerek mahşere gelir, ne zaman? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (ثُمَّ تُوَفّٰى) **ondan sonra tastamam verilir,** kim? (كُلُّ نَفْسٍ) **her bir nefis,** yâni herkese tamâmıyla ödenir, ne? (مَا) **o şey** (in cezâsı) **ki,** (كَسَبَتْ) **kazandı,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar** (bütün insanlar), (لَا يُظْلَمُونَ) **zulme uğratılmazlar,** yâni itâatkârların sevâbı eksiltilerek, âsîlerin de cezâsı artırılarak her hangi bir haksızlığa uğratılmazlar.

Meâl-i Şerîf - 161

161- (Ganîmet malı gibi emânetler husûsunda ve kamu malında) **hâinlik yapmak hiçbir peygamber için olmuş** (ve olacak bir şey) **değildir. Zâten her kim** (kamuya âit gelirlerden bir şey çalarak) **hâinlik yaparsa, hâinlik ettiği o şeyi kıyâmet günü** (sırtında taşıyarak) **getirecektir.**

Sonra (hayırdan ve şerden) **kazanmış olduğu şey**(in karşılığı) **herkese tastamam ödenecektir. Onlar** (sevapları eksiltilmek ve azapları artırılmak sûretiyle herhangi bir) **zulme de uğratılmayacaklardır.**

اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْ بَٓاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَاْوٰيهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿١٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 162

(اَفَمَنِ) **Yoksa o kimse** (şunun gibi) **mi**(dir) **ki,** (اتَّبَعَ) **hakkıyla tâbi oldu,** neye? (رِضْوَانَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın rızâsına,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını kazanmak için son derece çalışan ve her işte O'nun emirlerini tutup yasaklarından, özellikle ganîmet malına hıyânet etmekten sakınan kimse, kim gibi midir? (كَمَنْ) **o kimse gibi ki,** (بَٓاءَ) **döndü,** ne ile? (بِسَخَطٍ) **büyük bir gazapla,** öyle bir gazap ki (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan** (olucu), yâni Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını arayan kişi, ganîmet mallarında hâinlik ederek Allâh-u Te'âlâ'nın büyük bir gazabına uğrayan kişi gibi olur mu?! (وَمَاْوٰيهُ) **ve onun barınacağı,** neresidir? (جَهَنَّمُ) **cehennemdir.** (وَبِئْسَ) **ve ne kötü oldu,** ne? (الْمَص۪يرُ) **o varılacak yer,** yâni cehennem ne kötü varılacak yerdir.

Meâl-i Şerîf - 162

162- Yoksa (emirlere itâat ederek) **Allâh'ın rızâsını** (kazandıracak amelleri)**n peşine iyice düşmüş olan** (ve onu kazanmak için son derece gayret gösteren) **o** (Muhâcir ve Ensâr'dan yâhut doğru yolda onlara tâbi olan

bir) **kimse, Allâh'tan** (mükâfat beklerken, günahları yüzünden) **büyük bir gazapla** (lânetli kimseye) **dönmüş bulunan ve barınağı ancak cehennem olan** (kâfir ve münâfık) **kişi gibi** (azâba düşecek) **midir?!** (Dostlar sonsuz cennetlerde nîmetlenirken) **o** (düşmanların) **varış yeri** (ve ebedî mekânı olan cehennem) **ise ne kötü olmuştur!**

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 163

(هُمْ) **Onlar** (Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsına uyanlarla, gazabına uğrayanlar), kimlerdir? (دَرَجَاتٌ) (muhtelif) **dereceler**(in sâhipleri)**dir,** nerede? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın indinde,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın ilminde insanlar kābiliyetleri ve Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsına uyup uymamaları îtibârıyla farklıdırlar, buna göre yarın âhirette de mükâfâta nâil olmak ve azâba çarptırılmak îtibârıyla cennetteki dereceleri ve cehennemdeki derekeleri (alt tabakaları) farklı olacaktır, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (بَصِيرٌ) **ziyâde görücüdür,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (يَعْمَلُونَ) **işliyorlar,** yâni Allâh-u Te'âlâ kulların bütün yaptıklarını hakkıyla görmektedir, dolayısıyla herkesi yaptığına göre cezâlandıracaktır.

Meâl-i Şerîf - 163

163- O (Rablerinin rızâsına tâbi olanlar ve gazabına uğraya)**nlar**(ın hepsi de) **Allâh nezdinde** (sevap ve azap husûsunda farklı) **dereceler**(in ve derekelerin sâhipleri)**dir. Zâten Allâh onların yapmakta olduğu şeyleri** (hakkıyla görüp, karşılık verecek olan bir) **Basîr'dir.**

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَۚ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 164

(لَقَدْ مَنَّ) **Andolsun ki; elbette muhakkak iyilik etti,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim üzerine? (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) **müminler üzerine,** ne zaman? (اِذْ بَعَثَ) **gönderdiği zaman,** nerede? (فِيهِمْ) **onların içerisinde,** kimi? (رَسُولًا) **büyük bir rasûlü,** öyle rasûl ki, (مِنْ اَنْفُسِهِمْ) **kendi nefislerinden** (melek ve cin olmayıp onlar gibi insanlardan olucu), daha öyle rasûl ki, (يَتْلُوا) **art arda okuyor,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** neyi? (اٰيَاتِهِ) **O'nun âyetlerini** (Allâh-u Te'âlâ'nın indirdiği Kur'ân'ı), daha? (وَيُزَكِّي) **ve tertemiz ediyor,** kimi? (هِمْ) **onları,** yâni

onları kâfirlik ve ma'siyet pisliklerinden paklıyor, daha ne yapıyor? (وَيُعَلِّمُ) **ve tam mânâsıyla öğretiyor,** kime? (هُمُ) **onlara,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân-ı Kerîm'i), daha? (وَالْحِكْمَةَ) **hikmeti** (sünneti veyâ ahkâm-ı şer'iyyeyi), (وَاِنْ كَانُوا) **hâlbuki şüphesiz onlar bulunuyorlardı,** neden önce? (مِنْ قَبْلُ) **bundan önce** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* gönderilmeden evvel), ne içinde? (لَفِى ضَلَالٍ) **elbette bir dalâlet** (ve sapıklık) **içinde,** öyle sapıklık ki, (مُبِينٍ) **apaçık olan,** yâni hiç şüphe edilmeyecek şekilde îmândan ve hidâyetten mahrum bir vaziyette, başka milletlerin hâkimiyeti altında perişan bir hâlde ilim ve irfandan nasipsiz olarak yaşıyorlardı.

Meâl-i Şerîf - 164

164- Andolsun ki; muhakkak Allâh müminlere elbette büyük bir iyilikte bulunmuştu; bir zamanda ki; Kendi âyetlerini onların üzerine art arda okuyan, onları (maddî ve mânevî pisliklerden) **tamâmen arındıran ayrıca kendilerine o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**ı ve hikmeti** (sünnet ve fıkhı) **öğreten,** (melek ve cin türünden değil de, anlaşmaları kolay olsun için) **kendi nefisleri** (gibi insan cinsi)**nden olan değerli bir Rasûl'ü onların içerisinde göndermişti. Hâlbuki şüphesiz onlar daha önce elbette apaçık bir** (sapıklık ve) **dalâlet içinde bulunmuşlardı.**

اَوَلَمَّٓا اَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ اَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَاۙ قُلْتُمْ اَنّٰى هٰذَاۜ
قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 165

(اَوَلَمَّٓا اَصَابَتْ) **Ve her isâbet ettiği zaman mı?** kime? (كُمْ) **size,** ne? (مُصِيبَةٌ) **bir musibet,** (Uhud günü başınıza bir belâ geldiğinde mi?) öyle musîbet ki, (قَدْ اَصَبْتُمْ) **muhakkak siz isâbet ettiniz** yâni düşmanlarınız hakkında ulaştınız, neye? (مِثْلَيْهَا) **onun iki misline,** yâni Bedir günü iki katını düşmanlarınızın başına getirdiğiniz bir belâ, Uhud'da sizin başınıza gelince mi? (قُلْتُمْ) **dediniz,** ne dediniz? (اَنّٰى) **neredendir?** ne? (هٰذَا) **işte bu,** yâni "Allâh-u Te'âlâ bize yardım edeceğini vadettiği hâlde bu belâ başımıza nereden geldi" mi dediniz?! (قُلْ) (Habîbim!) **Söyle,** ne söyle? (هُوَ) **o,** yâni başınıza gelen bu musîbet, neredendir? (مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْ) **kendi nefisleriniz tarafındandır,** yâni bu belâya ancak Rasûlüllah *(Sallâllâhu Aleyli ve Sellem)*in emrine muhâlefet etmekle işlemiş olduğunuz günahlarınızın uğursuzluğu yüzünden düştünüz, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u

Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَدِيرٌ) **Kadîr'dir,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın her şeye gücü yettiğinden, yardım etmeye de, etmemeye de muktedirdir.

Meâl-i Şerîf - 165

165- (Bedir günü düşmanlarınız hakkında) **iki misline kesinlikle ulaşmış olduğunuz bir musîbet** (şimdi Uhud'da) **kendinize isâbet ettiği zaman mı: "İşte bu nereden** (başımıza geldi)**?" dediniz.** (Habîbim!) **De ki: "O** (bozgun), **nefisleriniz**(e uyarak peygamberinizin emrini dinlemeyip merkezi terk etmeniz ve fidye karşılığı esirleri salmanız gibi suçlarınız) **tarafından** (size ulaşmış bir belâ)**dır. Şüphesiz Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir** (ki emrine uyanlara yardım etmek, karşı gelenlerden ise yardımını çekmek dâhil her şey O'nun kudreti dâhilindedir)."

وَمَٓا اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِن۪ينَۙ ﴿١٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 166

(وَمَٓا) **Ve o şey ki,** (اَصَابَ) **isâbet etti,** kime? (كُمْ) **size,** yâni ey müminler! Başınıza gelen öldürülmeler, yaralanmalar ve bozguna uğramak gibi belâlar, ne vakit? (يَوْمَ الْتَقَى) **karşılaştığı günde,** ne? (اَلْجَمْعَانِ) **o iki topluluk,** yâni Uhud'da Müslüman ordularıyla müşrik orduları karşılaştığı günde başınıza gelenler, ne iledir? (فَبِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın izni** (ve dileyip takdîr buyurması) **iledir,** daha ne sebepledir? (وَلِيَعْلَمَ) **ve ayırt etsin için,** kimleri? (اَلْمُؤْمِن۪ينَ) **o** (sebât eden) **müminleri.**

Meâl-i Şerîf - 166

166- Bir de (mümin ve kâfir) **o iki topluluk** (Uhud'da) **karşılaştığı gün size isâbet etmiş olan o** (bozgunu andıran) **şey** (rastgele olmamış, bilakis) **Allâh'ın izni** (bilgisi ve kaderi)**yle** (meydana gelmiş)**dir ve O** (Allâh-u Te'âlâ), **o** (sebât eden) **müminleri** (münâfıklardan) **ayırt etsin diye** (gerçekleşmiş)**dir.**

Mâverdî *(Rahimehullâh)*ın beyânı vechile; bu âyet-i kerîmede geçen "İlim" fiili, "Temyîz (seçme ve ayırma)" mânâsına gelmektedir. *(el-Mâverdî, en-Nüketü ve'l-'Uyûn, 1/435; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 2/130)*

وَلِيَعْلَمَ الَّذ۪ينَ نَافَقُواۚ وَق۪يلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ اَوِ ادْفَعُواۜ
قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْۜ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْا۪يمَانِۚ
يَقُولُونَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ ف۪ي قُلُوبِهِمْۜ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَۚ ﴿١٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 167

Uhud günü başınıza gelenler, daha ne içindi? (وَلِيَعْلَمَ) **ve** (Allâh-u Te'âlâ) **ayırt etsin için,** kimleri? (اَلَّذِينَ) **o kimseleri ki,** (نَافَقُوا) **münâfık oldular,** yâni Uhud günü Müslümanların bozguna uğramasının hikmetlerinden biri de Allâh-u Te'âlâ'nın, İslâm ordusunun gâlip gelmesini istemeyen münâfıkları başkalarına tanıtmasıdır, daha ne yapanları? (وَقِيلَ) **ve denildi**(ğinde), kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne denildiğinde? (تَعَالَوْا) **gelin,** (قَاتِلُوا) **muhârebe edin,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** daha? (اَوِ ادْفَعُوا) **yâhut defedin** (savuşturun), yâni "Âhiret için harp etmeyecekseniz bâri kendinizi ve âilenizi kurtarmak için harbedin veyâ harp etmeyecekseniz de Müslümanların karartısını artırarak düşmanlara gözdağı verin" denildiğinde: (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (لَوْ نَعْلَمُ) **eğer biz bilseydik,** neyi? (قِتَالًا) **bir savaşı,** yâni sizin bu işinizin bir muhârebe olduğunu bilseydik veyâ harp etmeyi güzel becerebilseydik, (لَاتَّبَعْنَا) **elbette uyardık,** kime? (كُمْ) **size,** yâni "Sizinle berâber harbe katılırdık, fakat sizin bu işinize harp denmez ancak, göz göre göre kendini tehlikeye atmak denir veyâ harp etmeyi güzel becerebilseydik elbette sizinle harbe katılırdık, velâkin harp etmeyi iyi beceremediğimizden katılsak neye yarar" diyerek yalan söyleyip alay ederek geri döndüler, (هُمْ) **onlar,** neye? (لِلْكُفْرِ) **kâfirliğe,** ne zaman? (يَوْمَئِذٍ) **o günde** (bu sözü söyledikleri günde), ne idiler? (اَقْرَبُ) **daha yakın**(dılar), kimden? (مِنْهُمْ) **kendilerinden** (kendilerinin yakınlıklarından), neye? (لِلْاِيمَانِ) **îmâna,** yâni onlar o gün îmândan çok kâfirliğe yakındılar, burada geçen iki yerdeki (ل) harf-i ceri, (اِلٰى) harfi mânâsındadır, (يَقُولُونَ) **söylüyorlardı,** ne ile? (بِاَفْوَاهِهِمْ) **ağızlarıyla,** neyi? (مَا) **o şeyleri ki,** (لَيْسَ) **olmadı,** (o şey bulunmadı), nerede? (فِى قُلُوبِهِمْ) **kalplerinde,** yâni o münâfıklar dâimâ kendilerinin mümin olduklarını iddiâ ederek kalplerinde olmayan îmânı ağızlarıyla dillendiriyorlardı, (وَاللّٰهُ) **hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَعْلَمُ) **çok iyi bilicidir,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (يَكْتُمُونَ) **gizlemektedirler,** yâni ey Müslümanlar! Siz o münâfıkların hâlini birtakım işâretlerle anlamaya çalışıyorsunuz, Mevlâ Te'âlâ ise onların bütün gizlediklerini ayrıntılı şekilde bilmektedir ve ona göre cezâlarını verecektir.

Meâl-i Şerîf - 167

167- Bir de (Uhud'da size hezîmet yaşatması, Abdullâh ibnü Übeyy ve arkadaşları gibi) **münâfıklık yapmış olan o kimseleri** (ortaya çıkarıp Müslümanlardan) **ayırt etsin** (ve herkese bildirsin) **diyedir.** (Nitekim) **o** (münâfık ola)**nlara:**

"Gelin, Allâh'ın yolunda savaşın veyâ (Allâh rızâsı taşımıyorsanız, bâri canlarınız ve mallarınızı korumak için düşmanları) **savuşturun" denilmişti de, onlar:**

"(Biz sizin mücâdelenizi bir savaş olarak değil ancak intihar olarak görüyoruz.) **Eğer** (onu) **bir savaş** (olarak) **bilseydik elbette size hakkıyla tâbi olurduk** */(güzel bir şekilde)* ***savaşma(yı) bilseydik elbette size tamâmen tâbi olurduk*** *(ama savaşmayı beceremediğimiz için size uysak neye yarar)* ***/bir savaş*** *(olacağını)* ***bilseydik elbette size tamâmen tâbi olurduk*** *(fakat savaş âni gelişti, biz de hazırlıksız yakalandık)/"* **de**(mek sûretiyle yalan bahâneler uydurup sizinle alay et)**mişlerdi.**

O (sözü sarf ettikleri) **gün onlar, kendilerinin îmân** (ashâbın)**a olan yakınlıklarındansa,** (yardım cihetinden) **kâfirliğe** (ve şirk ehline) **daha yakındı**(lar). **Onlar** (îmân nâmına) **kalplerinde olmayan şeyi ağızlarıyla söylüyorlardı. Allâh ise onların gizlemekte oldukları** (münâfıklıkları)**nı en iyi bilendir.** (Zîrâ müminler sonradan gördükleri birtakım emârelerle onların münâfıklıklarını mücmel bir şekilde anlamaya çalışırken, Allâh-u Te'âlâ onların nifaklarını da, diğer sırlarını da, tüm emellerini ve onların sebebiyet vereceği netîceleri de ezelî ilmiyle mufassal bir şekilde bilmektedir.)

اَلَّذِينَ قَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ اَطَاعُونَا مَا قُتِلُواۜ قُلْ فَادْرَؤُا
عَنْ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 168

O münâfıklar kimlerdir? (اَلَّذِينَ) **öyle kimselerdir ki,** (قَالُوا) **dediler,** kim için? (لِاِخْوَانِهِمْ) **kardeşleri için,** yâni akrabâlıkta veyâ münâfıklıktaki kardeşleri hakkında, daha ne yaptılar? (وَقَعَدُوا) **hâlbuki kendileri oturdular,** yâni kendileri harbe katılmadıkları hâlde harbe katılıp öldürülenler hakkında dediler, ne dediler? (لَوْ اَطَاعُو) **eğer itâat etselerdi,** kime? (نَا) **bize,** (مَا قُتِلُوا) **öldürülmezlerdi,** yâni savaştan kaçıp evlerinde durmaları husûsunda bizi dinleselerdi, biz öldürülmediğimiz gibi onlar da öldürülmezlerdi, (قُلْ) (Habibim! Onların yalanını ortaya koymak için) **söyle,** ne söyle? (فَادْرَؤُا) **öyleyse defedin** (savuşturun), kimden? (عَنْ اَنْفُسِكُمْ) **kendi nefislerinizden,** neyi? (اَلْمَوْتَ) **ölümü,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (صَادِقِينَ) (iddiânızda) **doğru söyleyen kimseler,** yâni eğer eceli gelmiş olan kişiyi ölümden kurtarmaya güçlü olduğunuza dâir yapmış olduğunuz iddiânızda doğruysanız, kendinizi ölümden kurtarın da bu iddiânızı ispat edin bakalım.

Meâl-i Şerîf - 168

168- (Münâfıklar) **o** (kadar yalancı) **kimselerdir ki; kendileri** (savaşa gitmeyerek) **oturmuşlarken,** (Uhud'da şehit olan soy) **kardeşleri için: "Eğer** (harbe gitmeme husûsunda) **bize itâat etselerdi** (onlar da bizim gibi) **öldürülmeyeceklerdi" demişlerdi.**

(Habîbim! Onları rezil etmek ve yalanlarını açıklamak için) **de ki: "O hâlde kendi canlarınızdan ölümü savuşturun** (da görelim). **Eğer siz** (tedbirin takdîri bozacağı şeklindeki iddiânızda) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (bunu ispât edin)."

Rivâyete göre; münâfıkların bu sözü sarf ettiği Uhud günü, orada şehit edilen müminler sayısınca yetmiş münâfık kişi bilinen bir sebep yokken Medîne'de kendiliklerinden öldüler. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 5/126)*

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذٖينَ قُتِلُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًاۜ بَلْ اَحْيَٓاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَۙ ﴿١٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 169

(وَلَا تَحْسَبَنَّ) (Habîbim! Veyâ ey muhâtap!) **Sakın sen zannetme,** kimleri? (اَلَّذٖينَ) **o kimseleri ki,** (قُتِلُوا) **öldürüldüler,** nerede? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** yâni Allâh yolunda şehit edilenleri sakın sanma, neler? (اَمْوَاتًا) **ölüler,** (بَلْ اَحْيَٓاءٌ) **bilakis** (onlar) **dirilerdir,** daha nedirler? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde** (çok îtibâr sâhibi)**dirler,** daha nedirler? (يُرْزَقُونَ) **rızıklandırılmaktadırlar.**

Meâl-i Şerîf - 169

169- (Habîbim!) **Sakın ha sen Allâh'ın yolunda** (Bedir ve Uhud gibi muhârebelere katılıp oralarda) **öldürülmüş olan kimseleri ölüler sanmayasın. Bilakis** (onlar gerçek mânâda) **dirilerdir,** (hem de) **Rableri nezdinde rızıklandırılmaktadırlar.**

فَرِحٖينَ بِمَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۙ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذٖينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ
مِنْ خَلْفِهِمْۙ اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَۢ ﴿١٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 170

Ne oldukları hâlde rızıklanmaktadırlar? (فَرِحٖينَ) **ferahlanıcı** (sevinici) **kimseler oldukları hâlde,** ne ile? (بِمَٓا) **o şeyle ki,** (اٰتٰى) **verdi,** kime? (هُمُ) **onlara,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neden dolayı? (مِنْ فَضْلِهٖ) **fazl**(-u kereminden ve ihsân)**ından dolayı,** bu mânâ (مِنْ) harfinin sebebiyet mânâsı için olmasına göre verilmiştir, daha ne oldukları hâlde? (وَيَسْتَبْشِرُونَ) **ve müjdelenir oldukları hâlde**

(sevinirler), kimlerle? (بِالَّذِينَ) **o kimselerle ki,** (لَمْ يَلْحَقُوا) (henüz) **katılmadılar,** kime? (بِهِمْ) **onlara,** nerede oldukları hâlde? (مِنْ خَلْفِهِمْ) **arkalarında oldukları hâlde,** yâni henüz Allâh yolunda öldürülüp şehit olarak onlara karışmamış olan, dünyâda bıraktıkları kardeşleriyle de seviniyorlar, kardeşleriyle sevinmekten bedel (şununla ki), (أَنْ) **şân,** nedir o şân? (لَا خَوْفٌ) **hiçbir korku yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar**(ın kardeşleri) **üzerine,** (وَلَا هُمْ) **ve ancak onlar olmayacaklar,** nedir olmayacaklar? (يَحْزَنُونَ) **mahzun olurlar,** yâni o şehit olanlar, dünyâda îmân ve cihâd yolu üzere hayatta bıraktıkları din kardeşlerinin de hiçbir korku ve üzüntüye uğramadan şehit olarak kendilerine kavuşacaklarının ve onlar gibi nîmetlere mazhar olacaklarının müjdeli haberini almakla sevinmektedirler.

Meâl-i Şerîf - 170

170- Allâh'ın (yolunda şehîd olan kimseler), **fazl**(-u kereminden ve ihsân)**ından kendilerine vermiş olduğu** (şehitlik şerefi, ebedî hayat ve cennet nîmetleri gibi) **şeylerle ferahlanıcı kimseler olarak** (sonsuz nîmetlere mazhar kılınmıştırlar)!

Bir de (henüz şehit olamadıkları için) **arkalarından kendilerine kavuşmamış olan kimselerle ilgili** (olarak kendilerine bildirilmiş olan): **"Onlar üzerine hiçbir korku yoktur ve ancak onlar mahzun olacak değillerdir" müjdesiyle sevinmektedirler.**

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍۙ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ ﴿١٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 171

(يَسْتَبْشِرُونَ) **O** (şehit ola)**nlar müjdelenirler,** ne ile? (بِنِعْمَةٍ) **büyük bir nîmetle,** öyle nîmet ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan** (olucu), daha? (وَفَضْلٍ) **ve büyük bir fazl**(-u kerem) **ile,** daha neyle müjdelenirler? (وَاَنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يُضِيعُ) **zâyi etmeyecektir** (boşa çıkarmayacaktır), neyi? (اَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ) **müminlerin mükâfâtını,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın, şehitlerin ecrini zâyi etmeyeceğini bilmekle sevindikleri gibi, diğer müminlerin mükâfâtını da aslâ zâyi etmeyeceği müjdesini almakla ayrıca sevinirler.

Meâl-i Şerîf - 171

171- (Amellerine karşılık olarak) **Allâh'tan** (alacakları) **büyük bir** (sevap) **nîmet**(i) **ve** (cemâlini görme gibi) **üstün bir fazîletle müjdelenmektedirler, bir de şununla ki; gerçekten Allâh müminlerin ecrini boşa çıkarmayacaktır.**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: "Uhud'da kardeşleriniz şehit olunca, Allâh onların ruhlarını birtakım yeşil kuşların içine yerleştirmiştir ki, böylece onlar cennet nehirlerine uğrayıp oranın meyvelerinden yemişler, sonra Arş'ın gölgesinde asılmış olan altın kandillere dönmüşlerdir.

Onlar yiyeceklerinin, içeceklerinin ve kaldıkları yerin güzelliğini görünce: 'Bizim cennette rızıklandırılan birtakım diriler olduğumuzu bizden taraf onlara kim ulaştırır ki, cihâda karşı soğuk durmasınlar ve harp ânında korkup kaçmasınlar?' demişler, Allâh-u Te'âlâ da: 'Sizden taraf Ben onlara bu tebliği yaparım' buyurmuş ve bu âyet-i celîleleri inzâl buyurarak bu vaadini gerçekleştirmiştir." *(Ebû Dâvûd, el-Cihâd:27, rakam:2520, 3/15)*

اَلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَٓا اَصَابَهُمُ الْقَرْحُۜ لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِيمٌۚ ﴿١٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 172

Allâh-u Te'âlâ'nın ecirlerini zâyi etmeyeceğini bildirdiği o müminler, kimlerdir? (اَلَّذِينَ) **o kimselerdir ki,** (اِسْتَجَابُوا) **tam mânâsıyla icâbet ettiler,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **için,** daha? (وَالرَّسُولِ) **ve o rasûl için,** yâni Allâh ve Rasûlü'nün çağrısına uydular, neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَٓا اَصَابَ) **isâbet ettikten sonra,** kime? (هُمُ) **onlara,** ne? (الْقَرْحُ) **o** (bozgun ve) **yara,** yâni onlar Uhud günü son derece yara aldıktan sonra yine Allâh ve Rasûlü'nün cihâd çağrısına uyarak cihâda çıkanlardır, (لِلَّذِينَ) **o kimseler için vardır ki,** (اَحْسَنُوا) **güzel amel işlediler,** Allâh-u Te'âlâ'nın bütün emirlerini yerine getirdiler, kim oldukları hâlde? (مِنْهُمْ) (yaralandıktan sonra Allâh ve Rasûlü'nün dâvetine icâbet eden) **o kişiler oldukları hâlde,** burada (مِنْ) harf-i ceri beyâniyye olduğu için 'den-dan' mânâsı verilmez, bu mânânın tercihinin maksadı ise; sahâbe-i kirâmın hepsinin muhsin olduklarını ifâde etmektir, zîrâ "Onlardan" mânâsı verildiğinde Şî'a gibi kötü niyetli sapık fırkalar bundan yola çıkarak sahâbe-i kirâmın aleyhine konuşmaya fırsat bulurlar, daha ne yaptılar? (وَاتَّقَوْا) **ve takvâ sâhibi oldular,** yâni bütün emirleri tutup yasaklardan sakınan o kimseler için vardır, ne? (اَجْرٌ) **pek değerli bir mükâfât,** öyle mükâfat ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük,** bu mânâ: (اَلَّذِينَ) kelimesinin, mahzuf bir mübtedâya haber düşmesine göre verilmiştir. Fakat (اَلَّذِينَ) kelimesi birinci mübtedâ olup (لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا) cümlesinin ise ona haber düşmesi de bu âyetin tefsîrinde zikredilen mânâlardandır. Nitekim meâl-i şerîfte gelecek olan mânâ buna göre verilmiştir.

Meâl-i Şerîf - 172

172- O (mümin) **kimseler**(in ecrini zâyi etmeyecektir) **ki;** (Uhud'daki) **o** (bozgun ve) **yara kendilerine isâbet ettikten sonra** (tekrar müşriklerle savaşa çağrıldıklarında) **Allâh'a ve o Rasûl'e tam mânâsıyla icâbet etmiştirler. Kendileri güzel amel işlemiş bulunan ve** (Rasûlümün cihâd çağrısına uymamak gibi günahlardan hakkıyla sakınarak) **takvâ sâhibi olan o kimseler için** (âhirette) **çok değerli pek büyük bir mükâfat vardır.**

Burada zikredilen icâbet kıssası için, bu sûrenin 151. âyet-i kerîmesine bakınız.

اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًاۗ
وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 173

Allâh ve Rasûlü'ne icâbet eden o müminlerden bedel? (اَلَّذِينَ) **o kimselerdir ki,** (قَالَ) **dedi,** kime? (لَهُمُ) **onlara,** kim? (اَلنَّاسُ) **o insanlar,** yâni karşılarına çıkanlar, ne dediler? (اِنَّ النَّاسَ) **şüphesiz o insanlar** (düşmanlarınız), (قَدْ جَمَعُوا) **muhakkak cemettiler** (topladılar), kim için? (لَكُمْ) **sizin**(le harp etmek) **için,** yâni size karşı büyük bir ordu ve kuvvet hazırladılar, (فَاخْشَوْ) **artık korkun,** kimlerden? (هُمْ) **onlardan,** yâni "Onlara karşı savaşa çıkmayın" dedi de, (فَزَادَ) **o** (söz) **artırdı,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne cihetinden? (اِيمَانًا) **îmân cihetinden,** yâni düşmanların bu sözleri onların (mücâhitlerin) kalplerine bir tesir yapmayıp, aksine onların îmânlarını ve Mevlâ Te'âlâ'nın emirlerine bağlılıklarını artırdı, daha ne yaptılar? (وَقَالُوا) **ve dediler,** (حَسْبُنَا) **bize kâfî gelen,** kimdir? (اَللّٰهُ) **ancak Allâh**(-u Te'âlâ)**dır,** yâni Allâh-u Te'âlâ düşmanlarımıza karşı bize yeter, (وَنِعْمَ) **ve ne güzel oldu,** kim? (اَلْوَكِيلُ) **O Vekîl,** yâni O ne güzel Vekîl'dir.

Meâl-i Şerîf - 173

173- Öyle kimseler ki; o (karşılaştıkları) **insanlar onlara: "Gerçekten o** (düşmanlarınız olan) **insanlar kesinlikle sizin**(le harp etmek) **için** (güç ve asker) **topladılar. Artık onlardan korkun" demişti de, bu onları îmân bakımından artırmış ve onlar: "Bize yeten ancak Allâh'tır ve O** (dâimâ bütün işlerin Kendisine havâle edileceği yegâne Zât olarak) **ne güzel** (bir) **Vekîl oldu" demişlerdi.**

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوٓءٌۙ
وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 174

(فَانْقَلَبُوا) **Bunun üzerine** (o mücâhitler) **geri döndüler,** ne ile? (بِنِعْمَةٍ) **büyük bir nîmetle** (âfiyet, düşmandan selâmet, îmânda kuvvet gibi iyiliklerle), öyle bir nîmet ki, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan** (olucu), daha? (وَفَضْلٍ) **ve büyük bir fazl**(-u kerem ve Allâh-u Te'âlâ'nın ihsân buyurduğu büyük bir ticâret ve kazanç) **ile,** ne oldukları hâlde geri döndüler? (لَمْ يَمْسَسْ) **dokunmadığı hâlde,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (سُوءٌ) **hiçbir kötülük** (öldürülmek, esir edilmek vesâir hiçbir fenâlık başlarına gelmediği hâlde geri döndüler), daha ne yaptılar? (وَاتَّبَعُوا) **ve hakkıyla tâbi oldular,** neye? (رِضْوَانَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın rızâsına,** yâni bu cesâretleri ve düşmana karşı çıkmalarıyla, bütün hayırların başı olan, Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsını kazandıracak amellere ve emirlere harfiyyen uymuştular, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ) kimdir? (ذُو فَضْلٍ) **yüce bir fazl** (ve iyilik) **sâhibidir,** öyle fazıl ki, (عَظِيمٍ) **çok büyük,** yâni Allâh-u Te'âlâ o mücâhitleri yaptıkları bu büyük işlere muvaffak kılmakla, onlara çok büyük bir iyilikte bulunmuştur.

Meâl-i Şerîf - 174

174- Nihâyet onlar (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in emrini tutarak düşmanlara karşı çıkmış ve müşrikler de korkup gelemeyince) **Allâh** (tarafın)**dan** (bahşedilen, îmânda sebât ve düşmandan selâmet gibi târif edilemeyecek) **büyük bir nîmet ve** (Bedr-i suğrâ panayırında ticâret olarak kazandıkları) **çokça bir fazlalık ile** (üstelik öldürülme ve eziyet gibi) **hiçbir kötülük** (de) **kendilerine dokunmayarak** (Bedir'den) **geri dönmüşlerdi ve böylece** (bu cesâretli çıkışlarıyla iki cihan saâdetinin menbaı olan) **Allâh'ın rızâsına** (vesîle olan amellere ve emirlere) **hakkıyla tâbi olmuştular. Zâten Allâh büyük ve yüce bir fazl**(-u kerem) **sâhibi** (olduğundan, bu kullarını kuvvetli îmân, cihatta sebât ve düşmana karşı cesâretli olmak gibi fazîletlere muvaffak etmiş)**dir.**

إِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 175

(إِنَّمَا ذٰلِكُمْ) (Ey münâfıklar!) **İşte size! Ancak bu** (sizi korkutup harpten geri bırakmaya çalışan), kimdir? (الشَّيْطَانُ) **şeytandır,** (يُخَوِّفُ) **o korkutuyor,** kimi? (أَوْلِيَاءَهُ) **kendi dostlarını,** yâni Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ile berâber harbe çıkmaktan geri kalan münâfıkları, bu mana, (أَوْلِيَاءَهُ) terkîbinin (يُخَوِّفُ) kelimesinin birinci mef'ûlü olup, ikinci mef'ûlün ya terk edilmiş veyâ bilindiği için hazfedilmiş olmasına göre verilmiştir, yâni "Şeytan kendi

dostlarını korkuya düşürüyor veyâ Ebû Süfyân ve adamlarıyla korkutuyor" demektir. Buna göre hitap münâfıklaradır. Fakat burada (يُخَوِّفُ) kelimesinin birinci mef'ûlü hazfedilmiş olup, (اَوْلِيَاءَهُ) terkîbi ikinci mef'ûl olabilir ki, buna göre mânâ: "Ey müminler! Şeytan sizi, dostları Ebû Süfyân ve adamlarını gözünüzde büyüterek korkutuyor" demektir. Bu takdirde hitap müminleredir. (فَلَا تَخَافُو) **Artık siz korkmayın,** kimlerden? (هُمْ) **onlardan,** yâni şeytanın sizi korkuttuğu dostlarından korkup da harpten geri kalmayın, (وَخَافُو) **ve korkun,** kimden? (نِ) **Benden,** yâni emrime muhâlefetten sakınarak Rasûlümle berâber cihâd edin ve onun emirlerini yerine getirmeye çalışın, (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (مُؤْمِنِينَ) **mümin kimseler.**

Buradaki hitap hâlis müminlere ise, bu şart, ta'lîl (illet) makāmındadır. Yâni "Mümin olduğunuz için onlardan korkmayın Benden korkun" demektir.

Eğer hitap münâfıklara ise, şarta bir cevap takdîr edilir ki, o zaman mânâ: "Eğer gerçekten mümin kimseler iseniz ancak Benden korkun ve Rasûlümle berâber cihâd edin, zîrâ hakîkî îmân, Allâh-u Te'âlâ'nın korkusunu, insanların korkusuna tercih etmeyi gerektirir" demek olur.

Meâl-i Şerîf - 175

175- (Ey müminler!) **İşte size! Bu** (vesvese vererek kalplere korku salıp cihattan geri bırakmak için kâfirlerin toplandığı haberini getirten)**, şeytandı ki o ancak** (münâfık) **dostlarını korkutmaktaydı** ***/o şeytan,*** *(sizi müşrik)* ***dostların****(ın yapacağı zarar)****dan korkutmaktaydı/.***

Artık onlardan korkmayın, (cihâd emrime muhâlefet husûsunda) **Benden korkun. Eğer** (gerçekten) **mümin kimseler olduysanız** (Benim dışımda hiçbir kuvvetten korkmamanız gerekir. Çünkü hakîkî îmân, Allâh korkusunu diğer korkulara tercih ettirir).

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِى الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔا
يُرِيدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِى الْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 176

(وَلَا يَحْزُنْ) **Ve mahzun etmesin** (üzmesin), kimi? (كَ) **seni,** kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (يُسَارِعُونَ) **koşuşuyorlar,** nerede? (فِى الْكُفْرِ) **kâfirlik içerisinde,** yâni harpten geri kalan münâfıkların veyâ İslâm'dan dönen mürtedlerin sana zarar verecekleri endişesi seni üzmesin, (اِنَّهُمْ) **çünkü şüphesiz onlar,** (لَنْ يَضُرُّوا) **aslâ zarar veremezler,** kime? (اللّٰهَ) **Allâh**(ın dostların)**a,** ne etmekle? (شَيْـًٔا) **en ufak bir şeyle,** yâni onlar kâfirliğe koşmakla Allâh-u Te'âlâ'nın dostlarına

en ufak bir zarar veremezler, bu kötü hareketleriyle ancak kendilerine zarar vermiş olurlar, (يُرِيدُ) **murâd ediyor,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَلَّا يَجْعَلَ) **ayırmamayı,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** neyi? (حَظًّا) **en ufak bir nasîbi,** nerede? (فِى الْاٰخِرَةِ) **âhirette,** yâni Allâh-u Te'âlâ onlara âhiret sevâbından hiçbir nasip vermemek istiyor, (وَلَهُمْ) **ve onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **dehşetli bir azap,** öyle azap ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 176

176- (Habîbim!) **Kâfirlik içinde koşuşmakta olan o kişiler**(in sana karşı birleşme tehdîdi) **seni üzmesin. Çünkü gerçekten onlar Allâh**(ın dostların)**a** (tehlike ve tehditten) **hiçbir şeyle aslâ zarar veremezler.** (Onlar öyle azgın kimselerdir ki, en büyük merhamete sâhip olan) **Allâh**(-u Te'âlâ'yı o kadar gazaplandırdılar ki artık O), **kendileri için âhirette** (sevaptan) **en ufak bir haz** (ve hisse) **ayırmamayı murâd ediyor.** (Sevaptan mahrum olmaktan öte) **onlar için çok şiddetli pek büyük bir azap da vardır.**

اِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْاِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 177

(اِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (اِشْتَرَوُا) **satın aldılar,** neyi? (اَلْكُفْرَ) **kâfirliği,** neye karşılık? (بِالْاِيمَانِ) **îmâna karşılık,** yâni îmânı bırakıp kâfirliği tercih eden o münâfık ve mürtedler var ya! (لَنْ يَضُرُّوا) **Aslâ zarar veremezler,** kime? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** ne ile? (شَيْـًٔا) **en ufak bir şeyle,** yâni kâfirliği tercih etmeleriyle Allâh-u Te'âlâ'ya zarar veremeyip, ancak kendilerine zarar etmiş olurlar, (وَلَهُمْ) **ve onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَلِيمٌ) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 177

177- O (mürted ve münâfık) **kimseler ki; îmâna karşılık kâfirliği satın almıştırlar, şüphesiz onlar** (kâfirliğe dönmekle) **Allâh'a** (noksanlık ve ziyandan) **hiçbir şeyle aslâ zarar veremezler.**

(Onlar ancak kendilerine zarar vermektedirler, zîrâ îmân ederek ebedî mükâfatlara nâil olabilecekken, inkârı seçmeleri yüzünden) **onlar için çok acı verici pek büyük bir azap da vardır.**

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّمَا نُمْلِى لَهُمْ خَيْرٌ لِاَنْفُسِهِمْ اِنَّمَا نُمْلِى لَهُمْ
لِيَزْدَادُوا اِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 178

(وَلَا يَحْسَبَنَّ) **Ve sakın zannetmesin,** kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni sakın kâfirler sanmasınlar, neyi sanmasınlar? (اَنَّمَا نُمْلِى) **Bizim mühlet vermemiz** (ve fırsat tanımamız), kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** yâni onları bir müddet dünyâ nîmetleri içinde yaşatmamızı, nedir sanmasın? (خَيْرٌ) **bir hayırdır** (sanmasın), kim için? (لِاَنْفُسِهِمْ) **kendi nefisleri için,** (اِنَّمَا نُمْلِى) **Biz ancak mühlet veriyoruz** (ve fırsat tanıyoruz), kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** ne için? (لِيَزْدَادُوا) **artış kaydetsinler için,** ne bakımdan? (اِثْمًا) **günah bakımından,** yâni Biz onlara ancak, daha fazla günah işleyerek ebedî azâba müstahak olsunlar diye fırsat veriyoruz, (وَلَهُمْ) **ve sâdece onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (مُهِينٌ) **çok alçak edici.**

Meâl-i Şerîf - 178

178- Bir de sakın ha o kâfir olmuş kimseler; onlara mühlet vermemizin (ve fırsat tanımamızın), **gerçekten kendi nefisleri için hayırlı bir şey olduğunu zannetmesin! Biz ancak günah bakımından artış kaydetsinler diye onlara** (uzun ömür ve) **mühlet veriyoruz. Hâlbuki çok alçaltıcı pek büyük bir azap sâdece onlar içindir** (ki, böylece o azap içerisinde sürekli aşağılanacaklardır).

مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلٰى مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِۜ وَمَا كَانَ
اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبٖى مِنْ رُسُلِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖۚ وَاِنْ
تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ اَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 179

(مَا كَانَ) **Olmadı,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nedir olmadı? (لِيَذَرَ) **aslâ bırakacak** (değildir), kimi? (اَلْمُؤْمِنِينَ) **müminleri,** ne üzerine? (عَلٰى مَا) **o şey** (ve hâl) **üzerine ki,** (اَنْتُمْ) **siz,** ne üzeresiniz? (عَلَيْهِ) **onun üzerine,** yâni ey müminler ve münâfıklar! Allâh-u Te'âlâ sizi birbirinizden ayırdedilemeyecek bir hâlde bırakacak değildir, nihâyet ne yapacak? (حَتّٰى يَمِيزَ) **netîcede ayıracak,** kimi? (اَلْخَبِيثَ) **murdar olan** (münâfığ)**ı,** kimden? (مِنَ الطَّيِّبِ) **temiz** (olan mümin)**-den,** yâni Allâh-u Te'âlâ sizin hâllerinizi peygamberine vahyederek veyâ sâdece samîmî müminlerin kabûl edip tatbik edebileceği zor teklifler ortaya koyarak mümini münâfıktan ayırdedecektir, (وَمَا كَانَ) **ve olmadı,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (لِيُطْلِعَ) **aslâ muttali** (ve vâkıf) **kılacak** (değildir), kimi? (كُمْ)

sizi, ne üzerine? (عَلَى الْغَيْبِ) **gayb üzerine,** yâni Allâh-u Te'âlâ size kalplerde olan îmân ve kâfirlik gibi gizli şeyleri bildirecek değildir, (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ) **lâkin Allâh**(-u Te'âlâ), (يَجْتَبِي) **seçer,** kimden? (مِنْ رُسُلِهِ) **rasüllerinden,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَاءُ) **diliyor,** yâni Allâh-u Te'âlâ peygamberler gönderip, onlara kimin kalbinde îmân, kimin kalbinde nifak bulunduğunu bildirir, (فَاٰمِنُوا) **o hâlde siz îmân edin** (samîmiyetle inanın), kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَرُسُلِهِ) **ve O'nun peygamberlerine,** (وَاِنْ تُؤْمِنُوا) **ve eğer îmân ederseniz,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya ve peygamberlerine hakkıyla inanırsanız, daha? (وَتَتَّقُوا) **ve takvâ sâhibi olursanız,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın emir ve nehiylerine karşı gelmekten kaçınırsanız, (فَلَكُمْ) **artık sizin için vardır,** ne? (اَجْرٌ) **pek değerli bir ecir** (ve mükâfat), öyle ecir ki, (عَظِيمٌ) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 179

179- (Ey asr-ı saâdette yaşayan Müslümanlar ve münâfıklar!) **Allâh müminleri,** (din olarak) **üzerinde bulunduğunuz** (İslâm hükümlerinden eşit bir şekilde istifâde etmenizi sürekli kılacak) **o şey üzere** (ve herkese yarayan karışık bir hâlde) **aslâ bırakacak değildir. Netîcede O,** (ancak samîmî Müslümanların dayanabileceği imtihanlarla) **pisi temizden ayıracaktır.**

Ama Allâh sizi (kalplerde bulunan kâfirlik ve îmânla alâkalı) **gayba aslâ muttalî kılacak** (ve sizi onlardan haberdâr edecek) **değildir.**

Velâkin Allâh, (müstakil mânâda) **rasüllerinden başlayarak** (onlara tâbi olma hasebiyle de velî kullarından) **dilediğini seçer** (ve onlara dilediği bâzı gaybî meseleleri bildirir).

O hâlde siz Allâh'a ve O'nun peygamberlerine (samîmiyetle) **îmân edin. Eğer** (gerçekten) **îmân ederseniz ve** (münâfıklıktan iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız,** (kadri takdîr edilemeyecek derecede) **çok kıymetli pek büyük bir ecir** (ve mükâfat) **sâdece size âittir.** *(Parantez içi mânâlar için bakınız: el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 5/163)*

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ümmetinden kendisine îmân edeceklerin ve inkâr edeceklerin sûretlerinin kendisine gösterildiğini açıklayınca, münâfıklar: "Muhammed henüz yaratılmamış olan mümin ve kâfirlerin bile kendisine gösterildiğini söylüyor, hâlbuki biz yanında duruyoruz da bizi bile tanımıyor" diye alay ettiler.

Bunu duyan Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* minbere çıkıp hamd-ü senâda bulunduktan sonra: "Birtakımlarının durumu nicedir ki; benim ilmim hakkında ileri geri konuşmuşlar?! Şüphesiz sizinle kıyâmet arasında olacaklardan bana ne sorarsanız mutlaka onu size bildiririm" buyurdu. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyeti indirerek, kullarını belirsizlik içinde bırakmayacağını, bir zaman için münâfıkları rezil etmese de sonunda Uhud vakası gibi imtihanlarla herkesi ortaya çıkaracağını açıklamış oldu. *(es-Sa'lebî, el-Keşfü ve'l-beyân, rakam:179, 9/482; el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, sh:136; el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 2/140-141)*

Kıyâmete kadar olacak şeyler hakkında Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in beyanda bulunduğu husûsundaki hadîs-i şerîfler için bkz: *(el-Buhârî, ed-De'avât:34, rakam:6001, 5/2340, et-Tefsîr:119, rakam:4345, 4/1689; Müslim, el-Fezâil:37, rakam:2359/134-137, 4/1832; et-Tirmizî, et-Tefsîr:6, rakam:3056, 5/256; en-Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, rakam:11154, 6/338)*

Ümmetinin amellerinin Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e arz edildiği husûsundaki hadîs-i şerîfler için bkz: *(İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:26876, 13/430; İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:3683, 2/1214)*

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ
مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 180

(وَلَا يَحْسَبَنَّ) **Ve sakın zannetmesin,** kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (يَبْخَلُونَ) **cimrilik ediyorlar,** ne ile? (بِمَا) **o şey**(i vermemek)**le ki,** (اٰتٰى) **verdi,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** neden verdi? (مِنْ فَضْلِهِ) **fazl**(-u ihsân)**ından,** yâni kendileri hak ettiği için değil de Allâh-u Te'âlâ'nın fazl-u kereminden dolayı verdiği mal, servet ve imkân gibi nîmetleri, Allâh-u Te'âlâ'nın yolunda kullanmakta cimrilik edenler o yaptıkları cimriliği zannetmesinler, (هُوَ) **ancak o**(nun olduğunu), nedir sanmasınlar? (خَيْرًا) **bir hayırdır** (ve iyiliktir), kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** (بَلْ هُوَ) **bilakis o** (cimrilik), nedir? (شَرٌّ) **büyük bir şerdir,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** (zîrâ malları yakında ellerinden çıkacak, cimriliğin vebâli ise üzerlerine kalacaktır), (سَيُطَوَّقُونَ) **yakında onlar** (tasma ile) **takılanacaktır,** ne ile? (مَا) **o şeyle ki,** (بَخِلُوا) **cimrilik ettiler,** neyi? (بِهِ) **onu** (vermekte), ne vakit takılanacaklar? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** yâni o cimrilik ettikleri şeyler kıyâmet gününde yılan gibi bir şekil alarak cimrilik edenlerin boyunlarına dolandırılacaktır, (وَلِلّٰهِ) **ve ancak Allâh'a âittir,** ne? (مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ) **göklerin mîrâsı,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de,** yâni göklerde ve yerde mülkü birbirinden devralınan ne varsa sâdece Allâh-u Te'âlâ'ya âittir, ne müstakil bir hâlde ne de müştereken kimsenin mülkiyet hakkı yoktur. Ancak intifâ (faydalanma) hakkı vardır ki, sonunda o da ellerinden gidecek, Cenâb-ı Hakk'tan başka hiçbir şeye mâlik olan kalmayacaktır, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni verip vermediğinizden vesâir bütün yaptıklarınızdan, kimdir? (خَبِيرٌ) **ziyâde haberdârdır.**

Meâl-i Şerîf - 180

180- Allâh'ın, fazl(-u ihsân)**ından kendilerine vermiş olduğu** (mal ve servet gibi) **şey**(ler)**le cimrilik yapa**(rak zekât vermeyen ve hayra mâni

ola)**n kimseler, sakın ha o** (cimrilik huyu)**nu, kendileri için ancak onu hayırlı bir şey sanmasın. Bilakis o** (cimrilik, kendilerine azâbı celbedeceğinden) **onlar için büyük bir şerdir.**

Yakında kendisiyle cimrilik ettikleri o (altın-gümüş gibi) **şey**(ler) **kıyâmet gününde** (yılan şekline sokularak) **onlar**(ın boyunların)**a takı olarak takılacaktır.** (Onlar cimrilik etseler de Allâh-u Te'âlâ'nın onların yardımına ihtiyâcı yoktur. Zîrâ) **göklerin ve yerin mîrâsı** (ve mal-mülk olarak devredilegelen tüm varlıkları) **da** (hem yaratma cihetinden hem mülkiyet bakımından) **ancak Allâh'a âittir.** (Nitekim kıyâmetin kopmasıyla kâinat helâk olduğunda, o zamâna kadar herkesin sâhip olduğu tüm değerler Allâh-u Te'âlâ'ya kalacaktır.) **Zâten Allâh** (cömertlik ve cimrilik dâhil) **yapmakta olduğunuz şeyleri**(n görünen ve görünmeyen tüm yönlerini çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr'dir.**

لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ اَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا
وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 181

(لَقَدْ سَمِعَ) **Andolsun ki, elbette muhakkak işitti,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (قَوْلَ الَّذِينَ) **o kimselerin sözünü ki,** (قَالُوا) **dediler,** ne dediler? (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (فَقِيرٌ) **fakirdir,** yâni bizden fakirlere sadaka vermemizi isterken "Bana borç verin" dediğine göre demek ki muhtaçtır, (وَنَحْنُ) **biz ise,** kimleriz? (اَغْنِيَاءُ) **zenginleriz,** (سَنَكْتُبُ) **muhakkak Biz yazacağız,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (قَالُوا) **dediler,** yâni onların bu sözlerini amel defterlerine kaydedeceğiz, daha? (وَقَتْلَهُمُ) **öldürmelerini de** (yazacağız), kimi? (الْاَنْبِيَاءَ) **peygamberleri,** ne sebeple öldürmeleri? (بِغَيْرِ حَقٍّ) (kendilerince de) **hak**(ka dayalı meşrû gerekçesi) **olmayan bir şey**(i bahâne edici olmaları) **sebebiyle,** daha ne yapacağız? (وَنَقُولُ) **ve buyuracağız,** (ذُوقُوا) **tadın,** neyi? (عَذَابَ الْحَرِيقِ) **o yakıcı azâbı.**

Meâl-i Şerîf - 181

181- Andolsun; Allâh kesinlikle o (Yahûdî) **kimselerin sözünü işitmiştir ki onlar: "Şüphesiz Allâh fakirdir, bizlerse zenginleriz" demişlerdi. Söylemiş oldukları o şeyi de, hak**(ka dayalı meşrû bir gerekçesi) **olmay**(ıp kendilerince de zulüm sayıl)**an bir şey**(i bahâne edici olmaları) **sebebiyle** (bâzı) **peygamberleri öldürmelerini de** (unutmayıp, hesâbını sormak üzere amel defterlerine) **muhakkak yazacağız ve** (onlara): **"Tadın** (bakalım) **o yakıcı azâbı" buyuracağız.**

Siyer ve tefsîr ehli ulemâsının nakilleri vechile; bir kere Ebû Bekr *(Radıyallâhu Anh)* Yahûdîlerin dershânesine girdiğinde, Finhâs isimli bir hahamın başına toplandıklarını görmüş ve ona: "Yazık sana! Ey Finhâs! Allâh'tan kork ve Müslüman ol. Vallâhi sen Muhammed'in, Tevrât'ta bahsedilen peygamber olduğunu bilmektesin" demişti ki Finhâs: "Ey Ebû Bekr! Vallâhi bizim Allâh'a ihtiyâcımız yoktur, aksine O bize muhtaçtır. O'nun bize yalvardığı kadar biz O'na yalvarmıyoruz. Biz O'ndan daha zenginiz, eğer O bize muhtaç olmasaydı, sizin adamınızın sandığı gibi bizden ödünç istemezdi. Ayrıca O size fâizi yasaklarken bize fâiz teklif ediyor. Zengin olan fâiz verir mi?" deyince, Ebû Bekr *(Radıyallâhu Anh)* hiddetlenerek onun suratına şiddetli bir tokat indirdi ve: "Ey Allâh düşmanı! Aramızda antlaşma olmasaydı, yemin olsun ki; senin boynunu vururdum" dedi. Bunun üzerine Finhâs, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gidip Ebû Bekr *(Radıyallâhu Anh)*dan şikâyetlenince, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* onu çağırtıp niçin böyle yaptığını sordu. O: "Yâ Rasûlellâh! Çok büyük bir laf etti, ben de Allâh için kızıp tokatı yapıştırdım" deyince Finhâs söylediği lafı inkâr etti. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ, Ebû Bekr *(Radıyallâhu Anh)*ı tasdik mâhiyetinde bu âyeti indirdi. *(İbnü İshâk, es-Sîre, 1/558-559; et-Taberî, et-Tefsîr, 6/278; İbnü Ebî Hâtim, et-Tefsîr, rakam:4589, 3/828-829)*

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبٖيدِۚ ﴿١٨٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 182

(ذٰلِكَ) (Ey Yahûdî!) **İşte sana! Bu** (azap), ne sebepledir? (بِمَا) **o şeyler sebebiyledir ki,** (قَدَّمَتْ) **takdim etti** (öne sürdü, yaptı), ne? (اَيْدٖيكُمْ) **elleriniz** (kendiniz), daha ne sebepledir? (وَاَنَّ اللّٰهَ) **ve şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (لَيْسَ) **aslâ olmadı,** nedir olmadı? (بِظَلَّامٍ) **azıcık dahî zulmedici,** kime? (لِلْعَبٖيدِ) **kullara,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kullarına zerre kadar bile zulmetmemesi, son derece adâletli olması sebebiyledir ki, bu da iyilik edene sevap verip, kötülük edeni cezâlandırmasını gerektirir.

Meâl-i Şerîf - 182

182- (Ey azâbı hak eden Yahûdî!) **İşte sana! Bu** (azap), **ellerinizin** (evvelce işleyip) **takdim ettiği** (kâfirlik ve peygamberleri öldürmek gibi kötü) **şeyler nedeniyledir, bir de şüphesiz ki Allâh kullara** (haksız yere cezâ vererek) **azıcık dahî zulmedici değildir.** (Dolayısıyla bu azap bir zulüm eseri olmayıp, tamâmen adâlet gereğidir.)

اَلَّذٖينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَآ اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتّٰى يَاْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَاْكُلُهُ النَّارُۜ قُلْ قَدْ جَٓاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلٖي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذٖي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿١٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 183

O (Yahûdî ola)nlar(dan "Allâh fakir, biz ise zenginiz" diyenler) kimlerdir? (اَلَّذٖينَ) **o kimselerdir ki,** (قَالُوٓا) **dediler,** ne dediler? (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (عَهِدَ) **ahdetti** (emretti), kime? (اِلَيْنَآ) **bize,** (yâni Tevrât kitabında

bize vasiyet etti), neyi? (اَلَّا نُؤْمِنَ) **inanmamamızı,** kime? (لِرَسُولٍ) **hiçbir rasûle,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَأْتِيَ) **getirinceye kadar,** kime? (نَا) **bize,** neyi? (بِقُرْبَانٍ) **bir kurbanı,** öyle kurban ki, (تَأْكُلُ) **yer,** neyi? (هُ) **onu,** ne? (اَلنَّارُ) **o ateş,** yâni "Gökten inen bir ateşin yakıp kor edeceği bir kurbanı bize getirinceye kadar hiçbir peygambere inanmayın" diye Allâh-u Te'âlâ bize tenbihte bulundu dediler. (قُلْ) (Habîbim! O Yahûdîlere) **de ki,** (قَدْ جَاءَ) **muhakkak geldi,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (رُسُلٌ) **peygamberler,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِى) **benden evvel,** ne ile? (بِالْبَيِّنَاتِ) **beyyinelerle** (ve doğruluklarına delâlet eden açık mûcizelerle), daha ne ile geldiler? (وَبِالَّذِى) **ve o şeyle ki,** (قُلْتُمْ) **dediniz,** yâni istediğiniz kurban mûcizesini de size gösterdiler, (فَلِمَ قَتَلْتُمُو) **peki ya niçin öldürdünüz,** kimi? (هُمْ) **onları,** (اِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** kimler? (صَادِقِينَ) **doğru söyleyen kimseler.**

Meâl-i Şerîf - 183

183- (Allâh-u Te'âlâ hakkında bu şekil yakışıksız sözler sarf eden Yahûdîler) **o** (Kâ'b ibnü Eşref ve Mâlik ibnü Sayf gibi) **kimseler**(dir) **ki: "Şüphesiz Allâh** (gökten inen) **o ateşin** (yakıp kül ederek) **kendisini yiyeceği bir kurbanı bize getirinceye kadar hiçbir rasûle îmân etmememizi** (Tevrât'ta) **bize emretti" demişlerdir.**

(Habîbim!) **De ki: "Benden önce nice rasüller** (bu kurban hâricinde nice) **apaçık delilleri de,** (özellikle kurban mûcizesiyle ilgili) **söylemiş olduğunuz şeyi de muhakkak size getirmişti. Peki ya niçin onları öldürmüştünüz?! Eğer siz** ('Biz bu mûcizeyi görmediğimiz için sana inanmıyoruz' derken, bu sözünüzde) **doğru söyleyen kimseler olduysanız** (size o kurbanı getiren peygamberlere neden îmân etmediniz?!)."

فَاِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاؤُ بِالْبَيِّنَاتِ
وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 184

(فَاِنْ كَذَّبُو) **Yine de tekzib edecek olurlarsa,** kimi? (كَ) **seni,** yâni Habîbim! O Yahûdîler senin risâletini kabûl etmezlerse, mahzun ve müteessir olma, (فَقَدْ كُذِّبَ) **çünkü muhakkak yalancı sayıldı,** kim? (رُسُلٌ) **nice rasüller,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكَ) **senden evvel,** öyle rasüller ki, (جَاؤُ) (ümmetlerine) **getirmişlerdi,** neyi? (بِالْبَيِّنَاتِ) **apaçık mûcizeleri,** daha? (وَالزُّبُرِ) **ve** (fıkıh hükümleri ihtivâ etmeyip sâdece vaaz-u nasîhat içeren) **o sahîfeleri,** daha? (وَالْكِتَابِ) **ve kitapları,** öyle kitaplar ki, (اَلْمُنِيرِ) **nur verici** (aydınlatıcı).

Meâl-i Şerîf - 184

184- (Habîbim!) **Eğer o** (Yahûdî ve müşrik ola)**nlar seni yalanladılarsa,** (bu seni tedirgin etmesin, zîrâ) **gerçekten senden önce de nice değerli rasüller yalancı sayılmıştı ki onlar** (ümmetlerine) **apaçık mûcizeleri de,** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın sahîfeleri gibi hüküm ihtivâ etmeyip sâdece vaaz-u nasîhat içeren) **o sahîfeleri de,** (şerîat hükümlerini açıklayan) **nurlandırıcı /*nurlu*/ kitapları da getirmişlerdi.**

كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِۜ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ
الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَۜ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَٓا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 185

(كُلُّ نَفْسٍ) **Her** (can taşıyan) **nefis,** nedir? (ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ) **ölümü tadıcıdır,** (وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ) **ve ancak tastamam verileceksiniz,** neye? (اُجُورَكُمْ) **ecirlerinize,** yâni amellerinizin sevâbı size tamâmen ödenecektir, ne zaman? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (فَمَنْ) **işte her kim,** (زُحْزِحَ) **uzaklaştırılırsa,** neden? (عَنِ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateş**(in)**den,** daha? (وَاُدْخِلَ) **ve girdirilirse,** nereye? (اَلْجَنَّةَ) **cennete,** (فَقَدْ فَازَ) **muhakkak kurtuldu,** (وَمَا الْحَيٰوةُ) **ve hayat olmadı,** öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **en alçak olan,** (اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ) **ancak aldatıcı bir metâdır,** yâni alındığında güzel görülüp, hakîkatı anlaşıldığında ise değersizliği meydana çıkan bir şeydir.

Meâl-i Şerîf - 185

185- Her (can taşıyan) **nefis ölümü tadıcıdır.** (Ölüm sonrası ise inkârcılar karşılıksız kalmayacaktır. Bâzıları bir zaman için dünyâda yaptıklarının yanlarına kâr kaldığını zannetse de, iyi-kötü tüm yaptıklarınıza verilecek) **mükâfatlarınız ise size ancak** (kabirlerinizden kalkacağınız) **kıyâmet günü tamâmıyla ödenecektir.**

İşte (o zaman) **her kim o** (cehennem) **ateş**(in)**den uzaklaştırılır da cennete girdirilirse, muhakkak ki o kişi** (umduğuna ulaşıp, korktuğundan emin olarak) **kurtulmuştur.**

O en alçak (dünyâ) **hayat**(ının lezzet ve yaldızları) **ise, aldatıcı bir** (menfaat ve geçici bir) **yaşantıdan başkası değildir.**

لَتُبْلَوُنَّ ف۪ٓي اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ
الَّذ۪ينَ اَشْرَكُٓوا اَذًى كَث۪يرًاۜ وَاِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ ﴿١٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 186

(لَتُبْلَوُنَّ) (Allâh-u Te'âlâ'ya) **kasem olsun ki, elbette muhakkak imtihan olunacaksınız,** ne hakkında? (فٖٓى اَمْوَالِكُمْ) **mallarınız hakkında,** daha? (وَاَنْفُسِكُمْ) **ve canlarınız hakkında,** (وَلَتَسْمَعُنَّ) **ve andolsun ki, elbette muhakkak işiteceksiniz,** kimlerden? (مِنَ الَّذٖينَ) **o kimselerden ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ kendilerine verdi, neyi? (الْكِتَابَ) **kitabı,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden evvel,** yâni sizden evvel kendilerine Tevrât ve İncîl kitabı verilmiş olan Yahûdî ve Hristiyanlardan işiteceksiniz, daha? (وَمِنَ الَّذٖينَ) **o kimselerden ki,** (اَشْرَكُوٓا) **müşrik oldular** (Arap müşriklerinden de işiteceksiniz), neyi işiteceksiniz? (اَذًى) **bir eziyeti** (incitici ve üzücü sözleri), öyle eziyet ki, (كَثٖيرًا) **pek çok,** (وَاِنْ تَصْبِرُوا) **eğer sabrederseniz,** daha? (وَتَتَّقُوا) (Allâh-u Te'âlâ'nın emrine karşı gelmekten sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız,** (فَاِنَّ ذٰلِكَ) (ey Müslüman!) **işte sana! Şüphesiz bu** (sabır ve takvâ), nedendir? (مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ) **azmedilmesi** (ve ciddiye alınması) **gereken** (ve her akıllıya yakışan en doğru) **işlerdendir.**

Meâl-i Şerîf - 186

186- Andolsun ki; gerçekten mallarınız ve canlarınız husûsunda mutlaka imtihan olunacaksınız. (Allâh-u Te'âlâ sizi maddî musîbetlere uğratarak ve Kendi yolunda harcama teklifleriyle muhâtap kılarak ayrıca cihâda çıkma, öldürülme, esir alınma ve yaralanma gibi tehlikelere mâruz bırakarak, imtihan eden birinin yaptığı muâmeleye tâbi tutacaktır ki, bu sâyede hak üzere sebât edip etmeyeceğiniz herkes nezdinde açığa çıkacaktır.)

Yemin olsun ki; sizden önce kendilerine kitap verilmiş o (Yahûdî ve Hristiyan) **kimselerden ve o şirk koşmuş olanlardan** (peygamberinizi tenkit, İslâm'ı lekeleme, kâfirleri size karşı kışkırtma ve inanacak kişileri engelleme gibi) **birçok eziyet** (veren sözler)**i kesinlikle duyacaksınız. Ama eğer** (onların eziyetlerine) **sabrederseniz ve** (Allâh-u Te'âlâ'nın emirlerine karşı gelmekten hakkıyla sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız,** (ey Müslüman!) **işte sana! Şüphesiz ki bu** (sabır ve takvâ), **azmedilmesi** (ve ciddiye alınarak tatbik edilmesi) **gereken işlerdendir.**

وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مٖيثَاقَ الَّذٖينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَٓاءَ
ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلٖيلًاۜ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 187

(وَاِذْ اَخَذَ) (Habîbim!) **Aldığı vakti** (hatırla), kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (مٖيثَاقَ الَّذٖينَ) **o kimselerin mîsâkını** (kuvvetli sözünü) **ki,** (اُو۫تُوا) **verildiler**

yâni Allâh-u Te'âlâ onlara verdi, neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** neye dâir söz aldı? (لَتُبَيِّنُنَّ) **yemin olsun ki; elbette muhakkak beyân edeceksiniz,** neyi? (هُ) **onu** yâni kitabın âyetlerini, kime? (لِلنَّاسِ) **insanlara** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kitabında olan bütün hükümleri ve haberleri, özellikle Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in peygamberliğinin hak olduğunu insanlara açıklayacaksınız, daha? (وَلَا تَكْتُمُونَ) **ve gizlemeyeceksiniz,** neyi? (هُ) **onu** yâni kitapta olanları, (فَنَبَذُو) **onlar ise attılar,** neyi? (هُ) **onu,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kitabını ve Allâh-u Te'âlâ'ya verdikleri sözü, nereye? (وَرَٓاءَ ظُهُورِهِمْ) **sırtlarının arkasına,** yâni o sözle amel etmeyi terk ederek onu zâyi ettiler, daha ne yaptılar? (وَاشْتَرَوْا) **ve satın aldılar,** neye karşılık? (بِهِ) **ona** (o söze) **karşılık,** neyi? (ثَمَنًا) **bir bahayı** (menfaati), öyle menfaat ki, (قَلِيلًا) **çok az,** (فَبِئْسَ) **artık ne kötü oldu,** ne? (مَا) **o şey ki,** (يَشْتَرُونَ) **satın alıyorlar,** yâni kendileri için tercih ettikleri o hasis ve alçak menfaat ne kötüdür, zîrâ kendilerini can yakıcı azâba müstahak kılmıştır.

Meâl-i Şerîf - 187

187- Bir zamânı (yâd et) **ki; Allâh o kendilerine kitap verilmiş olan** (Yahûdî ve Hristiyanlar içindeki âlim) **kimselerin** (yeminlerle desteklenmiş) **kuvvetli sözünü almıştı ki: "Kasem olsun; elbette o** (kitaplarınızdaki tüm gerçekleri, özellikle de Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in peygamberliği konusu)**nu insanlara mutlaka açıklayacaksınız ve onu gizlemeyeceksiniz."**

Ama onlar (sözlerini tutacak yerde) **onu sırtlarının arkasına atmışlardı da ona karşılık pek az bir pahayı** (ve basit kârları) **satın almışlardı. Artık** (Allâh'a verdikleri sözü bozmaya karşılık) **satın almakta oldukları o** (dünyâlık) **şey ne kadar da kötü olmuştur.**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığına göre; dînî ilimleri açıklamak farz olup, zâlimlere kolaylık sağlamak, gönüllerini hoş etmek ve hediyelerini beklemek gibi bozuk gâyelerle din işlerinden bir şeyi gizlemek haramdır.

Bu yüzden Alî *(Radıyallâhu Anh)*: "Allâh-u Te'âlâ âlimlerden öğretme sözü almadıkça, câhillerden öğrenme sözü almadı" buyurmuş, Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)* da: "Allâh-u Te'âlâ'nın Ehl-i Kitap'tan aldığı söz olmasaydı, size bu kadar çok hadis nakletmezdim" buyurduktan sonra bu âyet-i kerîmeyi okumuştur.

Hasen *(Radıyallâhu Anh)*ın: "Allâh-u Te'âlâ'nın, ehl-i ilimden aldığı ahd-ü mîsâk olmasaydı, sormakta olduğunuz şeylerin birçoğuna cevap vermezdim" şeklindeki beyânı da, bu âyet-i kerîmede Ehl-i Kitap'tan alındığı beyân edilen sözün, bu ümmetin âlimlerine de şâmil olduğuna işâret etmektedir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 5/188-189)*

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَٓا اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا
فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 188

(لَا تَحْسَبَنَّ) (Habîbim!) **Sakın zannetme,** kimleri? (اَلَّذِينَ) **o kimseleri ki,** (يَفْرَحُونَ) **seviniyorlar,** ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (اَتَوْا) **yaptılar,** daha? (وَيُحِبُّونَ) **ve seviyorlar,** neyi? (اَنْ يُحْمَدُوا) **medholunmalarını** (övülmelerini), ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (لَمْ يَفْعَلُوا) **yapmadılar,** yâni yaptıkları ifsatlarını beğenen ve yapmadıkları iyilikler ile övünen kimseler var ya, (فَلَا تَحْسَبَنَّ) **artık sakın sen zannetme,** kimi? (هُمْ) **onları,** nerede? (بِمَفَازَةٍ) **kurtulacak bir yerde,** neden kurtulacak, (مِنَ الْعَذَابِ) **azaptan,** yâni öldürülmek, esir edilmek ve cizye ödemek gibi dünyevî cezâlardan kurtulacaklarını zannetme, (وَلَهُمْ) **ve sâdece onlar için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap** öyle azap ki (اَلِيمٌ) **çok acı verici,** yâni âhirette de onlar için can yakıcı bir azap vardır.

Meâl-i Şerîf - 188

188- (Habîbim!) **Sakın sanma o kimseleri ki,** (hakkı gizleyip bâtılla karıştırma gibi) **yapmış oldukları** (kötü) **şeylerle sevinmektedirler, bir de onlar** (sözde durmak, doğru konuşmak ve hakkı açıklamak gibi) **yapmadıkları** (iyi) **şeylerle de övülmeyi sevmektedirler; artık sakın sen onları zannetme ki azaptan kurtulacak bir yerdedirler. Üstelik çok acı verici büyük bir azap sâdece onlar içindir.**

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٨٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 189

(وَلِلّٰهِ) **Ve sâdece Allâh**(-u Te'âlâ)**ya âittir,** ne? (مُلْكُ السَّمٰوَاتِ) **göklerin mülkü** (hükümranlığı), daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir? (قَد۪يرٌ) **ziyâde Kādir'dir,** yâni "Allâh fakirdir" diyen kullarına azap etmeye güçlü iken, onlara tevbe için mühlet vererek iyilikte bulunmuştur.

Meâl-i Şerîf - 189

189- (Vâr etmek, yok etmek, diriltmek, öldürmek, azap etmek ve sevap vermek dâhil tüm konularda) **göklerin ve yerin mülkü** (hükümranlığı ve yönetimi) **ancak Allâh'a âittir. Allâh her şeye de** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

اِنَّ ف۪ي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ لِاُو۬لِي الْاَلْبَابِۚ ﴿١٩٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 190

(اِنَّ فٖى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ) **Muhakkak göklerin yaratılışında vardır,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de** (yaratılışında vardır), daha? (وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ) **gecenin ihtilâfında vardır,** daha? (وَالنَّهَارِ) **gündüzün de,** yâni gece ile gündüzün bir biri ardınca gelmelerinde veyâ uzayıp kısalmalarında vardır, ne vardır? (لَاٰيَاتٍ) **elbette nice büyük âyetler,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, birliğine, kemâl-i kudretine (son derece güçlü olduğuna) delâlet eden alâmet ve nişanlar vardır, kim için? (لِاُولِى الْاَلْبَابِ) (nefsin kötü arzularından arınmış) **hâlis akıl sâhipleri için.**

Meâl-i Şerîf - 190

190- Şüphesiz göklerin ve yerin (yoktan) **yaratılmasında** (ve kendilerinde bulunan eşsiz sanat eserlerinde), **geceyle gündüzün birbirini tâkibinde** ***/gece ile gündüzün*** *(renklerinin karanlık ve aydınlık olarak farklılık arz etmesinde, sürelerinin de mevsimlere göre bâzen artıp bâzen eksilerek)* ***ihtilâf edişinde/,*** (duyuların ve düşüncelerin esâretinden kurtulmuş) **hâlis akıllara sâhip kimseler için elbette pek büyük nice âyetler vardır** (ki; onlardan her biri Allâh-u Te'âlâ'nın varlığını, birliğini, ilim ve kudretinin mükemmelliğini göstermektedir).

اَلَّذٖينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فٖى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًاۚ سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 191

(اَلَّذٖينَ) **Öyle** (akıl sâhibi) **kimseler** (için göklerde ve yerlerde nice âyetler vardır) **ki,** (يَذْكُرُونَ) **zikrederler,** kimi? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** ne oldukları hâlde? (قِيَامًا) **ayakta oldukları hâlde,** daha? (وَقُعُودًا) **oturucu oldukları hâlde,** daha? (وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ) **yanları üzere yatıcı oldukları hâlde,** yâni her dâim Allâh-u Te'âlâ'yı zikrederler, daha? (وَيَتَفَكَّرُونَ) **ve tefekkür ederler** (inceden inceye düşünürler), ne hususta? (فٖى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ) **göklerin yaratılışı husûsunda,** daha? (وَالْاَرْضِ) **yerin de** (yaratılışı hakkında düşünürler), ne oldukları hâlde? (şöyle dedikleri hâlde), (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz!** (مَا خَلَقْتَ) **Sen yaratmadın,** neyi? (هٰذَا) **işte bun**(ca mahlûk)**u,** ne olarak? (بَاطِلًا) **boş olarak,** (سُبْحَانَكَ) (şânına yakışmayacak her türlü noksanlıktan) **Seni teşbîh ile** (tenzîh eder ve her türlü kusurdan son derece uzak olduğunu ikrâr ederiz), (فَقِ) **öyleyse muhâfaza et** (koru), kimi? (نَا) **bizi,** neden? (عَذَابَ النَّارِ) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından.**

Meâl-i Şerîf - 191

191- O (hâlis akıl sâhibi) **kimseler** (için göklerde ve yerlerde nice âyetler vardır) **ki; onlar ayakta duran kimseler ve oturanlar hâlindeyken, bir de yanları üzere** (yatarlar) **iken** (her hâlükârda) **Allâh'ı sürekli zikrederler de** (bu zikir netîcesinde kalpleri uyanarak) **göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler** (sonra bu inceden inceye düşünmeleri sâyesinde Allâh-u Te'âlâ ile aralarından perdeler kalkarak şu münâcâtlarda bulunurlar)**:**

"Ey Rabbimiz! Sen işte bun(ca mahlûk)**u** (kendileri sâyesinde mükellefler Seni bilip kulluk ederek ebedî hayatta birçok nîmetlere nâil olsunlar diye yarattın, yoksa boş yere, gâyesiz ve) **bâtıl bir şey olarak yaratmadın.** (Şânına yakışmayacak her türlü noksanlıktan) **Seni tesbîh ile** (tenzîh eder ve her türlü kusurdan son derece uzak olduğunu ikrâr ederiz)**! Öyleyse** (mahlûkātın hakkında tefekkürü terk etmemiz ve emirlerine isyân etmemiz durumunda hak edeceğimiz) **o** (cehennem) **ateşin**(in) **azâbından bizi koru.**

رَبَّنَا اِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 192

Her hâllerinde Mevlâ Te'âlâ'yı devamlı zikreden hâlis akıl sâhipleri münâcâtlarına şöyle devâm ettiler: (رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz!** (اِنَّكَ) **Muhakkak Sen,** (مَنْ) **kimi,** (تُدْخِلِ) **girdirirsen,** nereye? (اَلنَّارَ) **o ateşe,** yâni kimi ebedî kalmak üzere cehenneme sokarsan, (فَقَدْ اَخْزَيْتَ) **muhakkak rezîl-ü rüsvay etmişsindir,** kimi? (هُ) **onu,** (وَمَا لِلظَّالِمِينَ) **ve zâlimler için** (bir fert bile) **yoktur,** kimlerden? (مِنْ اَنْصَارٍ) **yardımcılardan.**

Meâl-i Şerîf - 192

192- Ey Rabbimiz! Gerçekten Sen kimi o (cehennemdeki) **ateşe girdirirsen, muhakkak ki onu** (rezilliği hak ettiği için) **rezîl-ü rüsvay etmişsindir. Zâten** (inkâr eden) **o zâlimler için yardımcılardan hiçbir kimse yoktur.**

رَبَّنَا اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْاِيمَانِ اَنْ اٰمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا
رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّـَٔاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 193

Bu sâlih kullar duâlarına şöyle devâm ettiler: (رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz!** (اِنَّنَا) **Muhakkak biz,** (سَمِعْنَا) **işittik,** kimi? (مُنَادِيًا) **çok değerli bir münâdîyi**

(Muhammed *(Aleyhisselâm)*i ve Kur'ân-ı Kerîm'i), öyle çağırıcı ki, (يُنَادِى) **çağırıyor,** neye? (لِلْاِيمَانِ) **îmâna,** yâni Sana ve gönderdiğin her şeye îmân etmeye, ne diyerek? (اَنْ اٰمِنُوا) **îmân edin diye,** kime? (بِرَبِّكُمْ) **Rabbinize,** yâni "Rabbinize îmân edin" diye bizi îmâna çağıran bir dâvetçiyi işittik, (فَاٰمَنَّا) **hemen îmân ettik,** (رَبَّنَا) **ey bizim Rabbimiz!** (فَاغْفِرْ) **öyleyse mağfiret et** (bağışla), kim için? (لَنَا) **bizim için,** neyi? (ذُنُوبَنَا) **günahlarımızı,** daha? (وَكَفِّرْ) **ve ört,** kimden? (عَنَّا) **bizden,** neyi? (سَيِّئَاتِنَا) **kötü işlerimizi** (küçük günahlarımızı), daha? (وَتَوَفَّ) **ve vefât ettir,** kimi? (نَا) **bizi,** yâni ecelimiz geldiğinde ruhlarımızı al, kimlerle berâber? (مَعَ الْاَبْرَارِ) **iyi kimselerle berâber.**

Meâl-i Şerîf - 193

193- Ey Rabbimiz! Şüphesiz biz: 'Rabbinize îmân edin' diye îmâna çağıran (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve Kur'ân gibi) **yüce bir münâdî duyduk da** (ona) **hemen îmân ettik. Ey Rabbimiz! Öyleyse bizim için** (büyük) **günahlarımızı bağışla,** (küçük günahlarımızı vesâir) **kötü işlerimizi de bizden ört ve bizi iyi kimselerle birlikte vefât ettir** (ve Sen bize peygamberler, sıddîklar, şehitler ve sâlihler gibi ölebilmeyi nasip eyle!)

رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 194

Bu zatlar duâlarını şöyle bitirdiler: (رَبَّنَا) **Ey bizim Rabbimiz!** (وَاٰتِ) **Ver,** kime? (نَا) **bize,** yâni ruhlarımızı aldıktan sonra da bize ver, neyi? (مَا) **o şeyi ki** yâni o sevâbı ki, (وَعَدْتَ) **vaad ettin,** kime? (نَا) **bize,** kiminle berâber bize ver? (عَلٰى رُسُلِكَ) **rasüllerinle berâber**, yâni peygamberlerine vereceğin ecirlere bizi ortak et, burada verdiğimiz mânâ (عَلٰى) harf-i cerinin (مَعَ) kelimesinin mânâsında kabûl edilmesine göredir, *(Ebû Hayyân, el-Bahru'l-muhît, 5/84; el-Kâzî Senâullâh, et-Tefsîru'l-Mazharî, 2/204)* daha? (وَلَا تُخْزِ) **ve rezîl-ü rüsvay etme,** kimi? (نَا) **bizi,** ne zaman? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (اِنَّكَ) **şüphesiz Sen,** (لَا تُخْلِفُ) **bozmazsın,** neyi? (اَلْمِيعَادَ) **vaadi**(ni), yâni Sen sözünden caymazsın.

Meâl-i Şerîf - 194

194- Ey Rabbimiz! (Sevap ve yardım adına) **bize vaad etmiş olduğun şeyi rasüllerinle birlikte bize de ver. Kıyâmet gününde de rezîl etme bizi. Şüphesiz ki Sen** (müminlere sevap vermek ve duâlarını kabûl etmek husûsunda kendilerine vermiş olduğun) **sözü bozmazsın."**

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنّ۪ي لَٓا اُض۪يعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰىۚ
بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍۚ فَالَّذ۪ينَ هَاجَرُوا وَاُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاُو۫ذُوا
ف۪ي سَب۪يل۪ي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۚ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 195

Mevlâ Te'âlâ, dostlarının münâcâtlarını dinledikten sonra, (فَاسْتَجَابَ) **bunun üzerine icâbet etti,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** kim? (رَبُّهُمْ) **Rableri,** yâni Allâh-u Te'âlâ onların duâlarını kabûl ederek, onlara istediklerini verdi, ne buyurarak? (اَنّ۪ي) **muhakkak Ben,** (لَٓا اُض۪يعُ) **zâyi etmeyeceğim** (boşa çıkarmayacağım), neyi? (عَمَلَ عَامِلٍ) **hiçbir amel edenin amelini,** kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** o amel eden de kimdir? (مِنْ ذَكَرٍ) **erkektir,** (اَوْ اُنْثٰى) **yâhut da dişidir,** (بَعْضُكُمْ) **sizin bâzınız,** kimdensiniz? (مِنْ بَعْضٍ) **diğer bir kısımdan,** yâni hak olan dinde ve dostlukta birbirinizdensiniz ve hepiniz Âdem ile Havvâ'dan meydana gelmişsiniz, ayrıca kadın erkekten, erkek de kadından doğmaktadır, dolayısıyla kadın erkek ayırmadan iyilik eden herkesin mükâfâtını vereceğim, (فَالَّذ۪ينَ) **işte o kimseler ki,** (هَاجَرُوا) **hicret ettiler** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ile Mekke-i Mükerreme'den Medîne-i Münevvere'ye gittiler), daha? (وَاُخْرِجُوا) **çıkartıldılar,** nereden? (مِنْ دِيَارِهِمْ) **yurtlarından,** yâni doğup büyüdükleri memleketlerinden kâfirlerin zoru ile çıkarıldılar, daha? (وَاُو۫ذُوا) **ve eziyet olundular,** nerede? (ف۪ي سَب۪يل۪ي) **Benim yolumda,** yâni dînim, tâatım ve rızâ-ı şerîfimi arama uğrunda, daha? (وَقَاتَلُوا) **mukâtele ettiler** (kâfirlerle çarpıştılar), daha? (وَقُتِلُوا) **ve öldürüldüler** (cihâd yolunda şehit edildiler), (لَاُكَفِّرَنَّ) **yemin ederim ki; elbette muhakkak örteceğim,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan,** neyi? (سَيِّـَٔاتِهِمْ) **kötü işlerini** (günahlarını), daha? (وَلَاُدْخِلَنَّ) **ve elbette muhakkak girdireceğim,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereye? (جَنَّاتٍ) **çok değerli cennetlere,** öyle cennetler ki, (تَجْر۪ي) **sürekli akar,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (ağaçlarının) **altlarından,** ne? (الْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** yâni onları böyle cennetlere girdirmekle mükâfatlandıracağım, ne olarak? (ثَوَابًا) **büyük bir mükâfat olarak,** öyle mükâfat ki, (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından** (olucu), (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimin nezdindedir? (عِنْدَهُ) **ancak O'nun nezdindedir,** ne? (حُسْنُ الثَّوَابِ) **güzelliğin ta kendisi olan sevap.**

Meâl-i Şerîf - 195

195- Bunun üzerine Rableri (bu arzularını yerine getireceğine dâir vaadde bulunmak üzere) **onlar**(ın duâların)**a hakkıyla icâbet etmiştir ki: "Şüphesiz Ben; erkek veyâ kadın, içinizden** (sâlih) **amel işleyen hiçbir amel edicinin amelini** (karşılıksız bırakarak) **zâyi etmeyeceğim.** (Zâten) **bir kısmınız diğer bir kısımdan** (doğmakta)**dır.** (Ayrıca İslâm kardeşliği yönünden de aranızda tam bir irtibat vardır, bu yüzden sevap bakımından sizi ayırmayacağım.)"

İşte o kimseler ki, (din için vatanlarından ve yakınlarından) **hicret etmiştirler,** (doğup büyüdükleri) **yurtlarından da çıkartılmıştırlar,** (sövülüp dövülerek ve malları yağma edilerek) **Benim yolumda eziyete de uğratılmıştırlar,** (kâfirlerle) **savaşmıştırlar ve** (cihâd yolunda şehit olarak) **öldürülmüştürler, yemin olsun ki;** (büyük günahlardan sakınmaları hâlinde) **muhakkak onlardan kötü işlerini** (küçük günahlarını) **örteceğim** (kalplerinden izlerini dahî sileceğim, yerine de sevaplar yerleştireceğim).

Bir de andolsun ki; Allâh nezdinden büyük bir mükâfât olarak kesinlikle onları öyle değerli cennetlere girdireceğim ki, (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. Zâten Allâh, güzelliğin ta kendisi olan sevap sâdece Kendi katında bulunandır.**

لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 196

(لَا يَغُرَّنَّ) **Sakın aldatmasın,** kimi? (كَ) **seni,** ne? (تَقَلُّبُ الَّذِينَ) **o kimselerin dönüp dolaşmaları ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** ey muhâtap! Kâfirlerin bolluk ve rahatlık içerisinde gezip dolaşmaları seni aldatmasın, nerede gezmeleri? (فِى الْبِلَادِ) **şehirlerde.**

Meâl-i Şerîf - 196

196- (Ey Ümmet-i Muhammed'den olma şerefine ermiş kişi!) **O kâfir olmuş kimselerin** (sâhip oldukları geniş imkânlarla, güvenlik ve zenginlik içinde) **şehirlerde dönüp dolaşması sakın seni aldatmasın.**

(Ey Ümmet-i Muhammed! O kâfirlerin ticâret ve seyahat gibi maksatlarla diyar diyar dolaşmaları sizi gaflete düşürmesin, zîrâ bunların kısa bir zaman sonra elden çıkacağı, âhirette ise başlarına büyük belâlar açacağı göz önüne alınınca bunların hiç de imrenilecek bir şey olmadıkları pek güzel anlaşılır.)

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 197

Onların bu şekilde gezip dolaşmaları nedir? (مَتَاعٌ) **değersiz bir metâ** (ve menfaat)**dır,** öyle menfaat ki, (قَلِيلٌ) (hem de) **çok az,** (ثُمَّ مَأْوٰيهُمْ) **sonra onların sığın**(ıp ebedî kal)**acakları yer,** nedir? (جَهَنَّمُ) **cehennemdir,** yâni bu kadar memleketlerde rahatlık içinde gezip dolaştıktan sonra yerleşecekleri yer, azâbı târif edilemeyecek derecede büyük olan cehennemdir, (وَبِئْسَ) **ve ne kötü oldu,** ne? (الْمِهَادُ) **o döşek,** yâni kazandıkları suçları sebebiyle kendilerine hazırladıkları cehennem ne kötü döşektir.

Meâl-i Şerîf - 197

197- (Onların bu imkânları, âhirette kaçıracak olduklarına nispetle ve müminler için orada hazırlananlara nazaran) **çok değersiz pek az bir metâ** (ve kıymetsiz bir yaşantı)**dır. Sonra sığın**(ıp ebedî kal)**acakları yer ise ancak cehennemdir ki, o döşek de ne kötü olmuştur!**

Vâhidî *(Rahimehullâh)*ın rivâyetine göre; âyet-i kerîmede bahsi geçen kâfirlerden maksat; Mekke ehlinin müşrikleridir. Ferrâ *(Rahimehullâh)* gibi bâzı ulemâya göreyse; Yahûdîlerdir. Rivâyete göre; maddî sıkıntılarla boğuşan bâzı müminler, kâfirlerin bolluk içinde yüzdüğünü, ticâret için uzun yolculuklara çıkıp çok mal kazandıklarını görünce: "Allâh-u Te'âlâ'nın düşmanları gördüğümüz bunca nîmetler içerisindeyken, biz açlıktan ve zorluktan helâk olmuş durumdayız" demişlerdi ki, bu âyet-i celîle inerek onları tesellî buyurdu. *(el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, rakam:286, sh:143)*

لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 198

(لٰكِنِ الَّذِينَ) **Lâkin o kimseler ki,** (اِتَّقَوْا) **hakkıyla sakındılar,** kimden? (رَبَّهُمْ) **Rablerinden,** yâni müminler de ticâret ve seyahat gibi gâyelerle diyar diyar dolaşırlar ama bu onlara zarar vermez, zîrâ onlar Rablerinden sakınarak dolaştıklarından dünyâları mâmurdur, âhirette ise, (لَهُمْ) **onlar için vardır,** ne? (جَنَّاتٌ) **pek değerli cennetler,** öyle cennetler ki, (تَجْرِي) **sürekli akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (ağaçlarının) **altlarından,** ne? (الْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** ne oldukları hâlde? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler oldukları hâlde,** nerede? (فِيهَا) **orada** (o cennetlerde), o cennetler ne olduğu hâlde? (نُزُلًا) **ilk ikram olarak,** öyle ikram ki, (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından** (olucu), (وَمَا) **ve o şey ki,** nerededir? (عِنْدَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nezdindedir,** yâni Allâh-u Te'âlâ nezdinde bulunan sonsuz nîmetler, nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** kim için? (لِلْاَبْرَارِ) **iyi kimseler için.**

Meâl-i Şerîf - 198

198- Lâkin o kimseler ki; (şirkten ve günahlardan uzak durmak için) **Rablerinden hakkıyla sakınmıştırlar, onlar için Allâh tarafından ilk ziyâfet olmak üzere, içinde ebedî kalıcı kimseler olarak** (kendisine dâhil ve nâil olacakları) **pek değerli cennetler vardır ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır. Zâten Allâh katında bulunan** (sonsuz mükâfat)**lar** (îmân edip amel-i sâlih işleyen) **iyi kimseler için** (kötülerin sâhip olduğu az ve fânî imkânlardan) **daha iyidir.**

وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلّٰهِ لَا يَشْتَرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلِيلًاۜ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۜ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 199

(وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ve şüphesiz Ehl-i Kitap'tan vardır,** kim? (لَمَنْ) **elbette öyle kimse ki,** (يُؤْمِنُ) **îmân eder,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a** daha? (وَمَٓا) **o şeye** yâni o Kur'ân-ı Kerîm'e **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْكُمْ) **size,** daha? (وَمَٓا) **o şeylere** yâni o kitaplara **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْهِمْ) **onlara,** ne oldukları hâlde îmân ederler? (خَاشِعِينَ) **huşû edici kimseler oldukları hâlde,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **için,** yâni O'na boyun eğerek ve O'ndan son derece korkarak, daha ne oldukları hâlde? (لَا يَشْتَرُونَ) **satın almadıkları hâlde,** neye karşı? (بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerine karşı,** neyi? (ثَمَنًا) **bir pahayı** (menfaati), öyle paha ki, (قَلِيلًا) **çok az,** yâni Ehl-i Kitap'tan bâzısının yaptığı gibi, Allâh-u Te'âlâ'nın âyetlerini dünyâ menfaati karşılığında değiştirmezler. (اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya), (لَهُمْ) **ancak onlar için vardır,** ne? (اَجْرُهُمْ) **ecirleri,** yâni amellerine ve tâatlarına karşı kendilerine husûsî olarak vaad edilen iki kat mükâfatları, kim nezdinde? (عِنْدَ رَبِّهِمْ) **Rableri nezdinde,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (سَرِيعُ الْحِسَابِ) **hesâbı çok çabuk görendir.**

Meâl-i Şerîf - 199

199- Şüphesiz Ehl-i Kitap'tan öylesi vardır ki; (sizden korkarak değil de) **Allâh'a karşı** (derin saygı duyan) **huşû sâhibi kimseler olarak Allâh'a da, size indirilmiş olan** (Kur'ân)**a da, kendilerine indirilmiş bulunan** (İncîl ve Tevrât)**a da elbette îmân etmektedir. Onlar Allâh'ın âyetlerin**(i gizlemey)**e karşı az bir paha satın almaz** (ve diğerleri gibi rüşvet ve menfaat karşılığı Allâh'ın kitabını değiştirmeye kalkışmaz)**lar.**

(Habîbim!) **İşte sana! Onlar ki,** (özellikle vaad olundukları iki kat) **ecirleri Rableri nezdinde ancak onlara âittir. Muhakkak ki Allâh, hesâbı çok çabuk görendir.** (Zîrâ O, herkesin ne yaptığını ve ne tür bir karşılık hak ettiğini bütün teferruatıyla bildiği için, bu hususta düşünüp taşınmaya ve vakit harcamaya ihtiyaç duymaz.)

Câbir *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edildiğine göre; İslâm'ı kabûl etmiş olan Habeşistan kralı Necâşî vefât edince, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* sahâbe-i kirâmı toplayıp onun gıyâbi cenâze namazını kıldırmıştır.

Bunun üzerine münâfıklar: "Şu adama bakın ki; hayâtında hiç görmediği dinsiz bir Hristiyanın cenâze namazını kıldırıyor" deyince Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek, Ehl-i Kitap'ın hepsinin eşit olmadığını, içlerinden İslâm'ı seçen, kıymetli vasıflara sâhip kimseler bulunduğunu beyân etmiş, bu arada da kâfir türleri içinde en çirkin olan münâfıklara târizde bulunmuştur. *(et-Taberî, et-Tefsîr, 6/327; es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 4/192-194)*

Âyet-i celîlenin evvelce Îsâ *(Aleyhisselâm)*ın dîni üzere bulunup sonra Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e îmân eden kırk kişi hakkında nâzil olduğu, ayrıca Abdullâh ibnü Selâm ve arkadaşları gibi, Yahûdîlerden İslâm'a giren bir cemâat hakkında inmiş olması da rivâyetler arasındadır. *(es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 4/194)*

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 200

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler! (اِصْبِرُوا) **sabredin,** yâni Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın emirlerini tutmak ve yasaklarından sakınmak husûsunda sebât gösterin, daha? (وَصَابِرُوا) **sabır yarışında** (kâfirlere) **gâlip gelin,** yâni harbin zorluklarına Allâh'ın düşmanlarından daha ziyâde siz sabredin, daha? (وَرَابِطُوا) **ribât yapın,** yâni düşmanlarınızdan daha ziyâde harbe hazırlıklı ve uyanık bulunarak atlarınızı bağlı bekleterek tehlikeli yerlerde nöbet tutun, daha ne yapın? (وَاتَّقُوا) **ve hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın emirlerine karşı çıkmak)**dan,** (لَعَلَّكُمْ) **tâ ki siz,** (تُفْلِحُونَ) **felâha erebilesiniz.**

Meâl-i Şerîf - 200

200- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (İbâdetlerin meşakkatlerine ve başınıza gelen zorluklara) **sabredin,** (Allâh düşmanlarıyla cihâd ederken) **sabır yarışında** (onlara) **gâlip gelin,** (cihâda hazır bir şekilde) **atlarınızı bağlı tutarak sınırlarda nöbet bekleyin ve Allâh**(-u Te'âlâ'nın emirlerine karşı çıkmak)**tan hakkıyla sakının. Tâ ki siz** (korktuklarınızdan kurtulup, tüm arzularınıza kavuşarak) **felâha erebilesiniz.**

سُورَةُ النِّسَاءِ مَدَنِيَّةٌ وَهِىَ مَائَةٌ وَسِتٌّ وَسَبْعُونَ اٰيَةً

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

DÖRDÜNCÜ SÛRE-İ CELÎLE

en-NİSÂ SÛRE-İ CELÎLESİ

Medenî'dir (Medîne-i Münevvere döneminde inmiştir).
Yüz yetmiş altı âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm (olan) **Allâh'ın ismiyle!**

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا
رِجَالًا كَث۪يرًا وَنِسَٓاءًۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذ۪ي تَسَٓاءَلُونَ بِه۪ وَالْاَرْحَامَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَق۪يبًا ﴿١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 1

(يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ) **Ey insanlar!** (اِتَّقُوا) **hakkıyla sakının,** kimden? (رَبَّكُمْ) **Rabbinizden,** (اَلَّذ۪ي) **öyle Zât ki,** (خَلَقَ) **yarattı,** kimi? (كُمْ) **sizi,** kimden? (مِنْ نَفْسٍ) **bir nefisten,** yâni Âdem *(Aleyhisselâm)*dan, öyle bir nefis ki, (وَاحِدَةٍ) **tek olan,** daha? (وَخَلَقَ) **ve yarattı,** kimden? (مِنْهَا) **onun bir parçası** (olan sol kaburgası)**ndan,** kimi? (زَوْجَهَا) **eşini,** yâni Havvâ Vâlidemiz'i, daha? (وَبَثَّ) **ve yaydı** (türetti), kimden? (مِنْهُمَا) **o ikisinden,** kimleri? (رِجَالًا) **birçok erkekleri,** öyle erkekler ki, (كَث۪يرًا) **pek çok,** daha? (وَنِسَٓاءً) **ve birçok kadınları,** (وَاتَّقُوا) **ve hakkıyla sakının,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (اَلَّذ۪ي) **öyle Zât ki,** (تَسَٓاءَلُونَ) **birbirinizden dilekte bulunuyorsunuz,** kiminle? (بِه۪) **O'nunla,** yâni "Allâh için bana yardım et" gibi tâbirler ile O'nun adını kullanarak, daha neden sakının? (وَالْاَرْحَامَ) **ve rahimlerden,** yâni akrabâlık ilişkilerini bozmaktan, (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** nedir oldu? (رَق۪يبًا) **tam bir gözetici.**

Meâl-i Şerîf - 1

1- Ey insanlar! O Rabbiniz(e karşı gelmek)**den hakkıyla sakının ki sizi tek bir nefis** (olan Âdem)**den yaratmıştır.**

Onun bir parçası (olan sol kaburgasının en altı)**ndan da** (Havvâ ismindeki) **eşini yaratmış ve her ikisinden birçok erkeklerle pek çok kadınları türetip** (cihâna) **yaymıştır.**

("Allâh için bana yardım et" gibi sözler sarfederek) **Kendisi**(nin adı) **ile birbirinizden dilekte bulunmakta olduğunuz Allâh**(a isyan)**dan da, rahimler**(in tesis ettiği akrabâlık bağlarını zâyi etmek)**den de hakkıyla sakının. Şüphesiz ki Allâh sizin üzerinize dâimâ** (murâkıb ve tüm yaptıklarınıza hakkıyla vâkıf olan) **bir Rakîb olmuştur.**

Havvâ Vâlidemiz'in Âdem *(Aleyhisselâm)*ın sol kaburga kemiğinden yaratıldığına dâir sahîh hadîs-i şerîfler için bakınız: *el-Buhârî, el-Enbiyâ:1, rakam:3331, 4/133; Müslim, rakam:1468, 2/1091; et-Taberî, et-Tefsîr, 6/341*

وَاٰتُوا الْيَتَامٰٓى اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَب۪يثَ بِالطَّيِّبِۖ وَلَا تَأْكُلُٓوا
اَمْوَالَهُمْ اِلٰٓى اَمْوَالِكُمْۜ اِنَّهُ كَانَ حُوباً كَب۪يراً ﴿٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 2

(وَاٰتُوا) **Ve verin,** kime? (الْيَتَامٰٓى) **yetimlere,** neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** (وَلَا تَتَبَدَّلُوا) **ve değişmeyin,** neyi? (الْخَب۪يثَ) **o pis olan** (haram)**ı,** ne ile? (بِالطَّيِّبِ) **o temiz** (olan helâl) **ile,** yâni yetimlerden iyi şeyleri alıp karşılığında kötü şeyleri vermeyin, daha ne yapmayın? (وَلَا تَأْكُلُٓوا) **ve yemeyin,** neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **onların mallarını,** ne ile berâber? (اِلٰٓى اَمْوَالِكُمْ) **sizin mallarınızla berâber,** buradaki (اِلٰى) harf-i ceri (مَعَ) mânâsındadır, (اِنَّهُ) **muhakkak o** (haksız yere yetim malı yemeniz), (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (حُوباً) **büyük bir günah,** öyle günah ki, (كَب۪يراً) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 2

2- (Bülûğa erdikleri vakit) **yetimlere de mallarını verin. O** (size haram ve) **pis olan** (yetim malın)**ı o temiz** (ve helâl) **olan** (kendi mallarınız)**la değişmeyin. Ayrıca onların mallarını kendi mallarınızla birlikte** (helâl-haram karıştırıp) **yemeyin. Şüphesiz ki bu** (şekilde yemeniz) **pek büyük bir günah olmuştur.**

وَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامٰى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَٓاءِ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَۚ
فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْۜ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَلَّا تَعُولُواۜ ﴿٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 3

(وَاِنْ خِفْتُمْ) **Eğer korkarsanız,** neden? (اَلَّا تُقْسِطُوا) **adâlet edemeyeceğinizden,** kimler hakkında? (فِي الْيَتَامٰى) **yetimler hakkında,** yâni yetim kızlarla

evlendiğiniz takdirde mallarıyla alâkalı tasarruflarınızda adâleti yerine getiremeyeceğinizden korkarsanız, (فَانْكِحُوا) **nikâhlayın,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (طَابَ) **helâl oldu,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** kimden? (مِنَ النِّسَاءِ) **kadınlardan,** o helâl olan da ne olduğu hâlde? (مَثْنٰى) **ikişer,** daha? (وَثُلَاثَ) **üçer,** daha? (وَرُبَاعَ) **dörder oldukları hâlde,** (فَاِنْ خِفْتُمْ) **ama eğer korkarsanız,** neden? (اَلَّا تَعْدِلُوا) **adâlet edemeyeceğinizden,** yâni böyle iki, üç ve dört kadın ile evlendiğiniz takdirde onlar arasında adâlet yapamayacağınızdan endişe ederseniz; seçin, neyi? (فَوَاحِدَةً) **tek birini,** yâni bir tâne ile yetinin, daha? (اَوْ مَا) **yâhut o şeyi** (seçin) **ki,** (مَلَكَتْ) **mâlik** (ve sâhip) **oldu,** ne? (اَيْمَانُكُمْ) **sağ elleriniz,** yâni câriyelerle yetinin, (ذٰلِكَ) (ey mümin!) **işte sana! Bu** (şekilde hareket etmeniz), nedir? (اَدْنٰى) **daha yakındır,** neye? (اَلَّا تَعُولُوا) **meyletmemenize,** yâni adâletten ayrılmamanıza.

Meâl-i Şerîf - 3

3- (Ey yetimlere bakanlar!) **Yetimler**(le evlenmeniz durumunda mallarınızın onların mallarına karışması) **hakkında adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız, artık sizin için helâl olan** ***/sizce beğenilen/*** (ve mallarınızın birbirine karışmasından çekinmediğiniz diğer) **kadınlardan; ikişer, üçer ve dörder** (kadın) **nikâhlayın.**

Ama (birden fazla hanım arasında) **adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız o zaman tek bir tâneyi yâhut** (câriyelerden) **sağ ellerinizin mâlik bulunduğu şeyi** (seçin). (Ey mümin!) **İşte sana! Bu** (hükümlerle amel etmek), (adâletten) **sapmamanıza** ***/âilenizin çoğalmamasına (ve geçim derdine düşüp harama bulaşmamanıza)/*** **daha yakındır.**

Öteden beri tenkitlere hedef hâline gelen İslâm hükümlerinden biri de "Te'addüd-ü zevcât" diye bilinen "Birden fazla kadınla evlilik müsâadesi"dir ki ekseriyetle bu, bir emirmiş gibi gösterilerek daha ziyâde îtirâza konu olmuştur. Görüldüğü üzere bu hüküm, emir olmak bir yana, teşvik edilen bir şey bile olmayıp sâdece bir izin ve ruhsattan öte geçmemiştir. Fakat hayat şartları içinde ele alınınca, Kur'ân'ın bu hükmünün ne kadar yerinde olduğu anlaşılacaktır. Şöyle ki İslâm'a göre zinâ hiçbir sûretle serbest kılınmadığından, ona sebebiyet verecek tüm şartların tamâmen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Erkeğin kuvvetli ve sağlıklı, kadınınsa zayıf yâhut hasta veyâ isteksiz olması ya da kısır bulunması hâlinde, ayrıca savaş gibi nedenlerle erkeklerin azalması durumunda bir erkeğin birkaç kadınla evlenmesi zarûrî bir hâl alabilir. Yine de bu, dînî bir emir değildir, ikinci ve üçüncü eş olacak kadınlar da buna mecbur değillerdir.

Üstelik bu müsâade kayıtsız olmayıp, adâlet şartına bağlıdır ki, konuyu araştıranların mâlumu olduğu vechile; bu şartın muhtevâsı herkes tarafından kolayca yerine getirilebilecek şeyler cinsinden değildir. Zâten buna riâyet edemeyeceği endişesi taşıyanlara bir kadınla kalmaları emredilmiştir. Artık birçok kadınla nikâhsız ilişkileri normal görenlerin, İslâm'ın hayâtî önem taşıyan bu ruhsatına îtirazları, içlerinde bulunan kâfirlik ve münâfıklıktan kaynaklanmış bir tür mânevî hastalıktan başka bir şey olamaz.

Bu konudaki şartlar, hükümler ve hikmetler hakkında genişçe bilgi sâhibi olmak, îmânı tehlikeye sokacak yanlış görüşlere sapmamak ve elfâz-ı küfürden sakınmak için mutlaka bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 4/548-559*

وَاٰتُوا النِّسَٓاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةًۜ فَاِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنٖيٓـًٔا مَرٖيٓـًٔا ﴿٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 4

(وَاٰتُوا) **Ayrıca verin,** kime? (اَلنِّسَٓاءَ) **o** (evlendiğiniz) **kadınlara,** neyi? (صَدُقَاتِهِنَّ) **mehirlerini,** o mehirler ne olduğu hâlde? (نِحْلَةً) **bir farz olduğu hâlde,** yâni Allâh-u Te'âlâ tarafından onlara tahsis edilmiş bir hak olarak, (فَاِنْ طِبْنَ) **ama eğer o** (kadı)**nlar hoşnut olurlarsa,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** neden? (عَنْ شَيْءٍ) **her hangi bir şeyden,** öyle şey ki, (مِنْهُ) **ondan,** yâni mehirlerden, ne cihetinden hoşnut olurlarsa? (نَفْسًا) **nefis** (ve vicdan) **cihetinden,** yâni eğer kadınlar sizin onlara tâyin ettiğiniz mehirden birazını gönül hoşluğuyla size bağışlarlarsa, (فَكُلُو) **artık yeyin,** neyi? (هُ) **onu,** o ne olduğu hâlde? (هَنٖيٓـًٔا) **helâl olduğu hâlde,** daha ne olduğu hâlde? (مَرٖيٓـًٔا) **boğaz**(ınız)**dan kolay geçici olduğu hâlde,** yâni içinize sine sine âfiyetle yiyin.

Meâl-i Şerîf - 4

4- O (evlendiğiniz) **kadınlara mehirlerini de** (Allâh tarafından kendilerine ayrılmış) **bir farz** ***/bir hediye/ dînî bir sorumluluk/*** **olarak** (gönül hoşluğuyla ve karşılık beklemeksizin) **verin.**

Ama onlar (hiçbir kimse tarafından mecbur bırakılmaksızın) **o** (mehir olarak alacakları) **şeyin bir kısmından sizin için** (bağışlama husûsunda) **nefis yönünden** (ve vicdânen) **hoşnut olurlarsa artık** (onların mallarını yemekten çekinmeyin, bilakis) **helâl bir şekilde, boğaz**(ınız)**dan kolay geçici olduğu hâlde onu** (içinize sine sine âfiyetle) **yiyin.**

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَٓاءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتٖي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فٖيهَا
وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 5

(وَلَا تُؤْتُوا) **Ve vermeyin,** kimlere? (اَلسُّفَهَٓاءَ) **sefihlere,** yâni yetimlerden lüzumsuz yere harcamada bulunan aklı kıt kimselere, neyi? (اَمْوَالَكُمْ) **mallarınızı,** yâni onlara âit olup sizin yönetiminizde olan malları, (اَلَّتٖي) **öyle şeyler ki,** (جَعَلَ) **kıldı,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** yâni Allâh-u Te'âlâ o malları sizin için yaptı, nedir yaptı? (قِيَامًا) **ayakta durma sebebi,**

yâni rahat bir şekilde ayakta durmanıza ve âfiyet içinde yaşamanıza vâsıta yaptı, daha? (وَارْزُقُو) **ve rızıklandırın** (yedirin), kimi? (هُـمْ) **onları,** nereden? (فِيهَا) **onlardan,** yâni anaparaya dokunmayarak yetimlerin mallarından ticâret yapıp, kârından kendilerini yedirip içirin ki harcamalar onları sermâyesini bitirmesin, buradaki mânâmız (فِى) harf-i ceri (مِنْ) mânâsında kabûl edilmesine göre verilmiştir, *(el-Âlûsî, 5/309)* daha? (وَاكْسُو) **giydirin,** kimi? (هُمْ) **onları** (yetimleri), daha? (وَقُولُوا) **ve söyleyin,** kime? (لَهُـمْ) **onlara,** neyi? (قَـوْلاً) **bir sözü,** öyle sözü ki, (مَعْرُوفاً) (aklen ve dînen) **iyi olduğu bilinen,** yâni kendilerini idâreden âciz olan o yetimlere gönüllerini hoş edecek şekilde konuşun.

Meâl-i Şerîf - 5

5- (Ey yetimlere bakanlar! Aslında yetimlere âit olup sizin tasarrufunuz altında bulunan ve) **Allâh'ın sizin için bir kalkınma** (vesîlesi) **kıldığı mallarınızı** (kendini bilmez ve aklı kıt) **sefihlere de vermeyin.**

Ama (anaparaya dokunmayarak) **onlar**(ın malların)**dan** (ticâret yapıp) **kendilerini** (onun kârından) **rızıklandırın, onları giydirin ve onlara** (aklen ve dînen) **iyi olduğu bilinen bir söz söyleyin.** (Nitekim sizin onlara: "Mallarınızı yönetebileceğiniz zaman onları size teslim edeceğiz" gibi sözler söylemeniz gönüllerini hoş edecektir.)

وَابْتَلُوا الْيَتَامٰى حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَۚ فَاِنْ اٰنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوٓا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْۚ
وَلَا تَأْكُلُوهَٓا اِسْرَافًا وَبِدَارًا اَنْ يَكْبَرُواۜ وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا
فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِۜ فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوا عَلَيْهِمْۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 6

(وَابْتَلُوا) **Ve imtihan edin,** yâni mallarını yerine kullanmaya güçlü olup olmadıklarını anlamak için deneyin, kimi? (اَلْيَتَامٰى) **yetimleri,** ne zamâna kadar? (حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا) **onlar ulaşıncaya kadar,** neye? (اَلنِّكَاحَ) **nikâha,** yâni bülûğ (ve ergenlik) çağına, (فَاِنْ اٰنَسْتُمْ) **artık eğer hissederseniz,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** neyi? (رُشْدًا) **bir rüşdü,** yâni olgunluk ve doğruya isâbet kābiliyetini, (فَادْفَعُوا) **hemen teslim edin,** kime? (اِلَيْهِمْ) **onlara,** neyi? (اَمْوَالَهُمْ) mallarını, daha? (وَلَا تَأْكُلُو) **ve yemeyin,** neyi? (هَا) **onları**(n mallarını), ne ile? (اِسْرَافًا) **isrâf ile,** yâni haksız yere alarak, daha? (وَبِدَارًا) **ve acele davranarak,** ne diye? (اَنْ يَكْبَرُوا) **büyürler diye,** yâni büyürler de mallarını elimizden alırlar endişesine kapılarak, o malları haksız yere alelacele yemeyin, (وَمَنْ) **ve her kim,** (كَانَ) **olduysa,** nedir olduysa?

(غَنِيّاً) **zengin biri,** yâni velîlerden zengin olup, baktığı yetimlerin mallarına muhtaç olmayanlar, (فَلْيَسْتَعْفِفْ) **iffetli olmaya gayret etsin** (yetimin malına tenezzül etmekten kaçınsın), (وَمَنْ) **her kim de,** (كَانَ) **oldu ise,** nedir oldu ise? (فَقِيراً) **fakir biri,** (فَلْيَأْكُلْ) **yesin,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **örfe uygun bir şey ile,** yâni ihtiyaç ve emeğine uygun olarak, örfte iyi karşılanan belli bir ölçüye göre, (فَاِذَا دَفَعْتُمْ) **artık teslim ettiğiniz vakit,** kime? (اِلَيْهِمْ) **onlara,** neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** (فَاَشْهِدُوا) **şâhit bulundurun,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onlar üzerine,** yâni mallarını sizden aldıklarına dâir şâhitler tutun ki, ilerde bir karışıklığa mahal vermesin, (وَكَفٰى) **zâten kâfî oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne olarak? (حَسِيباً) **bir muhâsib olarak,** yâni kullarının yaptıklarını muhâsebeye tutma bakımından Allâh yeter.

Meâl-i Şerîf - 6

6- Ayrıca siz nikâh(a elverişli olabilecekleri bülûğ çağın)**a ulaşacakları zamâna kadar yetimleri**(n akıllarını ve mal kullanımıyla ilgili bilgilerini sınamak üzere onları) **imtihan edin.**

Artık eğer (mallarını yönetebileceklerine dâir) **onlardan bir rüşt** (ve doğruya isâbet kābiliyeti) **sezerseniz,** (geciktirmeksizin) **hemen mallarını kendilerine teslim edin.**

Büyüyecekler (de mallarını yönetmeye başlayacaklar) **diye acele davranarak da** ('Onlar yemeden bir an evvel biz yiyelim' düşüncesiyle, nereye harcandığına bakmadan çarçur ederek) **onu israfla yemeyin. Bir de** (velîlerden) **her kim zengin olduysa iffetli olmaya gayret etsin** (de yetim malına tenezzül etmesin).

Ama her kim fakir oldu ise (haddini aşan bir sûretle değil de) **örfe uygun olan bir şey ile** (ve gösterdiği çaba mukābilinde ihtiyâcıyla sınırlı kalarak onların mallarından) **yesin.**

Artık kendilerine mallarını teslim ettiğiniz zaman (buna dâir) **onlar üzerine şâhit bulundurun.**

Zâten (yaptıklarınızı görüp bilen ve sizi ona göre muhâsebe edecek olan) **bir Hasîb olarak Allâh** (dâimâ) **yeterli olmuştur.** (O hâlde dürüstlükten ayrılmayın ve bu konuda belirlenen sınırlardan uzak durun.)

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَۖ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ
مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ اَوْ كَثُرَؕ نَصِيباً مَفْرُوضاً ﴿٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 7

(لِلرِّجَالِ) **Erkekler için vardır,** ne? (نَصِيبٌ) **bir nasib** (pay), neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تَرَكَ) **bıraktı,** kim? (اَلْوَالِدَانِ) **ana-baba,** daha? (وَالْاَقْرَبُونَ) **ve en yakınlar,** (وَلِلنِّسَاءِ) **kadınlar için de vardır,** ne? (نَصِيبٌ) **bir nasib,** neden? (مِمَّا) **o şeyden ki,** (تَرَكَ) **bıraktı,** kim? (اَلْوَالِدَانِ) **ana-baba,** daha? (وَالْاَقْرَبُونَ) **ve en yakınlar,** ana-baba ve yakınların bıraktıklarından bedel? (مِمَّا) **o şeyden** (nasip vardır) **ki,** (قَلَّ) **az oldu,** neden? (مِنْهُ) **o** (bıraktıkları)**ndan,** (اَوْ كَثُرَ) **yâhut çok oldu,** yâni erkekler için de kadınlar için de ana-baba ve vârisi bulundukları yakınlarının bıraktıkları mallardan az çok bir pay vardır, o bıraktıkları ne olduğu hâlde? (نَصِيبًا) **bir nasib olduğu hâlde,** öyle nasib ki, (مَفْرُوضًا) **farz kılınmış,** yâni Allâh-u Te'âlâ tarafından herkesin hissesi tâyin edilmiş ve herkesin buna riâyeti farz kılınmış.

Meâl-i Şerîf - 7

7- Ana-babanın ve en yakın (hısım)**ların** (ölüp geride) **bırakmış olduğu şeylerden erkekler için bir nasip vardır, ana-babanın ve en yakın** (hısım)**ların** (mîras olarak) **bırakmış olduğu şeylerden kadınlar için de bir nasip vardır. O** (bıraktıkları)**ndan; onun az olanından da yâhut çok olanından da** (bu hisse verilmelidir)**!** (Bu hisseler Allâh-u Te'âlâ tarafından) **farz kılınmış bir nasip olarak** ***/kesilip ayrılmış bir pay olarak*** *(belirlenmiştir)/.*

وَاِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ اُولُوا الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ
وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 8

(وَاِذَا حَضَرَ) **Ve hâzır bulunursa,** neye? (اَلْقِسْمَةَ) **taksime,** yâni vârisler arasında mîras dağıtılırken bulunursa, kim? (اُولُوا الْقُرْبٰى) **akrabâlık sâhipleri,** yâni mîrastan nasîbi olmayan akrabâ, daha? (وَالْيَتَامٰى) **yetimler,** daha? (وَالْمَسَاكِينُ) **miskinler** (akrabâdan olmayan fakirler), (فَارْزُقُو) **rızıklandırın** (verin), kime? (هُمْ) **onlara,** neden? (مِنْهُ) **ondan** (dağıtılan maldan), yâni vârislere hisseleri dağıtılırken, orada bulunan akrabâ ile yetimler ve yoksullara da taksim edilen maldan bir miktar sadaka vererek kalplerini hoş edin, daha ne yapın? (وَقُولُوا) **ve söyleyin,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** neyi? (قَوْلًا) **bir sözü,** öyle sözü ki, (مَعْرُوفًا) **iyi olduğu bilinen,** yâni duâ ederek, verdiğinizin azlığından dolayı özür dileyerek ve ileriye âit vaadlerde bulunmak gibi şer'an ve âdeten güzel bilinen sözler söylemek sûretiyle onların gönüllerini hoş edin.

Meâl-i Şerîf - 8

8- Bir de (şerîata göre mîrastan payı olmayan) **akrabâlık sâhipleri ve yetimlerle yoksullar** (mîras) **taksim**(in)**e şâhit olurlarsa, onlara da ondan** (bir şeyler) **verin ve kendilerine** (daha fazla verilememesinin mâzeretini içeren ve bereket duâsı ihtivâ etmesi hasebiyle herkes tarafından kabûl gören ve) **iyi olduğu bilinen bir söz söyleyin** (ki o sözler başa kakma ifâdeleri içermesin).

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ
فَلْيَتَّقُوا اللّٰهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 9

(وَلْيَخْشَ) **Ve korksun** (yetimlere haksızlık etmekten sakınsın), kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (لَوْ تَرَكُوا) **bırakacak olsalardı,** nerede? (مِنْ خَلْفِهِمْ) **arkalarında,** neyi? (ذُرِّيَّةً) **bir zürriyeti** (küçük çocukları), öyle zürriyet ki, (ضِعَافًا) **zayıflar** (gücü yetmeyen âcizler), yâni arkalarında küçük ve zayıf çocuklar bırakacak olsalardı, (خَافُوا) **endişeleneceklerdi,** kime karşı? (عَلَيْهِمْ) **onlara karşı,** yâni arkalarında küçük çocuk bıraktıkları takdirde, onların hâlleri ne olur diye muhtaç kalmalarından korkacak olanlar, yetimlere haksızlık etmekten de korksunlar, (فَلْيَتَّقُوا) **o hâlde hakkıyla sakınsınlar,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (O'nun kulları hakkında merhamete zıt düşen tavsiyelerde bulunmasınlar), daha? (وَلْيَقُولُوا) **ve söylesinler,** (yetimlere ve ölüm döşeğindeki hastaya), neyi? (قَوْلًا) **bir sözü,** öyle sözü ki, (سَدِيدًا) **dosdoğru.**

Meâl-i Şerîf - 9

9- Arkalarından zayıf bir (nesil ve âciz bir) **zürriyet bıraksalardı onlar**(ın bakımın)**a karşı endişe taşıyacak olan kimseler de** (ellerine düşen yetimlerin bakımı hakkında Allâh-u Te'âlâ'dan) **son derece korksun** (ve kendi çocuklarına ne yapılmasını istiyorlarsa onlara da o muâmeleyi uygulasınlar). **Öyleyse onlar** (bakımıyla yükümlü oldukları yetimler hakkında, kendi çocuklarına gösterdikleri hassâsiyeti taşımama konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sakınsınlar da,** (çocuklarına: "Yavrucuğum" diye hitap ettikleri gibi, yetimlere de tatlı ve) **dosdoğru bir söz söylesinler.**

اِنَّ الَّذِينَ يَاْكُلُونَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا يَاْكُلُونَ فِى بُطُونِهِمْ نَارًا
وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 10

(اِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (يَأْكُلُونَ) **yemektedirler,** neyi? (اَمْوَالَ الْيَتَامٰى) **yetimlerin mallarını,** ne şekil bir yeyişle? (ظُلْمًا) **bir zulüm** (yeyişi) **ile,** bu mânâ, zulüm kelimesinin başına (اَكْلَ) kelimesi ziyâde edilerek (اَكْلَ ظُلْمٍ) takdîriyle bu izâfet terkibinin (يَأْكُلُونَ) fiilinin mef'ûl-ü mutlağı düşmesine göre verilmiştir. Meâl-i şerîfteki mânâ ise hâl olmasına göre verilecektir, yâni gayr-i meşrû sûrette yetimlerin mallarını yiyenler var ya, (اِنَّمَا يَأْكُلُونَ) **ancak yemektedirler,** nerede? (فٖى بُطُونِهِمْ) **karınları içerisinde** (karınları dolusunca), neyi? (نَارًا) **korkunç bir ateşi,** yâni kendilerini ateşe sevkedecek bir haram yemiş olurlar, (وَسَيَصْلَوْنَ) **ve yakında gireceklerdir,** neye? (سَعٖيرًا) **alevlendirilmiş korkunç bir ateşe.**

Meâl-i Şerîf - 10

10- O kimseler ki yetimlerin mallarını bir zulüm olarak (haksız yere) **yemektedirler; gerçekten onlar, karınları içerisinde ancak** (tıka basa) **bir ateş yemektedirler. Yakında da onlar** (misli görülmemiş) **çok alevlendirilmiş pek korkunç bir ateşe gireceklerdir.**

يُوصٖيكُمُ اللّٰهُ فٖۤى اَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِۚ فَاِنْ كُنَّ نِسَٓاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَۚ وَاِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُۜ وَلِاَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌۚ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُٓ اَبَوَاهُ فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُۚ فَاِنْ كَانَ لَهُٓ اِخْوَةٌ فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصٖى بِهَٓا اَوْ دَيْنٍۜ اٰبَٓاؤُ۬كُمْ وَاَبْنَٓاؤُ۬كُمْۚ لَا تَدْرُونَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًاۜ فَرٖيضَةً مِنَ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٖيمًا حَكٖيمًا ﴿١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 11

(يُوصٖى) **Vasiyet ediyor** (emir buyuruyor ve farz ediyor), kime? (كُمْ) **size,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimler hakkında? (فٖى اَوْلَادِكُمْ) **çocuklarınız**(a bıraktığınız mîras) **hakkında,** neyi vasiyet ediyor? (لِلذَّكَرِ) **erkek için vardır,** ne? (مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ) **iki kadının payı kadar,** (فَاِنْ كُنَّ) **ama eğer oldu iseler,** yâni ölüden geriye kalan çocuklar iseler, nedir iseler? (نِسَٓاءً) **kadınlar,** öyle kadınlar ki, (فَوْقَ اثْنَتَيْنِ) **ikiden fazla,** yâni eğer çocukları iki veyâ ikiden fazla kız olup aralarında hiç erkek yoksa, (فَلَهُنَّ) **o zaman onlar için vardır,** ne? (ثُلُثَا مَا) **o şeyin üçte ikisi ki,** (تَرَكَ) (ölen) **bıraktı,** (وَاِنْ كَانَتْ) **ve eğer o** (kız) **ise,** nedir ise? (وَاحِدَةً) **bir tek,** yâni kız çocuğu tek olup, erkek ve kız kardeşleri yoksa, (فَلَهَا) **onun**

için vardır, ne? (اَلنِّصْفُ) **yarı,** yâni ölünün bıraktığının yarısı ona âittir, (وَلِاَبَوَيْهِ) **ve onun ebeveyni** (ana-babası) **için vardır,** onlardan bedel? (لِكُلِّ وَاحِدٍ) **her biri için vardır,** kimlerden olduğu hâlde? (مِنْهُمَا) **o ikisinden,** yâni baba ile anadan, ne vardır? (اَلسُّدُسُ) **altıda bir,** o altıda bir de neden? (مِمَّا) **o şeyden** (maldan) **ki,** (تَرَكَ) **bıraktı,** (اِنْ كَانَ) **eğer varsa,** kim için? (لَهُ) **o** (ölen) **kimse için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk** (veyâ daha fazlası), yâni o ölenin çocuğu varsa, ana babası altıda bir alır, (فَاِنْ لَمْ يَكُنْ) **ama eğer yoksa,** kim için? (لَهُ) **o kişi için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk,** (وَوَرِثَهُ) **hâlbuki vâris de olmuşsa,** kime? (هُ) **ona,** kim? (اَبَوَاهُ) **babası ve annesi,** yâni ölenin eşi olmayıp sâdece ana babası ona vâris olduysalar, (فَلِاُمِّهِ) **o zaman annesi için vardır,** ne? (اَلثُّلُثُ) **üçte bir,** (فَاِنْ كَانَ) **ama eğer bulunduysa,** kim için? (لَهُ) **onun için,** ne? (اِخْوَةٌ) **kardeşler,** yâni ölenin birden ziyâde erkek veyâ kız kardeşleri varsa, (فَلِاُمِّهِ) **o zaman annesi için vardır,** ne? (اَلسُّدُسُ) **altıda bir,** bütün paylar neden sonradır? (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) **bir vasiyetten sonradır,** öyle vasiyet ki, (يُوصِي) **o** (ölen) **vasiyet ediyor**(du), neyle? (بِهَا) **onlarla,** (اَوْ دَيْنٍ) **yâhut bir borçtan** (sonradır), yâni vârislere ayrılan bütün bu paylar, ölenin yapmış olduğu vasiyetin yerine getirilmesi veyâ bıraktığı borçların ödenmesinden sonra ayrılacaktır. (اٰبَاۤؤُكُمْ) **babalarınız,** (وَاَبْنَاۤؤُكُمْ) **oğullarınız** (var ya), (لَا تَدْرُونَ) **bilemezsiniz,** neyi? (اَيُّهُمْ) **onların hangisi,** nedir? (اَقْرَبُ) **daha yakındır,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne cihetinden? (نَفْعًا) **fayda vermek cihetinden,** yâni siz babalarınızdan ve oğullarınızdan hangisinin size daha faydalı olacağını bilmediğiniz için mal dağıtımında isâbet edemeyeceğinizden dolayı Allâh-u Te'âlâ bunu size bırakmayıp fazl-u keremiyle bu taksîmâtı bizzât Kendisi yapmıştır, (فَرِيضَةً) (bütün bu hükümler size) **farz kılınmış bir şey olarak,** kim tarafından? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından,** (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** nedir oldu? (عَلِيمًا) (her şeyin faydasını ve herkesin derecesini ziyâde bilen) **bir Alîm,** daha? (حَكِيمًا) (hükmettiği ve takdîr ettiği her işte son derece isâbetli) **bir Hakîm.**

Meâl-i Şerîf - 11

11- Allâh çocuklarınız(ın kalan maldan mîras paylaşımı) **hakkında size** (şu hükümleri emir ve) **vasiyet etmektedir ki; erkek için, iki dişinin payı kadar vardır. Eğer o** (ölüden geriye kala)**n** (çocuk)**lar ikiden fazla olan birtakım kadınlarsa, onun bırakmış olduğu şeylerden üçte ikisi kendilerine âittir. Fakat o** (dişi çocuk) **bir tek ise onun için** (kalan malın) **yarı**(sı) **vardır.**

(Ölünün) **kendisi için bir çocuk** (ve daha fazlası) **mevcutsa, bırakmış olduğu şeylerden altıda biri de anne ve babası içindir;** (ama onlar bu hissede müşterek olmayıp) **o ikisinden her biri için** (altıda bir pay sâbit)**dir.**

Fakat onun için bir çocuk bulunmuyorsa ve (sâdece) **ana-babası kendisine vâris olmuşsa o zaman annesi için** (mîrastan) **üçte bir** (pay) **vardır** (geri kalan ise babaya âittir). **Ama eğer onun için** (erkek ve kız, ana-baba bir veyâ ayrı) **kardeşler mevcutsa o vakit altıda bir annesine âittir** (geri kalan yine babaya âittir).

(İşte bütün bu hisseler ölüm döşeğinde bulunan) **o kişinin kendisini vasiyet edeceği bir vasiyet**(in yerine getirilmesi) **yâhut bir borç** (bırakmışsa onun edâsın)**dan sonradır!**

(Ey Müslümanlar! Akrabânızdan kimine mîrastan pay ayırıp kimini mahrum etmeye yeltenmeyin, siz Allâh-u Te'âlâ'nın vasiyetini tutmaya bakın. Çünkü) **babalarınız ve oğullarınız** (var ya); **bilemezsiniz ki onların hangisi** (dünyâ ve âhirette) **fayda bakımından sizin için daha yakındır?**

Allâh (tarafın)**dan bir farz olarak** (bu hükümler size meşrû edilmiştir)! (Siz yarın kimden fayda göreceğinizi bilmekten âcizken) **şüphesiz ki Allâh** (kimin kime faydalı olacağı dâhil her şeyi) **dâimâ** (çok iyi bilen) **bir Alîm ve** (mîras taksimi dâhil tüm hükümlerinde son derece isâbetli) **bir Hakîm olmuştur.**

Tefsirlerde zikredildiğine göre; câhiliyet devrinde çocuklar ve kadınlar mîrastan mahrum edilirken, İslâm bu âyet-i kerîmelerle onların bu zararını gidermiştir. Rivâyete göre; ensardan Evs ibnü Sâbit *(Radıyallâhu Anh)* üç kız çocuğu bırakarak vefât ettiğinde, iki amcaoğlu malın tamâmını alıp hanımına ve çocuklarına bir şey vermediler.

Hanımı bu hususta Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e şikâyetlenince: "Hele şimdi dön bakayım, Allâh ne buyurur?" cevâbını aldı, sonra bu sûrenin 7. âyet-i kerîmesi nâzil olarak, kadınların da mîrastan payı olduğunu beyân ettiğinde, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* vefât eden zâtın amcazâdelerine malı bölüşmemelerini emretti, zîrâ kızlara ayrılan hisse miktârını açıklayan bir vahiy beklediğini iletti. Bunun üzerine bu ve bir sonraki âyet-i kerîme nâzil olunca: "Evs'in bıraktığından sekizde birini hanımına, üçte ikisini kızlarına bırakın, geri kalanı sizindir" diye amcaoğullarına emretti.

Lâkin burada yeri gelmişken bâzılarının, İslâm'ın kadınlara tanıdığı haklardan sarf-ı nazar ederek, mîrastan erkeğin tam, kızınsa yarım hisse alması konusundaki yersiz îtirazlarına cevap verecek olursak; evlenirken mehir vermek ve düğün masrafları, âile hayâtında ise harcama yükü erkeğe yüklenmişken, mîras taksiminde kadına erkekten fazla ya da eşit verilmesi adâlete ters düşeceği gibi, harcamalardaki farklı yükümlülük göz önünde bulundurularak erkeğe fazla verilmesi de kadınların menfaatine olan ince bir adâlet tatbîkidir.

Dolayısıyla böylece erkeğe: "Sana yarım verecekken tam veriyoruz ama hanımının nafakasını sana yüklüyoruz" buyrulmuş olmaktadır. Ayrıca erkekle dişi arasındaki yaratılış farkı göz önünde bulundurulduğunda kadının, erkekte olmayan bâzı husûsiyetlere sâhip olabileceği düşünülse de para kazanma ve iş yönetme husûsunda erkeğin iktisat gücünün fazla olduğu inkâr edilemez. Binâenaleyh malın erkeğin elinde bulunması, hem kadın hem de erkeğin menfaatleri

bakımından daha faydalıdır. Ne var ki; yarı payını düşürerek kadını büsbütün mahrum bırakmak da adâlet ve genel menfaatlerle bağdaşmayacağından, İslâm her konuda olduğu gibi bu hususta da hem fert hem de toplum için en faydalı ve hikmetli olan hükmü getirmiştir.

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ اَزْوَاجُكُمْ اِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَاِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا اَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ اِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا اَوْ دَيْنٍ وَاِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً اَوِ امْرَاَةٌ وَلَهُ اَخٌ اَوْ اُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَاِنْ كَانُوا اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِى الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصٰى بِهَا اَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 12

(وَلَكُمْ) **Ve** (ey erkekler) **sizin için vardır,** ne vardır? (نِصْفُ مَا) **o şeylerin yarısı ki,** (تَرَكَ) (ölüp geride) **bıraktı,** kim? (اَزْوَاجُكُمْ) **eşleriniz,** (اِنْ لَمْ يَكُنْ) **eğer bulunmuyorsa,** kim için? (لَهُنَّ) **o** (kadı)**nlar**(ınız) **için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk,** yâni hanımlarınızın sizden veyâ başkasından, bir veyâ fazla, erkek veyâ kız, çocuğu veyâ torunu yoksa, onların ölüp geride bıraktıklarının yarısı sizin içindir, (فَاِنْ كَانَ) **ama eğer bulunuyorsa,** kim için? (لَهُنَّ) **o** (kadı)**nlar**(ınız) **için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk** (ve daha fazlası), (فَلَكُمْ) **o takdirde sizin için vardır,** ne? (الرُّبُعُ) **dörtte bir,** neden olduğu hâlde? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تَرَكْنَ) **o** (kadı)**nlar**(ınız) **bıraktılar,** ancak bu iki hüküm neden sonradır? (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) **vasiyetten sonradır,** öyle vasiyet ki, (يُوصِينَ) **o** (kadı)**nlar**(ınız) **vasiyet ediyorlar**(dı), ne ile? (بِهَا) **onunla** (o vasiyet ile), daha neden sonradır? (اَوْ دَيْنٍ) **yâhut bir borçtan** (sonra), yâni bu iki hüküm hanımlarınızın yaptığı vasiyetlerin yerine getirilmesinden veyâ borç bırakmışlarsa onların ödenmesinden sonra geçerlidir, (وَلَهُنَّ) **ve o** (kadı)**nlar**(ınız) **için vardır,** ne? (الرُّبُعُ) **dörtte bir,** neden olduğu hâlde? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تَرَكْتُمْ) (ey erkekler, siz ölüp geride) **bıraktınız,** (اِنْ لَمْ يَكُنْ) **eğer bulunmuyorsa,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk,** (فَاِنْ كَانَ) **ama eğer bulunuyorsa,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne? (وَلَدٌ) **bir çocuk** (ve daha fazlası), (فَلَهُنَّ) **o zaman o** (kadı)**nlar**(ınız) **için vardır,** ne? (الثُّمُنُ) **sekizde bir,** neden olduğu hâlde? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (تَرَكْتُمْ) **bıraktınız,** bu hükümler de neden sonra geçerlidir? (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) **bir vasiyetten sonra,** öyle vasiyet ki, (تُوصُونَ) **siz vasiyet ediyorsunuz,** ne ile? (بِهَا) **onunla,** (اَوْ دَيْنٍ) **yâhut bir borçtan** (sonra),

yâni geçen bu iki hüküm de, yapacağınız vasiyetlerin yerine getirilmesinden veyâ bırakacağınız borçların ödemesinden sonra yerine getirilir, (وَاِنْ كَانَ) **ve eğer olursa,** kim? (رَجُلٌ) **bir adam,** öyle adam ki? (يُورَثُ) **vâris olunuyor,** yâni kendisine vâris olunan ölmüş adam olursa, nedir olursa? (كَلَالَةً) **bir kelâle,** yâni babası ve evlâdı olmayıp, kardeşleri veyâ amcaları gibi vârisleri tarafından mîrası taksîm ediliyorsa, (اَوِ امْرَاَةٌ) **yâhut bir kadın** (da babası ve çocukları olmayıp, kardeşleri veyâ amcaları gibi vârisleri bulunuyorsa), (وَلَهُ) **ve onun için varsa,** yâni ölen bu erkek ve kadından herbiri için varsa, ne? (اَخٌ) **bir erkek kardeş,** (اَوْ اُخْتٌ) **yâhut bir kız kardeş,** yâni ölenin ana bir erkek veyâ kız kardeşi varsa, (فَلِكُلِّ وَاحِدٍ) **artık her biri için vardır,** kimden? (مِنْهُمَا) **o ikisinden** (erkek veyâ kız kardeşinden her biri için vardır), ne? (السُّدُسُ) **altıda bir,** (فَاِنْ كَانُوا) **ama eğer onlar** (anadan bir olan erkek veyâ kız kardeşler) **olurlarsa,** nedir olurlarsa? (اَكْثَرَ) **daha çok,** neden? (مِنْ ذٰلِكَ) (ey muhâtap!) **işte sana! Bundan,** yâni birden fazla iseler, (فَهُمْ) **işte onlar,** nedirler? (شُرَكَاءُ) **ortaktırlar,** nerede? (فِى الثُّلُثِ) **üçte birde,** bütün bu hükümler neden sonradır? (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) **bir vasiyetten sonradır,** öyle vasiyet ki, (يُوصٰى) **vasiyet ediliyor**(du), neyle? (بِهَا) **onunla,** yâni bu hükümler ölen kişilerin yapacakları vasiyetlerin yerine getirilmesinden sonradır, (اَوْ دَيْنٍ) **yâhut bir borçtan** (sonra), yâni borçları varsa onların ödenmesinden sonra icrâ edilir, o vasiyet nasıl olduğu hâlde? (غَيْرَ مُضَارٍّ) **zarar verici olmaksızın,** yâni üçte birden fazlasını vasiyet etmekle veyâ vârislere vasiyette bulunmak sûretiyle diğer vârisleri zarara sokmayarak yaptğı vasiyetler yerine getirildikten sonra, gerideki taksîmâta riâyet edilir, Allâh-u Te'âlâ size bunları vasiyet etmektedir, ne ile? (وَصِيَّةً) **büyük bir vasiyetle,** öyle vasiyet ki kim tarafından olucu, (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafından olucu,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَلِيمٌ) **ziyâde bilicidir,** yâni vasiyetinde âdil davrananları ve zâlim olanları hakkıyla bilendir, daha kimdir? (حَلِيمٌ) **ziyâde hilm sâhibidir,** yâni zâlimlere acele cezâ vermeyendir, dolayısıyla vasiyetlerde zarar kastında bulunanlar ve Allâh-u Te'âlâ'nın beyân ettiği bu kānunlara uymayanlar, kendilerine verilen mühlet ve fırsata aldanmamalıdırlar, zîrâ bir gün mutlaka cezâya çarptırılacaklardır.

Meâl-i Şerîf - 12

12- (Ey erkekler!) **Kendileri için** (sizden veyâ başkasından olma erkek veyâ dişi) **bir çocuk** (veyâ torun) **bulunmuyorsa, kendisini vasiyette bu-**

lunacakları bir vasiyet(in yerine getirilmesi) **yâhut bir borç** (bırakmışlarsa onun edâsın)**dan sonra, eşlerinizin** (ölüp de) **bırakmış olduğu şeylerin yarısı** (mîras olarak) **size âittir.**

Ama eğer o (kadı)**nlar**(ınız) **için bir çocuk** (ve daha fazlası) **mevcutsa o zaman bırakmış oldukları şeylerden dörtte biri sizindir.**

Fakat size âit bir çocuk bulunmuyorsa, kendisini vasiyette bulunacağınız bir vasiyet(in yerine getirilmesi) **yâhut bir borç** (bırakmışsanız onun edâsın)**dan sonra, bırakmış olduğunuz şeylerden dörtte biri o** (nikâhınızdaki kadı)**nlara âittir. Ama sizin için bir çocuk** (ve daha fazlası) **mevcutsa, o zaman bırakmış olduğunuz şeylerden sekizde biri o** (kadı)**nlarındır.**

Eğer (geriye baba ve evlât bırakmayarak ölen) **bir adama veyâ bir kadına** (babası ve çocukları olmadığı için asâleten değil de, kardeşleri veyâ amcaları vâsıtasıyla) **bir kelâle olarak vâris olunuyorsa, o** (ölen) **kişi için** (anneden) **bir erkek veyâ bir kız kardeş de varsa, o ikisinden her biri için** (mîrastan) **altıda bir** (pay) **vardır.**

(Ey muhâtap!) **İşte sana! Eğer o** (kardeş ola)**nlar bu** (bahse konu olan bir sayısı)**ndan daha çok iseler, işte onlar üçte bir** (hisse)**de ortaktırlar.** (Ama bu taksîmât, vasiyet edenin, kendi hakkı olan üçte birden fazlasını vasiyet etme veyâ hakkı belli olan bir vârise fazladan vasiyette bulunma yâhut borç yokken borç çıkartma veyâ olan borcu fazla gösterme gibi haksızlıklar yaparak vârislere) **zarar verici olmaksızın kendisi** (tarafından) **vasiyet edilecek olan bir vasiyet**(in yerine getirilmesi) **yâhut bir borç** (bırakılmışsa onun edâsın)**dan sonra** (yapılacak)**dır.**

Allâh (tarafın)**dan çok önemli bir vasiyet olarak** (bu hükümler size emredilmiştir)! **Allâh ise** (vasiyetinde âdil davrananı da, zulüm yapanı da çok iyi bilen ve herkese hak ettiği karşılığı verecek olan) **bir Alîm'dir,** (zâlimin cezâsını peşin vermeyecek derecede acele etmeyen) **bir Halîm'dir.** (Dolayısıyla vasiyetlerde zarar kastında bulunanlar ve bu hükümlere uymayanlar kendilerine verilen mühlet ve fırsata aldanmasınlar, zîrâ bir gün mutlaka azâba çarptırılacaklardır.

تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِد۪ينَ ف۪يهَا وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 13

(تِلْكَ) (Ey Müslüman!) **İşte sana! Bunlar** (yetimler ve vârisler hakkında zikredilen bu hükümler), nedir? (حُدُودُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın hudûdudur**

(kulları için tâyin ettiği, ortaya koyduğu sınırlardır), (وَمَنْ) **ve her kim,** (يُطِعْ) **itâat ederse,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَرَسُولَهُ) **O'nun Rasûlü'ne,** (يُدْخِلْ) (Allâh-u Te'âlâ) **girdirir,** kimi? (هُ) **onu,** nereye? (جَنَّاتٍ) **pek kıymetli cennetlere,** öyle cennetler ki, (تَجْرى) **sürekli akıyor,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (ağaçlarının ve köşklerinin) **altlarından,** ne? (اَلْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** o cennete girdirilen kimse ne olduğu hâlde? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler**(den biri) **olarak,** nerede? (فِيهَا) **onların içerisinde,** (وَذٰلِكَ) **yine işte sana! Ancak bu** (cennetlere girdirilmek), nedir? (اَلْفَوْزُ) **kurtuluştur,** öyle kurtuluş ki, (اَلْعَظِيمُ) **pek büyük.**

Meâl-i Şerîf - 13

13- (Ey Müslüman!) **İşte sana! Bunlar Allâh'ın** (yetimlerle ayrıca vasiyet ve mîrasla ilgili olarak açıklamış olduğu hükümleri ve belirlemiş olduğu) **sınırlarıdır.**

Her kim de (Allâh-u Te'âlâ'nın hüküm ve taksîmine râzı gelir ve her konuda) **Allâh'a ve Rasûlü'ne itâat ederse, O onu pek değerli cennetlere girdirecektir ki** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından ırmaklar akmaktadır. Onların içerisinde ebedî kalıcı kimseler**(den biri) **olarak. Yine işte sana! Ancak bu** (cennetlere girdirilmek), **pek büyük kurtuluştur.**

وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 14

(وَمَنْ) **Ama her kim,** (يَعْصِ) **isyân ederse,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَرَسُولَهُ) **O'nun Rasûlü'ne,** yâni Mevlâ Te'âlâ'nın açıkladığı mîras hükümlerine îmân etmeyerek Allâh'a ve peygamberine karşı gelirse, daha? (وَيَتَعَدَّ) **ve geçerse,** yâni helâl görerek çiğneyip geçerse, neyi? (حُدُودَهُ) **O'nun sınırlarını,** (يُدْخِلْ) (Allâh-u Te'âlâ) **girdirir,** kimi? (هُ) **onu,** nereye? (نَارًا) **büyük bir ateşe,** ne olduğu hâlde? (خَالِدًا) **ebedi kalıcı olduğu hâlde,** nerede? (فِيهَا) **onun içerisinde,** (وَلَهُ) **üstelik ancak onun için vardır,** ne? (عَذَابٌ) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (مُهِينٌ) **çok alçaltıcı** yâni kendisini hor ve hakir eden.

Meâl-i Şerîf - 14

14- Kim de (haramları helâl sayarak) **Allâh'a ve Rasûlü'ne isyân eder** (onların emir ve nehiylerini tanımaz) **ve O** (Allâh-u Sübhânehû)**nun** (îmân dâhil tüm) **sınırlarını** (çiğneyip) **geçerse, onu da içinde ebedî kalacağı korkunç bir ateşe sokacaktır. Çok alçaltıcı pek büyük bir azap da ona mahsustur.**

Bu âyet-i celîlelerde vârislerin kısımları en güzel bir şekilde tertip edilmiştir. Şöyle ki; vârisin ölüyle vâsıtasız ya da vâsıtalı ilişkisi göz önünde bulundurulmuş, vâsıtasız olan irtibatlar soy veyâ evlilik olarak değerlendirilmiş, vâsıtayla olan alâka ise "Kelâle" diye adlandırılmıştır. Doğrudan doğruya nesep cihetinden meydana gelen birleşme, doğum yakınlığından ibârettir ki, çocuklar ve ana-baba buna dâhildir.

İnsanın ana-babasıyla ve çocuklarıyla olan irtibâtı, şeref bakımından en üst düzeyde olduğundan, ilk olarak 11. âyet-i kerîmede onlarla ilgili mîras hükümleri açıklanmış, daha sonra 12. âyet-i kerîmede evvelâ karı-koca hakları bildirilmiştir. Kişinin birâder, hemşire vesâir akrabâ ile ülfet ve ünsiyeti geride zikredilenlere nispetle daha zayıf olduğundan, kelâle konusu ilk iki kısımdan sonraya bırakılmıştır.

Soy bakımından vâris olanlardan erkek çocuğun hissesi, kızın iki misli olduğu gibi, nikâh sebebiyle vâris olanlar hakkında ise kocanın hissesi kadının iki misli kılınmıştır. Bu durumda kadının çocuğu yoksa bıraktığının yarısı, varsa dörtte biri kocanın, erkeğin çocuğu yoksa bıraktığının dörtte biri, varsa sekizde biri hanımına kalacaktır.

İslâm dışı bâzı düzenlerde, ölenin çocukları kalması durumunda ana-babası vâris olamamakta iken, İslâm hukûku, hisselerin taksîminde adâlet esâsını gözetmiş, vârisleri belirlerken de sâdece akrabâlık derecesini değil, onunla birlikte istifâdeyi de göz önünde bulundurarak, ölüye faydası dokunmuş olan uzak akrabâyı da mîrastan mahrum bırakmamıştır.

Ölecek kişinin, bırakacağı malın üçte birinden fazlasını vasiyet etmesi câiz olmadığından böyle bir vasiyetin, kalan malın üçte birinden fazlası hakkında geçerliliği yoktur. Hadîs-i şerîfte: "Üçte bir de çoktur" *(el-Buhârî, rakam:5668, 7/120)* buyrulduğundan, evlâ olan, üçte birden azını vasiyet etmektir. Ama malı az olup vârisleri de fakir olan kimseler için efdal olan şey genel mânâda hayr-u hasenâta bile hiç vasiyette bulunmamaktır. Ardında hiç vârisi bulunmayanın ise tüm malını istediği yere vasiyet etmesi câizdir.

Ayrıca üçte birden fazla vasiyet etmek yâhut tüm malı ya da bir kısmını yabancıya vasiyet etmek, vârisleri mahrum etmek için kendisini borçlu göstermek veyâ kıymetli malı ucuza satmak ya da değersiz bir şeyi pahalıya almak gibi sûretlerle vârisleri zarara sokmak, kebâir günahlardan sayılmış ve hadîs-i şerîfte: "Yetmiş sene hayır ehlinin ameli üzere bulunduğu hâlde vasiyetinde yapacağı bir zulüm nedeniyle son nefesinde kendisine en kötü ameli nasip edilip cehenneme girecek olan bir kişiyle, buna mukābil yetmiş sene şer ehlinin amelini yaptığı hâlde vasiyetinde adâleti gözetmesi nedeniyle sonunda kendisine en hayırlı ameli nasip edilerek cennete giren bir kişi" konu edilmiştir. *(İbnü Mâce, el-Vesâyâ:3, rakam:2704, 2/902)*

وَالّٰت۪ي يَأْت۪ينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَٓائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْۚ فَاِنْ شَهِدُوا
فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتّٰى يَتَوَفّٰيهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَب۪يلًا ﴿١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 15

(وَالّٰت۪ي) **Ve o kadınlar ki,** (يَأْت۪ينَ) **işliyorlar,** neyi? (اَلْفَاحِشَةَ) (zinâ ve kadınların şehvetle birbirine sürtünmesi gibi) **o en çirkin işi,** onlar kimden olduğu hâlde? (مِنْ نِسَٓائِكُمْ) **kadınlarınızdan,** yâni kadınlarınızdan fuhuş yapanlar (var ya), (فَاسْتَشْهِدُوا) **şâhitlik yapmalarını isteyin,** kim aleyhine? (عَلَيْهِنَّ) **onlar aleyhine,** kimlerden? (اَرْبَعَةً) **dört kişiden,** öyle dört kişi ki kimden olucu? (مِنْكُمْ) **sizden,** yâni dört tâne hür olan mümin erkeği, onların fuhuş yaptığına dâir şâhit

getirin, (فَاِنْ شَهِدُوا) **işte eğer onlar şâhitlik ederlerse,** (فَاَمْسِكُو) **artık tutun** (hapsedin), kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** nerede? (فِى الْبُيُوتِ) **evlerde,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَتَوَفّٰى) (ecelleri gelip) **alıncaya kadar,** kimi? (هُنَّ) **onları,** ne? (اَلْمَوْتُ) **ölüm,** daha ne zamâna kadar? (اَوْ يَجْعَلَ) **yâhut tâyin edinceye kadar,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَهُنَّ) **o** (kadı)**nlar için,** neyi? (سَبِيلاً) **bir yolu,** yâni cezâlarını tâyin ederek evlerde hapsolunmaktan kurtuluş çâresi belirleyinceye kadar onları evlerden çıkarmayın.

Meâl-i Şerîf - 15

15- (Ey kocalar!) **Kadınlarınızdan öyleleri de ki;** (zinâ ve kadınların şehvetle birbirine sürtünmesi gibi) **o en çirkin işi yapmaktadırlar, işte siz, içinizden** (erkek, hür ve mümin) **dört kişiden onlar aleyhine şâhitlik yapmalarını isteyin.**

Artık eğer onlar (vasıfları tutan dört kişi o kadınların zinâ yaptığına dâir) **şâhitlikte bulunurlarsa** (ecelleri gelerek) **ölüm kendilerini** (dünyâdan) **tamâmen alıncaya yâhut Allâh onlar için** (farklı bir hüküm beyân etmek sûretiyle) **bir yol tâyin edinceye kadar kendilerini evlerde tutu**(p hapsedi)**n.**

Bu âyet-i kerîmede geçen "Fuhuş" tâbiri hakkında tefsirlerde iki mânâ zikredilmiştir, eğer zinâ mânâsı kastedilmişse ulemâ bu âyet-i kerîmenin neshedildiği hakkında görüş birliği içindedir ki, zâten ileride neshedileceği, âyet-i kerîmenin kendisinden de anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla Hattâbî *(Rahimehullâh)*ın da beyânı vechile; bunu "Nesh" olarak görmektense, âyet-i kerîmede geçen: "Allâh onlar için bir yol tâyin edinceye kadar" ifâdesindeki mücmel (kısa ve kapalı) ifâdenin tafsîli (sonradan açıklanması) olarak değerlendirmek daha uygun olabilir.

Nitekim bu âyette geçen kapalı hüküm, Nûr Sûresi'nin 2. âyet-i kerîmesinde geçen: "Had (yüz sopa) cezâsı" ile ayrıca lafzen neshedilip, sahîh hadislerle hükmünün geçerliliği sâbit olan "Recm cezâsı" ile beyân edilmiştir. İslâm'ın başlangıç döneminde zinâ eden kadınların cezâsı evde hapsolunmaları şeklinde tespit edilmişken, daha sonra vârid olan: "Benden (bu âyetin tefsîrini) alın (öğrenin); Allâh o kadınlar için bir yol tâyin etti ki o da; evlilik geçirmemiş (kadınlar ve erkek)ler için yüz sopa, evlilik geçirmişler için ise taşla recmolunmaktır" *(Müslim, rakam:1690, 3/1316)* hadîs-i şerîfi ile, evlilik geçirmeden önce zinâ eden erkek ve kadınlara yüz sopa, evlilik geçirdikten sonra zinâ edenlere ise taşlanarak öldürülme anlamına gelen recm cezâsı getirilmiştir. Bu konunun daha iyi anlaşılması için Nûr Sûresi'nin 2. âyet-i kerîmesine bakınız!

Ama bu âyet-i kerîmede geçen "Fuhuş" tâbirinden, kadınların kendi aralarında yaptıkları "Sihâk (kadınların şehvetle birbirine sürtünmesi)" kastedilmişse o zaman bu âyet-i kerîmede nesh yoktur. Dolayısıyla bu günahı işlemiş olan kadınların cezâsı ölene kadar evde tutulmaları veyâ Allâh-u Te'âlâ'nın onlara bir yol açmasıdır ki ondan maksat ise Fahrurrâzî *(Rahimehullâh)*ın nakli vechile; nikâh yoluyla şehvetini meşrû sûrette tatmin imkânı sağlamasıdır. ***('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 4/470; en-Nesefî, Medârikü't-Tenzîl; el-Hâzin, Lübâbü't-te'vîl, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/34-35; el-Kâzî Senâullâh, et-Tefsîru'l-Mazharî, 2/254; Fahruddîn er-Râzî, Mefâtîhu'l-ğayb, 5/239)***

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ فَاٰذُوهُمَاۚ فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوا عَنْهُمَاۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّاباً رَح۪يماً ﴿١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 16

(وَالَّذَانِ) **Ve o iki kişi ki,** (يَأْتِيَانِ) **ikisi işliyorlar,** neyi? (هَا) **onu** (zinâyı veyâ livatayı), kimden oldukları hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** yâni sizden zinâ eden erkekle zinâ eden kadın veyâ livata yapan erkeler var ya, (فَاٰذُو) **eziyet edin,** kime? (هُمَا) **o ikisine,** yâni onları azarlayın, kınayın veyâ dövün, (فَاِنْ تَابَا) **eğer bu eziyet sebebiyle tevbe ederlerse** (yaptıkları fuhuştan vazgeçerlerse), daha? (وَاَصْلَحَا) **ıslâh ederler,** yâni amellerini düzeltirlerse, (فَاَعْرِضُوا) **vazgeçin,** kimden? (عَنْهُمَا) **onlardan,** yâni onlara eziyet etmeyi bırakın, (اِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** nedir oldu? (تَوَّاباً) **tevbeleri son derece kabûl edici,** daha? (رَح۪يماً) **ziyâde esirgeyici.**

Meâl-i Şerîf - 16

16- Ama içinizden o iki kişi ki, o (zinâ veyâ livata suçu)**nu işlemişlerdir;** (ey hâkimler!) **artık siz** (kınama, ayıplama, dayak veyâ hapis cezâlarıyla) **onlara eziyet edin. Fakat eğer o ikisi** (bu günahtan) **tevbe ederler ve** (kötü durumları için bir) **düzeltmede bulunurlarsa, işte o zaman onlar**(ı cezâlandırmak)**dan yüz çevirin.**

Şüphesiz ki Allâh (tevbe edenlerin tevbesini) **dâimâ** (çokça kabûl eden) **bir Tevvâb ve** (tevbekârları çok esirgeyen) **bir Rahîm olmuştur.**

Bu âyet-i kerîmede geçen "O kötü fiil" zamirinin mercii hakkında bir önceki âyet-i kerîmede olduğu gibi tefsirlerde iki mânâ zikredilmiştir, eğer zinâ mânâsı kastedilmişse ulemâ bu âyet-i kerîmenin neshedildiği hakkında görüş birliği içindedir.

Dolayısıyla bu âyet-i kerîme sıralamada sonra ise de, iniş bakımından hapis emrinden öncedir. Buna göre zinânın cezâsı olarak önce eziyet sonra kadınlar hakkında hapis âyeti inmiş, daha sonra Nûr Sûresi'nin âyetiyle bu hükümler kaldırılıp iki taraf hakkında da yüz sopa cezâsı getirilmiştir. En sonunda ise Mâ'iz *(Radıyallâhu Anh)* hadîsiyle bu hüküm özelleştirilip, evlilik geçirmiş olanlar hakkında yüz sopa cezâsı kaldırılarak cezâ recme dönüşmüştür. Evlilik geçirmemiş olanlar hakkındaysa yüz sopa hükmü geçerli kalmıştır. *(el-Buhârî, rakam:2695; Müslim, rakam:1697)*

Ama burada geçen "O kötü fiil" tâbirinden; erkek erkeğe fuhuş yâni livata kastedilmiş ise o zaman burada nesh yoktur. Bu mânâya göre; livata işleyenlere yapılması emredilen eziyet; ta'zîr yâni hâkimin takdîr edeceği kınama, dayak veyâ hapis cezâlarından biri olarak gerçekleştirilir ki İmâm-ı Âzam *(Radıyallâhu Anh)*ın kavli de bu yöndedir. *('Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 4/469-470; el-Beyzâvî, Envâru't-Tenzîl; en-Nesefî, Medârikü't-Tenzîl; el-Hâzin, Lübâbü't-te'vîl, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/34-35; el-Kâzî Senâullâh, et-Tefsîru'l-Mazharî, 2/255)*

اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذ۪ينَ يَعْمَلُونَ السُّٓوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَر۪يبٍ
فَاُو۬لٰٓئِكَ يَتُوبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَل۪يماً حَك۪يماً ﴿١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 17

(اِنَّمَا التَّوْبَةُ) **Ancak tevbe,** yâni kabûl olunmuş tevbe, kim indinde? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **indinde,** burada (عَلٰى), (عِنْدَ) mânâsındadır, tevbe kim için geçerlidir? (لِلَّذ۪ينَ) **o kimseler içindir ki,** (يَعْمَلُونَ) **işlerler,** neyi? (اَلسُّٓوءَ) **kötü bir şeyi,** yâni küçük veyâ büyük her hangi bir günahı, ne sebebiyle? (بِجَهَالَةٍ) **cehâlet sebebiyle,** yâni günahlarının cezâsının hakîkatını bilmediklerinden, (ثُمَّ يَتُوبُونَ) sonra tevbe ederler, neden? (مِنْ قَر۪يبٍ) **yakın** (zaman)**dan birinde,** yâni günah işledikleri vakitle, ölüm öncesine kadar yakın sayılacak zaman diliminin her hangi bir parçasında, (can boğaza dayanmadan), (فَاُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (var ya), (يَتُوبُ) (tevbelerini kabûl ile) **dönüş yapar,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kime? (عَلَيْهِمْ) **onlara,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (عَل۪يماً) **bir Alîm** (tevbe edenlerin ihlâsını ziyâde bilici), daha kimdir oldu? (حَك۪يماً) **hikmet sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 17

17- Allâh nezdinde (kabûl olunan) **tevbe, ancak o kişiler için** (geçerli) **dir ki; bir cehâlet** (ve cezâsını bilmeme) **sebebiyle kötü bir şeyi işlerler de, sonra** (ölüm öncesine kadar) **yakın** (sayılacak olan geniş zaman)**dan birinde tevbe ederler.**

(Habîbim!) **İşte sana! Onlar ki, Allâh onların tevbelerini kabûl etmektedir. Zâten Allâh dâimâ** (kullarının pişmanlıklarını çok iyi bilen) **bir Alîm ve** (tevbekârlara azap etmeyen) **bir Hakîm olmuştur.**

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذ۪ينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّـَٔاتِۚ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنّ۪ي تُبْتُ
الْـٰٔنَ وَلَا الَّذ۪ينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَاباً اَل۪يماً ﴿١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 18

(وَلَيْسَتْ) **Ve olmadı,** ne? (اَلتَّوْبَةُ) **o** (makbûl) **tevbe,** kimler için olmadı? (لِلَّذ۪ينَ) **o kimseler için ki,** (يَعْمَلُونَ) **işliyorlar,** neyi? (اَلسَّيِّـَٔاتِ) **kötü şeyleri** (günahları), ne zamâna kadar? (حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ) **hâzır oluncaya** (gelinceye) **kadar,** kime? (اَحَدَهُمُ) **onlardan birine,** ne? (اَلْمَوْتُ) **ölüm,** yâni ölüm meleğini görüp, artık dünyâya hiçbir şekilde dönme imkânı kalmadığını anlayana kadar günahları işlemeye

devâm eder sonunda ise, (قَالَ) **der,** ne der? (اِنِّى) **muhakkak ben,** (تُبْتُ) **tevbe ettim,** ne vakit? (اَلْـٰٔنَ) **şu anda,** yâni makbul tevbe kendilerine ölüm gelip çattığında, bu sözü söyleyinceye kadar kötülükleri işlemeye devâm edenlerin tevbesi değildir, daha? (وَلَا الَّذِينَ) **ve o kimselerin de** (tevbesi makbul) **değildir ki,** (يَمُوتُونَ) **ölürler,** (وَهُمْ) **hâlbuki onlar,** kimlerdir? (كُفَّارٌ) **kâfirlerdir,** yâni kâfir olarak ölenlerin de tevbesi makbul değildir, (اُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (durumları son derece bozuk olan bu iki fırka var ya), (اَعْتَدْنَا) **Biz hazırladık,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** neyi? (عَذَابًا) (görülmemiş) **büyük bir azâbı,** öyle azap ki, (اَلِيمًا) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 18

18- O (makbûl) **tevbe, onlardan birine ölüm geldiğinde: "Gerçekten ben şimdi tevbe ettim" diyene kadar sürekli kötü şeyler yapmakta olan kimseler için de** (geçerli) **değildir, kendileri kâfirler olarak ölen kimselerin** (âhiretteki tevbeleri) **de** (kabûle şâyân) **değildir.** (Habîbim!) **İşte sana! Onlar ki; Biz kendileri için çok acı verici büyük bir azâbı hazırlamışızdır.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوا النِّسَٓاءَ كَرْهًاۜ وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اِلَّٓا اَنْ يَاْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍۚ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِۚ فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 19

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey müminler!, (لَا يَحِلُّ) **helâl olmaz,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne? (اَنْ تَرِثُوا) **mîras almanız,** kimi? (النِّسَٓاءَ) **o** (yakınlarınızın ölümüyle sâhipsiz kalan) **kadınları,** ne oldukları hâlde? (كَرْهًا) (bu işi) **istemeyici oldukları hâlde,** bu mânâya göre (كَرْهًا) kelimesi (كَارِهَاتٍ) mânâsına gelmektedir, diğer bir kavle göre ise mânâ: "Zorda bırakılmış oldukları hâlde" demektir ki, o zaman takdîr: (مُكْرَهَاتٍ) şeklinde olur, daha ne yapmayın? (وَلَا تَعْضُلُو) **ve** (başkalarıyla evlenmelerinden) **engellemeyin,** kimi? (هُنَّ) **o** (kadı)**nları,** niçin? (لِتَذْهَبُوا) **gidermeniz için,** neyi? (بِبَعْضِ مَٓا) **o** (mehir olarak verdiğiniz) **şeyin bâzısını ki,** (اٰتَيْتُمُو) **verdiniz,** kime? (هُنَّ) **onlara,** yâni kendilerine verdiğiniz mehirden bir kısmını elinize geçirmeniz için, onları hul'a ve para karşılığı boşanmaya zorlamayın, (اِلَّٓا اَنْ يَاْتِينَ) **ancak yaparlarsa,** neyi? (بِفَاحِشَةٍ) **çok çirkin bir işi,** öyle iş ki, (مُبَيِّنَةٍ) **apaçık olan,** bu mânâya göre

tef'îl bâbı, tefâ'ul mânâsı üzere kabûl edilmiştir, yâni kötü huyluluk, kocasına huysuzluk etmek gibi kötü işler yaparlarsa veyâ zinâ suçu ile yakalanırlarsa, o zaman kocaların, karılarını hul' yoluyla boşamaya zorlamaları helâl olur, (وَعَاشِرُو) **ve geçinin,** kiminle? (هُنَّ) **o** (kadı)**nlarla,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **iyi bilinen bir şeyle,** yâni şerîatın ve aklın kabûl ettiği şekilde onlarla geçinin ki, o da güzel konuşmak, nafakalarını vermek ve haklarına riâyet etmektir, (فَاِنْ كَرِهْتُمُو) **ama şâyet kerih görürseniz,** kimi? (هُنَّ) **onları,** yâni kadınlar bir suç işlemedikleri hâlde, onlardan hoşlanmazsanız, (فَعَسٰى) **umulur,** ne? (اَنْ تَكْرَهُوا) **kerih görmeniz** (istememeniz), neyi? (شَيْـًٔا) **bir şeyi,** yâni onlarla berâber olmayı ve nikâhınızda bulundurmayı istemezseniz de sabredin ve sâdece canınız istemediği için onlardan ayrılmayın, daha ne umulur? (وَيَجْعَلَ) **ve takdîr etmesi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nerede? (فِيهِ) **onda** (o istemediğiniz şeyde), neyi? (خَيْرًا) **büyük bir hayrı,** öyle hayır ki, (كَثِيرًا) **pek çok,** yâni hayırlı bir evlât ve büyük bir mükâfat.

Meâl-i Şerîf - 19

19- Ey îmân etmiş olan kimseler! (Yakın vârislerinizin ölümüyle sâhipsiz kalan) **kadınları istemedikleri hâlde mîras almanız** (ve onları sizinle evlenmeye mecbur bırakmanız) **sizin için helâl olmaz.**

Ayrıca kendilerine (ihtiyâcınız olmadığı hâlde, mallarına rağbetinizden dolayı onları boşamayıp da mehir olarak) **vermiş olduğunuz şeyin bir kısmını** (ele geçirip onların mülkiyetinden) **gideresiniz diye onları**(n başkalarıyla evlenmesini) **engellemeyin.**

Ancak onların (eziyet, aşırı geçimsizlik ve nâmussuzluk gibi) **apaçık çirkin bir şey yapmış olmaları müstesnâ!** (Bu durumda onlardan boşama bedeli isteme hakkınız vardır.)

Bir de siz onlarla (akla ve dîne uygun düşen) **mâruf** (bir yol) **ile geçinin** (ki o da güzel konuşmak, nafakalarını vermek ve haklarına riâyet etmektir). **Eğer onlardan hoşlanmazsanız** (yine de boşamayıp sabredin), (zîrâ) **umulur ki siz bir şeyi hoş karşılamazsınız ama Allâh onda çok büyük bir hayır takdîr etmiştir.**

وَاِنْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍۙ وَاٰتَيْتُمْ اِحْدٰيهُنَّ قِنْطَارًا
فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْـًٔاۜ اَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 20

(وَاِنْ اَرَدْتُمُ) **Ve eğer isterseniz,** neyi? (اِسْتِبْدَالَ زَوْجٍ) **bir eşi değişmek,** kimin yerine? (مَكَانَ زَوْجٍ) **diğer bir eşin yerine,** yâni birini boşayıp, diğerini almayı isterseniz, (وَاٰتَيْتُمْ) **hâlbuki de vermişseniz,** kime? (اِحْدٰيهُنَّ) **onlardan birine,** neyi? (قِنْطَارًا) **büyük bir malı,** yâni boşamak istediğiniz eşinize mehir olarak çok büyük paralar vermiş olsanız da, (فَلَا تَأْخُذُوا) **artık almayın,** neden? (مِنْهُ) **ondan** (o verilenden), neyi? (شَيْئًا) **en ufak bir şeyi,** (اَتَأْخُذُونَ) **alacak mısınız?** neyi? (هُ) **onu** (verdiğinizden bir şeyi), ne olarak? (بُهْتَانًا) **bir iftirâ** (sebebiyle mehri geri almaya çalışıcı) **olarak,** daha? (وَاِثْمًا) **ve bir günah** (işleyici) **olarak,** öyle bir günah ki, (مُبِينًا) **apaçık.**

Meâl-i Şerîf - 20

20- Siz bir eşi (boşayıp onu)**n yerine diğer bir eşi** (nikâhınızın altına alarak, onu boşadığınız kadınla) **değişmek isterseniz ve o** (nikâhınızda bulunan kadı)**nlardan birine** (mehir olarak) **çokça mal da vermişseniz, artık on**(a verdiğiniz mal)**dan hiçbir şeyi** (geri) **almayın.**

(Suçsuz bir kadından mehri geri almayı kendinize yakıştıramayınca, boşama sebebi ortaya koymak için: "Şöyle şöyle yaptın" gibi laflarla) **bir iftirâ** (atıcı) **ve apaçık bir günah** (işleyici olmanız sebebiyle âhirette büyük bir azâba namzet) **ol**(mayı göze al)**arak mı onu alacaksınız?!**

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 21

(وَكَيْفَ) **Ve nasıl,** (تَأْخُذُونَ) **alırsınız,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o verdiğinizi, (وَقَدْ اَفْضٰى) **hâlbuki tenhâda ulaştı,** yâni kimsenin göremiyeceği bir yerde cimâ etti, kim? (بَعْضُكُمْ) **biriniz,** kime? (اِلٰى بَعْضٍ) **diğer birine,** yâni aranızda halvet-i sahîha (cimâ olsun olmasın tenhâda berâberlik) vâki oldu, daha? (وَاَخَذْنَ) **hâlbuki o** (kadı)**nlar aldılar,** kimden? (مِنْكُمْ) **sizden,** neyi? (مِيثَاقًا) **güvenilir bir sözü,** öyle söz ki, (غَلِيظًا) **çok kuvvetli,** yâni Allâh ve Rasûlü, o kadınların haklarına riâyet etmeniz ve onlarla güzel geçinmeniz husûsunda, onların nâmına sizden kuvvetli söz almışken siz onlara verdiğinizden bâzısını nasıl geri alırsınız?!

Meâl-i Şerîf - 21

21- Bir de siz (cimâ etmek veyâ birleşme imkânı bulabilecek şekilde baş başa kalmak sûretiyle) **gerçekten biriniz diğer birine tenhâda ulaşmış-**

ken, onlar (nikâh akdiyle) **sizden güvenilir ve kuvvetli bir söz de almışlarken** (onlara verdiklerinizi geri istemeyi kendinize yakıştırıp da) **onu nasıl** (geri) **alabilirsiniz?!**

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ اٰبَٓاؤُكُمْ مِنَ النِّسَٓاءِ اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَۜ اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًاۜ وَسَٓاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 22

(وَلَا تَنْكِحُوا) **Ve nikâhlamayın,** kimi? (مَا) **o kimseleri ki,** (نَكَحَ) **nikâhlamıştı,** kim? (اٰبَٓاؤُكُمْ) **babalarınız,** onlar kimlerden olduğu hâlde? (مِنَ النِّسَٓاءِ) **kadınlardan olduğu hâlde,** yâni babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin, (اِلَّا مَا) **lâkin o şey müstesnâ ki,** (قَدْ سَلَفَ) **muhakkak geçti,** yâni câhiliyet devrinde işlemiş olduğunuz bu âdetten dolayı mesûl olmazsınız, (اِنَّهُ) **çünkü muhakkak o** (üvey annelerle evlenmek), (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (فَاحِشَةً) **çok çirkin bir iş,** daha? (وَمَقْتًا) **ve öfkenin ta kendisi,** yâni hem Allâh-u Te'âlâ, hem insanlar indinde son derece kızılan iğrenç bir iş, (وَسَٓاءَ) **ve ne kötü oldu,** ne bakımdan? (سَبِيلًا) (nikâh konusunda izlenecek) **yol bakımından,** yâni üvey anneler ile evlenmek ne kötü bir yoldur.

Meâl-i Şerîf - 22

22- Babalarınızın nikâhlamış olduğu kadınlarla da evlenmeyin, ama (câhiliyet devrinde) **geçmiş olan gerçekten müstesnâ! Çünkü şüphesiz o** (üvey annelerinizi nikâhlamanız), **çok çirkin bir iş ve** (hem Allâh katında, hem de müminler nezdinde) **tam bir öfke** (sebebi) **olmuş,** (nikâh husûsunda izlenecek) **yol bakımından da çok kötü olmuştur.**

Câhiliyet devrinde üvey anne ile evlenmek nefret nikâhı diye adlandırılır, ondan doğan çocuğa da "Nefret edilen ve hakir görülen" anlamında "Makît" denilirdi. Fahrurrâzî *(Rahimehullâh)*ın beyânı vechile; çirkinliğin, aklî, şer'î ve âdî (âdete göre) olmak üzere üç mertebesi vardır. Burada geçen "Fâhişe" tâbiri, bu işin aklen çirkinliğine, "Makt" tâbiri, dînen çirkinliğine, "Ne kötü bir yoldur" ifâdesi ise, örf ve âdet yönünden kötülüğüne temâs etmiştir.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَاَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْاَخِ وَبَنَاتُ الْاُخْتِ وَاُمَّهَاتُكُمُ الّٰت۪ٓي اَرْضَعْنَكُمْ وَاَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَاُمَّهَاتُ نِسَٓائِكُمْ وَرَبَٓائِبُكُمُ الّٰت۪ي ف۪ي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَٓائِكُمُ الّٰت۪ي دَخَلْتُمْ بِهِنَّۘ فَاِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْۘ وَحَلَٓائِلُ اَبْنَٓائِكُمُ الَّذ۪ينَ مِنْ اَصْلَابِكُمْۙ وَاَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَح۪يمًاۙ ﴿٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 23

(حُرِّمَتْ) **Haram kılındı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (أُمَّهَاتُكُمْ) **anneleriniz**(le evlenmeniz), burada, nikâh kelimesinden ibâret olan bir muzâf mahzuftur ki, takdîr-i kelâm: (نِكَاحُ أُمَّهَاتِكُمْ) şeklinde olup mânâ: "Annelerinizi nikâh etmeniz size yasak edildi" demektir, daha? (وَبَنَاتُكُمْ) **ve kızlarınız,** daha? (وَأَخَوَاتُكُمْ) **ve kız kardeşleriniz,** daha? (وَعَمَّاتُكُمْ) **ve halalarınız,** daha? (وَخَالَاتُكُمْ) **ve teyzeleriniz,** daha? (وَبَنَاتُ الْأَخِ) **ve erkek kardeşin** (izin) **kızları,** daha? (وَبَنَاتُ الْأُخْتِ) **ve kız kardeşin** (izin) **kızları,** daha? (وَأُمَّهَاتُكُمُ) **ve anneleriniz,** (اَلّٰتِى) **öyleleri ki,** (اَرْضَعْنَ) **emzirdiler,** kimi? (كُمْ) **sizi,** yâni süt anneleriniz, daha? (وَاَخَوَاتُكُمْ) **ve kız kardeşleriniz,** neden? (مِنَ الرَّضَاعَةِ) **sütten,** yâni süt kız kardeşleriniz, daha? (وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ) **ve kadınlarınızın anneleri,** daha? (وَرَبَائِبُكُمْ) **ve üvey kızlarınız,** (اَلّٰتِى) **öyleleri ki,** nerededir? (فِى حُجُورِكُمْ) **sizin himâyelerinizdedir,** o üvey kızlarınız da kimden oldukları hâlde? (مِنْ نِسَائِكُمُ) **sizin kadınlarınızdan,** (اَلّٰتِى) **öyleleri ki,** (دَخَلْتُمْ) (zifafa) **girdiniz,** kiminle? (بِهِنَّ) **onlarla,** yâni kendileriyle cimâ etmiş olduğunuz eşlerinizden olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınızla evlenmeniz de size haram edildi, (فَاِنْ لَمْ تَكُونُوا) **ama eğer siz olmadıysanız,** nedir olmadıysanız? (دَخَلْتُمْ) (zifafa) **girdiniz,** kiminle? (بِهِنَّ) **onlarla,** yâni o üvey kızlarınızın anneleriyle evvelce cimâ etmemişseniz, (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni onları boşadığınızda veyâ öldüklerinde kızlarıyla evlenmenizde size hiçbir günah yoktur, daha kimlerle evlenmeniz harâm edildi? (وَحَلَائِلُ اَبْنَائِكُمْ) **oğullarınızın eşleri** (ile evlenmeniz) **de,** (اَلَّذِينَ) **öyleleri ki,** nereden gelmişlerdir? (مِنْ اَصْلَابِكُمْ) **sizin sulplerinizden,** daha ne haram edildi? (وَاَنْ تَجْمَعُوا) **cem yapmanız,** yâni nikâh husûsunda birleştirme yapmanız, nerede? (بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ) **iki kız kardeş arasında,** yâni aynı anda iki kız kardeşle evli bulunmanız, (اِلَّا مَا) **lâkin o şey ki,** (قَدْ سَلَفَ) **muhakkak geçti,** yâni câhiliyyet devrinde yapmış olduğunuz muâmelelerle cezâlandırılmayacaksınız, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** nedir oldu? (غَفُورًا) **bir Ğafûr** (ziyâde mağfiret edici), daha nedir oldu? (رَحِيمًا) **bir Rahîm** (ziyâde acıyıcı).

Meâl-i Şerîf - 23

23- Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşin kızları, kız kardeşin kızları, o sizi emzirmiş olan (süt)**anneleriniz, sütten kız kardeşleriniz, kadınlarınızın anneleri ve**

kendileriyle (gerdeğe) **girdiğiniz kadınlarınızdan olup** (ekseriyetle de) **himâyelerinizde bulunan üvey kızlarınız**(la evlenmeniz) **size haram kılınmıştır.**

Eğer siz onlarla (zifafa) **girmiş değilseniz, o zaman** (kendilerinden ayrılmanız yâhut ölmeleri hâlinde kızlarıyla evlenmeniz husûsunda) **sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.**

Bir de sulplerinizden (gelmiş) **olan** (öz) **oğullarınızın helâlleri** (olan eşleri) **ve iki kız kardeş arasında** (bir nikâhta) **birleştirme yapmanız** (size yasaklanmıştır).

Ama geçmiş(te câhiliyet devrinde işlenmiş) **olan** (ilişkiler) **kesinlikle müstesnâ! Şüphesiz ki Allâh** (İslâm'dan önce yapılanları) **dâimâ** (çokça bağışlayan) **bir Ğafûr ve** (Müslüman olduktan sonra tevbe edenlere çok acıyan) **bir Rahîm olmuştur.**

Âyet-i celîlede geçen "Anne" tâbirine; öz anne, anneanne ve babaanne dâhil olduğundan, kaç batın yukarı çıkarsa çıksın bunlarla evlenmek haramdır. Yine böylece insanın kendi kızı, oğlunun kızı, kızının kızı kaç batın aşağı inerse insin nikâhları haramdır.

Âyet-i celîlede geçen "Kız kardeşler" tâbiri; ana-baba bir kardeşe de, ana bir ya da baba bir kardeşe de şâmil olduğundan bütün kız kardeşlerin nikâhı haramdır. Yine bu tâbir, kişinin hala ve teyzesini, babasının ve annesinin ana-baba bir veyâ ana bir yâhut baba bir tüm kardeşlerini içine aldığından bunlarla da evlenmek haramdır.

"Sütanne", öz anne gibi haram olduğundan, onun hakkında da anne tâbiri kullanılmıştır. Sütannenin annesi, kızı ve kız kardeşi ile evlenmek de haramdır. Ayrıca soy cihetinden kimler haramsa, süt yönünden de onların nikâhı haramdır.

Bir kadının sütanne olabilmesi için, iki sene olan süt müddetini bitirmemiş olan bir çocuğun velev bir defâ olsun, onun memesinden süt emmesi veyâ memeden sağılmış bir sütü içmesi gereklidir. Bu sütün ağız ya da burun yoluyla çocuğun mîdesine ulaşması ya da emzikle verilmesi eşit olduğu gibi, bu sütün az veyâ çok olması arasında da bir fark yoktur. Süt veren kadının bâkire veyâ hayızdan kesilme yaşına ulaşmış olması arasında da bir fark yoktur. Ancak dokuz yaşından küçük olursa süt harâmiyeti sâbit olmaz.

"Kayın vâlide", onun annesi ve babasının annesi, kaç batın yukarıdan nenesi de olsa nikâhı helâl olmaz! "Üvey kızlar", ekserî üvey babalarının evinde bulunduğundan burada îzâh için bu husus konu edilmiştir.

Yoksa üvey babanın evinde bulunsun ya da bulunmasın, bir kadınla evlenip gerdeğe girdikten sonra onu boşasa bile o kadının kızı üvey babasına helâl olmaz. Ancak nikâhlanıp da cimâ olmaksızın ayrılırlarsa, o zaman üvey kızı nikâh etmekte bir günah yoktur.

Bir kişinin öz oğlunun evlenip boşadığı veyâ ölüp geriye bıraktığı kadınla evlenmesinin haram olduğu açıklanırken getirilen: "Sulplerinizden" kaydı, evlatlığın hanımıyla evlenmenin haram olmadığını belirtmektedir. En son hüküm olarak da; iki kız kardeşin bir nikâhta birleştirilmesinin haram olduğu ve bunun nikâhla bile olsa o akdin fâsit olup nikâhın geçersiz bulunduğu açıklanmıştır ki bu durumda ilk kızla akdedilen nikâh geçerli olup ikincisi fâsit olur.

Görüldüğü üzere İslâm, soy yakınlığı, hısımlık ve süt sebebiyle birtakım mahremiyetler ve yasaklıklar teşrî' etmiştir ki bütün bunların birçok sebep ve hikmetleri vardır. Geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkân Tefsîri, 4/665*

5. Cüz

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَاُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذٰلِكُمْ اَنْ تَبْتَغُوا بِاَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 24

Nikâhı size haram olanlar daha kimlerdir? (وَالْمُحْصَنَاتُ) **evli olanlar,** şu bilinsin ki; (اِحْصَانْ) tâbiri; lügat îtibârıyla "Koruma ve engelleme" mânâlarını ifâde eder, lâkin müfessirlerin beyân-ı vechile; Kur'ân-ı Kerîm'de dört mânâ üzere kullanılmıştır ki bunlar da; "Hür olmak, iffetli olmak, evli olmak ve Müslüman olmak"tan ibârettir. Dolayısıyla yerine göre murad mânâ değişir. Nitekim burada "Evli olmaları hasebiyle başkalarıyla evlenme engeli bulunan hür kadınlar" mânâsına gelmektedir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 2/293)* o kadınlar kimden oldukları hâlde? (مِنَ النِّسَاءِ) **kadınlardan,** (اِلَّا مَا) **ancak o şey müstesnâ ki,** (مَلَكَتْ) **mâlik oldu,** ne? (اَيْمَانُكُمْ) **sağ elleriniz,** yâni harp esiri olarak sâhip olduğunuz câriyeler müstesnâ, zîrâ eşleri yanlarında bulunmadığı hâlde harp esiri olarak mâlik olduğunuz câriyelerle evlenmeniz helâldir. Hülâsa; evli kadınlarla evlenmeniz size haram kılındı, Allâh-u Te'âlâ bu hükme riâyeti farz olarak yazdı, ne ile? (كِتَابَ اللّٰهِ) **Allâh'ın yazmasıyla,** yâni Allâh-u Te'âlâ bu zikredilenlerle evlenmeyi haram kıldı, kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (وَاُحِلَّ) **ve helâl kılındı,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne helâl edildi? (مَا وَرَاءَ ذٰلِكُمْ) **işte size, bunların dışındakiler,** ondan bedel? (اَنْ تَبْتَغُوا) (onları) **talep etmeniz,** yâni bu ve bir önceki âyet-i kerîmede bahsedilenlerin dışında kalan kadınlarla evlenmek istemeniz size helâl kılındı, ne ile istemeniz? (بِاَمْوَالِكُمْ) **mallarınızla,** yâni mallarınızdan bir kısmını onlara mehir olarak vermek sûretiyle, ne olduğunuz hâlde? (مُحْصِنِينَ) (nâmusunu koruyan) **iffetli kimseler olarak,** şu bilinsin ki; (اِحْصَانْ) tâbiri; lügat îtibârıyla "Koruma ve engelleme" mânâlarını ifâde eder, lâkin müfessirlerin beyân-ı vechile; yerine göre murad mânâ değişir. Nitekim

burada "Kendilerini zinâdan koruyup engelleyen erkekler" mânâsına gelmektedir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 2/293)* daha ne olduğunuz hâlde? (غَيْرَ مُسَافِحِينَ) **zinâ etmeyici kimseler olarak,** (فَمَا) **artık hangi şey ki,** (اسْتَمْتَعْتُمْ) **metâlandınız** (faydalandınız), neyle? (بِهِ) **onunla,** kimden? (مِنْهُنَّ) **onlardan** (o kadınlardan), (فَآتُو) **verin,** kime? (هُنَّ) **o** (kadı)**nlara,** neyi? (أُجُورَهُنَّ) **ücret** (ve mehir)**lerini,** ne olduğu hâlde? (فَرِيضَةً) **takdîr edilmiş bir şey olduğu hâlde,** (وَلَا جُنَاحَ) **ama hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne hususta? (فِيمَا) **o şey husûsunda ki,** (تَرَاضَيْتُمْ) **karşılıklı rızâ ile anlaştınız,** ne hakkında? (بِهِ) **onun hakkında,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ) **o takdîr edilen şey** (mehir)**den sonra,** yâni mehrin miktârını tâyin ettikten sonra aranızda gönül hoşluğuyla mehri eksiltmek veyâ artırmak yâhut tamâmen bağışlamak veyâ ödeme müddeti gibi hususlarda size hiçbir günah yoktur, (إِنَّ اللهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (عَلِيمًا) **ziyâde bilici,** daha kimdir oldu? (حَكِيمًا) **hikmet sâhibi,** yâni Allâh-u Te'âlâ kullarının düzenini neyle sağlayacağını en iyi şekilde bildiği için ve her yaptığını yerinde yaptığından dolayı malları ve nesepleri (ve soyları) koruyan nikâhı kullarına meşrû etmiştir.

Meâl-i Şerîf - 24

24- Kadınlardan evli olanlar(ın) **da** (nikâhı size haram kılınmıştır). **Lâkin** (câriyelerden) **sağ ellerinizin mâlik bulunmuş oldukları müstesnâ!**

(Zîrâ eşleri yanlarında bulunmadığı hâlde harp esiri olarak mâlik olduğunuz câriyelerle evlenmeniz helâldir. İşte bu ve bir önceki âyet-i kerîmede sayılan kadınlarla evlenmenizin haramlığına riâyet etmeniz) **sizin üzerinize Allâh'ın** (farz olarak) **yazmasıyla** (farz kılınmıştır).

Artık işte size! (Kendilerini fuhuştan koruyan) **iffetli kimseler olarak ve zinâya sapmayan kişiler olarak bu** (sayıla)**n** (yasak)**ların ötesinde bulunan** (kadın)**ları mallarınız**(dan vereceğiniz mehir) **ile** (nikâhlamak) **istemeniz sizin için helâl kılınmıştır.**

Artık onlardan hangisiyle (nikâhlanarak) **faydalandıysanız, kesinlikle belirlenmiş bir şey olarak mehirlerini kendilerine verin.**

Ama tâyin edilen miktar (ile mehri sınırladık)**dan sonra** (mehrin artırılması, eksiltilmesi yâhut sürenin uzatılıp kısaltılması veyâ mehrin tamâmen düşürülmesi gibi) **karşılıklı rızâ ile hakkında anlaşmaya vardığınız şeylerde sizin üzerinize hiçbir günah yoktur.**

Şüphesiz ki Allâh (evliliklerinizde dâhil tüm konularda sizin yararınıza olacak meseleleri) **dâimâ** (çok iyi bilen) **bir Alîm ve** (soyları korumanızı sağlayacak nikâh akdiyle ilgili tâyin ettiği hükümlerde tam isâbet ve hikmet sâhibi) **bir Hakîm olmuştur.**

Bu âyet-i celîlenin zâhirî ifâdesinden, bu ve bir önceki âyet-i kerîmede zikredilen kadınların dışındakilerle evlenmenin helâl olduğu anlaşılmaktaysa da, sünnetteki bâzı deliller bunların dışında kalan bâzı sınıfların da haram olduğuna delâlet etmektedir.

Nitekim bir kadınla halasının veyâ teyzesinin bir nikâhta birleştirilmesi, üç talakla boşanan bir kadının başka bir kocayla evlenip cimâ ettikten sonra ikinci kocasından boşanmadan eski kocasıyla nikâhlanması, iddet bekleyen bir kadının bu süre zarfında başka biriyle evlenmesi, dört hanımı olanın beşinciyle evlenmesi, dinden dönmüş mürted bir kadınla yeniden İslâm'a girmedikçe evlenilmesi, putperest ve ateşperest kadınlarla evlenmek gibi bâzı nikâhların haramlığı bu âyet-i celîlelerde ifâde edilmemişse de, haklarında hadîs-i şerîfler mevcut olduğundan nikâhı harâm olan kadınlara dâhildirler.

Âyet-i celîlede geçen: "Bunların dışındakilerin nikâhını mallarınızla talep etmeniz size helâl kılındı" ifâdesi, mehrin nikâhın şartlarından olduğunu göstermektedir. Buna göre mehir konuşulmadan kıyılan nikâhlar geçerliyse de mutlaka bir mehir ödenecektir ve bu; ilim öğretmek, bir süre hizmet etmek gibi menfaatler kabîlinden olmayıp mutlaka mal cinsinden olacaktır. Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 4/560-563*

Burada geçen "İstimtâ'" tâbiri, sapık Şî'a fırkasının iddiâ ettiği gibi müt'a nikâhının helâl olduğunu ifâde etmez.

Bilakis Zeccâc ve Taberî *(Rahimehümellâh)* gibi ulemânın beyanları vechile; bu âyet-i kerîme esas îtibârıyla şartlarına uygun olarak nikâhlanıp cimâ edilerek kendilerinden istifâde edilen kadınlara mehir verilmesini konu etmektedir. Nitekim Ehl-i Sünnet'e göre müt'a nikâhı haramdır ve bu sûretle yapılan birleşmeler zinâdır.

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ
مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ
وَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ اَخْدَانٍ فَاِذَا
اُحْصِنَّ فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذٰلِكَ لِمَنْ
خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَاَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 25

(وَمَنْ) **Ama her kim,** (لَمْ يَسْتَطِعْ) **güç yetiremezse,** kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** neye? (طَوْلًا) **bir genişliğe,** ondan bedel? (اَنْ يَنْكِحَ) (hür kadınlarla) **evlenmeye** (imkân sağlayan fazla bir mala), kimlerle? (اَلْمُحْصَنَاتِ) **hür kadınlarla,** şu bilinsin ki; (اِحْصَان) tâbiri; lügat îtibârıyla "Koruma ve engelleme" mânâlarını ifâde eder, lâkin müfessirlerin beyân-ı vechile; yerine göre murad mânâ değişir. Nitekim burada "Kölelikten korunmuş hür kadınlar" mânâsına

gelmektedir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 2/293)* öyle kadınlar ki, (اَلْمُؤْمِنَاتِ) **îmân ediciler,** yâni sizden her kimin hür olan kadınlarla evlenmeye mâlî durumu müsâit olmazsa, (فَمِنْ مَا) **o şeylerden biriyle** (nikâhlasın) **ki,** (مَلَكَتْ) **mâlik oldu,** ne? (اَيْمَانُكُمْ) **sağ elleriniz,** kimlerden olduğu hâlde? (مِنْ فَتَيَاتِكُمُ) **genç câriyelerinizden,** öyle câriyeler ki, (اَلْمُؤْمِنَاتِ) **îmân ediciler,** (وَاللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَعْلَمُ) **çok iyi bilendir,** neyi? (بِاِيمَانِكُمْ) **sizin îmânınızı,** yâni iki cihan saâdetinin tek çâresi olan îmânınızın mertebelerini Allâh-u Te'âlâ hakkıyla bilmektedir, dolayısıyla sizin îtibâr edeceğiniz tek şey îmân olmalıdır. Zîrâ nice câriyelerin îmânı birçok hürrelerin îmânından üstün olabilir. Binâenaleyh, câriyedir diye îmânlı bir kadınla evlenmekten çekinmeyin, (بَعْضُكُمْ) **bâzınız,** kimlerdensiniz? (مِنْ بَعْضٍ) **diğer bir kısımdan**(sınız), yâni sizin câriyelerinizle evlenmeniz münâsiptir. Zîrâ din veyâ nesep bakımından birbirinize yakışırsınız, çünkü onlar da sizin gibi Âdem ile Havvâ *(Aleyhimesselâm)*dan türemiş insanlardır. (فَانْكِحُو) **O hâlde nikâhlayın,** kimi? (هُنَّ) **onları,** ne ile? (بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ) **onların ehli** (ve sâhipleri olan efendileri)**nin izniyle,** daha? (وَاٰتُو) **ve verin,** kime? (هُنَّ) **onlara,** neyi? (اُجُورَهُنَّ) **ücret** (ve mehir)**lerini,** ne ile? (بِالْمَعْرُوفِ) **mâruf** (bir yol) **ile,** yâni eksiltme ve geciktirme gibi zararlar yapmaksızın şerîata ve örfe göre iyi bilinen bir yol ile, o câriyeler ne oldukları hâlde onlarla evlenin? (مُحْصَنَاتٍ) **iffetli kadınlar oldukları hâlde,** şu bilinsin ki; (اِحْصَان) tâbiri; lügat îtibârıyla "Koruma ve engelleme" mânâlarını ifâde eder, lâkin müfessirlerin beyân-ı vechile; yerine göre murad mânâ değişir. Nitekim burada "Kendilerini zinâdan koruyup engelleyen câriyeler" mânâsına gelmektedir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 2/293)* daha ne oldukları hâlde? (غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ) **zinâ edici kadınlar olmadıkları hâlde,** daha ne oldukları hâlde? (وَلَا مُتَّخِذَاتِ اَخْدَانٍ) **gizli dost da edinmeyen kadınlar oldukları hâlde,** (فَاِذَآ اُحْصِنَّ) **artık o** (câriye olan) **kadınlar evlendikleri zaman,** şu bilinsin ki; (اِحْصَان) kelimesi; lügat îtibârıyla "Koruma ve engelleme" mânâlarını ifâde eder, lâkin müfessirlerin beyân-ı vechile; yerine göre murad mânâ değişir. Nitekim burada "Evli olmaları hasebiyle başkalarıyla evlenme engeli bulunan câriyeler" mânâsına gelmektedir, *(Tefsîru'l-Mazharî, 2/293)* (فَاِنْ اَتَيْنَ) **eğer işlerlerse,** neyi? (بِفَاحِشَةٍ) (zinâ gibi) **bir fuhşu,** (فَعَلَيْهِنَّ) **artık onların üzerine vardır,** ne? (نِصْفُ مَا) **o şeyin** (had cezâsının) **yarısı ki,** kimler üzerinedir? (عَلَى الْمُحْصَنَاتِ) (hür olan) **evli kadınlar üzerinedir,** o şey de neden olduğu hâlde? (مِنَ الْعَذَابِ) **azaptan,** yâni evlendikten sonra zinâ yapan câriyelerin cezâsı hür kadınlardan bekâr

olanların cezâsı olan yüz sopanın yarısıdır. (ذٰلِكَ) (Ey Müslüman!) **İşte sana! Bu** (câriyelerle evlenme izni), kim içindir? (لِمَنْ) **o kimse içindir ki,** (خَشِىَ) **korktu,** neden? (الْعَنَتَ) (zinâ günahının dünyâda ve âhirette sebep olacağı) **sıkıntı**(lar)**dan,** o korkan da kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **sizden,** (وَاَنْ تَصْبِرُوا) **yine de sabretmeniz,** yâni câriyelerle evlenmemeye sabretmeniz, nedir? (خَيْرٌ) **hayırlıdır,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (غَفُورٌ) **ziyâde mağfiret edicidir,** yâni onlarla evlenmeden duramayanları bağışlayıcıdır, daha kimdir? (رَحِيمٌ) **ziyâde acıyıcıdır,** yâni kullarına son derece acıdığı için onlara bu müsâadeyi vermiştir.

Meâl-i Şerîf - 25

25- Ama içinizden her kim (imkân bakımından) **hür ve îmânlı kadınları nikâhlayacak bir genişliğe güç yetiremezse, artık sağ ellerinizin mâlik** (ve sâhip) **bulunmuş olduğu îmânlı genç câriyelerinizden biriyle** (nikâhlansın). **Allâh ise îmânınızı hakkıyla bilendir.** (Ama siz sâdece zâhirî ifâdelerle yetinmelisiniz. Dolayısıyla "Îmân ettim" diyenin iç yüzünü araştırmayın ve onlar köle, siz hürsünüz diye böyle bir nikâhtan çekinmeyin. Zîrâ dîniniz İslâm, babanız da Âdem *(Aleyhisselâm)* olması îtibârıyla) **bir kısmınız diğer bir kısımdan** (sayılmakta)**dır.**

O hâlde iffetli kadınlar; (açıkça) **fuhuş yapmayan kadınlar,** (gizlice) **dostlar da tutmayan kadınlar ol**(ma şartlarını o câriyelerde aray)**arak kendilerinin ehli** (olan sâhipleri)**nin izniyle onlarla evlenin ve** (eksiltme, geciktirme gibi zararlar yapmaksızın şerîata ve örfe göre iyi bilinen) **mâruf** (ve meşrû bir sûret) **ile mehirlerini kendilerine verin.**

Artık o (câriye olan) **kadınlar evlendikleri zaman, eğer** (zinâ gibi) **bir fuhuş yapacak olurlarsa, işte onlar üzerine gereken** (cezâ); **hür kadınlar üzerine lâzım gelen** (yüz sopa) **azâb**(ın)**ın yarısıdır.**

(Ey Müslüman!) **İşte sana! Bu** (câriyelerle evlenme izni), **içinizden** (zinâ günahının dünyâda ve âhirette sebep olacağı) **sıkıntı**(lar)**dan korkmuş olan kimse içindir. Yine de** (câriyelerle evlenmeyip hür bir kadın bulana kadar) **sabretmeniz sizin için daha iyidir. Allâh ise** (İslâm'dan önce işlenmiş olan günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur,** (kullarına çok acıdığı için onlara bu müsâadeyi vermiş olan bir) **Rahîm'dir.**

يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 26

(يُر۪يدُ) **Murâd ediyor** (istiyor), kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (لِيُبَيِّنَ) **tam mânâsıyla açıklama yapsın,** kime? (لَكُمْ) **size,** yâni Allâh-u Te'âlâ sizin bilmediğiniz fazîletli amelleri ve ibâdetleri ve sizden gizli kalan maslahat ve menfaatleri size açıklamak istiyor, daha ne yapmak istiyor? (وَيَهْدِيَ) **ve hidâyet etsin,** kimi? (كُمْ) **sizi,** nereye? (سُنَنَ الَّذ۪ينَ) **o kimselerin yollarına ki,** kimden öncedirler? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden öncedirler,** yâni Allâh-u Te'âlâ sizi, sizden önce geçen peygamberlerin ve sâlih kimselerin yollarına kavuşturmak istiyor, daha? (وَيَتُوبَ) **ve** (tevbelerinizi kabûl ederek) **dönüş yapsın,** kime? (عَلَيْكُمْ) **size,** yâni sizi bağışlamak istiyor, (وَاللّٰهُ) **ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (عَل۪يمٌ) **hakkıyla bilicidir,** yâni her şeyi son derece bildiğinden size meşrû ettiği hükümleri, sizden önce geçen ümmetlerden hidâyet üzere olanların tâkip ettiği yolları, mümin kulları hakkında faydalı ve zararlı olan şeyleri çok iyi bilmektedir, daha kimdir? (حَك۪يمٌ) **yegâne hikmet sâhibidir,** yâni bütün işlerinde hikmet ve maslahatı gözettiği için dilediğine hakîkatleri beyân eder, dilediğini hidâyet eder, dilediğini tevbeye muvaffak eder. O, yaptığından mesûl tutulmaz, kullar ise mesûldürler.

Meâl-i Şerîf - 26

26- Allâh (yapmanız ve kaçınmanız gereken şeylerle alâkalı olarak, ayrıca bilmediğiniz fazîletli ameller ve ibâdetler ile sizden gizli kalan menfaatleriniz hakkında) **size iyice açıklamada bulunmayı, sizden önceki** (nebîler ve sâlih)**lerin** (izledikleri) **yollarına sizi de ulaştırmayı ve sizi** (yaptığınız yanlışlardan) **tevbeye muvaffak kılmayı murâd ediyor. Zâten Allâh** (kullarına gerekli olan kānunları çok iyi bilen bir) **Alîm'dir,** (o hükümleri tespit ederken isâbetli hüküm veren bir) **Hakîm'dir.**

وَاللّٰهُ يُر۪يدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُر۪يدُ الَّذ۪ينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ اَنْ تَم۪يلُوا مَيْلاً عَظ۪يماً ﴿٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 27

(وَاللّٰهُ) **Ve Allâh**(-u Te'âlâ), (يُر۪يدُ) **murâd ediyor** (diliyor), neyi? (اَنْ يَتُوبَ) (tevbelerinizi kabûl ederek) **dönüş yapmayı,** kime? (عَلَيْكُمْ) **size,** (وَيُر۪يدُ) **ama murâd ediyor,** kim? (اَلَّذ۪ينَ) **o kimseler ki,** (يَتَّبِعُونَ) **tâbi oluyorlar,** neye? (اَلشَّهَوَاتِ) **şehvetlere,** yâni kötü arzuların esiri olan fâsıklar ise istiyorlar, neyi? (اَنْ تَم۪يلُوا) **meyletmenizi,** yâni haktan dönmenizi, ne ile? (مَيْلاً) **tam bir meyletmekle,** öyle meyletmek ki, (عَظ۪يماً) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 27

27- (Evet!) **Allâh size tevbe nasip etmeyi** (ve bu vesîleyle günahlarınızı bağışlamayı) **murâd ediyor. Ama kendileri** (hakîkatlere değil de) **şehvetler**(in)**e** (ve kötü isteklerine) **tamâmen uymakta olan o kimseler sizin çok büyük bir meyille iyice** (haktan) **sapmanızı istiyor**(lar).

يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْۚ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 28

(يُرِيدُ) **Murâd ediyor,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَنْ يُخَفِّفَ) **tahfif etmeyi** (yükünüzü hafifletmeyi), kimden? (عَنْكُمْ) **sizden,** (وَخُلِقَ) **ve yaratılmıştır,** kim? (اَلْاِنْسَانُ) **insan,** ne olarak? (ضَعِيفًا) **zayıf biri olarak.**

Meâl-i Şerîf - 28

28- Allâh sizden (ağır yüklerinizi) **hafifletmeyi murâd ediyor. Zâten insan** (fıtrat îtibârıyla şehevânî duygulara karşı sabrı) **zayıf biri olarak yaratılmıştır.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُٓوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً
عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُٓوا اَنْفُسَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 29

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (لَا تَأْكُلُٓوا) **yemeyin,** neyi? (اَمْوَالَكُمْ) **mallarınızı,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **aranızda,** ne ile? (بِالْبَاطِلِ) **bâtıl** (haksız ve haram yollar) **ile,** (اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ) **ancak onların** (malların) **olması müstesnâ,** nedir olması? (تِجَارَةً) **bir ticâret** (malları), öyle ticâret ki, (عَنْ تَرَاضٍ) **karşılıklı bir rızâdan sudûr edici** (meydana gelici), öyle rızâ ki kimden meydana gelici? (مِنْكُمْ) **sizden,** yâni aranızda karşılıklı rızâya dayanan bir ticâretin dışında mallarınızı haksız yollarla yemeyin, (وَلَا تَقْتُلُٓوا) **ve öldürmeyin,** neyi? (اَنْفُسَكُمْ) **nefislerinizi,** yâni canlarınız mesâbesinde olan mümin kardeşlerinizi, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâim oldu,** kime? (بِكُمْ) **size,** nedir olmaya? (رَحِيمًا) **ziyâde acıyıcı,** yâni size son derece acıdığından, sizi haram yemekten ve nefislerinizi helâk etmekten menetti.

Meâl-i Şerîf - 29

29- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (Şerîatın serbest kılmadığı fâiz, kumar ve gasp gibi) **bâtıl** (yollar) **ile aranızda** (birbirinizin) **mallarınızı yemeyin.**

Sizden (kaynaklı) **karşılıklı bir rızâdan** (doğan meşrû) **bir ticâret olması müstesnâ! Bir de siz** (intihar etmek yâhut canınızı tehlikeye atmak sûretiyle) **kendilerinizi öldürmeyin */nefisleriniz* *(mesâbesinde olan mümin kardeşleriniz)*i öldürmeyin/.**

(Ey Ümmet-i Muhammed!) **Şüphesiz ki Allâh size dâimâ** (çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Bu yüzden tevbelerinin kabûlü için Yahûdîlere kendilerini öldürmeyi emretmişken, bunu size yasak etmiştir.)

Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* şöyle buyurmuştur: "Her kim bir dağdan yuvarlanarak kendisini öldürürse, o kişi cehennem ateşindedir ki, hiç çıkmamak üzere ebediyyen orada yuvarlanacaktır. Her kim bir zehir yutarak kendisini öldürürse, onun da zehiri eline verilecek ve cehennem ateşinde hiç çıkmamak üzere ebediyyen onu yutacaktır. Her kim de kendisini bir demirle öldürürse, onun da demiri elinde bulunacak ve cehennem ateşi içerisinde hiç çıkmaksızın ebediyyen onu karnına vuracaktır." *(el-Buhârî, et-Tıbb:55, rakam:5442; Müslim, el-Îmân:47, rakam:109)*

Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/35-37*

Tabî ki cehennemde ebedî kalma cezâsı, yaptığı haram bir işi helâl görerek işleyen ve bu sûretle kâfir olan kimseler hakkındaysa da, bu gibi hadîs-i şerîfler intihar suçunun ne kadar büyük cezâları mûcip olacağını açıklamak için caydırıcı nitelikte zikredilmiştir.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 30

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَفْعَلْ) **yaparsa,** neyi? (ذٰلِكَ) **işte sana! Bunu** (bütün bu yasakları), niçin? (عُدْوَانًا) **saldırmak için,** daha niçin? (وَظُلْمًا) **zulmetmek için,** (فَسَوْفَ نُصْلِي) **artık yakında girdireceğiz,** kimi? (هِ) **onu,** nereye? (نَارًا) **büyük bir ateşe,** (وَكَانَ) **oldu,** ne? (ذٰلِكَ) **işte sana** (ey Müslüman)**! Bu** yâni kıyâmet günü böyle kimseleri hemen hesâba çekip cehenneme sokmak **kime?** (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh'a,** nedir oldu? (يَسِيرًا) **çok kolay.**

Meâl-i Şerîf - 30

30- (Ey Müslüman!) **İşte sana! Ama her kim** (intihar ve başkasını öldürme gibi haramları yanlışlıkla veyâ kısas yoluyla değil de diğer insanlara) **bir saldırı ve** (kendini azâba müstehak etmesi nedeniyle nefsine) **bir zulüm olarak bunu yaparsa artık yakında onu** (azâbı çok şiddetli olan) **büyük bir ateşe girdireceğiz. İşte sana! Bu** (cehenneme girdirme işi)**, Allâh'a pek kolay olmuştur.** (Zîrâ Kendisi hakkında hiçbir işte zorluk düşünülemeyeceği gibi, isteğine engel çıkaracak bir güç de yoktur.)

Âyet-i celîledeki cehenneme girdirilme tehdîdi, bu günahları helâl görerek yapan hakkında ebedî olarak vârid olmuş, ama haram bilerek işleyen hakkında affolma ümîdi mevcut olmakla birlikte muvakkat olarak gerçekleşecektir. Zîrâ Ehl-i Sünnet'e göre intihar ve adam öldürmek dâhil hiçbir büyük günahın işlenmesi sâhibini kâfir etmez. Cehennemde ebedî kalmak ise kâfirlere mahsus bir cezâdır.

اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَٓائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلاً كَر۪يماً ﴿٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 31

(اِنْ تَجْتَنِبُوا) **Eğer sakınırsanız,** neden? (كَبَٓائِرَ مَا) **o şeylerin büyüklerinden ki,** (تُنْهَوْنَ) **nehyolunuyor** (yasaklanıyor)**sunuz,** neden? (عَنْهُ) **ondan,** yâni yasaklanmış olduğunuz şeylerin büyüklerinden kaçınırsanız, (نُكَفِّرْ) **örteriz** (bağışlarız), kimden? (عَنْكُمْ) **sizden,** neyi? (سَيِّـَٔاتِكُمْ) **kötü işlerinizi,** yâni diğer küçük günahlarınızı, (وَنُدْخِلْ) **ve girdiririz,** kimi? (كُمْ) **sizi,** nereye? (مُدْخَلاً) **bir yere,** öyle yer ki, (كَر۪يماً) **çok şerefli.**

Meâl-i Şerîf - 31

31- (Allâh ve Rasûlü tarafından) **kendisinden yasaklanmakta olduğunuz** (o kötü) **şeylerin büyüklerinden sakınırsanız, Biz de sizden** (diğer) **kötü işlerinizi** (ve küçük günahlarınızı) **örteriz ve sizi pek şerefli bir mekâna girdiririz** (ki orası içinde ebedî kalacağınız cennetlerdir).

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِه۪ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍۜ لِلرِّجَالِ نَص۪يبٌ مِمَّا اكْتَسَبُواۜ وَلِلنِّسَٓاءِ
نَص۪يبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَۜ وَسْـَٔلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِه۪ۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يماً ﴿٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 32

(وَلَا تَتَمَنَّوْا) **Temenni etmeyin** (hasretle arzu etmeyin), neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (فَضَّلَ) **üstün kıldı,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyle? (بِه۪) **onunla,** kimi? (بَعْضَكُمْ) **bâzınızı,** kim üzerine? (عَلٰى بَعْضٍ) **diğer bir kısım üzerine,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın sizi birbirinizden üstün kılmaya vesîle yaptığı şeyleri: "Keşke bunlar bende de olsa" diye, haset ederek temenni etmeyin, (لِلرِّجَالِ) **erkekler için vardır,** ne? (نَص۪يبٌ) **bir nasip,** neden? (مِمَّا) **o şeyden ki,** (اِكْتَسَبُوا) **kazandılar,** (وَلِلنِّسَٓاءِ) **kadınlar için de vardır,** ne? (نَص۪يبٌ) **bir nasip,** neden? (مِمَّا) **o şeyden ki,** (اِكْتَسَبْنَ) **kazandılar,** (وَسْـَٔلُوا) **ve isteyin,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** neyi? (مِنْ فَضْلِه۪) **fazl-u keremini,** bu mânâ, (مِنْ) harfinin zâide olmasına göre verilmiştir, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâim oldu,** neyi? (بِكُلِّ شَيْءٍ) **her şeyi,** nedir olmaya? (عَل۪يماً) **ziyâde bilici olmaya.**

Meâl-i Şerîf - 32

32- (Ey erkeklerin ganîmet almasını kıskanıp, kendilerinin mîrastan yarım hisse almasına karşı gelen kadınlar ve başkalarının zenginliğini ve îtibârını kıskanan erkekler!)

Allâh'ın, bir kısmınızı diğer bir kısma karşı (para ve makam-mevki gibi) **kendisiyle üstün kıldığı** (dünyevî) **şeyleri** (kıskanarak kadere rızâsızlık gösterip o fazîletlerin onlardan alınarak size verilmesini) **de temennî etmeyin.**

Erkekler için kendilerinin kazandıklarından bir pay vardır, kadınlar için de kendilerinin kazandıklarından bir nasip vardır. Bir de siz (insanlara verileni isteyeceğinize, bitmez tükenmez hazînelere sâhip olan) **Allâh'tan fazl**(-u ihsân)**ını isteyin** (ki onlara verdiğinin bir mislini size de versin). **Şüphesiz ki Allâh** (kimin neyi hak ettiği husûsu dâhil) **her şeyi dâimâ** (hakkıyla bilen bir) **Alîm olmuştur.**

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ اَيْمَانُكُمْ
فَاٰتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 33

(وَلِكُلٍّ) **Ve** (ölüp de arkasına mal bırakanlardan) **her biri için,** (جَعَلْنَا) **Biz tâyin ettik,** neler? (مَوَالِيَ) **vârisler,** yâni onlar ferâizde taksîm edildiği üzere vâris olurlar, nelere? (مِمَّا) **o şeylerden bâzısına ki,** (تَرَكَ) **bıraktı,** kim? (اَلْوَالِدَانِ) **baba ve ana,** daha? (وَالْاَقْرَبُونَ) **akrabâ** (yakınlar), yâni ölen erkek ve kadından, arkasında mal bırakan her bir kimse için, ana-baba ve akrabânın bıraktığından hisselerini alacak olan vârisler belirledik, (وَالَّذِينَ) **ve o kimseler ki,** (عَقَدَتْ) **akit yaptı,** ne? (اَيْمَانُكُمْ) **yeminleriniz,** yâni onlara mîras bırakacağınıza dâir kendileriyle yeminleştiğiniz mîrasçılara da, (فَاٰتُوا) **verin,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (نَصِيبَهُمْ) **nasiplerini** (hisselerini), (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâim oldu,** ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** nedir olmaya? (شَهِيدًا) **hakkıyla şâhit olmaya.**

Meâl-i Şerîf - 33

33- Yine Biz (ölüp de mal bırakanlardan) **her biri için; ana, babanın ve** (erkek veyâ dişi) **en yakın** (hısım)**ların bırakmış olduğu** (mal cinsi) **şeylere vâris** (olacak amcaoğulları ve kardeş)**ler tâyin ettik.**

(Ölümünüz durumunda birbirinize vâris olacağınıza dâir sözleşmek üzere) **yeminlerinizin** ***/sağ ellerinizin/*** (kendileriyle) **akit yapmış olduğu o kimseler ise; işte onlara da hisselerini verin.**

Şüphesiz ki Allâh (mîras taksîmi dâhil, yapmakta olduğunuz) **her şeye dâimâ** (hakkıyla şâhitlik eden bir) **Şehîd olmuştur.**

Câhiliyet döneminde antlaşmalı olan insanlar birbirine: "Kanın benim kanım, harbin benim harbim, barışın benim barışım, sen benim vârisimsin, ben de senin vârisinim" derler ve birinin ölmesi hâlinde diğeri, kalan malın altıda birini alırdı.

Âyet-i celîlede: "Yeminlerinizin akit yaptığı kimselere hisselerini verin" cümle-i celîlesiyle açıklanan bu hüküm İslâm'ın başlangıcında sâbit iken, daha sonra gelen: "(Birbirine vâris olma bakımından) akrabâ olanların bir kısmı diğerine daha yakındır" *(el-Ahzâb Sûresi:6'dan)* âyet-i kerîmesiyle neshedilmiş ve böylece akrabâ dışındakilerin vârisliği iptâl edilmiştir. *(el-Hâzin, Lübâbü't-te'vîl, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/63)*

اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَٓاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ
وَبِمَٓا اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْۜ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ
بِمَا حَفِظَ اللّٰهُۜ وَالّٰت۪ي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَاضْرِبُوهُنَّۚ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَب۪يلًاۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَب۪يرًا ﴿٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 34

(اَلرِّجَالُ) **Erkekler,** nedirler? (قَوَّامُونَ) **ziyâde kāim** (hâkim)**dirler,** kim üzerine? (عَلَى النِّسَٓاءِ) **kadınlar üzerine,** ne sebebiyle? (بِمَا فَضَّلَ) **fazîletli** (üstün) **kılması sebebiyle,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (بَعْضَهُمْ) **o** (insa)**nlardan bâzısını,** kim üzerine? (عَلٰى بَعْضٍ) **diğer bir kısım üzerine,** daha ne sebeple hâkimdirler? (وَبِمَٓا اَنْفَقُوا) **infak etmeleri** (harcamaları) **sebebiyle,** neden harcadıkları? (مِنْ اَمْوَالِهِمْ) **mallarından,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve erkekler mallarından harcama yaptıkları için, erkekler kadınların yöneticisidirler, (فَالصَّالِحَاتُ) **artık sâliha olanlar,** yâni îmân ve takvâ sâhibi olan kadınlar, nedirler? (قَانِتَاتٌ) **itâat edicilerdir,** yâni hem Allâh'a, hem de kocalarına itâatkârdırlar, daha nedirler? (حَافِظَاتٌ) **muhâfaza edicilerdir,** yâni kocalarının mallarını ve nâmuslarını korurlar, nerede? (لِلْغَيْبِ) **gayb**(ın)**da** ve gıyâbında, yâni kocalarının görmediği hâllerde ve yerlerde, buradaki (لِلْغَيْبِ) harfi, fî harfi mânâsındadır, *(el-Âlûsî, 6/12)* ne sebebiyle korurlar? (بِمَا حَفِظَ) **muhâfaza etmesi sebebiyle,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni sâliha kadınlar; Allâh-u Te'âlâ onların haklarını koruduğu gibi, onlar da kocaları yanlarında bulunmadığı hâllerde de onların mallarını, şereflerini, nâmuslarını ve ev sırlarını koruyan kadınlardır, (وَالّٰت۪ي) **ama o kadınlar ki,** (تَخَافُونَ) **endişe ediyorsunuz,** neden? (نُشُوزَهُنَّ) **itâatsizliklerinden,** (فَعِظُو) **artık vaaz edin** (öğüt verin), kime? (هُنَّ) **onlara,** daha? (وَاهْجُرُو) **ve terk edin,** kimi? (هُنَّ) **onları,** nerede? (فِي الْمَضَاجِعِ) **yataklar**(ın)**da,** yâni onlarla bir yorgan

altına girmeyin ve onlarla cimâ etmeyin, onların kötü huylarının düzelmesi için bunlar da yeterli olmazsa, (وَاضْرِبُو) **ve dövün,** kimi? (هُنَّ) **onları,** (فَاِنْ اَطَعْنَ) **eğer itâat ederlerse,** kime? (كُمْ) **size,** (فَلَا تَبْغُوا) **artık aramayın,** kimin aleyhine? (عَلَيْهِنَّ) **onların aleyhine,** neyi? (سَبِيلًا) **bir yolu,** yâni ne elle, ne de dille onlara zulmetmek için bir yol aramayın, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (عَلِيًّا) **çok yüce,** daha? (كَبِيرًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 34

34- Bir kısımlarını diğer bir kısma karşı (üstün akıl, güzel yönetim, fazla güç, kararlılık, istikrâr, sakal ve sarık[1] gibi birtakım özelliklerle) **Allâh'ın çokça üstün kılmış olması ve mallarından harcamış oldukları şeyler sebebiyle erkekler** (âile içi emir ve yasak koyma hususlarında) **kadınlar üzerine son derece kāimdirler** (onlara karşı hâkim durumda ve yönetici konumdadırlar).

İşte o iyi kadınlar (Allâh-u Te'âlâ'ya) **itâatkâr** (ve kocalarının haklarına vefâkâr)**dırlar ve Allâh'ın** (kendilerini muvaffak edip onların haklarını) **koruması sebebiyle** (onlar da kocalarının) **gıyâbında** (nâmuslarını ve mallarını) **koruyuculardır.**

Ama o kadınlar ki itâatsizlik (başkaldırma ve geçimsizlik)**lerinden endişe etmektesiniz; artık onlara** (Allâh'ın azâbını hatırlatarak) **öğüt verin,** (nasîhat kâr etmezse sırtınızı dönerek veyâ başka bir yatağa giderek) **yataklarda kendilerini terk edin ve** (bu da itâat etmelerini sağlamaz da, yuvanın devâmı için başka bir çâre kalmadığını görürseniz o zaman boşanmaktansa, yara bere bırakmayacak şekilde) **onları** (hafifçe) **dövün.**

Nihâyet (dik başlılığı bırakıp) **size itâat ederlerse, artık onlar aleyhine** (eziyet ve kınamayla alâkalı) **bir yol aramayın** (ve onlara karşı güç denemesi yapmaya kalkışmayın). **Şüphesiz ki Allâh dâimâ** (size karşı üstün güce sâhip olan bir) **Aliyy ve** (suçlarınıza karşı size azap etmeyerek büyüklük gösteren bir) **Kebîr olmuştur.** (O hâlde siz de eliniz altında bulunan eşlerinize zulmetmeyip, kendilerine af ile muâmele yapın.) ***(1- el-Keşşâf, en-Nesefî, ilgili âyet-i kerîme)***

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِه۪ وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَاۚ
اِنْ يُر۪يدَٓا اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَاۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَل۪يمًا خَب۪يرًا ﴿٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 35

(وَاِنْ خِفْتُمْ) **Ama eğer endişe ederseniz,** neden? (شِقَاقَ بَيْنِهِمَا) **ikisinin arasının açılmasından,** yâni eğer karı kocanın aralarının açılmasından endişeye

düşerseniz, (فَابْعَثُوا) **hemen gönderin,** kimi? (حَكَمًا) **bir hakemi,** kimden? (مِنْ اَهْلِهِ) **onun** (erkeğin) **âilesinden,** daha? (وَحَكَمًا) **bir hakemi,** kimden? (مِنْ اَهْلِهَا) **onun** (kadının) **âilesinden,** (اِنْ يُرِيدَا) **eğer** (hakem olan) **o ikisi isterlerse,** neyi? (اِصْلَاحًا) **bir ıslâhı** (barıştırmayı), (يُوَفِّقِ) **muvâfakat** (uyum) **yaratır,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nerede? (بَيْنَهُمَا) **o ikisinin arasında,** yâni o iki hakem karı kocayı barıştırmak isterlerse, Allâh-u Te'âlâ o karı-kocanın arasında ülfet ve kaynaşma yaratır, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (عَلِيمًا) **ziyâde bilici,** daha? (خَبِيرًا) **hakkıyla haberdâr.**

Meâl-i Şerîf - 35

35- (Ey geçinemeyen eşlerin yakınları!) **Eğer o** (karı-koca) **iki**(li)**sinin aralarının açılmasından endişe ederseniz, o zaman bir hakem onun ehlinden, bir hakem de bunun âilesinden** (olmak üzere arabulucu olarak her ikisine birer hakem seçip onlara) **gönderin.**

Eğer o (hakemlerin) **ikisi** (de iyi niyet taşıyıp) **bir ıslâh** (ve arayı düzeltmek) **isterlerse, Allâh** (hakemlerin güzel gayreti sebebiyle) **o ikisi arasında** (bir kaynaşma ve) **uyum meydana getirir. Şüphesiz ki Allâh** (hakemlerin ve karı-kocanın her birinin niyet ve kastını) **dâimâ** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (kimin kime zulmettiğinden tam mânâsıyla haberdâr olan bir) **Habîr olmuştur.**

Bu âyet-i celîleler, küçük bir toplumu temsil eden âile kurumunun yönetim ve korunmasıyla ilgili önemli ipuçları vermekle birlikte, yuvanın devâmını tehdit eden tehlikeleri de bertaraf edecek yöntemleri vuzûha kavuşturmaktadır. Evvelâ; her kurumun bekāsının düzene muhtaç olduğu, düzen temininin ise bir yöneticiyle sağlanacağı husûsu herkesin mâlûmudur.

Bunu göz önünde bulunduran Şâri' Te'âlâ Kendi bağışından ve kulun gayretinden ibâret vehbî ve kesbî üstünlükleri sebebiyle erkeği âile reisi olarak tâyin etmiştir ki zekâ, hâfıza, kuvvetli anlayış, karar ve istikrâr gibi özelliklerin yöneticilerde bulunması gerektiği, bu vasıfların birçoğunun da ekseriyetle erkeklerde bulunduğu göz ardı edilemez.

Karı-koca arasında meydana gelen sürtüşmeler, yuvanın yıkılmasına ve çoluk-çocuğun perişan olmasına sebebiyet verecek raddeye ulaştığında, kullarına herkesten ziyâde acıyan Allâh-u Te'âlâ bunu engellemek için âile reisi olan kocaya bu hususta üç merhaleli bir uygulama öğretmiştir ki, birinci basamak; kocasının meşrû isteklerine karşı yaptığı isyanlara mukābil âhirette azap olunacağına dâir kadına vaaz-u nasîhatte bulunmaktır. Bunun etkisi görülmesi hâlinde başka bir yola başvurulmaz.

Ama bunun fayda vermediği görülürse ikinci mertebe olarak; aynı yatakta sırt dönmek veyâ başka yatağa geçmek sûretiyle cimâ yapmayı terk etmek öngörülmüş, bunun da netîce vermediği anlaşıldığı zaman, en son çözüm olarak hafifçe dövme ameliyesi devreye sokulmuştur ki, bu dövmenin şiddetli ve peş peşe olmaması, aynı yere rast gelmemesi, yüz gibi kıymetli uzuvlardan sakınılması, kamçı ve sopa gibi âletler kullanılmayıp, el, mendil ve misvak gibi hafif şeylerin tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Tabî ki bu durum, karı-koca arasındaki normal ilişkilerde ve basit münâkaşalarda söz konusu olmayıp, ancak boşanmaya sebebiyet verecek derecede önemli geçimsizlikler vukû bulduğunda başvurulacak bir yöntemdir.

Yine de Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Hanımlarını dövenler aslâ sizin hayırlılarınız değildir" *(el-Beyhâkî, es-Sünenü'l-Kübrâ, rakam:14775, 7/496)* buyurarak evlâ olanın, ne olursa olsun dövmeye teşebbüs etmemek olduğuna işâret etmiştir ki, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in de hayâtı boyunca bir kadına el kaldırmak bir yana, incitici bir söz dahî söylediği rivâyet edilmemiştir. Bütün bu muâmeleler çözüm getirmediği takdirde yine boşanmaya başvurulmayıp, iki taraftan da arabulucu hakemler tâyin edilmesi yetkililere ve eşlerin yakınlarına emredilmiştir. *(el-Hâzin, Lübâbü't-te'vîl, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/67; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/14)*

Günümüz meâlcilerinin ekserîsi bu âyet-i kerîmelerin doğru mânâsını açıklamışlarsa da, bir iki tânesi, güyâ İslâm'ı kötü göstermemek adına tenzîh yapayım derken tahrîfe düşmüş ve kimi: "Darb" kelimesinin geçtiği cümleyi: "...Nihâyet onları evden çıkarın / bulundukları yerden başka yere gönderin" şeklinde tercemeye kalkışmıştır.

Bu mânâ; "Darb" kelimesinin harf-i cersiz kullanıldığı bu âyet-i kerîme gibi yerlerde lügat açısından hiçbir temele dayanmamakla birlikte; yuvanın dağılmaması için bu kadar önlemler alan dînimizin hedeflediği gâyeye tamâmen zıttır.

Zîrâ kadınları evden çıkarmak ve başka yere göndermek, tamâmen yönetimsizlik, kadın açısından korunmasızlık ve soğukluk sebebi olabileceği gibi, asr-ı saâdetten günümüze kadar din adına böyle bir uygulama da duyulmamıştır. Şâyet bu mânâ doğru kabûl edilecek olsaydı, elbette bugüne kadar bunu anlayıp tatbik sahasına çıkaran bir âlim olurdu. Kimi de: "... Ve sonra onlarla cinsî ilişki kurun" şeklinde terceme etmiştir ki bu îzâh, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*den bugüne dek nakledilegelen bir mânâ olmadığından bu makamda uydurma sayılabilir. Üstelik emredilen merhaleler arasında da uygun bir yeri yoktur.

Zîrâ nasîhatten sonra yatakların ayrılması emredilmişken, bu iki çözümün sonuç vermediği yerde cimâ emri verilmesinin, daha sonra da: "İtâat etmeleri hâlinde onlara karşı bir yol aramayın" buyrulmasının mânâsını bize hangi akıllı açıklayabilir?!

Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/74-93*

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِه۪ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى
وَالْمَسَاك۪ينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّب۪يلِۙ وَمَا
مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًاۙ ﴿٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 36

(وَاعْبُدُوا) **Ve ibâdet edin,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَلَا تُشْرِكُوا) **ortak koşmayın,** kime? (بِه۪) **O'na,** neyi? (شَيْـًٔا) **hiçbir şeyi,** ileride gelecek (اَلْوَالِدَيْنِ) kelimesinin vâv harfinden sonra bir fiil hazfedilmiştir ki takdîr-i kelâm: (وَاَحْسِنُوا) şeklindedir, buna göre mânâ şöyledir: "İyilik edin", kimlere? (وَبِالْوَالِدَيْنِ) **ana babaya da,** ne etmekle? (اِحْسَانًا) **iyilik etmekle,** daha? (وَبِذِي الْقُرْبٰى) **ve akrabâlık sâhibine** (kardeş, amca, dayı gibi akrabâya), daha? (وَالْيَتَامٰى) **ve yetimlere,** daha? (وَالْمَسَاك۪ينِ) **ve miskinlere** (yoksullara), daha? (وَالْجَارِ) **ve komşuya,** öyle komşu ki, (ذِي الْقُرْبٰى) **yakınlık sâhibi** (yakın komşuya), daha? (وَالْجَارِ) **ve komşuya,** öyle komşu ki, (اَلْجُنُبِ) **uzak,** daha kime iyilik edin? (وَالصَّاحِبِ)

ve arkadaşa, nerede olduğu hâlde? (بِالْجَنْبِ) **yan**(ınız)**da,** daha? (وَابْنِ السَّبِيلِ) **ve yolda kalmışa,** daha? (وَمَا) **ve o kimselere ki,** (مَلَكَتْ) **mâlik oldu,** ne? (اَيْمَانُكُمْ) **sağ elleriniz,** yâni sâhip olduğunuz köle ve câriyelere, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (مُخْتَالًا) **çok kibirli** (akrabâ ve komşularına iltifat etmeyen), daha nedir oldu? (فَخُورًا) **çok iftihâr eden** (büyüklük taslamak için akrabâlarına yaptığı iyilikleri sayarak başlarına kakan kişileri).

Meâl-i Şerîf - 36

36- Ve (ey kullar!) **Allâh'a** (kulluk ve) **ibâdet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak etmeyin. Babayla anaya,** (kardeş ve amca gibi) **akrabâlık sâhib**(ler)**ine, yetimlere, yoksullara,** (soy veyâ mekân bakımından) **yakınlık sâhibi komşuya,** (soy veyâ ev cihetinden) **uzak**(ta bulunan) **komşuya,** (eş, yol arkadaşı ve ders arkadaşı gibi) **yanındaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin mâlik olduğu kimselere** (köle ve işçilere) **tam bir iyilik yapmakla** (muâmele edin)**! Şüphesiz ki Allâh o kimseyi sevmez** (ve onların kötü amellerine rızâ göstermez) **ki o, çokça kibirli** (olduğu için akrabâ ve komşularına iyi davranmayan) **ve** (üstünlüklerini sayarak insanlara hava atıp) **ziyâde böbürlenici olmuştur.**

اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ
وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 37

Kendini beğenen kimselerden bedel? (اَلَّذِينَ) **o kimseler**(i Allâh-u Te'âlâ sevmez) **ki,** (يَبْخَلُونَ) **cimrilik ederler,** daha? (وَيَأْمُرُونَ) **ve emrederler,** kime? (اَلنَّاسَ) **insanlara,** ne ile? (بِالْبُخْلِ) **cimrilikle,** daha? (وَيَكْتُمُونَ) **gizlerler,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (اٰتٰى) **verdi,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neden verdi? (مِنْ فَضْلِهٖ) **fazlı** (ihsânı)**ndan,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın kendilerine ikrâm ettiği mal ve zenginliğin hakkını vermeyerek gizlerler, (وَاَعْتَدْنَا) **ve Biz hazırladık,** kim için? (لِلْكَافِرِينَ) **o kâfirler için,** neyi? (عَذَابًا) **büyük bir azâbı,** öyle azap ki, (مُهِينًا) **çok alçaltıcı.**

Meâl-i Şerîf - 37

37- O (böbürlenen şımarık) **kimseleri** (Allâh-u Te'âlâ sevmez ve onların amellerine rızâ göstermez) **ki; hem cimrilik yaparlar, hem de insanlara cimriliği** (tavsiye ve) **emrederler ve Allâh'ın, fazlı** (ihsânı)**ndan kendi-**

lerine vermiş olduğu (zenginlik ve ilim gibi) **şeyleri gizlerler. Biz de o kâfirler için çok alçaltıcı büyük bir azap hazırlamışızdır.**

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 38

Allâh daha kimleri sevmez? (وَالَّذِينَ) **Yine o kimseleri ki,** (يُنْفِقُونَ) **infâk ederler** (verirler), neyi? (اَمْوَالَهُمْ) **mallarını,** niçin? (رِئَاءَ النَّاسِ) **insanlara gösteriş yapmak için,** daha? (وَلَا يُؤْمِنُونَ) **ve îmân etmezler,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'â-lâ'y)**a,** daha? (وَلَا بِالْيَوْمِ) **o güne de** (îmân edici) **olmaz**(lar), öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek) **olan,** yâni âhiret gününe inanmazlar. İşte bu kimseleri Allâh-u Te'âlâ sevmez, yâni Allâh-u Te'âlâ onların yaptıklarına rızâ göstermez ve onların arkadaşları şeytandır, (وَمَنْ) **ve her kim ki,** (يَكُنْ) **olur,** kim? (الشَّيْطَانُ) **şeytan,** kime? (لَهُ) **ona,** nedir olur? (قَرِينًا) **yakın arkadaş,** (فَسَاءَ) **artık o** (şeytan) **ne kötü oldu,** ne cihetinden? (قَرِينًا) **yakın arkadaş cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 38

38- Yine o kimseleri (Allâh-u Te'âlâ sevmez ve yaptıklarına rızâ göstermez) **ki; onlar** (sırf) **insanlara gösteriş için mallarını harcamaktadırlar, üstelik onlar Allâh'a ve o** (dünyâ günlerinden) **son**(ra gelecek mahşer) **gün**(ün)**e de îmân etmezler.** (İşte onlar yakın arkadaşları olan şeytana uymuş kimselerdir). **Zâten her kim ki şeytan ona yakın bir arkadaş olmuştur, artık yakın bir arkadaş olarak o ne kadar da kötü olmuştur.**

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 39

(وَمَاذَا) **Ve ne şey,** yâni ne vebâl ve zarar vardı? kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** (لَوْ اٰمَنُوا) **inansalardı,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek) **olan,** yâni Allâh-u Te'âlâ'ya ve âhiret gününe inansalardı ne kaybederlerdi?! daha? (وَاَنْفَقُوا) **ve infâk etselerdi** (Allâh rızâsı için verselerdi), neden? (مِمَّا) **o şeylerden ki,** (رَزَقَ) **rızıklandırdı,** kimi? (هُمْ) **onları,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (وَكَانَ) **ve dâim oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (بِهِمْ) **onları,** nedir olmaya? (عَلِيمًا) **hakkıyla bilici.**

Meâl-i Şerîf - 39

39- Yine onlar Allâh'a da, o (dünyâ günlerinden) **son**(ra gelecek mahşer) **gün**(ün)**e de îmân etselerdi ve Allâh'ın kendilerini rızıklandırmış olduğu şeylerden** (O'nun yoluna) **verselerdi, onlar aleyhine ne** (gibi bir zarar) **olurdu?! Oysa Allâh onları**(n ne niyetle harcama yaptıklarını) **dâimâ** (çok iyi bilen bir) **Alîm olmuştur.**

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍۚ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 40

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يَظْلِمُ) **zulüm** (haksızlık) **etmez,** ne kadar? (مِثْقَالَ ذَرَّةٍ) **zerre ağırlığı kadar,** (وَاِنْ تَكُ) **eğer o** (zerre kadar olan amel) **olursa,** nedir olursa? (حَسَنَةً) **bir hasene** (güzel bir amel), (يُضَاعِفْ) (Allâh-u Te'âlâ) **katlar,** neyi? (هَا) **onu,** yâni Allâh-u Te'âlâ onun sevâbını kat kat artırır, daha? (وَيُؤْتِ) **ve verir,** kim tarafından? (مِنْ لَدُنْهُ) **Kendi tarafından,** ne verir? (اَجْرًا) **değerli bir ecir** (mükâfat), öyle mükâfat ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 40

40- Muhakkak ki Allâh bir (kimsenin hak ettiği sevâbı noksan ederek yâhut hak ettiğinden fazla azap ederek) **zerre ağırlığı kadar bile zulüm yapmaz. Ama o** (amel) **güzel bir şey olursa** (Allâh-u Te'âlâ) **onu** (sevap bakımından) **katlar ve Kendi katından** (o amelin sâhibine) **çok kıymetli pek büyük bir ecir** (ve mükâfât) **verir.**

فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰٓؤُلَٓاءِ شَهِيدًاۜ ﴿٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 41

(فَكَيْفَ) **Artık nasıl** (olacak)? ne vakit? (اِذَا جِئْنَا) **Biz getirdiğimiz vakit,** kimden? (مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ) **her bir ümmet içerisinden,** kimi? (بِشَهِيدٍ) **hakkıyla şâhitlik yapan birini,** daha ne zaman? (وَجِئْنَا) **ve getirdiğimiz zaman,** kimi? (بِكَ) **seni,** kim üzerine? (عَلٰى هٰٓؤُلَٓاءِ) **işte şu** (senin tebliğin kendilerine ulaşmış ola)**nlar üzerine,** ne olarak? (شَهِيدًا) **tam bir şâhit olarak.**

Meâl-i Şerîf - 41

41- (Habîbim!) **Her bir ümmet içerisinden** (onların îmân edip etmedikleri husûsunda kendilerine) **hakkıyla şâhitlik yapacak biri** (olan peygamberleri)**ni getireceğimiz, seni de işte şu** (senin tebliğin kendilerine ulaşmış ola)**nlar üzerine tam bir şâhit olarak getireceğimiz vakit; artık** (seni inkâr edenlerin hâli) **nasıl** (olacak)?!

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوّٰى بِهِمُ الْاَرْضُۜ وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 42

(يَوْمَئِذٍ) (İşte) **o günde,** (يَوَدُّ) **temennî eder** (ister), kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** daha? (وَعَصَوُا) **isyân ettiler,** kime? (اَلرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** ne isteyecekler? (لَوْ تُسَوّٰى) **tesviye edilseydi** (dümdüz edilseydi), kiminle? (بِهِمْ) **onlarla,** ne? (اَلْاَرْضُ) **yer**(yüzü), yâni kâfirler ve âsîler o gün yer yarılıp içine girerek üzerleri toprakla düzlenip, kendilerinden hiçbir eser kalmamasını arzu edecekler, (وَلَا يَكْتُمُونَ) **ve gizleyemeyecekler,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** neyi? (حَدِيثًا) **hiçbir haberi,** çünkü kendi uzuvları onların aleyhlerine şâhitlik edecektir.

Meâl-i Şerîf - 42

42- O kimseler ki kâfir olmuşturlar ve o Rasûl'e isyân etmiştirler, (işte) **o gün onlar** (utançlarından dolayı) **ne olaydı da yer**(yüzü) **kendileri** (üzerine kapanmak sûreti) **ile dümdüz edilseydi** (ve böylece yok olup gitselerdi) **diye arzu edecektir. Ama** (bütün uzuvları onların aleyhine şâhitlik yapacağı için, kendileriyle alâkalı) **hiçbir haberi Allâh'tan gizleyemeyeceklerdir.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْتُمْ سُكَارٰى حَتّٰى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِى سَبِيلٍ حَتّٰى تَغْتَسِلُواۜ وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَٓاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَٓائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَٓاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَٓاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 43

(يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş kullar! (لَا تَقْرَبُوا) **yaklaşmayın,** neye? (اَلصَّلٰوةَ) **namaza,** ne olduğunuz hâlde? (وَاَنْتُمْ) **hâlbuki siz,** kimlersiniz? (سُكَارٰى) **sarhoşlar,** ne zamâna kadar yaklaşmayın? (حَتّٰى تَعْلَمُوا) **bilinceye kadar,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (تَقُولُونَ) **söylüyorsunuz,** yâni ne söylediğinizi bilinceye kadar sarhoşken namaza yaklaşmayın, daha? (وَلَا جُنُبًا) **cünüpken de** (yaklaşmanız) **olmaz,** (اِلَّا عَابِرِى سَبِيلٍ) **ancak yoldan geçen kimseler olmanız müstesnâ,** ne zamâna kadar yaklaşmayın? (حَتّٰى تَغْتَسِلُوا)

siz gusledinceye (yıkanıncaya) **kadar,** (وَاِنْ كُنْتُمْ) **ama eğer olduysanız,** kimler? (مَرْضٰٓى) **hastalar,** daha? (اَوْ عَلٰى سَفَرٍ) **yâhut bir yolculuk üzerinde** (bulunduysanız), daha? (اَوْ جَٓاءَ) **yâhut geldiyse,** kim? (اَحَدٌ) **bir kişi,** öyle kişi ki, (مِنْكُمْ) **sizden,** nereden geldiyse? (مِنَ الْغَٓائِطِ) (abdest bozmak için açılmış) **o çukur yerden,** (اَوْ لٰمَسْتُمُ) **yâhut karşılıklı dokunduysanız,** kiminle? (النِّسَٓاءَ) **kadınlarla,** yâni onlarla cimâ ettiniz de, (فَلَمْ تَجِدُوا) **bulamamışsanız,** neyi? (مَٓاءً) **bir suyu,** (فَتَيَمَّمُوا) **o hâlde teyemmüm edin,** ne ile? (صَع۪يدًا) **bir toprakla,** bu mânâ, bu kelimenin harf-i cerin hazfiyle mensub olmasına göre verilmiştir, öyle toprak ki, (طَيِّبًا) **tertemiz,** (فَامْسَحُوا) **artık meshedin** (toprağı sürün), neye? (بِوُجُوهِكُمْ) **yüzlerinize,** daha? (وَاَيْد۪يكُمْ) **ellerinize,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâim oldu,** nedir olmaya? (عَفُوًّا) **çok affedici,** daha? (غَفُورًا) **ziyâde mağfiret edici.**

Meâl-i Şerîf - 43

43- Ey îmân etmiş olan o kimseler! Siz sarhoş kişilerken, söylediğiniz şeyi(n ne anlama geldiğini) **bilinceye kadar, bir de siz cünüpken gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın. Ancak yoldan geçen** (seferî) **kişiler ol**(up su bulamamanız durumunda teyemmüm al)**manız müstesnâ!** (Çünkü bu durumda teyemmümle namaz kılabilirsiniz.)

Ama eğer siz (suyu kullanmanıza mâni olacak bir şekilde) **hasta kimseler yâhut bir yolculuk üzere** (bulunanlar) **olduysanız veyâ sizden biri** (def-i hâcet yapmak için yapılan) **o çukur yerden geldiyse ya da kadınlarla** (cimâ etmek sûretiyle) **birbirinize dokunduysanız ve** (abdest veyâ gusül almak için) **bir su bulamadıysanız, o zaman tertemiz bir toprak ile teyemmüm edin de yüzlerinizi ve ellerinizi** (onunla kaplar şekilde sıvazlayarak) **meshedin.**

Şüphesiz ki Allâh (kullarına) **dâimâ** (çok kolaylık dileyen ve ruhsatlar veren bir) **Afüvv ve** (günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr olmuştur.**

Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i kerîmede sarhoş ve cünüp olan kimseleri namaza yaklaşmaktan nehyedişinin ardından hasta, yolcu, abdestsiz ve su bulamayan kimselerin namazı teyemmümle kılacaklarını beyân etmiş ve bunun için dört sebep açıklamıştır.

Birincisi hastalıktır ki; bu da üç kısımdır; su kullanıldığı takdirde ölüme sebebiyet verecek büyük yaralar ya da çok acı çektirecek kırıklar şeklindeki ilk iki konuda âlimler teyemmüme cevaz vermişler, vücutta bir çirkinlik ve ayıp bırakacağından korkulan hastalıklarda ise bunu câiz görmemişlerdir.

İkincisi yolculuktur ki; fıkha göre seferî sayılan mesâfede yolculuğa çıkan kişinin, su bulamaması durumunda teyemmüm yapmasının cevâzı bu âyet-i celîleden anlaşılmaktadır.

Zâten teyemmüm ruhsatının iniş sebebi "Müraysî' Gazvesi'nde Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)*nın, kız kardeşinden emânet aldığı gerdanlığı kaybetmesi netîcesinde onu aratmak üzere gönderilen iki kişiyi beklerken Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbının sabah namazının vakti çıkacağı hâlde su bulacakları yere ulaşamamaları" hâdisesidir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 3/40)*

Üçüncüsü büyük ve küçük abdestsizlik hâlleridir ki; burada geçen "Ğâit" kelimesi, abdesti bozan her şeyi mânen içine almaktadır. Bu konuda geniş mâlûmât ilmihâllerde mevcut olmakla birlikte, ihtilaflı bâzı konuların tahlîli ise ilgili âyet-i kerîmenin tefsîrinde yapılmıştır.

Dördüncüsü kadınlara dokunma ifâdesidir ki; sahâbe ve tâbi'înin ekserîsine göre bundan maksat; cinsî mânâda bir temastır, yoksa kadınla erkeğin derilerinin birbirine sürtünmesi anlamında bir dokunma mevzu bahis değildir.

Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/165-183*

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ اُوتُوا نَصٖيبًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ
وَيُرٖيدُونَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبٖيلَ ﴿٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 44

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı? kime? (اِلَى الَّذٖينَ) **o kimselere ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ kendilerine verdi, neyi? (نَصٖيبًا) **bir nasîbi,** neden? (مِنَ الْكِتَابِ) **o kitaptan,** yâni Tevrât'tan kendilerine mâlûmât verilen Yahûdî âlimlerini görmedin mi? onlar ne oldukları hâlde? (يَشْتَرُونَ) **satın alıyorlar,** neyi? (اَلضَّلَالَةَ) **sapıklığı,** daha ne oldukları hâlde? (وَيُرٖيدُونَ) **ve istiyorlar,** neyi? (اَنْ تَضِلُّوا) **sizin de sapıtmanızı,** neyi? (اَلسَّبٖيلَ) **o yolu,** yâni sizin de İslâmiyeti terk ederek yoldan çıkmanızı istiyorlar.

Meâl-i Şerîf - 44

44- (Ey müminler!) **Kendilerine o** (Tevrât) **kitab**(ın)**dan bir nasip verilmiş olan o kişilere bakmadın**(ız) **mı ki, kendileri** (İslâm'a girmekle kavuşacakları hidâyet karşılığında, Yahûdîlikte ısrâr ederek) **sapıklığı satın alıyorlar,** (üstelik bununla yetinmeyip) **sizin de** (kendileri gibi) **o yolu sapıtmanızı** (ve hak yoldan şaşmanızı) **istiyorlar?!**

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفٰى بِاللّٰهِ نَصٖيرًا ﴿٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 45

(وَاللّٰهُ) **Ve Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَعْلَمُ) **çok iyi bilendir,** kimleri? (بِاَعْدَآئِكُمْ) **düşmanlarınızı,** (وَكَفٰى) **ve yeterli oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim olarak? (وَلِيًّا) **bir Velî** (gerçek dost) **olarak,** daha? (وَكَفٰى) **ve yeterli oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim olarak? (نَصٖيرًا) **bir Nasîr** (hakîkî bir yardımcı) **olarak.**

Meâl-i Şerîf - 45

45- Allâh sizin düşmanlarınızı (sizden) **iyi bilen bir Zat'tır. Zâten** (işlerinizi tâkip edecek) **bir Velî olarak Allâh kâfî gelmiştir.** (Düşmanlarınıza karşı size yardım edecek) **bir Nasîr olarak da Allâh yeterli olmuştur.**

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 46

Kendilerine kitaptan nasip verilenler kimlerdendir? (مِنَ الَّذِينَ) **o kimselerdendir ki,** (هَادُوا) **Yahûdî oldular,** öyle Yahûdîler ki, (يُحَرِّفُونَ) **değiştirirler,** neyi? (الْكَلِمَ) **kelimeleri,** nereden? (عَنْ مَوَاضِعِهِ) **yerlerinden,** yâni Allâh-u Te'âlâ tarafından konuldukları yerlerinden kaldırıp değiştirirler, daha ne yaparlar? (وَيَقُولُونَ) **ve derler,** (سَمِعْنَا) **işittik,** daha? (وَعَصَيْنَا) **ve isyân ettik** (kalbimizle karşı geldik), özellikle sana ne derler? (وَاسْمَعْ) **dinle,** ne olduğun hâlde? (غَيْرَ مُسْمَعٍ) **dinlenmez olduğun hâlde,** yâni dâvet ettiğin yola icâbet edilmez ve emirlerin dinlenmez olduğun hâlde, daha sana ne derler? (وَرَاعِنَا) (küfür ve hakāret içeren) **"Râ'inâ"** (sözünü derler), ne yaparak böyle derler? (لَيًّا) **eğip bükme yaparak,** ne ile? (بِأَلْسِنَتِهِمْ) **dilleriyle,** daha ne yaparak? (وَطَعْنًا) **ve saldırı yaparak,** ne hakkında? (فِي الدِّينِ) **dîn**(in hükümlerin)**de,** (وَلَوْ أَنَّهُمْ) **ama şüphesiz ki eğer onlar,** (قَالُوا) **deselerdi,** ne deselerdi? (سَمِعْنَا) **işittik,** daha? (وَأَطَعْنَا) **ve itâat ettik,** özellikle sana deselerdi, (وَاسْمَعْ) **dinle,** daha? (وَانْظُرْ) **bak,** kime? (نَا) **bize,** yâni kötü mânâya ihtimalli olan "Râ'inâ" sözünü söyleyeceklerine, sâdece "Bizi gözet" anlamına gelen: "Unzurnâ" (sözünü) deselerdi, (لَكَانَ) **elbette olurdu,** nedir olurdu? (خَيْرًا) **çok hayırlı bir şey,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** daha ne olurdu? (وَأَقْوَمَ) **çok doğru,** (وَلَكِنْ لَعَنَ) **lâkin lânet etti,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اللَّهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne sebebiyle? (بِكُفْرِهِمْ) **kâfirlikleri sebebiyle,** (فَلَا يُؤْمِنُونَ) **artık onlar îmân edemezler,** (إِلَّا قَلِيلًا) **pek azı müstesnâ** veyâ onlar inanılacak meselelerin tümüne îmân etmezler ancak pek az şeye inanırlar.

Meâl-i Şerîf - 46

46- Yahûdî olmuş kimselerden öyleleri vardır ki; onlar kelimeleri (Allâh'ın koyduğu) **yerlerinden değiştirirler ve dilleriyle bir eğip bükme yapmak ve** (alay etme sûretiyle) **din hakkında saldırıda bulunmak için:**

"(Sözünü) **işittik"** (derken), (kalplerinden:) "(Emrine) **karşı geldik"** (derler), **ayrıca** "(Kendisine hiç hayır) **işittirilmeyen biri olarak** (hep şer) **işit"** (derler, hâlbuki sahâbe bu sözü: "Kendisine kötü haber işittirilmeyen biri olarak hep iyi haber işit" mânâsında söylüyordu), **üstelik** (sizce: "Bizi gözet" şeklinde anlaşılıp, kendilerince sövme ve hakāret içeren) **"Râ'inâ"** (sözünü kötü anlamda sarfe)**derler.**

Ama gerçekten eğer onlar (dilleriyle "İşittik" derken, kalpleriyle isyân edecek yerde, hem dilden hem kalpten)**: "İşittik ve itâat ettik"** (deseler), ("Dinle! Ey duymaz olasıca" gibi iki mânâya ihtimalli söz yerine sâdece:) **"Dinle"** (sözünü tercih etseler) **ve** (kötü mânâya ihtimalli olan "Râ'inâ" sözünü söyleyeceklerine, sâdece "Bizi gözet" anlamına gelen:) **"Unzurnâ"** (sözünü) **deselerdi, elbette bu kendileri için** (Allâh katında) **çok hayırlı ve pek doğru bir şey olurdu.**

Velâkin kâfirlik (yönünde kullandıkları tercih)**leri sebebiyle Allâh onlara lânet** (ederek kendilerini rahmetinden ve cennetinden mahrum) **etmiştir. Bu sebeple** (bâzı peygamberlere ve âyetlere inanmakla sınırlı kalan) **pek az** (ve îmân sayılmayacak ve dilden öte geçmeyecek) **bir îmân dışında** (tüm gerçeklere) **inanamazlar** */bu yüzden (Abdullâh ibnü Selâm ve arkadaşları gibi) pek azı müstesnâ onlar îmân edemezler/.*

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقاً لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهاً
فَنَرُدَّهَا عَلٰٓى اَدْبَارِهَٓا اَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّٓا اَصْحَابَ السَّبْتِۜ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولاً ﴿٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 47

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اُو۫تُوا) **verildiler,** yâni Biz onlara verdik, neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitabı,** yâni ey Tevrât ve İncîl ehli! (اٰمِنُوا) **Îmân edin,** neye? (بِمَا) **o şeye** (Kur'ân'a) **ki,** (نَزَّلْنَا) **Biz indirdik,** ne olduğu hâlde? (مُصَدِّقاً) **tasdik edici** (doğrulayıcı) **olduğu hâlde,** neyi? (لِمَا) **o şeyi** (İlâhî kitapları) **ki,** kiminle berâberdir? (مَعَكُمْ) **sizinle berâberdir,** neden evvel? (مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ) **Biz sil**(ip dümdüz et)**meden evvel,** neyi? (وُجُوهاً) **birtakım yüzleri,** daha? (فَنَرُدَّ) **çevirmemizden,** neyi? (هَا) **onları** (yüzleri), ne üzerine? (عَلٰٓى اَدْبَارِهَا) **arkaları üzerine,** daha neden önce? (اَوْ نَلْعَنَ) **yâhut lânet etmemizden,** kime? (هُمْ) **onlara** (o yüzlerin sâhiplerine), ne gibi? (كَمَا لَعَنَّٓا) **lânet ettiğimiz gibi,** kime? (اَصْحَابَ السَّبْتِ) **Eshâb-ı Sebt'e** (cumartesi adamlarına), (وَكَانَ) **zâten oldu,** ne? (اَمْرُ اللّٰهِ) **Allâh'ın emri,** yâni takdîr ettiği her şey, nedir oldu? (مَفْعُولاً) **işlenmiş bir şey** (olmuş bitmiş bir iş)**!**

Meâl-i Şerîf - 47

47- Ey kendilerine kitap verilmiş olan o kimseler! Bizim (sizin içinizdeki) **birtakım yüzleri**(n hatlarını) **silip onları arkalarına** (yüzlerini enselerine) **çevirmemizden yâhut cumartesi** (günündeki balık avlama yasağını ihlâl edenleri maymun ve domuza çevirerek, o günün) **adamlarına lânet ettiğimiz gibi onlara da lânet etmemizden önce, sizinle birlikte bulunan** (İlâhî kitap)**ları tasdik edici olarak indirmiş bulunduğumuz** (Kur'ân-ı Kerîm'den ibâret) **o** (değerli) **şeye îmân edin. Zâten** (siz inanın-inanmayın) **Allâh'ın** (herhangi bir şey hakkındaki hüküm ve) **emri** (ezelde takdîr edilmesi hasebiyle mutlaka gerçekleşeceği için şimdiden) **yapılmış** (bitmiş olarak değerlendirmeniz gereken) **bir iş olmuştur.**

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَٓاءُ
وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰٓى اِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 48

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يَغْفِرُ) **mağfiret etmez** (bağışlamaz), neyi? (اَنْ يُشْرَكَ) **ortak koşulmasını,** kime? (بِهٖ) **O'na,** daha? (وَيَغْفِرُ) **mağfiret eder,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** nedir? (دُونَ ذٰلِكَ) **işte sana! Onun dışında** (kalmış)**dır,** kim için bağışlar? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** (وَمَنْ) **ama her kim,** (يُشْرِكْ) **ortak koşarsa,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (فَقَدِ افْتَرٰٓى) **muhakkak iftirâ etmiş** (uydurmuş) **olur,** neyi? (اِثْمًا) **bir günahı,** öyle günah ki, (عَظِيمًا) **pek büyük.**

Meâl-i Şerîf - 48

48- Şüphesiz ki Allâh Kendisine ortak koşulmasını(n cezâsını ebedî azap olarak kesin hükme bağladığı için şirki) **bağışlamaz.** (Habîbim!) **İşte sana!** (İstediği hükmü veren) **O** (Rabbin), **bunun dışındakini ise** (ne kadar büyük günah olsa da, tevbe şartı koşmaksızın) **dilediği kimse için bağışlar. Ama her kim Allâh'a** (herhangi bir şeyi) **ortak koşarsa, muhakkak ki o** (kişi kendisine nispetle bütün günahların hafif kalacağı) **pek büyük bir günah uydurmuş olur.**

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّٰهُ يُزَكِّى مَنْ يَشَٓاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 49

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kimlere? (اِلَى الَّذِينَ) **o kimselere ki,** (يُزَكُّونَ) **tezkiye ediyorlar** (temize

çıkarıyorlar), kimi? (اَنْفُسَهُمْ) **kendi nefislerini,** (بَلِ اللّٰهُ) **öyle** (dedikleri gibi onlar günahsız) **değil!** (Aslında) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يُزَكّ۪ي) **temize çıkarır,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** (وَلَا يُظْلَمُونَ) **ve onlar zulm olunmazlar,** ne kadar? (فَت۪يلًا) **bir** (hurma) **çekirdeğin**(in boşluğundaki incecik) **ipi kadar,** yâni sevaplarından bir şey noksan edilmek sûretiyle kılın ucu kadar bile zulme uğratılmazlar.

Meâl-i Şerîf - 49

49- (Ey Müslüman!) **Bakmadın mı o** (Yahûdî ve Hristiyan olan) **kimselere ki** ("Biz Allâh'ın oğulları ve dostlarıyız" gibi laflar ederek günahsızlık iddiâsıyla) **kendilerini temize çıkarmaktadırlar?!**

Öyle (dedikleri gibi onlar günahsız) **değil!** (Onların kendilerini temize çıkarmaları bir şey ifâde etmez, ancak) **Allâh dilediğini** (İslâm'a kavuşturarak bütün çirkinliklerden) **tertemiz kılar.** (Kendilerini temize çıkaran bu kişilere hak ettikleri cezâ verilecektir) **ama onlar en ufak ve en küçük bir zulümle** ***/bir** (hurma) **çekirdeğin**(in boşluğundaki incecik) **ipi kadar/ bir çekirdek zarı kadar/*** **bile haksızlığa uğratılmayacaklardır.**

اُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَۜ وَكَفٰى بِه۪ٓ اِثْمًا مُب۪ينًا ﴿٥٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 50

(اُنْظُرْ) (Habîbim!) **Bak,** (كَيْفَ يَفْتَرُونَ) **nasıl iftirâ ediyorlar** (uyduruyorlar), kime karşı? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a karşı,** neyi? (الْكَذِبَ) **o** (günahsızlık) **yalanı**(nı), (وَكَفٰى) **hâlbuki yeter,** ne? (بِه۪) **o** (iftirâları), ne cihetinden? (اِثْمًا) **büyük bir günah cihetinden,** öyle günah ki, (مُب۪ينًا) **apaçık.**

Meâl-i Şerîf - 50

50- (Habîbim!) **Bak** (gör) **ki; Allâh'a karşı nasıl da o** (günahsızlık) **yalanı**(nı) **uyduruyorlar. Hâlbuki** (hiçbir günahları olmasaydı bile) **apaçık bir günah olarak o** (şirk koşmaları günah olarak onlara) **yeterli olmuştur.**

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا نَص۪يبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ
وَيَقُولُونَ لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا هٰٓؤُ۬لَٓاءِ اَهْدٰى مِنَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا سَب۪يلًا ﴿٥١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 51

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kimlere? (اِلَى الَّذ۪ينَ) **o kimselere ki,** (اُو۫تُوا) **verildiler,** yâni Allâh-u Te'âlâ on-

lara verdi, neyi? (نَصِيبًا) **bir nasîbi,** öyle nasip ki, neden olucu? (مِنَ الْكِتَابِ) **o kitap** (Tevrât)**tan,** onlar ne oldukları hâlde? (يُؤْمِنُونَ) **îmân ediyorlar,** neye? (بِالْجِبْتِ) **putlara,** daha? (وَالطَّاغُوتِ) **şeytanlara,** daha ne oldukları hâlde? (وَيَقُولُونَ) **ve derler,** kim için? (لِلَّذِينَ) **o kimseler için ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni kâfir olanlar hakkında da derler, ne derler? (هٰؤُلَاءِ) **işte şunlar** (Mekke kâfirleri), nedir? (اَهْدٰى) **daha hidâyettedir** (doğrudur), kimden? (مِنَ الَّذِينَ) **o kimselerden ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni kâfirler îmân edenlerden daha doğrudur, ne cihetinden? (سَبِيلًا) **yol cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 51

51- Kendilerine o (Tevrât) **kitab**(ın)**dan bir nasip verilen o kişilere bakmadın mı ki; onlar o putlara ve şeytanlara îmân ediyorlar, üstelik** (kendileri Ehl-i Kitap oldukları için Müslümanları müşriklerden üstün tutmaları gerekirken) **o kâfir olmuş** (kitapsız) **kimseler için: "O îmân etmiş olan kimselerden**(se) **işte şunlar yol bakımından daha doğrudur" diyorlar.**

اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 52

(اُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** kimdir? (اَلَّذِينَ) **o kimselerdir ki,** (لَعَنَ) **lânet etti,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni onları rahmetinden uzak etti, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (وَمَنْ) **ve her kime,** (يَلْعَنِ) **lânet ederse,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (فَلَنْ تَجِدَ) **artık aslâ bulamazsın,** kim için? (لَهُ) **onun için,** neyi? (نَصِيرًا) **hiçbir yardımcıyı.**

Meâl-i Şerîf - 52

52- (Habîbim!) **İşte sana! Onlar ancak o kimselerdir ki; Allâh kendilerine lânet etmiş** (ve onları rahmetinden uzak etmiş)**tir. Zâten Allâh kime lânet ederse, artık sen aslâ onun için** (herhangi bir sûretle kendisini azaptan kurtaracak) **hiçbir yardımcı bulamazsın.**

اَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَاِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 53

(اَمْ لَهُمْ) **Yoksa onlar için var mıdır?** ne? (نَصِيبٌ) **bir nasip,** öyle nasip ki, neden olucu? (مِنَ الْمُلْكِ) **mülkten,** yâni o Müslümanlara karşı cephe alan Yahûdîlerin dünyevî saltanattan bir şeyleri yoktur. Faraza olsa bile, (لَا يُؤْتُونَ فَاِذًا)

işte o takdirde vermezler, kime? (اَلنَّاسَ) **insanlara,** neyi? (نَقِيرًا) **bir nakîri,** yâni cimriliklerinden dolayı hurma çekirdeğinin sırtındaki oyuğa denk gelecek bir pulu bile fakirlere vermezler.

Meâl-i Şerîf - 53

53- Yoksa o (Yahûdî ola)**nlar**(dan dünyâ hâkimiyetini ele geçireceklerine kesinkes inananlar, kendileri) **için** (saltanat ve) **mülkten bir nasip mi var** (sanıyorlar)?! **Zâten o takdirde** (aşırı cimriliklerinden dolayı hurma) **çekirdeğin**(in) **sırtındaki oyuğ**(a denk değerde bir pul)**u bile insanlara vermezlerdi.** (Zengin olmaları durumunda böyle olacak kimselerden fakirken ne hayır beklenir?!)

اَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلٰى مَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۚ فَقَدْ اٰتَيْنَٓا
اٰلَ اِبْرٰهٖيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَاٰتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظٖيمًا ﴿٥٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 54

(اَمْ يَحْسُدُونَ) **Yoksa onlar haset mi ediyorlar?** kime? (اَلنَّاسَ) **insanlara,** neye karşı? (عَلٰى مَٓا) **o şeye karşı ki,** (اٰتٰى) **verdi,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), o verdiği neden neş'et edici olduğu hâlde? (مِنْ فَضْلِهٖ) **fazl**(-u ihsân)**ından,** yâni o Yahûdîler Allâh-u Te'âlâ'nın fazl-u kereminden insanlara verdiği birtakım nîmetlere haset mi ediyorlar? (فَقَدْ اٰتَيْنَا) **nitekim muhakkak Biz verdik,** kime? (اٰلَ اِبْرٰهٖيمَ) **İbrâhîm'in âilesine,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o** (Tevrât, İncîl ve Zebûr) **kitapları**(nı), daha? (وَالْحِكْمَةَ) **ve hikmeti** (nübüvveti), daha? (وَاٰتَيْنَا) **ve biz verdik,** kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (مُلْكًا) **bir mülkü,** öyle mülk ki, (عَظٖيمًا) **pek büyük.**

Meâl-i Şerîf - 54

54- Yoksa o (Yahûdî ola)**nlar Allâh'ın,** (onlar hak ettiği için değil sırf) **fazl**(-ı ihsân)**ından kendilerine vermiş olduğu** (peygamberlik, kitap vesâir fazîletli) **şeylere karşı o** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve onunla birlikte olan) **insanlara mı hased ediyorlar?!**

(Bizim dilediğimiz kullara böyle şeyler vermemiz nasıl yadırganabilir?!) **Nitekim muhakkak Biz** (daha önce) **o** (Tevrât, İncîl ve Zebûr) **kitapları**(nı) **ve** (peygamberlik, fıkıh gibi) **hikmet** (ler)**i İbrâhîm'in âilesine vermiştik.**

Üstelik onlar(dan Yûsuf, Dâvûd ve Süleymân *(Aleyhimüsselâm)*)**a pek büyük bir** (saltanat ve) **mülk de vermiştik.** (Artık Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbına da buna benzer lütuflarda bulunmuş olmamıza kim îtirâz edebilir?!)

فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ بِهٖ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُۜ وَكَفٰى بِجَهَنَّمَ سَعٖيرًا ﴿٥٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 55

(فَمِنْهُمْ) **İşte o** (Yahûdî ola)**nlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (اٰمَنَ) **îmân etti,** kime? (بِهٖ) **ona,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselam)*a veyâ Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e, (وَمِنْهُمْ) **yine onlardan vardır,** kim? (مَنْ) **öyle kimse ki,** (صَدَّ) **yüz çevirdi,** kimden? (عَنْهُ) **ondan,** yâni İbrâhîm *(Aleyhisselam)*a veyâ Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e inanmaktan, (وَكَفٰى) **ve yeterli oldu,** ne? (بِجَهَنَّمَ) **cehennem,** yâni cehennem onlara yeter, ne olduğu hâlde? (سَعٖيرًا) **son derece alevlendirilmiş korkunç bir ateş olarak.**

Meâl-i Şerîf - 55

55- O (Yahûdî ola)**nlardan, o** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* âilesinin kitap ve nübüvvete mazhar olduğu)**na îmân etmiş olan kimse de vardır, yine içlerinden** (İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*a inanmayıp) **ondan yüz çevirmiş olan kimse de vardır.**

Ama (onu inkâr edenler, dâvâsına bir zâfiyet getiremedikleri gibi, seni inkâr edenler de senin gücüne bir halel getiremezler. Eğer dünyâda peşînen cezâları verilmezse) **çok alevlendirilmiş pek korkunç bir ateş olarak cehennem** (onlara) **yeterli olmuştur.**

اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلٖيهِمْ نَارًاۜ كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَزٖيزًا حَكٖيمًا ﴿٥٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 56

(اِنَّ الَّذٖينَ) **Şüphesiz o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **inkâr ettiler,** neyi? (بِاٰيَاتِنَا) **Bizim âyetlerimizi,** (سَوْفَ نُصْلٖى) **yakında girdireceğiz,** kimi? (هِمْ) **onları,** nereye? (نَارًا) **görülmemiş büyük bir ateşe,** (كُلَّمَا) **her ne zaman,** (نَضِجَتْ) **iyice pişip dağıldı,** ne? (جُلُودُهُمْ) **derileri,** (بَدَّلْنَا) **Biz tebdîl ettik,** yâni o derilerin yerine vereceğiz, kime? (هُمْ) **onlara,** neyi? (جُلُودًا) **birtakım derileri,** öyle deriler ki, (غَيْرَهَا) **o** (yanıp dağıla)**nlardan başka,** niçin? (لِيَذُوقُوا) **tatsınlar** (tatmaları devamlı olsun) **için,** neyi? (اَلْعَذَابَ) **azâbı,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (عَزٖيزًا) **ziyâde izzet** (ve gâlibiyet) **sâhibi,** daha kimdir oldu? (حَكٖيمًا) **yegâne hüküm** (ve hikmet) **sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 56

56- Şüphesiz o kimseler ki Bizim âyetlerimizi inkâr etmişlerdir; yakında onları görülmemiş büyük bir ateşe girdireceğiz.

Her ne zaman derileri (o ateşte) **iyice pişip dağılacak olsa, onların yerine kendilerine başka birtakım deriler veririz ki** (yanma izleri taşımayan o yepyeni derilerinin yanmasıyla) **azâbı** (devamlı olarak) **tatsınlar.**

Şüphesiz ki Allâh dâima Azîz ve Hakîm olmuştur. (Bu nedenle suçlular hakkında dilediğini yapmasına engel çıkarılamaz, zâten O, suçsuz yere azap etmek gibi hikmetsiz bir iş de yapmaz.)

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا اَبَدًاۜ لَهُمْ فِيهَا اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌۘ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 57

(وَالَّذِينَ) **Ama o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni inanılması gereken her şeye inandılar, daha? (وَعَمِلُوا) **ve işlediler,** neyi? (اَلصَّالِحَاتِ) **sâlih amelleri** (şerîatın iyi kabûl ettiği işleri), (سَنُدْخِلُ) **muhakkak girdireceğiz,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereye? (جَنَّاتٍ) **pek değerli cennetlere,** öyle cennetler ki, (تَجْرِى) **sürekli akmaktadır,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından,** ne? (اَلْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** ne oldukları hâlde onları girdireceğiz? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler** (olmaları mukadder) **olarak,** nerede? (فِيهَا) **onların içerisinde** (o cennetlerde), ne kadar? (اَبَدًا) **ebediyyen,** yâni sonsuza kadar, daha öyle cennetler ki, (لَهُمْ) **onlar için vardır,** nerede? (فِيهَا) **onların içerisinde** (o cennetlerde), ne? (اَزْوَاجٌ) **zevceler** (hanımlar), öyle eşler ki, (مُطَهَّرَةٌ) **tertemiz kılınmış,** yâni hayız, nifas gibi hâllerden vesâir ayıplardan ve kusurlardan berî (uzak) olan hanımlar vardır, daha ne yapacağız? (وَنُدْخِلُ) **ve girdireceğiz,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereye? (ظِلًّا) **büyük bir gölgeye,** öyle gölge ki, (ظَلِيلًا) **ziyâde gölgeli,** yâni büyük ve dâimî olan, sıcaklık ve soğukluktan uzak, koyu ve tatlı bir gölge olan Arş'ın gölgesinde onları dinlendireceğiz.

Meâl-i Şerîf - 57

57- Ama o kimseler ki; (inanılması gereken her şeye) **îmân etmiştirler ve** (bununla yetinmeyip, namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler; muhakkak Biz onları sonsuza kadar içlerinde ebedî kalıcı kimseler olmak üzere pek kıymetli cennetlere girdireceğiz ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır.**

Ayrıca kendileri için orada (hayız, nifas gibi hâllerden vesâir ayıplardan ve kusurlardan, maddî ve mânevî tüm pisliklerden) **tertemiz kılınmış zevceler** (hanımlar) **vardır.**

Üstelik Biz onları (sıcak ve soğuğun tesir etmeyeceği, uzun mesâfeli ve) **tam gölgeli** (olan) **dâimî** (ve koyu) **bir gölgeye sokacağız.**

اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ اِلٰٓى اَهْلِهَاۙ وَاِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ اَنْ تَحْكُمُوا
بِالْعَدْلِۜ اِنَّ اللّٰهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهٖۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ سَمٖيعًا بَصٖيرًا ﴿٥٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 58

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (يَأْمُرُ) **emrediyor,** kime? (كُمْ) **size,** neyi emrediyor? (اَنْ تُؤَدُّوا) **ulaştırmanızı,** neyi? (اَلْاَمَانَاتِ) **emânetleri,** kime? (اِلٰٓى اَهْلِهَا) **ehline,** daha? (وَاِذَا حَكَمْتُمْ) **hükmettiğiniz zaman,** nerede? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** neyi emrediyor? (اَنْ تَحْكُمُوا) **hükmetmenizi,** ne ile? (بِالْعَدْلِ) **adâletle,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (نِعِمَّا) **ne güzel oldu o şey,** öyle şey ki, (يَعِظُ) **vaaz ediyor,** kime? (كُمْ) **size,** ne ile? (بِهٖ) **onunla,** yâni emânetleri ödemek ve hükümlerinizde adâletli olmakla, Allâh-u Te'âlâ size ne güzel öğütler veriyor, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (سَمٖيعًا) **ziyâde işitici,** daha kimdir oldu? (بَصٖيرًا) **ziyâde görücü.**

Meâl-i Şerîf - 58

58- Şüphesiz ki Allâh emânetleri ehline ulaştırmanızı ve insanlar arasında (herhangi bir konuda karar ve) **hüküm verdiğiniz zaman adâletle hükmetmenizi size emretmektedir. Gerçekten Allâh**(ın öğütleri var ya); **O'nun size kendisiyle vaaz etmekte bulunmuş olduğu o şey ne güzel olmuştur. Muhakkak ki Allâh** (emânetler dâhil tüm konulardaki beyanlarınızı) **dâimâ** (çok iyi duyan bir) **Semî' ve** (tüm muâmelelerinizi hakkıyla gören bir) **Basîr olmuştur.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اَطٖيعُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُوا الرَّسُولَ وَاُو۬لِي الْاَمْرِ مِنْكُمْۚ
فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فٖي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَاَحْسَنُ تَأْوٖيلًا ﴿٥٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 59

(يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (اَطٖيعُوا) **itâat edin,** kime? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَاَطٖيعُوا) **ve itâat edin,**

kime? (الرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** daha? (وَأُولِى الْأَمْرِ) **emir sâhiplerine** (idârecilere), kimden olduğu hâlde? (مِنْكُمْ) **siz**(in gibi müminler)**den,** (فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ) **artık eğer münâzaa eder**(ek anlaşmazlığa düşer)**seniz,** ne hususta? (فِى شَىْءٍ) **bir şey hakkında,** (فَرُدُّوهُ) **hemen döndürün** (ve havâle edin), neyi? (هُ) **onu,** kime? (إِلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالرَّسُولِ) **ve o Rasûl'e,** yâni ihtilâfa düştüğünüz her hususta, Kur'ân-ı Kerîm'e ve hadîs-i şeriflere mürâcaat edin, (إِنْ كُنْتُمْ) **eğer olduysanız,** nedir olduysanız? (تُؤْمِنُونَ) **îmân ediyorsunuz,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالْيَوْمِ) **o güne,** öyle gün ki, (الْآخِرِ) **o** (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek) **olan,** yâni âhiret gününe, (ذٰلِكَ) (ey Müslüman!) **işte sana! Bu** (şekilde ihtilaflı meseleleri Kur'ân'a ve Sünnet'e havâle etmen), nedir? (خَيْرٌ) **çok hayırlıdır,** daha? (وَأَحْسَنُ) **en güzel olandır,** ne cihetinden? (تَأْوِيلًا) **âkibet** (netîce) **bakımından.**

Meâl-i Şerîf - 59

59- Ey îmân etmiş olan o kimseler! Allâh'a itâat edin, o Rasûl'e ve siz(in gibi müminler)**den olan** (âlimler, kadılar ve idâreciler konumundaki) **ülü'l-emre de itâat edin.** (Ama bu hüküm onların size Allâh ve Rasûlü'nün itâatini emretmeleriyle kayıtlıdır.)

Artık siz (ve yöneticileriniz, dinde yeri olan bir mesele ile alâkalı) **herhangi bir şey hakkında** (bir karar veremeyip aranızda) **çekişirseniz hemen o** (meselenin doğru yorumu)**nu Allâh**(ın kitabın)**a ve** (kendisi mevcutsa bizzât) **o Rasûl'e** (buna da imkân bulamazsanız onun sünnetine) **çeviri**(p havâle edi)**n.**

Eğer siz Allâh'a ve o (dünyâ günlerinden) **son**(ra gelecek mahşer) **gün**(ün)**e îmân etmekte olduysanız** (size emredileni aynen yerine getirin)**!**

(Ey Müslüman!) **İşte sana! Bu** (türlü fikir ayrılıklarında Kur'ân ve Sünnet'e başvurmanız elbette) **çok hayırlıdır,** (âhirette güzel sonuç vereceği için) **netîce îtibârıyla da en güzel olandır.**

Âyet-i celîlede geçen "Ülü'l-emr"den kimlerin kastedildiği hakkında birkaç görüş vardır: Birincisi Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* zamânında olan ve ondan sonra bulunan Müslümanların emirleridir ki; halîfeler, sultanlar, kadılar, ordu komutanları ve harbe gönderilen müfreze emirleri buna dâhildirler.

İkincisi dîni iyi bilen fıkıh âlimleridir ki, bu görüş İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)* başta olmak üzere birçok sahâbe ve tâbi'în tarafından tercih edilmiştir. Zîrâ diğer emirlerin, İslâm'ın hükümlerini iyi bilen ulemâya başvurmadan hareket etmesi imkânsızdır. Bu konuda birkaç görüş daha varsa da en isâbetli görüş bu ikisidir.

Bu hususta geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/265-285*

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ
وَمَٓا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرٖيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُٓوا اِلَى الطَّاغُوتِ
وَقَدْ اُمِرُٓوا اَنْ يَكْفُرُوا بِهٖ وَيُرٖيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعٖيدًا ﴿٦٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 60

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kime? (اِلَى الَّذٖينَ) **o kimselere ki,** (يَزْعُمُونَ) **iddiâ ediyorlar,** neyi? (اَنَّهُمْ) **şüphesiz onlar,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** neye? (بِمَٓا) **o şeye** (Kur'ân-ı Kerîm'e) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kime? (اِلَيْكَ) **sana,** daha? (وَمَٓا) **o şeye** (Tevrât-ı Şerif'e) **de** (inandıklarını iddiâ ediyorlar) **ki,** (اُنْزِلَ) **indirildi,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكَ) **senden evvel,** ne oldukları hâlde iddiâ ediyorlar? (يُرٖيدُونَ) **murâd ettikleri** (istedikleri) **hâlde,** neyi? (اَنْ يَتَحَاكَمُٓوا) **muhâkemeleşmeyi** (ihtilâf ettikleri mesele hakkındaki hükmü arz etmeyi), kime? (اِلَى الطَّاغُوتِ) **Tâğût'a** (şeytan gibi bir adam olan Kâ'b ibnü Eşref isimli Yahûdîye), (وَقَدْ اُمِرُٓوا) **hâlbuki emrolunmuştular,** ne ile? (اَنْ يَكْفُرُوا) **inkâr etmeleriyle,** kimi? (بِهٖ) **onu,** daha? (وَيُرٖيدُ) **ve istiyor,** kim? (الشَّيْطَانُ) **şeytan,** neyi? (اَنْ يُضِلَّ) **saptırmayı,** kimi? (هُمْ) **onları,** ne ile? (ضَلَالًا) **saptırmakla,** öyle saptırmak ki, (بَعٖيدًا) **çok uzak,** burada (ضَلَالْ) kelimesi (اِضْلَالْ) mânâsındadır. (ضَلَالْ) kelimesi asıl lügatı üzere de kalabilir ki, meâl-i şerîfteki mânâ buna göre verilmiştir.

Meâl-i Şerîf - 60

60- (Habîbim!) **Bakmadın mı o kimselere ki, gerçekten kendilerinin sana indirilmiş olan** (Kur'ân)**a da, senden önce indirilmiş bulunan** (İlâhî kitap)**lara da îmân etmiş olduklarını iddiâ ediyorlar, ama onlar o** (peygamber düşmanlığında aşırı giden Kâ'b ibnü Eşref isimli insan şeytanlarından olan) **Tâğût'a hakem olarak başvurmak istiyorlar?! Hâlbuki kendileri gerçekten onu inkâr etmeleriyle emrolunmuşlardı. Şeytan ise** (ölüme kadar sürecek olan ve geri dönüşü olmayan) **çok uzak bir sapıklıkla onları** (haktan) **saptırmak istiyor.**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)* âyet-i celîlenin iniş sebebini şöyle açıklamıştır: "Bişr isimli bir münâfıkla bir Yahûdî arasında gelişen bir dâvâ üzerine Yahûdî, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in rüşvet kabûl etmeyeceğini ve hükmünde adâletsizlik yapmayacağını bildiği için ona mürâcaat talep etmiş, münâfık ise rüşvet vererek dâvâyı lehine çevireceğine inandığı, işte bu âyet-i kerîmede "Tâğût (şeytan)" diye adlandırılan Kâ'b ibnü Eşref adındaki Yahûdî'ye başvurmak istemişti. Fakat Yahûdî'nin ısrârı üzerine dâvâ Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e intikāl edince, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* kendisine sorulan dâvâda Yahûdî'yi haklı gördüğü için hükmü onun lehine verdi.

Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in huzûrundan çıktıklarında o münâfık hasmı olan Yahûdî'ye yapışarak: 'Bu dâvâyı bir de Ömer'e soralım' deyince, birlikte onun yanına gittiler. Yahûdî ona: 'Biz Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in huzûruna çıkıp kendisine bir dâvâ intikāl ettirdik, kendisi hükmü benim lehime netîcelendirince bu onun hükmüne râzı olmayıp bir de sana mürâcaat etmek istedi' dedi. Bunun üzerine Ömer *(Radıyallâhu Anh)* münâfığa dönüp Yahûdî'nin anlattıklarının doğru olup olmadığını sordu, 'Evet' cevâbını alınca da: 'Siz biraz bekleyin, ben şimdi aranızda hükmedeceğim' dedi ve kılıcını kuşanarak yanlarına gelir gelmez münâfığın boynunu vurup: 'Allâh'ın kararına ve Rasûlü'nün hükmüne râzı olmayana karşı işte ben böyle hüküm veririm' dedi. Bunun üzerine Cibrîl *(Aleyhisselâm)* Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gelerek: 'Şüphesiz ki Ömer hak ile bâtılın arasını ayırmıştır' buyurunca, Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* Ömer *(Radıyallâhu Anh)*a: 'Sen Fârûk'sun' buyurdu." *(es-Sa'lebî, el-Keşfü ve'l-beyân, 10/453-454; el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, sh:166; es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 4/518-519; el-Beyzâvî, en-Nesefî, el-Hâzin, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/105)*

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُولِ
رَاَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًاۚ ﴿٦١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 61

(وَاِذَا قِيلَ) **Denildiği zaman,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne denildiği zaman? (تَعَالَوْا) **gelin** (başvurun), neye? (اِلٰى مَٓا) **o şeye ki,** (اَنْزَلَ) **indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni aranızdaki meselelerde Allâh-u Te'âlâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'inde indirdiği hükümlere başvurun, daha kime başvurun? (وَاِلَى الرَّسُولِ) **ve o Rasûl'e,** yâni: "Aranızda hükmetmek için gönderilmiş olan peygambere mürâcaat edin" denildiğinde, (رَاَيْتَ) **sen görürsün,** kimi? (اَلْمُنَافِقِينَ) **o münâfıkları,** ne oldukları hâlde? (يَصُدُّونَ) **yüz çeviriyorlar,** kimden? (عَنْكَ) **senden,** ne ile? (صُدُودًا) **tam bir yüz çevirmekle.**

Meâl-i Şerîf - 61

61- O (peygamberin hükmüne râzı olmayıp başkasına başvurmak isteye)**n** (münâfık)**lara: "Allâh'ın** (kitabında) **indirmiş olduğu şeye ve** (aranızda hüküm vermesi için) **o Rasûl'e gelin" denildiği zaman o münâfıkları görürsün ki, senden tam bir yüz çevirişle yüz çevirirler** (ve rüşvet yedirerek hükmü lehlerine çevirecekleri başka bir hakeme mürâcaat ederler).

فَكَيْفَ اِذَٓا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَٓاؤُكَ
يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَٓا اِلَّٓا اِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 62

(فَكَيْفَ) **Peki ya nasıl?!** Yâni hâlleri nice olacak? ne zaman? (اِذَٓا اَصَابَتْ) **isâbet ettiğinde,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (مُصِيبَةٌ) **bir musîbet,** yâni başlarına bir felâket

gelince, ne sebebiyle? (بِمَا) **o şey(ler) sebebiyle ki,** (قَدَّمَتْ) **takdim etti** (işledi), ne? (اَيْدِيهِمْ) **elleri,** yâni Tâğût'a mürâcaat etmek ve senin hükmünden dönmek gibi işledikleri suçlar sebebiyle başlarına bir felâket geldiğinde hâlleri nice olacak?! (ثُمَّ جَٓاؤُ) **Sonra geldiler,** kime? (كَ) **sana,** ne oldukları hâlde? (يَحْلِفُونَ) **yemin eder oldukları hâlde,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** ne diye? (اِنْ اَرَدْنَٓا) **biz murâd etmedik,** yâni senden başkasına danışarak kastetmedik, (اِلَّٓا اِحْسَانًا) **ancak** (hasımlara) **bir iyilik yapma,** daha? (وَتَوْفِيقًا) **ve bir ara bulma.**

Meâl-i Şerîf - 62

62- (Habîbim!) **Peki ya** (senin hükmüne râzı olmamak gibi) **ellerinin sunmuş olduğu** (kötü) **şeyler sebebiyle kendilerine** (öldürülme gibi) **bir musîbet** (gelip) **çattığında** (halleri) **nice olacak?! Sonra bir de** (kan sâhipleri utanmadan): **"Biz** (başkasına mürâcaat etmekle sana muhâlefet kastetmedik) **ancak** (iki hasım hakkında) **bir iyilik yapmak ve arabulmak istedik" diye Allâh'a yemin eder oldukları hâlde sana gediler.**

اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ يَعْلَمُ اللّٰهُ مَا ف۪ي قُلُوبِهِمْ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ
وَقُلْ لَهُمْ ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَل۪يغًا ﴿٦٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 63

(اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** kimlerdir? (اَلَّذ۪ينَ) **o kimselerdir ki,** (يَعْلَمُ) **biliyor,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (مَا) **o şeyi ki,** nerededir? (ف۪ي قُلُوبِهِمْ) **onların kalplerindedir,** onların hâli böyle olunca, (فَاَعْرِضْ) **artık sen yüz çevir,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan** (laflarına bakma), daha? (وَعِظْ) **ve vaaz et,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni vaaz ederek onları münâfıklıktan menet, daha ne yap? (وَقُلْ) **ve söyle,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne hakkında? (ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ) **kendi nefisleri hakkında** veyâ **kendi kendilerine iken,** yâni kimse olmadığı bir yerde yalnız başlarına iken onlara söyle, neyi söyle? (قَوْلًا) **bir sözü,** öyle söz ki? (بَل۪يغًا) **beliğ,** yâni çok tesir edici ve münâfıklıktan caydırma gâyesine iyice ulaşıcı.

Meâl-i Şerîf - 63

63- (Habîbim!) **İşte sana! O** (münâfık ola)**nlar öyle kimselerdir ki; kalplerinde bulunan** (sahtekârlık ve nifâk)**ı sâdece Allâh bilmektedir.** (Bu yüzden yalan yere yemin etmeleri ve niyetlerini gizlemeleri kendilerini azaptan kurtaramayacaktır.)

Artık sen onlar(ın mâzeretlerini geçerli saymak)**dan yüz çevir** */(sağ kalmalarını gerektiren bâzı hikmetlerden dolayı)* ***onlar****(ı cezâlandırmak)****dan yüz çevir/*** **kendilerine** (sitemli bir şekilde) **öğüt ver ve kendileri**(nin doğru yolu bulmaları) **hakkında** ***/kendi kendilerine*** *(yalnız kalmış)* ***iken/*** **onlara** (çok etkili ve münâfıklıktan caydırma gâyesine) **iyice ulaşıcı bir söz söyle.**

وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِؕ وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَلَمُٓوا اَنْفُسَهُمْ
جَٓاؤُ۫كَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَح۪يمًا ﴿٦٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 64

(وَمَٓا اَرْسَلْنَا) **Bir göndermedik,** kimi? (مِنْ رَسُولٍ) **hiçbir rasûlü,** yâni biz hiçbir peygamberi, hiçbir şey için göndermedik, (اِلَّا لِيُطَاعَ) **ancak itâat olunsun için** (gönderdik), ne ile? (بِاِذْنِ اللّٰهِ) **Allâh'ın izni** (emri) **ile,** yâni o peygambere itâat edilmesini emretmesi sebebiyle, (وَلَوْ اَنَّهُمْ) **ve eğer gerçekten onlar,** (اِذْ ظَلَمُٓوا) **zulmettikleri vakitte,** kime? (اَنْفُسَهُمْ) **kendi nefislerine,** yâni senin hükmüne râzı olmayıp Tâğût'a müracaat etmek sûretiyle münâfıklık yaparak canlarını cehenneme arz ettiklerinde, (جَٓاؤُ۫) **gelseler,** kime? (كَ) **sana,** yâni bu günahlarının peşine hiç beklemeden suçlarından tevbe ederek ve seninle tevessülde bulunarak (seni Allâh ile aralarında vesîle ve aracı edinerek) sana gelseler, daha ne yapsalar? (فَاسْتَغْفَرُوا) **mağfiret** (bağışlanma) **dileseler,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni yaptıklarına pişman olup vazgeçerek günahlarının affını Allâh-u Te'âlâ'dan isteseler, daha ne olsa? (وَاسْتَغْفَرَ) **mağfiret dilese,** kim için? (لَهُمُ) **onlar için,** kim? (الرَّسُولُ) **o Rasûl,** yâni sen de onların affını Benden istesen, (لَوَجَدُوا) **elbette bulurlar,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** ne olduğu hâlde? (تَوَّابًا) **tevbeleri**(ni) **son derece kabûl edici,** daha ne oldu hâlde? (رَح۪يمًا) (kendilerine) **ziyâde acıyıcı.**

Meâl-i Şerîf - 64

64- Biz hiçbir rasûlü kendisine Allâh'ın izni (ve emri) **ile itâat olunmasından başka bir şey için göndermedik. Eğer gerçekten onlar** (günahlar işleyerek) **nefislerine zulmettikleri zaman** (senin huzûrunda tevbe etmek üzere sağlığında veyâ vefâtından sonra) **sana gelseler ve Allâh'tan** (af ve) **mağfiret dileseler, o** (Rabbi nezdinde çok değerli olan senin gibi bir) **Rasûl de kendileri için bağışlanma talebinde bulunsa, elbette onlar Allâh'ı** (tevbelerini çokça kabûl eden bir) **Tevvâb ve** (lütfuyla kendilerine çok acıyan bir) **Rahîm olarak bulurlar.** ***(en-Nesefî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/108-109)***

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فٖٓي اَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْل۪يماً ﴿٦٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 65

(فَلَا وَرَبِّكَ) **Hayır!** (İş onların dediği gibi değil!) **Senin Rabbine yemin ederim ki;** (لَا يُؤْمِنُونَ) **îmân etmiş olmazlar,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يُحَكِّمُو) **onlar hakem tâyin edinceye kadar,** kimi? (كَ) **seni,** nerede? (فيمَا) **o şeyde ki,** (شَجَرَ) **karıştı,** nerede? (بَيْنَهُمْ) **aralarında,** yâni mümin olabilmeleri için aralarında ihtilâfa düştükleri hususta seni hakem tâyin edecekler, (ثُمَّ لَا يَجِدُوا) **sonra** (sen aralarındaki bir mesele hakkında hüküm verince) **bulmayacaklar,** nerede? (فٖٓي اَنْفُسِهِمْ) **kendi içlerinde** (kalplerinde), neyi? (حَرَجاً) **bir sıkıntıyı** (bir şüpheyi ve kabûlünde zorlanmayı), neden dolayı? (مِمَّا) **o şeyden dolayı ki,** (قَضَيْتَ) **sen** (onunla) **hükmettin,** daha ne yapacaklar? (وَيُسَلِّمُوا) **teslim olacaklar,** yâni senin emrine boyun eğecekler, ne ile? (تَسْل۪يماً) **tam bir teslîmiyetle.**

Meâl-i Şerîf - 65

65- Hayır! (İş o münâfıkların anladığı gibi değildir. Habîbim!) **Senin Rabbine andolsun ki; onlar îmân etmiş olamazlar, tâ ki** (görüş ayrılığına düştükleri için) **aralarında karışmış olan şeylerde seni hakem tâyin edecekler, sonra hüküm vermiş olduğun o şeyden dolayı kendi içlerinde hiçbir sıkıntı** (bir şüphe ve kabûlünde zorlanma) **bulmayacaklar ve tam bir teslîmiyetle** (senin emrine) **boyun eğecekler.**

وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُٓوا اَنْفُسَكُمْ اَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ اِلَّا قَل۪يلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِه۪ لَكَانَ خَيْراً لَهُمْ وَاَشَدَّ تَثْب۪يتاً ﴿٦٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 66

(وَلَوْ اَنَّا) **Ve eğer gerçekten Biz,** (كَتَبْنَا) (farz olarak) **yazsaydık,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **o** (senin emirlerine muhâtap ola)**nlar üzerine,** ne diye? (اَنِ اقْتُلُٓوا) **öldürün diye,** neyi? (اَنْفُسَكُمْ) **kendi nefislerinizi,** (اَوِ اخْرُجُوا) **yâhut çıkın,** nereden? (مِنْ دِيَارِكُمْ) **yurtlarınızdan,** yâni eğer Biz o senin emir ve yasaklarına muhâtap olanlara, özellikle münâfıklara, tevbelerinin kabûlü için intihar etmelerini veyâ memleketlerini terk etmelerini emretseydik, (مَا فَعَلُو) **yapmazlardı,** neyi? (هُ) **onu,** yâni üzerlerine farz edilen şeyi hiçbiri yapmazdı, (اِلَّا قَل۪يلٌ) **ancak çok az(ı) müstesnâ,** öyle azınlık ki kimden olucu? (مِنْهُمْ) **onlardan** (onlar da hâlis

müminlerdir), (وَلَوْ اَنَّهُمْ) **ve şüphesiz eğer onlar,** (فَعَلُوا) **yapsalardı,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يُوعَظُونَ) **öğütleniyorlar,** ne ile? (بِهِ) **onunla,** yâni kendilerine verilen öğüdü yerine getirselerdi, (لَكَانَ) **elbette o** (itâatları) **olurdu,** nedir olurdu? (خَيْرًا) **çok hayırlı,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** daha? (وَاَشَدَّ) **çok kuvvetli olurdu,** ne cihetinden? (تَثْبِيتًا) **sebât verme** (ve îmânlarını sağlamlaştırma) **cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 66

66- Eğer geçekten Biz (İsrâîloğullarına emrettiğimiz gibi) **o** (senin emirlerine muhâtap ola)**nlar üzerine de: "Kendilerinizi öldürün" veyâ "Yurtlarınızdan çıkın" diye** (bir hükmü farz olarak) **yazsaydık, içlerinden bunu ancak** (sahâbe-i kirâm gibi hâlis mümin olan) **bir azınlık yapardı.**

Eğer şüphesiz onlar (peygambere itâat husûsunda) **kendisiyle öğütlenmekte oldukları o şeyi yapsalardı, elbette o** (itâatleri) **kendileri için** (dünyâ ve âhirette) **çok hayırlı bir şey,** (îmânlarına) **sebât verme** (ve inançlarını sağlamlaştırma) **bakımından da çok kuvvetli olurdu.**

وَاِذًا لَاٰتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 67

(وَاِذًا لَاٰتَيْنَا) **Ve o** (emrolundukları şeyi yaptıkları) **takdirde elbette verirdik,** kime? (هُمْ) **onlara,** nereden? (مِنْ لَدُنَّا) **Kendi tarafımızdan,** neyi? (اَجْرًا) **çok değerli bir ecri,** öyle ecir ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 67

67- İşte o (emrolundukları şeyi yaptıkları) **zaman Biz de onlara Kendi tarafımızdan elbette çok kıymetli büyük bir mükâfât verirdik** (ve bildikleriyle amel ettikleri için, bilmedikleri ledün ilmini onlara öğretirdik).

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 68

(وَلَهَدَيْنَا) **Ve elbette hidâyet ederdik,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereye? (صِرَاطًا) **bir yola,** öyle yol ki, (مُسْتَقِيمًا) **dosdoğru,** yâni elbette onları cennete götürecek dosdoğru yola eriştirecek sâlih amellere kavuştururduk.

Meâl-i Şerîf - 68

68- Ayrıca elbette onları (Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsına kavuşturacak amellere hidâyet edecek) **dosdoğru bir yola da eriştirirdik.**

وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَاُو۬لٰٓئِكَ مَعَ الَّذ۪ينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيّ۪نَ وَالصِّدّ۪يق۪ينَ وَالشُّهَدَٓاءِ وَالصَّالِح۪ينَۚ وَحَسُنَ اُو۬لٰٓئِكَ رَف۪يقاًۜ ﴿٦٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 69

(وَمَنْ) **Her kim,** (يُطِعِ) **itâat ederse,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَالرَّسُولَ) **ve o Rasûl'e,** yâni farzlarını edâ edip, tâyin ettiği sünnetlerde de Peygamber *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e itâat ederse, (فَاُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** kimlerle berâberdir? (مَعَ الَّذ۪ينَ) **o kimselerle berâberdir ki,** (اَنْعَمَ) **in'âm etti** (nâmet verdi)**,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kime? (عَلَيْهِمْ) **onlara,** onlar da kimlerden oldukları hâlde? (مِنَ النَّبِيّ۪نَ) **nebî** (peygamber)**lerden,** daha? (وَالصِّدّ۪يق۪ينَ) **sıddîklardan,** daha? (وَالشُّهَدَٓاءِ) **şehitlerden,** daha? (وَالصَّالِح۪ينَ) **sâlihlerde,** (وَحَسُنَ) **ve ne güzel oldu,** buradaki fiil-i mâzî, fiil-i teaccüb mânâsındadır ki takdîr-i kelâm (وَمَا اَحْسَنَ) şeklindedir, *(el-Âlûsî, 6/134)* kim? (اُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** ne cihetinden? (رَف۪يقاً) **arkadaş cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 69

69- Ama her kim Allâh'a ve o Rasûl'e itâat ederse, (Habîbim!) **işte sana! Onlar Allâh'ın kendilerine in'âm** (ve ikram)**da bulunmuş olduğu; o nebîler, sıddîklar, şehitler ve** (iyi amel sâhibi olan) **sâlihlerle berâberdirler. İşte sana! Onlar, arkadaş olarak ne de güzel olmuştur!**

Âyet-i celîlenin iniş sebebi hakkında birçok rivâyet mevcuttur:

a) Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in âzatlısı Sevbân *(Radıyallâhu Anh)* Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e karşı çok muhabbetli olduğundan onu görmeden hiç duramazdı. Bir gün rengi değişmiş ve yüzünde üzüntü eseri belirgin bir hâlde huzûr-u risâlete geldiğinde Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ona: "Senin rengini değiştiren şey nedir?" diye sordu.

O: "Yâ Rasûlellâh! Bende hiçbir hastalık ve ağrı yok. Ancak seni göremediğim zaman tekrar sana kavuşuncaya kadar çok sıkıntı çekiyorum, sonra âhireti düşündüğümde seni hiç göremeyeceğimden korkuyorum. Çünkü sen peygamberlerin makāmına yükseltileceksin, benimse cennete gireceğim bile şüpheli, eğer girecek olursam da senin makāmından daha aşağı bir mertebede olacağım kesin, yok eğer cennete hiç giremezsem o vakit seni ebediyyen göremeyeceğim" dedi. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil olarak Allâh'a ve Rasûlü'ne itâat edenlerin iki cihanda da sevdikleriyle berâber olacakları müjdesini verdi. *(es-Sa'lebî, el-Keşf, 10/464-465; el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, sh:168-169; et-Taberî, et-Tefsîr, 5/163)*

b) Ezan rüyâsını gören Abdullâh ibnü Zeyd *(Radıyallâhu Anhümâ)*ın: "Yâ Rasûlellâh! Sen ve biz öldüğümüz zaman, sen 'Illiyyîn'de olacaksın, bu yüzden biz seni aslâ göremeyeceğiz ve seninle buluşamayacağız" sözleriyle üzüntüsünü dile getirmesi üzerine bu âyet-i celîle onun gibi peygamber âşıklarını teselli etmek üzere nâzil oldu.

Nitekim bu zât Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in vefât haberini aldığında, ondan sonra hiçbir kimseyi görmemek için Allâh-u Te'âlâ'dan kendisini kör etmesi talebinde bulunmuş ve duâsı ânında kabûl olunmuştur. *(el-Kurtubî, et-Tefsîr, 5/175)*

Bu konudaki diğer rivâyetler için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/323*

ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَل۪يماً ﴿٧٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 70

(ذٰلِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Bu,** nedir? (الْفَضْلُ) **fazl**(-u ihsân)**dır,** kimden olduğu hâlde? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (وَكَفٰى) **zâten kâfî oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kim olarak? (عَل۪يماً) **ziyâde bilici olarak.**

Meâl-i Şerîf - 70

70- İşte sana! (Habîbim! İtâatkârlara vaad edilen) **bu** (mükâfat kimsenin hak etmesiyle değil sâdece) **Allâh** (tarafın)**dan** (lütfedilen bir) **fazl**(-u ihsân)**dır. Zâten** (kimin ne kadar fazîlete lâyık olduğunu hakkıyla bilen) **bir Alîm olarak Allâh yeterli olmuştur.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوا جَم۪يعاً ﴿٧١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 71

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (خُذُوا) **alın,** neyi? (حِذْرَكُمْ) **sakınma** (tedbirlerinizi ve silah hazırlığı)**nızı,** (فَانْفِرُوا) **hemen** (cihâda) **çıkın,** ne olduğunuz hâlde? (ثُبَاتٍ) **dağınık cemâatler** (bölük bölük, küçük kıtalar) **hâlinde,** daha? (اَوِ انْفِرُوا) **yâhut çıkın,** ne olduğunuz hâlde? (جَم۪يعاً) (bir cemâat olarak) **toplu olduğunuz hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 71

71- Ey îmân etmiş olan o kimseler! (Düşmanlarınıza karşı savunma ve) **sakınma** (tedbirlerinizi ve silah hazırlığı)**nızı alın da böylece hemen dağınık cemâatler hâlinde** (bölük bölük cihâda) **çıkın yâhut toplu olarak** (savaşa) **çıkın.**

وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّۚ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُص۪يبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ اِذْ لَمْ اَكُنْ مَعَهُمْ شَه۪يداً ﴿٧٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 72

(وَاِنَّ مِنْكُمْ) **Ve şüphesiz sizden vardır,** kim? (لَمَنْ) **elbette öyle kimse ki,** (لَيُبَطِّئَنَّ) **andolsun ki; mutlaka** (ağır davranarak cihattan) **geri kalacaktır,** (فَاِنْ اَصَابَتْ) **artık eğer isâbet ederse,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (مُص۪يبَةٌ) **bir musîbet,**

yâni öldürülmek ve bozguna uğramak gibi bir felâket başınıza gelirse, (قَالَ) **der,** yâni harpten geri kalan o münâfık yaptığını beğenerek der, neyi der? (قَدْ اَنْعَمَ) **muhakak in'âm etti** (lütufta bulundu), kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim üzerine? (عَلَىَّ) **benim üzerime,** (اِذْ لَمْ اَكُنْ) **çünkü olmadım,** kimlerle berâber? (مَعَهُمْ) **onlarla berâber,** nedir olmadım? (شَهِيدًا) **hazır bulunan bir kişi,** yâni Allâh bana lütfetti de onlarla berâber harpte bulunmadım, yoksa onlara isâbet eden belâ ve şiddet benim de başıma gelecekti.

Meâl-i Şerîf - 72

72- (Ey peygamberimin ordusunda bulunanlar!) **Andolsun ki; şüphesiz içinizden elbette öyle** (münâfık) **bir kimse vardır ki;** (cihâda çıkma işini ağırdan alıp) **mutlaka geri kalacak** (ve sizin başınıza neler geleceğini kollayacak)**tır.**

Artık size (bozgun gibi) **bir musîbet isâbet edecek olsa o** (münâfık): "(Bu muhârebede) **onlarla birlikte hâzır olan biri olmadığım için Allâh gerçekten bana** (ne kadar) **lütfetmiş" der.**

وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللّٰهِ لَيَقُولَنَّ كَاَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ
يَا لَيْتَنِى كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 73

(وَلَئِنْ اَصَابَ) **Ve yemin olsun ki; eğer isâbet etse,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (فَضْلٌ) **bir fazl** (fetih ve ganîmet gibi bir iyilik), kim tarafından? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh** (tarafın) **dan,** yâni fetih ve ganîmet gibi bir lütuf Allâh-u Te'âlâ tarafından size erişse, (لَيَقُولَنَّ) **elbette yemin olsun ki; der,** ne gibi? (كَاَنْ لَمْ تَكُنْ) **sanki** (evvelce) **bulunmamış gibi,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **sizin aranızda,** daha? (وَبَيْنَهُ) **ve onun arasında,** ne? (مَوَدَّةٌ) **hiçbir dostluk,** (sanki eskiden aranızda bir tanışıklık yokmuş gibi der, ne der? (يَا لَيْتَنِى) **ey** (kavmim) **ne olaydı ben,** burada münâdâ mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (يَا قَوْمِ) "Ey kavmim! (Keşke)" şeklindedir, (كُنْتُ) **ben bulunaydım,** kimlerle berâber? (مَعَهُمْ) **onlarla berâber,** yâni o münâfık, Müslümanlara yardım etmek için onlarla berâberliği temenni ettiğinden değil de, dünyâ ganîmetine düşkünlüğünden dolayı der ki: "Keşke ben de ganîmet alanlarla birlikte olaydım", daha ne olaydım? (فَاَفُوزَ) **murâdıma nâil olaydım,** ne ile? (فَوْزًا) **bir nâiliyetle,** öyle nâiliyet ki? (عَظِيمًا) **çok büyük,** yâni ganîmetten büyük bir nasip alaydım.

Meâl-i Şerîf - 73

73- Ama andolsun ki; Allâh'tan size (fetih ve ganîmet gibi) **bir fazl**(-u kerem) **erişecek olsa** (o zaman) **yemin olsun ki; elbette o kişi –sanki** (evvelce) **sizinle kendisi arasında hiçbir dostluk** (ve tanışıklık) **bulunmamış** (da o yüzden cihattan geri kalmış) **gibi–: "Ey** (kavmim!) **Ne olaydı ben de onlarla birlikte bulunaydım da** (ganîmetten bolca hisse alarak) **büyük bir nâiliyetle murâdıma ereydim" der.**

فَلْيُقَاتِلْ فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ الَّذٖينَ يَشْرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِۜ وَمَنْ يُقَاتِلْ فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتٖيهِ اَجْرًا عَظٖيمًا ﴿٧٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 74

(فَلْيُقَاتِلْ) **O hâlde savaşsın,** buradaki (فَـ), mukadder bir şartın cevâbıdır ki takdîr-i kelâm: (اِنْ صَدَّكُمُ الْمُنَافِقُونَ عَنِ الْجِهَادِ) şeklindedir ki buna göre mânâ şöyle olur: "O münâfıklar sizi harbe gitmekten alıkoymaya çalışıyorlarsa, onların lâfına hiç bakmadan savaşsın", nerede? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** kim? (اَلَّذٖينَ) **o kimseler ki,** (يَشْرُونَ) **satıyorlar,** neyi? (اَلْحَيٰوةَ) **hayâtı,** öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **o en alçak olan,** yâni peşin yaşantı olan dünyâ hayâtını satıp değişiyorlar, neye mukābil? (بِالْاٰخِرَةِ) **âhirete,** (وَمَنْ) **ama her kim,** (يُقَاتِلْ) **savaşırsa,** nerede? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** yâni her kim Allâh-u Te'âlâ'nın dînini yüceltmek için savaşırsa, daha? (فَيُقْتَلْ) **akabinde öldürülürse** (şehit edilirse), (اَوْ يَغْلِبْ) **veyâ gâlip gelirse** (düşmanları olan kâfirleri yenerse), (فَسَوْفَ نُؤْتٖى) **işte çok yakında vereceğiz,** kime? (هِ) **ona,** neyi? (اَجْرًا) **görülmemiş bir ecri,** öyle ecir ki, (عَظٖيمًا) **pek büyük.**

Meâl-i Şerîf - 74

74- Artık o en alçak (dünyâ) **hayâtı**(nı) **âhiret karşılığında sat**(ıp da ebedî mükâfâtları kazanmayı arzula)**makta olanlar Allâh yolunda** (din düşmanlarıyla) **savaşsın.**

Zâten her kim Allâh yolunda savaşır da öldürülürse yâhut gâlip gelirse çok yakında Biz ona (kimse tarafından) **görülmemiş pek büyük bir ecir vereceğiz.**

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ وَالْمُسْتَضْعَفٖينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاۤءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذٖينَ يَقُولُونَ رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَاۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّاۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصٖيرًاۜ ﴿٧٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 75

(وَمَا) **Ve ne şey,** kim içindir? (لَكُمْ) **sizin içindir,** yâni ne oldu size, ne olduğunuz hâlde? (لَا تُقَاتِلُونَ) **muhârebe etmez olduğunuz hâlde,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** yâni size ne oldu ki, Allâh yolunda cihâd etmiyorsunuz? daha kimin uğrunda? (وَالْمُسْتَضْعَفِينَ) **zayıf duruma düşürülenler**(i kurtarma) **uğrunda,** onlar da kimlerdir? (مِنَ الرِّجَالِ) **o erkekler,** daha? (وَالنِّسَاءِ) **ve o kadınlar,** daha? (وَالْوِلْدَانِ) **ve o çocuklar,** (اَلَّذِينَ) **öyle** (zayıf tutulan) **kimseler ki,** (يَقُولُونَ) **diyorlar,** ne diyorlar? (رَبَّنَا) **ey Rabbimiz!** (اَخْرِجْ) **çıkart,** kimi? (نَا) **bizi,** nereden? (مِنْ هٰذِهِ) **işte şundan,** ondan bedel? (اَلْقَرْيَةِ) **o karyeden** (Mekke şehrinden), öyle şehir ki, (اَلظَّالِمِ) **zâlim** (olan), kim? (اَهْلُهَا) **ahâlisi,** yâni en büyük zulüm olan şirke düşmüş ve müminlere eziyet edip onları hicretten menetmek sûretiyle halkı zâlim olan şu Mekke'den bizi çıkart, daha? (وَاجْعَلْ) **ve tâyin et,** kim için? (لَنَا) **bizim için,** nereden? (مِنْ لَدُنْكَ) **Senin tarafından,** kimi? (وَلِيًّا) **bir velîyi,** yâni işimizi tâkip ederek, bizi zâlimlerin elinden kurtaracak bir sâhip, daha? (وَاجْعَلْ) **yine tâyin et,** yâni yolla, kim için? (لَنَا) **bizim için,** nereden? (مِنْ لَدُنْكَ) **Senin tarafından,** kimi? (نَصِيرًا) **güçlü bir yardımcıyı.**

Meâl-i Şerîf - 75

75- Ne oldu size de; Allâh yolunda ve (Mekke müşrikleri tarafından) **zayıf duruma düşürülmüş olan o erkekler, kadınlar ve çocuklar**(ı onların elinden kurtarma) **uğrunda savaşmıyorsunuz ki; onlar:**

"Ey Rabbimiz! Ahâlisi zâlim olan işte şu memleketten bizi çıkar. Sen bize tarafından bir sâhip de gönder ve Senin katından bize güçlü bir yardımcı yolla" demektedirler. (Müşriklerin zulmü çocuklara dokunacak kadar ilerlemişken, sizin savaşı terk etme husûsunda ne özrünüz bulunabilir?! O hâlde hiç durmayıp hemen o âcizlerin yardımına koşun.)

اَلَّذِينَ اٰمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُٓوا اَوْلِيَٓاءَ الشَّيْطَانِۚ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 76

(اَلَّذِينَ) **O kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni müminler, (يُقَاتِلُونَ) **muhârebe ederler** (savaşırlar), nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh yolunda,** (وَالَّذِينَ) **ama o kimseler, ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni îmânsızlar ise, (يُقَاتِلُونَ) **savaşırlar,** nerede? (فِى سَبِيلِ الطَّاغُوتِ) **tâğûtun yolunda** (bâtıl dâvâlar uğrunda

ve şeytanın yolunda), (فَقَاتِلُوا) (ey Allâh'ın dostları olan müminler) **öyleyse savaşın,** kimlerle? (اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ) **şeytanın dostlarıyla,** (اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ) **şüphesiz şeytanın hîlesi,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (ضَعِيفًا) **çok zayıf bir şey,** yâni şeytanın hîlesi haddi zatında zayıftır, hâl böyleyken Allâh-u Te'âlâ'nın sonsuz kudretine kıyasla şeytanın ne gücü olabilir?! O hâlde ey Allâh'ın dostları! O Allâh-u Te'âlâ sizin Velîniz ve yardımcınız olduğuna göre, şeytanın dostları olan bütün kâfirlerle savaşın, çünkü siz muhakkak gâlip geleceksiniz.

Meâl-i Şerîf - 76

76- Îmân etmiş olan kimseler Allâh yolunda (sırf O'nın rızâsı için) **muhârebe ederler. O kâfir olmuş kimseler ise tâğût** (ve şeytan) **yolunda savaşırlar. Artık hemen siz şeytanın dostlarıyla savaşın.** (Şeytanın onlara çıkacağı destekten endişe etmeyin, çünkü) **gerçekten şeytanın hîlesi** (ve düzeni hadd-i zâtında) **pek güçsüz olmuştur.** (Hâl böyleyken Allâh-u Te'âlâ'nın sonsuz kudretine kıyasla şeytanın ne gücü olabilir?!)

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ قٖيلَ لَهُمْ كُفُّٓوا اَيْدِيَكُمْ وَاَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَۚ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ
الْقِتَالُ اِذَا فَرٖيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللّٰهِ اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةًۚ وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ
عَلَيْنَا الْقِتَالَۚ لَوْلَٓا اَخَّرْتَنَٓا اِلٰٓى اَجَلٍ قَرٖيبٍۜ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلٖيلٌۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ
اتَّقٰى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتٖيلًا ﴿٧٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 77

(اَلَمْ تَرَ) **Görmedin mi?!** Yâni haberdâr edilmedin mi ve ilmin ulaşmadı mı?! kime? (اِلَى الَّذٖينَ) **o kimselere ki,** (قٖيلَ) **denildi,** kime? (لَهُمْ) **onlara,** ne denildi? (كُفُّٓوا) **menedin** (harpten çekin), neyi? (اَيْدِيَكُمْ) **ellerinizi,** daha ne yapın? (وَاَقٖيمُوا) **ve ikāme edin** (dosdoğru kılın), neyi? (الصَّلٰوةَ) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı,** daha ne yapın? (وَاٰتُوا) **ve verin,** neyi? (الزَّكٰوةَ) **zekâtı,** yâni müşriklerden çok eziyet çektikleri için onlarla harp etmek husûsunda senden izin istedikleri zaman senin tarafından kendilerine: "Müşriklerle harp etmekten ellerinizi çekin, emrolunduğunuz namaz ve zekât gibi ibâdetlerle meşgul olun" denilen kimseleri görmedin mi ki, sonra ne yaptılar? (فَلَمَّا كُتِبَ) **sonra ne zaman ki** (farz olarak) **yazıldı,** kim üzerine? (عَلَيْهِمُ) **onların üzerine,** ne? (الْقِتَالُ) (kâfirlerle) **savaşmak,** (اِذَا فَرٖيقٌ) **birden bire bir fırka,** öyle fırka ki kimden olucu? (مِنْهُمْ) **onlardan,** onlar ne yaparlar? (يَخْشَوْنَ) **korkar** (oldu)**lar,** kimden? (النَّاسَ) **insanlardan,** ne gibi korkar?

(كَخَشْيَةِ اللّٰهِ) **Allâh'tan korkar gibi,** daha? (أَوْ أَشَدَّ) **yâhut daha kuvvetli,** ne cihetinden? (خَشْيَةً) **korku cihetinden,** daha ne yaparlar? (وَقَالُوا) **ve derler,** (رَبَّنَا) **ey Rabbimiz!** (لِمَ) **niçin,** (كَتَبْتَ) (farz olarak) **yazdın,** kimin üzerine? (عَلَيْنَا) **bizim üzerimize,** neyi? (الْقِتَالَ) **savaşmayı,** (لَوْلَا أَخَّرْتَ) **tehir etmeli** (geciktirmeli) **değil miydin?** kimi? (نَا) **bizi,** ne zamâna kadar? (إِلٰى أَجَلٍ) **bir müddete kadar,** öyle müddet ki? (قَرِيبٍ) **yakın,** yâni bizi yakın bir süreye kadar ertelesen de, bize cihâdı hemen farz etmesen olmaz mıydı?! (قُلْ) (Habibim! Onlara) **de ki,** (مَتَاعُ الدُّنْيَا) **dünyânın metâı** (geçici menfaatleri), nedir? (قَلِيلٌ) **pek az bir şeydir,** (وَالْاٰخِرَةُ) **âhiret ise,** nedir? (خَيْرٌ) **çok hayırlıdır,** kim için? (لِمَنِ) **o kimse için ki,** (اتَّقٰى) (şirkten ve Rasûlüllâh'a karşı gelmekten sakınarak) **takvâ sâhibi oldu,** (وَلَا تُظْلَمُونَ) **ve siz zulme uğratılmayacaksınız,** ne kadar? (فَتِيلًا) **bir** (hurma) **çekirdeğin**(in boşluğundaki incecik) **ipi kadar,** yâni sevaplarınızdan bir şey noksan edilmek sûretiyle kılın ucu kadar bile zulme uğratılmayacaksınız.

Meâl-i Şerîf - 77

77- (Ey Rasûl-i zîşânım!) **Bakmadın mı o kişilere ki** (evvelce cihâd isteğiyle yanıp tutuştukları zaman) **kendilerine:** "(Gerekli güce sâhip olmadığınız için bir süreliğine) **ellerinizi** (kâfirlerle savaştan) **çekin, o** (farz) **namaz**(lar)**ı hakkıyla kılın ve zekâtı verin** (de, emrolunan şeyleri yapıp yapmayacağınız ortaya çıksın)" **denilmişti.**

Ama savaşmak (farz olarak) **onların üzerine yazılınca birdenbire onların içerisinden bir fırka Allâh'tan korkar gibi ya da daha güçlü bir korkuyla o** (kâfir olan) **insanlardan korkar oldular ve: "Ey Rabbimiz!** (O zor zamanda cihâda müsâade etmedin de, şimdi rahata kavuşmuşken kâfirlerle) **savaşmayı bizim üzerimize niçin** (farz olarak) **yazdın?! Yakın bir süreye kadar bizi geciktirseydin ya" dediler.**

(Habîbim!) **De ki: "Dünyânın** (faydalanılacak) **metâı** (ve menfaatleri hadd-i zâtında geçici ve) **pek az bir şeydir.**

(Sonsuz ve sıkıntısız olan) **âhiret ise** (şirkten ve peygambere karşı gelmekten hakkıyla sakınarak) **takvâ sâhibi olan kimse için çok hayırlıdır.**

Zâten siz (cihâdın zorluklarına katlanmanız durumunda, sevaplarınız noksan edilerek) **en ufak bir şeyle** ***/bir*** *(hurma)* ***çekirdeğin****(in boşluğundaki incecik)* ***ipi kadar/ çekirdek zarı kadar /parmaklar arasından çıkan kir kadar/*** **bile haksızlığa uğratılmayacaksınız."**

İbnü Abbâs *(Radıyallâhu Anhümâ)* şöyle anlatmıştır: Abdurrahmân ibnü Avf, Mikdâd ibnü Esved, Kudâme ibnü Maz'ûn ve Sa'd ibnü Ebî Vakkās *(Radıyallâhu Anhüm)* hicretten evvel Mekke-i Mükerreme'de müşriklerden çok eziyet çektikleri için sık sık Rasûlüllâh *(Sallâllâhu*

*Aleyhi ve Sellem)*e gelir ve: "Ey Allâh'ın peygamberi! Biz müşrik iken aziz ve güçlü idik, îmân ettikten sonra ise zelil ve hakir duruma düşürüldük, müsâade buyur da müşriklerle harp edelim, zîrâ onlar bize çok eziyet etmektedirler" diyerek şikâyetlenirlerdi. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ise onlara: "Şimdilik ben affetmekle emrolundum. Sakın onlarla savaşa kalkmayın" buyururdu.

Hicretten sonra istedikleri cihâd müminlere farz kılındığında ise birtakımları Medîne'deki rahatlığın verdiği rehâvete kapılarak cihattan geri kaldılar. İşte bu âyet-i celîleler onlara bir uyarı mâhiyetinde nâzil oldu. *(en-Nesâî, es-Sünen, rakam:3086; et-Taberî, et-Tefsîr, 7/231; İbnü Ebî Hâtim, rakam:5630, 3/1005; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2/66-67)*

اَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ ف۪ي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍۜ وَاِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا
هٰذِه۪ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هٰذِه۪ مِنْ عِنْدِكَۜ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ فَمَا لِهٰٓؤُ۬لَٓاءِ
الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَد۪يثًا ﴿٧٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 78

(اَيْنَ مَا) **Her nerede,** (تَكُونُوا) **bulunursanız** (olun), (يُدْرِكْ) **ulaşır,** kime? (كُمْ) **size,** ne? (اَلْمَوْتُ) **ölüm,** (وَلَوْ كُنْتُمْ) **bulunsanız da,** nerede? (ف۪ي بُرُوجٍ) **surların yüksek yerlerinde,** öyle surlar ki, (مُشَيَّدَةٍ) **tahkîm edilmiş** (sarp ve sağlam yapılmış), (وَاِنْ تُصِبْ) **ve eğer isâbet etse,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (حَسَنَةٌ) **güzel bir şey,** (يَقُولُوا) **derler,** ne derler? (هٰذِه۪) **işte bu,** kimdendir? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafındandır,** (وَاِنْ تُصِبْ) **ama isâbet edecek olsa,** kime? (هُمْ) **onlara,** ne? (سَيِّئَةٌ) **kötü bir şey,** (يَقُولُوا) **derler,** ne derler? (هٰذِه۪) **işte bu,** kimdendir? (مِنْ عِنْدِكَ) **senin tarafındandır,** yâni senin uğursuzluğun yüzünden başımıza geldi derler, (قُلْ) **de ki,** (كُلٌّ) **her bir şey,** yâni güzel şeylerin ve kötü şeylerin her biri, kim tarafındandır? (مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **tarafındandır,** (فَمَا) **artık ne şey,** kim içindir? (لِهٰٓؤُ۬لَٓاءِ) **işte şunlar içindir,** şunlardan bedel? (اَلْقَوْمِ) **o kavim** (içindir), ne oldukları hâlde? (لَا يَكَادُونَ) **yanaşmadıkları hâlde,** nedir olmaya? (يَفْقَهُونَ) **anlarlar** (olmaya), yâni ne oldu bu Yahûdîlere ve münâfıklara ki, bir türlü anlamaya yanaşmıyorlar, neyi? (حَد۪يثًا) **hiçbir sözü.**

Meâl-i Şerîf - 78

78- Her nerede bulunursanız (bulunun mutlaka) **ölüm size ulaşacaktır velev ki siz yükseltilmiş/*sağlamlaştırılmış*/** (kalelerin ve surların en yüksek) **burçlar**(ın)**da** (yerleşmiş) **bulunasınız.**

Ayrıca o (Yahûdîlere ve münâfık ola)**nlara** (bolluk ve rahatlık gibi) **güzel bir şey dokunacak olsa** (o nîmeti Allâh'a nispet etmek üzere)**: "İşte bu Allâh tarafındandır" derler.**

Ama kendilerine (kıtlık ve fakirlik gibi) **kötü bir şey isâbet edecek olsa** (onu senden bilerek)**: "İşte bu senin tarafından** (ve senin uğursuzluğundan)**dır" derler.** (Habîbim!) **De ki:** "(Ben bir şey yaratamadığıma göre, yaratmak cihetinden) **her biri Allâh tarafındandır."**

Artık işte şu topluluğa ne oluyor ki; kendileri (Allâh tarafından gelen) **hiçbir sözü anlamaya yanaşmıyorlar?!**

مَٓا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَٓا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ
وَاَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولاًۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 79

(مَٓا) **Her ne şey,** (اَصَابَ) **isâbet etti,** kime? (كَ) **sana,** o şey neden olduğu hâlde? (مِنْ حَسَنَةٍ) **güzel bir şeyden,** yâni sana gelen bütün hayır ve nîmetler, kimdendir? (فَمِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dandır,** (وَمَٓا) **ve her ne şey ki,** (اَصَابَ) **isâbet etti,** kime? (كَ) **sana,** o şey neden olduğu hâlde? (مِنْ سَيِّئَةٍ) **kötü bir şeyden,** yâni başına gelen her türlü sıkıntı, meşakkat ve eziyetler, kimdendir? (فَمِنْ نَفْسِكَ) **senin nefsindendir,** yâni nefsinin kazandığı günah sebebiyledir, (وَاَرْسَلْنَا) **ve Biz gönderdik,** kimi? (كَ) **seni,** kime? (لِلنَّاسِ) **bütün insanlara,** ne olduğun hâlde? (رَسُولاً) **bir rasûl** (elçi) **olarak,** (وَكَفٰى) **ve kâfî oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne olarak? (شَهِيدًا) **hakkıyla şâhit olarak.**

Meâl-i Şerîf - 79

79- (Ey insan!) **Sana güzel bir şey ulaşacak olursa** (işte bu senin gayretinle olmayıp) **Allâh**(ın lütfun)**dandır. Ama sana kötü bir şey çatacak olursa** (işte o da sebep olma bakımından) **kendi nefsindendir.**

(Habîbim!) **Ayrıca Biz seni insanlara** (elçilik görevini ulaştırmakla memur) **bir Rasûl olarak gönderdik** (bir yaratıcı olarak göndermedik ki, başlarına gelen belâları senden biliyorlar)**! Zâten** (dâvanda haklı olduğuna dâir hakkıyla şâhitlikte bulunan bir) **Şehîd olarak Allâh yeterli olmuştur.** (Nitekim doğruluğuna delâlet eden birçok mûcizeyle seni destekleyerek bu şâhitliğini gerçekleştirmiştir.)

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًاۜ ﴿٨٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 80

(مَنْ) **Her kim,** (يُطِعِ) **itâat ederse,** kime? (اَلرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** (فَقَدْ اَطَاعَ) **muhakkak itâat etmiş olur,** kime? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (وَمَنْ) **ve her**

kim, (تَوَلّٰى) **yüz çevirirse,** (فَمَٓا اَرْسَلْنَا) **zâten Biz göndermedik,** kimi? (كَ) **seni,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** ne olarak? (حَفِيظًا) **bir muhâfız** (amellerini tespit edip hesâba çeken biri) **olarak.**

Meâl-i Şerîf - 80

80- Her kim (vahye uymuş bulunan) **o Rasûl'e itâat ederse, gerçekten Allâh'a itâat etmiş olur.**

(Habîbim!) **Her kim de** (sana itâatten) **yüz çevirirse, zâten Biz seni onlar**(ın kendileri ve amelleri) **üzerine bir** (gözetimci ve) **muhâfız olarak göndermedik** (ki, ne yaptıklarını tâkip edip onları hesâba çekesin! O hâlde sen onların yaptıklarından sorumlu değilsin).

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌۚ فَاِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذٖى تَقُولُۜ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَۚ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكٖيلًا ﴿٨١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 81

(وَيَقُولُونَ) **Ve derler,** yâni sen onlara bir şey emrettiğin zaman münâfıklar derler, ne derler? (طَاعَةٌ) (Bizim işimiz) **itâattir,** burada bir mübtedâ mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (أَمْرُنَا طَاعَةٌ) şeklindedir, yani: "Bizim işimiz (sana) itâattir" derler, (فَاِذَا بَرَزُوا) **ama çıktıkları zaman,** nereden? (مِنْ عِنْدِكَ) **senin yanından,** (بَيَّتَ) **geceleyin kurar,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir cemâat,** öyle cemâat ki kimlerden olucu? (مِنْهُمْ) **onlardan,** neyi kurar? (غَيْرَ الَّذٖى) **o şeyin** (sözün) **başkasını ki,** (تَقُولُ) **sen diyorsun,** yâni senin yanından ayrıldıkları zaman o münâfıklardan bir kısmı, senin buyurduğun hükümlerin tersini geceleyin gizlice kurup onu değiştirmeye çalışır, bu mânâ, (تَقُولُ) zamîrinin hitab için takdîr edilmiş olmasına göre verilmiştir. Ama zamir (هِىَ) takdîriyle gaybet için de kabûl edilebilir ki, buna göre mânâ: "Onlardan bir tâife sana karşı söylemiş oldukları itâat sözünün tersini geceleyin kurar" demek olur, (وَاللّٰهُ) **ama Allâh**(-u Te'âlâ), (يَكْتُبُ) **yaz**(dır)**ıyor,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (يُبَيِّتُونَ) **geceleyin kuruyorlar,** yâni onların geceleyin kurdukları hîleleri Allâh-u Te'âlâ amel defterlerine yazdırarak onları cezâlandıracaktır, (فَاَعْرِضْ) **öyleyse yüz çevir,** kimden? (عَنْهُمْ) **onlardan,** yâni onlarla ilgilenmeyi azalt ve onlara aldırma, (وَتَوَكَّلْ) **ve tevekkül et** (güven), kime? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (وَكَفٰى) **ve kâfî oldu,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne olarak? (وَكٖيلًا) (kendisine güvenene yeterli gelecek) **bir Vekîl olarak.**

Meâl-i Şerîf - 81

81- (Habîbim! Sen münâfıklara bir şey emrettiğin zaman onlar:) "(Bize düşen sana) **itâattir" derler. Sonra senin yanından çıktıklarında ise içlerinden bir gürûh** (kabûl ve itâatleriyle ilgili olarak) **senin** (kendilerine) **söylemekte olduğun şeyden** ***/(sana) söylemekte oldukları şeyden/*** **başkasını geceleyin** (gizlice) **kurar. Hâlbuki Allâh onların geceleyin kurmakta oldukları şeyi** (onların bütün hîlelerini ve tuzaklarını amel defterlerine) **yaz**(dır)**maktadır.**

Artık onlardan (intikam alma hırsıyla kendini meşgul etmekten) **yüz çevir ve** (bütün işlerinde, özellikle onların zararlarından korunma husûsunda) **Allâh'a tevekkül et.** (Kendisine güveneni düşmanlarının şerrinden kurtaracak) **bir Vekîl olarak zâten Allâh yeterli olmuştur.**

اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَۜ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَث۪يرًا ﴿٨٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 82

(اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ) **Hâlâ inceden inceye düşünmeyecekler mi?** neyi? (اَلْقُرْاٰنَ) **Kur'ân'ı,** (وَلَوْ كَانَ) **eğer o** (Kur'ân) **olsaydı,** kim tarafından? (مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ) **Allâh'tan başkası tarafından,** (لَوَجَدُوا) **elbette bulurlardı,** nerede? (فِيهِ) **onun içerisinde,** neyi? (اِخْتِلَافًا) **ihtilâfı** (lâfzında bozukluk ve mânâlarında çelişki gibi birçok tutarsızlık), öyle ihtilâf ki, (كَث۪يرًا) **pek çok.**

Meâl-i Şerîf - 82

82- (Allâh'ın, senin hakkındaki şâhitliğine dâir şüphelerinden kurtulmak için) **hâlâ Kur'ân'ı iyice düşünmeyecekler mi?! Eğer** (kâfirlerin iddiâ ettiği gibi) **o** (Kur'ân-ı Kerîm), **Allâh'tan başkası tarafından** (yazılmış) **olsaydı elbette onun içerisinde** (nazım bozukluğu ve mânâ çelişkisi gibi) **pek çok ihtilaf bulurlardı.**

وَاِذَا جَٓاءَهُمْ اَمْرٌ مِنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ اَذَاعُوا بِه۪ۜ وَلَوْ رَدُّوهُ
اِلَى الرَّسُولِ وَاِلٰٓى اُو۬لِي الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذ۪ينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْۜ
وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ اِلَّا قَل۪يلًا ﴿٨٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 83

(وَاِذَا جَٓاءَ) **Ve geldiği vakit,** kime? (هُمْ) **onlara** (münâfıklara), ne? (اَمْرٌ) **bir iş** (haber), öyle iş ki neden olucu? (مِنَ الْاَمْنِ) **emniyetten** (güvenle ve zaferle ilgili bir mesele hakkında), daha? (اَوِ الْخَوْفِ) **yâhut korkudan,** yâni İslâm ordularının

muvaffakiyeti, ganîmete nâiliyeti veyâ öldürüldükleri yâhut bozguna uğradıklarına dâir bir haber o münâfıklara geldiği zaman, (اَذَاعُوا) **ifşâ ederler** (yayarlar), neyi? (بِهٖ) **onu,** (وَلَوْ رَدُّوهُ) **ama eğer döndürselerdi,** neyi? (هُ) **onu** (o haberi), kime? (اِلَى الرَّسُولِ) **o Rasûl'e,** daha? (وَاِلٰٓى اُولِي الْاَمْرِ) (ilmen yeterli ve yetkili konumda olan) **ülü'l-emre,** onlar da kimlerden olduğu hâlde? (مِنْهُمْ) **kendi içlerinden,** yâni Ebû Bekr-i Sıddîk ve Hazret-i Ömer gibi işlerin hakîkatini iyi bilen sahâbenin büyüklerine o haberi götürselerdi, (لَعَلِمَ) **elbette bilirdi,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o habere karşı alınacak tedbiri, kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (يَسْتَنْبِطُونَ) **istinbât** (ve istihrâc) **ediyorlar,** neyi? (هُ) **onu,** yâni o haberi iyice inceleyerek ondan hüküm çıkarmaya çalışan kimseler, kimden oldukları hâlde? (مِنْهُمْ) **onların içerisinden,** yâni zekâları ve tecrübeleriyle ayrıca harp hîleleri ve usulleri hakkındaki bilgileriyle, o habere karşı alınacak tedbiri çıkaran mâlûmâtlı zatlar, bu haberin yayılmasının uygun olup olmadığını bilirlerdi. (وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ) **Ve eğer Allâh'ın fazlı** (ve iyiliği) **olmasaydı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** daha? (وَرَحْمَتُهُ) **ve rahmeti** (olmasaydı), yâni eğer Allâh-u Te'âlâ Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i gönderip Kur'ân-ı Kerîm'i indirerek size iyilik etmeseydi ve sizi peygambere ve kitaba inanmaya muvaffak ederek size acımasaydı, (لَاتَّبَعْتُمُ) **elbette iyice tâbi olurdunuz** (uyardınız), kime? (الشَّيْطَانَ) **şeytana,** yâni kâfirlik ve sapıklık üzere kalırdınız, (اِلَّا قَلِيلًا) **ancak bir azınlık müstesnâ** ki onlar da, sağlam îmânın nurlarıyla akılları nurlanmış ve mişkât-ı nübüvvet (peygamberlik kandilin)den aydınlanma vâsıtasıyla inceliklere vâkıf bulunan ve hükümleri bilmekte öne geçmiş olan yetkili kimselerdir.

Meâl-i Şerîf - 83

83- (Savunma tedbirleri hakkında tecrübeleri bulunmayan) **o** (zayıf görüşlü) **kişilere** (Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in gönderdiği müfrezeler hakkında) **emniyet veyâ korkudan** (herhangi birini îcâb edecek zafer ya da hezîmetle alâkalı) **bir iş**(in haberi) **de geldiği zaman** (sonucunu hiç düşünmeden hemen) **onu yayarlar.**

Hâlbuki o (haber konusu)**nu** (ortalığa yaymadan önce) **o Rasûl'e ve içlerinden** (ilmen yeterli olan ve ictihad makāmında bulunan) **ülü'l-emre** (yönlendirip) **çevirselerdi, aralarından onu**(n gerektirdiği tedbirleri) **istinbât ede**(rek kuyudan su çıkarırcasına gayret gösterip gün yüzüne çıkara)**bilecek o** (tecrübeli ve derin ilim sâhibi) **kişiler elbette onu** (halka nasıl duyuracaklarını çok iyi) **bilir**(ler)**di.**

Zâten sizin üzerinizde Allâh'ın (peygamber gönderme ve kitap indirme gibi) **fazl-u rahmet**(ler)**i bulunmasaydı** (içinizden) **bir azınlık dışında elbette** (çoğunuz) **şeytana tamâmen uymuştunuz.**

Âyet-i kerîmede geçen bu azınlık, Kuss ibnü Sâ'ide, Zeyd ibnü Amr ibnü Nüfeyl ve Varaka ibnü Nevfel *(Radıyallâhu Anhüm)* gibi, Allâh-u Te'âlâ'nın bahşettiği üstün akıl sâyesinde fetret devrinde bile hidâyete uyan ve şeytana uymaktan korunmuş olan kimselerdir. *(el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/170)*

فَقَاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِۚ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَۚ
عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُواۜ وَاللّٰهُ اَشَدُّ بَأْسًا وَاَشَدُّ تَنْكِيلًا ﴿٨٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 84

(فَقَاتِلْ) **Öyleyse mukâtele et** (ey Habîbim! Savaş), nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** (لَا تُكَلَّفُ) **sen mükellef olmazsın** (sorumlu tutulmazsın), (اِلَّا نَفْسَكَ) **ancak kendinden** (mesûl tutulursun), daha ne yap? (وَحَرِّضِ) **teşvik et,** kimi? (اَلْمُؤْمِنِينَ) **müminleri,** yâni cihâda karşı heveslendir, (عَسَى) **kesin oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), bu âyet-i celîlede geçen (عَسَى) kelimesine kesinlik mânâsı verilir. Zîrâ Allâh-u Te'âlâ hakkında kullanılan (عَسَى) fiili, Tahrîm Sûresi'nin 5. âyet-i kerîmesi dışında Kur'ân-ı Kerîm'in her yerinde kesinlik mânâsı ifâde eder. *(et-Taberî, et-Tefsîr, 8/579; el-Kurtubî, et-Tefsîr, 3/93)* Allâh-u Te'âlâ'nın ne yapması kesin oldu? (اَنْ يَكُفَّ) **menetmesi,** neyi? (بَأْسَ الَّذِينَ) **o kimselerin şiddetini ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni Allâh-u Te'âlâ'nın, Mekke kâfirlerinin harp gücünü kırması yakında kesinlikle tahakkuk edecektir, (وَاللّٰهُ) **zâten Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَشَدُّ) **daha kuvvetlidir,** ne cihetinden? (بَأْسًا) **güç** (ve kuvvet) **cihetinden,** daha? (وَاَشَدُّ) **ve daha şiddetlidir,** ne cihetinden? (تَنْكِيلًا) **azap etme bakımından.**

Meâl-i Şerîf - 84

84- (Habîbim! Onlar ağırdan alıp seni yalnız bıraksalar da ve böylece sen tek başına kalsan da) **artık sen Allâh'ın yolunda savaş.** (Çünkü) **sen kendi nefsinden başkasıyla sorumlu tutulmazsın, müminleri de savaşa teşvik et. Kesin oldu Allâh o kâfir olmuş kimselerin** (güç ve) **şiddetini önleyecektir. Zâten Allâh güç bakımından da** (müşriklerden) **daha kuvvetlidir, azap etme yönünden de** (herkesten) **daha şiddetlidir.**

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَاۚ وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً
يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا ﴿٨٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 85

(مَنْ) **Her kim,** (يَشْفَعْ) **şefâat ederse,** ne ile? (شَفَاعَةً) **bir şefâatle,** öyle şefâat ki, (حَسَنَةً) **güzel,** yâni her kim bir din kardeşinin dünyâ ve âhiretiyle alâkalı bir menfaatine veyâ bir zarardan korunmasına dâir aracılık eder, onun için yardıma koşarsa, (يَكُنْ) **olur,** kim için? (لَهُ) **kendisi için,** ne? (نَصِيبٌ) **bir nasip,** öyle nasip ki neden olucu? (مِنْهَا) **ondan,** (o şefâatin sevâbından), (وَمَنْ) **her kim de,** (يَشْفَعْ) **şefâat ederse,** ne ile? (شَفَاعَةً) **bir şefâat ile,** öyle bir şefâat ki, (سَيِّئَةً) **kötü,** (يَكُنْ) **olur,** kim için? (لَهُ) **onun için,** ne? (كِفْلٌ) **bir pay,** öyle pay ki neden olucu? (مِنْهَا) **ondan,** (o şefâatin günahından), (وَكَانَ) **ve dâim oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** nedir oldu? (مُقِيتًا) **hakkıyla gücü yeten,** diğer mânâya göre; karşılık veren, diğer bir kavle göre; muhâfız ve gözcü.

Meâl-i Şerîf - 85

85- Her kim (bir Müslüman kardeşine fayda temin etmek yâhut onu zarardan kurtarmak için) **güzel bir aracılıkla şefâatte bulunursa, kendisi için de on**(un sevâbın)**dan bir nasip bulunur. Her kim de** (bir Müslüman kardeşine zarar vermek için) **kötü bir şefâatte bulunarak aracılık yaparsa, onun için de on**(un günahın)**dan bir pay olur. Allâh ise her şeye karşı dâimâ** (iktidar sâhibi olan ve her şeyi koruyup gözleyen bir) **Mukît olmuştur.**

Âyet-i kerîmede geçen "Şefâat"; bir kimsenin dünyâ veyâ âhiret menfaatlerinden herhangi birine ulaşabilmesi yâhut herhangi bir zarardan kurtulması için sözle aracılık yapmak demektir ki, bunun "Güzel" olma vasfıyla mevsûf olabilmesi için, bir Müslüman'ın hakkının korunması yâhut ondan bir şerrin uzaklaştırılması gibi meşrû bir gâyeyle sâdece Allâh-u Te'âlâ'nın rızâsı için yapılmış olması, karşılığında rüşvet alınmaması, Allâh-u Te'âlâ'nın sınırlarından bir sınırın aşılmaması, kul haklarından birine tecâvüz edilmemesi ve iyilik yapılan kişinin başına kakılmaması gibi şartların oluşması gereklidir.

وَاِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِاَحْسَنَ مِنْهَا اَوْ رُدُّوهَاۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 86

(وَاِذَا حُيِّيتُمْ) **Ve selâmlandığınız zaman,** ne ile? (بِتَحِيَّةٍ) **bir tahiyye** (ve selâmlama duâsı) **ile,** (فَحَيُّوا) **hemen selâmlayın,** ne ile? (بِاَحْسَنَ) **daha güzeliyle,** neden? (مِنْهَا) **ondan,** (اَوْ رُدُّو) **yâhut iâde edin,** neyi? (هَا) **onu,** yâni selâma aynen karşılık verin, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** ne üzerine? (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ) **her şey üzerine,** kimdir oldu? (حَسِيبًا) **hesâba çekici** (ve karşılık verici).

Meâl-i Şerîf - 86

86- ("Selâm" lafzıyla yapılan ve hayırlı hayat temennîsi anlamına gelen) **bir tahiyye ile selâmlandığınız zamanda,** (o selâma karşılık olarak) **hemen ondan daha güzeliyle tahiyyede bulunun veyâ onu** (aynen) **iâde edin. Şüphesiz ki Allâh** (selâm dâhil) **her şeye karşı dâimâ** (kullarını hakkıyla hesâba çekecek bir) **Hasîb olmuştur.**

Yahûdîlerin, Müslümanları en çok kıskandığı üç önemli konudan biri olma özelliği taşıyan "Tahiyye ve Selâm" mevzuunun hükümlerini, hikmetlerini, fazîletine delâlet eden âyet-i kerîmelerle hadîs-i şerîfleri ve İslâm selâmının diğer bütün karşılama lafızlarından aklen ve naklen üstünlüğünün delillerini tüm tafsîlâtıyla görebilmek için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/428-476*

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِۜ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 87

(اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (لَٓا اِلٰهَ) **hiçbir ilâh yoktur,** (اِلَّا هُوَ) **ancak O vardır,** yâni Allâh-u Te'âlâ Kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır, (لَيَجْمَعَنَّ) **andolsun ki, elbette toplayacaktır,** kimi? (كُمْ) **sizi,** nerede? (اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** burada (اِلٰى) harf-i ceri (فِى) harf-i ceri mânâsındadır, o gün ne olduğu hâlde? (لَا رَيْبَ) **hiç şüphe olmadığı hâlde,** nerede? (فِيهِ) **kendisinde,** (وَمَنْ) **kim?!** nedir? (اَصْدَقُ) **daha doğrudur,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** ne cihetinden? (حَدِيثًا) **söz cihetinden** (bu istifham, inkârîdir. Yâni "Allâh-u Te'âlâ'dan daha doğru sözlü yoktur" demektir.)

Meâl-i Şerîf - 87

87- Allâh ki; Kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. Andolsun ki; mutlaka O sizi, kendisin(in meydana geleceğin)**de hiçbir şüphe bulunmayan kıyâmet gününde toplayacaktır. Söz bakımından kim Allâh'tan daha doğrudur?!**

فَمَا لَكُمْ فِى الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُواۜ
اَتُرِيدُونَ اَنْ تَهْدُوا مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 88

(فَمَا) **Artık ne şey,** kim içindir? (لَكُمْ) **sizin içindir,** kimler hakkında? (فِى الْمُنَافِقِينَ) **münâfıklar hakkında,** ne olarak? (فِئَتَيْنِ) **iki fırka,** yâni ey müminler! Münâfıklıkları açıkça belli olan kimseler hakkında niçin ihtilâfa düşerek iki zümre oldunuz da, onların kâfir olduklarına dâir söz birliği yapmadınız.

(وَاللّٰهُ) **Hâlbuki Allâh**(-u Te'âlâ), (أَرْكَسَ) **baş aşağı çevirdi,** yâni îmândan sonra küfre döndürdü, kimi? (هُمْ) **onları,** ne sebebiyle? (بِمَا) **o şey sebebiyle ki,** (كَسَبُوا) **kesbettiler,** yâni dinden dönüp müşriklere katılmak gibi, işlemiş oldukları çirkin amelleri sebebiyle, (أَتُرِيدُونَ) **siz isteyebilir misiniz,** neyi? (أَنْ تَهْدُوا) **hidâyet etmenizi,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (أَضَلَّ) **saptırdı,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni ey müminler! Allâh-u Te'âlâ'nın hidâyetten mahrum ettiği bu münâfıkları, siz mi doğru yola getirmek istiyorsunuz? (وَمَنْ) **zâten her kimi,** (يُضْلِلِ) **saptırırsa,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (فَلَنْ تَجِدَ) **artık sen aslâ bulamazsın,** kim için? (لَهُ) **onun için,** neyi? (سَبِيلًا) (hidâyete ulaştıran) **bir yolu.**

Meâl-i Şerîf - 88

88- Kazanmış oldukları (mürtetlik ve benzeri kötü) **şeyler yüzünden Allâh onları** (eski kâfirliklerine) **ters döndürmüşken, size ne oluyor da** (bu kişilerin kâfir olduklarına dâir bir kararda birleşemeyip) **hâlâ o münâfıklar**(ın kâfir olup olmadıkları) **hakkında** (görüş ayrılığına düşen) **iki fırka oluyorsunuz?!** (Yapmış olduğu pis ameller yüzünden) **Allâh'ın saptırmış olduğu kimseyi siz mi hidâyete erdirmek istiyorsunuz?!** (Habîbim!) **Zâten Allâh kimi dalâlete düşürürse, artık sen onun** (hidâyeti) **için aslâ bir yol bulamazsın.**

Âyet-i celîlenin iniş sebebi hakkında birkaç görüş vardır:

a) Mücâhid *(Rahimehullâh)*tan nakledildiğine göre; bir topluluk Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gelerek İslâm'a girdiler ve Allâh'ın dilediği kadar Medîne-i Münevvere'de ikâmet ettikten sonra hastalıklarını bahâne ederek çöle yerleşme isteğiyle Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*den izin talep ettiler.

Aldıkları müsâade üzerine Medîne'den ayrıldılar. Konaklaya konaklaya yollarına devâm ederlerken müşriklere katılıp onlarla birlikte yaşamaya başladılar. Bu durum karşısında Müslümanlar fikir birliğine varamayıp onlar hakkında iki görüş üzere ihtilâf ettiler; kimisi: "Onlar bizim gibi Müslüman olsalardı elbette bizimle birlikte kalır ve biz sabrettiğimiz gibi onlar da sabrederlerdi" dediler.

Diğer bir kısım ise: "Onlar Müslüman kimselerdir, durumları meydana çıkıncaya kadar kendilerini kâfirlikle ithâm edemeyiz" dediler. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i kerîmeyi indirerek onların münâfık olduklarını açıkladı.

b) İbnü Abbâs ve Katâde *(Radıyallâhu Anhüm)*e göre; âyet-i kerîme, Mekke'de Müslüman olduklarını açıkladıkları hâlde Müslümanlar aleyhine müşriklere yardım eden bir topluluk hakkında inmiştir. Bunlar Mekke'den hicret etmeyince Müslümanlar iki görüş üzere onlar hakkında ihtilâfa düşmüşlerdir. İşte bu konuda bu ve bir sonraki âyet-i celîle nâzil olarak onları münâfık diye adlandırmış ve kendileri hicret edinceye kadar onlarla dostluk kurmamalarını müminlere emretmiştir. *(er-Râzî, et-Tefsîru'l-kebîr, 10/224-225; en-Nesefî, -Mecmû'atü't-tefâsîr-, 2/131)*

Âyet-i kerîmelerin, Uhud günü yoldan geri dönen münâfıklar veyâ Medîne'ye geceleyin baskın düzenleyip Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in Yesâr adındaki çobanını şehit eden Urneliler yâhut Âişe *(Radıyallâhu Anhâ)* ile ilgili iftirâya karışanlar hakkında nâzil olduğuna dâir rivâyetler için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/485-486*

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَآءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ حَتّٰى يُهَاجِرُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصٖيرًا ﴿٨٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 89

(وَدُّوا) **Arzu ettiler,** neyi? (لَوْ تَكْفُرُونَ) **sizin de kâfir olmanızı,** ne gibi? (كَمَا كَفَرُوا) **kendileri kâfir olduğu gibi,** yâni o münâfıklar, sizin de onlar gibi kâfir olmanızı istediler ki, (فَتَكُونُونَ) **nihâyet olasınız,** nedir olasınız? (سَوَآءً) **eşit,** (فَلَا تَتَّخِذُوا) **o hâlde edinmeyin,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** kimler? (اَوْلِيَآءَ) **dostlar,** ne zamâna kadar? (حَتّٰى يُهَاجِرُوا) **onlar hicret edinceye kadar,** nerede? (فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** (فَاِنْ تَوَلَّوْا) **ama eğer yüz çevirirlerse,** yâni Allâh yolunda hicretten dönerlerse, (فَخُذُو) **hemen yakalayın,** kimi? (هُمْ) **onları,** daha? (وَاقْتُلُو) **ve öldürün,** kimi? (هُمْ) **onları,** nerede? (حَيْثُ وَجَدْتُمُو) **bulduğunuz yerde,** kimi? (هُمْ) **onları,** daha? (وَلَا تَتَّخِذُوا) **ve edinmeyin,** kimden? (مِنْهُمْ) **onlardan,** neyi? (وَلِيًّا) **hiçbir dostu,** yâni onlardan hiçbirini dost edinmeyin, daha ne edinmeyin? (وَلَا نَصٖيرًا) **hiçbir yardımcı da edinmeyin,** yâni onlardan tamâmen uzak durup, dostluklarını da, yardımlarını da aslâ kabûl etmeyin.

Meâl-i Şerîf - 89

89- O (mürted ola)**nlar kendileri kâfir olduğu gibi, sizin de kâfir olmanızı ve netîcede** (kâfirlikte ve sapıklıkta) **eşit olmanızı temennî ettiler. Artık onlar** (îmân edinceye ve bunun isbâtı olmak üzere) **Allâh yolunda hicret edinceye kadar onlardan dostlar edinmeyin. Artık eğer** (îmânı açıklamaktan) **yüz çevirirlerse, onları hemen yakalayın ve kendilerini bulduğunuz yerde onları öldürün. Bir de onlardan hiçbir dost edinmeyin, hiçbir yardımcı da edinmeyin.**

اِلَّا الَّذٖينَ يَصِلُونَ اِلٰى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مٖيثَاقٌ اَوْ جَٓاؤُكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ اَنْ يُقَاتِلُوكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ فَاِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبٖيلًا ﴿٩٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 90

(اِلَّا الَّذٖينَ) **Ancak o kimseler**(i öldürmeyin) **ki,** (يَصِلُونَ) **ulaşıyorlar** (sığınıyorlar), kime? (اِلٰى قَوْمٍ) **bir kavme,** öyle kavim ki? (بَيْنَكُمْ) **sizin aranızda,**

daha? (وَبَيْنَهُمْ) **onların arasında** (vardır), ne? (مِيثَاقٌ) **bir antlaşma,** (اَوْ جَاؤُ) **yâhut geldiler,** kime? (كُمْ) **size,** ne oldukları hâlde? (حَصِرَتْ) **darlanmış olduğu hâlde,** ne? (صُدُورُهُمْ) **göğüsleri,** ne diye daraldı? (اَنْ يُقَاتِلُو) **muhârebe edecekler diye,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** (اَوْ يُقَاتِلُوا) **veyâ muhârebe edecekler diye,** kiminle? (قَوْمَهُمْ) **kendi kavimleriyle,** yâni ne sizinle, ne de kendi kavimleriyle muhârebe etmek istemedikleri için göğüsleri daralıp, doğruca size gelenler müstesnâdır, onlara dokunulmaz, (وَلَوْ شَاءَ) **ve eğer dileseydi,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (لَسَلَّطَ) **elbette musallat ederdi,** kimi? (هُمْ) **onları,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (فَلَقَاتَلُو) **nihâyet elbette savaşırlardı,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** yâni Allâh-u Te'âlâ dileseydi, sizinle harp etmek isteyenlerin kalbine kuvvet verip korkuyu gidererek, onları sizin başınıza musallat ederdi, (فَاِنِ اعْتَزَلُو) **artık onlar** (savaşmaktan vazgeçip) **ayrılırlarsa,** kimden? (كُمْ) **sizden,** (فَلَمْ يُقَاتِلُو) **savaşmazlarsa,** kiminle? (كُمْ) **sizinle,** daha? (وَاَلْقَوْا) **bırakırlarsa,** kime? (اِلَيْكُمْ) **size,** neyi? (اَلسَّلَمَ) **sulhu** (ve barışı), (فَمَا جَعَلَ) **artık tâyin etmemiştir,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** kimin aleyhine? (عَلَيْهِمْ) **onların aleyhine,** neyi tâyin etmemiştir? (سَبِيلًا) **hiçbir yolu,** yâni onlara saldırmaya müsaade vermemiştir.

Meâl-i Şerîf - 90

90- Ancak o kimseler (yakalayıp öldürme hükmünden) **müstesnâdır ki; sizin aranızla onların arasında antlaşma bulunan bir topluluğa** (ilticâ ederek) **ulaşmıştırlar yâhut** (kâfir toplumlarıyla birlikte) **sizinle savaşacakları için veyâ** (sizinle birleşip) **kendi milletleriyle harbedecekler diye göğüsleri darlanmış bir hâlde size gelmiştirler.** (İşte onlar yakalanıp öldürülme hükmünden muaftırlar.)

Zâten Allâh (sizinle savaşmaktan çekinen kimselerin kalplerindeki korku ve darlığı giderip, kendilerine cesâret vermeyi) **dileseydi elbette onları sizin üzerinize musallat ederdi de böylece onlar elbette sizinle savaşırdılar. Şâyet onlar** (başınıza belâ olmayıp) **sizden ayrılırlar da sizinle savaşmazlarsa ve barışı size bırakırlarsa, artık Allâh** (yakalanıp öldürülmeleri husûsunda) **onlar aleyhine sizin için bir yol belirlememiştir.**

سَتَجِدُونَ اٰخَرِينَ يُرِيدُونَ اَنْ يَاْمَنُوكُمْ وَيَاْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلَّمَا رُدُّوا اِلَى الْفِتْنَةِ اُرْكِسُوا
فِيهَا فَاِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّوا اَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ
ثَقِفْتُمُوهُمْ وَاُولٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿٩١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 91

(سَتَجِدُونَ) **Muhakkak bulacaksınız,** kimi? (اٰخَرِينَ) **diğer birtakım kimseleri,** ne hâlde bulacaksınız? (يُرِيدُونَ) **ister oldukları hâlde,** neyi? (اَنْ يَأْمَنُو) **emin olmalarını,** kimden? (كُمْ) **sizden,** daha? (وَيَأْمَنُوا) **emin olmalarını,** kimden? (قَوْمَهُمْ) **kendi kavimlerinden,** yâni sizin yanınızda sizden, kavimlerinin yanında ise onlardan görünmek sûretiyle hem sizden, hem de kendi toplumlarından güvence içinde olmak isteyen başkalarını da bulacaksınız, (كُلَّمَا رُدُّوا) **her ne zaman geri çağrılsalar,** nereye? (اِلَى الْفِتْنَةِ) **fitneye,** yâni şirke veyâ Müslümanlarla harbe her ne zaman çağırılsalar, (اُرْكِسُوا) **baş aşağı çevrilirler,** yâni itilirler, neyin içine? (فِيهَا) **onun içine,** yâni çağırıldıkları o fitnenin içine tepe taklak dalarlar, böyle bir kâfirâne hareketten çekinmezler, (فَاِنْ لَمْ يَعْتَزِلُو) **artık eğer uzak durmazlarsa,** kimden? (كُمْ) **sizden,** daha? (وَيُلْقُوا) **ve bırakmazlarsa,** kime? (اِلَيْكُمُ) **size,** neyi? (اَلسَّلَمَ) **sulhu** (ve barış işini), daha? (وَيَكُفُّوا) **menetmezlerse,** yâni sizinle savaşmaktan çekmezlerse, neyi? (اَيْدِيَهُمْ) **ellerini,** (فَخُذُو) **hemen yakalayın,** kimi? (هُمْ) **onları,** daha? (وَاقْتُلُو) **ve öldürün,** kimi? (هُمْ) **onları,** nerede? (حَيْثُ ثَقِفْتُمُو) **bulduğunuz yerde,** kimi? (هُمْ) **onları,** (وَاُولٰئِكُمْ) **ve işte size, onlar** (var ya), (جَعَلْنَا) **Biz verdik,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** kimin aleyhine? (عَلَيْهِمْ) **onların aleyhine,** (davranmanız husûsunda), ne verdik? (سُلْطَانًا) **büyük bir huccet** (yetki ve salâhiyet), öyle huccet ki, (مُبِينًا) **apaçık.**

Meâl-i Şerîf - 91

91- Yakında diğer birtakım kimseleri bulacaksınız ki; onlar hem sizden emin olmalarını, hem de kendi toplumlarına güvenmelerini istemektedirler. Onlar her ne zaman o (kâfirliğe dönmek ve Müslümanlarla savaş gibi) **fitneye geri çağrılacak olsalar baş aşağı onun içine itilirler** (ve İslâm aleyhine olan konulara balıklama dalarlar).

Artık eğer onlar siz(e saldırı ve eziyet)**den ayrılmazlar ve barışı size bırakmazlar, ellerini de** (savaştan) **çekmezlerse hemen onları yakalayın ve kendilerini bulduğunuz yerde onları öldürün.**

Ve işte size! Onlar ki, (yakalanıp öldürülmelerinin serbestliği hakkında) **Biz sizin için onlar aleyhine pek açık güçlü bir delil vermişizdir.**

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَـًٔا وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَـًٔا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ
وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلٰى اَهْلِهٖٓ اِلَّٓا اَنْ يَصَّدَّقُوا فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ

مُؤْمِنَةٍۚ وَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلٰٓى اَهْلِه۪ وَتَحْر۪يرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍۚ
فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِۘ تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَل۪يماً حَك۪يماً ﴿٩٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 92

(وَمَا كَانَ) **Ve** (hak) **olmadı,** kim için? (لِمُؤْمِنٍ) **hiçbir mümin için,** ne? (اَنْ يَقْتُلَ) **öldürmesi,** kimi? (مُؤْمِناً) **bir mümini,** yâni bir müminin diğer bir mümini hiçbir hâlde öldürmesi helâl değildir, (اِلَّا خَطَـٔاً) **ancak yanlışlıkla olması hâli müstesnâ,** yâni bir müminin, yanlışlıkla olması dışında, diğer bir mümini öldürmesi helâl değildir, bu mânâ, müstesnânın hâl olmasına göre verilmiştir. Müstesnâ mef'ûl-ü leh olarak da mensûb olmuş olabilir ki buna göre mânâ "Bir müminin diğer bir mümini yanlışlık dışında hiçbir sebeple öldürmesi helâl değildir" demek olur, (وَمَنْ) **ve her kim,** (قَتَلَ) **öldürürse,** kimi? (مُؤْمِناً) **bir mümini,** ne ile olduğu hâlde? (خَطَـٔاً) **yanlışlıkla olduğu hâlde,** (فَتَحْر۪يرُ رَقَبَةٍ) **artık bir köleyi âzâd etmek,** (onun üzerine vâciptir), öyle köle ki, (مُؤْمِنَةٍ) **mümin,** daha? (وَدِيَةٌ) **bir de diyet** (ödemesi gerekir), öyle diyet ki, (مُسَلَّمَةٌ) **teslim edilmiş,** kime? (اِلٰٓى اَهْلِه۪) **onun ehline** (öldürülenin vârislerine), yâni her hâl-ü kârda kâtilin diyet ödemesi gerekir, (اِلَّٓا اَنْ يَصَّدَّقُوا) **ancak bağışlamaları müstesnâ,** yâni öldürülenin âilesi, kâtili affedip diyeti bağışlarsa, o zaman diyet ödemesi gerekmez, (فَاِنْ كَانَ) **ama eğer** (öldürülen) **olduysa,** kimden? (مِنْ قَوْمٍ) **bir kavimden,** öyle kavim ki, (عَدُوٍّ) **düşman,** öyle düşman ki kim için olucu? (لَكُمْ) **sizin için,** (وَهُوَ) **hâlbuki o** (öldürülen kişi), kimdir? (مُؤْمِنٌ) **îmân edicidir,** yâni yanlışlıkla öldürülen kişi, sizinle harbeden kâfir bir toplumdan olduğu hâlde, kendisi mümin olsa fakat bir mühim işi için kendi milletinin yanında bulunduğundan dolayı veyâ Müslüman olduğu hâlde onlardan ayrılmadığı için, kâtil onun Müslüman olduğunu bilmeden kendisini yanlışlıkla öldürmüşse, (فَتَحْر۪يرُ رَقَبَةٍ) **bir köleyi âzâd etmek** (ona vâcip olur), öyle köle ki, (مُؤْمِنَةٍ) **îmân edici,** yâni onu öldürenin diyet ödemesi değil de, îmânlı bir köle âzâdetmek sûretiyle keffâret ödemesi gerekir, (وَاِنْ كَانَ) **eğer** (öldürülen) **olduysa,** kimden? (مِنْ قَوْمٍ) **bir milletten,** öyle millet ki, (بَيْنَكُمْ) **sizin aranızda** daha? (وَبَيْنَهُمْ) **onların arasında** (vardır), ne? (مِيثَاقٌ) **bir sözleşme,** yâni yanlışlıkla öldürülen kişi mümin olsun olmasın, aranızda anlaşma olan kâfir bir topluluktan ise, (فَدِيَةٌ) **bir diyet** (ödemesi gerekir), öyle diyet ki, (مُسَلَّمَةٌ) **teslim edilmiş,** kime? (اِلٰٓى اَهْلِه۪)

onun âilesine (öldürülenin vârislerine), daha? (وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ) **ve bir köle âzâd etmek,** öyle köle ki, (مُؤْمِنَةٍ) **îmân edici,** yâni zimmiyi öldürene de, Müslüman'ı yanlışlıkla öldürenin keffâreti gibi bir diyet ödemesi, hem de köle âzâd etmesi vaciptir, (فَمَنْ) **artık her kim,** (لَمْ يَجِدْ) **bulamadıysa,** yâni kölesi ve alacak parası olmadığı için köle bulamayanın ise, (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ) **iki ay oruç** (tutması gerekir), öyle iki ay ki, (مُتَتَابِعَيْنِ) **ikisi peş peşe olucu,** Allâh-u Te'âlâ bütün bunları size niçin meşrû etti? (تَوْبَةً) **bir tevbe** (yolu gösterme hikmetine mebnî) **olarak,** öyle tevbe ki, (مِنَ اللهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan** (olucu), (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (عَلِيمًا) (kātilin durumu dâhil her şeyi) **ziyâde bilici,** daha? (حَكِيمًا) **hikmet sâhibi** (kātil hakkındaki hükümler de dahil olmak üzere meşrû ettiği her şeyde).

Meâl-i Şerîf - 92

92- Hiçbir mümin için de, yanlışlıktan başka bir sûretle diğer bir mümini öldürmesi (hak ve helâl) **olmadı.** (Zîrâ kâmil bir îmân, adam öldürmek gibi büyük günahlardan sâhibini korur). **Ama her kim bir mümini yanlışlıkla öldürürse, artık** (onun cezâsı) **îmânlı bir köleyi âzâd etmek ve** (ölenin vârisleri olan) **âilesine teslim edilecek bir diyet** (ödemek)**tir. Ancak** (kan sâhiplerinin, diyeti) **bağışlamaları müstesnâ!**

Eğer o (yanlışlıkla öldürülen kişi), **îmânlı bir kimse olduğu hâlde size düşman** (olan kâfir) **bir toplumdan** (olması hasebiyle kâfir zannedilerek yanlışlıkla öldürülmüş) **oldu ise** (bu durumda kātile gereken), **îmânlı bir köleyi âzâd etmektir.**

Ama eğer o (öldürülen kimse), **sizinle kendileri arasında sözleşme bulunan** (zimmî) **bir milletten oldu ise,** (o zaman kātilin cezâsı; ölenin vârisleri olan) **âilesine teslim edilecek bir diyet ve îmânlı bir köleyi âzâd etmektir. Artık her kim** (âzâd edecek bir köle) **bulamazsa,** (onun yapması gereken keffâret) **birbiri ardınca gelen iki ayın orucudur.**

Allâh (tarafın)**dan bir tevbe** (yolu gösterme hikmetine mebnî) **olarak** (bu hükümler size meşrû edilmiştir)**! Zâten Allâh** (meşrû kıldığı bütün hükümlerindeki tüm hikmetleri) **dâimâ** (hakkıyla bilen bir) **Alîm ve** (tüm takdirlerinde hatâdan münezzeh olan bir) **Hakîm olmuştur.**

Urve ibnü Zübeyr *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edildiğine göre; Huzeyfe ibnü'l-Yemân *(Radıyallâhu Anh)* Uhud günü Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ile berâberdi.

O sırada Müslümanlar onun babası Yemân *(Radıyallâhu Anh)*ı kâfir sanıp hatâ ile öldürdüler. Huzeyfe *(Radıyallâhu Anh)* buna mâni olmaya çalıştıysa da Müslümanlar Huzeyfe *(Radıyallâhu Anh)*ın: "O benim babamdır" sözünü ancak babasını öldürdükten sonra anlayabildiler.

Bu durum karşısında o: "Allâh sizi mağfiret eylesin. Zîrâ O, acıyanların en merhametlisidir" deyince Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in nezdinde kıymeti bir kat daha arttı. İşte bunun üzerine bu âyet-i celîle nâzil olarak, bir Müslüman'ın, harpte kâfir sanarak yanlışlıkla öldürdüğü diğer bir Müslüman hakkında ne gibi bir keffâret ödemesi gerektiğini açıkladı. *(er-Râzî, Mefâtîhu'l-ğayb, 10/174)*

İbnü Zeyd *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyete göre; Ebu'd-Derdâ *(Radıyallâhu Anh)* katıldığı bir muhârebede bulunduğu müfrezeden uzaklaşıp bir vâdîye sapmıştı. O sırada rastladığı bir çobanı kâfir bir düşman sanarak ona saldırdı, o kişi kelime-i tevhîd okuduysa da onu öldürdü ve koyunlarını sürüp götürdü. Sonra içinde bu hâdiseden dolayı büyük bir rahatsızlık duymaya başladı ve durumu Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e arz etti. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ona: "Onun kalbini yar(ıp, îmânlı olup olmadığına bak)saydın ya" buyurunca o: "Yâ Rasûlellâh! Ben kalbini de yarsam ne bulacaktım?" dedi. O zaman Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "O kişi kalbinde olanı diliyle sana haber verdiği hâlde sen onu tasdik etmedin" buyurunca Ebu'd-Derdâ *(Radıyallâhu Anh)* kendi durumunun ne olacağını sordu. Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* tekrar tekrar: "Sen kelime-i tevhîd okuyan bir adama bunu nasıl yaptın?" buyurunca Ebu'd-Derdâ *(Radıyallâhu Anh)* o kadar üzüldü ki: "Keşke ben o anda yeni Müslüman olmuş olsaydım (da, Müslümanken böyle bir günah işlememiş olsaydım)" demekten kendini alamadı. İşte bunun üzerine bu âyet-i kerîme nâzil olarak kendisine keffâretini beyân etti. *(et-Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 5/129)*

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَٓاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا
وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 93

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَقْتُلْ) **öldürürse,** kimi? (مُؤْمِنًا) **bir mümini,** ne olduğu hâlde? (مُتَعَمِّدًا) **kasıtlı olduğu hâlde,** (فَجَزَٓاؤُهُ) **işte onun cezâsı,** nedir? (جَهَنَّمُ) **cehennemdir,** ne olduğu hâlde? (خَالِدًا) **ebedî kalıcı olduğu hâlde,** nerede? (فِيهَا) **onun içerisinde,** Allâh-u Te'âlâ onun cezâsını bu şekilde takdîr etmiştir, daha? (وَغَضِبَ) **gazabetmiştir,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kime? (عَلَيْهِ) **ona,** daha? (وَلَعَنَ) **ve lânet etmiştir,** kime? (هُ) **ona,** daha? (وَاَعَدَّ) **ve hazırlamıştır,** kim için? (لَهُ) **onun için,** neyi? (عَذَابًا) **görülmemiş bir azabı,** öyle azap ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 93

93- Her kim bir mümini (îmânlı olduğu için veyâ öldürülmesini helâl görerek) **kasıtlı olduğu hâlde öldürürse, işte onun cezâsı; içinde ebedî kalacak olduğu cehennemdir. Üstelik Allâh ona gazap etmiştir, ayrıca kendisine lânet etmiştir ve onun için pek büyük bir azap hazırlamıştır.**

Âyet-i celîle Mikyâs isimli bir mürted hakkında nâzil olduğu için, açıkladığı hüküm müminlere şâmil olmayıp sâdece kâfirlere mahsustur. Nitekim bir Müslüman'ı kasten öldürmek en büyük günahlardan biriyse de sâhibini kâfir etmez. Ancak yaptığı işi helâl görerek öldürmek yâhut bir Müslüman'ı îmânından dolayı öldürmek, kişiyi kâfir edeceğinden, bunu yapanın cezâsı bu âyet-i kerîmenin beyânı vechile cehennemde ebedî kalmaktır, ama bu müebbed azap büyük günahının cezâsı değil, kâfirliğinin karşılığıdır.

Bir Müslüman'ı kasten öldürme günahının ağır cezâlarını açıklayan hadîs-i şerîf ve rivâyetler için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/532-543*

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا ضَرَبْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ اَلْقٰى اِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِناًۚ تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۘ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌۜ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُواۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيراً ﴿٩٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 94

(يَا اَيُّهَا الَّذِينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (اِذَا ضَرَبْتُمْ) **sefere çıktığınız zaman,** nerede? (فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** (فَتَبَيَّنُوا) (işlerin) **iyice açığa çıkmasını bekleyin,** yâni Allâh yolunda cihâda çıktığınızda, yapacağınız ve terk edeceğiniz her işte meselelerin tamâmen açığa çıkmasını bekleyin, iyice anlayın, dinleyin, (وَلَا تَقُولُوا) **ve demeyin,** kime? (لِمَنْ) **o kimseye ki,** (اَلْقٰى) **verdi,** kime? (اِلَيْكُمُ) **size,** neyi? (اَلسَّلَامَ) **selâmı,** yâni size Müslümanca selâm verene, ne demeyin? (لَسْتَ) **sen olmadın,** nedir olmadın? (مُؤْمِناً) **îmân edici biri,** ne olduğunuz hâlde öyle demeyin? (تَبْتَغُونَ) **aradığınız hâlde,** neyi? (عَرَضَ الْحَيٰوةِ) **o hayâtın malını** (ve menfaatini), öyle hayat ki, (اَلدُّنْيَا) **en alçak olan,** (فَعِنْدَ اللّٰهِ) **çünkü Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın nezdinde vardır,** ne? (مَغَانِمُ) **ganîmetler,** öyle ganîmetler ki, (كَثِيرَةٌ) **pek çok,** yâni geçici dünyâ metâının peşine düşmeyin, çünkü Allâh-u Te'âlâ'nın takdîrinde sizi bunlara muhtaç etmeyecek derecede çok ganîmetler vardır, dolayısıyla size selâm verenin malını almak için canına kastetmeyin. (كَذٰلِكَ) (Ey Müslüman!) **İşte sana! Böylece,** (كُنْتُمْ) **siz idiniz,** (مِنْ قَبْلُ) **bundan evvel,** yâni İslâmiyet'i ilk kabûl ettiğiniz zaman siz de yalnız kelime-i şehâdet okumakla malınızı ve canınızı kurtarmıştınız, sözünüzün özünüze mutâbık olup olmadığı araştırılmamıştı, (فَمَنَّ) **ama iyilik etti** (lütfetti), kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kime? (عَلَيْكُمْ) **size,** yâni bu şekilde sizin îmânınızı kabûl etti, kanınızı ve canınızı korudu, siz de îmân ve istikāmetle tanınmış oldunuz, dolayısıyla İslâm'a girenlere size yapılan gibi muâmele yapın, (فَتَبَيَّنُوا) **o hâlde** (meselelerin) **iyice açığa çıkmasını bekleyin** (de bir mümini acele ederek öldürmeyin), (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni bütün işledikleriniz hakkında, kimdir oldu? (خَبِيراً) **ziyâde haberdâr.**

Meâl-i Şerîf - 94

94- Ey o îmân etmiş olan kimseler!

Allâh yolunda (kâfirlerle cihâd etmek üzere) **sefere çıktığınız zaman** (acele etmeyip işin gerçeğinin) **iyice açığa çıkmasını bekleyin de size** (İslâm selâmıyla) **selâm vermiş olan kimseye, o en alçak** (dünyâ) **hayâtın**(ın geçici ganîmet) **malını aramakta olduğunuz hâlde** (onun söylediği îmân kelimesiyle yetinmeyerek kendisini öldürüp malını almak için): **"Sen mümin değilsin" de**(yip de onu öldür)**meyin.**

Çünkü Allâh nezdinde birçok ganîmetler (ve ebedî menfaatler) **vardır.** (Ey Müslüman!) **İşte sana! Siz de daha önce böyle idiniz** (İslâm'a ilk girdiğinizde sâdece kelime-i şehâdet getirip İslâm nişanlarını açıklayarak kanlarınızı ve mallarınızı korumuştunuz, o zaman sizin de kalplerinizle dillerinizin uyumlu olup olmadığı bilinmemekteydi) **ama Allâh size** (gerçek Müslüman olarak tanınma nîmetini) **lütufta bulundu.**

Öyleyse (bir mümini öldürme tehlikesi söz konusu olan durumlarda acele etmeyip) **iyice araştırın. Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarınızı**(n iç yüzünü) **dâimâ** (çok iyi bilen bir) **Habîr olmuştur.**

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً
وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 95

(لَا يَسْتَوِي) **Müsâvî** (eşit) **olmaz,** kimler? (اَلْقَاعِدُونَ) **oturanlar,** kimlerden olduğu hâlde? (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) **müminlerden,** onlardan bedel? (غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ) **zarar** (ve özür) **sâhipleri olmayan,** daha? (وَالْمُجَاهِدُونَ) **cihâd edenler,** nerede? (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) **Allâh'ın yolunda,** ne ile? (بِأَمْوَالِهِمْ) **mallarıyla,** daha? (وَأَنْفُسِهِمْ) **ve canlarıyla,** yâni müminlerden -özür sâhibi olanlardan başka- evlerinde oturanlarla, mallarıyla ve canlarıyla cihâd edenler bir olmaz, (فَضَّلَ) **çok fazîletli** (üstün) **kıldı,** kim? (اَللَّهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (اَلْمُجَاهِدِينَ) **cihâd edenleri,** ne ile? (بِأَمْوَالِهِمْ) **mallarıyla,** daha? (وَأَنْفُسِهِمْ) **canlarıyla,** kim üzerine fazîletli kıldı? (عَلَى الْقَاعِدِينَ) **oturanlar üzerine,** ne cihetinden? (دَرَجَةً) **derece cihetinden,** (وَكُلًّا) **hepsine de,** yâni cihâd edenlere de, oturanlara da, (وَعَدَ) **vaad etti** (söz verdi), kim? (اَللَّهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (اَلْحُسْنَىٰ) **o en güzel** (ikāmet yeri olan cennet)**i,** (وَفَضَّلَ) **ve çok fazîletli kıldı,** kim? (اَللَّهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimi? (اَلْمُجَاهِدِينَ) **cihâd edenleri,** kim üzerine? (عَلَى الْقَاعِدِينَ) **oturanlar üzerine,** yâni cihâd edenlere verdi, neyi? (أَجْرًا) **bir ecri,** öyle ecir ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 95

95- Müminlerden (hastalık, körlük, topallık ve kötürümlük gibi) **özür sâhibi kimseler dışında otur**(up cihattan geri kal)**anlarla, Allâh yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihâd edenler eşit olmaz.**

(Çünkü) **Allâh mallarıyla ve canlarıyla cihâd edenleri, oturanlar üzerine derece bakımından çok üstün kılmıştır.**

Gerçi Allâh (sahâbeyi kirâmın) **hepsine de o en güzel** (ikāmet yeri olan cennet)**i söz vermiştir. Ama Allâh o mücâhitleri, oturanlar üzerine pek büyük bir ecirle fazîletli kılmıştır.**

دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيماً ﴿٩٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 96

Allâh-u Te'âlâ'nın mücâhitleri üstün kıldığı o ecirden bedel? (دَرَجَاتٍ) **üstün dereceler** (vermek)**le** (onları üstün kılmıştır), öyle dereceler ki kimden olucu? (مِنْهُ) **O** (Allâh-u Te'âlâ tarafı)**ndan,** daha? (وَمَغْفِرَةً) **büyük bir mağfiretle,** daha? (وَرَحْمَةً) **engin bir rahmetle,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (غَفُوراً) **ziyâde mağfiret edici,** daha kimdir oldu? (رَحِيماً) **ziyâde acıyıcı.**

Meâl-i Şerîf - 96

96- (Allâh-u Te'âlâ onları) **Kendisi** (nezdin)**den** (ihsân ettiği) **üstün derecelerle, büyük bir** (bağışlama ve) **mağfiret**(e nâiliyet) **ile ve engin bir rahmet**(e mazhariyet) **ile** (cihâda gidenleri oturanlardan üstün kılmıştır).

Zâten Allâh (özürleri geçerli sayarak) **dâimâ** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıdığı için ecirlerini eksiltmeyip bolca veren bir) **Rahîm olmuştur.**

اِنَّ الَّذِينَ تَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمٖٓي اَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ
قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْاَرْضِ قَالُٓوا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً
فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَاُولٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَسَٓاءَتْ مَصِيراً ﴿٩٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 97

(اِنَّ الَّذِينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (تَوَفّٰى) **tamâmen alır,** kimi? (هُمْ) **onları**(n canlarını), kim? (اَلْمَلٰٓئِكَةُ) **melekler,** onlar ne oldukları hâlde? (ظَالِمٖٓي اَنْفُسِهِمْ) **nefislerine zulmedici kimseler olarak,** yâni hicreti terk edip, kâfirlerle

berâberliği seçerek kendilerine yazık edici oldukları hâlde, (قَالُوا) **derler,** yâni melekler öldürecekleri o kimseleri azarlamak için şöyle derler, (فِيمَ) **hangi şeyde** (ne işte)? (كُنْتُمْ) **siz idiniz,** yâni din işlerinizle alâkalı hangi şeyle meşgul oluyordunuz? (قَالُوا) **derler,** (كُنَّا) **biz idik,** kimler idik? (مُسْتَضْعَفِينَ) **zayıf tutulan** (çâresiz) **kimseler,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** (bundan dolayı dînimizi tam yaşayamamıştık), (قَالُوا) **derler,** yâni melekler onlara der, ne der? (اَلَمْ تَكُنْ) **değil miydi?** ne? (اَرْضُ اللّٰهِ) **Allâh'ın arzı** (yeryüzü), nedir değil miydi? (وَاسِعَةً) **bir hayli geniş,** (فَتُهَاجِرُوا) **hicret edeydiniz ya,** nerede? (فِيهَا) **orada.** (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **Artık işte sana! Onlar** (var ya), (مَاْوٰيهُمْ) **onların sığınağı** (âhiretteki yerleri), nedir? (جَهَنَّمُ) **cehennemdir,** (وَسَٓاءَتْ) **ve ne kötü oldu** (o cehennem), ne cihetinden? (مَصِيرًا) **varılacak bir yer olma cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 97

97- O kişiler ki (kâfirlere uyup hicreti terk ederek) **nefislerine zulmedici kimseler oldukları hâlde melekler onların canlarını almaktadır;** (işte o sırada) **şüphesiz ki onlar** (o hicreti terk edenleri azarlamak için): **"Siz** (dîninizle alâkalı konuları tatbik husûsunda) **ne işte idiniz?" derler.**

Bunlar: "Biz o yer(yüzün)**de zayıf tutulan kimselerdik** (bu yüzden dînimizi açıklamaya ve Mekke'den hicret etmeye imkân bulamadık)**" derler.**

(Melekler de onları yalancı çıkarıp rezil etmek üzere:) **"Allâh'ın yeri bir hayli geniş değil miydi ki** (İslâm'ı yaşayamadığınız yeri bırakıp) **orada** (dîninizi rahatça yaşayacağınız yere) **hicret etseydiniz?!" derler.**

(Habîbim!) **Artık işte sana! Onlar ki; sığınakları ancak cehennemdir ve o, varılacak bir yer olarak ne kötü olmuştur.**

اِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَٓاءِ وَالْوِلْدَانِ
لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 98

(اِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ) **Ancak zayıf sayılanlar müstesnâ,** kimden? (مِنَ الرِّجَالِ) **erkeklerden,** daha? (وَالنِّسَٓاءِ) **ve kadınlardan,** daha? (وَالْوِلْدَانِ) **ve çocuklardan,** onlar ne oldukları hâlde? (لَا يَسْتَطِيعُونَ) **güç yetiremez oldukları hâlde,** neye? (حِيلَةً) **bir hîleye,** yâni hicret etmek için bir çâre bulmaya, daha? (وَلَا يَهْتَدُونَ) **ve erişemez oldukları hâlde,** neye? (سَبِيلًا) (hicret için) **bir yola.**

Meâl-i Şerîf - 98

98- Ancak erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan âciz bırakılmış kimseler (hicreti terk ettikleri için azâba uğramaktan) **müstesnâ**(dır) **ki, onlar** (bulundukları yerden çıkma husûsunda) **hiçbir çâreye güç yetirememektedirler ve hiçbir yola erişememektedirler.**

فَاُو۬لٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٩٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 99

(فَاُو۬لٰٓئِكَ) (Habîbim!) **Artık işte sana! Onlar,** (عَسَى) **kesin oldu,** bu âyet-i celîlede geçen (عَسَى) kelimesine kesinlik mânâsı verilir. Zîrâ Allâh-u Te'âlâ hakkında kullanılan (عَسَى) fiili, Tahrîm Sûresi'nin 5. âyet-i kerîmesi dışında Kur'ân-ı Kerîm'in her yerinde kesinlik mânâsı ifâde eder. *(et-Taberî, et-Tefsîr, 8/579; el-Kurtubî, et-Tefsîr, 3/93)* kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), Allâh-u Te'âlâ'nın ne yapması kesin oldu? (اَنْ يَعْفُوَ) **affetmesi,** yâni cezâ vermekten vazgeçmesi, kime cezâ vermekten? (عَنْهُمْ) **onlar**(ı cezâlandırmak)**dan,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (عَفُوًّا) **ziyâde affedici,** daha kimdir oldu? (غَفُورًا) **çok mağfiret edici.**

Meâl-i Şerîf - 99

99- (Habîbim!) **Artık işte sana! Onlar ki, kesinlikle Allâh onları**(n günahlarını) **affedecektir. Zâten Allâh** (zorda kalmış kulları hakkında) **dâimâ** (af ve mağfiret karârı alan bir) **Afüvv ve Ğafûr olmuştur.**

وَمَنْ يُهَاجِرْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَث۪يرًا وَسَعَةً
وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِه۪ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِه۪ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ
فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا ﴿١٠٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 100

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يُهَاجِرْ) **hicret ederse,** nerede? (ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ) **Allâh'ın yolunda,** (يَجِدْ) **bulur,** nerede? (فِي الْاَرْضِ) **yer** (yüzün) **de,** ne bulur? (مُرَاغَمًا) **burunları sürtecek hicret yeri,** yâni kendisini vatanından çıkartan din düşmanlarını yaptıklarına pişman edip: "Keşke bunu çıkartmasaydık" dedirtecek yer, öyle yer ki, (كَث۪يرًا) **birçok,** daha ne bulur ? (وَسَعَةً) **ve genişlik,** (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَخْرُجْ) **çıkarsa,** nereden? (مِنْ بَيْتِه۪) **evinden,** ne olduğu hâlde? (مُهَاجِرًا) **hicret edici olduğu hâlde,** kime? (اِلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَرَسُولِه۪) **ve**

Rasûlü'ne, (ثُمَّ يُدْرِكْهُ) **sonra yetişirse,** kime? (هُ) **ona,** ne? (الْمَوْتُ) **ölüm,** (فَقَدْ وَقَعَ) **artık muhakkak düşer,** ne? (اَجْرُهُ) **onun mükâfatı**(nı vermek), kime? (عَلَى اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (غَفُورًا) **ziyâde mağfiret edici,** daha kimdir oldu? (رَحِيمًا) **ziyâde acıyıcı.**

Meâl-i Şerîf - 100

100- Her kim de Allâh'ın yolunda hicret ederse, (kendisini vatanından sürgün eden) **kavminin burnunu sürtecek** (ve onları yaptıklarına pişman edip: "Keşke bunu çıkartmasaydık" dedirtecek) **birçok hicret yerini ve** (rızık temini ve gönül rahatlığıyla dînini yaşama husûsunda) **tam bir genişliği yer**(yüzün)**de bulur.**

Ama her kim Allâh(ın buyruğun)**a ve Rasûlü'n**(ün emirlerine uyarak onların emrettikleri yer)**e hicret eden biri olarak evinden çıkar da sonra** (hedeflediği yere varamadan) **kendisine ölüm ulaşırsa, artık muhakkak onun ecri**(ni vermek) **Allâh'a düşmüştür.**

Zâten Allâh (bu kişilerin hicreti geciktirme gibi günahlarını) **dâimâ** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullarına çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Onun için onlara niyetlerine göre hicretlerinin sevâbını tam olarak vermiştir.)

Sa'îd ibnü Cübeyr *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyet edildiğine göre; bu âyet-i kerîme Cündeb ibnü Damra *(Radıyallâhu Anh)* hakkında inmiştir.

Şöyle ki o; hicret farz edildiği hâlde bu vazîfeyi yerine getirmeyenler hakkında nâzil olan tehdit âyetlerini duyunca oğullarına: "Beni bir sala koyun ve Medîne'ye götürün. Zîrâ ben hicrete gücü yetmeyen âciz kimselerden de değilim, yol bilmeyen biri de değilim. Yemin olsun ki; artık bu gece Mekke'de kalmayacağım" dedi.

Böylece oğulları onu yola çıkardılar. Ama Ten'îm denen yere vardığında vefât edeceğini hisseden bu zât, sağ elini sol eline vurmaya başlayarak: "Ey Allâh! İşte bu senin için, bu da Rasûlün için. Rasûlün'ün bîat ettiği her konuda ben de Sana bîat ediyorum" dedi ve vefât etti. Onun ölüm haberini alan müşrikler: "Umduğuna ulaşamadı" diyerek sevinmeye başladılar.

Sahâbe-i kirâm ise: "Keşke hicretini tamamlayabilseydi, o takdirde ecri daha büyük olurdu" demişlerdi ki, bu âyet-i celîle nâzil olarak, ona sevap vermeyi bi'z-Zât Allâh-u Te'âlâ'nın taahhüt ettiğini, dolayısıyla tam bir hicret sevâbı kazandığını beyân etti.

Bundan dolayı ulemâ; ilim tahsîli, hac, helâl kazanç ve sâlih bir kimseyi Allâh için ziyâret gibi meşrû nedenlerle yola çıkıp maksadına ulaşamadan ölen bir kişinin, aynen hedefine varmış kimse gibi sevap kazanacağını açıklamışlardır. *(et-Taberî, et-Tefsîr, 7/398-399; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/246-247)*

وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلٰوةِ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ
يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿١٠١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 101

(وَاِذَا ضَرَبْتُمْ) **Ve sefere çıktığınız zaman,** nerede? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**de,** (فَلَيْسَ) **olmadı,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne? (جُنَاحٌ) **hiçbir günah,** ne hususta? (اَنْ تَقْصُرُوا) **kısaltmanızda,** neden? (مِنَ الصَّلٰوةِ) **o** (dört rekâtlı farz) **namaz**(ların rekâtların)**dan bir kısmını,** ne zaman? (اِنْ خِفْتُمْ) **eğer korkarsanız,** neden? (اَنْ يَفْتِنَ) **kötülük etmesinden,** kime? (كُمْ) **size,** kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** yâni kâfirlerin sizi yakalayıp, öldürmelerinden veyâ yaralamalarından endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur, (اِنَّ الْكَافِرِينَ) **şüphesiz ki kâfirler,** (كَانُوا) **oldular,** kim için olduğu hâlde? (لَكُمْ) **sizin için,** nedir oldu? (عَدُوًّا) **büyük bir düşman,** öyle düşman ki, (مُبِينًا) **âşikâr.**

Meâl-i Şerîf - 101

101- Ayrıca siz yer(yüzün)**de yolculuğa çıktığınız zaman, o kâfir olmuş kimselerin size** (saldırıp öldürerek veyâ yaralayarak yâhut yakalayarak) **kötülük etmesinden korkarsanız, o** (dört rekâtlı farz) **namaz**(ların rekâtların)**dan bir kısmını kısalt**(ıp iki rekât kıl)**manızda sizin üzerinize hiçbir günah yoktur. Çünkü kâfirler gerçekten size pek açık bir düşman olmuşlardır.**

وَاِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَاْخُذُٓوا اَسْلِحَتَهُمْ فَاِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَٓائِكُمْ وَلْتَاْتِ طَٓائِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرْضٰى اَنْ تَضَعُٓوا اَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 102

(وَاِذَا كُنْتَ) (Habîbim!) **Bir de sen bulunduğun zaman,** nerede? (فِيهِمْ) **onların içerisinde,** (فَاَقَمْتَ) **kıldırdığında,** kime? (لَهُمُ) **onlara,** neyi? (اَلصَّلٰوةَ) **o** (korku) **namazı**(nı), (فَلْتَقُمْ) **hemen** (namaz için) **kıyâma dursun,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir cemâat,** öyle cemâat ki kimlerden olucu? (مِنْهُمْ) **onlardan,** kiminle berâber? (مَعَكَ) **seninle berâber,** daha? (وَلْيَاْخُذُوا) **ve alsınlar,** neyi? (اَسْلِحَتَهُمْ) **silâhlarını,** (فَاِذَا سَجَدُوا) **artık secde ettikleri zaman,** yâni seninle berâber namaza duranlar secdelerini bitirip bir rekâtı tamamladıklarında, (فَلْيَكُونُوا)

hemen bulunsunlar, nerede? (مِنْ وَرَٓائِكُمْ) **arkanızda,** yâni düşman karşısında duran arkadaşlarının saflarına dönüp orada dursunlar, (وَلْتَاْتِ) **ve gelsin,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir cemâat,** öyle cemâat ki, (اُخْرٰى) (onardan) **başka olan,** yine öyle cemâat ki, (لَمْ يُصَلُّوا) **namaz kılmadılar,** yâni hiç kılmamış olanlar gelsin, (فَلْيُصَلُّوا) **hemen namaz kılsınlar,** kiminle berâber? (مَعَكَ) **seninle berâber,** yâni senin kalan ikinci rekâtında sana uysunlar, daha? (وَلْيَاْخُذُوا) **ve alsınlar,** neyi? (حِذْرَهُمْ) **korunma tedbirlerini,** daha? (وَاَسْلِحَتَهُمْ) **ve silâhlarını,** (وَدَّ) **arzuladı,** kim? (اَلَّذِينَ) **o kimseler ki,** (كَفَرُوا) **kâfir oldular,** neyi? (لَوْ تَغْفُلُونَ) **sizin gâfil olmanızı,** neden? (عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ) **silâhlarınızdan,** daha? (وَاَمْتِعَتِكُمْ) **ve** (harpte kullanacağınız) **eşyânızdan,** yâni kâfirler isterler ki, siz silâhlarınızı ve eşyâlarınızı unutasınız da, (فَيَمِيلُونَ) **hemen onlar meyletseler,** yâni yüklenseler ve baskın yapsalar, kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** ne ile? (مَيْلَةً) **bir meyille,** öyle meyil ki, (وَاحِدَةً) **bir tek** (hamle ile), yâni üstünüze derhal bir baskın yapmak isterler, (وَلَا جُنَاحَ) **hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** (اِنْ كَانَ) **eğer varsa,** kimde? (بِكُمْ) **sizde,** ne? (اَذًى) **biz eziyet,** öyle eziyet ki neden olucu? (مِنْ مَطَرٍ) **yağmurdan,** (اَوْ كُنْتُمْ) **yâhut olduysanız,** kimler? (مَرْضٰى) **hastalar,** yâni yağmur veyâ hastalık sebebiyle, silâhlarınızı taşımak size zor gelirse, sizin üzerinize hiçbir günah yoktur, ne hususta? (اَنْ تَضَعُوا) **koymanızda,** yâni bırakmanızda, neyi? (اَسْلِحَتَكُمْ) **silâhlarınızı,** daha? (وَخُذُوا) **yine de alın,** neyi? (حِذْرَكُمْ) **korunma tedbirinizi,** (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (اَعَدَّ) **hazırladı,** kim için? (لِلْكَافِرِينَ) **o kâfirler için,** neyi? (عَذَابًا) **büyük bir azâbı,** öyle azap ki, (مُهِينًا) **alçak edici.**

Meâl-i Şerîf - 102

102- (Habîbim!) **Bir de sen onların içerisinde bulunup da kendilerine namaz kıldır**(mayı arzula)**dığın zaman** (onları iki kısma ayır)**, içlerinden bir tâife seninle birlikte hemen** (namaz için) **kıyâma dursun ve** (tedbir için, kendilerini namazdan meşgul etmeyecek şekilde) **silahlarını** (yanlarına) **alsınlar.**

Bu (namaz kıla)**nlar** (rekâtın sonunda ikinci defâ) **secde ettikleri vakit** (düşmanın karşısında durmak için) **hemen** (dönüp) **arkanızda bulunsunlar, namaz kılmamış olan diğer topluluk ise gelip seninle birlikte namaz kılsınlar ve** (zırh gibi) **korunma âletlerini de,** (kılıç gibi savaşacak) **silahlarını da** (yanlarına) **alsınlar.** (Çünkü) **o kâfir olmuş kimseler arzuladı**(lar) **ki; siz silahlarınızdan ve** (harp) **eşyânızdan gâfil olasınız da tek bir hamle ile üzerinize yüklen**(erek işinizi bitir)**sinler.**

Eğer sizde yağmurdan (dolayı) **bir eziyet bulunuyorsa yâhut da hastalar olduysanız, silahlarınızı** (yanınıza almayıp) **bırakmanızda üzerinize hiçbir günah yoktur.**

Yine de siz (gücünüz nispetinde) **korunma** (tertîbâtı)**nızı alın. Şüphesiz Allâh o kâfirler için çok alçaltıcı büyük bir azap hazırlamıştır.**

İbnü Abbâs ve Câbir *(Radıyallâhu Anhüm)*dan rivâyete göre; bir muhârebede müşrikler Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ve ashâbının öğle namazını cemâatle kıldıklarını görünce, onlara namaz kılarlarken niçin saldırmadıklarına pişmân oldular.

O sırada bir kısmı: "Şimdi onlara dokunmayın, zîrâ önlerinde babalarından ve oğullarından daha çok değer verdikleri bir ikindi namazı vardır ki, ona kalktıklarında üzerlerine saldırırsınız" dediler.

Bunun üzerine Cebrâîl *(Aleyhisselâm)* inerek: "Yâ Muhammed! Şüphesiz bu, korku namazıdır ki; sen içlerinde bulunup da kendilerine namaz kıldırdığın vakit..." meâlindeki bu âyet-i kerîmeyi okudu. *(el-Beğavî, Me'âlimü't-Tenzîl, 1/472)*

O gün Müslümanların ikindi namazına kalkmasını bekleyen müşrikler, namaz vakti girdiğinde onların hep birden namaza durmayıp ikiye bölündüklerini, bir kısmı Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* ile berâber kılarken, diğerlerinin cephede nöbet beklediklerini görünce çok şaşırdılar ve bu fikirlerinin Müslümanlara kim tarafından aktarıldığını araştırma netîcesinde, öğle ile ikindi arası bu hususta Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e vahiy geldiği bilgisine ulaştıklarında, müşriklerin komutanı Hâlid ibnü Velîd Müslüman oldu. *(el-Kurtubî, et-Tefsîr, 5/363)*

Fıkıhta geçen "Korku Namazı" bu âyet-i kerîmeden alınmıştır ki, bunun şartları ve şekilleriyle alâkalı meseleler için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/614-618*

فَاِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِكُمْۚ فَاِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ فَاَقِيمُوا
الصَّلٰوةَۚ اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 103

(فَاِذَا قَضَيْتُمُ) **Artık bitirdiğiniz zaman,** neyi? (الصَّلٰوةَ) **o** (korku) **namazı**(nı), yâni korku namazını açıklanan şekilde edâ ettikten sonra, (فَاذْكُرُوا) **zikredin,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh'ı,** ne olduğunuz hâlde? (قِيَامًا) **ayakta duran kimseler olduğunuz hâlde,** daha? (وَقُعُودًا) **ve oturucu kimseler olduğunuz hâlde,** daha? (وَعَلٰى جُنُوبِكُمْ) **yanlarınız üzere** (yaslanıcı) **olduğunuz hâlde,** (فَاِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ) **artık sükûnete kavuştuğunuz zaman,** yâni sükûn ve emniyet, huzur ve güven ortamına kavuştuğunuzda ise, (فَاَقِيمُوا) **hemen dosdoğru kılın,** neyi? (الصَّلٰوةَ) **o** (farz) **namaz**(lar)**ı,** (اِنَّ الصَّلٰوةَ) **muhakkak namaz,** (كَانَتْ) **oldu,** kim üzerine? (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) **müminler üzerine,** nedir oldu? (كِتَابًا) **büyük bir farz,** öyle farz ki, (مَوْقُوتًا) **vakitleri tâyin edilmiş.**

Meâl-i Şerîf - 103

103- Artık o (korku) **namazı**(nı) **bitirdiğinizde, ayakta duran kimseler, oturan kişiler ve yanlarınız üzerinde** (yaslananlar) **iken** (her hâlükârda) **Allâh'ı zikredin.**

(Kalplerinizden korku gidip) **sükûnete** (ve güven ortamına) **kavuştuğunuzda ise o** (farz) **namaz**(lar)**ı** (emrolunduğu şekil üzere) **dosdoğru kılın. Şüphesiz ki namaz, îmân eden kimseler üzerine** (yüklenen) **vakti belirlenmiş büyük bir farz olmuştur.**

Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere; namaz müminlere, rastgele bir şekilde olarak değil de, vakitleri belirlenmiş olarak farz kılınmış bir ibâdettir. Farz namazların beş vakit olduğu bu âyet-i kerîmede kısa ve kapalı bir ifâdeyle yer bulmuşsa da, Bakara Sûresi'nin 238. âyet-i kerîmesi, İsrâ Sûresi'nin 78. âyet-i kerîmesi, Rûm Sûresi'nin 17 ve 18. âyet-i kerîmeleri, Hûd Sûresi'nin 114. âyet-i kerîmesi, Tâhâ Sûresi'nin 130. âyet-i kerîmesi, bir de Zâriyât Sûresi'nin 39 ve 40. âyet-i kerîmeleri beş vakit namazın ayrı ayrı beş vaktini açıklamışlardır.

Ayrıca namazın beş vakit olarak farz kılındığına dâir birçok mütevâtir hadîs-i şerîf mevcuttur. Ümmetin tamâmı da bir gün ve bir gece içerisinde beş vakit namazın farz olduğu hakkında söz birliği etmişlerdir. Maalesef hakkında Kitap, Sünnet ve İcmâ'dan bunca delil bulunan böyle önemli bir konu bile, âlim geçinen bâzı kimselerce inkâr edilmekte, buna delil olarak da Kur'ân-ı Kerîm'de beş sayısının açıkça belirtilmediği safsatası ortaya atılmaktadır.

Fakat Allâh-u Te'âlâ'nın bildirmesiyle gaybî konulardan haberdâr olan Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "İslâm kulplarının birer birer bozulacağını ve sonunda namazın üç vakit olduğunu savunanların bile çıkacağını, ama bu kişileri Deccâl ile birlikte haşretmenin Allâh-u Te'âlâ üzerine bir hak olduğu"nu açıklamıştır. *(el-Hâkim, el-Müstedrek, el-Fiten:156, rakam:8448, 4/516)*

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ اِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَاِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ
وَتَرْجُونَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 104

(وَلَا تَهِنُوا) **Ve gevşeklik etmeyin,** ne hususta? (فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ) **o kavmi aramakta,** yâni düşmanlarınız olan kâfirleri harp için tâkip etmekte, (اِنْ تَكُونُوا) **eğer siz olduysanız,** nedir olduysanız? (تَأْلَمُونَ) **acı çekiyorsunuz,** (فَاِنَّهُمْ) **şüphesiz onlar da,** (يَأْلَمُونَ) **acı duyuyorlar,** ne gibi? (كَمَا تَأْلَمُونَ) **siz acı duyduğunuz gibi,** yâni çektiğiniz acılar aranızda müşterektir, (وَتَرْجُونَ) **üstelik siz umuyorsunuz,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni âhirette vereceği sevaptan, neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (لَا يَرْجُونَ) **onlar ummuyorlar,** yâni hâl böyle iken onlar harbe dayanıyorlar da siz niye sabretmiyorsunuz? (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (عَلِيمًا) **ziyâde bilici,** daha kimdir oldu? (حَكِيمًا) **ziyâde hikmet sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 104

104- Ayrıca siz (düşmanlarınız olan) **o kavmi** (tâkip edip) **aramakta gevşeklik etmeyin. Eğer siz** (yaralanıp berelenerek) **acı çekiyor olduysanız, siz acı çektiğiniz gibi hiç şüphesiz onlar da acı çekmektedirler.**

Siz ise (dîninizi bütün dinlere gâlip kılması ve sizi âhirette sevaplara kavuşturması gibi) **onların ümit edemeyecekleri şeyleri Allâh'tan ummaktasınız.** (Sonra onlar bu acılara dayanıyorlarken, size ne oldu da sabretmiyorsunuz?! Hâlbuki bu sabır en çok size yakışır.) **Allâh ise** (müminlerin çektiği acı dâhil her şeyi) **dâimâ** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (verdiği emir ve yasakların tümü hikmetli olan bir) **Hakîm olmuştur.**

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرٰيكَ اللّٰهُ
وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 105

(إِنَّا) **Muhakkak Biz,** (أَنْزَلْنَا) **indirdik,** kime? (إِلَيْكَ) **sana,** neyi? (الْكِتَابَ) **o kitabı,** ne olduğu hâlde? (بِالْحَقِّ) **hak ile mültebis olduğu hâlde,** yâni dosdoğru haberleri ihtivâ edici olarak, niçin indirdik? (لِتَحْكُمَ) **sen hükmedesin için,** nerede? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** ne ile? (بِمَا) **o şeyle ki,** (أَرٰى) **gösterdi** (bildirdi ve vahyetti), kime? (كَ) **sana,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (وَلَا تَكُنْ) **ve sen olma,** kim için? (لِلْخَائِنِينَ) **hâinler için,** nedir olma? (خَصِيمًا) **bir mücâdeleci.**

Meâl-i Şerîf - 105

105- Şüphesiz ki Biz o kitabı sana (indirilmesini gerektiren) **hak**(lı bir neden ve üstün bir hikmet) **ile indirdik ki; netîcede sen insanlar arasında Allâh'ın sana gösterdiği** (karar) **ile hükmedesin. Öyleyse sen hâinler**(i temize çıkarmak) **için bir mücâdeleci olma!**

Katâde ibnü Nu'mân *(Radıyallâhu Anh)* şöyle anlatıyor: Aramızda Übeyrıkoğulları diye anılan bir hâne halkı vardı ki içlerinde bulunan Beşîr isimli münâfık, şiir söyleyerek Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in ashâbını hicveder, sonra da bu şiiri Araplardan birine nispet ederek: "Felanca şöyle dedi, felanca böyle dedi" derdi.

Ashâb-ı kirâm bu şiirleri duyunca: "Allâh'a yemin olsun ki; bu şiiri şu pis heriften başkası söylememiştir. Onu mutlaka İbnü Übeyrık söylemiştir" derlerdi. Bu âile câhiliyet devrinde de, İslâm döneminde de ihtiyaç sâhipleri idiler. O zaman Medîne'de insanların gıdâsı hurma ve arpadan ibâretti. Kişi zenginse beyaz un tüccarı geldiği vakit ondan satın aldığı unu sâdece âilesine ayırırdı.

Bir seferinde Şâm'dan bir tâcir geldi. Amcam Rifâ'a ibnü Zeyd bir yük beyaz un aldı ve onu kilere koydu, o odada silah, zırh ve kılıç da vardı. Bir gece hırsızlar tarafından yiyecek ve silah çalındı. Sabah olunca amcam Rifâ'a bana uğradı ve durumu bildirdi.

Bunun üzerine biz mahallede araştırma yaparken, o gece Übeyrıkoğullarının ocak yaktıklarını duyunca onlar üzerine yoğunlaştık. Kendilerini sorguya çektiğimizde Allâh adına yemin ederek, çevremizde sâlih birisi olarak tanıdığımız Lebîd ibnü Sehl'i hırsız gösterdiler.

Lebîd bu iftirâyı duyunca kılıcını çekerek: "Allâh'a yemin olsun ki; ya bu hırsızlığı açığa çıkaracaksınız, ya da bu kılıç sizi deşecek" dedi. Onlar işin ciddiyetini anlayınca: "Bize dalaşma, senin hırsızlıkla ne alâkan var?!" diyerek lafı çevirdiler.

Araştırma netîcesinde hırsızlığı kendilerinin yaptığı hakkında şüphemiz kalmayınca amcam benden Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gidip durumu anlatmamı istedi. Ben Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in yanına vardığımda: "İçimizde bulunan hayırsız bir hâne halkı amcamın silah ve yiyeceğini çaldılar, yiyeceğe ihtiyâcımız yok, hiç olmazsa silahımızı iâde etsinler" dediğimde Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Muhakkak ben bu hususta emir vereceğim" buyurdu.

Durumdan haberdâr olan Übeyrıkoğulları, Üseyr ibnü Urve isimli adamlarına gidip hırsızlık yapmadıklarına dâir onu iknâ ettiler. Mahalleden bir kısım insanlar da onlara kanıp Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e: "Ey Allâh'ın Rasûlü! Katâde ve amcası içimizden sâlih bir âileyi bir delîle dayanmaksızın iftirâlarına hedef yaptı" dediler.

O zaman Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* bana: "Müslüman ve sâlih oldukları söylenen bir âileyi hedef alıp hırsızlıkla mı ithâm ediyorsun?! Oysa delîlin de yok" buyurdu. Bu durum karşısında ben: "Keşke çok malım gitseydi de bu hususta Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e bir şey söylememiş olsaydım" temennîsiyle oradan ayrıldım.

O sırada amcam yanıma gelip ne yaptığımı sorunca ben ona durumu anlattım, o da: "Kendisinden yardım istenilen Zât ancak Allâh-u Te'âlâ'dır" dedi. Aradan çok geçmeden bu âyet-i celîleden itibâren on bir âyet-i kerîme *(105-115)* nâzil olunca çalınan silahlar Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e getirildi, o da onları amcama iâde etti. *(et-Tirmizî, et-Tefsîr:5, rakam:3036, 5/245; et-Taberî, rakam:10416, 4/266)*

وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوراً رَحِيماًۚ ﴿١٠٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 106

(وَاسْتَغْفِرِ) **Ve mağfiret talep et,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** yâni Habîbim! Yanlış anlama netîcesi suçluyu temize çıkarıp, suçsuzları cezâlandırmak gibi bir temâyülden dolayı istiğfarda bulun, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (غَفُوراً) **ziyâde mağfiret edici,** daha kimdir oldu? (رَحِيماً) **ziyâde acıyıcı.**

Meâl-i Şerîf - 106

106- Bir de sen (şâhitlerin tanıklığına güvenerek suçsuz bir kişiyi ithâm ettiğin için) **Allâh'tan mağfiret iste. Şüphesiz ki Allâh** (Kendisinden mağfiret isteyen kimseyi) **dâimâ** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (tevbe edenlere çok acıyan bir) **Rahîm olmuştur.**

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذ۪ينَ يَخْتَانُونَ اَنْفُسَهُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّاناً اَث۪يماًۚ ﴿١٠٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 107

(وَلَا تُجَادِلْ) **Mücâdele de etme,** kimlerden yana? (عَنِ الَّذِينَ) **o kimselerden ki,** (يَخْتَانُونَ) **hâinlik ediyorlar,** kime? (اَنْفُسَهُمْ) **nefislerine,** yâni hırsızlık yapmak ve hırsızı temize çıkarmak gibi günahları yüzünden kendi nefislerine zulüm ve zarar edenleri savunma, (اِنَّ اللّٰهَ) **muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يُحِبُّ) **sevmez,** kimi? (مَنْ) **o kimseyi ki,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (خَوَّانًا) **son derece hâin,** daha nedir oldu? (اَثِيمًا) **ziyâde günahkâr.**

Meâl-i Şerîf - 107

107- (Günah işleyip cehenneme girmeye teşebbüs ederek) **kendi nefislerine hâinlik yapmakta olan o kimselerden taraf** (olarak hırsızlık suçunu onlardan savuşturmak için) **mücâdele de etme. Şüphesiz Allâh o kimseyi sevmez** (ve onu cezâsız bırakmaz)**ki o çokça hâin ve aşırı günahkâr olmuştur.**

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُونَ
مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِۜ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 108

(يَسْتَخْفُونَ) (Hırsızlık gibi cürüm işleyen o Übeyr ile oğulları) **gizleniyorlar,** kimden? (مِنَ النَّاسِ) **insanlardan,** yâni insanların zararından korkarak, hırsızlık gibi bir suçu işlerken onlara görünmüyorlar, (وَلَا يَسْتَخْفُونَ) **ama utanmıyorlar,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** (وَهُوَ) **hâlbuki O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (مَعَهُمْ) **onlarla berâberdir,** ne vakit Allâh'tan utanmıyorlar? (اِذْ يُبَيِّتُونَ) **gece gece kurarlarken,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** yâni suçsuzu suçlamak ve yalan yere şâhitlik gibi şeyleri ki, (لَا يَرْضٰى) (Allâh-u Te'âlâ) **râzı olmaz,** o şey neden olduğu hâlde? (مِنَ الْقَوْلِ) **sözden,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِمَا) **o şeyi ki,** (يَعْمَلُونَ) **işliyorlar,** kimdir oldu? (مُحِيطًا) **tam bir kuşatıcı,** yâni Allâh-u Te'âlâ onların sözlerini her yönden kaplar şekilde bilici olduğu için o hâinler Allâh-u Te'âlâ'nın ilminden hiçbir şeyi gizleyemezler.

Meâl-i Şerîf - 108

108- Onlar (ne bozuk adamlardır ki zararlarından korktukları) **insanlardan gizleniyorlar da,** (utanılmaya ve korkulmaya en çok lâyık olan) **Allâh'tan utanmıyorlar. Hâlbuki onlar** (suçsuza iftirâ atmak, yalan yere yemin etmek ve yalancı şâhitlikte bulunmak gibi) **O** (Allâh-u Sübhânehû)

nun râzı olmadığı sözü gece gece (gizlice) **kurarlarken, O** (Allâh-u Te'âlâ ilim sıfatı ile) **kendileriyle berâber idi. Zâten Allâh onların yapmakta olduklarını dâimâ** (kuşatıcı şekilde bilen bir) **Muhît olmuştur.**

هَٓا اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 109

(هَٓا اَنْتُمْ) **İşte siz,** kimlersiniz? (هٰٓؤُلَٓاءِ) **işte o kimselersiniz ki,** (جَادَلْتُمْ) **mücâdele ettiniz,** kimden taraf? (عَنْهُمْ) **onlardan,** nerede? (فِى الْحَيٰوةِ) **hayatta,** öyle hayat ki, (الدُّنْيَا) **en alçak olan,** (فَمَنْ) **artık kim,** (يُجَادِلُ) **mücadele edecek,** kiminle? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **ile,** kimden taraf? (عَنْهُمْ) **onlardan,** yâni onların adına, ne zaman? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (اَمْ مَنْ) **yâhut kim,** (يَكُونُ) **olacak,** kim üzerine? (عَلَيْهِمْ) **onların üzerine,** ne olacak? (وَكِيلًا) **bir vekîl,** yâni Allâh'ın azâbından onları korumakla görevli kim olacak?!

Meâl-i Şerîf - 109

109- (Ey hırsız Übeyrıkoğulları!) **İşte siz, işte öyle** (günahkâr) **kimselersiniz ki; o en alçak** (dünyâ) **hayât(ın)da onlardan taraf mücâdele verdiniz. Peki ya kıyâmet günü onlardan taraf Allâh ile kim mücâdele edebilir?! Ya da** (Allâh'ın azâbından kurtulmalarıyla görevli olarak) **onlara kim vekîl olabilir?!**

وَمَنْ يَعْمَلْ سُٓوءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 110

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَعْمَلْ) **işlerse,** neyi? (سُٓوءًا) **bir kötülüğü,** (اَوْ يَظْلِمْ) **yâhut zulmederse,** kime? (نَفْسَهُ) **kendi nefsine,** (ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ) **sonra mağfiret dilerse,** kimden? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ) **dan,** yâni ölümünden az bir zaman evvel de olsa, doğru bir tevbe yapabilirse, (يَجِدِ) **bulur,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** ne bulur? (غَفُورًا) **ziyâde mağfiret edici,** ondan bedel? (رَحِيمًا) **çok acıyıcı.**

Meâl-i Şerîf - 110

110- Her kim de (başkasına taalluk eden) **bir kötülük işler yâhut** (kendiyle alâkalı bir günah işleyerek) **nefsine zulmeder de sonra Allâh'tan mağfiret** (ve bağışlanma) **dilerse, Allâh'ı** (günahlarını çokça bağışlayıcı bir) **Ğafûr ve** (kendisine ziyâde acıyan bir) **Rahîm olarak bulur.**

وَمَنْ يَكْسِبْ اِثْمًا فَاِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلٰى نَفْسِهٖۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَليمًا حَكيمًا ﴿١١١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 111

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَكْسِبْ) **kazanırsa,** neyi? (اِثْمًا) **bir günahı,** (فَاِنَّمَا يَكْسِبُ) **ancak kazanır,** neyi? (هُ) **onu,** kimin aleyhine? (عَلٰى نَفْسِهٖ) **kendi aleyhine,** (وَكَانَ) **ve dâima oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (عَليمًا) **ziyâde bilici,** daha kimdir oldu? (حَكيمًا) **ziyâde hikmet sâhibi** (her takdîri ve hükmü yerli yerinde olan).

Meâl-i Şerîf - 111

111- Her kim de bir günah kazanırsa, o onu ancak kendi aleyhine kazanmış olur (zîrâ o günahın vebâli ondan başkasına yüklenmez). **Allâh ise** (kimin ne yaptığını) **dâimâ** (çok iyi bilen bir) **Alîm ve** (suçsuza cezâ vermeyecek kadar hikmet sâhibi bir) **Hakîm olmuştur.**

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطيـئَةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهٖ بَرٖيـئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبينًا ﴿١١٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 112

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يَكْسِبْ) **kazanırsa,** neyi? (خَطيـئَةً) **bir hatâyı** (kasıtsız bir günahı), (اَوْ اِثْمًا) **yâhut bir günahı** (kasıtlı bir mâsiyeti), (ثُمَّ يَرْمِ) **ondan sonra atarsa,** neyi? (بِهٖ) **onu,** kime? (بَرٖيـئًا) **bir suçsuza,** (فَقَدِ احْتَمَلَ) **muhakkak yüklenmiş olur,** neyi? (بُهْتَانًا) **büyük bir iftirâyı,** daha? (وَاِثْمًا) **büyük bir günahı,** öyle günah ki, (مُبينًا) **apaçık.**

Meâl-i Şerîf - 112

112- Her kim (kasıtsız olarak) **bir hatâ yâhut** (kasten) **bir günah kazanır da sonra onu bir suçsuza atarsa muhakkak ki o kişi büyük bir iftirâ ve açık bir günah yüklenmiş olur.**

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ اَنْ يُضِلُّوكَۜ وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ
وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍۜ وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُۜ
وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظيمًا ﴿١١٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 113

(وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ) **Ve eğer Allâh'ın fazlı** (ve lütfu) **olmasaydı,** kim üzerine? (عَلَيْكَ) (Habîbim!) **Senin üzerine,** daha? (وَرَحْمَتُهُ) **ve rahmeti** (olmayaydı), **yâni sana**

vahiy göndererek hakkı bildirmese ve ısmet (günahsızlık) sıfatına seni mazhar etmeseydi, (لَهَمَّتْ) **elbette kastetmişti,** kim? (طَٓائِفَةٌ) **bir cemâat,** öyle cemmat ki kimden olucu? (مِنْهُمْ) **onlardan,** yâni hırsızdan taraf çıkarak nefislerine zulmedenler elbette karar vermişti, neyi? (اَنْ يُضِلُّو) **şaşırtmalarını,** kimi? (كَ) **seni,** yâni doğru hüküm vermekten seni saptırmak istemişlerdi, (وَمَا يُضِلُّونَ) **hâlbuki onlar saptıramazlar,** (اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ) **ancak kendilerini** (saptırırlar), (وَمَا يَضُرُّونَ) **ve zarar veremezler,** kime? (كَ) **sana,** ne ile? (مِنْ شَيْءٍ) (zarardan) **hiçbir şeyle,** burada (مِنْ) harfi, zâide olup (شَيْءٍ) kelimesi mef'ûl-ü mutlak olmak üzere mahallen mensûbtur ki takdîr-i kelâm: (شَيْـًٔا مِنَ الضَّرَرِ) demektir, daha? (وَاَنْزَلَ) **ve indirdi,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimin üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** neyi? (اَلْكِتَابَ) **o kitabı** (Kur'ân'ı), daha? (وَالْحِكْمَةَ) **ve hikmeti** (sünneti), daha? (وَعَلَّمَ) **ve öğretti,** kime? (كَ) **sana,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (لَمْ تَكُنْ) **sen olmadın,** nedir olmadın? (تَعْلَمُ) **bilirsin,** yâni şerîat hükümlerine âit bilmediğin nice şeyleri sana öğretti, (وَكَانَ) **ve oldu,** ne? (فَضْلُ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlân)**ın fazlı** (ve keremi), kim üzerine? (عَلَيْكَ) **senin üzerine,** nedir oldu? (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 113

113- (Habîbim!) **Zâten Allâh'ın senin üzerinde lütfu ve rahmeti** (olduğu için, vahiy yoluyla suçlu ve suçsuzu sana bildirmiş) **olmasaydı elbette onlardan bir cemâat seni** (doğru hükümden) **şaşırtmalarına karar vermişti.**

Hâlbuki (bu işin vebâli nefislerine döneceği için) **onlar kendi nefislerinden başkasını saptıramazlar ve** (bundan sonra da) **sana hiçbir şeyle zarar veremezler. Çünkü Allâh sana o kitabı ve hikmeti** (sünneti) **indirmiş ve** (bugüne dek) **bilmekte olmadığın** (gizli saklı) **şeyleri** (Kur'ân âyetlerini ve hadisleri vahyederek) **sana bildirmiştir. Böylece Allâh'ın senin üzerindeki lütfu pek büyük olmuştur.** (Zâten peygamberlikten daha büyük bir ikrâm olamaz.)

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوٰيهُمْ اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوفٍ اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ ابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 114

(لَا خَيْرَ) **Hiçbir hayır yoktur,** nerede? (فِي كَثِيرٍ) **birçoğunda,** öyle birçoğu ki neden olucu? (مِنْ نَجْوٰيهُمْ) **onların gizli konuşmalarından** (olucu), yâni onların fısıldaşmalarının birçoğunda hiç hayır yoktur, (اِلَّا مَنْ) **ancak o kimse**(nin

gizlice konuşması) **müstesnâ ki,** (اَمَرَ) **emretti,** neyle? (بِصَدَقَةٍ) **bir sadaka** (verilmesi) **ile,** daha ne ile emretti? (اَوْ مَعْرُوفٍ) **yâhut bir iyilik** (yapılması) **ile,** daha? (اَوْ اِصْلَاحٍ) **veyâ bir ıslâh** (düzeltme) **ile,** öyle ıslâh ki nerede olucu? (بَيْنَ النَّاسِ) **insanlar arasında,** yâni insanların arasını düzeltmek için gizli konuşanların fısıldaşmalarında hayır vardır, (وَمَنْ) **her kim,** (يَفْعَلْ) **yaparsa,** neyi? (ذٰلِكَ) (ey Müslüman!) **İşte sana, bu** (anlatıla)**nları,** niçin? (اِبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'â-lâ'n)**ın rızâsını talebetmek için,** (فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ) **yakında muhakkak vereceğiz,** kime? (هِ) **ona,** neyi? (اَجْرًا) **kıymetli bir ecri,** öyle ecir ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 114

114- Bir sadaka (bağışlama)**yı yâhut** (ödünç verme ve darda kalmışa yardım elini uzatma gibi) **herhangi bir iyiliği veyâ** (dargın) **insanlar arasında bir sulh yapmayı emretmiş olan**(ların gizli konuşmaları) **dışında, o** (Übeyrıkoğulları gibi insa)**nların gizli konuşmalarından birçoğunda hiçbir hayır yoktur.** (Ey Müslüman!) **İşte sana! Her kim** (gösteriş ve lider olma niyetiyle değil de, sâdece) **Allâh'ın rızâsını aramak için bu** (anlatıla)**nları yaparsa, muhakkak ki Biz ona** (düşünülemeyecek kadar) **çok büyük ve pek değerli bir ecir vereceğiz.**

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ
غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 115

(وَمَنْ) **Ve her kim,** (يُشَاقِقِ) **muhâlefet eder** (karşı gelir)**se,** kime? (الرَّسُولَ) **o Rasûl'e,** neden sonra? (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ) **açığa çıktıktan sonra,** kim için? (لَهُ) **kendisi için,** ne? (الْهُدٰى) **doğru yol,** daha? (وَيَتَّبِعْ) **ve tâbi olursa,** neye? (غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ) **müminlerin yolundan başkasına,** (نُوَلِّ) **tâkipçi kılarız,** kimi? (هِ) **onu,** neye? (مَا) **o şeye ki,** (تَوَلّٰى) **sâhiplendi,** yâni sıkıca tâkipçisi olduğu bâtıl yol ile o kişinin arasını boş bırakarak, onu saptırırız ve onun bu gidişine engel olmayız, daha? (وَنُصْلِ) **ve girdiririz,** kimi? (هِ) **onu,** nereye? (جَهَنَّمَ) **cehenneme,** (وَسَاءَتْ) **ve** (o cehennem) **ne kötü oldu,** ne cihetinden? (مَصِيرًا) **varılacak bir yer cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 115

115- Doğru yol kendisine açıkça belirdikten sonra her kim o Râsûl'e karşı gelir ve (îtikād yâhut amel bakımından) **müminlerin yolundan başkasına uyarsa, Biz onu** (dünyâda) **sâhiplendiği o** (kötü) **şeye tâkipçi**

kılar(ak seçmiş olduğu bâtıl yolla baş başa bırakır)**ız ve** (âhirette) **onu cehenneme girdiririz. Bir varılacak yer olarak da o** (cehennem) **ne kötü olmuştur.**

Übeyrıkoğulları hakkındaki âyet-i kerîmeler inince, sahâbe-i kirâm hakkında hiciv niteliğinde şiirler söyleyen Beşîr adındaki münâfık, müşriklere iltihâk etti ve gidip Sülâfe bintü Sa'd ibnü Sümeyye'ye misâfir oldu. Bunun üzerine Mevlâ Te'âlâ bu ve bir sonraki âyet-i kerîmeleri inzâl buyurdu.

Beşîr isimli münâfık, Sülâfe'nin yanına misâfir olarak varınca Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in şâiri Hassân ibnü Sâbit *(Radıyallâhu Anh)* o kadını birtakım şiirlerle hicvetti. Bu şiirler Sülâfe'nin kulağına varınca Beşîr'in bineğinin semerini kaldırıp sel yatağına fırlattı ve: "Defol, bana Hassân'ın şiirini hediye etmekten başka bir hayır getirmedin" dedi. *(et-Tirmizî, et-Tefsîr:5, rakam:3036, 5/245; et-Taberî, rakam:10416, 4/266)*

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَٓاءُۜ
وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 116

(اِنَّ اللّٰهَ) **Muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (لَا يَغْفِرُ) **mağfiret etmez,** (bağışlamaz), neyi? (اَنْ يُشْرَكَ) **ortak koşulmasını,** kime? (بِهٖ) **O'na,** daha? (وَيَغْفِرُ) **ve mağfiret eder,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** nedir? (دُونَ ذٰلِكَ) **işte sana! Onun dışında** (kalmış)-**dır,** kim için bağışlar? (لِمَنْ) **o kimse için ki,** (يَشَٓاءُ) **diliyor,** (وَمَنْ) **ama her kim,** (يُشْرِكْ) **ortak koşarsa,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (فَقَدْ ضَلَّ) **muhakkak o sapmıştır,** ne ile? (ضَلَالًا) **bir sapma ile,** öyle sapma ki? (بَعِيدًا) (haktan) **çok uzak.**

Meâl-i Şerîf - 116

116- Şüphesiz ki Allâh Kendisine ortak koşulmasını(n cezâsını ebedî azap olarak kesin hükme bağladığı için şirki) **bağışlamaz.** (Habîbim!) **İşte sana!** (İstediği hükmü veren) **O** (Rabbin), **bunun dışındakini ise** (ne kadar büyük günah olsa da, tevbe şartı koşmaksızın) **dilediği kimse için bağışlar. Ama her kim Allâh'a** (herhangi bir şeyi) **ortak koşarsa muhakkak ki o** (kişi, haktan) **çok uzak bir sapıklıkla** (yanlışa) **sapmıştır.**

اِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهٖٓ اِلَّٓا اِنَاثًاۚ وَاِنْ يَدْعُونَ اِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًاۙ ﴿١١٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 117

(اِنْ يَدْعُونَ) **Onlar ibâdet etmiyorlar,** yâni Allâh'a şirk koşanlar tapmıyorlar, kimi bırakıp? (مِنْ دُونِهٖٓ) **O'nu** (yâni Allâh'ı) **bırakıp,** (اِلَّٓا اِنَاثًا) **ancak birtakım dişilere,** yâni kendilerine dişi isimlerini taktıkları putlara tapıyorlar, (وَاِنْ يَدْعُونَ) **ve ibâdet etmiyorlar,** yâni bu putlara tapmakla ibâdet etmiş olmuyorlar,

(اِلَّا شَيْطَانًا) **ancak şeytana** (tapmış oluyorlar), öyle şeytan ki, (مَرِيدًا) **çok inatçı,** diğer bir mânâya göre; kötülüğe soyunmuş, diğer bir kavle göre de şerri âşikâr.

Meâl-i Şerîf - 117

117- O (Allâh'a şirk koşa)**nlar O'nu bırakıp yalnızca dişi** (ismi taşıyan cansız nesne)**lere tapmaktadırlar ve** (böyle yaparak) **ancak hayırlardan yoksun kalmış** ***/şerri belirgin/ kötülüğe soyunmuş /isyankâr/*** **bir şeytana kulluk yapmaktadırlar.** (Zîrâ puta tapmayı onlara şeytan emretmiştir.)

لَعَنَهُ اللّٰهُۢ وَقَالَ لَاَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًاۙ ﴿١١٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 118

Öyle şeytana tapmış oluyorlar ki, (لَعَنَ) **lânet etti,** kime? (هُ) **ona,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), yâni putlara tapanlar, ancak Allâh'ın Kendi rahmetinden uzaklaştırdığı şeytana tapmış oluyorlar, (وَقَالَ) **hâlbuki o** (şeytan) **dedi,** (لَاَتَّخِذَنَّ) **andolsun ki, elbette ittihâz edeceğim** (edineceğim), kimden? (مِنْ عِبَادِكَ) **Senin kullarından bâzısını,** ne edineceğim? (نَصِيبًا) **bir nasip,** öyle nasip ki, (مَفْرُوضًا) **tâyin edilmiş.**

Meâl-i Şerîf - 118

118- (Onlar öyle bir şeytana tapmaktadırlar ki) **Allâh ona lânet etmiştir. O da** (Allâh'a karşı) **demiştir ki:** "(Senin izzet ve celâline) **andolsun; elbette Senin kullarından bir kısmını kesin olarak** (kendime uydurmak üzere) **belirlenmiş bir nasip edineceğim.**

وَلَاُضِلَّنَّهُمْ وَلَاُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ الْاَنْعَامِ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِۜ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًاۜ ﴿١١٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 119

O şeytana tapıyorlar ki o, Mevlâ Te'âlâ'ya karşı sözlerine şöyle devâm etmişti: (وَلَاُضِلَّنَّ) **Ve andolsun ki, elbette saptıracağım,** kimi? (هُمْ) **onları,** daha? (وَلَاُمَنِّيَنَّ) **ve kasem olsun ki, elbette umutlandıracağım,** kimi? (هُمْ) **onları,** yâni âhiret diye bir şeyin olmadığı, ömürlerinin uzun olacağı ve her istediklerine kavuşacakları gibi boş kuruntulara onları sevk edeceğim, (وَلَاٰمُرَنَّ) **ve andolsun ki, elbette emredeceğim,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni onlara sapıklığı emredeceğim

de, (فَلَيُبَتِّكُنَّ) **elbette mutlaka onlar çokça yaracaklar,** neyi? (اٰذَانَ الْاَنْعَامِ) **davarların kulaklarını,** daha? (وَلَاٰمُرَنَّ) **ve elbette kesinlikle emredeceğim,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni onlara Allâh'a isyânı emredeceğim de, (فَلَيُغَيِّرُنَّ) **elbette muhakkak onlar hemen değiştirecekler** neyi? (خَلْقَ اللّٰهِ) **Allâh'ın yaratışını,** (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَتَّخِذِ) **edinirse,** kimi? (الشَّيْطَانَ) (kendilerine kötülüğü emreden) **o şeytanı,** ne edinirse? (وَلِيًّا) **bir dost,** kimi bırakıp? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh'ı bırakıp,** (فَقَدْ خَسِرَ) **muhakkak o kişi zarar etmiştir,** ne ile? (خُسْرَانًا) **büyük bir zararla,** öyle zarar ki, (مُبِينًا) **pek açık.**

Meâl-i Şerîf - 119

119- Andolsun ki; mutlaka onları (doğru yoldan) **kesinlikle saptır**(maya çalış)**acağım. Kasem olsun ki; şüphesiz onları mutlaka umutlandır**(mak için uzun yaşayacakları ve diriltilmeyecekleri, dolayısıyla hiçbir azapla karşılaşmayacakları gibi asılsız kuruntulara boğ)**acağım.**

Yine yemin olsun ki; muhakkak onlara emredeceğim de şüphesiz onlar hemen davarların kulaklarını çokça yaracaklar (ve bunu, Allâh'ın helâl kıldığı hayvanları kendilerine haram etme ve putlara adama alâmeti olmak üzere yapacaklar). **Yine andolsun ki; elbette onlara emredeceğim de kesinlikle onlar Allâh'ın yaratışını** (tümüyle veyâ bir kısmını) **hemen değiştirecekler** (ve köleleri burma, dövme yaptırma ve sakal kesme gibi sûretlerle Allâh'ın yarattığı şekle müdâhale edecekler)."

Ama her kim Allâh'ı bırakıp da (kendilerine kötülüğü emreden) **o şeytanı bir dost edinirse muhakkak ki o kişi pek açık bir zararla** (karşılaşarak) **hüsrâna uğramıştır.** (Zîrâ Allâh'ın rızâsını bırakıp şeytanın rızâsını tercih ederek, cennetteki yerini cehennemdeki yeriyle değiştirmiş olmaktadır.)

Âyet-i celîlede İblîs'in sözü olarak geçen "Allâh'ın yaratışını değiştirme" ifâdesinden ne kastedildiği hakkında müfessirler iki görüş serdetmişlerdir:

a) Sa'îd ibnü Cübeyr ve Hasen-i Basrî *(Radıyallâhu Anhüm)* gibi tâbi'înin ileri gelenlerinden nakledilen görüş, bunun: "Allâh'ın dînini değiştirme" mânâsında oluşudur ki, bu mânâ ya kâfir olan kişinin, Allâh-u Te'âlâ'nın, kendisinden kāl-û belâ gününde aldığı sözü bozarak, yaratıldığı İslâm fıtratını değiştirmesi olarak yorumlanmış veyâ sonradan helâli harama, haramı da helâle çevirerek yapmış olduğu değiştirmeyle tefsîr edilmiştir.

b) Buradaki "Değiştirme" fiili, insanın, şeytanın isteği doğrultusunda kendisini Allâh-u Te'âlâ'nın yasakladığı birtakım şekillere sokmasıdır ki, keyfî estetik yaptırmak, peruk takmak, dövme yapmak, hayvanları burmak, livâta yapmak, lezbiyenlik (eşcinsellik), kadının erkek elbisesi giymesi, erkeğin de kadın elbisesi giymesi, kadının erkeğe-erkeğin kadına benzemesi, kadının saçını, erkeğin de sakalını traş etmesi gibi bâzı haramlar, Allâh-u Te'âlâ'nın yarattığı fıtratı değiştirmeye örnek olarak zikredilmiştir.

Bu konuda geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/704-783*

يَعِدُهُمْ وَيُمَنّيهِمْۜ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُوراً ﴿١٢٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 120

(يَعِدُ) (Şeytan) **vaad eder,** kime? (هُمْ) **onlara,** yâni şeytan saptırmak istediği kimselere yapmayacağı şeyleri söz verir, daha? (وَيُمَنّى) **ve boş şeylerle ümitlendirir,** kimi? (هِمْ) **onları,** yâni birtakım emellerine ve dünyâ varlıklarına kendilerini kavuşturacağına dâir asılsız fikirleri bir hülyâ olarak onların kalplerine düşürür, (وَمَا يَعِدُ) **oysa vaad etmez,** kime? (هُمْ) **onlara,** kim? (اَلشَّيْطَانُ) **şeytan,** yâni şeytan onlara neyi vaad eder? (اِلَّا غُرُوراً) **ancak bir aldatmayı** (vaad eder), yâni zarar olan şeyi fayda gibi gösterir.

Meâl-i Şerîf - 120

120- O (şeytan) **onlara** (yapamayacağı şeyleri) **söz verir ve** (ulaşamayacakları konularda) **kendilerini boş şeylerle ümitlendirir. Oysa şeytan onlara** (zararlı şeyleri faydalı göstererek) **bir aldatmacadan başkasını vaad etmemektedir.**

اُولٰٓئِكَ مَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصاً ﴿١٢١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 121

(اُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar** (var ya); (مَاْوٰيهُمْ) **onların sığınacakları yer,** nedir? (جَهَنَّمُ) **ancak cehennemdir,** (وَلَا يَجِدُونَ) **ve onlar bulamayacaklardır,** neden? (عَنْهَا) **ondan,** neyi? (مَحِيصاً) **kaçacak bir yeri.**

Meâl-i Şerîf - 121

121- (Habîbim!) **İşte sana! O** (şeytana uya)**nlar ki; sığınacakları yer ancak cehennemdir. Kendileri ondan dönüp kaçacak bir yer de bulamayacaklardır.**

وَالَّذينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدينَ فيهَٓا اَبَداًۜ وَعْدَ اللّٰهِ حَقّاًۜ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قيلاً ﴿١٢٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 122

(وَالَّذينَ) **Ama o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni inanılması gereken her şeye inandılar, daha? (وَعَمِلُوا) **ve işlediler,** neyi? (اَلصَّالِحَاتِ) **sâlih amelleri** (şerîatın iyi kabûl ettiği işleri), (سَنُدْخِلُ) **muhakkak girdireceğiz,** kimi? (هُمْ)

onları, nereye? (جَنَّاتٍ) **pek değerli cennetlere,** öyle cennetler ki, (تَجْرِى) **sürekli akmaktadır,** nereden? (مِنْ تَحْتِهَا) (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından,** ne? (الْاَنْهَارُ) **ırmaklar,** ne oldukları hâlde onları girdireceğiz? (خَالِدِينَ) **ebedî kalıcı kimseler** (olmaları mukadder) **olarak,** nerede? (فِيهَا) **onların içerisinde** (o cennetlerde), ne kadar? (اَبَدًا) **ebediyyen,** yâni sonsuza kadar, bundan sonra gelecek izâfet terkîbinden evvel bir fiil mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (وَعَدَ اللهُ) şeklindedir, buna göre mânâ şöyledir: "Allâh-u Te'âlâ bunu onlara vaad etti", ne ile? (وَعْدَ اللهِ) (sözünü hiç bozmayan) **Allâh'ın vaad etmesiyle!** Bundan sonra gelecek (hakkan) kelimesinden evvel bir fiil mahzûftur ki takdîr-i kelâm: (حَقَّ هٰذَا الْوَعْدُ) şeklindedir, buna göre mânâ şu şekildedir: "Allâh-u Te'âlâ'nın bu vaadi hak olmuştur", ne ile? (حَقًّا) **bir hak** (ve aslâ değişmeyecek bir hakîkat) **olarak,** (وَمَنْ) **zâten kim,** nedir? (اَصْدَقُ) **daha doğrudur,** kimden? (مِنَ اللهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan,** ne cihetinden? (قِيلًا) **söz cihetinden.**

Meâl-i Şerîf - 122

122- Ama o kimseler ki; (inanılması gereken her şeye) **îmân etmiştirler ve** (bununla yetinmeyip, namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler; muhakkak Biz onları sonsuza kadar içlerinde ebedî kalıcı kimseler olmak üzere pek kıymetli cennetlere girdireceğiz ki;** (köşklerinin ve ağaçlarının) **altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır.**

Allâh'ın (hiç bozulmayacak bir) **vaadi olarak** (Kendisi bunu kullarına söz vermiştir)**!** (Bu vaad-i İlâhî hiç değişmeyecek) **bir hak olarak** (gerçeklik kazanmıştır)**! Zâten söz bakımından kim Allâh'tan daha doğrudur?!**

لَيْسَ بِاَمَانِيِّكُمْ وَلَٓا اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتَابِۜ مَنْ يَعْمَلْ سُٓوءًا يُجْزَ بِهٖۙ
وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 123

(لَيْسَ) **Olmadı,** ne ile? (بِاَمَانِيِّكُمْ) **sizin kuruntularınızla,** daha? (وَلَٓا اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتَابِ) **Ehl-i Kitap** (olan Yahûdî ve Hristiyanlar)**ın kuruntularıyla da,** yâni âhiret mükâfatlarına ulaşmak ne sizin, ne de Ehl-i Kitap olan Yahûdî ve Hristiyanların kuruntularıyla değildir, (مَنْ) **her kim,** (يَعْمَلْ) **işlerse,** neyi? (سُٓوءًا) **bir kötülüğü,** (يُجْزَ) **cezâlandırılır,** ne ile? (بِهٖ) **onunla,** (وَلَا يَجِدْ) **ve bulamaz,** kim için? (لَهُ) **kendisi için,** kimden başka olduğu hâlde? (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**dan başka,** kimi? (وَلِيًّا) **hiçbir dostu,** daha? (وَلَا نَصِيرًا) **hiçbir yardımcıyı da bulamaz!**

Meâl-i Şerîf - 123

123- (Ey müşrikler! Allâh'ın vaad ettiği bu mükâfatlara ulaşmak) **ne** (putlarınızın şefâatiyle kurtulacağınıza dâir) **sizin kuruntularınızla, ne de Ehl-i Kitap** (olan Yahûdî ve Hristiyanlar)**ın** ("Biz Allâh'ın oğulları ve dostlarıyız, ateş bize ancak birkaç gün değer" şeklindeki) **asılsız umutlarıyla değildir.**

Kim (îmânsızlık gibi) **bir kötülük yaparsa onunla cezâlandırılacaktır ve kendisi için Allâh'tan başka hiçbir dost bulamayacaktır, hiçbir yardımcı da bulamayacaktır.**

Âyet-i celîlenin muhâtabı olan putperestlerin kuruntuları; öldükten sonra dirilmenin olmayacağı, iyiliklerine karşı mükâfat almayacakları, kötülüklerine karşı da cezâ görmeyecekleri inancıdır. Ehl-i Kitap'ın kuruntuları ise; kendilerinden başkasının cennete girmeyeceği, Allâh'ın oğulları ve dostları oldukları için azâba çarptırılsalar da sayılı günler dışında yakılmayacakları gibi birtakım bâtıl inanışlarıdır.

"Kötülük yapan onunla cezâlandırılacaktır" cümle-i celîlesi nâzil olduğunda bu, sahâbe-i kirâma çok ağır gelmiş hattâ bâzıları bunu Kur'ân'daki en ağır âyet olarak görmüşlerdir. Nitekim Ebû Bekr *(Radıyallâhu Anh)*: "Yâ Rasûlellâh! Her birimiz mutlaka bir günah yapıyoruz, her yaptığımızın cezâsını çekeceğimize göre, artık bu âyetten sonra kurtuluş nasıl beklenir?" dediğinde Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Ey Ebû Bekr! Allâh seni bağışlasın. Sen hiç hasta olmaz mısın, sen hiç yorulmaz mısın, sen hiç üzülmez misin, sana hiç sıkıntı vurmaz mı? İşte kötülüklerinize karşılık verilen cezânız budur" buyurmuştur. *(Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:68-71, 1/35)*

Diğer bir hadîs-i şerîfte de: "Bir kötülük yapan onun cezâsını dünyâda çeker" buyrularak bu hesâbın âhirete kalmayacağına işâret edilmiştir. *(Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:23, 1/24)*

Diğer bir hadîs-i şerîfte ise bu cezâ: "Dünyâda müminlerin bedenlerine isâbet eden eziyet verici hastalıklarla" tefsîr edilmiştir. *(Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:68, 1/35; rakam:23, 1/24; rakam:24422, 9/334)*

Ebû Hureyre *(Radıyallâhu Anh)*dan rivâyete göre; Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Orta yolu tutun ve doğruyu arayın. (Bu durumda birtakım hatâlar işleseniz bile bunlar bağışlanacaktır, zîrâ) mümine isâbet eden her bir sıkıntıda bir keffâret vardır. Hattâ bedeninden sıyrılan bir sıyrıkta veyâ kendisine batan bir dikende bile" *(Müslim, el-Birr:14, rakam:2574, 4/1993)* buyurarak, halk nazarında musîbet sayılmayacak kadar ufak olan eziyetleri bile bu cezâya örnek olarak zikretmiştir.

Belâ ve musîbetlerin günahlara keffâret oluşu hakkındaki hadîs-i şerîf ve rivâyetler için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/801-806*

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَق۪يرًا ﴿١٢٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 124

(وَمَنْ) **Veherkim,** (يَعْمَلْ) **işlerse,** neyi? (مِنَ الصَّالِحَاتِ) **sâlihamellerden bâzısını,** burada (مِنْ) harfi, teb'îz ("Bâzısı" mânâsını ifâde etmek) içindir, o kişi kimden olduğu hâlde? (مِنْ ذَكَرٍ) **erkekten,** daha? (اَوْ اُنْثٰى) **yâhut dişiden,** daha ne olduğu

hâlde? (وَهُوَ) **hâlbuki o,** nedir? (مُؤْمِنٌ) **îmân edicidir,** (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Onlar,** (يَدْخُلُونَ) **girerler,** nereye? (اَلْجَنَّةَ) **cennete,** (وَلَا يُظْلَمُونَ) **ve zulmolunmazlar,** ne kadar? (نَقِيرًا) **bir çekirdeğin arkasındaki çukurcuk kadar.**

Meâl-i Şerîf - 124

124- Erkek veyâ dişiden olduğu hâlde her kim de, kendisi mümin olarak (şerîatın iyi bir iş olarak kabûl ettiği) **sâlih amellerden** (hepsini yapamasa da) **bir kısmını** (özelikle İslâm'ın farzlarını) **yaparsa,** (Habîbim!) **işte sana! Onlar da cennete girecekler ve bir çekirdeğin sırtındaki çukurcuk kadar bile** (sevapları eksiltilerek yâhut yapmadıkları günahlardan mesûl tutularak) **zulme** (ve haksızlığa) **uğratılmayacaklardır.**

وَمَنْ اَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 125

(وَمَنْ) **Ve kim,** nedir? (اَحْسَنُ) **daha güzeldir,** ne cihetinden? (دِينًا) **din bakımından,** kimden? (مِمَّنْ) **o kimseden ki,** (اَسْلَمَ) **teslim etti,** neyi? (وَجْهَهُ) **yüzünü,** yâni kendisini, kime? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** (وَهُوَ) **hâlbuki o,** kimdir? (مُحْسِنٌ) **ihsan sâhibidir,** yâni kötülükleri terk edip, iyilikleri işleyicidir, daha? (وَاتَّبَعَ) **ve hakkıyla tâbi olmuştur,** neye? (مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm'in milletine** (dînine), İbrâhîm *(Aleyhisselâm)* ne olduğu hâlde? (حَنِيفًا) **hanîf olduğu hâlde,** yâni bütün bâtıl dinleri bırakıp, hak dine yönelici olan İbrâhîm *(Aleyhisselâm)*ın dînine uymuştur, (وَاتَّخَذَ) **zâten edinmiştir,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ) kimi? (اِبْرٰهِيمَ) **İbrâhîm'i,** ne edinmiştir? (خَلِيلًا) **bir dost.**

Meâl-i Şerîf - 125

125- (Allâh-u Te'âlâ'ya kulluk yapabilmek için inanıp tâbi olacağı) **bir din bakımından daha güzel kim olabilir o kimseden ki; kendisi** (iyilikleri yapıp kötülükleri terk ederek) **güzel iş yapan biri olarak nefsini Allâh'a teslim etmiştir ve** (bâtıl dinleri bırakıp hakka yönelici) **bir hanîf olan İbrâhîm'in dînine hakkıyla uymuştur. Zâten Allâh İbrâhîm'i bir dost edinmiştir.**

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 126

(وَلِلّٰهِ) **Ve ancak Allâh'a aittir,** ne? (مَا) **o şey ki,** nerededir? (فِي السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şey ki,** nerededir? (فِي الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَكَانَ)

ve dâimâ oldu, kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), neyi? (بِكُلِّ شَيْءٍ) **her şeyi,** kimdir oldu? (مُحِيطًا) **ihâta edici** (ilim ve kudretiyle kuşatıcı).

Meâl-i Şerîf - 126

126- Göklerde olanlar ve yer(yüzün)**de bulunanlar** (yaratılmak ve mülkiyet bakımından) **ancak Allâh'a âittir. Allâh ise her şeyi dâimâ** (ilmiyle ve kudretiyle çepeçevre kuşatan bir) **Muhît olmuştur.**

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِى النِّسَاءِ قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ فِى الْكِتَابِ فِى يَتَامَى
النِّسَاءِ الّٰتِى لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ
الْوِلْدَانِ وَاَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامٰى بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِهٖ عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 127

(وَيَسْتَفْتُونَ) **Ve fetvâ istiyorlar,** kimden? (كَ) **senden,** kimin hakkında? (فِى النِّسَاءِ) **kadınlar**(ın mîrâsı) **hakkında,** (قُلْ) (Habîbim!) **söyle,** ne söyle? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (يُفْتِى) **fetvâ vermektedir,** kime? (كُمْ) **size,** ne hakkında? (فِيهِنَّ) **onlar hakkında,** daha neler size onlar hakkında fetvâ verecek? (وَمَا) **o şey**(ler de size fetvâ verecek) **ki,** (يُتْلٰى) **art arda okunuyor,** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** nerede? (فِى الْكِتَابِ) **o kitapta** (Kur'ân-ı Kerîm'de), kimler hakkında? (فِى يَتَامَى النِّسَاءِ) **o kadınlardan yetim olanlar hakkında,** yâni yetim kalmış kız çocukları hakkında, (اَلّٰتِى) **öyle yetimler ki,** (لَا تُؤْتُونَ) **siz vermiyorsunuz,** kime? (هُنَّ) **onlara,** neyi? (مَا) **o şeyi ki,** (كُتِبَ) **yazıldı** (mîrastan pay olarak ayrılması farz kılındı), kim için? (لَهُنَّ) **onlar için,** daha ne yapıyorsunuz? (وَتَرْغَبُونَ) **bir de rağbet ediyorsunuz,** neye? (اَنْ تَنْكِحُو) **nikâhlamanıza,** kimi? (هُنَّ) **onları,** daha kimler hakkında okunan âyetler size fetvâ verecek? (وَالْمُسْتَضْعَفِينَ) **ve zayıf tutulanlar hakkında,** kimden? (مِنَ الْوِلْدَانِ) **çocuklardan,** daha ne hakkında okunan âyetler? (وَاَنْ تَقُومُوا) **ayakta tutmanız hakkında,** kim için? (لِلْيَتَامٰى) **yetimler için,** neyi? (بِالْقِسْطِ) **adâleti,** (وَمَا) **ve her ne şeyi,** (تَفْعَلُوا) **işlerseniz,** neden olduğu hâlde? (مِنْ خَيْرٍ) **her hangi bir hayırdan,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **Şüphesiz Allâh,** (كَانَ) **dâimâ oldu,** neyi? (بِهٖ) **onu,** kimdir oldu? (عَلِيمًا) **ziyâde bilici.**

Meâl-i Şerîf - 127

127- (Habîbim!) **Bir de senden kadınlar**(ın mîrâsı) **hakkında fetvâ istiyorlar. De ki: "Onlar hakkında size Allâh fetvâ vermektedir, bir de;** (güzellikleri ve malları yüzünden) **kendilerini nikâh etmeye rağbet etti-**

ğiniz hâlde, (mîrastan pay olarak) **onlar için** (ayrılıp farz olarak) **yazılmış bulunan şeyi kendilerine vermediğiniz o kadınlardan yetim olanlar** (hakkında), **ayrıca zayıf tutulan** (yetim) **çocuklar**(la ilgili) **ve yetimler için adâleti ayakta tutmanız hakkında o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**da üzerinize art arda okunmakta olan** (âyetlerin beyan)**lar**(ı bu konuda sizi aydınlatmaktadır). (Bahsi geçenler hakkında) **hayırdan her ne şeyi de yaparsanız, şüphesiz ki Allâh onu dâimâ** (çok iyi bilen ve mükâfâtını verecek olan bir) **Alîm olmuştur."**

وَاِنِ امْرَاَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا اَوْ اِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا اَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ وَاِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 128

(وَاِنِ امْرَاَةٌ) **Ve eğer bir kadın,** (خَافَتْ) **korkarsa,** kimden? (مِنْ بَعْلِهَا) **kocasından,** kocasının nesinden? (نُشُوزًا) **uzaklaşmasından** (geçimsizliğinden), daha nesinden? (اَوْ اِعْرَاضًا) **yâhut yüz çevirmesinden,** (فَلَا جُنَاحَ) **artık hiçbir günah yoktur,** kim üzerine? (عَلَيْهِمَا) **o ikisi üzerine,** ne hususta? (اَنْ يُصْلِحَا) **ikisinin sulh** (ve barış) **yapması husûsunda,** nerede? (بَيْنَهُمَا) **o ikisi arasında,** ne ile? (صُلْحًا) **tam bir sulh** (ve barışma) **ile,** (وَالصُّلْحُ) **zâten sulh** (ve barış), nedir? (خَيْرٌ) **daha iyidir,** (وَاُحْضِرَتِ) **zâten ayrılmaz kılınmıştır,** ne? (الْاَنْفُسُ) **nefisler,** yâni Allâh insanların ayrılmaz bir huyu yapmıştır, neyi? (اَلشُّحَّ) **tamahkârca cimriliği,** yâni insan nefsi cimrilik ve tamahkârlık huyu üzere yaratılmıştır, (وَاِنْ تُحْسِنُوا) **ama eğer güzel davranışlı olursanız,** yâni kadınlarla iyi geçinirseniz, daha? (وَتَتَّقُوا) **ve** (kadınlara haksızlık yapmaktan sakınırarak) **takvâ sâhibi olursanız,** (فَاِنَّ اللّٰهَ) **artık muhakkak Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** neye? (بِمَا) **o şeye ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** kimdir oldu? (خَبِيرًا) **ziyâde haberdâr.**

Meâl-i Şerîf - 128

128- Eğer bir kadın (yatağını terk etmesi ve nafakasında ihmâl göstermesi gibi emârelerle) **kocasının** (kendisinden) **uzaklaşmasından yâhut** (konuşup görüşmeyi azaltma, sövme veyâ dövme gibi belirtilerle, kendisinden) **yüz çevirmesinden endişelenirse,** (mehrinin yâhut nöbet günlerinin bir kısmını veyâ tamâmını bağışlayarak, kocası da bunu kabûl ederek) **ikisinin de aralarında bir sulh ile düzeltme yapmalarında ikisi üzerine de hiçbir günah yoktur.** (Boşanmaktansa yâhut evliliği sürdürüp de kötü geçinmektense) **sulh** (ve anlaşma yolunu tercih etmek) **daha iyidir.**

Zâten tamahkârca cimrilik (yapma huyu insanların) **nefisler**(i) **için ayrılmaz** (bir vasıf) **kılınmıştır.** (Bu yüzden insan açgözlülük ve doyumsuzluk tabîatı üzere yaratıldığı için ne kadından, ne de erkekten, istek ve haklarından seve seve vazgeçmeleri beklenemez.)

Ama (eşlerinizden birini sevmeyip diğerini çok sevseniz bile, evlilik haklarına riâyet için, sevmediğinize sabrederek ona) **güzel davranışlı olursanız ve** (geçimsizlikten, tümüyle terk etmekten ve haksızlıktan iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız, şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta olduklarınızı daimâ** (bilen ve karşılığınızı verecek olan bir) **Habîr olmuştur.**

وَلَنْ تَسْتَطِيعُٓوا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَٓاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا
كَالْمُعَلَّقَةِ وَاِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٢٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 129

(وَلَنْ تَسْتَطِيعُٓوا) **Ve aslâ güç yetiremezsiniz,** neye? (اَنْ تَعْدِلُوا) **adâlet yapmanıza,** nerede? (بَيْنَ النِّسَٓاءِ) **o** (evli bulunduğunuz) **kadınlar arasında,** (وَلَوْ حَرَصْتُمْ) **harîs** (ve düşkün) **olsanız da,** (فَلَا تَمِيلُوا) **o hâlde meyletmeyin,** ne ile? (كُلَّ الْمَيْلِ) **tam bir meyille,** yâni eşlerinizden birine tamâmen kapılıp da, (فَتَذَرُو) **bırakmayasınız,** kimi? (هَا) **onu** (diğerini), ne gibi? (كَالْمُعَلَّقَةِ) **askıya alınmış biri gibi** (ne dul, ne kocalı bir durumda), (وَاِنْ تُصْلِحُوا) **ama eğer ıslâh ederseniz** (arayı düzeltirseniz), daha? (وَتَتَّقُوا) **ve takvâ sâhibi olursanız,** yâni Allâh'ın sizi nehyettiği tek tarafa meyletme günahından sakınırsanız, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz ki Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** kimdir oldu? (غَفُورًا) **ziyâde mağfiret edici,** (bâzısına karşı olan meylinizi bağışlayıcı), daha kimdir oldu? (رَحِيمًا) **çok acıyıcı** (tevbe üzere ölenleri çok esirgeyici).

Meâl-i Şerîf - 129

129- Ayrıca siz ne kadar istekli olsanız da o (nikâhınız altında bulunan) **kadınlar arasında** (her konuda tam bir) **adâlet** (ve eşitlik) **yapmaya aslâ güç yetiremezsiniz. O hâlde** (bâri elinizden geleni yapın da, sevdiğinize karşı) **büsbütün bir meyille meyletmeyin ki, o** (sevmediğiniz diğer hâtu)**nu askıya takılmış biri gibi** (ne kocalı, ne de kocasız vaziyette) **bırakmayasınız. Ama eğer** (kadınlarla ilgili yanlış yaptığınız şeyleri düzeltip) **ıslâhta bulunursanız ve** (gelecekte de onlara zulüm yapmaktan iyice sakınarak) **takvâ sâhibi olursanız, şüphesiz ki Allâh** (yaptığı zulümden tevbe eden kulunu) **dâimâ** (çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kuluna çok acıdığı için, daha önceki kalbî meyillerinden dolayı onu cezâlandırmayacak olan bir) **Rahîm olmuştur.**

Bu âyet-i celîle insanın, kalbî meyil gibi elinde olmayan şeylerle mükellef tutulmadığını beyân etmekle birlikte, söz ve davranış gibi gücünün yettiği konularda sorumlu bulunduğunu, dolayısıyla eşleri arasında kasıtlı olarak yaptığı adâletsizlik nedeniyle günahkâr olacağını ifâde etmektedir. Bundan dolayı Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)* eşleri arasında gece nöbetlerini eşit bir şekilde paylaştırır, yine de: "Ey Allâh! Benim elimden gelen taksîmim budur. Öyleyse sâdece Senin gücünün yetip, benimse gücümün yetmediği (kalbin birini diğerinden daha çok sevmesiyle ilgili) konularda beni sorumlu tutma" diye duâ ederdi. *(Ebû Dâvûd, en-Nikâh:37, rakam:2134, 1/648)*

Bu konuda geniş mâlûmât için bakınız: *Rûhu'l-Furkān Tefsîri, 5/839-844*

وَاِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّٰهُ كُلاًّ مِنْ سَعَتِهٖۜ وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 130

(وَاِنْ يَتَفَرَّقَا) **Ve eğer o** (karı-kocanın) **ikisi** (boşanmak sûretiyle) **ayrılırlarsa,** (يُغْنِ) **ihtiyaçsız kılar,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kimi? (كُلاًّ) **hepsini,** ne şeyden vererek zengin eder? (مِنْ سَعَتِهٖ) **Kendi zenginliğinden,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ)**,** kimdir oldu? (وَاسِعًا) (fazl-u rahmeti) **çok genişlik sâhibi,** daha kimdir oldu? (حَكِيمًا) **ziyâde hikmet sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 130

130- Ama eğer (karı-kocadan her) **ikisi** (evliliği sürdürmekte anlaşamayıp boşanarak) **ayrılacak olurlarsa, Allâh Kendi zenginliğinden** (bolca vererek) **hepsini de** (diğerinin eline bakmaktan) **ihtiyaçsız kılar. Zâten Allâh dâimâ** (kullarına genişlik vermekten yana olduğu için nikâhı helâl eden bir) **Vâsi' ve** (hükümleri hikmetlere dayandığı için boşanmaya izin veren bir) **Hakîm olmuştur.**

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَۜ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 131

(وَلِلّٰهِ) **Ve ancak Allâh'a aittir,** ne? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha? (وَمَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَلَقَدْ وَصَّيْنَا) **ve andolsun ki; elbette muhakkak Biz ziyâdesiyle emrettik,** kime? (اَلَّذِينَ) **o kimselere ki,** (اُوتُوا) **verildiler,** yâni Biz onlara verdik, neyi? (اَلْكِتَابَ) **kitab**(lar)**ı,** kimden evvel? (مِنْ قَبْلِكُمْ) **sizden evvel,** daha kime emrettik? (وَاِيَّاكُمْ) **size de,** ne diye? (اَنِ اتَّقُوا) **hakkıyla sakının diye,** kimden? (اَللّٰهَ) **Allâh**(-u

Te'âlâ'nın haramlarına yaklaşmak)**dan,** (وَاِنْ تَكْفُرُوا) **ama eğer kâfir olursanız,** (فَاِنَّ لِلّٰهِ) **şüphesiz ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a âittir,** neler? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha neler? (وَمَا) **ve o şeyler ki,** nerededir? (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (غَنِيًّا) **çok zengin** (kullarının ibâdetlerine son derece ihtiyaçsız), daha kimdir oldu? (حَمِيدًا) **ziyâde hamdolunan** (kulları hamdetsin etmesin övülmeye son derece lâyık).

Meâl-i Şerîf - 131

131- Göklerde olanlar ve yer(yüzün)**de bulunanlar ancak Allâh'a âittir. Andolsun ki; elbette Biz sizden önce kendilerine kitap verilmiş olan kimselere de, size de: "Allâh**(a ortak koşmaktan ve isyan)**dan hakkıyla sakının" diye kesinlikle emretmiştik.** (Size de, onlara da buyurmuştuk ki:) **Eğer inkâr ederseniz,** (mülkün yegâne Mâliki'ne zarar veremezsiniz, zîrâ) **göklerde olanlar da, yerde bulunanlar da hiç şüphesiz ancak Allâh'a âittir. Zâten Allâh** (yarattıklarından ve ibâdetlerinden) **dâimâ** (ihtiyaçsız olan bir) **Ğaniyy ve** (kulları Kendisine hamdetse de etmese de, hadd-i zâtında bütün övgüler ancak Kendisine lâyık olan bir) **Hamîd olmuştur.**

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 132

(وَلِلّٰهِ) **Ve ancak Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a mahsustur,** neler? (مَا) **o şeyler ki,** nerededir? (فِى السَّمٰوَاتِ) **göklerdedir,** daha neler? (وَمَا) **ve o şeyler ki,** (فِى الْاَرْضِ) **yer**(yüzün)**dedir,** (وَكَفٰى) **ve yeterli olmuştur,** kim? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne olarak? (وَكِيلًا) (kullarının rızıklarına) **bir Vekîl olarak.**

Meâl-i Şerîf - 132

132- Göklerde bulunanlar ve yerde olanlar ancak Allâh'a âittir. Zâten (bütün işler Kendisine havâle edilecek) **bir Vekîl olarak Allâh yeterli olmuştur.**

Müfessirler bu âyet-i celîleyi tefsîr sadedinde: "Göklerde ve yerde bulunanların Allâh-u Te'âlâ'ya âit olması, O'nun çok zengin ve övgülere lâyık olduğunu gösterir. Çünkü bütün yaratılmışların O'nun yaratmasına muhtaç oluşu, Kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığını ifâde ettiği gibi, onları yaratıp türlü türlü lütuflara mazhar kılması da, bütün övgüleri lâyıkıyla hak ettiğini gösterir. Dolayısıyla karı-koca, boşanmaları durumunda Allâh'ın kendilerine vermiş olduğu bu zengin etme temînâtına güvenebilirler" şeklinde mânâlar zikretmişlerdir.

اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ اَيُّهَا النَّاسُ وَيَاْتِ بِاٰخَرِينَۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 133

(اِنْ يَشَاْ) **Eğer O** (Allâh-u Te'âlâ) **dilerse,** (يُذْهِبْ) **giderir** (yok eder), kimi? (كُمْ) **sizi,** (اَيُّهَا النَّاسُ) **ey insanlar!** daha ne yapar? (وَيَاْتِ) **ve** (sizin yerinize) **getirir,** kimleri? (بِاٰخَرِينَ) **diğerlerini** (sizi helâk edip yerinize başkalarını yaratır), (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne üzerine? (عَلٰى ذٰلِكَ) (ey insan!) **işte sana! Bunun üzerine** (bunu yapmaya), kimdir oldu? (قَدِيرًا) **ziyâde kudret sâhibi.**

Meâl-i Şerîf - 133

133- Ey insanlar! O (Allâh-u Te'âlâ) **dilerse sizi** (helâk edip dünyâdan) **giderir de** (yerinize insan cinsinden yâhut başka yaratılmışlardan) **diğer kimseleri getirir.** (Ey insan!) **İşte sana! Allâh** (dilediğini yok edip, istediğini yaratma gibi) **bu** (türlü istek ve muratları)**na dâimâ** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr olmuştur.**

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 134

(مَنْ) **Her kim,** (كَانَ) **oldu,** nedir oldu? (يُرِيدُ) **murâd eder,** neyi? (ثَوَابَ الدُّنْيَا) **dünyâ mükâfâtını,** (فَعِنْدَ اللّٰهِ) **işte ancak Allâh nezdindedir,** ne? (ثَوَابُ الدُّنْيَا) **dünyânın mükâfâtı,** daha? (وَالْاٰخِرَةِ) **âhiretin de,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اَللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (سَمِيعًا) **ziyâde işitici,** daha kimdir oldu? (بَصِيرًا) **ziyâde görücü.**

Meâl-i Şerîf - 134

134- Her kim (yaptığı sâlih ameller karşılığında) **dünyâ mükâfâtını istemekte olduysa** (ve bu nedenle ganîmet için cihâd etmekteyse, şunu iyice bilsin ki); **işte dünyânın da âhiretin de tüm sevâb** (ve karşılıklar)**ı ancak Allâh nezdindedir.** (O hâlde ikisini birden istemek varken, en düşüğüyle yetinmenin ne anlamı olabilir?!) **Zâten Allâh** (tüm sözleri) **dâimâ** (hakkıyla duyan bir) **Semî' ve** (bütün işleri ve niyetleri tam mânâsıyla görüp bilen bir) **Basîr olmuştur.** (Artık herkese kasıt ve niyetine göre karşılık verecektir.)

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَٓاءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدَيْنِ
وَالْاَقْرَبِينَۚ اِنْ يَكُنْ غَنِيًّا اَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰٓى اَنْ تَعْدِلُواۚ وَاِنْ تَلْوُٓا
اَوْ تُعْرِضُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 135

(يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân etmiş kullar! (كُونُوا) **Olun,** kimler olun? (قَوَّامٖينَ) **hakkıyla ayakta tutan kimseler,** neyi? (بِالْقِسْطِ) **adâleti,** yâni adâleti titizlikle icrâ eden kimseler olun, daha kimler olun? (شُهَدَٓاءَ) **şâhit**(lik eden kimse)**ler,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh için,** (وَلَوْ عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ) **kendi nefislerinizin aleyhine de** (olsa), daha? (اَوِ الْوَالِدَيْنِ) **yâhut ana-babanı**(zı)**n,** daha? (وَالْاَقْرَبٖينَ) **ve akraban**(ız)**ın** (اِنْ يَكُنْ) **olsa da,** yâni aleyhine şâhitlik edilen kişi, nedir olsa da? (غَنِيًّا) **zengin,** daha? (اَوْ فَقٖيرًا) **yâhut fakir,** yâni aleyhine şâhitlik edilen, kendisinden korkulan bir zengin, ya da kendisine acınan bir fakir de olsa, aleyhlerine şahitlik yapmaktan geri durmayın, (فَاللّٰهُ) **çünkü Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir? (اَوْلٰى) **daha yakındır,** kime? (بِهِمَا) **o ikisine,** (فَلَا تَتَّبِعُوا) **o hâlde tâbi olmayın,** neye? (الْهَوٰٓى) (nefsinizin size süslü gösterdiği) **kötü arzuya,** Allâh-u Te'âlâ niçin sizi bundan nehyediyor? (اَنْ تَعْدِلُوا) **adâletli olmanız için,** (وَاِنْ تَلْوُٓا) **ama eğer eğip bükerseniz,** yâni şâhitlik yaparken dillerinizi eğip bükerek doğru şâhitliği değiştirirseniz, daha? (اَوْ تُعْرِضُوا) **yâhut yüz çevirirseniz,** yâni şâhitlik yapmaktan tamâmen kaçınırsanız, (فَاِنَّ اللّٰهَ) **şüphesiz Allâh**(-u Te'âlâ), (كَانَ) **dâimâ oldu,** neyi? (بِمَا) **o şeyleri ki,** (تَعْمَلُونَ) **işliyorsunuz,** yâni sizin bütün yaptıklarınızdan, kimdir oldu? (خَبٖيرًا) **ziyâde haberdâr.**

Meâl-i Şerîf - 135

135- Ey o îmân etmiş olan kimseler! (En ufak bir zulme sapmamak için) **adâleti tam mânâsıyla ayakta tutan kimseler ve** (gerektiği yerde) **Allâh** (rızâsı) **için şâhitlik yapan** (dürüst) **kişiler olun, velev ki** (o şâhitliğiniz) **kendi nefislerinizin yâhut ana-babanı**(zı)**n ve en yakınların**(ızın) **aleyhine olsun!** (Aleyhine şâhitlik yapılan kişi) **zengin yâhut fakir olsun,** (onları kayırmak ve acımak şâhitlik yapana düşmez, çünkü) **ikisine de Allâh** (herkesten) **daha yakındır. O hâlde siz adâletli olabilmeniz için** (nefsinize âit) **kötü arzuya aslâ uymayın.**

Eğer (dillerinizi) **eğip büker**(ek doğru şâhitlikten uzaklaşmaya yeltenir)**seniz yâhut** (gereken şâhitliği gizleyerek, şehâdetten büsbütün) **yüz çevirirseniz, şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarınızı dâimâ** (çok iyi bilen ve karşılığını verecek olan bir) **Habîr olmuştur.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَالْكِتَابِ الَّذٖى نَزَّلَ
عَلٰى رَسُولِهٖ وَالْكِتَابِ الَّذٖٓى اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ
وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعٖيدًا ﴿١٣٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 136

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُٓوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (اٰمِنُوا) **îmân edin,** yâni îmânınızda sebât edin, kime îmânınız? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a,** daha? (وَرَسُولِه۪) **ve Rasûlü'ne,** daha? (وَالْكِتَابِ) **o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**a,** (الَّذ۪ي) **öyle kitap ki,** (نَزَّلَ) **peyderpey** (âyet âyet) **indirdi,** kime? (عَلٰى رَسُولِه۪) **Rasûlü'ne,** daha neye îmân edin? (وَالْكِتَابِ) **kitaplara,** (الَّذ۪ٓي) **öyle kitaplar ki,** (اَنْزَلَ) **topyekûn indirdi,** neden evvel? (مِنْ قَبْلُ) **bundan evvel,** (وَمَنْ) **ve her kim,** (يَكْفُرْ) **inkâr ederse,** kimi? (بِاللّٰهِ) **Allâh'ı,** daha? (وَمَلٰٓئِكَتِه۪) **ve meleklerini,** daha? (وَكُتُبِه۪) **ve kitaplarını,** daha? (وَرُسُلِه۪) **ve rasullerini,** daha neyi inkâr ederse? (وَالْيَوْمِ) **o günü,** öyle gün ki, (الْاٰخِرِ) (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek) **olan,** yâni kıyâmet gününü de inkâr ederse, (فَقَدْ ضَلَّ) **o muhakkak sapıtmıştır,** ne ile? (ضَلَالًا) **büyük bir sapıtma ile,** öyle sapıtma ki? (بَع۪يدًا) (haktan) **çok uzak.**

Meâl-i Şerîf - 136

136- Ey (İslâm'ın tümüne) **îmân etmiş olan kimseler! Allâh'a, Rasûlü'ne, Rasûlü'ne peyderpey indirmiş olduğu o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**a ve daha önce topyekûn indirmiş olduğu kitaplara îmân**(da sebât) **edin.** */Ey (peygamberlerle kitapların bir kısmına)* ***inanmış olan*** *(Yahûdî ve Hristiyan)****lar!*** *(Peygamberlerle kitapların tümüne)* ***îmân edin!/Ey*** *(kalpleriyle inanmayıp, dillerinden)* ***îmân ed****(diklerini söyley)****enler!*** *(Dillerinizle inandığınızı söylediğiniz gibi, kalplerinizle de)* ***îmân edin!/***

Ama her kim Allâh'ı, meleklerini, kitaplarını, rasullerini ve o (dünyâ günlerinin) **son**(unda gelip ebedî devâm edecek olan kıyâmet) **gün**(ün)**ü** (yâhut bunlardan birini) **inkâr ederse, muhakkak ki o kişi** (geri dönüşü düşünülemeyecek şekilde) **pek uzak bir sapıtma ile** (hak yoldan) **sapıtmıştır.**

Âyet-i kerîmede, îmân eden kimselerden tekrar îmân istenmesinin birkaç türlü îzâhı vardır ki; "Ey îmân edenler! Îmânda devâm ve sebât edin"; "Ey taklit yollu inananlar! İslâm'ın doğruluğunun delillerini iyi araştırıp inceleyerek hakîkî mânâda îmân edin"; "Ey mücmel bir şekilde topluca îmân edenler! İslâm'ın bütün hükümlerine tüm tafsîlâtıyla inanın" şeklindeki mânâlar bunlardan birkaçıdır, diğer bir kısmı da âyet-i celîlenin tercemesinde yer almıştır.

Âyet-i kerîmenin bâzı Ehl-i Kitap müminleri hakkında indiği de rivâyet edilmiştir ki; onlar Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e gelerek: "Yâ Rasûlellâh! Biz sana ve Kur'ân'a, Mûsâ'ya ve Tevrât'a, bir de Uzeyr'e inanıyoruz, bunun dışındaki kitapları ve peygamberleri inkâr ediyoruz" dediler. O zaman Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*: "Hayır! Allâh'a, Rasûlü Muhammed'e, Kur'ân'a ve ondan önceki bütün kitaplara îmân edin" buyurunca, onlar buna yanaşmadılar. Fakat peşi sıra bu âyet-i kerîme nâzil olunca hepsine îmânı kabûl ettiler. ***(el-Vâhidî, Esbâbü'n-nüzûl, sh:178; es-Süyûtî, ed-Dürru'l-mensûr, 5/76; el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 6/337-338)***

اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْراً لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَب۪يلاًۜ ﴿١٣٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 137

(اِنَّ الَّذ۪ينَ) **Muhakkak o kimseler ki,** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** (ثُمَّ كَفَرُوا) **sonra kâfir oldular,** (ثُمَّ اٰمَنُوا) **sonra yine îmân ettiler,** (ثُمَّ كَفَرُوا) **sonra tekrar kâfir oldular,** (ثُمَّ ازْدَادُوا) **sonra da ziyâdelik kesbettiler,** ne cihetinden? (كُفْراً) **kâfirlik cihetinden,** böyle yapan kimseler nedir? (لَمْ يَكُنِ) **olmadı,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), nedir olmadı? (لِيَغْفِرَ) **aslâ mağfiret eder,** yâni günahlarını bağışlar, kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** daha? (وَلَا لِيَهْدِيَ) **aslâ hidâyet eder de olmadı,** kimi? (هُمْ) **onları,** nereye? (سَب۪يلاً) (doğru) **bir yola.**

Meâl-i Şerîf - 137

137- O kimseler ki; (evvelce Mûsâ *(Aleyhisselâm)*a) **îmân etmiştirler, sonra** (buzağıya taparak) **kâfir olmuşturlar, sonra** (Uzeyr *(Aleyhisselâm)*a) **îmân etmiştirler,** (Uzeyr *(Aleyhisselâm)*dan) **sonra** (Îsâ *(Aleyhisselâm)*ı) **inkâr etmiştirler, daha sonra da** (Muhammed *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i ve Kur'ân'ı reddederek) **kâfirlik yönünden artış kaydetmiştirler** (işte bu sıfatlara sâhip olan Yahûdîler ve defâatle irtidâd edip sonra kâfirlikte ısrâr eden mürtetler var ya); **şüphesiz ki Allâh onlar için** (günahlarını) **aslâ mağfirette bulunacak değildir, kendilerini** (kurtuluşa ve cennete kavuşturacak) **bir yola aslâ eriştirecek de değildir.** *(Parantez içinde zikredilen mânâlar için bakınız: 'Ömer en-Nesefî, et-Teysîr, 5/226)*

بَشِّرِ الْمُنَافِق۪ينَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَاباً اَل۪يماًۙ ﴿١٣٨﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 138

(بَشِّرِ) (Habîbim!) **Ziyâde müjdele,** kimi? (اَلْمُنَافِق۪ينَ) **münâfıkları,** yâni onlara haber ver ki, (بِاَنَّ لَهُمْ) **şüphesiz ancak onlar için vardır,** ne vardır? (عَذَاباً) **büyük bir azap,** öyle azap ki, (اَل۪يماً) **çok acı verici.**

Meâl-i Şerîf - 138

138- (Habîbim!) **O münâfıkları ziyâde müjdele ki, gerçekten ancak kendileri için çok acı verici büyük bir azap vardır.**

اَلَّذ۪ينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِر۪ينَ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِن۪ينَۜ اَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَم۪يعاًۜ ﴿١٣٩﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 139

O münafıklar da kimdir? (اَلَّذِينَ) **o kimselerdir ki,** (يَتَّخِذُونَ) **edinirler,** kimi? (اَلْكَافِرِينَ) **kâfirleri,** neler? (اَوْلِيَاءَ) **dostlar,** kimleri bırakıp? (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) **müminleri bırakıp,** (اَيَبْتَغُونَ) **yoksa arıyorlar mı?** kimin yanında? (عِنْدَهُمُ) **onların yanında,** neyi? (اَلْعِزَّةَ) **izzeti,** yâni o münâfıklar kâfirlerle dostluk ederek şeref mi arıyorlar? Bilsinler ki, bunu aslâ bulacak değillerdir, (فَاِنَّ الْعِزَّةَ) **çünkü bütün izzet** (ve şeref), kime mahsustur? (لِلّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**a mahsustur,** ne olduğu hâlde? (جَمِيعًا) **topluca olduğu hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 139

139- O (münâfık) **kimseler ki; müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmektedirler.**

Yoksa izzet (ve şeref)**i onların yanında mı arıyorlar?!** (Hâlbuki o aradıklarını kâfirlerin yanında aslâ bulacak değillerdir.) **Çünkü gerçekten izzet** (ve îtibâr, kuvvet ve şiddet)**, bir bütün olarak Allâh'a âittir.** (O da bu şerefi peygamberine ve dostları olan müminlere tahsis etmiştir.)

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِى الْكِتَابِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهِ اِنَّكُمْ اِذًا مِثْلُهُمْ اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 140

(وَقَدْ نَزَّلَ) **Hâlbuki muhakkak indirmiştir,** kimin üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni ey münâfıklar! Allâh-u Te'âlâ bundan evvel indirmiştir, nerede? (فِى الْكِتَابِ) **o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**da,** neyi? Şunu ki, (اَنْ) **şân,** yâni dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; (اِذَا سَمِعْتُمْ) **işittiğiniz zaman,** neyi? (اٰيَاتِ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'n)**ın âyetlerini,** ne oldukları hâlde? (يُكْفَرُ) **inkâr ediliyor,** ne? (بِهَا) **onlar,** daha? (وَيُسْتَهْزَاُ) **ve alay ediliyor,** ne ile? (بِهَا) **onlarla,** yâni Allâh'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini duyarsanız, (فَلَا تَقْعُدُوا) **artık oturmayın,** kimlerle berâber? (مَعَهُمْ) **onlarla berâber,** yâni o alay eden kâfirlerle oturmayın, ne zamâna kadar? (حَتّٰى يَخُوضُوا) **onlar dalıncaya kadar,** neyin içerisine? (فِى حَدِيثٍ) **bir sözün içerisine,** öyle söz ki, (غَيْرِهِ) **ondan ğayri,** yâni küfür ve alayvâri konuşmalarından başka konulara geçinceye kadar, (اِنَّكُمْ) **muhakkak siz,** (اِذًا) **o takdirde,** yâni onların konuşmalarını dinlediğiniz vakitte, nesiniz? (مِثْلُهُمْ) **onlar gibisiniz,** niçin? (اِنَّ اللّٰهَ) **çünkü şüphesiz Allâh**(-u

Te'âlâ), kimdir? (جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ) **münâfıkları toplayıcıdır,** daha? (وَالْكَافِرِينَ) **kâfirleri de,** nerede? (فِي جَهَنَّمَ) **cehennemin içerisinde,** ne oldukları hâlde? (جَمِيعًا) **birlikte oldukları hâlde.**

Meâl-i Şerîf - 140

140- Gerçekten O (Allâh-u Te'âlâ) **o** (yüce) **kitap** (olan Kur'ân)**da size şunu indirmiştir ki: "Allâh'ın âyetlerini duyarsanız ki; onlar inkâr ediliyor ve kendileriyle alay ediliyor, artık o** (inkâr ve istihzâya dala)**nlar o** (inkâr ve alay konusu)**ndan başka bir söz içerisine dalıncaya kadar kendileriyle birlikte oturmayın.**

Zîrâ muhakkak ki siz o (durumu gördüğünüz) **zaman** (orada konuşulanları reddetmeye, en azından o meclisi terk edip gitmeye gücünüz yettiği hâlde onlardan yüz çevirmezseniz) **onlar** (kâfir olduğu) **gibi** (siz de günahkâr kimseler)**siniz. Şüphesiz ki Allâh** (onların bu hâline rızâ gösterip yanlarında oturan) **o münâfıkları da, o** (inkârcı) **kâfirleri de hep birlikte cehennemde toplayıcıdır."**

اَلَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْۚ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللّٰهِ قَالُوٓا اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْۘ وَاِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ
نَصِيبٌۙ قَالُوٓا اَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَۜ فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ
الْقِيٰمَةِۜ وَلَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 141

Kâfirleri dost edinen o münâfıklardan bedel? (اَلَّذِينَ) **o kimseler**(i cehennemle müjdele) **ki,** (يَتَرَبَّصُونَ) **sürekli gözetlerler,** kimi? (بِكُمْ) **sizi,** (فَاِنْ كَانَ) **netîcede eğer hâsıl olursa,** kim için? (لَكُمْ) **sizin için,** ne? (فَتْحٌ) **bir fetih** (zafer)**,** kimden? (مِنَ اللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ tarafın)**dan,** (قَالُوٓا) **derler,** ne derler? (اَلَمْ نَكُنْ) **biz değil miydik?** kiminle berâber? (مَعَكُمْ) **sizinle berâber,** yâni "Biz de sizinle berâber düşmanlarla mücâdele etmedik mi? O hâlde bize de ganîmetten nasîbimizi verin" derler. (وَاِنْ كَانَ) **Ama eğer hâsıl olursa,** kim için? (لِلْكَافِرِينَ) **kâfirler için,** ne? (نَصِيبٌ) **bir nasib** (zaferden bir hisse)**,** (قَالُوٓا) **derler,** ne derler? (اَلَمْ نَسْتَحْوِذْ) **biz gâlip gelmedik mi?!** kim üzerine? (عَلَيْكُمْ) **sizin üzerinize,** yâni biz sizi yenip öldürebileceğimiz hâlde, öyle yapmayıp, size yardım ederek müminlere karşı gâlibiyetinizi temin etmedik mi?! daha? (وَنَمْنَعْ) **korumadık mı?!** kimi? (كُمْ) **sizi,** kimden? (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) **müminlerden,** yâni "Müminlere yardımı ağırdan alıp, size karşı harbe çıkmalarına engel olmak için kalplerine korku vererek

onlardan gelecek felâketi önlemedik mi?! O hâlde hakkımızı bilin ve bize de kazandıklarınızdan nasîbimizi verin" derler. (فَاللّٰهُ) **Artık Allâh,** (يَحْكُمُ) **hükmedecektir,** nerede? (بَيْنَكُمْ) **sizin aranızda,** ne vakit? (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) **kıyâmet gününde,** (وَلَنْ يَجْعَلَ) **ve aslâ vermeyecektir,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kim için? (لِلْكَافِرِينَ) **kâfirler için,** kimin aleyhine? (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) **müminler aleyhine,** ne? (سَبِيلًا) **bir yol.**

Meâl-i Şerîf - 141

141- O (münâfık) **kimseler**(i cehennemle müjdele) **ki; sizi**(n zafer kazanıp kazanmamanızla ilgili gelişmeleri) **sürekli gözetlemektedirler.**

Nihâyet eğer sizin için Allâh'tan bir fetih (yardım ve zafer) **hâsıl olursa** (ganîmette size ortak olmak için)**: "Biz de sizinle birlikte değil miydik?!" derler.**

Ama kâfirler için (dünyâlık devletten basit) **bir nasip sâbit olduğunda ise** (onlara)**: "Biz sizin üzerinize gâlip gel**(ebileceğimiz hâlde, size saldırmaktan el çek)**medik mi?! Üstelik** (inananları korkuya sevkedip sizinle savaştan geri bırakarak) **sizi müminlerden korumadık mı?!" derler.**

(Ey müminler ve münâfıklar!) **Artık kıyâmet günü** (kimin haklı kimin haksız olduğuna dâir) **Allâh sizin aranızda hüküm verecektir ve Allâh** (âhirette) **kâfirler için müminler aleyhine aslâ bir yol vermeyecektir** (ayrıca dünyâda da hiçbir zaman kâfirlere, dâvâlarını haklı çıkaracak bir delil nasip etmeyecektir).

اِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْۚ وَاِذَا قَامُوٓا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوا كُسَالٰىۙ
يُرَآؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ اِلَّا قَلِيلًاۙ ﴿١٤٢﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 142

(اِنَّ الْمُنَافِقِينَ) **Şüphesiz münâfıklar,** (يُخَادِعُونَ) **aldatmaya kalkışırlar,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** (وَهُوَ) **hâlbuki O** (Allâh-u Te'âlâ), kimdir? (خَادِعُهُمْ) **onların aldatmalarının karşılığını vericidir,** (وَاِذَا قَامُوٓا) **ve kalktıkları vakit,** neye? (اِلَى الصَّلٰوةِ) **namaza,** (قَامُوا) **kalkarlar,** ne oldukları hâlde? (كُسَالٰى) **üşenen kimseler oldukları hâlde,** daha ne oldukları hâlde kalkarlar? (يُرَآؤُنَ) **gösteriş yapar oldukları hâlde,** kime? (النَّاسَ) **insanlara,** daha ne oldukları hâlde namaza kalkarlar? (وَلَا يَذْكُرُونَ) **ve zikretmedikleri hâlde,** kimi? (اللّٰهَ) **Allâh**(-u Te'âlâ'y)**ı,** (اِلَّا قَلِيلًا) **ancak çok az** (bir zaman).

Meâl-i Şerîf - 142

142- Şüphesiz ki münâfıklar Allâh'ı aldatmaya kalkışırlar. Hâlbuki O (Allâh-u Te'âlâ), **aldatmalarının karşılığını vericidir. Onlar namaza kalktıklarında ise üşenen kimseler hâlinde kalkarlar.** (Kıldıkları namazla da Allâh'ın rızâsını kastetmeyip) **insanlara gösteriş yaparlar, Allâh'ı da ancak çok az zikrederler.**

Bu âyet-i kerîmede münâfıkların Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*i aldatmaya kalkışmaları, Allâh-u Te'âlâ'yı aldatmaya çalışma olarak açıklanmıştır ki; böylece Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*in değeri ortaya konmak istenmiştir. Nitekim Feth Sûresi'nin onuncu âyet-i kerîmesinde Rasûlüllâh *(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)*e bîat etmenin, Allâh-u Te'âlâ ile bîatleşme olarak zikredilmesi de bu gâyeye yöneliktir. Allâh-u Te'âlâ'nın, münâfıklara hüd'a yapması ise; onların hîlelerine karşılık verecek olmasıdır ki bu, âhirette meydana gelecektir. Şöyle ki; Allâh-u Te'âlâ, kabirlerinden kalktıklarında müminlere vereceği nûrun bir mislini onlara verecek, böylece onlar Sırat köprüsüne vardıklarında nurlarını söndürecektir. Münâfıkların namaza üşengeç bir hâlde kalkmaları, cemâatle namaza kalktıklarında bir tembellik netîcesi olarak ağırdan alıp yavaş yavaş kalkmalarıdır ki, bunun da nedeni, kıldıkları namazdan bir sevap ummayıp, kılmadıklarında ise bir cezâ beklememeleridir. Bu nedenle kendilerine yatsı namazıyla sabah namazı pek zor gelmektedir. Zîrâ yatsı, gündüzün yorgunluğunun iyice ağır bastığı bir vakte rastlamakta, sabah ise uykunun en tatlı zamânına denk gelmektedir. Münâfıkların derdi Allâh rızâsı olmayıp, insanlara gösteriş olduğundan, Allâh'ı pek az zikretmektedirler ki, bu: "Onlar namaza dînin emri olduğu için değil de, gösteriş ve desinler için giderler" anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Hasen *(Radıyallâhu Anh)*: "O az olduğu açıklanan zikirleri Allâh için olsaydı, elbette çok sayılırdı" demiştir.

مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذٰلِكَۗ لَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِ وَلَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 143

Münâfıklar ne oldukları hâlde gösteriş yaparlar, (مُذَبْذَبِينَ) **tereddüde düşürülen kimseler oldukları hâlde,** nerede? (بَيْنَ ذٰلِكَ) (Habîbim!) **işte sana! Bunun** (îmânla-küfrün) **arasında,** ne oldukları hâlde tereddüt etmektedirler? (لَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِ) **işte ne bu** (Müslüma)**nlara** (bağlı) **olmadıkları hâlde,** daha? (وَلَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِ) **işte o** (kâfir ola)**nlara da** (mensup) **olmadıkları hâlde** (ortada kalmış vaziyette bocalamaktadırlar), (وَمَنْ) **ve her kimi,** (يُضْلِلِ) **saptırırsa,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), (فَلَنْ تَجِدَ) **artık sen aslâ bulamazsın,** kim için? (لَهُ) **onun için,** neyi? (سَبِيلًا) **bir yolu.**

Meâl-i Şerîf - 143

143- (Habîbim!) **İşte sana!** (Onlar şeytan ve nefis tarafından) **bu** (îmânla şirk) **ara**(sın)**da** (istikrarsız ve) **mütereddit hâle düşürülmüş kimselerdir. İşte** (bu yüzden kendileri) **ne onlara** (bağlanıp gerçek mümin olurlar), **ne de bunlara** (tümüyle yâr olup müşrik bilinirler). **Allâh kimi saptırırsa, artık sen onun için aslâ** (kendisini doğruya ulaştıracak) **bir yol bulamazsın.**

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِر۪ينَ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِن۪ينَۜ اَتُر۪يدُونَ اَنْ تَجْعَلُوا لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُب۪ينًا ﴿١٤٤﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 144

(يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ) **Ey o kimseler ki!** (اٰمَنُوا) **îmân ettiler,** yâni ey îmân edenler! (لَا تَتَّخِذُوا) **edinmeyin,** kimi? (اَلْكَافِر۪ينَ) **kâfirleri,** neler edinmeyin? (اَوْلِيَٓاءَ) **birtakım dostlar,** kimleri bırakıp? (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِن۪ينَ) **müminleri bırakıp,** (اَتُر۪يدُونَ) **istiyor musunuz?** neyi? (اَنْ تَجْعَلُوا) **vermenizi,** kime? (لِلّٰهِ) **Allâh'a,** kimin aleyhine? (عَلَيْكُمْ) **kendi aleyhinize,** neyi? (سُلْطَانًا) **güçlü bir delîli,** öyle delil ki, (مُب۪ينًا) **apaçık.**

Meâl-i Şerîf - 144

144- Ey îmân etmiş olan kimseler! Müminleri bırakıp da kâfirleri birtakım dostlar edinmeyin. (Çünkü bu, münâfıkların âdetidir, siz de onlara benzemeyin.) **Yoksa siz** (böyle yaparak, size azap etmesini haklı çıkaracak şekilde) **Allâh'a kendi aleyhinize apaçık güçlü bir delil mi vermek istiyorsunuz?!**

اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ فِي الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِۚ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَص۪يرًاۙ ﴿١٤٥﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 145

(اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ) **Şüphesiz münâfıklar,** nerededir? (فِي الدَّرْكِ) **tabakadadır,** öyle tabaka ki, (اَلْاَسْفَلِ) **en aşağı olan,** neden olduğu hâlde? (مِنَ النَّارِ) **ateşten olduğu hâlde,** (وَلَنْ تَجِدَ) **ve** (Habîbim!) **sen aslâ bulamazsın,** kim için? (لَهُمْ) **onlar için,** neyi? (نَص۪يرًا) **en ufak bir yardımcıyı.**

Meâl-i Şerîf - 145

145- Gerçekten münâfıklar; o (cehennem) **ateşin**(in) **en aşağı tabakasındadırlar.** (Habîbim!) **Sen bile onlar için aslâ en ufak bir yardımcı bulamazsın.**

اِلَّا الَّذ۪ينَ تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللّٰهِ وَاَخْلَصُوا د۪ينَهُمْ لِلّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِن۪ينَۜ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِن۪ينَ اَجْرًا عَظ۪يمًا ﴿١٤٦﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 146

(اِلَّا الَّذ۪ينَ) **Lâkin o kimseler ki,** (تَابُوا) **tevbe ettiler** (münâfıklıktan vazgeçtiler), daha? (وَاَصْلَحُوا) **ve ıslâhta bulundular,** yâni münâfıklık

hâllerindeki bozuk niyetlerini ve amellerini düzelttiler, daha? (وَاعْتَصَمُوا) **ve sımsıkı sarıldılar,** kime? (بِاللّٰهِ) **Allâh**(-u Te'âlâ'nın kitabın)**a,** daha ne yaptılar? (وَاَخْلَصُوا) **hâlis kıldılar,** neyi? (دِينَهُمْ) **ibâdetlerini,** kim için? (لِلّٰهِ) **Allâh için,** yâni bu sıfatları takınanlar, münâfıkların başına gelecek belâlardan müstesnâdırlar. (فَاُولٰٓئِكَ) (Habîbim!) **İşte sana! Onlar,** kimlerle berâberdir? (مَعَ الْمُؤْمِنِينَ) **o** (îmân ettikleri günden beri kendilerinden hiçbir münâfıklık eseri meydana gelmemiş olan) **müminlerle berâberdir,** (وَسَوْفَ يُؤْتِ) **zâten yakında verecektir,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kime? (الْمُؤْمِنِينَ) **o müminlere,** neyi? (اَجْرًا) **pek değerli bir ecri** (mükâfâtı), öyle ecir ki, (عَظِيمًا) **çok büyük.**

Meâl-i Şerîf - 146

146- Lâkin o kimseler ki; (münâfıklıktan) **tevbe etmiştirler,** (münâfıkken taşıdıkları kötü niyetlerini ve amellerini düzelterek) **ıslâh**(-ı nefs) **etmiştirler, Allâh**(ın kitabın)**a da sımsıkı sarılmıştırlar ve din**(lerinin emrettiği ibâdet)**lerini** (gösteriş için değil de) **Allâh için hâlis kılmıştırlar,** (Habîbim!) **işte sana! Onlar** (iki cihanda da hâlis) **müminlerle berâberdir. Zâten yakında Allâh müminlere pek büyük ve çok değerli bir ecir ver**(diğinde onları da buna ortak ed)**ecektir.**

مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْ وَكَانَ اللّٰهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

Âyet-i Kerîmenin Kelime Mânâsı - 147

(مَا) **Ne şeyi,** (يَفْعَلُ) **yapacak,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), ne sebebiyle? (بِعَذَابِكُمْ) **size azap etmesi sebebiyle,** yâni Allâh size niye azap etsin, (اِنْ شَكَرْتُمْ) **eğer şükrederseniz,** daha? (وَاٰمَنْتُمْ) **ve îmân ederseniz,** (وَكَانَ) **ve dâimâ oldu,** kim? (اللّٰهُ) **Allâh**(-u Te'âlâ), kimdir oldu? (شَاكِرًا) **şükre sevap verici,** daha kimdir oldu? (عَلِيمًا) **hakkıyla bilici.**

Meâl-i Şerîf - 147

147- Şükrederseniz ve îmân ederseniz, (fayda ve zarar görmekten münezzeh olan) **Allâh size azap etmekle ne yapacaktır** (ve ne elde edecektir) **ki?!** (Bununla öfkesini mi yatıştıracak yâhut bir zararı mı savuşturacak veyâ bir menfaat mi temin edecektir?! O bütün bunlardan son derece münezzeh olduğu için, size azap etmeye değil de sizi kurtarmaya bahâne aramaktadır.)

Zâten Allâh (az bir ameli kabûl edip ona bolca mükâfât veren ve şükürleri) **dâimâ** (çokça kabûl eden bir) **Şâkir ve** (îmânınızın da şükrünüzün de gerçek olup olmadığını çok iyi bilen bir) **Alîm olmuştur.**

SÛRE-İ CELÎLELER